วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE PANYAPAT

ISSN 3027-6748 (Online)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2569

Vol.8 No.3 July - September 2026

JSSP

Journal of Social Science Panyapat

TCI

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

Thai-Journal Citation Index Centre

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ (2569) ปีที่ 8 ฉบับที่ 3

JSSP

ISSN: 3027-6748 (Online)

Journal of Social Science Panyapat (2026) Vol.8 No.3

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 080-224-1454, 081-601-5934 อีเมล: prasrisirorat@gmail.com

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

เจ้าของ: ปัญญาพัฒน์ 3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ:

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วิจิตรศรีกมล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.อริยา คูหา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ ศรีโสมพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิกนิษฐา นาเลาห์	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้จัดการวารสาร:

นางสาวชัญญรัชต์ พิทย์ธนาไชย

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร:

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ มีกำหนดวงรอบการเผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

การส่งบทความพิจารณาตีพิมพ์:

ผู้เขียนเตรียมต้นฉบับบทความตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสารและส่งในระบบที่เว็บไซต์วารสาร https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/about เปิดรับพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ตลอดทั้งปี

เกี่ยวกับวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ (Journal of Social Science Panyapat) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ ในสาขาที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ 1) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 2) สาขาพัฒนาสังคม 3) สาขาศึกษาศาสตร์ 4) สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์ เผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ โดยทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย ด้านสังคมศาสตร์และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นบทความในลักษณะวิจารณ์หรืออธิบายเหตุผลสนับสนุนในประเด็นที่เห็นด้วย และ มีความเห็นแตกต่างในมุมมองวิชาการ

บทบรรณาธิการแถลง

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ ฉบับนี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2569) วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ ได้มุ่งเน้นการเผยแพร่ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือในสาขาที่เกี่ยวข้องด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ 1) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 2) สาขาพัฒนาสังคม 3) สาขาศึกษาศาสตร์ 4) สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์ จากหลากหลายหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทางกองบรรณาธิการยินดีเป็นสื่อกลาง สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาทุกท่าน ที่ประสงค์จะตีพิมพ์เผยแพร่บทความของท่านจะต้องผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์อย่างเข้มข้น จำนวน 3 ท่าน โดยเน้นความเข้มข้นทั้งเนื้อหา และรูปแบบ นอกจากนี้ยังได้ปรึกษากับกองบรรณาธิการถึงแนวทางในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เสนอบทความที่ต้องการปรับปรุง แก้ไข ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาตรฐานและตรงกับหลักการเขียนบทความวิจัย และวิชาการ ความถูกต้องของเนื้อหา รูปแบบและตรงต่อเวลาคือนโยบายของวารสาร และพร้อมอำนวยความสะดวกแก่ทุกท่านที่ประสงค์ตีพิมพ์งานวิชาการครับ จึงกล่าวได้ว่าบทความที่ทางวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ได้เผยแพร่ไปนั้น มีมาตรฐานทางวิชาการ

กระผมในฐานะบรรณาธิการวารสาร จึงขอขอบคุณท่านผู้มีส่วนในการสร้างงานวิชาการเหล่านี้ นับตั้งแต่เจ้าของผลงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้จัดการวารสาร และคณะกองบรรณาธิการ วารสารนี้ยังคงเป็นแหล่งรองรับผลงานดี ๆ ที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องทางวิชาการแก่นักวิชาการ และวิญญูชนผู้สนใจโดยทั่วไป เพื่อเป็นประโยชน์แก่แวดวงวิชาการต่อไป ด้วยจิตคารวะและขอบคุณทุกท่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

สารบัญ

บทความวิจัย

ทักษะทางการเงินและพฤติกรรมการออมของแซนด์วิชเจเนอเรชันไทยต่อการออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน 1-16
สรัลพร ธุวังควัฒน์, ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล

คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ 17-30
ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล
ชลธิรา พรหมศร, กุลภา กุลดิลก, เออวดี เปรมัษเฐียร

การวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนไทยไปจีน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับเวียดนาม 31-46
ณัชชา ไชยพล, ธนา สมพรเสริม, ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล

ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย และนโยบายแก้หนี้ของรัฐที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือน 47-60
ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
กนกลดา ติ้วสกุล, ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร

เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมกับการลดอาหารเหลือบนจานของผู้บริโภคบุฟเฟต์ในโรงแรม 61-74
กรณีศึกษา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
รพี สมสุข, สมหมาย อุดมวิทิต, ธนา สมพรเสริม

ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่ง 75-90
ในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี
ธาดา เมธีธาดา, เกวลิน ศีลพิพัฒน์

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการลงทุนในร้านล้างรถแบบบริการตนเอง: 91-106
กรณีศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร
นพพงศ์ มุกดารักษ์, วรดี จงอัศญากุล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ในกรุงเทพมหานคร 107-122
ธนพร สุภชัยพานิชพงศ์, ณัฏฐณิชา ฉายรัศมี

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการตีพิมพ์ระดับนานาชาติในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ 123-136
และกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ณิชาพร ฤทธิบูรณ์

The Impact of Organizational Support on University Foreign Language Teachers' 137-152
Intercultural Teaching Competency: The Mediating Role of Self-Efficacy
Li Bi, Ren Chuming, Supalucsana Lomlai

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยเศรษฐกิจของประเทศไทย 153-166
นงนภัส จันทร์น้อย, ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล

ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ กรณีศึกษา สหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร 167-180
ปัญจพงศ์ ทองใส, ศิวพงศ์ ธีรอำพน

Current and Desired Conditions, Priority Needs, 181-198
and Guidelines for Educational Administration amid Global Geopolitical Change
in Education Hub Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1
Siriwan Deesiri, Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang, Prompilai Bausuwan

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค 199-212
ในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ซ่อลัดดา พรหมดนตรี, นินธนา เอี่ยมสะอาด; อัคคนิติ เรืองวุฒิ

การพยากรณ์และการเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น 213-224
และอัตราการเติบโตเฉลี่ยสำหรับการประมาณการงบประมาณรายจ่าย:
กรณีศึกษาคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
จิราลักษณ์ ครุฑจันทร์

ผลกระทบจากมาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV ที่มีต่อตลาดที่อยู่อาศัยในประเทศไทย 225-238
ไกรภิวุฒิ ขีดขั้น, ศิวพงศ์ ธีรอำพน

เงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19: 239-260
หลักฐานเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์ข้อมูลแผงจำลองแบบพลวัต
หทัยชนก ลาวัณย์วิสุทธิ์, ณัฏฐณิชา ฉายรัศมี

ผลกระทบของความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ต่อการค้าและการลงทุนโดยตรง 261-280
ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน
ธมณภัทร วัฒนพรพรหม, ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทน 281-296
ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจโรงพยาบาล
ในช่วงสถานการณ์ก่อนเกิดโควิด-19 และหลังโควิด-19
ฐาณัฐมาศ บำรุงสุข, อุ่นกัง แซ่ลิ้ม

การประเมินประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ด 297-308
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง
อารยา สาเกทอง, วรรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมว ของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัว ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 309-322
อรรถวิท เสือป่า, ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย

ความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ ของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข 323-334
กนกกาญจน์ เกษรินทร์, สมเกียรติ วันทะนะ

การจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : กลุ่มการแพทย์ 335-352
จอมขวัญ ศุภศิริกิจเจริญ, ฟ้าวิกร อินลวง, สุนันทร์ เยี่ยมวาณิชนันท์

ปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค ปัจจัยตลาดทุน และปัจจัยตลาดหุ้นต่างประเทศที่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทน ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 353-370
ขวัญหทัย สุขลิ่ม, กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของข้าราชการ ในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย 371-384
คเณศ นันทวรกุล, พรพรรณ เหมะพันธุ์

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Financial Literacy, Saving Behavior, and Precautionary Saving of the Thai Sandwich Generation

Saranporn Thuwangkawat[1*] and Teerasak Sapwarobol[2]

[1] *Master's student, Business Economics Program, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Saranporn.thu@ku.th*

ABSTRACT

This study aims to examine the effects of financial literacy, saving behavior, and sandwich generation status on precautionary saving among Thai individuals. Primary data were collected from 402 respondents using a structured questionnaire. The data were analyzed using descriptive statistics and a Logit Model to investigate the relationships between demographic characteristics, economic factors, sandwich generation status, financial literacy, and the likelihood of having precautionary savings equivalent to at least six months of living expenses. The results indicate that income, financial literacy, and financial behavior have statistically significant positive associations with precautionary saving, while debt burden, particularly personal and educational loans, has a statistically significant negative association with precautionary saving. Working-age individuals are significantly less likely to have adequate precautionary savings than older adults. Although sandwich generation status is not statistically significant, the severity of sandwich generation burden shows a weak negative association with precautionary saving, suggesting that greater caregiving responsibilities across multiple generations may reduce individuals' ability to accumulate emergency savings. The findings further demonstrate that financial behavior contributes more to precautionary saving than financial knowledge alone. In addition, income and debt burden remain major constraints on building adequate precautionary savings. These findings provide practical implications for policymakers in designing policies to promote saving, strengthen financial literacy, and develop targeted measures that address the financial circumstances of the Thai population, thereby enhancing long-term financial security.

Keywords: Precautionary Saving, Sandwich Generation, Financial Literacy

Received: 4 May 2026;
Revised: 10 August 2026;
Accepted: 10 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ทักษะทางการเงินและพฤติกรรมการออมของแซนด์วิชเจเนอเรชันไทยต่อการออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน

สรัลพร ธุวังควัฒน์[1*] และ ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Saranporn.thu@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะทางการเงิน พฤติกรรมการออม และภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชันที่ส่งผลต่อการมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของคนไทย โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 402 ชุด และนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานผ่านแบบจำลองโลจิต (Logit Model) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ แซนด์วิชเจนเนอเรชัน และทักษะทางการเงิน กับการออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉินอย่างน้อย 6 เดือน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ ทักษะทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวก ขณะที่ภาระหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะสินเชื่อส่วนบุคคลและหนี้เพื่อการศึกษา นอกจากนี้ กลุ่มวัยทำงานมีโอกาสมีเงินออมฉุกเฉินน้อยกว่ากลุ่มผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชันไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรูปของระดับความรุนแรงของแซนด์วิชเจเนอเรชัน พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการมีเงินออมฉุกเฉินในระดับนัยสำคัญต่ำ สะท้อนว่าการแบกรับภาระดูแลสมาชิกหลายรุ่นในระดับที่สูงขึ้นส่งผลลดทอนความสามารถในการออม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมทางการเงินมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเงินออมฉุกเฉินมากกว่าความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว ขณะที่ปัจจัยด้านรายได้และภาระหนี้ยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญในการออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน ทั้งนี้ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการออม การพัฒนาทักษะทางการเงิน และการออกแบบมาตรการที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มประชากรไทยเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว

คำสำคัญ: การออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน, แซนด์วิชเจนเนอเรชัน, ทักษะทางการเงิน

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน และช่วยลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจในภาวะที่มีความไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในประเทศไทยสะท้อนว่าครัวเรือนจำนวนมากยังมีข้อจำกัดในการออม โดยสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อยู่ในระดับสูงประมาณร้อยละ 91 ในช่วงปี พ.ศ. 2567 ซึ่งส่งผลให้ความสามารถในการออมของครัวเรือนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ร้อยละ 91.5 ของคนไทยมีการเก็บออมเงิน แต่ร้อยละ 77.3 มีเงินออมฉุกเฉินไม่ถึง 6 เดือน ซึ่งสะท้อนถึงความไม่พร้อมของประชาชนต่อการรับมือกับเหตุการณ์ไม่คาดฝันและความเสี่ยงทางการเงินในระยะยาว ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ส่งผลให้ภาระทางเศรษฐกิจของกลุ่มวัยทำงานเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะปรากฏการณ์แซนด์วิชเจเนอเรชัน ซึ่งต้องรับภาระดูแลทั้งบุตรและผู้สูงอายุพร้อมกัน ภาระดังกล่าวทำให้รายได้ส่วนใหญ่ถูกใช้ไปกับค่าใช้จ่ายจำเป็น เช่น ค่าเลี้ยงดูบุตรและค่ารักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ความสามารถในการออมลดลง โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีภาระหลายรุ่นหรือมีความรุนแรงของภาระแซนด์วิชในระดับสูง (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568) นอกจากนี้ แม้ว่าการส่งเสริมทักษะทางการเงินจะได้รับความสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรระหว่างประเทศ เช่น OECD แต่ยังพบว่า ประชาชน

จำนวนมากยังไม่สามารถแปลงความรู้ทางการเงินไปสู่พฤติกรรมการออมที่เป็นรูปธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีข้อจำกัดด้านรายได้และภาระหนี้ ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างระหว่างความรู้และพฤติกรรมทางการเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2569) แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาทักษะทางการเงินและภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชันกับพฤติกรรมทางการเงิน แต่ยังมีการศึกษาที่วิเคราะห์ผลร่วมของทักษะทางการเงินและระดับความรุนแรงของภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชันต่อการออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของคนไทยค่อนข้างจำกัด

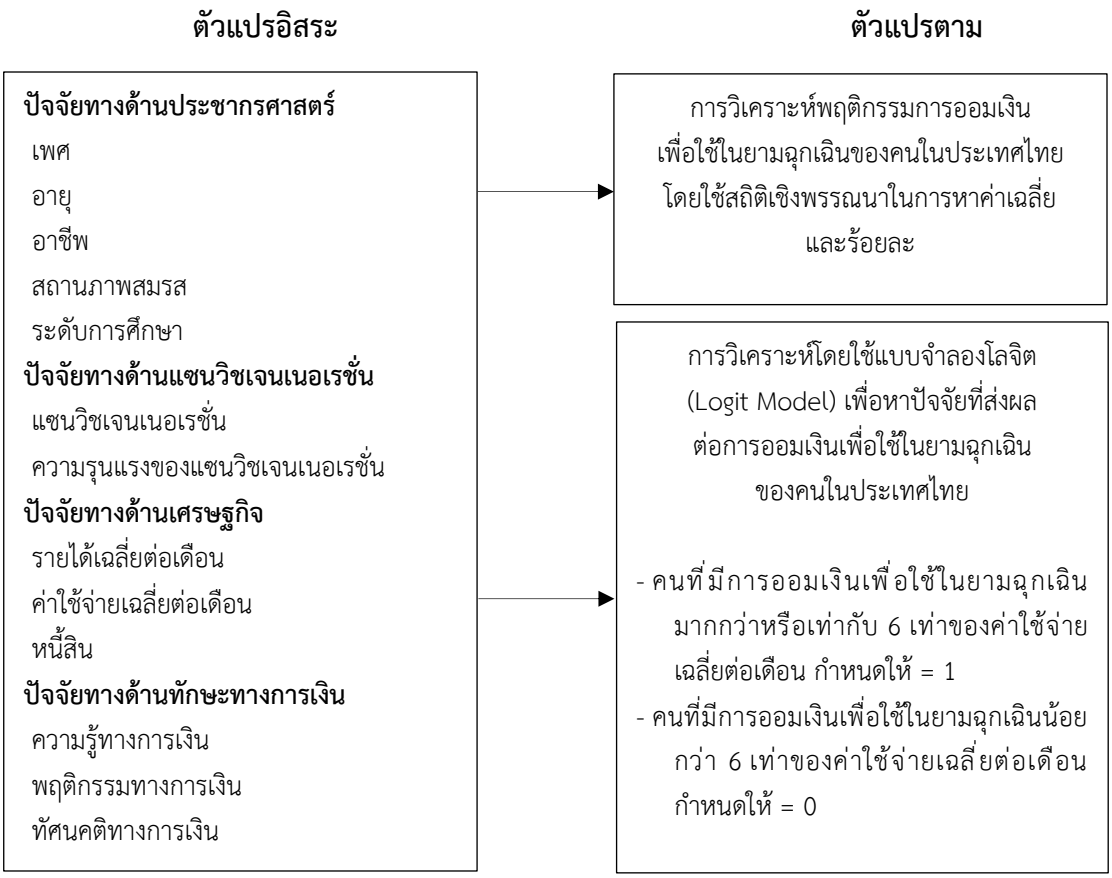
ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของคนไทย โดยเน้นบทบาทของทักษะทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน ควบคู่กับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและประชากรศาสตร์ เพื่ออธิบายทั้งข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและกลไกเชิงพฤติกรรมที่มีผลต่อการออมฉุกเฉินของครัวเรือนไทย อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะทางการเงินและพฤติกรรมการออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของกลุ่มตัวอย่างคนไทย
2. เพื่อศึกษาผลของแซนด์วิชเจเนอเรชั่นและทักษะทางการเงินที่มีต่อการมีเงินออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินของกลุ่มตัวอย่างคนไทย

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้พัฒนากรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อระบุปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของประชาชนไทย โดยเริ่มจากการพิจารณาปัจจัยพื้นฐานด้านประชากรศาสตร์ ซึ่งสะท้อนความแตกต่างของบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2538) ที่มีผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจทางการเงิน ร่วมกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจตามทฤษฎีการบริโภคตามรายได้สัมบูรณ์ของ John Maynard Keynes และทฤษฎีวัฏจักรชีวิตของ Ando, Brumberg และ Modigliani โดยเฉพาะรายได้และภาระหนี้สิน ซึ่งเป็นข้อกำหนดเชิงโครงสร้างของความสามารถในการออม รวมถึงแนวคิดการออมฉุกเฉินเพื่อใช้ยามฉุกเฉินเพื่อรองรับความไม่แน่นอน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) เพื่ออธิบายพฤติกรรมการออมในมิติเวลา ควบคู่กับแนวคิดทักษะทางการเงินที่ครอบคลุมทั้งความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติ ตามแนวทางของ OECD (2023) และธนาคารแห่งประเทศไทย (2569) อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน ซึ่งสะท้อนภาระการดูแลสมาชิกหลายรุ่นในครัวเรือน (ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล และ นนทร์ วรพาณิชช์, 2568) อันเป็นแรงกดดันที่อาจลดทอนศักยภาพในการออม ทั้งนี้กรอบแนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ ภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน และทักษะทางการเงิน ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ คนไทยที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ครอบคลุมตั้งแต่วัยแรงงานจนถึงวัยสูงอายุ โดยไม่จำกัดเพศ ระดับการศึกษา หรือสถานภาพการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ครอบคลุมทั้งเขตเมืองและนอกเขตเมือง เพื่อสะท้อนความแตกต่างของบริบททางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แท้จริงของบุคคลที่อยู่ในภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน หรือผู้ที่มีเงินออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินได้อย่างแน่นอน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างภายใต้กรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตรของ Cochran (1977) เป็นแนวทางในการคำนวณจำนวนตัวอย่างที่เหมาะสม คือ

$$n = \frac{Z^2 pq}{e^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

Z = ค่าคะแนนมาตรฐานภายใต้การแจกแจงปกติที่สอดคล้องกับระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่กำหนด

P = ไม่ทราบสัดส่วนประชากรที่ไม่แน่นอน (กำหนดเป็น 0.5)

q = 1 - p

e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ใช้ 0.05

$$n = \frac{(1.96)^2(0.5)(0.5)}{(0.05)^2}$$

จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักสถิติ ได้จำนวนขั้นต่ำเท่ากับ 385 คน อย่างไรก็ตาม เพื่อรองรับความคลาดเคลื่อนจากการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือข้อมูลไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้ปรับเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน เพื่อรักษาขนาดตัวอย่างที่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินความชัดเจนของคำถาม ความเข้าใจ และปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะและข้อสังเกตที่ได้มาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมมากขึ้นก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ทั้งนี้ เนื่องจากแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบตามข้อเท็จจริงและมีการอ้างอิงคำถามจากแบบสำรวจทักษะทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย จึงไม่มีความจำเป็นต้องดำเนินการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพิ่มเติมรายละเอียดในแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชันของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย สถานะการเป็นแซนด์วิชเจเนอเรชัน และระดับความรุนแรงของภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะทางการเงินประกอบไปด้วยข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านแพลตฟอร์ม Google Forms และเผยแพร่ลิงก์แบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนไทยที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป เพื่อให้สามารถตอบแบบสอบถามได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งแบบสอบถามถูกพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมตัวแปรสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน และทักษะทางการเงิน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2569 เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวม ตรวจสอบความครบถ้วนและคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 402 ชุด เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ โดยนำเสนอในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ซึ่งครอบคลุมข้อมูล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประชากรศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านแซนด์วิชเจเนอเรชัน และด้านทักษะทางการเงิน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) ซึ่งเหมาะสมกับตัวแปรตามประเภทสองค่า (Binary Outcome) โดยกำหนดให้ Y = 1 หมายถึง คนที่มีการออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินมากกว่าหรือเท่ากับ 6 เท่าของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และ Y = 0 หมายถึง คนที่มีการออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินน้อยกว่า 6 เท่าของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ขณะที่ตัวแปรอิสระ (X) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อ

การออมเงินเพียงใช้ยามฉุกเฉิน และการศึกษานี้กำหนดตัวแปรสถานะการเป็นกลุ่มแซนด์วิชเจเนอเรชัน (Sandwich Generation: SANDWICH) และดัชนีภาระของกลุ่มดังกล่าว (Sandwich Generation Burden Index: SGBI) (ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล และ นนทร์ วรพาณิชช์, 2568) จากชุดคำถามในแบบสอบถาม เพื่อสะท้อนทั้งการมีภาระดูแลสมาชิกในครอบครัวต่างรุ่นและระดับความรุนแรงของภาระดังกล่าว โดยตัวแปร SANDWICH กำหนดเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ให้ค่าเท่ากับ 1 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีหน้าที่ดูแลบุตรหรือหลานที่ยังพึ่งพิงอย่างน้อย 1 คน ควบคู่กับการดูแลบิดามารดาหรือญาติผู้สูงอายุอย่างน้อย 1 คน และให้ค่าเท่ากับ 0 ในกรณีอื่นที่ไม่เข้าเงื่อนไขดังกล่าว ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในแบบจำลองโลจิต ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกัน โดยกำหนดตัวแปรอิสระและรูปแบบของแบบจำลองได้ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 GENDER + \beta_2 AGE + \beta_3 JOB + \beta_4 STATUS + \beta_5 EDU + \beta_6 SANDWICH + \beta_7 INCOME + \beta_8 EXPENSE + \beta_9 DEBT + \beta_{10} FK + \beta_{11} FB + \beta_{12} FA + \varepsilon$$

โดยกำหนดความหมายของตัวแปรอิสระ และค่าของตัวแปรอิสระตามเงื่อนไขในแบบจำลองโลจิต ดังนี้

Y = โอกาสที่กลุ่มตัวอย่างคนไทยมีสัดส่วนเงินออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินมากกว่า หรือเท่ากับ 6 เท่าของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

ตัวแปร	ประเภทตัวแปร	คำอธิบาย	ค่าตัวแปร
GENDER	Dummy	เพศ	ชาย = 1, หญิง = 0
AGE 20_29	Dummy	อายุ 20 – 29 ปี	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
AGE 30_39	Dummy	อายุ 30 – 39 ปี	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
AGE 40_49	Dummy	อายุ 40 - 49 ปี	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
AGE 50_59	Dummy	อายุ 50 - 59 ปี	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
MS_MARRY	Dummy	สถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
MS_DIVORCED	Dummy	สถานภาพหย่าร้าง	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
MS_SEPARATED	Dummy	สถานภาพสมรสแต่แยกกันอยู่	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
MS_WIDOWED	Dummy	สถานภาพหม้าย	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
MS_COHABITATION	Dummy	สถานภาพไม่สมรสแต่อยู่ด้วยกัน	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
EDU_LOW	Dummy	การศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมปลาย	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
EDU_MID	Dummy	การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
EDU_HIGH	Dummy	การศึกษาระดับอนุปริญญา หรือ ปวส.	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
EDU_HIGHER	Dummy	การศึกษาปริญญาโท หรือสูงกว่า	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_GOV	Dummy	อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_SELFEMP	Dummy	อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_FREELANCE	Dummy	อาชีพอิสระ	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_UNEMPLOY	Dummy	ว่างงาน	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_EDU	Dummy	นักศึกษา	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_FARMER	Dummy	อาชีพเกษตรกร/ทำไร่ ทำสวน/ เลี้ยงสัตว์	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
SANDWICH	Dummy	แซนด์วิชเจนเนอเรชั่น	ใช่ = 1, ไม่ใช่ = 0
SGBI	จำนวนจริง	ระดับความรุนแรงภาระแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น	0 - 12
INCOME	จำนวนจริง	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	บาท
EXPENSE	จำนวนจริง	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน	บาท
FIN_KNOWLEDGE	จำนวนจริง	คะแนนวัดความรู้ทางการเงิน	0 – 7 คะแนน
FIN_BEHAVIOR	จำนวนจริง	คะแนนวัดพฤติกรรมทางการเงิน	0 – 9 คะแนน
FIN_ATTITUDE	จำนวนจริง	คะแนนวัดทัศนคติทางการเงิน	0 – 4 คะแนน

ตัวแปร	ประเภทตัวแปร	คำอธิบาย	ค่าตัวแปร
FIN_LITERACY	จำนวนจริง	คะแนนวัดทักษะทางการเงิน	0 – 20 คะแนน
HOME_LOAN	Dummy	ภาระหนี้เพื่อที่อยู่อาศัย	มี = 1 , ไม่มี = 0
VEHICLE_LOAN	Dummy	ภาระหนี้รถยนต์/รถจักรยานยนต์	มี = 1 , ไม่มี = 0
PERSONAL_LOAN	Dummy	ภาระหนี้บัตรเครดิต/สินเชื่อส่วนบุคคล	มี = 1 , ไม่มี = 0
INFORMAL_DEBT	Dummy	ภาระหนี้นอกระบบ	มี = 1 , ไม่มี = 0
EDU_LOAN	Dummy	ภาระหนี้เพื่อการศึกษา	มี = 1 , ไม่มี = 0

หมายเหตุ: การวิเคราะห์ตัวแปรช่วงอายุ กำหนดให้กลุ่มอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group), การวิเคราะห์ตัวแปรสถานภาพสมรส กำหนดให้กลุ่มโสดเป็นกลุ่มอ้างอิง, การวิเคราะห์ตัวแปรระดับการศึกษาสูงสุด กำหนดให้กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นกลุ่มอ้างอิง, การวิเคราะห์ตัวแปรอาชีพ กำหนดให้กลุ่มพนักงานบริษัทเอกชนและไม่มีภาระหนี้สินเป็นกลุ่มอ้างอิง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินของคนในประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 30–39 ปี มีสถานภาพโสดและสมรสในสัดส่วนใกล้เคียงกัน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และไม่ได้อยู่ในภาวะแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,000–30,000 บาทและค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 10,001- 20,000 บาท โดยส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน คือหนี้เพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งสะท้อนถึงภาระทางการเงินที่ยังคงมีอยู่ในชีวิตประจำวันของประชาชน

ด้านพฤติกรรมการออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับเงินออมที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเกณฑ์ความเพียงพอของเงินออมฉุกเฉินตั้งแต่ 6 เดือน พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวนค่อนข้างมาก โดยร้อยละ 53.48 มีเงินออมฉุกเฉินตั้งแต่ 6 เดือน ในจำนวนนี้มีกลุ่มที่มีเงินออมมากกว่า 10 เดือน คิดเป็นร้อยละ 37.06 และกลุ่มที่มีเงินออม 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 11.44 สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไทยส่วนหนึ่งมีความสามารถในการสร้างหลักประกันทางการเงินเพื่อรองรับความไม่แน่นอนในชีวิตได้ในระดับที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างอีกส่วนหนึ่งที่มีเงินออมต่ำกว่าเกณฑ์ดังกล่าว เช่น กลุ่มที่มีเงินออมต่ำกว่า 1 เดือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 11.94 สะท้อนถึงความเปราะบางทางการเงินของประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ โดยสรุป แม้ว่าจะมีประชาชนจำนวนหนึ่งที่สามารถออมเงินได้ในระดับที่เพียงพอตามเกณฑ์ 6 เดือนขึ้นไป แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำด้านความสามารถในการออม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมวินัยทางการเงินและการวางแผนการออมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาวของครัวเรือนไทย

ด้านทักษะทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ย 16.03 จาก 20 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 80.17 สูงกว่าเกณฑ์ของ OECD (2023) และคะแนนเฉลี่ยจากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2567 โดยด้านความรู้ทางการเงินหัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ เรื่องการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน ส่วนหัวข้อที่ตอบคลาดเคลื่อนมากที่สุด คือ เรื่องการคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น ด้านพฤติกรรมทางการเงิน หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ เรื่องชำระค่าใช้จ่ายตรงเวลา ส่วนหัวข้อที่ตอบคาดเคลื่อนมากที่สุด คือ การเลือกวิธีการออมที่เหมาะสม ด้านทัศนคติทางการเงิน หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ เรื่องการมีชีวิตอยู่เพื่อวันนี้และไม่ได้คิดวางแผนเพื่ออนาคต ขณะที่หัวข้อที่ตอบคลาดเคลื่อนมากที่สุด คือ เรื่องการมีความสุขในการใช้เงินมากกว่าเก็บออมเพื่ออนาคต

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินของคนในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่าไม่ปรากฏว่ามีคู่ตัวแปรใดที่มีค่าสหสัมพันธ์สูงเกิน 0.80 ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่มักบ่งชี้ถึงปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุคูณ อย่างไรก็ตาม ตัวแปร SANDWICH และ SGBI มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.9202 แต่ทั้งสองตัวแปรนี้ไม่ถูกนำมารวมไว้ในสมการเดียวกัน ทำให้ไม่ส่งผลกระทบต่อ

ความถูกต้องของแบบจำลองโดยรวม และได้กำหนดรูปแบบของแบบจำลองทั้งหมด 8 รูปแบบ เพื่อทดสอบความคงทนของผลการประมาณค่า พร้อมทั้งประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) เพื่อวิเคราะห์ทิศทางและความน่าจะเป็นของการก่อหนี้เกินตัวด้วยแบบจำลองโลจิต (Logit Model) โดยผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ในตารางที่ 1 – 2

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าแบบจำลองโลจิต (Logit Model)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Gender (เพศ)	0.243 (0.97)	0.254 (1.00)	0.282 (1.09)					0.263 (0.89)
age20_29 (อายุ 20 – 29 ปี)	-2.558*** (-4.22)	-2.641*** (-4.19)	-2.654*** (-4.18)					-2.150*** (-3.20)
age30_39 (อายุ 30 – 39 ปี)	-2.457*** (-4.43)	-2.600*** (-4.49)	-2.598*** (-4.46)					-2.170*** (-3.38)
age40_49 (อายุ 40 – 49 ปี)	-2.263*** (-4.05)	-2.334*** (-3.93)	-2.339*** (-3.92)					-2.014*** (-3.14)
age50_59 (อายุ 50 – 59 ปี)	-0.357 (-0.58)	-0.447 (-0.70)	-0.461 (-0.72)					-0.913 (-1.29)
ms_part (สมรสและอยู่ด้วยกัน)	-0.435 (-0.98)	-0.333 (-0.69)	-0.365 (-0.76)					0.066 (0.13)
ms_marry (หย่าร้าง/แยกกันอยู่)	0.293 (1.14)	0.307 (1.09)	0.305 (1.08)					0.357 (1.10)
edu_low (ต่ำกว่าปริญญาตรี)	-1.389*** (-2.92)	-1.165** (-2.45)	-1.170** (-2.46)					-1.150** (-2.19)
edu_high (สูงกว่าปริญญาตรี)	0.211 (0.80)	0.132 (0.49)	0.145 (0.53)					-0.295 (-0.92)
job_gov (ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ)	-0.113 (-0.43)	-0.067 (-0.25)	-0.070 (-0.26)					0.346 (1.08)
job_selfemp (ธุรกิจส่วนตัว)	0 .542 (1.14)	0.535 (1.10)	0.551 (1.13)					0.528 (0.87)
job_freelance (อาชีพอิสระ)	-0.542 (-1.02)	-0.455 (-0.83)	-0.441 (-0.80)					-0.083 (-0.13)
job_unemploy (ว่างงาน)	-0.540 (-0.90)	-0.502 (-0.79)	-0.508 (-0.80)					0.016 (0.02)
job_retire (เกษียณอายุ)	-0.422 (-0.58)	-0.502 (-0.67)	-0.491 (-0.65)					-0.415 (-0.51)
sandwich_gen (แซนด์วิชเจนเนอเรชัน)		-0.040 (-0.14)	-0.042 (-0.14)	-0.114 (-0.43)	-0.105 (-0.39)			
SGBI (รุนแรงของแซนด์วิชเจนเนอเรชัน)						-0.075* (-1.90)	-0.032 (-0.73)	-0.042 (-0.77)
fin_literacy (ทักษะทางการเงิน)		0.164*** (3.61)			0.134*** (2.97)	0.123*** (2.92)		
fin_knowledge (ความรู้ทางการเงิน)			0.116 (1.25)	0.130 (1.44)			0.128 (1.42)	0.087 (0.84)

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าแบบจำลองโลจิต (Logit Model) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
fin_behavior (พฤติกรรมทางการเงิน)			0.187** (2.05)	0.172* (1.80)			0.172* (1.80)	0.191* (1.88)
fin_attitude (ทัศนคติทางการเงิน)			0.198* (1.74)	0.087 (0.76)			0.084 (0.73)	0.142 (1.13)
home_loan (สินเชื่อที่อยู่อาศัย)				-0.683*** (-2.66)	-0.669*** (-2.62)		-0.678*** (-2.64)	-0.377 (-1.31)
vehicle_loan (สินเชื่อรถ)				-0.836*** (-2.97)	-0.838*** (-2.98)		-0.825*** (-2.93)	-0.901*** (-2.90)
personal_loan (สินเชื่อส่วนบุคคล)				-1.216*** (-4.99)	-1.205*** (-4.98)		-1.217*** (-4.98)	-0.964*** (-3.67)
informal_debt (หนี้นอกระบบ)				0.402 (0.39)	0.412 (0.41)		0.444 (0.44)	0.415 (0.37)
edu_loan (หนี้เพื่อการศึกษา)				-2.062*** (-3.78)	-2.083*** (-3.83)		-2.046*** (-3.76)	-1.763*** (-3.05)
income_30000 (รายได้ 20,001 - 30,000 บาท)				0.529 (1.41)	0.521 (1.39)	0.036 (0.11)	0.528 (1.41)	0.860** (1.92)
income_40000 (รายได้ 30,001 - 40,000 บาท)				0.823** (2.13)	0.802** (2.10)	0.371 (1.12)	0.823** (2.14)	1.218*** (2.66)
income_50000 (รายได้ 40,001 - 50,000 บาท)				1.153*** (2.87)	1.142*** (2.84)	0.867** (2.42)	1.168*** (2.90)	1.147** (2.43)
income_60000 (รายได้ 50,001 - 60,000 บาท)				1.673*** (2.76)	1.640*** (2.73)	1.115** (2.12)	1.685*** (2.78)	1.864*** (2.73)
income_70000 (รายได้ 60,001 - 70,000 บาท)				1.366* (1.72)	1.362* (1.72)	0.823 (1.27)	1.390* (1.76)	1.574* (1.80)
income_100000 (รายได้ 70,001 - 100,000 บาท)				2.663*** (4.53)	2.653*** (4.52)	1.928*** (3.95)	2.658*** (4.54)	2.900*** (4.36)
income_up100000 (รายได้ตั้งแต่ 100,000 บาทขึ้นไป)				3.044*** (3.54)	3.024*** (3.52)	2.582*** (3.21)	3.079*** (3.57)	3.051*** (3.33)
LR chi2	78.67	92.56	92.92	126.31	126.04	55.57	126.66	163.27
Pseudo R2	0.1417	0.1667	0.1673	0.2275	0.2270	0.1001	0.2281	0.2940

หมายเหตุ: *, **, *** แสดงนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และค่า Z-statistic แสดงในวงเล็บ

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Gender (เพศ)	0.060 (0.98)	0.062 (1.01)	0.069 (1.10)					0.064 (0.90)
age20_29 (อายุ 20 – 29 ปี)	-0.516*** (-6.70)	-0.527*** (-6.81)	-0.529*** (-6.83)					-0.466*** (-4.45)
age30_39 (อายุ 30 – 39 ปี)	-0.545*** (-5.71)	-0.569*** (-5.96)	-0.569*** (-5.92)					-0.495*** (-4.10)
age40_49 (อายุ 40 – 49 ปี)	-0.500*** (-5.30)	-0.512*** (-5.23)	-0.513*** (-5.22)					-0.459*** (-3.87)

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
age50_59 (อายุ 50 – 59 ปี)	-0.089 (-0.58)	-0.111 (-0.70)	-0.115 (-0.72)					-0.224 (-1.36)
ms_part (สมรสและอยู่ด้วยกัน)	-0.108 (-0.98)	-0.083 (-0.69)	-0.091 (-0.76)					0.016 (0.13)
ms_marry (หย่าร้าง/แยกกันอยู่)	0.072 (1.15)	0.075 (1.10)	0.075 (1.08)					0 .087 (1.11)
edu_low (ต่ำกว่าปริญญาตรี)	-0.325*** (-3.47)	-0.279** (-2.75)	-0.280** (-2.77)					-0.277** (-2.42)
edu_high (สูงกว่าปริญญาตรี)	0.052 (0.81)	0.033 (0.49)	0.036 (0.54)					-0.073 (-0.92)
job_gov (ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ)	-0.028 (-0.43)	-0.016 (-0.25)	-0.017 (-0.26)					0.084 (1.09)
job_selfemp (ธุรกิจส่วนตัว)	0.128 (1.22)	0.126 (1.18)	0.130 (1.21)					0 .124 (0.93)
job_freelance (อาชีพอิสระ)	-0.135 (-1.04)	-0.113 (-0.84)	-0.110 (-0.81)					-0.021 (-0.13)
job_unemploy (ว่างงาน)	-0.134 (-0.91)	-0.125 (-0.80)	-0.126 (-0.81)					0.004 (0.02)
job_retire (เกษียณอายุ)	-0.105 (-0.58)	-0.125 (-0.68)	-0.122 (-0.66)					-0.103 (-0.51)
sandwich_gen (แซนด์วิชเจนเนอเรชัน)		-.010 (-0.14)	-0.010 (-0.14)	-0.028 (-0.43)	-0.026 (-0.39)			
SGBI (รุนแรงของแซนด์วิช เจนเนอเรชัน)						-0.019* (-1.90)	-0.008 (-0.73)	-0.010 (-0.77)
fin_literacy (ทักษะทางการเงิน)		0.041*** (3.61)			0.033*** (2.97)	0.031*** (2.92)		
fin_knowledge (ความรู้ทางการเงิน)			0.029 (1.24)	0.032 (1.44)			0.032 (1.42)	0.021 (0.84)
fin_behavior (พฤติกรรมทางการเงิน)			0.046** (2.05)	0.043* (1.80)			0.043* (1.80)	0.047* (1.88)
fin_attitude (ทัศนคติทางการเงิน)			0.049* (1.74)	0.022 (0.76)			0.021 (0.73)	0.035 (1.13)
home_loan (สินเชื่อที่อยู่อาศัย)				-0.168*** (-2.70)	-0.165*** (-2.66)		-0.167*** (-2.68)	-0.092 (-1.31)
vehicle_loan (สินเชื่อรถ)				-0.206*** (-3.06)	-0.206*** (-3.07)		-0.203*** (-3.01)	-0.221*** (-2.98)
personal_loan (สินเชื่อส่วนบุคคล)				-0.294*** (-5.28)	-0.292*** (-5.27)		-0.294*** (-5.28)	-0.234*** (-3.78)
informal_debt (หนี้นอกระบบ)				0.097 (0.41)	0.099 (0.42)		0.106 (0.46)	0.098 (0.39)
edu_loan (หนี้เพื่อการศึกษา)				-0.437*** (-5.67)	-0.440*** (-5.78)		-0.435*** (-5.59)	-0.398*** (-4.00)
income_30000 (รายได้ 20,001 - 30,000 บาท)				0.128 (1.46)	0.126 (1.44)	0.009 (0.11)	0.128 (1.46)	0.199* (2.10)

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
income_40000 (รายได้ 30,001 - 40,000 บาท)				0.194** (2.30)	0.190** (2.25)	0.090 (1.15)	0.194** (2.30)	0.270*** (3.09)
income_50000 (รายได้ 40,001 - 50,000 บาท)				0.260*** (3.33)	0.258*** (3.29)	0.202** (2.66)	0.263*** (3.38)	0.253** (2.85)
income_60000 (รายได้ 50,001 - 60,000 บาท)				0.332*** (4.09)	0.327*** (3.99)	0.244** (2.61)	0.333*** (4.13)	0.343*** (4.42)
income_70000 (รายได้ 60,001 - 70,000 บาท)				0.284* (2.36)	0.283* (2.35)	0.188 (1.45)	0.287* (2.42)	0.302* (2.74)
income_100000 (รายได้ 70,001 - 100,000 บาท)				0.451*** (8.73)	0.450*** (8.69)	0.373*** (6.12)	0.450*** (8.72)	0.452*** (8.86)
income_up100000 (รายได้ตั้งแต่ 100,000 บาท ขึ้นไป)				0.446*** (9.41)	0.445*** (9.31)	0.416*** (7.38)	0.447*** (9.60)	0.427*** (8.77)

หมายเหตุ: *, **, *** แสดงนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และค่า Z-statistic แสดงในวงเล็บ

แบบจำลองที่ 1 (Model 1 ในตารางที่ 1 และตารางที่ 2) เป็นการนำตัวแปรปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ มาวิเคราะห์ความน่าจะเป็นของการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างน้อย 6 เดือน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอายุมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มอายุ 20–29 ปี 30–39 ปี และ 40–49 ปี มีโอกาสมีเงินออมฉุกเฉินน้อยกว่ากลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญ (Marginal Effect = -0.516, -0.545 และ -0.500 ตามลำดับ) สะท้อนว่าในช่วงวัยทำงาน บุคคลต้องเผชิญภาระค่าใช้จ่าย ภาระหนี้สิน และภาระครอบครัว จึงจำกัดความสามารถในการออม นอกจากนี้ ตัวแปรระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอิทธิพลเชิงลบที่ระดับ 0.01 (Marginal Effect = -0.325) สะท้อนข้อจำกัดด้านรายได้และความสามารถในการบริหารจัดการทางการเงิน ขณะที่ตัวแปรเพศ สถานภาพสมรส และอาชีพไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบบจำลองมีค่า Pseudo R^2 เท่ากับ 0.1417 แสดงว่าปัจจัยประชากรศาสตร์เพียงอย่างเดียวสามารถอธิบายพฤติกรรมการออมได้ในระดับจำกัด

แบบจำลองที่ 2 เป็นการพัฒนาจากแบบจำลองที่ 1 โดยเพิ่มตัวแปรภาวะแซนด์วิชเจนเนอเรชัน และทักษะทางการเงิน เพื่อสะท้อนทั้งบริบทครอบครัวและศักยภาพในการบริหารการเงิน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรทักษะทางการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.040 หมายความว่า เมื่อระดับทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้น จะเพิ่มโอกาสในการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนบทบาทของความสามารถในการวางแผนการเงิน การควบคุมรายจ่าย และการออม ขณะที่ ตัวแปรอายุยังคงมีนัยสำคัญเชิงลบอย่างต่อเนื่อง และมีทิศทางสอดคล้องกับแบบจำลองที่ 1 อย่างไรก็ตาม ตัวแปรแซนด์วิชเจนเนอเรชันไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้มีทิศทางเชิงลบ ซึ่งอาจสะท้อนว่าภาระครอบครัวเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการอธิบายพฤติกรรมการออมเมื่อยังไม่ได้ควบคุมปัจจัยด้านรายได้หรือหนี้สิน ทั้งนี้ ค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นเป็น 0.1667 แสดงว่าแบบจำลองมีความสามารถในการอธิบายดีขึ้นเล็กน้อย

แบบจำลองที่ 3 เป็นการขยายแบบจำลองโดยแยกทักษะทางการเงินออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน เพื่อวิเคราะห์บทบาทเชิงลึกของแต่ละมิติ ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรพฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.046 สะท้อนว่าการมีวินัยทางการเงิน เช่น การออมอย่างสม่ำเสมอและการควบคุมรายจ่าย เป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีเงินออมฉุกเฉิน ขณะที่

ตัวแปรทัศนคติทางการเงินมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.049 แสดงว่ามุมมองเชิงบวกต่อการออมมีส่วนช่วยเสริมพฤติกรรมการเงิน อย่างไรก็ตาม ตัวแปรความรู้ทางการเงินไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าความรู้เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอหากไม่ถูกแปลงไปเป็นพฤติกรรม ขณะที่ตัวแปรแซนด์วิชเจนยังคงไม่มีนัยสำคัญ โดยค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็น 0.1673

แบบจำลองที่ 4 เป็นการปรับแบบจำลองโดยตัดตัวแปรประชากรศาสตร์ออก และเน้นปัจจัยด้านเศรษฐกิจและพฤติกรรมทางการเงินโดยตรง ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรหนี้สินมีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะสินเชื่อส่วนบุคคลและสินเชื่อเพื่อการศึกษา โดยมีค่า Marginal Effect = -0.294 และ -0.437 สะท้อนว่าภาระหนี้ลดทอนความสามารถในการออม ขณะที่ ตัวแปรรายได้มีอิทธิพลเชิงบวกที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.446 แสดงว่ารายได้ที่สูงขึ้นช่วยเพิ่มโอกาสในการออมฉุกเฉิน นอกจากนี้ พฤติกรรมทางการเงินมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.0423 ขณะที่ความรู้และทัศนคติทางการเงินไม่พบความมีนัยสำคัญ และตัวแปรแซนด์วิชเจนยังไม่ชัดเจน ทั้งนี้ ค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นเป็น 0.2275 แสดงถึงความสามารถในการอธิบายที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

แบบจำลองที่ 5 เป็นการพัฒนาจากแบบจำลองก่อนหน้าโดยใช้ ทักษะทางการเงินในภาพรวม แทนการแยกองค์ประกอบ ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางการเงินโดยรวมมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.033 สะท้อนว่าการมีทักษะทางการเงินในภาพรวมช่วยเพิ่มโอกาสในการออมฉุกเฉินได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ ตัวแปรรายได้ยังคงมีอิทธิพลเชิงบวก และหนี้สินยังคงมีอิทธิพลเชิงลบอย่างต่อเนื่อง ในหลายประเภท ซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลองที่ 4 ส่วนตัวแปรแซนด์วิชเจนยังไม่พบความมีนัยสำคัญ แม้มีทิศทางเชิงลบ โดยค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย สะท้อนว่าการรวมตัวแปรทักษะทางการเงินไม่ได้เพิ่มอำนาจในการอธิบายมากนักเมื่อเทียบกับการแยกองค์ประกอบ

แบบจำลองที่ 6 เป็นการสร้างแบบจำลองสุดท้ายโดยคัดเลือกตัวแปรที่มีความคงเส้นคงวาจากแบบจำลองก่อนหน้า และปรับการวัดภาวะแซนด์วิชเจนเป็น ดัชนีความรุนแรง (SGBI) เพื่อสะท้อนระดับภาระครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรทักษะทางการเงินโดยรวมมีอิทธิพลเชิงบวกที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.0306 และตัวแปรรายได้ยังคงมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่าทั้งศักยภาพทางการเงินและฐานรายได้เป็นปัจจัยหลักของการมีเงินออมฉุกเฉิน ขณะที่ ตัวแปร SGBI มีอิทธิพลเชิงลบที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect = -0.0186 แสดงว่า ภาระครอบครัวที่สูงขึ้นลดโอกาสในการออม แต่มีอิทธิพลค่อนข้างจำกัดเมื่อควบคุมปัจจัยอื่น โดยแบบจำลองมีค่า Pseudo R^2 เท่ากับ 0.1001

แบบจำลองที่ 7 เป็นการต่อยอดจากแบบจำลองที่ 6 โดยแยกทักษะทางการเงินออกเป็นองค์ประกอบอีกครั้ง ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรหนี้สินมีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในหลายประเภท โดยมีค่า Marginal Effect = -0.294 ถึง -0.435 และ ตัวแปรรายได้มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ขณะที่ พฤติกรรมทางการเงินมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.043 สะท้อนว่าพฤติกรรมจริงเป็นตัวขับเคลื่อนหลักของการออมมากกว่าความรู้หรือทัศนคติซึ่งไม่พบความมีนัยสำคัญ ส่วนตัวแปร SGBI ไม่พบความมีนัยสำคัญเมื่อควบคุมตัวแปรเศรษฐกิจ ทั้งนี้ แบบจำลองมีค่า Pseudo R^2 เท่ากับ 0.2281

แบบจำลองที่ 8 เป็นแบบจำลองที่ครอบคลุมที่สุด โดยรวมปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ และพฤติกรรมทางการเงินเข้าด้วยกัน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอายุ 20–49 ปี และ การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า Marginal Effect = -0.466 ถึง -0.495 และ -0.277 ตามลำดับ ขณะที่ ตัวแปรรายได้มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.253–0.427 และ ตัวแปรหนี้สินมีอิทธิพลเชิงลบที่ระดับ 0.01 ในหลายประเภท นอกจากนี้ พฤติกรรมทางการเงินมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect 0.047 ขณะที่ความรู้และทัศนคติไม่พบความมีนัยสำคัญ โดยแบบจำลองนี้มีค่า Pseudo R^2 สูงสุดประมาณ 0.2940 สะท้อนว่าการรวมทุกมิติช่วยเพิ่มความสามารถในการอธิบายพฤติกรรมการออมได้ดีที่สุด

จากการวิเคราะห์แบบจำลองทั้ง 8 แบบจำลอง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ รายได้ หนี้สิน และทักษะทางการเงินโดยรวม ขณะที่ ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.05–0.10 ได้แก่ พฤติกรรมทางการเงิน อายุ และระดับการศึกษา ส่วนตัวแปรภาวะแซนด์วิชเจนเนอเรชันและดัชนีความรุนแรงของภาระแซนด์วิช แม้มีทิศทางเชิงลบตามสมมติฐาน แต่โดยรวมไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีเงินออมฉุกเฉินของประชาชน โดยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อโอกาสในการมีเงินออมฉุกเฉินตั้งแต่ 6 เดือน พบว่า มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลายตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรอายุ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีเงินออมฉุกเฉิน โดยกลุ่มวัยทำงาน (20–49 ปี) มีโอกาสมีเงินออมฉุกเฉินน้อยกว่ากลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป เนื่องจากอยู่ในช่วงเริ่มต้นสร้างฐานะทางเศรษฐกิจและมีภาระค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวัฏจักรชีวิต (Life-Cycle Hypothesis) (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2553)

ตัวแปรระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีเงินออมฉุกเฉิน สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านรายได้และความรู้ทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hasler et al. (2018) และ Brunetti et al. (2016) ที่พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่ำมีความสัมพันธ์กับความเปราะบางทางการเงิน

ตัวแปรรายได้ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการมีเงินออมฉุกเฉิน โดยบุคคลที่มีรายได้สูงขึ้นมีโอกาสมีเงินออมฉุกเฉินมากกว่า เนื่องจากมีรายได้คงเหลือหลังหักค่าใช้จ่ายมากขึ้น จึงสามารถกันเงินไว้เพื่อการออมได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพัชรินทร์ คำนาศักดิ์ และคณะ (2566) และ จาคินี เรื่องธรรมศักดิ์ (2551) ที่พบว่ารายได้มีผลเชิงบวกต่อความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน

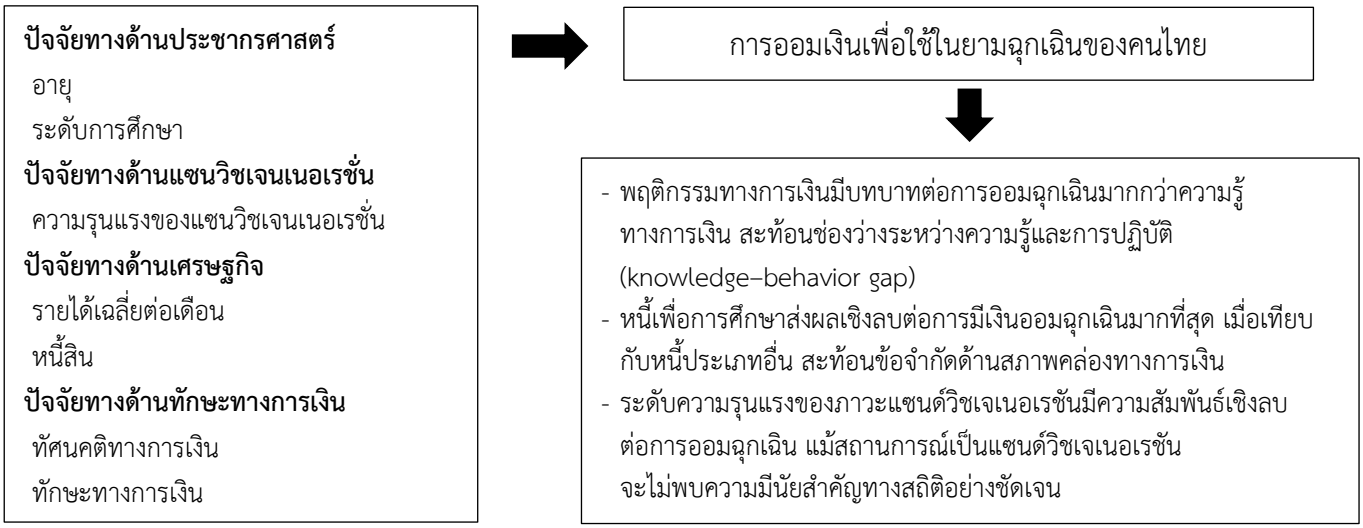
ตัวแปรหนี้สิน ได้แก่ สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อรถยนต์ และหนี้เพื่อการศึกษา มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีเงินออมฉุกเฉิน โดยผู้ที่มีภาระหนี้มีโอกาสมีเงินออมลดลง เนื่องจากต้องนำรายได้ไปชำระหนี้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สภาพคล่องทางการเงินลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ แสงสุรีย์ เสมอใจ (2559) ที่พบว่า หนี้สินเป็นปัจจัยสำคัญที่ลดทอนความสามารถในการออมของครัวเรือน

ตัวแปรทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการมีเงินออมฉุกเฉิน โดยเมื่อบุคคลมีระดับทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้โอกาสในการมีเงินออมฉุกเฉินเพิ่มขึ้น เนื่องจากสามารถวางแผน ควบคุมรายจ่าย และบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hasler et al. (2018) ที่ชี้ว่า ทักษะทางการเงินมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน ขณะเดียวกัน ตัวแปรพฤติกรรมทางการเงินก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างชัดเจน โดยบุคคลที่มีวินัยทางการเงิน เช่น การวางแผนการใช้จ่าย การออมอย่างสม่ำเสมอ และการควบคุมรายจ่าย มีแนวโน้มที่จะมีเงินออมฉุกเฉินมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hasler et al. (2018) ที่เน้นว่าพฤติกรรมทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดผลลัพธ์ทางการเงินในทางปฏิบัติ ในส่วนของตัวแปรทัศนคติทางการเงิน พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีเงินออมฉุกเฉินในบางแบบจำลอง สะท้อนว่าทัศนคติที่ดีต่อการออมสามารถส่งเสริมแนวโน้มในการออมได้ อย่างไรก็ตาม การไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกแบบจำลองชี้ให้เห็นว่าทัศนคติอาจไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อการมีเงินออมฉุกเฉิน หากแต่มีบทบาทผ่านการหล่อหลอมพฤติกรรมทางการเงินของบุคคลมากกว่า

ตัวแปรภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน แม้จะมีทิศทางความสัมพันธ์เชิงลบตามสมมติฐาน แต่ไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายแบบจำลอง อย่างไรก็ตาม ดัชนีความรุนแรงของภาระมีแนวโน้มส่งผลเชิงลบต่อการออม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนิวาน ผลพันธิน (2562) ที่พบว่าภาระการดูแลสมาชิกในครอบครัวเพิ่มความเปราะบางทางการเงิน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของประชาชนไทยไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมทางการเงินและข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจร่วมกัน โดยเฉพาะภาระหนี้เพื่อการศึกษาและระดับความรุนแรงของภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน ซึ่งส่งผลลดทอนความสามารถในการออมอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยสามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการด้านการส่งเสริมการออมฉุกเฉิน (Precautionary Saving Enhancement Framework) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการออม การพัฒนาพฤติกรรมทางการเงิน และการออกแบบมาตรการลดภาระหนี้ของประชาชนไทยได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบนโยบายที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินควบคู่กับการลดข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในระยะยาว ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 30–39 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่ได้อยู่ในภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000–30,000 บาท และมีภาระหนี้สินหลัก ได้แก่ หนี้เพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่อส่วนบุคคล โดยร้อยละ 53.48 มีเงินออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายอย่างน้อย 6 เดือน ขณะที่ร้อยละ 11.94 มีเงินออมต่ำกว่า 1 เดือน สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไทยยังมีความแตกต่างด้านความมั่นคงทางการเงิน นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ย 16.03 จาก 20 คะแนน (ร้อยละ 80.17) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ของ OECD (2023) และผลการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย (2567)

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของประชาชน โดยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) พบว่าปัจจัยด้านรายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวก และหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สะท้อนว่าศักยภาพในการออมขึ้นอยู่กับทั้งความสามารถในการหารายได้และภาระทางการเงินของครัวเรือน ขณะที่ปัจจัยด้านหนี้สิน ได้แก่ สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อรถยนต์ และหนี้เพื่อการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สะท้อนว่าภาระหนี้เป็นข้อจำกัดสำคัญต่อความสามารถในการออม นอกจากนี้ ทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะพฤติกรรมทางการเงินมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และ 0.10 แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีพฤติกรรมทางการเงินที่ดีสามารถสะสมเงินออมได้ดีกว่า ขณะที่ความรุนแรงของแซนด์วิชเจเนอเรชันมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการออมในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 สำหรับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พบว่าอายุและระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อการมีเงินออมฉุกเฉินในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.01 และ 0.05 โดยกลุ่มที่มีอายุและระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มมีเงินออมมากกว่า อีกทั้งกลุ่มที่มีเงินออมตั้งแต่ 6 เดือน มักมีสถานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงกว่า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ปรับโครงสร้างหนี้เพื่อการศึกษาเพื่อลดข้อจำกัดด้านสภาพคล่อง ซึ่งจากผลการศึกษาที่พบว่าหนี้เพื่อการศึกษามีผลกระทบเชิงลบต่อการออมฉุกเฉินมากที่สุด ภาครัฐควรออกแบบระบบบริหารหนี้ที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับศักยภาพทางรายได้ของผู้กู้มากขึ้น เช่น การกำหนดรูปแบบการชำระหนี้ตามรายได้ (Income-Contingent Repayment) การกำหนดช่วงปลอดชำระหนี้ในระยะเริ่มต้นทำงาน (Grace Period) และการปรับโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยสำหรับกลุ่มรายได้ต่ำ ทั้งนี้ เพื่อลดแรงกดดันด้านสภาพคล่องในช่วงต้นของชีวิตการทำงาน และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถสะสมเงินออมฉุกเฉินได้เร็วขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินในระยะยาว

1.2 ปรับแนวทางนโยบายจาก การให้ความรู้ สู่การเปลี่ยนพฤติกรรม เนื่องจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลต่อการออมฉุกเฉินมากกว่าความรู้ ภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย ควรปรับนโยบายจากการเน้นการให้ความรู้ ไปสู่การออกแบบมาตรการเชิงพฤติกรรม (Behavioral-Based Policy) อย่างเป็นระบบ เช่น การกำหนดระบบออมเงินอัตโนมัติผ่านบัญชีเงินเดือน (Auto-Enrollment Saving) การตั้งค่าเริ่มต้นในการออม (Default Saving Rate) และการใช้ระบบแจ้งเตือนทางการเงิน (Digital Nudges) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการออมอย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องอาศัยแรงจูงใจเชิงสมัครใจเพียงอย่างเดียว

1.3 พัฒนาผลิตภัณฑ์และกลไกส่งเสริมการออมฉุกเฉินแบบเฉพาะกลุ่ม ภาครัฐควรร่วมมือกับสถาบันการเงินในการออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ตอบโจทย์การออมฉุกเฉินโดยเฉพาะ เช่น บัญชีออมฉุกเฉินที่มีสภาพคล่องสูง ไม่มีค่าธรรมเนียม และมีแรงจูงใจเพิ่มเติม เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี หรือเงินสมทบจากรัฐ (Matching Contribution) สำหรับกลุ่มรายได้ต่ำและวัยเริ่มต้นทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีข้อจำกัดในการออมสูง ทั้งนี้ การออกแบบผลิตภัณฑ์ควรคำนึงถึงความเรียบง่าย (Simplicity) และการเข้าถึงได้ (Accessibility) เพื่อให้ประชาชนสามารถออมได้จริงในทางปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรพัฒนากรอบการวิจัยให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยขยายตัวแปรด้านพฤติกรรมทางการเงินเชิงลึก เช่น การควบคุมตนเอง ทัศนคติต่อความเสี่ยง และการตัดสินใจทางการเงิน ควบคู่กับการวิเคราะห์โครงสร้างรายได้รายจ่าย และหนี้สินในระดับรายบุคคลอย่างละเอียด นอกจากนี้ ควรใช้ข้อมูลแบบภาคตัดตามเวลาเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว และประยุกต์วิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกมากขึ้น รวมถึงการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัยและสนับสนุนการออกแบบนโยบายส่งเสริมการออมที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในแต่ละบริบท

เอกสารอ้างอิง

จาคินี เรืองธรรมศักดิ์. (2551). *พฤติกรรมการบริโภคและการออมไว้ใช้ยามฉุกเฉินของครัวเรือนไทยภายใต้ความไม่แน่นอนของรายได้*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2568). *หนี้ท่วมหัว “เดอะแบก” ไม่ต้องกลัว ปลดล็อกง่าย ๆ ดูแลทั้งครอบครัว*. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/S9Xnm.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *ลดเสี่ยง เพิ่มสุข ด้วยเงินออมเผื่อฉุกเฉิน*. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/0SRQm

_____. (2569). *ผลสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทย ปี 2567*. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/ZDXI2.

ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล และ นนทร์ วรพาณิชช์. (2568). *ทักษะทางการเงิน แซนด์วิชเจนเนอเรชั่น และการก่อหนี้เกินตัว: หลักฐานเชิงประจักษ์ของประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิวาน ผลพันธิน. (2562). *ความเปราะบางทางการเงินของแรงงานไทยนอกภาคเกษตรกรรม* (รายงานการวิจัย). ปทุมธานี: สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัชรินทร์ คำนาศักดิ์, สุพรรณิกา ลือชารัศมี และ จิราคม สิริศรีสกุลชัย. (2566). ผลของความรู้สึกมั่นคงในการทำงานที่มีต่อการออมไว้ใช้ยามฉุกเฉินของพนักงานธนาคาร ในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 3*(2), 39–50.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2553). *หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2538). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

แสงสุรีย์ เสมอใจ. (2559). *พฤติกรรมการออมไว้ใช้ยามฉุกเฉินของครัวเรือนไทยภายใต้ความไม่แน่นอนด้านรายได้ที่แตกต่างกัน*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

Brunetti, M., Giarda, E., & Torricelli, C. (2016). Is financial fragility a matter of illiquidity? An appraisal for Italian households. *Review of Income and Wealth, 62*(4), 628-649.

Hasler, A., Lusardi, A., & Oggero, N. (2018). *Financial fragility in the US: Evidence and implications*. Washington, DC: Global Financial Literacy Excellence Center, The George Washington University School of Business.

OECD. (2023). *OECD/INFE 2023 International Survey of Adult Financial Literacy*. Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/oecd-infe-2023-international-survey-of-adult-financial-literacy_56003a32-en.html.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 17-30.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Packaging Attributes of Small-Format Wine Affecting Consumers' Purchase Decisions in Bangkok and Metropolitan

Chontira Phomsorn[1*] Kulapa Kuldilok[2] and Aerwadee Premashthira[2]

[1] *Master's Degree Student in Agribusiness, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Agricultural and Resource Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Chontira.p@ku.th*

ABSTRACT

This article aimed to: (1) examine the wine purchasing and consumption behaviors of consumers in Bangkok and its metropolitan area, and (2) analyze the packaging attributes of small-format wine that influence consumers' purchase decisions. This study employed a quantitative research approach. Data were collected through an online questionnaire from 300 consumers aged 20 years and above who resided in Bangkok and its metropolitan area and had purchased or consumed wine during the period from May 2025 to April 2026. The respondents were selected using purposive sampling. Data were analyzed using descriptive statistics and Conjoint Analysis. This study focused exclusively on packaging attributes and excluded price as a factor to avoid its influence on respondents' preference evaluations. The results indicated that most consumers purchased wine for personal consumption, bought wine less than once a month, preferred purchasing from supermarkets, and typically consumed wine during social gatherings. The Conjoint Analysis revealed that label style was the most important packaging attribute (32.18%), followed by bottle shape, package size, and closure type. The most preferred packaging combination consisted of a 375 ml bottle, Rhine bottle shape, Modern label style, and Screw Cap closure. The findings suggest that producers, importers, and wine businesses should prioritize label style and bottle shape when developing small-format wine packaging, as these attributes have the greatest influence on consumers' purchase decisions. Such improvements can better meet consumer preferences and enhance market competitiveness.

Keywords: Small-Format Wine, Wine Packaging, Consumer Behavior, Purchase Decision, Conjoint Analysis

Received: 15 June 2026;
Revised: 9 August 2026;
Accepted: 14 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

ชลธิรา พรหมศร[1*] กุลภา กุลดิลก[2] และ เออวดี เปรมัษเฐียร[2]

[1] นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาธุรกิจการเกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

[2] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Chontira.p@ku.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อและการบริโภคไวน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) วิเคราะห์คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อายุ 20 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์ในการซื้อหรือดื่มไวน์ในช่วง พฤษภาคม 2568 ถึง เมษายน 2569 จำนวน 300 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Conjoint Analysis) การศึกษานี้มุ่งศึกษาเฉพาะคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ โดยไม่รวมปัจจัยด้านราคา เพื่อหลีกเลี่ยงอิทธิพลของราคาที่อาจส่งผลต่อการประเมินความชอบของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อไวน์เพื่อบริโภคเอง มีความถี่ในการซื้อน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน นิยมซื้อจากซูเปอร์มาร์เก็ตและบริโภคในโอกาสสังสรรค์ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับรูปแบบฉลากมากที่สุด (ร้อยละ 32.18) รองลงมาคือ รูปทรงขวด ขนาดบรรจุภัณฑ์ และรูปแบบฝาจุก ตามลำดับ โดยรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่ผู้บริโภคชื่นชอบมากที่สุด ได้แก่ ไวน์ขนาด 375 มิลลิลิตร รูปทรง Rhine รูปแบบฉลาก Modern และฝาจุกแบบ Screw Cap จากผลการศึกษา ผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้ประกอบการควรพัฒนาบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็ก โดยให้ความสำคัญกับรูปแบบฉลากและรูปทรงขวด ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมากที่สุด เพื่อให้บรรจุภัณฑ์สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาด

คำสำคัญ: ไวน์ขนาดเล็ก, บรรจุภัณฑ์ไวน์, พฤติกรรมผู้บริโภค, การตัดสินใจซื้อ, การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

อุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและการบริโภคในหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะตลาดไวน์ซึ่งมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์การบริโภค ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และรูปแบบการใช้ชีวิตที่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น สำหรับประเทศไทย แม้ว่าการบริโภคไวน์จะมีสัดส่วนไม่สูงเมื่อเทียบกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทอื่น แต่ตลาดไวน์มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยปริมาณการบริโภคไวน์เพิ่มขึ้นจาก 28.7 ล้านลิตร ในปี พ.ศ. 2566 เป็น 30.4 ล้านลิตร ในปี พ.ศ. 2567 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.9 ขณะที่มูลค่าตลาดไวน์ในปี พ.ศ. 2567 อยู่ที่ประมาณ 47,442 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 11.4 (ธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮ้าส์ จำกัด (มหาชน), 2568) สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นต่อผลิตภัณฑ์ไวน์ และโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดได้ดียิ่งขึ้น

ในหลายประเทศ ผู้ผลิตไวน์ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบไวน์ขนาดบริโภคครั้งเดียว (Single-Serve Wine) หรือไวน์ขนาดเล็ก เพื่อตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเน้นความสะดวกในการพกพา การบริโภคในปริมาณที่เหมาะสม และการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคสามารถทดลองผลิตภัณฑ์ใหม่ได้โดยไม่จำเป็นต้องซื้อขวดขนาดมาตรฐาน Future Market Insights (2025) รายงานว่า ตลาดไวน์ขนาดบริโภคครั้งเดียวทั่วโลกมีมูลค่าประมาณ 490.33 ล้านดอลลาร์สหรัฐใน

ปี พ.ศ. 2568 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 680.30 ล้านดอลลาร์สหรัฐภายในปี พ.ศ. 2578 โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี ร้อยละ 3.8 และได้รับความนิยมในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และอินเดีย อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร การเพิ่มขึ้นของครัวเรือนขนาดเล็ก และรูปแบบการใช้ชีวิตที่เน้นความสะดวกมากขึ้น

แม้ว่าการบริโภคไวน์ในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ผลิตภัณฑ์ไวน์ที่จำหน่ายในตลาดยังคงพบได้ในรูปแบบบรรจุภัณฑ์ขนาดมาตรฐาน ดังนั้น ไวน์ขนาดเล็กจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการขยายตลาดในอนาคต อีกทั้งบรรจุภัณฑ์ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยทำหน้าที่ทั้งในการปกป้องผลิตภัณฑ์ การสื่อสารข้อมูล และการสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าให้แตกต่างจากคู่แข่งขัน ผู้บริโภคมักใช้คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์เป็นเกณฑ์ในการประเมินสินค้า โดยเฉพาะในกรณีที่ยังไม่มีประสบการณ์กับผลิตภัณฑ์มาก่อน งานศึกษาของ Silayoi & Speece (2007) อธิบายว่า องค์ประกอบด้านภาพลักษณ์ ด้านข้อมูล และด้านโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ ล้วนส่งผลต่อการรับรู้และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ขณะที่ Rocchi & Stefani (2006) ได้อธิบายว่า รูปทรงขวดและรูปแบบฉลากเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริโภคใช้ในการประเมินผลิตภัณฑ์ไวน์ก่อนการตัดสินใจซื้อ อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมยังมีอยู่อย่างจำกัด จึงยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในบริบทของประเทศไทย

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาพฤติกรรมการซื้อและการบริโภคไวน์ของผู้บริโภค รวมทั้งวิเคราะห์คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยศึกษาว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณลักษณะแต่ละด้านในระดับใด เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้ประกอบการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อและการบริโภคไวน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็ก ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ชูชัย สมิทธิไกร (2553) อธิบายว่า พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหา การเลือกซื้อ การใช้ และการประเมินสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ขณะที่ Schiffman & Wisenblit (2019) อธิบายว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และการประเมินผลหลังการซื้อ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนผู้บริโภคอาจได้รับอิทธิพลจากคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ นอกจากนี้ Silayoi & Speece (2007) เสนอว่าองค์ประกอบของบรรจุภัณฑ์ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านโครงสร้างและด้านการออกแบบ ซึ่งเป็นพื้นฐานให้ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ขนาดบรรจุภัณฑ์ รูปทรงขวด รูปแบบฉลาก และรูปแบบฝาจุก ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Conjoint Analysis) ของ Green & Srinivasan (1978) และ Orme (2010) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ โดยวิเคราะห์ค่าประโยชน์ย่อย (Part-worth Utility) และค่าความสำคัญของคุณลักษณะ (Importance Values) เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

นอกจากนี้ กมลเนตร สุขวิลัย (2566) ได้ประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม เพื่อศึกษาการยอมรับผลิตภัณฑ์ไวน์น้ำมะพร้าว โดยพิจารณาคุณลักษณะด้านฉลาก รูปแบบบรรจุภัณฑ์ และราคา ดังนั้นการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมเป็นวิธีที่เหมาะสมในการประเมินความสำคัญของคุณลักษณะผลิตภัณฑ์และวิเคราะห์ความชอบของผู้บริโภค จึงเป็นแนวทาง

ที่สนับสนุนการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมในการศึกษาครั้งนี้ จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อายุ 20 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์ในการซื้อหรือดื่มไวน์ในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2568 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2569 เพื่อบริโภคเองหรือซื้อเป็นของฝากให้ผู้อื่น เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ไวน์ และสามารถประเมินคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อได้อย่างเหมาะสม โดยกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) ที่กำหนดไว้ข้างต้น และใช้คำถามคัดกรอง (Screening Questions) ในส่วนแรกของแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบและยืนยันว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดก่อนเข้าสู่การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม เป็นวิธีการวิเคราะห์หลัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามข้อเสนอแนะของ (Orme, 2010) ซึ่งอธิบายว่า สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม และไม่มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มย่อย (Sub-groups) ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลควรมีอย่างน้อย 300 ตัวอย่าง เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือเพียงพอ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ตัวอย่าง เนื่องจากการศึกษาไม่ได้มุ่งเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มย่ อยของผู้บริโภค และมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อและการบริโภคไวน์ รวมถึงวิเคราะห์คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) คำถามคัดกรองเพื่อคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามให้ตรงตามคุณสมบัติที่กำหนด เช่น ผู้ตอบอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลหรือไม่ และในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมาเคยซื้อหรือดื่มไวน์หรือไม่ 2) ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภค ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ 3) พฤติกรรมการซื้อและการบริโภคไวน์ เช่น ลักษณะพฤติกรรมเกี่ยวกับไวน์ วัตถุประสงค์ในการซื้อไวน์ ความถี่ในการซื้อไวน์ ช่วงราคาของไวน์ที่ซื้อ สถานที่ซื้อไวน์ โอกาสในการดื่มไวน์ ลักษณะการดื่มไวน์ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อไวน์ ประเทศผู้ผลิตไวน์ที่นิยม ประเภทไวน์ที่นิยม และ 4) การประเมินความชอบต่อชุดคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็ก ได้แก่ ขนาดบรรจุภัณฑ์ รูปแบบฉลาก รูปทรงขวด และรูปแบบฝาจุก เพื่อใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการประเมินพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จึงถือว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาและสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Forms สำรวจผ่านช่องทาง ได้แก่ Facebook Instagram และ LINE ระหว่างเดือนเมษายน ถึง เดือนพฤษภาคม 2569 โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการซื้อหรือบริโภคไวน์ และได้ใช้คำถามคัดกรองเพื่อเลือกเฉพาะผู้ที่เคยซื้อไวน์เพื่อบริโภคเองหรือให้ผู้อื่น จำนวน 300 คน ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากงานวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ วารสาร รายงานทางวิชาการ และแหล่งข้อมูลบนเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมผู้บริโภคไวน์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ไวน์ ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ผลิตภัณฑ์ รวมถึงงานวิจัยด้านการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Conjoint Analysis) ทั้งในและต่างประเทศ ข้อมูลเหล่านี้ใช้เพื่อประกอบการทบทวนวรรณกรรมและพัฒนากรอบแนวคิดของงานวิจัย พร้อมทั้งช่วยให้การสร้างเครื่องมือวิจัยมีความครบถ้วนและเหมาะสมมากขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์และสรุปลักษณะพฤติกรรมการซื้อและการบริโภคไวน์ของผู้บริโภค ได้แก่ ลักษณะพฤติกรรมเกี่ยวกับไวน์ วัตถุประสงค์ในการซื้อไวน์ ความถี่ในการซื้อไวน์ ช่วงราคาของไวน์ที่ซื้อ สถานที่ซื้อไวน์ โอกาสในการดื่มไวน์ ลักษณะการดื่มไวน์ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อไวน์ ประเทศผู้ผลิตไวน์ที่นิยม และประเภทไวน์ที่นิยม โดยใช้สถิติความถี่และค่าร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งมุ่งวิเคราะห์คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม โดยใช้ข้อมูลการจัดอันดับความชอบ (Ranking Data) เพื่อนำมาคำนวณค่าอรรถประโยชน์ย่อย (Part-worth Utilities) และระดับความสำคัญของคุณลักษณะ (Importance Values) รวมทั้งคำนวณหาค่าอรรถประโยชน์รวม (Total Utility) เพื่อแสดงถึงชุดคุณลักษณะที่ผู้บริโภคชอบมากที่สุด ตามหลักการของ (Rao, 2014; Orme, 2010) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดคุณลักษณะและระดับของคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กจากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี การสำรวจตลาดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้บริโภคไวน์จำนวน 10 ราย ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการซื้อหรือดื่มไวน์ เพื่อให้คุณลักษณะที่เลือกมีความสอดคล้องกับบริบทการบริโภคไวน์จริง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ผลจากการสนทนากลุ่มได้นำมาประกอบกับผลการทบทวนเอกสาร เพื่อกำหนดคุณลักษณะและระดับของคุณลักษณะที่ใช้ในการออกแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม

ทั้งนี้ คุณลักษณะและระดับคุณลักษณะที่ใช้ในการศึกษานี้ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องร่วมกับผลการสนทนากลุ่ม โดยมุ่งศึกษาคุณลักษณะด้านบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กเป็นหลัก จึงไม่ได้รวมปัจจัยด้านราคาไว้ในชุดคุณลักษณะของการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม เพื่อหลีกเลี่ยงอิทธิพลของราคาในการประเมินความชอบของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 คุณลักษณะหลัก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะและระดับคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์

คุณลักษณะ	**ระดับคุณลักษณะ**		
1. ขนาดบรรจุภัณฑ์ (Size)	 187 มิลลิลิตร	 250 มิลลิลิตร	 375 มิลลิลิตร
2. รูปทรงขวด (Bottle Shape)	 Bordeaux	 Burgundy	 Rhine
3. รูปแบบฉลาก (Label Design)	 Classic (คลาสสิก)	 Modern (โมเดิร์น)	 Bold (ลวดลายโดดเด่น)
4. รูปแบบฝาจุก (Closure Type)	 Screw Cap (ฝาแบบเกลียว)		 Mini Cork (ฝาแบบจุกคอร์ก)

ผู้วิจัยกำหนดผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการศึกษาเป็นไวน์ขนาดเล็กประเภทไวน์ขาว โดยใช้ขวดแก้วใสเป็นบรรจุภัณฑ์พื้นฐาน เนื่องจากขวดแก้วเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ใช้กับไวน์อย่างแพร่หลาย (Ferrara et al., 2020) และไวน์ขาวมีการใช้ขวดแก้วใสหรือ flint glass ในทางการตลาด โดยมีเหตุผลด้านการมองเห็นสีของไวน์และความสวยงามของบรรจุภัณฑ์ (Carlin et al., 2022) ทั้งนี้ ประเภทไวน์ วัสดุของขวด และสีของขวดกำหนดให้คงที่ในทุกชุดคุณลักษณะ จึงไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาเป็นปัจจัยในการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างชุดคุณลักษณะจากจำนวนระดับของคุณลักษณะทั้ง 4 ลักษณะ จะได้ชุดคุณลักษณะทั้งหมด 3 × 3 × 3 × 2 = 54 ชุด ซึ่งมีจำนวนมากเกินไปและอาจทำให้เกิดความสับสนในการตอบแบบสอบถาม ดังนั้นจำเป็นต้องลดชุดคุณลักษณะด้วยวิธี Orthogonal Design เพื่อให้ได้ชุดคุณลักษณะที่เหมาะสมจำนวน 9 ชุด ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ชุดคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่ใช้ในการศึกษา

ชุดที่	ขนาดบรรจุภัณฑ์	รูปทรงขวด	รูปแบบฉลาก	รูปแบบฝาจุก
1	187 มล.	Bordeaux	Classic	Screw cap
2	187 มล.	Burgundy	Modern	Mini cork
3	187 มล.	Rhine	Bold	Screw cap
4	250 มล.	Bordeaux	Bold	Mini cork
5	250 มล.	Burgundy	Classic	Screw cap
6	250 มล.	Rhine	Modern	Screw cap
7	375 มล.	Bordeaux	Modern	Screw cap
8	375 มล.	Burgundy	Bold	Screw cap
9	375 มล.	Rhine	Classic	Mini cork

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำการ์ดแสดงชุดคุณลักษณะ (Profile Cards) แบบ Full-Profile Technique โดยนำเสนอชุดคุณลักษณะทั้งหมดของผลิตภัณฑ์ในแต่ละชุดพร้อมกันในรูปแบบข้อความและภาพประกอบ

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอการ์ดชุดคุณลักษณะจำนวน 9 ชุดทั้งหมดพร้อมกันในครั้งเดียว แล้วให้ผู้บริโภคทำการเรียงลำดับความพึงพอใจชุดที่ชอบมากที่สุดไปจนถึงชอบน้อยที่สุด (Ranking Method)

ขั้นตอนที่ 5 นำข้อมูลการจัดอันดับความชอบของผู้บริโภคมาวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม ผ่านโปรแกรม SPSS เพื่อหาค่าอรรถประโยชน์ย่อยของแต่ละระดับคุณลักษณะ ค่าระดับความสำคัญของแต่ละคุณลักษณะ และค่าอรรถประโยชน์รวมของแต่ละชุดคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ การวิเคราะห์ดังกล่าวอาศัยแบบจำลองฟังก์ชันอรรถประโยชน์ (Utility Function) ดังสมการต่อไปนี้ (กุณฑลี รื่นรมย์, 2551)

$$U(X) = \sum_{i=1}^{m} \sum_{j=1}^{k} a_{ij} X_{ij}$$

โดยที่ U(X) = ค่าอรรถประโยชน์รวมของชุดคุณลักษณะผลิตภัณฑ์

a_{ij} = อรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคให้กับระดับ j (j, j = 1,2,.....,k) ของคุณลักษณะ i (i, i=1,2,...,m)

k = จำนวนระดับของคุณลักษณะ i

m = จำนวนคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์

X_{ij} = มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อระดับ j ของคุณลักษณะ i ปรากฏอยู่ในชุดคุณลักษณะ และมีค่าเท่ากับ 0 เมื่อไม่ปรากฏอยู่ในชุดคุณลักษณะ

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปและแปลผลการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม จะพิจารณาจากค่าอรรถประโยชน์ย่อย ค่าความสำคัญของคุณลักษณะ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson's R ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Kendall's tau และค่าอรรถประโยชน์รวม เพื่ออธิบายคุณลักษณะที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ลักษณะประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการซื้อและการบริโภคไวน์ รวมถึงประสบการณ์การเลือกซื้อไวน์ขนาดเล็กของผู้บริโภค

ตารางที่ 3 ลักษณะประชากรศาสตร์ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง (n = 300)

ลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	138	46.0
หญิง	154	51.3
LGBTQ+	8	2.7
ช่วงอายุ		
20–29 ปี	68	22.7
30–39 ปี	82	27.3
40–49 ปี	105	35.0
50 ปีขึ้นไป	45	15.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	16	5.3
ปริญญาตรี	165	55.0
สูงกว่าปริญญาตรี	119	39.7
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	11	3.7
พนักงานบริษัท	174	58.0
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	53	17.7
ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ	48	16.0
อาชีพอิสระ (ฟรีแลนซ์)	11	3.7
เกษียณอายุ	3	1.0
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	12	4.0
15,001–30,000 บาท	66	22.0
30,001–50,000 บาท	58	19.3
50,001–100,000 บาท	106	35.3
มากกว่า 100,000 บาท	58	19.3

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนเพศหญิงและเพศชายใกล้เคียงกัน โดยเพศหญิงมีสัดส่วนสูงกว่าเล็กน้อย (ร้อยละ 51.3) อยู่ในวัยทำงาน โดยมีอายุ 40–49 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,001–100,000 บาท แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

ตารางที่ 4 พฤติกรรมการซื้อและการบริโภคไวน์ (n = 300)

พฤติกรรม	รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะพฤติกรรมเกี่ยวกับไวน์ (n = 300)	ทั้งซื้อและดื่ม	228	76.0
	ดื่มอย่างเดียว	49	16.3
	ซื้ออย่างเดียว	23	7.7
วัตถุประสงค์ในการซื้อ (จำนวนคำตอบ = 452) *	เพื่อดื่มเอง	187	41.4
	เพื่อใช้ในงานเลี้ยง/สังสรรค์	150	33.2
	เพื่อเป็นของขวัญ/ของฝาก	115	25.4
ความถี่ในการซื้อ (n = 251)	น้อยกว่าเดือนละ 1 ครั้ง	163	64.9
	เดือนละ 1–2 ครั้ง	76	30.3
	เดือนละ 3–4 ครั้ง	6	2.4
	มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน	6	2.4
ช่วงราคาที่ซื้อ (n = 251)	1,001–2,000 บาท	104	41.4
	500–1,000 บาท	95	37.8
	ต่ำกว่า 500 บาท	28	11.2
สถานที่ซื้อ (จำนวนคำตอบ = 461) *	ซูเปอร์มาร์เก็ต	197	42.7
	ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	137	29.7
	ร้านค้าปลอดภาษี (Duty Free)	62	13.4
โอกาสในการดื่มไวน์ (จำนวนคำตอบ = 629) *	ดื่มในงานสังสรรค์/ปาร์ตี้	207	32.9
	ดื่มในโอกาสพิเศษ	153	24.3
	ดื่มในโอกาสทางธุรกิจ	104	16.5
ลักษณะการดื่มไวน์ (จำนวนคำตอบ = 593) *	ดื่มกับเพื่อน/เพื่อนร่วมงาน	211	35.6
	ดื่มกับครอบครัว	136	22.9
	ดื่มกับลูกค้า/คู่ค้าทางธุรกิจ	96	16.2
ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อไวน์ (จำนวนคำตอบ = 1,056) *	กลิ่นและรสชาติ	227	21.5
	ราคา	189	17.9
	คำแนะนำจากผู้อื่น	122	11.6
ประเทศผู้ผลิตไวน์ที่นิยม (จำนวนคำตอบ = 701) *	ฝรั่งเศส	220	31.4
	อิตาลี	151	21.5
	ออสเตรเลีย	89	12.7
ประเภทไวน์ที่นิยม (จำนวนคำตอบ = 486) *	ไวน์แดง	271	55.8
	สปาร์กลิงไวน์	84	17.3
	ไวน์ขาว	82	16.9

หมายเหตุ: 1) ร้อยละในแต่ละประเด็นคำนวณจากจำนวนผู้ตอบที่เกี่ยวข้องกับคำถามนั้น

2) เครื่องหมาย (*) หมายถึง ข้อคำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ โดยร้อยละคำนวณจากจำนวนคำตอบทั้งหมดของแต่ละข้อ (Percent of Responses)

3) ตารางนี้นำเสนอเฉพาะตัวเลือกที่มีสัดส่วนสูงสุด 3 อันดับแรก (Top 3) ของแต่ละประเด็น

จากตารางที่ 4 พบว่า พฤติกรรมการซื้อและการบริโภคไวน์ของผู้ตอบแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าไวน์เป็นเครื่องดื่มที่นิยมบริโภคในงานสังสรรค์และโอกาสพิเศษ มากกว่าการบริโภคในชีวิตประจำวัน โดยมักดื่มกับเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงาน นอกจากนี้ ผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมเลือกไวน์นำเข้า โดยเฉพาะจากประเทศผู้ผลิตไวน์ที่มีชื่อเสียงในยุโรป และนิยมบริโภคไวน์แดงมากที่สุด

ตารางที่ 5 ประสบการณ์และเหตุผลในการเลือกซื้อไวน์ขนาดเล็ก (n = 300)

ประสบการณ์และเหตุผล	รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยซื้อหรือดื่มไวน์ขนาดเล็ก (n=300)	เคย	158	52.7
	ไม่เคย	142	47.3
เหตุผลในการเลือกซื้อหรือคาดว่าจะเลือกซื้อไวน์ขนาดเล็ก (จำนวนคำตอบ = 610) *	สะดวกในการพกพา	155	25.4
	ดื่มหมดในครั้งเดียว	142	23.3
	ต้องการทดลองรสชาติ	125	20.5
	ราคาเหมาะสม	119	19.5
	เหมาะเป็นของฝาก	61	10.0
	อื่นๆ เช่น เป็นของสะสม	8	1.3

หมายเหตุ: 1) ร้อยละในแต่ละประเด็นคำนวณจากจำนวนผู้ตอบที่เกี่ยวข้องกับคำถาม

2) เครื่องหมาย (*) หมายถึง ข้อคำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ โดยร้อยละคำนวณจากจำนวนคำตอบทั้งหมดของแต่ละข้อ (Percent of Responses)

3) ข้อคำถามเกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกซื้อหรือคาดว่าจะเลือกซื้อไวน์ขนาดเล็ก เป็นข้อคำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน (n = 300) ตอบได้ และผู้ตอบสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ จึงมีจำนวนคำตอบรวม 610 คำตอบ

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่งเคยซื้อหรือดื่มไวน์ขนาดเล็ก (ร้อยละ 52.7) สะท้อนว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเริ่มเป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้บริโภค ขณะที่เหตุผลสำคัญในการเลือกซื้อคือ ความสะดวกในการพกพา การดื่มหมดได้ในครั้งเดียว และต้องการทดลองรสชาติ

2. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม ในการประมาณค่าอรรถประโยชน์ และระดับความสำคัญสัมพัทธ์ของคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ 4 ด้าน ได้แก่ ขนาดบรรจุภัณฑ์ รูปทรงขวด รูปแบบฉลาก และรูปแบบฝาจุก เพื่อระบุคุณลักษณะที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุดในการตัดสินใจซื้อไวน์ขนาดเล็ก

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม ของคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็ก

คุณลักษณะ	ระดับคุณลักษณะ	Utility	Importance Values (ร้อยละ)
ขนาดบรรจุภัณฑ์	187 ml	0.112	26.165
	250 ml	-0.307	
	375 ml	0.194	
รูปทรงขวด	Bordeaux	-0.456	29.958
	Burgundy	-0.006	
	Rhine	0.461	
รูปแบบฉลาก	Classic	-0.320	32.181
	Modern	0.259	
	Bold	0.061	
รูปแบบฝาจุก	Screw cap	0.069	11.696
	Mini cork	-0.069	
ค่าคงที่		4.977	
ค่าสถิติ Pearson's R = 0.998, ระดับนัยสำคัญ = 0.00		*ค่าสถิติ Kendall's tau = 0.944, ระดับนัยสำคัญ = 0.00*	

จากตารางที่ 6 ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับรูปแบบฉลากมากที่สุด ร้อยละ 32.181 รองลงมาคือรูปทรงขวด ร้อยละ 29.958 ขนาดบรรจุภัณฑ์ ร้อยละ 26.165 และรูปแบบฝาจุก ร้อยละ 11.696 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าอรรถประโยชน์ของแต่ละระดับคุณลักษณะ พบว่า ผู้บริโภคชื่นชอบบรรจุภัณฑ์ขนาด 375 มิลลิลิตรมากที่สุด รองลงมาคือ 187 มิลลิลิตร ขณะที่ขนาด 250 มิลลิลิตรได้รับความนิยมน้อยที่สุด สำหรับรูปทรงขวด พบว่าผู้บริโภคชื่นชอบทรง Rhine มากที่สุด รองลงมาคือทรง Burgundy และทรง Bordeaux ตามลำดับ ด้านรูปแบบฉลาก ผู้บริโภคชื่นชอบฉลากแบบ Modern มากที่สุด รองลงมาคือ Bold และ Classic ส่วนรูปแบบฝาจุก ผู้บริโภคชื่นชอบฝาแบบ Screw cap มากกว่าฝาแบบ Mini cork

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลอง พบว่า Pearson's R เท่ากับ 0.998 และ Kendall's tau เท่ากับ 0.944 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับสูง และสามารถอธิบายความชอบของผู้บริโภคได้อย่างน่าเชื่อถือ

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ในระดับที่แตกต่างกัน โดยรูปแบบฉลากมีค่าความสำคัญสูงที่สุด รองลงมาคือรูปทรงขวด ขนาดบรรจุภัณฑ์ และรูปแบบฝาจุก ตามลำดับ โดยระดับคุณลักษณะที่ได้รับความนิยมสูง ได้แก่ ขนาด 375 มิลลิลิตร รูปทรง Rhine ฉลากแบบ Modern และฝาแบบ Screw cap ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำคุณลักษณะดังกล่าวมาพัฒนาเป็นต้นแบบบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็ก ดังภาพที่ 2

ขนาด : 375 มล.
ทรงขวด : Rhine
รูปแบบฉลาก : Modern
รูปแบบฝาจุก : Screw cap

ภาพที่ 2 ต้นแบบบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กตามความต้องการของผู้บริโภค

อภิปรายผล

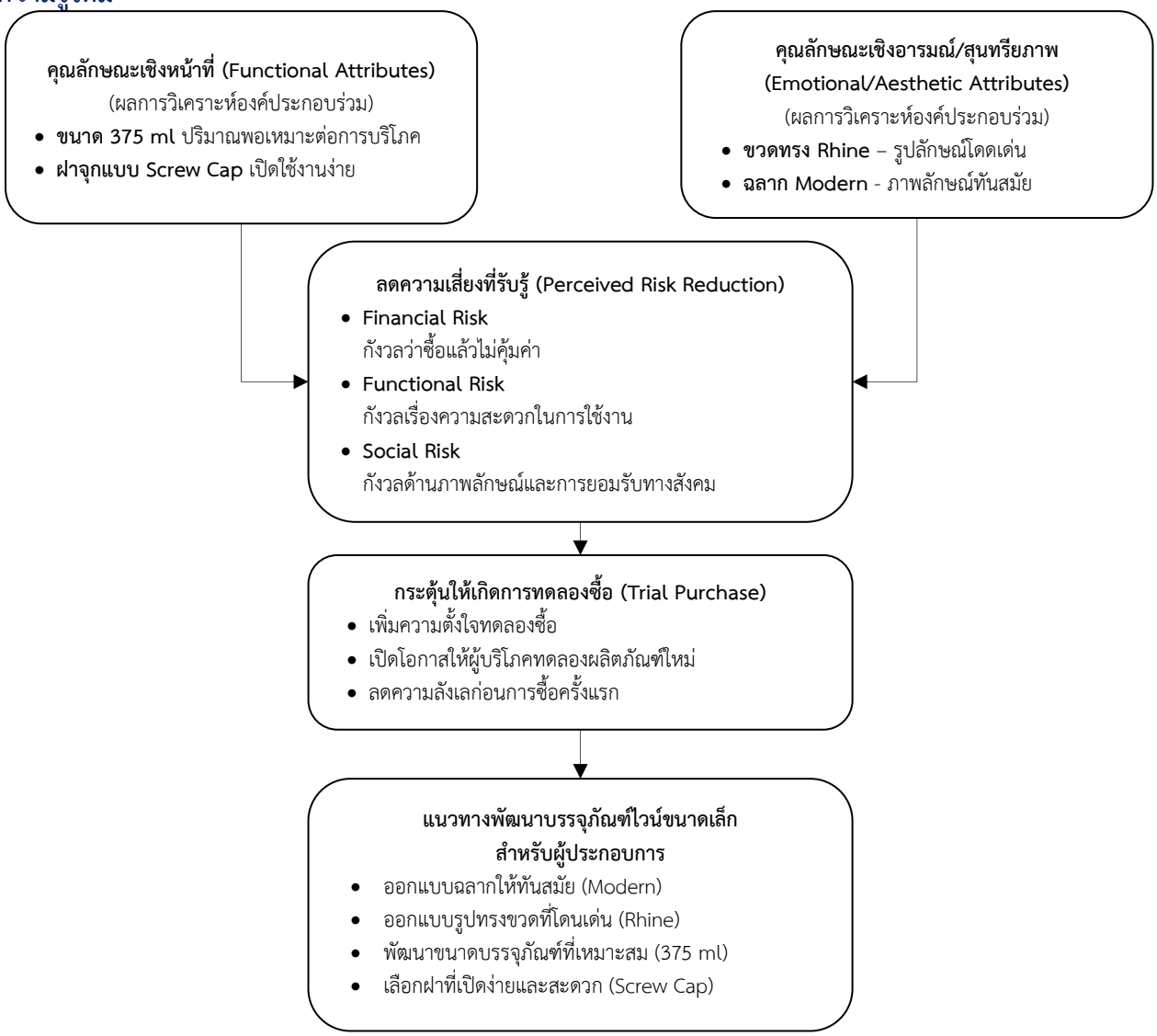
ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อไวน์เพื่อบริโภคเอง นิยมดื่มในงานสังสรรค์ และให้ความสำคัญกับความสะดวกในการพกพาและการดื่มหมดในครั้งเดียว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการบรรจุภัณฑ์ที่ตอบโจทย์การบริโภคในโอกาสสังสรรค์และการใช้งานที่สะดวก เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับรูปแบบฉลากมากที่สุด รองลงมาคือรูปทรงขวด ขนาดบรรจุภัณฑ์ และรูปแบบฝาจุก ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบด้านการออกแบบที่สามารถรับรู้ได้ด้วยสายตามีบทบาทสำคัญต่อการประเมินและการตัดสินใจซื้อไวน์ขนาดเล็กของผู้บริโภค โดยเฉพาะฉลากซึ่งทำหน้าที่สื่อสารภาพลักษณ์ คุณภาพ และบุคลิกของผลิตภัณฑ์ตั้งแต่แรกเห็น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ Silayoi & Speece (2007) อธิบายว่า องค์ประกอบด้านภาพลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ เช่น สี รูปแบบการออกแบบ และฉลากสินค้า มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยเฉพาะสินค้าที่ผู้บริโภคใช้ลักษณะภายนอกเป็นเกณฑ์ในการประเมินก่อนการซื้อ

ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ Chamorro et al. (2021) และ กมลเนตร สุขวิลัย (2566) ที่พบว่า ฉลากเป็นองค์ประกอบของบรรจุภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการประเมินและการตัดสินใจเลือกซื้อของผู้บริโภคมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบด้านอื่นของบรรจุภัณฑ์ เนื่องจากผู้บริโภคใช้ข้อมูลและภาพลักษณ์ที่สื่อผ่านฉลากเป็นปัจจัยสำคัญในการรับรู้คุณภาพและสร้างความน่าสนใจให้แก่ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาค่าอรรถประโยชน์ของแต่ละระดับคุณลักษณะ

พบว่า รูปแบบฉลาก Modern ได้รับความนิยมสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kellershohn et al. (2025) ที่พบว่าผู้บริโภคกลุ่ม Millennials และ Gen Z มีแนวโน้มชื่นชอบฉลากที่มีความเรียบง่าย ทันสมัย และแตกต่างจากรูปแบบดั้งเดิม สะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบฉลากที่ทันสมัยสามารถช่วยดึงดูดความสนใจและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภครุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า ผู้บริโภคมีความชื่นชอบต่อบรรจุภัณฑ์ขนาด 375 มิลลิลิตร รูปทรงขวด Rhine และฝาแบบ Screw Cap มากกว่าระดับคุณลักษณะอื่น โดยบรรจุภัณฑ์ขนาด 375 มิลลิลิตรอาจมีปริมาณที่เหมาะสมกว่าขนาด 250 มิลลิลิตร เนื่องจากเพียงพอสำหรับการแบ่งปันในวงสังสรรค์ขนาดเล็กหรือการบริโภคได้มากกว่าหนึ่งแก้ว แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่มากเกินไปเมื่อเทียบกับขวดมาตรฐานขนาด 750 มิลลิลิตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้อไวน์เพื่อบริโภคเอง นิยมดื่มในงานสังสรรค์ และให้ความสำคัญกับความสะดวกในการพกพาและการดื่มหมดได้ในครั้งเดียว จึงอาจอธิบายได้ว่าบรรจุภัณฑ์ขนาด 375 มิลลิลิตรและฝาแบบ Screw Cap สามารถตอบสนองรูปแบบการบริโภคดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ขณะที่รูปทรงขวด Rhine อาจแสดงถึงความชื่นชอบของผู้บริโภคต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความแตกต่างและช่วยสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 โมเดลเชิงแนวคิดของความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์กับการลดความเสี่ยงที่ผู้บริโภครับรู้และการทดลองซื้อ

จากภาพที่ 3 การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กควรพิจารณาทั้งพฤติกรรมการซื้อและการบริโภคของผู้บริโภค ร่วมกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมของคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความสะดวกในการบริโภค มากกว่าการพิจารณาคุณลักษณะด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมควรให้ความสำคัญกับการออกแบบฉลาก รูปทรงขวด ขนาดบรรจุภัณฑ์ และความสะดวกในการใช้งาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

ข้อค้นพบดังกล่าวนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ ในรูปแบบโมเดลเชิงแนวคิด ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะเชิงหน้าที่ (Functional Attributes) และคุณลักษณะเชิงอารมณ์/สุนทรียภาพ (Emotional/Aesthetic Attributes) ของบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่ทำงานร่วมกันเพื่อลดความเสี่ยงที่ผู้บริโภครับรู้ (Perceived Risk Reduction) และกระตุ้นให้เกิดการทดลองซื้อ (Trial Purchase) เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กสำหรับผู้ประกอบการ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถสรุปได้ดังนี้

การตัดสินใจซื้อไวน์ขนาดเล็กของผู้บริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากพฤติกรรมการซื้อและการบริโภคร่วมกับองค์ประกอบของบรรจุภัณฑ์ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความสะดวกในการใช้งานควบคู่กับความโดดเด่นของรูปแบบบรรจุภัณฑ์

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมสนับสนุนว่า ผู้บริโภคไม่ได้พิจารณาคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์แยกจากกัน แต่ประเมินคุณลักษณะหลายด้านร่วมกัน โดยเฉพาะด้านประโยชน์ใช้สอยและภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่า การตัดสินใจซื้อไวน์ขนาดเล็กเกิดจากการทำงานร่วมกันของคุณสมบัติเชิงหน้าที่ (Functional Attributes) และคุณสมบัติเชิงอารมณ์/สุนทรียภาพ (Emotional/Aesthetic Attributes) ของบรรจุภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้ประกอบการและผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์ไวน์ควรพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ผู้บริโภคชอบฉลากแบบ Modern ขวดทรง Rhine ขนาดบรรจุภัณฑ์ 375 มิลลิลิตร และฝาแบบ Screw Cap เพราะสะดวกและง่ายในการเปิด นอกจากนี้ ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่ตอบสนองความต้องการด้านความสะดวกในการพกพาการบริโภคในครั้งเดียว และการทดลองรสชาติใหม่ เพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคและสนับสนุนการเติบโตของตลาดไวน์ขนาดเล็กในประเทศไทย ซึ่งมีแนวโน้มสอดคล้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไวน์ขนาดเล็กที่ได้รับความนิยมในหลายประเทศ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาความต้องการด้านบรรจุภัณฑ์ของผู้บริโภคโดยแยกตามประเภทของไวน์ เช่น ไวน์แดง ไวน์ขาว และสปาร์กลิงไวน์ เนื่องจากผู้บริโภคแต่ละกลุ่มอาจมีความชื่นชอบต่อคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาผลของคุณลักษณะด้านบรรจุภัณฑ์ จึงไม่ได้รวมปัจจัยด้านราคาไว้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม ส่งผลให้ผลการศึกษาสะท้อนอิทธิพลของคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดให้ราคาคงที่ อย่างไรก็ตาม ในการตัดสินใจซื้อจริง ผู้บริโภคมักพิจารณาราคาควบคู่กับคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาผลของระดับราคาควบคู่กับคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ เพื่อสะท้อนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในสถานการณ์จริงที่ต้องพิจารณาทางเลือก (trade-off) ระหว่างราคาและคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งศึกษาปัจจัยอื่น เช่น ตราสินค้า ประเทศแหล่งกำเนิด และข้อมูลบนฉลาก รวมทั้งเปรียบเทียบความต้องการของผู้บริโภคที่มี

ลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน หรือในภูมิภาคอื่นของประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กมลเนตร สุขวิลัย. (2566). *การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไวน์น้ำมะพร้าวจากมะพร้าวน้ำหอมตกเกรด.* (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

กุณฑลี รื่นรมย์. (2551). *การวิจัยการตลาด.* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2553). *พฤติกรรมผู้บริโภค.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮ้าส์ จำกัด (มหาชน). (2568). *ธุรกิจไวน์.* สืบค้นจาก https://www.lhbank.co.th/getattachment/e67fbd27-98f7-4d10-8987-72468f30059/economic-analysis-Industry-Outlook-2025-Wine-Business_Nov25.

Carlin, S., Mattivi, F., Durantini, V., Dalledonne, S., & Arapitsas, P. (2022). Flint glass bottles cause white wine aroma identity degradation. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, 119*(29), e2121940119.

Chamorro, A., García-Gallego, J. M., & Trindade-Carlos, F. (2020). Study on the importance of wine bottle design on consumer choices. *British Food Journal, 122*(11), 3543–3556.

Ferrara, C., Zigarelli, V., & De Feo, G. (2020). Attitudes of a sample of consumers towards more sustainable wine packaging alternatives. *Journal of Cleaner Production, 271*, 122581.

Future Market Insights. (2025). *Single Serve Wine Market: Global Industry Analysis 2015 - 2024 and Opportunity Assessment 2025 - 2035*. Retrieved from https://www.futuremarketinsights.com/reports/single-serve-wine-market.

Green, P. E., & Srinivasan, V. (1978). Conjoint Analysis in Consumer Research: Issues and Outlook. *Journal of Consumer Research, 5*(2), 103–123.

Kellershohn, J., Lumby, N., & Kozar, M. (2025). Label design, packaging, and the Canadian Millennial/Gen Z wine consumer. *Journal of Foodservice Business Research, 28*(3), 485–510.

Orme, B. K. (2010). *Getting started with conjoint analysis: Strategies for product design and pricing research*. (2nd ed.). Manhattan Beach, California: Research Publishers LLC.

Rao, V. R. (2014). *Applied conjoint analysis*. Berlin Heidelberg: Springer.

Rocchi, B., & Stefani, G. (2006). Consumers' perception of wine packaging: a case study. *International Journal of Wine Marketing, 18*(1), 33–44.

Schiffman, L. G., & Wisenblit, J. (2019). *Consumer behavior.* (12th Global ed.). New York: Pearson.

Silayoi, P., & Speece, M. (2007). The importance of packaging attributes: *a conjoint analysis approach. European Journal of Marketing, 41*(11-12), 1495–1517.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Competitiveness Analysis of Thai Durian Exports to China: A Comparative Study with Vietnam

Natcha Chaiphon[1*] Thana Sompornserm[2] and Teerasak Sapwarobol[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: natcha.chaip@ku.th*

ABSTRACT

This article aimed to study the competitiveness of Thai durian exports to China compared to Vietnam. The study draws on secondary time-series data sourced from reputable government agencies and international organizations. The data were analyzed using Diamond Model, Index of Competitive Advantage (ICA), Revealed Comparative Advantage (RCA) index, SWOT Analysis, and TOWS Matrix. The results indicate that 1) Thailand maintains competitiveness through product quality, logistic infrastructure, technology, and strong market experience, but faces high labor costs, and Vietnam is rapidly capturing the mid- to low-tier segment. 2) The ICA analysis of 11 factors revealed that Thailand maintains advantages in 7 factors (such as planting area, loan interest rate, China import volume, fertilizer usage, GACC Registered Packing Houses, FOB price, and logistics performance) but faces disadvantages in 4 factors (minimum wage, agricultural labor, average yield, and fertilizer import value). 3) Thailand consistently demonstrates a very high level of export specialization and competitiveness, with an average RCA index of 50.10. Meanwhile, Vietnam has an average RCA of 9.96. and 4) SWOT and TOWS analyses indicate that, while Thailand has strengths in premium image and infrastructure, it also faces threats from Vietnam's lower costs. In conclusion, the study recommends that Thailand leverage quality standards (GAP/GMP) and traceability to expand premium markets and enhance innovation to reduce production costs.

Keywords: Durian, Competitiveness, Diamond Model, SWOT Analysis, TOWS Matrix, Revealed Comparative Advantage Index of Competitive Advantage

Received: 1 May 2026;
Revised: 17 July 2026;
Accepted: 14 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนไทยไปจีน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับเวียดนาม

ณัชชา ไชยพล[1*] ธนา สมพรเสริม[2] และ ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: natcha.chaip@ku.th*

บทคัดย่อ

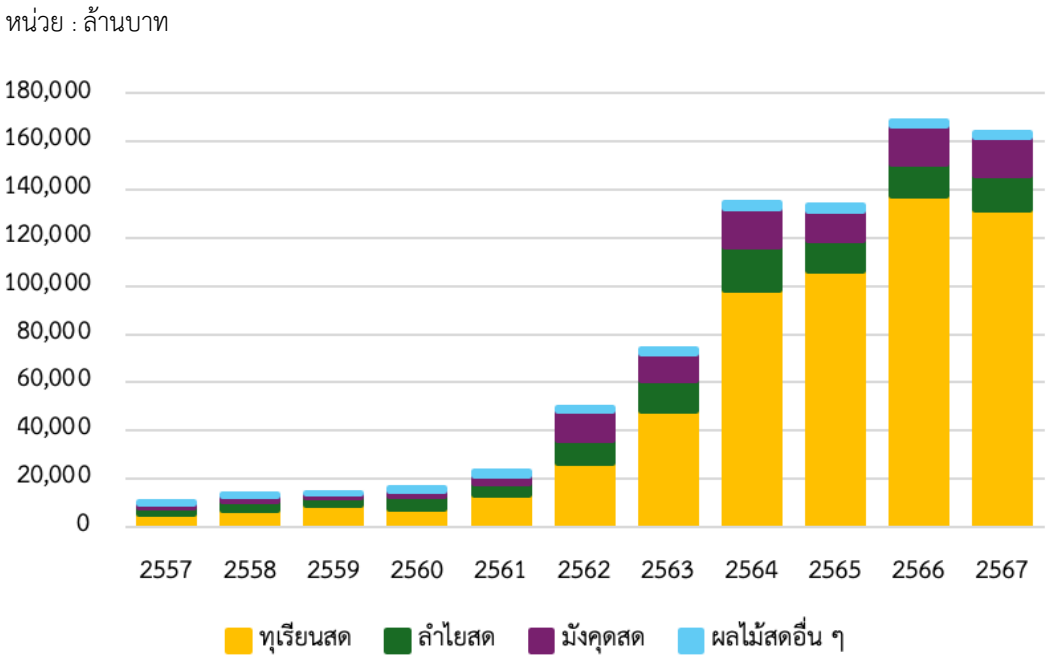
บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนของไทยไปยังจีน โดยเปรียบเทียบกับเวียดนาม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) แบบอนุกรมเวลา (Time Series Data) โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้มาจากฐานข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรระหว่างประเทศ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ผ่านแบบจำลองเพชร (Diamond Model) ควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (ICA) ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) การวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix ผลการศึกษาพบว่า 1) ไทยยังคงรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันผ่านคุณภาพของผลผลิต โครงสร้างพื้นฐานทางโลจิสติกส์ เทคโนโลยี และประสบการณ์ที่แข็งแกร่งในตลาด แต่ยังคงเผชิญกับข้อเสียเปรียบด้านต้นทุนแรงงานที่อยู่ในระดับสูง รวมถึงการที่เวียดนามเข้ามาชิงส่วนแบ่งทางการตลาดในระดับกลางถึงล่างอย่างรวดเร็ว 2) ผลการวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (ICA) 11 ปัจจัย พบว่า ไทยได้เปรียบเวียดนามใน 7 ปัจจัย ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูก อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ปริมาณการนำเข้าทุเรียนของจีน ปริมาณการใช้ปุ๋ย จำนวนสถานประกอบการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในการส่งออกผลไม้สดไปจีน ราคาทุเรียน FOB และดัชนีประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ทั้งนี้ ไทยเสียเปรียบใน 4 ปัจจัย ได้แก่ ค่าแรงขั้นต่ำ จำนวนแรงงานภาคเกษตร ผลผลิตเฉลี่ยต่อพื้นที่ และมูลค่าการนำเข้าปุ๋ย 3) ไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันระดับที่สูงมาก โดยมีค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) เฉลี่ยอยู่ที่ 50.10 ในขณะที่เวียดนามมีค่า RCA เฉลี่ยเท่ากับ 9.96 และ 4) การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ชี้ให้เห็นว่า ไทยมีจุดแข็งด้านภาพลักษณ์พรีเมียมและโครงสร้างพื้นฐานโลจิสติกส์ แต่เผชิญภัยคุกคามจากต้นทุนที่ถูกกว่าและการรุกตลาดอย่างรวดเร็วของเวียดนาม กลยุทธ์สำคัญ คือ การเน้นมาตรฐานคุณภาพ (GAP/GMP) เพื่อขยายตลาดพรีเมียม และยกระดับนวัตกรรมเพื่อลดต้นทุน

คำสำคัญ: ทุเรียน, ศักยภาพในการแข่งขัน, แบบจำลองเพชร, ดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน, การวิเคราะห์ SWOT, การวิเคราะห์ TOWS Matrix, ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การค้าระหว่างประเทศ (International Trade) ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน โดยเป็นกลไกที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ เข้าด้วยกันผ่านการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ซึ่งเกิดจากความแตกต่างด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยการผลิต และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของแต่ละประเทศ การค้าระหว่างประเทศไม่เพียงแต่ช่วยขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิต แต่ยังนำมาซึ่งการเปิดเสรีทางการค้า (Trade Liberalization) ที่ช่วยลดอุปสรรคทั้งในรูปแบบภาษีและไม่ใช่ภาษี ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุน เทคโนโลยี และสร้างความสามารถในการแข่งขันระยะยาว (กรมศุลกากร, 2568)

ภาพที่ 1 มูลค่าการส่งออกผลไม้สดไปจีน 3 อันดับแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2557 - 2567
ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (2568b)

สำหรับประเทศไทย ภาคการส่งออกยังคงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อทั้งเศรษฐกิจและความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) โดยข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2565 – 2567 ชี้ให้เห็นว่าสินค้ากลุ่มผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็ง และแห้ง เป็นสินค้ากสิกรรมที่มีมูลค่าส่งออกสูงที่สุดเป็นอันดับ 1 สร้างรายได้เฉลี่ยกว่า 221,538 ล้านบาทต่อปี สะท้อนให้เห็นว่าผลไม้ไทยเป็นสินค้าเชิงมูลค่า (Value-added product) ที่ศักยภาพสูงในตลาดโลก (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2568a) และในกลุ่มนี้ ทุเรียนสด เป็นสินค้าที่สร้างรายได้สูงสุด โดยครองสัดส่วนเฉลี่ยถึงร้อยละ 63.27 ของการส่งออกผลไม้สดทั้งหมดไปจีน (ภาพที่ 1) จากความเชื่อมั่นของผู้บริโภคชาวจีนต่อคุณภาพ มาตรฐาน และเอกลักษณ์ด้านรสชาติ จนทุเรียนไทยได้รับการยกย่องให้เป็น “ราชาแห่งผลไม้” ในตลาดจีน (ณธีพัฒน์ วงศ์สิริฉัตร และคณะ, 2565)

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การส่งออกทุเรียนไทยในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างรุนแรงจากการแข่งขันของประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยเฉพาะประเทศเวียดนามที่เริ่มส่งออกทุเรียนสดสู่จีนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2565 สถิติการนำเข้าทุเรียนในตลาดจีนแสดงให้เห็นว่า ในระหว่างปี พ.ศ. 2565 – 2567 เวียดนามสามารถขยายส่วนแบ่งตลาดได้อย่างรวดเร็วก้าวกระโดดด้วยอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (CAGR) สูงถึงร้อยละ 1,731.13 ต่อปี และครองส่วนแบ่งตลาดถึงร้อยละ 26.17 ของมูลค่าการนำเข้าจากอาเซียนทั้งหมด (TradeMap, 2025) จากข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ (Geographical Advantage) ที่มีพรมแดนติดกับจีนและต้นทุนโลจิสติกส์ที่ต่ำกว่า นอกจากนี้ ไทยยังเผชิญปัญหาเชิงสถานการณ์ภายในประเทศ ได้แก่ ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ภาวะขาดแคลนแรงงานเนื่องจากโครงสร้างแรงงานภาคเกษตรเข้าสู่สังคมสูงวัย และความไม่แน่นอนของผลผลิตที่แปรผันตามสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ประกอบกับการที่จีนเริ่มบังคับใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่มิใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs) อย่างเข้มงวด ทั้งมาตรฐานสุขอนามัยพืช (SPS) เช่น การตรวจสาร Basic Yellow 2 (BY2) และแคดเมียม (Cadmium) เป็นต้น รวมถึงระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) หากห่วงโซ่อุปทานและการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของไทยไม่สามารถปรับตัวรับมือกับข้อจำกัดเชิงพื้นที่และมาตรการที่เข้มงวดเหล่านี้ได้ ย่อมมีความเสี่ยงสูงที่ไทยจะสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขันด้านราคาและส่วนแบ่งตลาดให้แก่ประเทศคู่แข่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ณธีพัฒน์ วงศ์สิริฉัตร และคณะ, 2565)

ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประเมินขีดความสามารถของประเทศอย่างเป็นระบบและรอบด้าน เพื่อแสวงหาแนวทางรักษาส่วนแบ่งตลาดทุเรียนไทยในประเทศจีนอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์ศักยภาพ

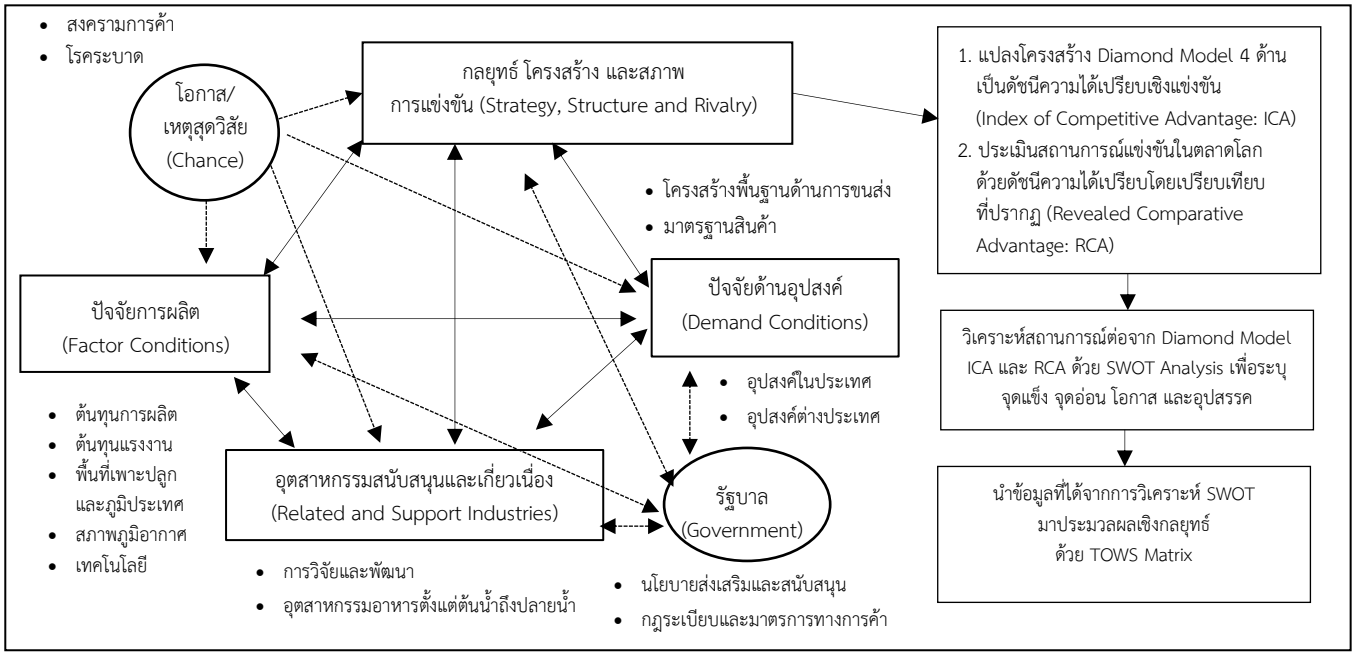
ในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนของไทยเปรียบเทียบกับเวียดนาม ผ่านกรอบทฤษฎีความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ด้วยแบบจำลองเพชร (Diamond Model) ควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (ICA) การวิเคราะห์ผ่านดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) รวมถึง การวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อให้ผู้ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้าใจถึงปัจจัยเชิงลึกทั้งภายในและภายนอก การยกระดับมาตรฐานการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน อันนำไปสู่การกำหนดนโยบาย เพื่อยกระดับศักยภาพอุตสาหกรรมทุเรียนไทยในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนไทยไปจีนเปรียบเทียบกับเวียดนาม

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาศักยภาพการแข่งขัน ผู้วิจัยได้อ้างอิงทฤษฎีความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ของ Porter (1998) โดยนำมาใช้วิเคราะห์ผ่านแบบจำลองเพชร (Diamond Model) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 6 ด้าน (ธนวัฒน์ ธาดาธนเศรษฐ์ และปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย, 2568; อมรสุดา เชื้อสุวรรณ และคณะ, 2566; นาตยา โชติกุล, 2566) หลังจากนั้นนำมาบูรณาการเข้ากับการประเมินผลเชิงปริมาณ โดยแปลงโครงสร้างของ Diamond Model ใน 4 ด้าน ออกเป็นดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (Index of Competitive Advantage: ICA) จำนวน 11 ปัจจัย รวมถึงประเมินสถานะการแข่งขันการส่งออกทุเรียนในตลาดโลกด้วยดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA) ตามแนวคิดดั้งเดิมของ Balassa (1965) สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยของ โยษิตา เสร็จกิจ และคณะ (2565) และ ภัสณัชญ์ เดชาวิชิตเลิศ (2567) ที่ใช้ RCA ประเมินความได้เปรียบด้านการส่งออกสินค้าในตลาดโลก เปรียบเทียบความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างไทยและเวียดนาม ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดจากงานวิจัยของ ณพวุฒิ แสนสุขใส (2559) ที่วัดค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขันเพื่อเปรียบเทียบอุตสาหกรรมไทยกับประเทศคู่แข่งสำคัญ ซึ่งหลังจากได้ผลลัพธ์จากการประเมินเชิงทฤษฎีและดัชนีเชิงปริมาณ มาสังเคราะห์ผ่านเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ SWOT Analysis เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ก่อนจะต่อยอดไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจ ในรูปแบบ TOWS Matrix (นาตยา โชติกุล, 2566) จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนของไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบจำลองเพชร (Diamond Model) ดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (ICA) ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) และการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) แบบอนุกรมเวลา (Time Series Data) รวบรวมข้อมูลรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 - 2567 รวมระยะเวลา 11 ปี จากงานวิจัย วารสาร บทความวิชาการ ฐานข้อมูลเศรษฐกิจ และรายงานจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ธนาคารแห่งประเทศไทย World Bank Trade Map ฐานข้อมูลเศรษฐกิจมหภาค (CEIC Data) สถาบันยุทธศาสตร์และนโยบายเกษตรและสิ่งแวดล้อม (ISPAE Vietnam) และสำนักงานศุลกากรแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (GACC)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงปริมาณ ดังนี้

การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยประยุกต์ใช้แบบจำลองเพชร (Diamond Model) ในการวิเคราะห์ปัจจัย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยการผลิต 2) ปัจจัยด้านอุปสงค์ 3) อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง 4) กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน 5) บทบาทรัฐบาล และ 6) โอกาส/เหตุสุดวิสัย ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จากนั้นนำมาประมวลผลต่อยอดเชิงกลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์ ดังนี้

1) การวิเคราะห์โดยใช้ดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (Index of Competitive Advantage)

เป็นการวัดค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขันของแต่ละปัจจัย ซึ่งได้นำแนวคิดจาก ณพวุฒิ แสนสุขใส (2559) มาปรับใช้ในการวิเคราะห์ โดยได้แปลงโครงสร้างเชิงพรรณนาของ Diamond Model ทั้ง 6 ด้าน ออกมาเป็นดัชนีเชิงปริมาณ (ICA) จำนวน 11 ปัจจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ดัชนี ICA ตามกรอบแนวคิด Diamond Model

องค์ประกอบ Diamond Model	ปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ ICA	นิยาม	หน่วยวัด	แหล่งข้อมูล	ทิศทางต่อการส่งออก
1. ปัจจัยการผลิตในประเทศ	1. ค่าแรงขั้นต่ำ	สะท้อนต้นทุนการผลิตขั้นพื้นฐาน ในอุตสาหกรรมเกษตรที่ต้องใช้แรงงาน การมีค่าแรงต่ำกว่าจะสร้างความได้เปรียบด้านต้นทุนได้ดีกว่า	บาท/วัน	WageIndicator/ กระทรวงแรงงาน (2568)	ลบ (-)
	2. จำนวนแรงงานภาคเกษตร	สะท้อนความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์ ความมั่นคงของกำลังแรงงานในการเพาะปลูก หากมีน้อยจะเกิดความเสี่ยงต่อห่วงโซ่อุปทาน	คน	ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)/CEIC Data	บวก (+)
	3. พื้นที่ปลูกทุเรียน	ถือเป็นทรัพยากรทางกายภาพ ซึ่งเป็นฐานการผลิตที่สะท้อนความสามารถในการผลิตเพื่อรองรับอุปทานสู่ตลาดโลก	ไร่	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2567)/MARD (เวียดนาม)	บวก (+)
	4. ผลผลิตเฉลี่ย	สะท้อนประสิทธิภาพการผลิตต่อพื้นที่ เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุดบนพื้นที่ที่จำกัด	ตัน/ไร่	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2567)/MARD Vietnam	บวก (+)
	5. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้	สะท้อนต้นทุนทางการเงิน อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำจะส่งเสริมสภาพคล่อง ช่วยให้เกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถลงทุนต่อยอดได้ง่ายขึ้น	เปอร์เซ็นต์	World Bank (2025a)/ธ.ก.ส.	ลบ (-)
2. ปัจจัยด้านอุปสงค์	6. ปริมาณการนำเข้าทุเรียนของจีน	สะท้อนอุปสงค์และส่วนแบ่งตลาด (Market Share) ประเทศที่มีสัดส่วนสูง ย่อมแสดงถึงความเชื่อมั่นของตลาดปลายทาง	ตัน	กระทรวงพาณิชย์/Trade Map (2025a)	บวก (+)
3. อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง	7. มูลค่าการนำเข้าปุ๋ย	สะท้อนการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ โดยประเทศที่พึ่งพาสูงจะเผชิญความเสี่ยงจากความผันผวนของต้นทุนการผลิต	ดอลลาร์สหรัฐ	Trade Map (2025b)	ลบ (-)

ตารางที่ 1 สรุปตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ดัชนี ICA ตามกรอบแนวคิด Diamond Model (ต่อ)

องค์ประกอบ Diamond Model	ปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ ICA	นิยาม	หน่วยวัด	แหล่งข้อมูล	ทิศทางต่อการส่งออก
3. อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง (ต่อ)	8. ปริมาณการใช้ปุ๋ย NPK	สะท้อนการเข้าถึงปัจจัยการผลิตเพื่อรักษารอบในการเพาะปลูก ประเทศที่มีการใช้ปุ๋ยเพียงพอจะมีโอกาสรักษามาตรฐานคุณภาพและปริมาณผลผลิตได้ดีกว่า	ตัน	Trade Map (2025b)	บวก (+)
	9. จำนวนสถานประกอบการส่งออกไปจีน	สะท้อนความพร้อมของโรงคัดบรรจุ และศักยภาพในการปฏิบัติตามมาตรฐานที่เข้มงวดของจีน	แห่ง	General Administration of Customs of the People's Republic of China: GACC (2025)	บวก (+)
4. กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน	10. ราคาทุเรียน FOB	ราคาสูงสะท้อนอำนาจในการกำหนดราคา คุณภาพ และความเชื่อมั่นของตลาด	ดอลลาร์/ตัน	Trade Map (2025c)	บวก (+)
	11. ดัชนีประสิทธิภาพโลจิสติกส์ (LPI)	สะท้อนคุณภาพโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งและการจัดการต้นทุน ซึ่งสำคัญต่อการลดความสูญเสียของผลไม้สด	คะแนน (1-5)	World Bank (2025b)	บวก (+)

โดยในแต่ละปัจจัยที่ต้องการเปรียบเทียบจะมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขันเท่ากับ 100 หลังจากนั้นจะนำปัจจัยอื่น ๆ ของไทยมาเปรียบเทียบกับคู่แข่งอย่างเวียดนาม หากถ้าค่าดัชนีที่ได้ในปัจจัยใดมากกว่า 100 แสดงว่าไทยมีความได้เปรียบเชิงแข่งขันเหนือประเทศคู่แข่งขันในปัจจัยนั้น และหากค่าดัชนีในปัจจัยใดที่มีค่าน้อยกว่า 100 แสดงว่าประเทศคู่แข่งขันมีความได้เปรียบในปัจจัยนั้นเหนือไทย

ดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขันของประเทศ i ในปัจจัย j สามารถหาได้ ดังนี้

$$C_{ij} = 100 +/- (X_{0j}-X_{ij})*100/X_{j\ max}$$

C_{ij} คือ ดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขันของไทยในปัจจัย j

X_{0j} คือ ค่าที่ใช้ในการวัดปัจจัย j ของไทย

X_{ij} คือ ค่าที่ใช้ในการวัดปัจจัย j ของเวียดนาม

$X_{j\ max}$ คือ ค่าที่ใช้ในการวัดปัจจัย j ของเวียดนามหรือไทยที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่า เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันทั้ง 2 ประเทศ

หมายเหตุ 1. จะใช้ $C_{ij} = 100 + (X_{0j}-X_{ij})*100/X_{j\ max}$ ในกรณีที่ปัจจัย j ส่งผลดี หรือเป็นปัจจัยบวกต่อการส่งออก

2. จะใช้ $C_{ij} = 100 - (X_{0j}-X_{ij})*100/X_{j\ max}$ ในกรณีที่ปัจจัย j ส่งผลลบ หรือเป็นปัจจัยลบต่อการส่งออก

3. หากค่า $C_{ij} > 100$ แสดงว่าไทยมีความได้เปรียบเชิงแข่งขันเหนือประเทศคู่แข่งขันในปัจจัยนั้น

4. หากค่า $C_{ij} < 100$ แสดงว่าประเทศคู่แข่งขันมีความได้เปรียบในปัจจัยนั้นเหนือไทย

2) การวิเคราะห์โดยใช้ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA)

เป็นการวิเคราะห์ RCA ของไทยหรือเวียดนาม เพื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการส่งออกทุเรียนของไทยหรือเวียดนามเทียบกับสัดส่วนการส่งออกทุเรียนของโลก เพื่อวัดระดับความเชี่ยวชาญการส่งออกทุเรียนของไทยหรือเวียดนาม (Balassa, 1965, อ้างถึงใน โยษิตา เสร็จกิจ และคณะ, 2565) โดยสามารถวัดได้ ดังนี้

$$RCA = (Xkj/Xk)/(Xwj/Xw)$$

Xkj คือ มูลค่าการส่งออกทุเรียนของไทยหรือเวียดนาม

Xk คือ มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของไทยหรือเวียดนาม

Xwj คือ มูลค่าการส่งออกทุเรียนของโลก

Xw คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนไทยไปจีนเปรียบเทียบกับเวียดนาม

1.1 ผลการศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนไทยไปจีนเปรียบเทียบกับเวียดนามโดยใช้แบบจำลอง Diamond Model โดยพิจารณาปัจจัย 6 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยการผลิต ปัจจัยด้านอุปสงค์ อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน บทบาทของภาครัฐ และโอกาสหรือเหตุสุดวิสัย โดยแต่ละด้านสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ปัจจัยการผลิตในประเทศ (Factor Conditions)

ตารางที่ 2 อัตราค่าแรงขั้นต่ำของไทยและเวียดนาม

ปี	ประเทศ		
	ไทย (บาท/วัน)	เวียดนาม (ล้านดอง/เดือน)	เวียดนาม (บาท/วัน)
2557	300	1.90 - 2.70	47.04 - 66.85
2558	300	2.15 - 3.10	53.00 - 76.42
2559	300	2.40 - 3.50	58.51 - 85.32
2560	300 - 310	2.58 - 3.75	66.46 - 96.60
2561	308 - 330	2.76 - 3.98	75.46 - 108.81
2562	308 - 330	2.92 - 4.18	84.05 - 120.32
2563	313 - 336	3.07 - 4.42	87.57 - 126.07
2564	313 - 336	3.07 - 4.42	84.80 - 122.08
2565	328 - 354	3.25 - 4.68	83.61 - 120.40
2566	328 - 354	3.25 - 4.68	85.69 - 123.40
2567	330 - 370	3.25 - 4.68	88.90 - 128.01
เฉลี่ย	**318.12**	**3.36**	**98.61**

หมายเหตุ: ใช้จำนวนวันทำงาน คือ 26 วันต่อเดือน

ที่มา: กระทรวงแรงงาน (2568) และ International Labour Organization (2025)

ในมิติของต้นทุนแรงงาน จากตารางที่ 1 พบว่า ไทยมีต้นทุนแรงงานที่สูงกว่าเวียดนาม โดยไทยมีอัตราค่าแรงเฉลี่ยในช่วง 11 ปี (พ.ศ. 2557 - 2567) อยู่ที่ 318.12 บาทต่อวัน ในขณะที่เวียดนามมีค่าเฉลี่ยเพียง 98.61 บาทต่อวัน ดังนั้น เวียดนามมีข้อได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงานที่ต่ำกว่าไทยอย่างมาก ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านราคา ในขณะที่ไทย แม้จะเสียเปรียบด้านต้นทุน แต่ก็มีความได้เปรียบในเชิงคุณภาพเข้ามาทดแทน โดยจากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าไทยมีความได้เปรียบด้านความสม่ำเสมอและเสถียรภาพของการผลิตที่สูงกว่า โดยผลผลิตเฉลี่ยของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประสบการณ์การปลูกที่ยาวนาน และระบบการจัดการสวนที่ดี ในทางตรงกันข้าม ข้อมูลผลผลิตของเวียดนามยังมีลักษณะไม่ต่อเนื่องและมีความผันผวนสูง บ่งชี้ว่าเสถียรภาพของระบบการผลิตและมาตรฐานการจัดการยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการขยายตัวอย่างรวดเร็วและยังต้องรอการพัฒนา

ตารางที่ 3 ผลผลิตทุเรียนเฉลี่ยต่อไร่ของไทยและเวียดนาม (เมตริกตัน/ไร่)

ประเทศ	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	ค่าเฉลี่ย
ไทย	1.10	0.99	0.86	1.03	1.12	1.40	1.40	1.41	1.36	1.39	1.13	**1.20**
เวียดนาม	N/A	1.83	N/A	N/A	1.64	N/A	1.25	N/A	1.23	1.28	1.55	**1.46**

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568) และ Institute of Policy and Strategy for Agriculture and Rural Development (2025)

ในมิติด้านปัจจัยการผลิตในประเทศ พบว่า ไทยมีข้อได้เปรียบในด้านคุณภาพผลผลิต ความเชี่ยวชาญของเกษตรกร เทคโนโลยีการผลิต และความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร ที่เอื้อต่อการผลิตทุเรียนคุณภาพสูงเพื่อการส่งออก รวมถึงต้นทุนทางการเงินจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ต่ำกว่า อย่างไรก็ตาม ไทยมีข้อเสียเปรียบด้านต้นทุนแรงงานที่สูงกว่า และจำนวนแรงงานที่จำกัด ในขณะที่เวียดนามมีความได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงานต่ำ มีแรงงานจำนวนมากและมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เวียดนามสามารถเพิ่มปริมาณผลผลิตและแข่งขันด้านราคาได้ดีกว่า

2) ปัจจัยด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)

ตารางที่ 4 ปริมาณการนำเข้าทุเรียนของจีน (เมตริกตัน)

ประเทศ	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	ค่าเฉลี่ย
ไทย	149,949	158,792	157,508	134,753	202,430	375,299	444,444	779,865	791,988	953,777	831,749	**452,777.64**
เวียดนาม	533	21,552	92,974	135,980	100,902	63,225	418	1,086	21,665	297,480	426,561	**195,670.55**

ที่มา: Trade Map (2025a)

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ตลาดจีนมีความต้องการนำเข้าทุเรียนไทยในปริมาณสูง และผู้บริโภคให้การยอมรับในด้านคุณภาพ รสชาติ และภาพลักษณ์สินค้าพรีเมียม ส่งผลให้ไทยสามารถครองส่วนแบ่งตลาดระดับบนได้อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เวียดนามแม้จะยังมีส่วนแบ่งตลาดน้อยกว่า แต่มีแนวโน้มเติบโตอย่างรวดเร็วจากการเข้าถึงตลาดจีนอย่างเป็นทางการและการตอบสนองความต้องการในตลาดระดับกลางถึงล่าง ซึ่งเน้นปริมาณและราคาที่เข้าถึงได้

3) อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง (Related and Support Industries)

ตารางที่ 5 ปริมาณการใช้ปุ๋ย NPK ของไทยและเวียดนาม (ล้านตัน)

ประเทศ	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	ค่าเฉลี่ย
ไทย	2.27	1.96	1.99	2.12	1.79	1.94	1.78	1.89	1.29	1.54	2.29	**1.88**
เวียดนาม	1.34	1.53	1.33	1.73	0.93	1.08	1.17	1.03	0.80	0.95	1.57	**1.22**

ที่มา: Trade Map (2025b)

จากการศึกษา พบว่า ไทยมีระบบอุตสาหกรรมที่ครบวงจร ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป ไปจนถึงระบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่ความเย็น (Cold Chain) ที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการนำเทคโนโลยีและระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) มาใช้ในการควบคุมคุณภาพสินค้า ซึ่งช่วยสร้างความได้เปรียบในการรักษามาตรฐานสินค้าในตลาดส่งออก ทั้งนี้ จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ไทยมีปริมาณการใช้ปุ๋ยอยู่ในระดับสูงและค่อนข้างสม่ำเสมอ เนื่องจากทุเรียนเป็นพืชที่ต้องการธาตุอาหารสูงเพื่อให้สามารถคงคุณภาพและความสม่ำเสมอของผลผลิต แต่อุตสาหกรรมปุ๋ยของไทยยังขาดความสามารถในการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของราคาปุ๋ยในตลาดโลก ในขณะที่เวียดนามมีการพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และมีความได้เปรียบด้านต้นทุนปัจจัยการผลิตบางส่วน แม้ว่าระบบโลจิสติกส์และโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมยังด้อยกว่าไทยเล็กน้อย

4) กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน (Strategy, Structure and Rivalry)

ไทยมีความได้เปรียบอย่างโดดเด่นด้านกลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขันในตลาดจีนผ่านการวางตำแหน่งสินค้าในระดับพรีเมียม และการสร้างแบรนด์ผ่านอัตลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ทำให้ไทยมีอำนาจในการกำหนดราคา (FOB) ที่สูงโดยที่ตลาดยังคงยอมรับ ต่างจากรูปแบบการแข่งขันของเวียดนามที่อาศัยข้อได้เปรียบด้านระยะทางการขนส่งที่สั้นกว่าและต้นทุนโลจิสติกส์ที่ต่ำกว่า เพื่อทำกลยุทธ์ด้านราคาในการรุกเจาะตลาดระดับกลางถึงล่าง ทั้งนี้โครงสร้างอุตสาหกรรมผู้ส่งออกและโรงคัดบรรจุ (ล้ง) ของไทยยังมีความแข็งแกร่งอย่างมาก โดยมีสถานประกอบการที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากศุลกากรจีน (GACC) มากถึง 94,857 แห่ง เมื่อเทียบกับเวียดนามที่มีเพียง 804 แห่ง (IPSARD, 2024) ผนวกกับประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องที่ไทยมีดัชนีประสิทธิภาพโลจิสติกส์ (LPI) เหนือกว่าในทุกมิติ

โดยเฉพาะความพร้อมของด่านตรวจพืช ระบบห่วงโซ่ความเย็น (Cold Chain) และความสามารถในการติดตามตรวจสอบสินค้า นอกจากนี้ยังมีการกระจายช่องทางการขายผ่านแพลตฟอร์ม E-Commerce และ Live-commerce เพื่อช่วยกระจายผลผลิตอย่างรวดเร็วในช่วงฤดูกาล ป้องกันปัญหาสินค้าล้นตลาด

5) บทบาทของรัฐบาล (Government)

ภาครัฐของไทยมีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนอุตสาหกรรมทุเรียน ทั้งในด้านการกำหนดมาตรฐานสินค้า การควบคุมคุณภาพ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ และการเจรจาทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีส่วนช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับตลาดจีน ในขณะที่ภาครัฐของเวียดนามมีบทบาทเชิงรุกในการส่งเสริมการส่งออก โดยเฉพาะการเร่งเจรจาเปิดตลาดจีน การสนับสนุนการขยายพื้นที่เพาะปลูก และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการส่งออก ส่งผลให้เวียดนามสามารถเข้าสู่ตลาดและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างรวดเร็ว

6) โอกาส/เหตุสุดวิสัย (Chance)

ไทยและเวียดนามได้รับอานิสงส์จากการเติบโตของเศรษฐกิจจีนและความนิยมบริโภคทุเรียนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการขยายตลาดส่งออก แต่อย่างไรก็ตาม เวียดนามมีความได้เปรียบในต้นทุนการขนส่งต่ำกว่า จึงสามารถตอบสนองตลาดได้อย่างยืดหยุ่น ในขณะที่ไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายจากปัจจัยภายนอก เช่น การแข่งขันที่รุนแรงขึ้นจากจำนวนคู่แข่งที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มาตรการทางการค้าของจีน และสถานการณ์โลกที่ผันผวน ดังนั้น ไทยจำเป็นต้องปรับตัวโดยมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรม การควบคุมต้นทุนการผลิต และการพัฒนาและรักษามาตรฐานด้านคุณภาพ เพื่อคงความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

1.2 ผลการศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนไทยไปจีนเปรียบเทียบกับเวียดนามโดยใช้ดัชนี ICA สามารถสรุปได้ ดังนี้

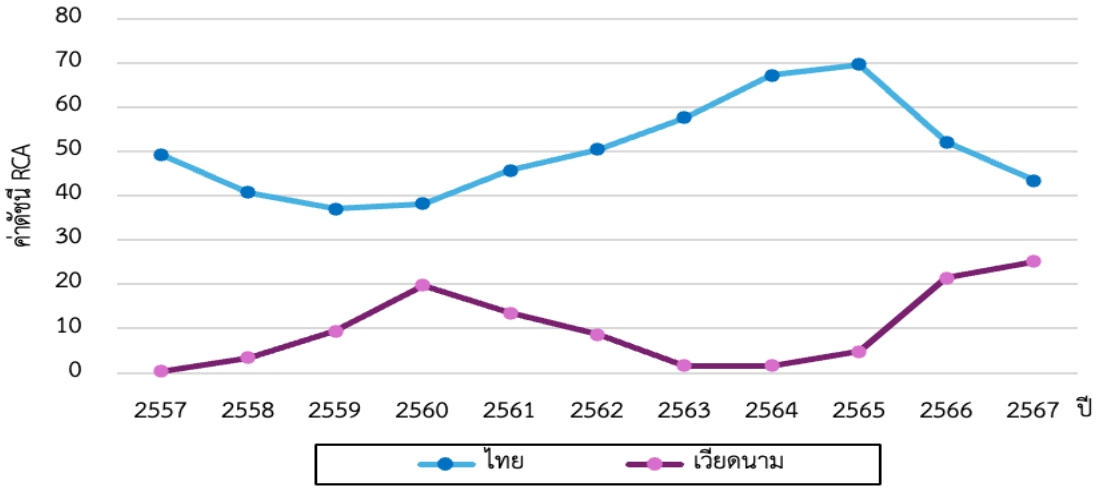
ตารางที่ 6 สรุปค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขันของไทยเปรียบเทียบกับเวียดนามทั้ง 11 ปัจจัย

ปัจจัย	ดัชนีชี้วัด	ค่าดัชนี ICA ของไทย	ความได้เปรียบเชิงแข่งขันระหว่างประเทศ (ร้อยละ)	ผลสรุปความได้เปรียบเชิงแข่งขัน
1. ปัจจัยการผลิตในประเทศ (Factor Conditions)	1. ค่าแรงขั้นต่ำ	30.99	เสียเปรียบ 69.01	ไทย**เสียเปรียบ** เวียดนามโดยรวม ร้อยละ 9.52
	2. จำนวนแรงงาน	64.71	เสียเปรียบ 35.29	
	3. พื้นที่เพาะปลูกทุเรียน	127.09	ได้เปรียบ 27.09	
	4. ผลผลิตทุเรียน	82.01	เสียเปรียบ 17.99	
	5. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้	147.62	ได้เปรียบ 47.62	
2. ปัจจัยด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)	1. ปริมาณการนำเข้าทุเรียนของจีน	176.66	ได้เปรียบ 76.66	ไทย**ได้เปรียบ** เวียดนาม ร้อยละ 76.77
3. อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง (Related and Support Industries)	1. มูลค่าการนำเข้าปุ๋ย	62.47	เสียเปรียบ 37.53	ไทย**เสียเปรียบ** เวียดนามโดยรวม ร้อยละ 1.33
	2. ปริมาณการใช้ปุ๋ย	134.87	ได้เปรียบ 34.87	
4. กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน (Strategy, Structure and Rivalry)	1. จำนวนสถานประกอบการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกไปจีน	199.15	ได้เปรียบ 99.15	ไทย**ได้เปรียบ** เวียดนาม ร้อยละ 43.80
	2. ราคาทุเรียน FOB	126.54	ได้เปรียบ 26.54	
	3. ดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพโลจิสติกส์	105.71	ได้เปรียบ 5.71	

จากการวิเคราะห์ ICA ของการส่งออกทุเรียนไทยเปรียบเทียบกับเวียดนามใน 11 ปัจจัย เพื่อใช้เป็นตัวแทน (Proxy Variables) ในการแปลงสภาพแวดล้อมเชิงพรรณนา ภายใต้กรอบแนวคิดแบบจำลองเพชร ทั้ง 4 ด้านหลัก (ปัจจัยการผลิต อุปสงค์ อุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง และกลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน) ให้ออกมาเป็นข้อมูล

เชิงปริมาณที่สามารถประเมินผลได้ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลตัวเลขทางสถิติที่มีหน่วยวัดชัดเจน และมีฐานข้อมูลทั้งไทยและเวียดนามเพื่อนำมาเปรียบเทียบกันโดยตรง ในขณะที่ปัจจัยด้านรัฐบาล โอกาสหรือเหตุสุดวิสัย และปัจจัยอื่น ๆ จะถูกนำไปใช้อธิบายสนับสนุนในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อนำไปวิเคราะห์ SWOT Analysis ก่อนที่จะนำไปจับคู่สร้างเป็นกลยุทธ์ใน TOWS Matrix ต่อไป โดยผลการวิเคราะห์พบว่า ไทยมีความได้เปรียบเชิงแข่งขันเหนือเวียดนามใน 7 ปัจจัย ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูกทุเรียน อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ปริมาณการนำเข้าของจีน ปริมาณการใช้ปุ๋ย NPK จำนวนสถานประกอบการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในการส่งออกผลไม้สดไปจีนราคาทุเรียน FOB และดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ซึ่งสะท้อนถึงความแข็งแกร่งด้านการตอบสนองอุปสงค์ของตลาดปลายทาง โครงสร้างพื้นฐานทางโลจิสติกส์ และความพร้อมของเครือข่ายอุตสาหกรรมสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ไทยยังคงมีความเสียเปรียบเชิงแข่งขันในอีก 4 ปัจจัยโครงสร้าง ได้แก่ ค่าแรงขั้นต่ำ จำนวนแรงงานภาคเกษตร ผลผลิตเฉลี่ยต่อพื้นที่ และมูลค่าการนำเข้าปุ๋ย ซึ่งบ่งชี้ถึงความเปราะบางด้านต้นทุนการผลิตขั้นพื้นฐาน ภาวะการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรกรรม และการพึ่งพาปัจจัยการผลิตที่นำเข้าจากต่างประเทศสูง อันถือเป็นความท้าทายที่อาจส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันด้านราคาของอุตสาหกรรมทุเรียนไทยในระยะยาว

1.3 ผลการศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนไทยไปจีนเปรียบเทียบกับเวียดนามโดยใช้ดัชนี RCA

ภาพที่ 3 ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏการส่งออกทุเรียนไปจีนระหว่างไทยและเวียดนาม

จากการวิเคราะห์ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA) ในการส่งออกทุเรียนระหว่างปี พ.ศ. 2557 - 2567 พบว่า ไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสูงมาก โดยมีค่าดัชนี RCA เฉลี่ยสูงถึง 50.10 ซึ่งสะท้อนถึงความเชี่ยวชาญการส่งออก ภาพลักษณ์ความเป็นผู้นำในตลาดสินค้าพรีเมียม ความเชื่อมั่นในคุณภาพ และประสิทธิภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง แม้ในช่วงปี พ.ศ. 2566 - 2567 จะมีการปรับตัวลดลงเล็กน้อยแต่ยังคงมีค่าดัชนีที่ทิ้งห่างประเทศคู่แข่งอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่เวียดนามมีค่าดัชนี RCA เฉลี่ยอยู่ที่ 9.96 ซึ่งบ่งชี้ถึงขีดความสามารถในการแข่งขันที่กำลังขยายตัวอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี พ.ศ. 2566 - 2567 ที่ค่าดัชนีพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็วแตะระดับ 21.40 และ 25.09 ตามลำดับ ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นผลสะท้อนโดยตรงจากการขยายพื้นที่เพาะปลูกและการได้รับอนุญาตให้ส่งออกทุเรียนผลสดไปยังประเทศจีนอย่างเป็นทางการ ส่งผลให้เวียดนามก้าวขึ้นมาเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ที่มีอัตราการเติบโตเร็วที่สุดในปัจจุบัน

1.4 ผลการศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนไทยไปจีน โดยใช้โดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 7 สรุปการศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนไทยไปจีนโดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix

การศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนไทยไปจีน	**Strengths (จุดแข็ง)** S1: ทุเรียนไทยมีภาพลักษณ์ด้านคุณภาพและความเป็นสินค้าพรีเมียมในตลาดจีน S2: มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบด้านการส่งออก S3: มีระบบอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานด้านการผลิต การแปรรูป และการส่งออกที่เข้มแข็ง S4: มีการนำเทคโนโลยีและระบบตรวจสอบย้อนกลับมาใช้ในการควบคุมคุณภาพ	**Weaknesses (จุดอ่อน)** W1: ต้นทุนการผลิตและค่าแรงอยู่ในระดับสูง W2: การผลิตมีลักษณะเป็นฤดูกาล ทำให้ความต่อเนื่องของอุปทานมีจำกัด W3: การพึ่งพาการนำเข้าปุ๋ยจากต่างประเทศสูง ทำให้ต้นทุนผันผวนตามตลาดโลก W4: โครงสร้างแรงงานภาคเกษตรเข้าสู่สังคมสูงวัย ขาดแรงงานรุ่นใหม่
Opportunities (โอกาส) O1: ความต้องการบริโภคทุเรียนในตลาดจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง O2: ตลาดจีนให้ความสำคัญกับทุเรียนคุณภาพสูงและสินค้าพรีเมียม O3: การพัฒนาโครงข่ายโลจิสติกส์และช่องทาง E-commerce/ Live commerce	**SO Strategy (ใช้จุดแข็งเพื่อคว้าโอกาส)** SO1: ใช้ภาพลักษณ์ด้านคุณภาพและระบบตรวจสอบย้อนกลับ ในการขยายตลาดทุเรียนพรีเมียมในจีน (S1, S4, O2) SO2: พัฒนาแบรนด์ทุเรียนไทยและสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านมาตรฐานและนวัตกรรม (S1, S3, O1)	**WO Strategy (ใช้โอกาสเพื่อลดจุดอ่อน)** WO1: ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสวนทุเรียน (W1, O3) WO2: พัฒนาการผลิตนอกฤดูและการแปรรูปเพื่อเพิ่มความต่อเนื่องของอุปทาน (W2, O1) WO3: ใช้โอกาสจากความต้องการที่เพิ่มขึ้นในจีนและช่องทาง Live-commerce/ E-commerce ในการระบายผลผลิตในช่วงฤดูกาลให้รวดเร็วขึ้น (W2, O3)
Threats (อุปสรรค) T1: การแข่งขันที่รุนแรงจากเวียดนามซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่า T2: ความเสี่ยงด้านสภาพอากาศ (Climate change) T3: มาตรฐานการนำเข้า/การตรวจสารตกค้างของจีนที่เข้มงวดขึ้น T4: เวียดนามสามารถส่งออกได้ตลอดปี ซึ่งอาจเป็นสินค้าทดแทนในตลาดจีน	**ST Strategy** **(ใช้จุดแข็งเพื่อลดภัยคุกคาม)** ST1: ใช้มาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัยอาหารเป็นเครื่องมือสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง (S4, T1, T3) ST2: พัฒนาผลิตภัณฑ์เฉพาะกลุ่มเพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันด้านราคา (S1, T1)	**WT Strategy** **(ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงภัยคุกคาม)** WT1: สนับสนุนการแปรรูปทุเรียน เพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา (W2, T1) WT2: เสริมสร้างความยืดหยุ่นของระบบการผลิตเพื่อลดผลกระทบจากความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ (W4, T2)

จากการวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนไทยไปยังตลาดจีนเปรียบเทียบกับเวียดนามผ่านตารางสรุปผลการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix พบว่า ไทยมีจุดแข็งด้านภาพลักษณ์สินค้าพรีเมียมและโครงสร้างพื้นฐานที่เข้มแข็ง ผนวกกับโอกาสจากความต้องการบริโภคทุเรียนพรีเมียมในตลาดจีนที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่มีจุดอ่อนเรื่องต้นทุนการผลิตสูง ท่ามกลางอุปสรรคจากการแข่งขันด้านราคาของเวียดนามและมาตรการนำเข้าที่เข้มงวดของจีน (ณธีพัฒน์ วงศ์สิริฉัตร และคณะ, 2565) ดังนั้น ไทยควรมุ่งเน้นกลยุทธ์เชิงรุกและป้องกัน (SO, ST) โดยใช้ระบบตรวจสอบย้อนกลับมาตรฐานความปลอดภัย และการสร้างมูลค่าเพิ่ม ควบคู่กับกลยุทธ์เชิงแก้ไขและรับ (WO, WT) ที่เน้นส่งเสริมการวิจัยพัฒนา (R&D) การแปรรูป และช่องทาง E-commerce/Live commerce เพื่อลดต้นทุนและลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาและสภาพอากาศ (ธนวัฒน์ ธาดาธนเศรษฐ์ และปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย, 2568; นาตยา โชติกุล, 2566)

อภิปรายผล

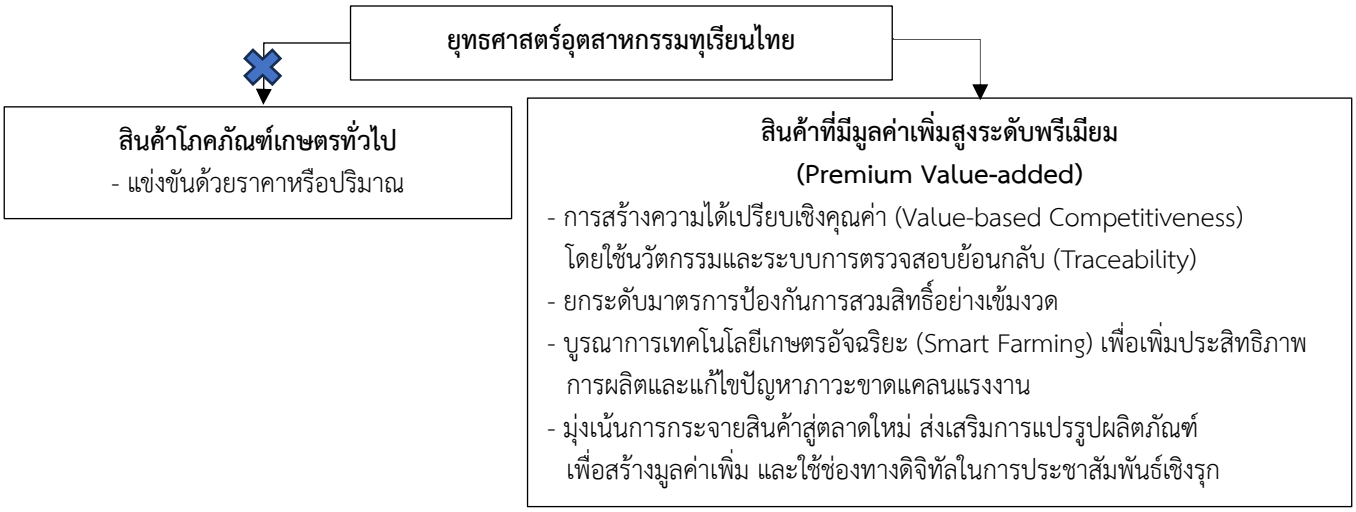
ผลจากการวิจัยพบว่า ไทยมีศักยภาพการแข่งขันโดยรวมเหนือกว่าเวียดนาม จากความได้เปรียบด้านคุณภาพผลผลิต ประสบการณ์เกษตรกร โครงสร้างพื้นฐาน และการรับรองมาตรฐาน (GAP/GMP) แม้จะเสียเปรียบด้านต้นทุนและโครงสร้างแรงงานที่เข้าสู่สังคมสูงวัย ทั้งนี้เพราะไทยมีระบบอุตสาหกรรมที่พัฒนามาอย่างยาวนานและควบคุมคุณภาพได้อย่างเป็นระบบ ทุเรียนไทยจึงเป็นสินค้าพรีเมียมที่ตลาดจีนเชื่อมั่น ซึ่งสอดคล้องกับ อมรสุดา เชื้อสุวรรณ และคณะ (2566) ที่พบว่าไทยมีความได้เปรียบด้านความเชี่ยวชาญ พื้นที่ปลูก สภาพอากาศ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการผลิต

ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (ICA) แสดงให้เห็นว่า ไทยมีความได้เปรียบเหนือเวียดนามใน 7 ปัจจัย ได้แก่ พื้นที่ปลูกทุเรียน อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ปริมาณการนำเข้าของจีน ปริมาณการใช้ปุ๋ย NPK จำนวนสถานประกอบการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในการส่งออกผลไม้สดไปจีน ราคาทุเรียน FOB และดัชนีประสิทธิภาพโลจิสติกส์ แต่เสียเปรียบใน 4 ปัจจัย ได้แก่ ค่าแรงขั้นต่ำ จำนวนแรงงานภาคเกษตร ผลผลิตเฉลี่ยต่อพื้นที่ และมูลค่าการนำเข้าปุ๋ย เนื่องจากต้นทุนการผลิตพื้นฐานที่สูงและการพึ่งพาปัจจัยนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ ณพวุฒิ แสนสุขใส (2559) และ อารยา สุนทรวิภาต และคณะ (2564) ที่ชี้ว่าไทยโดดเด่นด้านพื้นที่ปลูก อัตราดอกเบี้ย และประสิทธิภาพโลจิสติกส์ แต่เสียเปรียบด้านต้นทุนแรงงาน อย่างไรก็ตาม แม้ไทยจะมีความได้เปรียบในการแข่งขันการส่งออกในระดับที่สูงมาก โดยมีค่า RCA เฉลี่ยตลอด 11 ปีอยู่ที่ 50.10 ในขณะที่เวียดนามมีค่าเฉลี่ย 9.96 ซึ่งสอดคล้องกับ โยษิตา เสร็จกิจ และคณะ (2565) และ ภัสณัชญ์ เดชาวิชิตเลิศ (2567) ที่ระบุว่าค่า RCA ที่สูงกว่า 1 อย่างต่อเนื่องเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเชี่ยวชาญที่เหนือกว่าในตลาดโลก แต่ค่า RCA ที่อยู่ในระดับสูงดังกล่าวอาจสะท้อนถึงความได้เปรียบจากสถานะทางการค้า ซึ่งเกิดจากการสั่งสมชื่อเสียง ฐานตลาด และความเชื่อมั่นของผู้บริโภคมากกว่าการสะท้อนความเข้มแข็งของปัจจัยพื้นฐานด้านการผลิตทั้งหมด ทั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า ไทยยังคงเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายประการ ได้แก่ ต้นทุนแรงงานที่สูง การพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ และผลผลิตเฉลี่ยต่อพื้นที่ที่ยังต่ำกว่าเวียดนาม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นและบั่นทอนความสามารถในการแข่งขันด้านราคาในระยะยาว โดยเฉพาะภายใต้สภาพแวดล้อมการค้าระหว่างประเทศที่มีการแข่งขันทวีความรุนแรงมากขึ้น

ไทยมีจุดแข็งด้านภาพลักษณ์สินค้าพรีเมียม ระบบโลจิสติกส์ที่แข็งแกร่ง และระบบตรวจสอบย้อนกลับ ควบคู่กับโอกาสจากตลาดจีนที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงเผชิญจุดอ่อนเรื่องต้นทุนแรงงานสูง ผลผลิตที่กระจุกตัวตามฤดูกาล และปัญหาแรงงานสูงวัย ท่ามกลางอุปสรรคสำคัญจากการแข่งขันด้านราคาและเวลาขนส่งที่รวดเร็วของเวียดนามซึ่งได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ รวมถึงมาตรการนำเข้าที่เข้มงวดของจีนและปัญหาความผันผวนของสภาพอากาศ (Climate Change) ซึ่งสอดคล้องกับ ณธีพัฒน์ วงศ์สิริฉัตร และคณะ (2565) พบว่า แม้ไทยจะโดดเด่นด้านคุณภาพการผลิต แต่ยังคงท้าทายด้วยปัญหาขาดแคลนแรงงานฝีมือ ความไม่แน่นอนของผลผลิตที่ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ และการแข่งขันที่รุนแรงจากเวียดนาม

ดังนั้น ไทยต้องมุ่งเน้นกลยุทธ์เชิงรุก (SO) โดยใช้ภาพลักษณ์และระบบตรวจสอบย้อนกลับเพื่อขยายตลาดพรีเมียม สำหรับกลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ควรเข้มงวดในการใช้มาตรฐานความปลอดภัย (GAP/GMP) เพื่อป้องกันการสวมสิทธิ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เฉพาะกลุ่มเพื่อเลี่ยงสงครามราคา กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) ควรส่งเสริม R&D ลดต้นทุนแรงงาน และสนับสนุนการทำผลผลิตนอกฤดูเพื่อสร้างความต่อเนื่องของอุปทาน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะอุตสาหกรรมทุเรียนได้เปลี่ยนผ่านสู่ระดับสินค้ามูลค่าเพิ่มสูง (Premium Value-added) การแข่งขันจึงไม่สามารถพึ่งพาราคาหรือปริมาณปัจจัยพื้นฐานเพียงอย่างเดียว แต่ต้องใช้การสร้างความได้เปรียบเชิงคุณค่าและเทคโนโลยีเพื่อคงความเป็นผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริพรรณ เกตุแก้ว และคณะ (2565) พบว่า เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจที่สำคัญ ได้แก่ การยกระดับสินค้าและบริการ การประยุกต์ใช้นวัตกรรม และการบริหารจัดการต้นทุนให้ต่ำ รวมถึงภาครัฐมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ทุเรียนไทย เพื่อลดความเสี่ยงจากการแข่งขัน ควบคู่กับการที่ผู้ประกอบการต้องอาศัยกลยุทธ์ในการเป็นผู้นำตลาดและสร้างความเชื่อมั่นต่อคู่ค้า (นาตยา โชติกุล, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านของอุตสาหกรรมทุเรียนไทย จากสินค้าโภคภัณฑ์เกษตรทั่วไปก้าวสู่การเป็นสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงระดับพรีเมียม (Premium Value-added) ความอยู่รอดและขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดจีนปัจจุบันไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณพื้นที่เพาะปลูกหรือความได้เปรียบทางด้านต้นทุนและแรงงานที่ต่ำกว่าคู่แข่งเพียงอย่างเดียว แต่ถูกกำหนดโดยการสร้างความได้เปรียบเชิงคุณค่า (Value-based Competitiveness) การนำเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) เข้ามาปิดช่องโหว่ด้านแรงงาน ควบคู่กับการยกระดับมาตรฐานสินค้าด้วยระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) เพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภค ตลอดจนการต่อยอดมูลค่าด้วยการใช้เรื่องราวผ่านอัตลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) เพื่อรับประกันคุณภาพและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงการใช้ช่องทางดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์เชิงรุก จะทำให้อุตสาหกรรมทุเรียนไทยหลุดพ้นจากการแข่งขันด้านราคา (Price War) ไปสู่การเป็นผู้นำตลาดอย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกทุเรียนของไทยไปจีนเปรียบเทียบกับเวียดนาม พบว่า ไทยยังคงรักษาความเป็นผู้นำและมีความสามารถในการแข่งขันในระดับที่สูงมาก โดยมีความแข็งแกร่งเชิงโครงสร้างที่เหนือกว่าคู่แข่งทั้งในมิติของเครือข่ายสถานประกอบการส่งออกที่ครอบคลุม ประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการโลจิสติกส์ โครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เอื้อต่อการลงทุน รวมถึงภาพลักษณ์ของสินค้าที่ได้รับการยอมรับในระดับพรีเมียม ตลอดจนมีความเชี่ยวชาญในการส่งออกอย่างโดดเด่น ซึ่งสะท้อนจากค่าดัชนี RCA ที่อยู่ในระดับสูงมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยกำลังเผชิญข้อจำกัดจากต้นทุนการผลิตและค่าจ้างแรงงานที่ปรับตัวสูงขึ้น ภาวะโครงสร้างแรงงานภาคเกษตรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย และการพึ่งพาการนำเข้าปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศสูง ในขณะที่ประเทศคู่แข่งอย่างเวียดนามอาศัยข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์และต้นทุนแรงงานที่ต่ำกว่าในการขยายส่วนแบ่งตลาดได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันด้านราคา ไทยจึงต้องมุ่งเน้นกลยุทธ์เชิงรุกและเชิงป้องกัน โดยนำนวัตกรรมและระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) มาใช้ยกระดับมาตรฐานความปลอดภัย (GAP/GMP) เพื่อตอกย้ำคุณค่าและรักษาความเป็นผู้นำในตลาดได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ระยะสั้น

1.1.1 ควบคุมมาตรฐานและป้องกันการสวมสิทธิ์ เนื่องจากผลการศึกษา พบว่า ทุเรียนไทยมีภาพลักษณ์ด้านคุณภาพและความเป็นสินค้าพรีเมียมในตลาดจีน ซึ่งเป็นจุดแข็งสำคัญของประเทศ ดังนั้น ภาครัฐและผู้ประกอบการต้องเร่งควบคุมคุณภาพสินค้าให้เป็นไปตามมาตรฐาน GAP และ GMP อย่างเคร่งครัด ควบคู่ไปกับการบังคับใช้มาตรการความปลอดภัยทางอาหารและมาตรการป้องกันการสวมสิทธิ์แหล่งกำเนิดสินค้า เพื่อป้องกันการสูญเสียความเชื่อมั่นจากมาตรการนำเข้าที่เข้มงวดของจีน

1.1.2 พัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคจีน เนื่องจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจหรือความต้องการในตลาดจีนส่งผลต่อปริมาณการส่งออกทุเรียนไทย และการบริหารจัดการผลผลิตให้มีประสิทธิภาพ จะช่วยลดผลกระทบจากความผันผวนในระยะสั้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการขีดความสามารถในการผลิตทุเรียนภายในประเทศให้มีเสถียรภาพ เพื่อรองรับความต้องการที่ยืดหยุ่นตามรายได้ที่สูงขึ้นของผู้บริโภคชาวจีน

1.2 ระยะกลาง

1.2.1 ยกระดับการใช้ระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) อย่างเต็มรูปแบบ ควบคู่ไปกับการสร้างอัตลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) และ Brand Identity เพื่อตอกย้ำภาพลักษณ์ความเป็นสินค้าพรีเมียมที่แตกต่างจากคู่แข่งอย่างเวียดนาม

1.2.2 ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตเพื่อลดต้นทุน เนื่องจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ไทยมีต้นทุนการผลิตและค่าแรงที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง ในขณะที่เวียดนามมีข้อได้เปรียบด้านต้นทุนและสามารถแข่งขันด้านราคาได้ดีกว่า ดังนั้น การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในระยะยาว

1.3 ระยะยาว

1.3.1 กระจายตลาดส่งออกเพื่อลดความเสี่ยง เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า การส่งออกทุเรียนมีการพึ่งพาตลาดจีนเป็นหลัก ดังนั้น ไทยควรขยายตลาดไปยังประเทศอื่น ๆ ควบคู่กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เพื่อลดความกระจุกตัวของผลผลิต

1.3.2 ส่งเสริมการพัฒนาแรงงานและโครงสร้างภาคเกษตร เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างแรงงานภาคเกษตรของไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยและขาดแรงงานรุ่นใหม่ ดังนั้น ภาครัฐต้องมีแผนแม่บทในการรับมือกับโครงสร้างแรงงานภาคเกษตรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย โดยการดึงดูดแรงงานรุ่นใหม่ (Smart Farmer) ควบคู่กับการพัฒนาทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับการเกษตรสมัยใหม่

1.3.3 ดำเนินนโยบายเชิงรุกและการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของทุเรียนไทยในตลาดโลก เนื่องจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ตลาดทุเรียนในจีนกำลังเข้าสู่สภาวะการแข่งขันที่รุนแรงจากการที่ GACC อนุญาตให้ประเทศคู่แข่งรายใหม่ อาทิ เวียดนาม มาเลเซีย และกัมพูชา เข้ามาแบ่งส่วนแบ่งการตลาด โดยเฉพาะเวียดนามที่มีความได้เปรียบด้านระยะทาง ดังนั้น ยกระดับระบบตรวจสอบย้อนกลับ เข้มงวดมาตรการความปลอดภัยทางอาหาร การสร้าง Brand Identity และการรับรองถิ่นกำเนิด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคจีนในระยะยาวต่อไป

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้ศึกษาอาจศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดจีนเชิงลึก เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า ความต้องการบริโภคทุเรียนในจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคจะช่วยในการวางกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ผู้ศึกษาอาจศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนตลอดห่วงโซ่อุปทานอย่างละเอียด เนื่องจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างด้านต้นทุนระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่แข่ง

2.3 ผู้ศึกษาอาจศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของคู่แข่งจากประเทศอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา และลาว เนื่องจากในปัจจุบันประเทศเหล่านี้ได้รับอนุญาตจากสำนักงานศุลกากรแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (GACC) ให้สามารถส่งออกทุเรียนสดเข้าสู่ตลาดจีนได้อย่างเป็นทางการแล้ว การศึกษาคู่แข่งกลุ่มนี้เพิ่มเติมจะช่วยให้ไทยเห็นภาพรวมของสถานการณ์การแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถกำหนดนโยบายเพื่อป้องกันการสูญเสียส่วนแบ่งทางการตลาดได้อย่างทันท่วงที

เอกสารอ้างอิง

กรมศุลกากร. (2568). *ความเป็นมาของเขตการค้าเสรี*. สืบค้นจาก https://www.customs.go.th/content_with_menu1_group_link.php?ini_content=fta_and_wto_160809_01&ini_menu=menu_interest_and_law_160421_01&ini_content_group=usage_fta_and_wto_01&lang=th&left_menu=menu_fta_and_wto.

กระทรวงแรงงาน. (2568). *อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ*. สืบค้นจาก https://www.mol.go.th/%E0%B8%AD%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%88%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%82%E0%B8%B1%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%95%E0%B9%88%E0%B8%B3.

ณธีพัฒน์ วงศ์สิริฉัตร, สุปราณี ธรรมพิทักษ์ และ พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต. (2565). การพัฒนาเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มศักยภาพ ในการส่งออกทุเรียนไทย. *วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ, 5*(1), 141–158.

ณพวุฒิ แสนสุขใส. (2559). *การวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันและการลงทุนของอุตสาหกรรมยางพาราของประเทศไทยเปรียบเทียบกับคู่แข่งขันรายสำคัญในอุตสาหกรรม*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

ธนวัฒน์ ธาดาธนเศรษฐ์ และ ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย. (2568). ความสามารถในการแข่งขันและปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทยในช่วงปี 2550-2566 ด้วยกรอบ Diamond Model. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 7*(3), 43-56.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). *ภาวะการทำงานของประชากร จำแนกตามประเภทธุรกิจ*. สืบค้นจาก https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/ReportPage.aspx?reportID=638&language=th.

นาตยา โชติกุล. (2566). การวิเคราะห์ความสามารถในการส่งออกยางพาราของผู้ประกอบการ จังหวัดสงขลา. *Journal of Social Science and Cultural, 7*(4), 128-144.

ภัสณัชญ์ เดชาวิชิตเลิศ. (2567). *การวิเคราะห์แนวโน้มตลาดและโอกาส: กรณีศึกษาของไทยและญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกา*. สืบค้นจาก https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=12367&context=chulaetd.

โยษิตา เสร็จกิจ, วุฒิยา สาหร่ายทอง และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย. (2565). การศึกษาความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรของประเทศไทยและประเทศ อินโดนีเซีย กรณีศึกษา: ปาล์มน้ำมัน. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 4*(4), 225-238.

ศิริพรรณ เกตุแก้ว, ญาณินี ทรงขจร และ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานธุรกิจการส่งออกทุเรียนของผู้ประกอบการในเขตอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร. *วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 1*(2), 24-40.

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2568a). *มูลค่าการส่งออกผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็ง และแห้งไปจีน ระหว่างปี พ.ศ. 2557 - 2567*. สืบค้นจาก https://tradereport.moc.go.th/th/stat/report01.

_____. (2568b). *มูลค่าการส่งออกผลไม้สดไปจีน 3 อันดับแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2557 - 2567*. สืบค้นจาก https://tradereport.moc.go.th/th/stat/report01.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2567). *พื้นที่เพาะปลูกทุเรียนไทย*. สืบค้นจาก https://oae.go.th/uploads/files/2026/07/07/26d20eae75692640.pdf.

_____. (2568). *ตารางแสดงรายละเอียดทุเรียน*. สืบค้นจาก https://oae.go.th/uploads/files/2026/07/22/cb378c5339b8ede4.pdf.

อมรสุดา เชื้อสุวรรณ, ภิญญาพัชญ์ สอนสุวิทย์, นิรันดร์รัตน์ ทัพพันธ์ดี, เฌอร์มารินทร์ วัฒนะธนิษฐ์กุล, อรอนงค์ ศรีมุลทา, ณัฐธิดา รักษาพล, อิสราพร บุญชู และ อัษดิน เสืออุดม. (2566). การเปรียบเทียบความได้เปรียบในการส่งออกทุเรียนไปประเทศจีนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเวียดนาม. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 25*(3), 242-256.

อารยา สุนทรวิภาต, ภัญนภัส พฤกษากิจ, ธัชนันท์ สังวาลย์ และ ยศพล ผลาผล. (2564). ความสามารถในการแข่งขันของไทยเมื่อเทียบกับประเทศมาเลเซียและการจัดการโซ่อุปทานการส่งออกทุเรียนแช่แข็งและทุเรียนฟรีซดรายไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 7*(1), 19–28.

Balassa, B. (1965). Trade liberalisation and “revealed” comparative advantage 1. *The manchester school, 33*(2), 99-123.

General Administration of Customs of the People’s Republic of China. (2025). *Quarantine Registration List of Overseas Animals and Plants and Relevant Products*. Retrieved from https://scintl.chinaport.gov.cn/aprwebserver/pages/apr/public/html/companyList.html.

Institute of Policy and Strategy for Agriculture and Rural Development. (2025). *Annual Fruit and Vegetable Market Report 2024*. Retrieved from https://thitruongnongsan.gov.vn/images/2013/DANGNHAP/VnSAT_Rau%20qua/2024/Năm/Bao%20cao%20thuong%20nien%20rau%20qua%202024.pdf?utm.

International Labour Organization. (2025). *Average monthly earnings of employees in local currency*. Retrieved from https://ilostat.ilo.org/data/country-profiles/vnm.

Porter, M. E. (1998). *Competitive Strategy Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York: Free Press.

Trade Map. (2025a). *Existing and potential trade between China and Thailand Product: 081060 Fresh durians*. Retrieved from https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c156%7c%7c764%7c%7c081060%7c%7c%7c6%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1.

_____. (2025b). *Mineral or chemical fertilisers containing two or three of the fertilising elements nitrogen, phosphorus and potassium*. Retrieved from https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c764%7c%7c%7c%7c31%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1.

_____. (2025c). *Existing and potential trade between China and Thailand*. Retrieved from https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c156%7c%7c764%7c%7c08%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1.

World Bank. (2025a). *Lending interest rate (%) - Viet Nam, Thailand*. Retrieved from https://data.worldbank.org/indicator/FR.INR.LEND?end=2024&locations=VN-TH&start=2014&view=chart.

_____. (2025b). *Logistics Performance Index (LPI)*. Retrieved from https://lpi.worldbank.org/international/scorecard.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 47-60.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Determinants of Spending Behavior and Government Policies Affecting Household Non-Performing Loans in Bangkok Metropolis and Its Vicinity

Kanoklada Tewsakul[1*] and Saksit Budsayaplakorn[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: kanoklada.tew@ku.th*

ABSTRACT

This research aims to study the determinants of spending behavior, demographic characteristics, and socioeconomic shocks affecting household non-performing loans (NPLs), as well as the impact of government policies on household NPLs in Bangkok and its vicinity. Data were collected via questionnaires from 443 respondents selected through multistage sampling. The instruments included measures of demographics, financial literacy, spending behavior, awareness, and policy participation. Data were analyzed using descriptive statistics and the Ordered Probit Model. Our empirical evidence reveals that 1) a critical behavioral gap exists, whereby respondents possess high financial literacy but demonstrate poor actual spending behavior. Spending behavior and awareness significantly reduce the probability of NPLs at the 95 percent confidence level, whereas unexpected economic shocks and being married or divorced significantly increase NPL risks; and 2) long-term structural debt-resolution policies significantly reduce the probability of NPLs, whereas short-term emergency measures exhibit a positive relationship with NPLs among vulnerable debtors. This study suggests that the Ministry of Finance, the Bank of Thailand, and educational institutions should promote practical financial literacy, shift financial institutions toward behavioral credit scoring, implement early warning systems, and prioritize long-term structural debt restructuring over short-term relief measures.

Keywords: Spending Behavior, Government Policies, Non-Performing Loans (NPLs)

Received: 17 June 2026;
Revised: 7 September 2026;
Accepted: 15 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย และนโยบายแก้หนี้ของรัฐที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

กนกลดา ติ้วสกุล[1*] และ ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: kanoklada.tew@ku.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ และปัจจัยกระทบทางเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือน และ 2) นโยบายของภาครัฐที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 443 ราย ครอบคลุมข้อมูลประชากรศาสตร์ ดัชนีความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมและการตระหนักรู้ในการใช้จ่าย รวมถึงการเข้าร่วมมาตรการรัฐ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เศรษฐมิติแบบจำลองโพรบิตเชิงอันดับ (Ordered Probit Model) ผ่านการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของค่าความคลาดเคลื่อน ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ทางการเงินสูงแต่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายต่ำ สะท้อนความล้มเหลวการนำความรู้ทฤษฎีไปปฏิบัติจริง ผลการประมาณค่าทางเศรษฐมิติพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงลบต่อโอกาสการเกิดหนี้เสียที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ พฤติกรรมและความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย ขณะที่การเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด สถานภาพสมรสหรือหย่าร้าง ส่งผลเชิงบวกต่อโอกาสการเกิดหนี้เสีย 2) มิตินโยบายของภาครัฐ การเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะยาวลดโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่การเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะสั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโอกาสการเป็นหนี้เสีย งานวิจัยนี้จึงเสนอแนะให้กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทยและสถาบันการศึกษาส่งเสริมความรู้ทางการเงินผ่านการปฏิบัติจริง ให้สถาบันการเงินพิจารณาสินเชื่อเชิงพฤติกรรม รวมไปถึงระบบเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงสูงและส่งเสริมมาตรการแก้หนี้ระยะยาวมากกว่าระยะสั้น

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้จ่าย, นโยบายภาครัฐ, หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยยังคงเผชิญความท้าทายทางเศรษฐกิจและการเงิน อย่างปัญหาหนี้ครัวเรือนไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาเชิงโครงสร้างที่สะสมมานานและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) เช่น ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้, โครงสร้างตลาดแรงงาน และการจ้างงานที่ไม่มั่นคงส่งผลให้ครัวเรือนไม่มีรายได้ที่แน่นอน ไม่สามารถวางแผนการเงิน และการชำระหนี้ในระยะยาวได้ รวมไปถึงความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ ส่งผลให้ครัวเรือนบางกลุ่มต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงมาก ซึ่งอาจเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้หนี้ครัวเรือนกลายเป็นหนี้เสีย จากผลสำรวจ หอการค้าไทย และ ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2567) พบว่า ในปี 2567 ประชาชนเกือบทั้งหมดร้อยละ 99.7 มีภาระหนี้สิน โดยมีประชาชนราวร้อยละ 71.6 เคยผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ผิดนัดชำระหนี้มากที่สุดคือ เศรษฐกิจไม่ดี รองลงมาคือรายได้ลดลง สภาพคล่องธุรกิจลดลง ราคาพืชผลเกษตรตกต่ำ ค่าครองชีพไม่สอดคล้องกับรายได้ เป็นต้น (หอการค้าไทย และ ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2567) นอกจากนี้ ทางบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (2568) ได้มีการเปิดเผยรายงานสถานการณ์หนี้เสีย พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แม้ว่าในภาพรวมตามผลสำรวจ หอการค้าไทย และศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2567) พบว่า ภูมิภาคที่มีภาระหนี้มากที่สุดในปี 2567 คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่พื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีประชากรหนาแน่น มีค่าครองชีพสูง ซึ่งส่งผลให้ครัวเรือนในพื้นที่นี้มีความเปราะบางสูงเมื่อต้องเผชิญกับความผันผวนทางเศรษฐกิจ ที่ผ่านมาธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) และหน่วยงานภาครัฐได้ออกมาตรการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ทั้งนโยบายแก้ไขปัญหาหนี้ในระยะยาวเชิงโครงสร้าง และมาตรการบรรเทาหนี้ระยะสั้นฉุกเฉิน

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการดำเนินนโยบายช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง แต่อัตราหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น สะท้อนว่าการแก้ปัญหาในมิตินโยบายเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ งานวิจัยส่วนใหญ่ในอดีตมักมุ่งเน้นการประเมินนโยบายภาพรวมหรือเน้นปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาค เช่น Salas et al. (2024) หรือการศึกษาปัจจัยประชากรศาสตร์ และประสิทธิผลของมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ เช่น กมลพรรณ โคจรตระกูล และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน (2566) ขณะที่งานศึกษาด้านการเงินภาคครัวเรือนชี้ว่าความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่อธิบายการเป็นหนี้ล้นพ้นตัว เช่น Kurowski (2021) และ Lusardi & Tufano (2015) ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ยังไม่มีการเชื่อมโยงระหว่างการนำความรู้มาสู่การปฏิบัติจริงผ่านพฤติกรรมการใช้จ่าย การตอบสนองของลูกหนี้ต่อมาตรการรัฐ และการเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด การศึกษานี้จึงมีการบูรณาการปัจจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์ควบคู่กับมิตินโยบายรัฐ พร้อมทั้งคำนึงถึงปัจจัยแทรกซ้อนที่สำคัญ ได้แก่ ภาระหนี้นอกระบบ และเหตุการณ์ไม่คาดคิด เช่น การลดการจ้างงาน การลดเงินเดือน หรือการว่างงานชั่วคราว เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ และปัจจัยกระทบทางเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายของภาครัฐที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

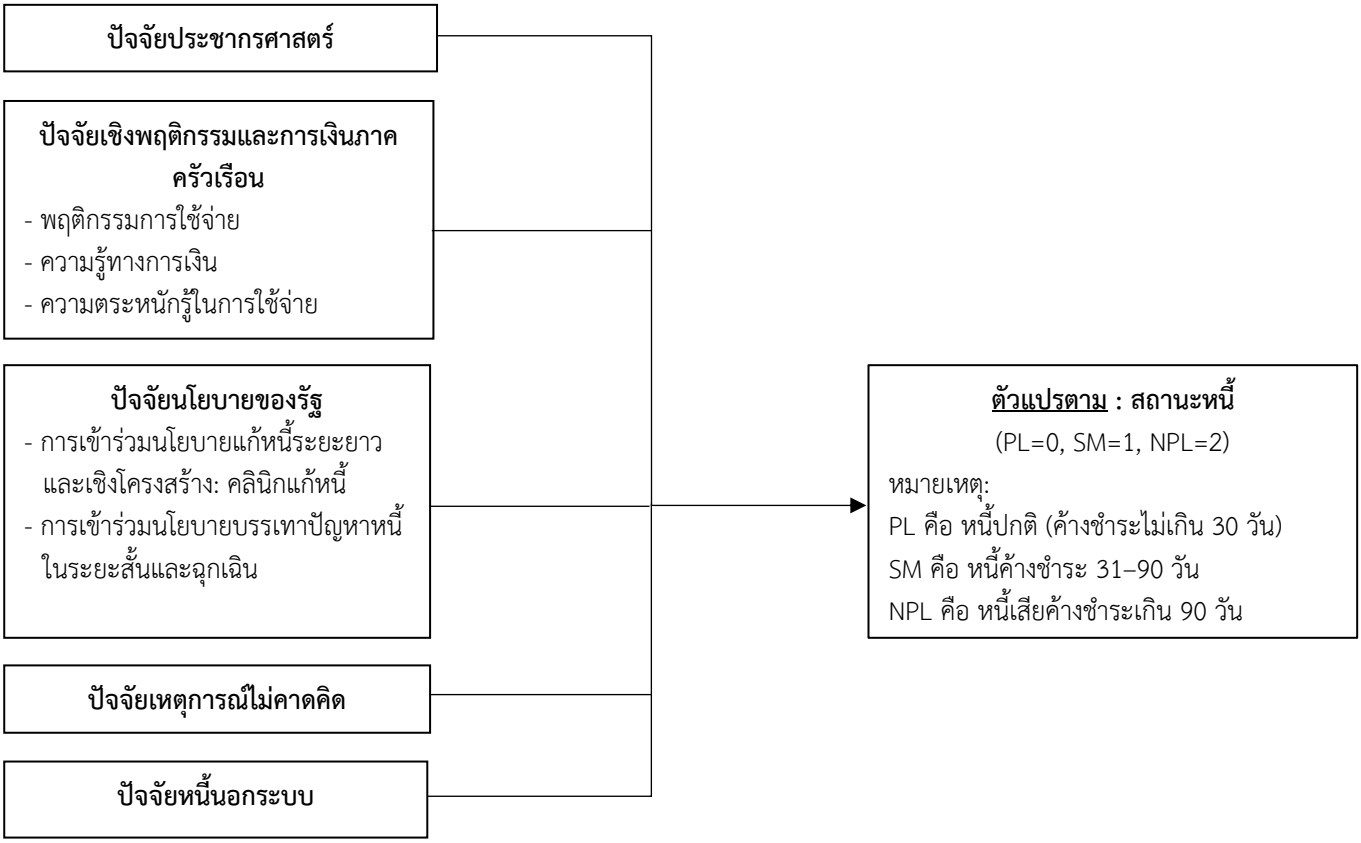
การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้พัฒนาขึ้นจากบูรณาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ 3 ฐานหลัก เพื่ออธิบายกลไกที่ส่งผลต่อการหนี้เสีย ได้แก่ (1) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม อธิบายว่า มนุษย์มีข้อจำกัดด้านการควบคุมตนเองและ การคิดลดแบบไฮเปอร์โบลิก กล่าวถึงการให้น้ำหนักกับความพึงพอใจในการบริโภคปัจจุบันมากกว่าภาระหนี้ในอนาคต ความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอหากขาดความตระหนักรู้และวินัยในการปฏิบัติจริง (2) ทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรชีวิตและการบริโภคข้ามเวลา ชี้ว่าครัวเรือนจะพยายามจัดสรรการบริโภคให้ราบเรียบตลอดช่วงชีวิตผ่านการกู้ยืมและการออม ปัจจัยประชากรศาสตร์ เช่น อายุ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิก จึงกำหนดทั้งระดับรายได้และภาระค่าใช้จ่าย หากครัวเรือนเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด โดยไม่มีเงินออมสำรอง กระแสเงินสดจะสะดุดและผลักดันให้เกิดการค้างชำระหนี้ (3) แนวคิดด้านนโยบายของรัฐ อธิบายว่ามาตรการช่วยเหลือของรัฐมีกลไกส่งผลต่างกัน โดยมาตรการระยะสั้นทำหน้าที่เพียงบรรเทาสภาพคล่องชั่วคราว ขณะที่มาตรการระยะยาวเชิงโครงสร้างจะช่วยปรับเงื่อนไขค่างวดให้สอดคล้องกับความสามารถในการหารายได้ตามความจริง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา โดยพบว่าปัจจัยประชากรศาสตร์ และปัจจัยมหภาคจากการว่างงานเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดการผิดนัดชำระหนี้ (อธิพันธ์ วรรณสุริยะ, 2566; ขวัญฤทัย ฤคดี, 2563; Chantarat et al., 2020; Salas et al., 2024) ขณะที่มิติด้านพฤติกรรม พบว่า ความรู้ทางการเงินที่ไม่ได้นำมาปรับใช้จริงส่งผลต่อปัญหาการค้างชำระและภาวะหนี้ล้นพ้นตัว (วรัญญา ไชยทารินทร์ และธัญทิพย์ คฤหโยธิน, 2562; Kurowski, 2021; Lusardi & Tufano, 2015) สอดคล้องกับมิตินโยบายรัฐที่ระบุว่า การขาดการเยียวยาในภาวะวิกฤตเป็นตัวเร่งการก่อหนี้ และจำเป็นต้องมีมาตรการแก้หนี้ที่ตรงเป้าหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพครัวเรือนโดยไม่กระทบการบริโภค (กมลพรรณ โคจรตระกูล

และศิวพงศ์ ธีรอำพน, 2566; Arkornsakul & Rattanasamakarn, 2025; Bouis, 2021) ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ปัจจัยทั้งหมดส่งผ่านไปยังระดับความรุนแรงของสถานะหนี้ 3 ระดับ (ปกติ/SM/NPL) ตามแนวคิดของ ธนิดา ตันติอาภากุล (2560) ดังภาพที่ 1

จากการศึกษา แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม เป็นกรอบแนวคิดของงานวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรในการศึกษา คือ ประชาชน สัญชาติไทยที่มีภาระหนี้ในระบบ อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 10,732,879 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 400 ตัวอย่าง เพื่อป้องกันปัญหาข้อมูลไม่สมบูรณ์จึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 443 ตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดกรองเฉพาะผู้มีภาระหนี้ในระบบในพื้นที่ศูนย์กลางธุรกิจ (CBD) 8 เขต ได้แก่ บางรัก สาทร ปทุมวัน คลองเตย ราชเทวี วัฒนา ยานนาวา และห้วยขวาง, ที่เหลือเป็นพื้นที่นอกศูนย์กลางธุรกิจ (Non-CBD) โดยประยุกต์ตามลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและศูนย์กลางเศรษฐกิจจากแผนที่ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556 (สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร, 2556) และพื้นที่ปริมณฑล 5 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี, ปทุมธานี, สมุทรปราการ, สมุทรสาคร, นครปฐม

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ตามจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่จังหวัด ดังนี้ กรุงเทพมหานครในพื้นที่ CBD จำนวน 30 คน, กรุงเทพมหานครพื้นที่ Non-CBD จำนวน 180 คน, นนทบุรีจำนวน 49 คน, ปทุมธานีจำนวน 46 คน, สมุทรปราการจำนวน 51 คน, สมุทรสาครจำนวน 30 คน และนครปฐมจำนวน 34 คน

ขั้นตอนที่ 3 การสุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นสัดส่วน (Disproportionate Stratified Sampling) มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการกระจุกตัวของกลุ่มหนี้ปกติในประชากรจริง และทำให้ได้ขนาดตัวอย่างของกลุ่มลูกหนี้มีปริมาณที่เพียงพอต่อการประมาณค่าแบบจำลองทางเศรษฐมิติ เพื่อรักษาอำนาจในการทดสอบทางสถิติ ของแบบจำลอง Ordered Probit ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดสถานะหนี้ภาคครัวเรือนเป็น 3 ระดับ ดังนี้ PL จำนวน 126 คน, SM จำนวน 147 คน, NPL จำนวน 147 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยกำหนดเนื้อหาแบบสอบถามครอบคลุมหัวข้อที่ต้องการศึกษาประกอบด้วย 5 ส่วนประกอบ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ 2) สถานะหนี้สิน 3) ปัจจัยด้านพฤติกรรม, ความรู้, ความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย โดยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย 4) การเข้าร่วม และผลกระทบจากนโยบายรัฐ 5) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ปลายเปิด)

ผู้วิจัยทำการทดสอบเครื่องมือ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารคุณภาพสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ จำนวน 4 ท่าน โดยใช้วิธีการประเมินความครอบคลุมและความสอดคล้องของข้อคำถามเชิงคุณภาพ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขข้อความตามข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเชิงลึกของผู้เชี่ยวชาญจนได้ฉันทามติ ก่อนนำไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า กลุ่มตัวแปรพฤติกรรมการใช้จ่ายมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.74 กลุ่มตัวแปรความรู้ทางการเงิน และความตระหนักรู้ในการใช้จ่ายมีค่าเท่ากับ 0.68 และภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.66 ถึงแม้จะต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานทั่วไปที่ 0.70 เล็กน้อย แต่ยังคงมีค่าสูงกว่า 0.60 จึงถือว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้และมีความสอดคล้องภายในเพียงพอตามเกณฑ์ทางวิชาการสำหรับการวิจัยเชิงสำรวจทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (Hair et al., 2010) เนื่องจากเครื่องมือวิจัยนี้มีลักษณะเป็นแบบวัดพหุมิติ (Multidimensional scale) ที่ครอบคลุมประเด็นหลากหลาย ทั้งพฤติกรรมการใช้จ่าย ความรู้ทางการเงิน และการตระหนักรู้ ซึ่งมีความแปรปรวนของมิติตัวแปรที่แตกต่างกันตามบริบทจริงของกลุ่มตัวอย่าง

ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารคุณภาพสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ จำนวน 4 ท่าน

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย ความรู้ทางการเงิน และความตระหนักรู้ทางการเงิน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสีย

3.2 การเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด การมีภาระหนี้นอกระบบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสีย

3.3 การเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ของภาครัฐ ทั้งมาตรการระยะสั้นและระยะยาว มีความสัมพันธ์กับความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสียแตกต่างกัน

3.4 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และทางเศรษฐกิจสังคม มีความสัมพันธ์กับความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสียแตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดข้างต้น โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งแบ่งประเภทของข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 443 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่กำหนดไว้ 420 ตัวอย่าง โดยเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 5

เพื่อป้องกันปัญหาข้อมูลไม่สมบูรณ์ และเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ คือ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความวิจัย และแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่น่าเชื่อถือ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล 2 รูปแบบ คือ

5.1การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะพื้นฐานและภาพรวมของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนาพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าต่ำสุด, และค่าสูงสุด โดยประกอบไปด้วยตัวแปร เพศ, ระดับการศึกษา, สถานภาพสมรส, ประเภทอาชีพ, ที่อยู่ปัจจุบัน, เหตุการณ์ไม่คาดคิด, การมีหนี้นอกระบบ, สาเหตุของการกู้ยืมหนี้สินนอกระบบ, ประเภทหนี้, พฤติกรรมการชำระหนี้ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา, แนวทางแก้ไขภาระหนี้ และการเข้าร่วมนโยบายรัฐทั้ง 2 มิติ โดยกลุ่มตัวแปรอิสระที่มีลักษณะเป็นข้อมูลต่อเนื่อง และตัวแปรดัชนีภาพรวม จำนวน 8 ตัวแปรหลักที่จะนำไปใช้ในการทดสอบแบบจำลองทางเศรษฐมิติ ประกอบด้วย คะแนนเฉลี่ยความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย, คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่าย, คะแนนเฉลี่ยความรู้ทางการเงิน, อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม, รายได้บุคคลต่อเดือน, รายได้ครัวเรือนต่อเดือน, จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกที่เป็นภาระพึ่งพิง

5.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อตรวจสอบสมมติฐานและประเมินผลกระทบเชิงเศรษฐมิติ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการตรวจสอบและประมาณค่าตัวแปร ตามลำดับดังนี้

5.2.1 การทดสอบปัญหาพหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity) ในการประมาณค่าแบบจำลอง Ordered Probit โดยนำตัวแปรอิสระทั้งหมดรวมถึงตัวแปรตามมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) ซึ่งหากคู่ใดมีค่าสหสัมพันธ์สูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ 0.80 จะทำให้ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองหลักคลาดเคลื่อน

5.2.2 การทดสอบและการเลือกแบบจำลองที่เหมาะสม (Model Selection Test) เนื่องจาก ตัวแปรตาม คือ สถานะหนี้ครัวเรือน (DEBT_Status) เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพหลายกลุ่มที่มีการจัดเรียงลำดับขั้นความรุนแรง จึงเปรียบเทียบ แบบจำลอง Ordered Logit และแบบจำลอง Ordered Probit ผ่านการวิเคราะห์การกระจายตัวของค่าความคลาดเคลื่อน (Residual Distribution Test) เพื่อตรวจสอบว่าค่าความคลาดเคลื่อนมีความสอดคล้องกับข้อสมมติพื้นฐานทางเศรษฐมิติ โดยพิจารณาเกณฑ์การทดสอบจากค่า Anderson-Darling เป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณายอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานหลัก

5.2.3 การประมาณค่าด้วยแบบจำลองหลักและการวิเคราะห์พฤติกรรม โดยการคำนวณค่าความน่าจะเป็นพยากรณ์รายบุคคลของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 443 ราย มาจัดทำแผนภูมิจำแนกประเภทการค้างชำระเพื่อดูความสอดคล้องลักษณะ 10 ลำดับแรกของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่ม

แบบจำลอง

$$\begin{aligned} Debt\ Status^*{}_i \;=\; & \beta_0 + \beta_1\, Mean_{Behv_i} + \beta_2\, Mean_{Lit_i} + \beta_3\, Mean_{Aware_i} + \beta_4\, Shock_i \\ & + \beta_5\, Informal_{Debt_i} + \beta_6 Gov_{Struc_i} + \beta_7 Gov_{Crisis_i} \\ & + \beta_8 Gender_i + \beta_9 Age_i + \beta_{10} Edu_i + \beta_{11} Marital_i + \beta_{12} Income_Pers_i \\ & + \beta_{13} Income_{HH_i} + \beta_{14} HH_{Member_i} + \beta_{15} Dependency_i + \beta_{16} Career_i \\ & + \beta_{17} Prov_i + \varepsilon_i \end{aligned}$$

โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง ($\mathbf{Debt\ Status}^*$) และสถานะหนี้ที่สังเกตได้ (Debt Status) ผ่านค่าจุดตัดขีดจำกัด (μ) ดังนี้:

$$Y_i = \begin{cases} 0\ (PL) \text{ ถ้า } Debt\ Status^* \le \mu_1 \\ 1\ (SM) \text{ ถ้า } \mu_1 < Debt\ Status^* \le \mu_2 \\ 2\ (NPL) \text{ ถ้า } Debt\ Status^* > \mu_2 \end{cases}$$

กำหนดให้

Debt Status^*_i	คือ ตัวแปรแฝง (Latent variable) แสดงระดับความรุนแรงของสถานะหนี้
Debt Status	คือ สถานะหนี้ (PL=0, SM=1, NPL=2)
Mean_Behv_i	คือ คะแนนเฉลี่ยปัจจัยพฤติกรรมการเงินของบุคคลที่ i (คำนวณจากการปรับฐานคะแนนข้อคำถามข้อ 18 ด้านสัดส่วนการออมและข้อ 19 ด้านเงินสำรองฉุกเฉิน ให้อยู่ในมาตรวัดเดียวกัน ก่อนนำมาหาค่าเฉลี่ยด้วยน้ำหนักเท่ากัน)
Mean_Lit_i	คือ คะแนนเฉลี่ยปัจจัยความรู้ทางการเงินของบุคคลที่ i (คำนวณค่าเฉลี่ยจากแบบทดสอบความรู้ทางการเงินข้อ 20–29 จำนวน 10 ข้อ ให้น้ำหนักข้อละ 1 คะแนน ตอบถูก = 1, ตอบผิด = 0 รวมเต็ม 10 คะแนน)
Mean_Aware_i	คือ คะแนนเฉลี่ยปัจจัยความตระหนักรู้ทางการเงินของบุคคลที่ i (คำนวณจากค่าเฉลี่ยโดยให้น้ำหนักเท่ากันจากข้อคำถามข้อ 30–34 จำนวน 5 ข้อ เกณฑ์ให้คะแนนพฤติกรรมที่สะท้อนความตระหนักรู้เท่ากับ 1 คะแนน และพฤติกรรมที่ไม่สะท้อนความตระหนักรู้เท่ากับ 0 คะแนน รวมเต็ม 5 คะแนน)
Shock_i	คือ ตัวแปรหุ่นเหตุการณ์ไม่คาดคิด (1 = เคยเผชิญปัญหาหรือกำลังประสบปัญหา, 0 = ไม่เคยเผชิญ)
Informal_Debt_i	คือ ตัวแปรหุ่นแสดงภาระหนี้นอกระบบ (1 = มีภาระหนี้นอกระบบ, 0 = ไม่มีภาระหนี้นอกระบบ)
Gov_Struc_i	คือ ตัวแปรหุ่นการเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะยาวและเชิงโครงสร้าง (1 = เคยเข้าร่วม, 0 = ไม่เคยเข้าร่วม)
Gov_crisis_i	คือ ตัวแปรหุ่นการเข้าร่วมนโยบายบรรเทาปัญหาหนี้ในระยะสั้นหรือฉุกเฉิน (1 = เคยเข้าร่วม, 0 = ไม่เคยเข้าร่วม)
Gender_i	คือ ตัวแปรหุ่นเพศสภาพ (1 = เพศชาย, 0 = เพศหญิง)
Age_i	คือ อายุ (ปี)
Edu_i	คือ ระดับการศึกษา
Marital_i	คือ ตัวแปรหุ่นแสดงสถานภาพการสมรส
Income_Pers_i	คือ รายได้ส่วนบุคคลเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)
Income_HH_i	คือ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)
HH_Member_i	คือ จำนวนสมาชิกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน (คน)
Dependency_i	คือ จำนวนสมาชิกภาระพึ่งพิงในครัวเรือน (คน)
Career_i	คือ ตัวแปรหุ่นแสดงการประกอบอาชีพ
Prov_i	คือ ตัวแปรหุ่นแสดงพื้นที่อยู่อาศัย
$\beta 0$	คือ ค่าคงที่
$\beta_1, \beta_{2,\ldots,}\beta_{17}$	คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ (Coefficients)
$\mu 1, \mu 2$	คือ ค่าจุดตัดของขีดจำกัด ที่ใช้แบ่งช่วงสถานะหนี้
ϵ	คือ ค่าความคลาดเคลื่อน (Error term)
i	คือ ครัวเรือนที่ i

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ และปัจจัยกระทบทางเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยแบบจำลอง Ordered Probit (Model 2 หลังตัดตัวแปร) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความรุนแรงของหนี้เสียภาคครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีดังนี้ คะแนนพฤติกรรมการใช้จ่าย (Mean_Behv) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -2.3884 ชี้ให้เห็นว่าครัวเรือนที่มีวินัยทางการเงินสูง จะมีระดับความรุนแรงของหนี้เสียที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด แม้ผลสถิติเชิงพรรณนาจะชี้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ทางการเงินเฉลี่ยสูง (0.78 คะแนน) แต่กลับมีคะแนนพฤติกรรมการใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำที่สุด (0.22 คะแนน) สะท้อนปัญหารู้แต่ไม่ลงมือปฏิบัติ, คะแนนความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย (Mean_Aware) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -1.6151 แสดงว่าครัวเรือนที่ตระหนักถึงผลกระทบเชิงลบของการค้างชำระหนี้ จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสียลดลง, เหตุการณ์ไม่คาดคิด (Shock) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.6020 หมายความว่าเมื่อครัวเรือนเผชิญมรสุมเศรษฐกิจเฉียบพลันหรือขาดสภาพคล่อง จะส่งผลให้ระดับความรุนแรงของหนี้เสียเพิ่มขึ้น, สถานภาพ สมรส มี 2 ตัวแปร คือ สถานภาพหย่าร้าง (Divorced) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.8397 และสถานภาพสมรส (Married) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.6571 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับสถานะโสด สะท้อนว่ากลุ่มที่มีการสร้างครอบครัวหรือครอบครัวแตกแยกมีความเปราะบางทางการเงินสูงกว่า ทั้งนี้ ปัจจัยด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้บุคคลและครัวเรือน จำนวนสมาชิก อาชีพ พื้นที่พักอาศัย และภาระหนี้นอกระบบ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายระดับความรุนแรงของหนี้เสียสำหรับกลุ่มตัวอย่างชุดนี้ จึงถูกคัดออกจากแบบจำลองย่อเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอธิบายผล

2. ผลการศึกษานโยบายของภาครัฐที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 443 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.88 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 61.17 สถานภาพสมรส ร้อยละ 46.05 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนหรือลูกจ้าง ร้อยละ 68.17 มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 36.96 ปี และมีรายได้บุคคลเฉลี่ยต่อเดือนที่ 42,515.40 บาท ด้านเหตุการณ์ไม่คาดคิดพบว่าร้อยละ 61.40 ไม่เคยเผชิญปัญหา และร้อยละ 91.65 ไม่มีภาระหนี้นอกระบบ โดยผู้ที่มีหนี้นอกระบบมีสาเหตุสำคัญอันดับหนึ่งคือเพื่อนำไปชำระหนี้เก่าในระบบหรือหมุนเงิน ร้อยละ 59.46 ในมิติด้านภาระหนี้สินพบว่า มีภาระสินเชื่อบัตรเครดิตสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ร้อยละ 72.69 และเมื่อพิจารณาการกระจายตัวตามสถานะหนี้พบสัดส่วนกลุ่มหนี้เสียค้างชำระเกิน 90 วัน (NPL) ร้อยละ 33.18 สำหรับกลุ่มตัวแปรดัชนีชี้วัดหลัก (คะแนนเต็ม 1.00) พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ทางการเงินสูงที่สุดอยู่ที่ 0.78 คะแนน แต่คะแนนเฉลี่ยด้านความตระหนักรู้และพฤติกรรมการใช้จ่ายกลับอยู่ในระดับต่ำที่ 0.27 และ 0.22 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหาช่องว่างเชิงพฤติกรรม ในเบื้องต้นอย่างชัดเจน

เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสู่การประมาณค่าแบบจำลองทางเศรษฐมิติ Ordered Probit เพื่อทดสอบอิทธิพลของมิติต่าง ๆ ดังปรากฏในตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ในมิตินโยบายและมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐมีทิศทางที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนโยบายบรรเทาปัญหาหนี้ในระยะสั้นและฉุกเฉิน (Gov_Crisis) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (สัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.7533) สะท้อนว่ากลุ่มครัวเรือนที่เข้าร่วมมาตรการระยะสั้น (เช่น การพักชำระหนี้ชั่วคราว) มักเป็นกลุ่มลูกหนี้ที่มีความเปราะบางและกำลังเผชิญวิกฤต ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มหนี้เสีย ขณะที่นโยบายแก้หนี้ระยะยาวและเชิงโครงสร้าง (Gov_Struc) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (สัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.8105) ชี้ให้เห็นว่า มาตรการปรับโครงสร้างหนี้ระยะยาวสามารถช่วยลดระดับความรุนแรงของหนี้เสียภาคครัวเรือนได้อย่างยั่งยืนกว่า แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีโอกาสเข้าถึงมาตรการดังกล่าวเพียงร้อยละ 3.61 ก็ตาม

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความรุนแรงของหนี้เสียครัวเรือน

N = 443

Variable	Model 1				Model 2 (หลังตัดตัวแปร)			
	Co-efficient	Std. Error	z-Statistic	Prob	Co efficient	Std. Error	z-Statistic	Prob
Age	0.0079	0.0093	0.8497	0.3955				
BKK_NonCBD	0.1123	0.1293	0.8682	0.3853				
Dependency	0.1048	0.0774	1.3546	0.1755				
Divorced	0.6610	0.2365	2.7948	0.0052**	0.8397	0.2038	4.1195	0.0000**
Married	0.7249	0.1666	4.3513	0.0000**	0.6571	0.1309	5.0195	0.0000**
Edu	-0.0125	0.1756	-0.0711	0.9433				
Gender	0.2014	0.1315	1.5309	0.1258				
Gov_Crisis	0.7795	0.1707	4.5676	0.0000**	0.7533	0.1506	5.0025	0.0000**
Gov_Struc	-0.7694	0.3264	-2.3572	0.0184**	-0.8105	0.3145	-2.5774	0.0100**
HH_Member	-0.1280	0.0633	-2.0213	0.0432**				
Income_HH	-1.87E-06	1.34E-06	-1.3957	0.1628				
Income_Pers	-3.60E-07	3.79E-06	-0.0949	0.9244				
Informal_Debt	-0.2632	0.2554	-1.0303	0.3029				
Careeremployee	-0.3319	0.1982	-1.6748	0.0940*				
Careergov	-0.3874	0.2713	-1.4277	0.1534				
Mean_Aware	-1.6141	0.2634	-6.1286	0.0000**	-1.6151	0.2506	-6.4458	0.0000**
Mean_Behv	-2.4097	0.3331	-7.2354	0.0000**	-2.3884	0.3014	-7.9250	0.0000**
Mean_Lit	0.1143	0.4516	0.2531	0.8002				
Shock	0.6015	0.1426	4.2178	0.0000**	0.6020	0.1272	4.7320	0.0000**
AIC		1.5781			AIC		1.5671	
Empirical Distribution Test for resid, Hypothesis: Probit, Anderson-Darling 0.3437>0.25								
Limit Points					Limit Points			
LIMIT 1:C(20)	-1.5729, 0.5393, -2.9168, 0.0035				LIMIT 1:C(	-1.3996, 0.2021, -6.9243, 0.0000		
LIMIT 2:C(21)	-0.1454, 0.5325, -0.2731, 0.7848				LIMIT 2:C(	-0.0142, 0.1915, -0.0742, 0.9408		
Model Diagnostics					Model Diagnostics			
Pseudo R-squared	0.3249				Pseudo R-squared	0.3052		
Log likelihood	-328.5391				Log likelihood	-338.1207		
LR statistic	316.2743				LR statistic	297.1110		
Prob(LR statistic)	0.0000				Prob(LR statistic)	0.0000		

หมายเหตุ: ** และ * แทนการมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

ผลการทดสอบคุณลักษณะการกระจายตัวของค่าคลาดเคลื่อน พบว่า ค่าสถิติสะสมของ Anderson-Darling มีค่าเท่ากับ 0.3437 มากกว่า 0.25 ซึ่งมีค่าสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญ ยอมรับสมมติฐานหลัก (H0) คือ มีการแจกแจงแบบ Normal Distribution ค่าความคลาดเคลื่อนในแบบจำลองมีการแจกแจงที่เป็นไปตามเส้นโค้งปกติ จึงได้ดำเนินเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ระหว่างแบบจำลองรวม (Model 1) และแบบจำลองย่อ (Model 2 หลังตัดตัวแปร) ที่ผ่านการคัดเลือกเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อขจัดปัญหาตัวแปรส่วนเกินและเพิ่มประสิทธิภาพในการอธิบายผล

การวิเคราะห์ผลการศึกษาเปรียบเทียบแบบจำลองในตารางที่ 1 พบว่า เมื่อดำเนินการคัดตัวแปรอิสระที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกเพื่อให้ได้แบบจำลองที่กระชับ (Model 2 หลังตัดตัวแปร) ผลการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง (Model 2) พบว่า มีความเหมาะสมในการอธิบายข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (LR statistic = 297.1110, Prob < 0.001) โดยมีค่า Pseudo R-squared เท่ากับ 0.3052 และมีค่า AIC ลดลงเหลือ 1.5671 ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการอธิบายข้อมูลที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับแบบจำลองรวม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลรายบุคคลกลุ่มตัวอย่าง 10 ลำดับแรก ของสถานะหนี้ทั้ง 3 กลุ่ม ออกมาวิเคราะห์โครงสร้างประชากรศาสตร์ ได้ข้อสรุปดังนี้ กลุ่มหนี้ค้างชำระไม่เกิน 30 วัน เป็นเพศหญิง อาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน/ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ อาศัยอยู่ในพื้นที่ปริมณฑล ไม่มีภาระพึ่งพิงในครัวเรือน ไม่เคยเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด หรือเคยเผชิญแต่ปัจจุบันมีการฟื้นตัวแล้ว และไม่เคยเข้าร่วมมาตรการแก้หนี้, กลุ่มหนี้ที่เริ่มมีการค้างชำระ 31-90 วัน เป็นเพศหญิง อายุ 27 - 50 ปี และอาศัยในกรุงเทพมหานครพื้นที่ CBD ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีภาระพึ่งพิง เฉลี่ย 1–3 คน เคยประสบปัญหาที่ไม่คาดคิดแต่ฟื้นตัวแล้ว ตลอดจนเริ่มมีการเข้าร่วมมาตรการระยะสั้นของรัฐ และสุดท้ายกลุ่มหนี้เสียค้างชำระมากกว่า 90 วัน เป็นเพศหญิง อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร Non-CBD มีภาระพึ่งพิงในครัวเรือน 1–2 คน อาชีพธุรกิจส่วนตัวหรือพนักงานเอกชนฐานรายได้น้อยถึงปานกลาง กำลังประสบปัญหาที่ไม่คาดคิด เคยเข้าร่วมมาตรการพักชำระหนี้ระยะสั้น และบางส่วนมีพึ่งพิงหนี้นอกระบบเพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน

อภิปรายผล

จากสรุปผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และวรรณกรรมในอดีตได้ใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. มิติเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม การลงมือปฏิบัติสำคัญกว่าการรับรู้ทฤษฎี โดยพบได้จากประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง คือ การที่คะแนนเฉลี่ยปัจจัยพฤติกรรมการการใช้จ่าย และ คะแนนเฉลี่ยความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาสการเกิดหนี้เสีย สะท้อนว่าผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะควบคุมไม่ให้เกิดหนี้เสียได้ดีกว่า ขณะที่ คะแนนเฉลี่ยปัจจัยด้านความรู้ทางการเงิน ไม่มีผลต่อสถานะหนี้เสีย จึงสามารถอภิปรายตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมว่าปัญหาหนี้เสียครัวเรือนไทยไม่ได้เกิดจากการขาดความรู้เชิงทฤษฎี แต่เกิดจากความต้องการใช้จ่าย สอดคล้องกับทฤษฎีการคิดลดแบบไฮเปอร์โบลิก ที่มนุษย์มักพอใจกับการบริโภคในปัจจุบันมากกว่าการออมเพื่อชำระหนี้ในอนาคต ดังนั้นครัวเรือนที่มีพฤติกรรมการเงินเชิงปฏิบัติและมีความตระหนักรู้สูง จึงสามารถก้าวผ่านข้อจำกัดทางจิตวิทยานี้และบริหารจัดการหนี้ไม่ให้กลายเป็นหนี้เสียได้สำเร็จ ทั้งนี้ตัวแปรผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา ไชยทารินทร์ และ ธัญทิพย์ คฤหโยธิน (2562) ที่พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีการเข้าอบรมความรู้ทางการเงินไม่ได้นำความรู้มาใช้ เป็นหนึ่งในสาเหตุของการค้างชำระหนี้ ไม่สอดคล้องกับ Kurowski (2021) และ Lusardi & Tufano (2015) ที่พบว่า ตัวแปรด้านความรู้ทางการเงินมีผลกระทบต่อสถานการณ์หนี้สินในปัจจุบันของครัวเรือน และมีผลกระทบต่อการเป็นหนี้ล้นพ้นตัว

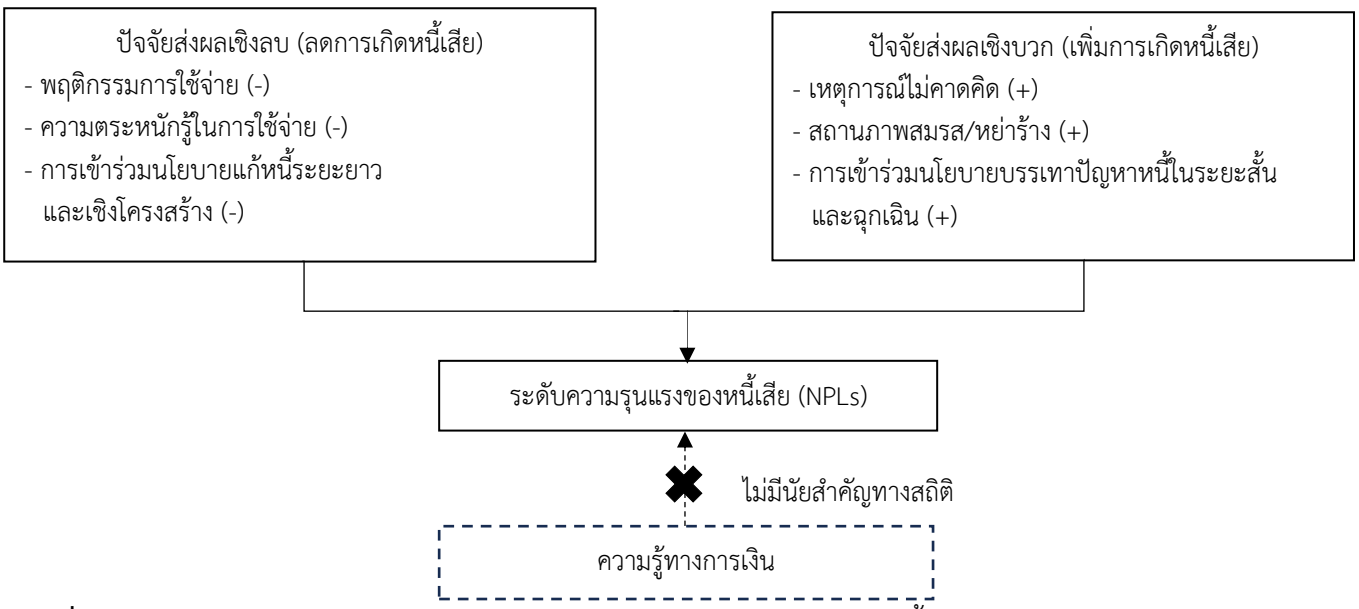
2. ความเปราะบางเชิงโครงสร้าง การที่ปัจจัยเหตุการณ์ไม่คาดคิด เป็นปัจจัยที่เพิ่มความน่าจะเป็นในการผลักดันให้ครัวเรือนเข้าสู่สภาวะหนี้เสีย สะท้อนว่า ครัวเรือนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีภูมิคุ้มกันทางการเงินที่น้อยมาก สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีวัฏจักรชีวิต ที่ระบุว่าครัวเรือนควรมีการสะสมสินทรัพย์เพื่อเกลี่ยรายจ่ายชั่วชีวิต แต่ในความเป็นจริง ครัวเรือนไทยส่วนใหญ่ขาดการออมสำรองฉุกเฉิน เมื่อเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด จึงส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสดในปัจจุบันทันที ทำให้ตรรกะการจ่ายชำระหนี้พังทลายลง และถูกบังคับให้ผิดนัดชำระหนี้โดยไม่ได้ตั้งใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Salas et al. (2024) ได้ทำการศึกษาปัจจัยมหภาค NPL ถูกกำหนดโดยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การว่างงาน

3. ภาพสะท้อนของนโยบายรัฐ การเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะยาวและเชิงโครงสร้าง ช่วยลดหนี้เสีย แต่การเข้าร่วมนโยบายบรรเทาปัญหาหนี้ในระยะสั้นและฉุกเฉิน กลับสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้เสีย อภิปรายได้ว่า มาตรการแก้หนี้ระยะยาวเชิงโครงสร้าง (เช่น การปรับยอดผ่อนชำระให้สอดคล้องกับรายได้จริง) เป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด เหมาะสมกับความสามารถในการชำระหนี้ ตามทฤษฎีการบริโภคข้ามเวลา แต่อย่างไรก็ตาม นโยบายเยียวยาระยะสั้น เช่น การพักหนี้ฉุกเฉิน, การลดค่างวดลงในระยะเวลาที่เกิดภาวะเศรษฐกิจ อาจส่งผลให้ลูกหนี้ลดความพยายามในการจัดสรรเงินเพื่อชำระ

หนี้ หรืออาจเกิดจากปรากฏการณ์ ที่มีเพียงลูกหนี้กลุ่มที่มีความเสี่ยงและใกล้เป็น NPL อยู่แล้วเท่านั้นที่เข้าเข้าร่วมโครงการมาตรการระยะสั้นจึงดูเหมือนยืดระยะเวลาแต่ไม่ได้ลดตัวเลขหนี้เสียในภาพรวมอย่างยั่งยืน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัย กมลพรรณ โคจรตระกูล และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน (2566) พบว่า ตัวแปรหลักที่ส่งผลกับการก่อหนี้ภาคครัวเรือน ได้แก่ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในช่วงวิกฤตการณ์ และแนวคิดของ Arkornsakul & Rattanasamakarn (2025) และ Bouis (2021) เน้นย้ำถึงความจำเป็นของนโยบายที่ตรงเป้าหมายเพื่อจัดการหนี้ครัวเรือน ส่งเสริมการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียม ทั้งยังบอกถึงนโยบายที่ควบคุมหนี้สินครัวเรือนผ่านการลดภาระหนี้ที่อยู่อาศัยนั้นไม่จำเป็นต้องส่งผลเสียต่อการบริโภคเสมอไป

4. มิติของปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ตามผลการศึกษา มีเพียงตัวแปรสถานภาพสมรส/หย่าร้างที่ส่งผลต่อความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสียแสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่มีการสร้างครอบครัวหรือครอบครัวแตกแยก มีแนวโน้มเกิดหนี้เสียมากกว่าสถานะโสด เนื่องจากมีภาระค่าใช้จ่ายส่วนกลางที่สูงกว่า จึงไม่สอดคล้องกับงานวิจัย อธิพันธ์ วรรณสุริยะ (2566) พบว่า ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ อย่าง เพศ อายุ เขตที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา เป็นต้น รวมไปถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม อย่างเช่น จำนวนผู้พักพิงในครัวเรือน มีรายได้ครัวเรือน เงินออม เหมือนกันกับ ขวัญฤทัย ฤคดี (2563) พบว่าปัจจัยประชากรศาสตร์ มีผลกระทบต่อการค้างชำระค่างวดรถจักรยานยนต์ และ Chantarat et al. (2020) พบว่า มีตัวแปรด้านอายุที่เป็นตัวแปรหลัก มีผลกับการผิดนัดชำระหนี้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมและนโยบายต่อความรุนแรงของหนี้เสียภาคครัวเรือน

จากภาพที่ 2 ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การมีความรู้ทางการเงินเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะช่วยลดความรุนแรงของหนี้เสียได้ หากปราศจากการนำมาปฏิบัติจริงผ่านพฤติกรรม และความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย ที่ส่งผลในการลดความรุนแรงของหนี้เสีย ในขณะที่การเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิดทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นปัจจัยเร่งทางตรงที่ผลักดันให้ลูกหนี้เข้าสู่สถานะ NPL นอกจากนี้ ยังพบว่าการเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะยาว สามารถแก้ปัญหาและลดโอกาสการเกิดหนี้เสีย ตรงข้ามกับการเข้าร่วมนโยบายบรรเทาหนี้ระยะสั้นส่งผลให้การเกิดหนี้เสียรุนแรงขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายและ นโยบายแก้หนี้ของรัฐที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาทิศทางของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อโอกาสในการเปลี่ยนแปลงของระดับชั้นความรุนแรงของหนี้ค้างชำระ โดยแบ่งตัวแปรตามออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1

หนี้ปกติ (ค้างชำระไม่เกิน 30 วัน) ระดับที่ 2 หนี้ที่เริ่มมีการค้างชำระ (ค้างชำระ 31–90 วัน) และระดับที่ 3 สภาวะหนี้เสียหรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (ค้างชำระเกินกว่า 90 วัน)

สามารถสรุปผลการการศึกษาได้ว่า ปัจจัยที่มีบทบาทหลักในการช่วยลดโอกาสและความเสี่ยงในการตกสู่สภาวะหนี้เสียอย่างเด่นชัด คือ วินัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายจริงและความตระหนักรู้ทางการเงิน ตลอดจน การเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะยาวและเชิงโครงสร้างของภาครัฐ ซึ่งช่วยปรับเงื่อนไขการชำระหนี้ให้สอดคล้องกับศักยภาพทางการเงินที่แท้จริง ในทางตรงกันข้าม ปัจจัยที่มีผลผลักดันให้ครัวเรือนเปลี่ยนผ่านจากสถานะหนี้ปกติไปสู่หนี้ค้างชำระและหนี้เสีย ได้แก่ การเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิดทางเศรษฐกิจและสังคม (เช่น ภาวะว่างงานชั่วคราวหรือการลดลงของรายได้เฉียบพลัน) และ การมีสถานภาพสมรสหรือหย่าร้าง ขณะที่ การเข้าร่วมนโยบายบรรเทาปัญหาหนี้ระยะสั้นและฉุกเฉิน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับความรุนแรงของหนี้เสีย

ทั้งนี้ การศึกษายังชี้ให้เห็นว่า ความรู้ทางการเงินเชิงทฤษฎี ตลอดจนลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านรายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ ไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ช่วยป้องกันการเกิดหนี้เสีย หากขาดการนำความรู้ไปปรับเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมการควบคุมรายจ่ายในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงการคลัง และ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ร่วมกับสถาบันการศึกษา ควรส่งเสริมความรู้ทางการเงินภาคปฏิบัติ โดยการเปลี่ยนผ่านจากการอบรมเชิงทฤษฎีรูปแบบเดิม สู่การใช้มาตรการจูงใจเชิงพฤติกรรม เช่น พัฒนาเครื่องมือบันทึกรายรับ-รายจ่ายจริง และการตั้งเงื่อนไขการออมภาคบังคับก่อนการอนุมัติสินเชื่อเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเงินก่อนเข้าสู่ระบบหนี้ นอกจากนี้ ยังควรเน้นไปที่การสร้างรายได้เพิ่มเติมเพื่อรองรับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดที่จะเกิดขึ้น การควบคุมปัจจัยภายนอกอื่น ๆ เช่น ค่าครองชีพ ค่าแรงขั้นต่ำ

1.2 ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ควรกำกับดูแลสถาบันการเงิน กำหนดให้สถาบันการเงินเน้นมาตรการปรับโครงสร้างหนี้ระยะยาว ตามความสามารถของลูกหนี้ที่แท้จริง และหลีกเลี่ยงการใช้มาตรการพักชำระหนี้วงกว้างแบบเหมา อาจจะมีมาตรการพิเศษเพื่อสำหรับบุคคลที่มีวินัยในการผ่อนชำระ ในส่วนของมาตรการที่เป็นยาแรง ควรใช้เฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่คาดคิดชั่วคราวเท่านั้น

1.3 สถาบันการเงินควรเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อให้กับกลุ่มที่มีข้อมูลส่วนบุคคลสอดคล้องกับกลุ่มลูกหนี้ปกติ ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน/ข้าราชการที่มีความมั่นคงทางรายได้สูง ควบคู่ไปกับการใช้เกณฑ์ประเมินเชิงพฤติกรรม เน้นกลุ่มที่มีวินัยทางการเงินเชิงปฏิบัติชัดเจน และไม่ค่อยมีภาระพึ่งพิงในครัวเรือน รวมไปถึงการจัดตั้งระบบติดตามและตรวจจับสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า สำหรับกลุ่มลูกหนี้ที่มีความเปราะบางสูง ควบคู่กับการนำเกณฑ์ประเมินเชิงพฤติกรรมมาใช้ร่วมพิจารณาสินเชื่อ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายขอบเขตไปยังกลุ่มพื้นที่ภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญของประเทศ เช่น ภาคเกษตรกรรมในต่างจังหวัด ภาคการท่องเที่ยว เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการเงินและประเภทของเหตุการณ์ไม่คาดคิดที่ส่งผลต่อระดับความรุนแรงของหนี้เสียระหว่างสังคมเมือง และต่างจังหวัด เนื่องจากบริบทการเผชิญภาวะเศรษฐกิจของภาคเกษตรกรรมมักขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ และความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร ซึ่งมีกลไกการส่งผ่านต่อกระแสเงินสดที่แตกต่างจากแรงงานในเขตเมือง

2.2 การเปลี่ยนผ่านจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคตัดขวางสู่ข้อมูลแผงระยะยาว (Panel Data Analysis) ควรพัฒนาไปสู่การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเดิมแบบต่อเนื่องหลายช่วงเวลา เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ ผลกระทบเชิงพลวัตของปัจจัยเชิงพฤติกรรมการใช้จ่าย และการฟื้นตัวของครัวเรือนหลังจากเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิดในระยะยาว

2.3 การประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน นอกเหนือแบบจำลองเชิงปริมาณ (Ordered Probit) ควรบูรณาการร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มลูกหนี้เสีย และเจ้าหน้าที่บริหารหนี้ของสถาบันการเงิน เพื่อหาคำตอบอื่น ๆ ที่แบบจำลองทางสถิติไม่สามารถหาคำตอบได้

2.4 การขยายผลการศึกษาไปสู่ระดับมหภาค ว่าการเกิดหนี้เสียในระดับครัวเรือนส่งผลกระทบมิติมหภาคอื่น ๆ อย่างไร เช่น ประสิทธิภาพการทำงานของประชากร, การบริโภคภาคเอกชนในภาพรวม, ความเสี่ยงเชิงระบบของสถาบัน เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายมีความเชื่อมโยงกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมอย่างยั่งยืน

2.5 การบูรณาการปัจจัยหนี้นอกระบบ เนื่องจากในงานวิจัยฉบับนี้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงชุดข้อมูลดังกล่าว เนื่องจากพฤติกรรมการปกปิดข้อมูลหรือความกังวลด้านความเป็นส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง จึงไม่มีปริมาณข้อมูลหนี้นอกระบบที่มากพอในการนำเข้าสู่แบบจำลองทางสถิติได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ คาดการณ์ว่าหากสามารถดูพฤติกรรมการกู้ยืมชำระหนี้นอกระบบควบคู่ไปกับหนี้ในระบบ จะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถมองเห็นภาพรวมของภาระผูกพันทางการเงินที่แท้จริงของครัวเรือน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมหาศาลต่อการกำหนดแนวทางป้องกัน การเยียวยา และการขับเคลื่อนนโยบายแก้หนี้ภาคประชาชนได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลพรรณ โคจรตระกูล และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 5*(4), 171–186.

ขวัญฤทัย ฤคดี. (2563). *การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการผิดนัดชำระค่างวดในธุรกิจเช่าซื้อรถจักรยานยนต์.* (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต).

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567). *รายงานประจำปี 2567.* สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/reports/annual-report/report-2024.html.

ธนิดา ตันติอาภากุล. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระหนี้สินเชื่ออุปโภคบริโภคของธนาคารพาณิชย์และบริษัทที่ประกอบธุรกิจ แต่มิใช่สถาบันการเงินในไทย.* (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด. (2568). *ข่าวเครดิตบูโร 002/2568: รายงานสถานการณ์หนี้ ณ เดือน มกราคม 2568 จากข้อมูลสถิติของเครดิตบูโร.* สืบค้นจาก https://www.ncb.co.th/national-credit-bureau-news-and-event/ncb-news/news002-2568/.

วรัญญา ไชยทารินทร์ และ ธัญทิพย์ คฤหโยธิน. (2562). หนี้สินในระบบของครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดพะเยา. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต,* 7(3), 283–294

สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร. (2556). *แผนที่ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556 รายเขต.* สืบค้นจาก https://webportal.bangkok.go.th/cpud/page/sub/22628.

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2567). *สถิติจำนวนประชากรและบ้าน.* สืบค้นจาก https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/.

หอการค้าไทย และ ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2567). *ผลสำรวจภาวะหนี้ครัวเรือนไทย 2567.* สืบค้นจาก https://www.thaichamber.org/news/view/87/3142/%E0%B8%9C%E0%B8%A5%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%88%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%B0%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B5%E0%B9%89%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%A7%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2-2567.

อธิพันธ์ วรรณสุริยะ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 16*(4), 139–158.

Arkornsakul, P., & Rattanasamakarn, T. (2025). Household Debt and Income Inequality in Thailand: A Vector Autoregressive Analysis. *Community and Social Development Journal, 26*(2), 42–56.

Bouis, R. (2021). *Household Deleveraging and Saving Rates: A Cross-Country Analysis*. Washington, D.C.: International Monetary Fund.

Chantarat, S., Lamsam, A., Samphantharak, K., & Tangsawasdirat, B. (2020). Household Debt and Delinquency over the Life Cycle. *Asian Development Review, 37*(1), 61–92.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.

Kurowski, Ł. (2021). Household's overindebtedness during the COVID-19 crisis: The role of debt and financial literacy. *Risks, 9*(4), 62.

Lusardi, A., & Tufano, P. (2015). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness. *Journal of pension economics & finance, 14*(4), 332-368.

Salas, M., Lamothe, P., Delgado, E., Fernández-Miguélez, A. L., & Valcarce, L. (2024). Determinants of Nonperforming Loans: A Global Data Analysis. *Computational Economics, 64*(5), 2695–2716.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). New York: Harper & Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 61-74.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Behavioral Economic Interventions to Reduce Plate Waste among Hotel Buffet Consumers: A Case Study of Khao Kho District, Phetchabun Province

Rapee Somsuk[1*] Sommai Udomwitid[2] and Thana Sompornserm[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: rapee.so@ku.th*

ABSTRACT

This article aimed to study 1) the effectiveness of three behavioral interventions-information default, gain framing, and loss framing-compared with standard service on the amount of plate waste among hotel buffet consumers, and 2) the personal factors affecting plate waste. This research employed a quasi-experimental design conducted as a field experiment. The sample consisted of 850 consumers at a hotel breakfast buffet who were selected through convenience sampling. The instruments for data collection were a data recording form and a digital weighing scale. Data were analyzed using an Independent Samples t-test and Multiple Linear Regression. The results showed that 1) all three interventions significantly reduced plate waste at the 0.01 level compared with the standard service. The most effective measure was loss framing, which reduced plate waste by an average of 37.49 grams per person, followed by gain framing (34.02 grams per person) and information default (19.50 grams per person), respectively; and 2) regarding personal factors, males tended to leave less food than females, children left more food than adults, and customers with group bookings left more food than those with non-group bookings. Furthermore, the number of customers per table was the only variable that yielded different effects depending on the intervention: an increase in the number of customers per table led to a decrease in plate waste under the information default and loss framing interventions, whereas an increase in this number resulted in an increase in plate waste under the gain framing intervention.

Keywords: Behavioral Intervention, Field Experiment, Plate Waste

Received: 29 June 2026;
Revised: 10 September 2026;
Accepted: 15 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมกับการลดอาหารเหลือบนจานของผู้บริโภคบุฟเฟต์ในโรงแรม กรณีศึกษา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

รพี สมสุข[1*] สมหมาย อุดมวิทิต[2] และ ธนา สมพรเสริม[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: rapee.so@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิผลของมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรม 3 รูปแบบ ได้แก่ การให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) การสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) และการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) เทียบกับการให้บริการตามปกติ ต่อปริมาณอาหารเหลือบนจานของผู้บริโภคบุฟเฟต์ในโรงแรม 2) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลือบนจาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ในลักษณะการทดลองภาคสนาม (Field Experiment) โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือผู้ใช้บริการห้องอาหารเช้าแบบบุฟเฟต์ จำนวน 850 คน ซึ่งเลือกมาด้วยวิธีการสุ่มตามสะดวก (Convenience Sampling) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล และเครื่องชั่งน้ำหนักดิจิทัล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างอิสระ (Independent Samples t-test) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ผลการศึกษาประสิทธิผลของมาตรการโดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพบว่า มาตรการทั้ง 3 รูปแบบสามารถลดปริมาณอาหารเหลือได้ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 เมื่อเทียบกับสถานการณ์ปกติ โดยมาตรการที่มีประสิทธิผลสูงสุดคือ การสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย ซึ่งลดปริมาณอาหารเหลือได้เฉลี่ย 37.49 กรัมต่อคน รองลงมาคือ การสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (34.02 กรัมต่อคน) และการให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (19.50 กรัมต่อคน) ตามลำดับ สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลือบนจานพบว่า เพศชายมีแนวโน้มเหลืออาหารน้อยกว่าเพศหญิง เด็กเหลืออาหารมากกว่าผู้ใหญ่ และผู้ที่จองห้องพักแบบหมู่คณะเหลืออาหารมากกว่าผู้ที่จองแบบทั่วไป ส่วนจำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ เป็นตัวแปรเดียวที่ส่งผลแตกต่างกันตามมาตรการแทรกแซง คือ ผู้ใช้บริการร่วมโต๊ะที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้อาหารเหลือลดลงในมาตรการให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้นและการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย แต่กลับส่งผลให้อาหารเหลือเพิ่มขึ้นในมาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลได้

คำสำคัญ: การแทรกแซงทางพฤติกรรม, การทดลองภาคสนาม, อาหารเหลือบนจาน

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัญหาขยะอาหาร (Food Waste) เป็นความท้าทายสำคัญที่ทั่วโลกกำลังเผชิญ โดยในส่วนของประเทศไทย ขยะอาหารเป็นองค์ประกอบที่มีสัดส่วนสูงสุดของขยะมูลฝอยทั้งหมดในประเทศ ด้วยปริมาณสูงถึง 10.01 ล้านตัน หรือเฉลี่ย 146 กิโลกรัมต่อคนต่อปี (กรมควบคุมมลพิษ, 2568) หนึ่งในแหล่งกำเนิดหลักคือภาคบริการ โดยเฉพาะในธุรกิจโรงแรม ที่พบว่า การให้บริการในรูปแบบ “บุฟเฟต์” (Buffet) ก่อให้เกิดขยะอาหารต่อหัวในปริมาณสูง (Srijuntrapun & Sukwong, 2024) จุดวิกฤตของปัญหานี้อยู่ที่ปลายทางการบริโภค หรือ “อาหารเหลือบนจาน” (Plate Waste) ซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมโดยตรงของผู้ประกอบการ (Tomaszewska et al., 2021) แม้จะมีการนำมาตรการลงโทษทางการเงินมาใช้ เช่น การเรียกเก็บค่าปรับหรือค่าธรรมเนียมจากผู้บริโภค แต่ข้อค้นพบจากงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการต้องเผชิญความเสี่ยงที่จะสูญเสียระดับความพึงพอใจและการไม่กลับมาใช้บริการซ้ำ (Chang et al., 2022; Petrea & Toporcea, 2019) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาสาเหตุเบื้องหลังภายใต้กรอบเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก พฤติกรรมผู้บริโภคสามารถอธิบายผ่านแนวคิดมนุษย์เศรษฐกิจ (Homo Economicus) ที่ตั้งสมมติฐานว่ามนุษย์สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผลสมบูรณ์

และประเมินประโยชน์สูงสุดได้ (Thaler, 2016) อย่างไรก็ดี ในความเป็นจริงการตัดสินใจมักเบี่ยงเบนไปจากสมมติฐานดังกล่าว ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (Behavioral Economics) จึงเข้ามาอธิบายว่า ข้อจำกัดด้านการรับรู้ เวลา และแรงจูงใจ ส่งผลให้ผู้บริโภคเลือกใช้การคิดแบบทางลัด (Heuristics) ที่อาศัยสัญชาตญาณและประสบการณ์ในการตัดสินใจ มากกว่าการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ (Kahneman, 2011; Thaler & Sunstein, 2008) อันนำไปสู่การประเมินความต้องการผิดพลาดและตักอาหารเกินกว่าที่จะบริโภคได้จริง

การแก้ไขข้อจำกัดในการตัดสินใจของผู้บริโภค สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมที่เรียกว่า “การสะกิด” (Nudge) ซึ่งอาศัยหลักการออกแบบสภาพแวดล้อมการตัดสินใจ (Choice Architecture) เพื่อจัดเรียงและนำเสนอทางเลือกที่ช่วยชี้นำให้ผู้บริโภคแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยปราศจากการบังคับหรือจำกัดเสรีภาพ (Thaler & Sunstein, 2008) ตัวอย่างของเครื่องมือนี้ ได้แก่ การให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) (Kallbekken & Sælen, 2013) รวมถึงการสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) และการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) ที่ส่งผลต่อการประเมินผลลัพธ์และระดับการตัดสินใจแตกต่างกันตามหลักการวางกรอบความคิด (Tversky & Kahneman, 1981) อย่างไรก็ตาม การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมเพื่อลดอาหารเหลือบนจานในธุรกิจโรงแรมของประเทศไทยยังมีค่อนข้างจำกัด อีกทั้งงานศึกษาที่ผ่านมามักพึ่งพาข้อมูลจากการสำรวจหรือแบบสอบถาม มากกว่าการสังเกตพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมจริง เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาประสิทธิผลของมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรม (Behavioral Intervention) ทั้ง 3 รูปแบบ โดยบูรณาการร่วมกับการให้ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและการใช้สิ่งจูงใจทางการเงินภายใต้เงื่อนไขระดับโต๊ะอาหาร ควบคู่กับการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลือบนจาน ผ่านการทดลองภาคสนาม เพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) ที่สามารถนำไปสนับสนุนการพัฒนามาตรการลดอาหารเหลือบนจานในธุรกิจโรงแรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

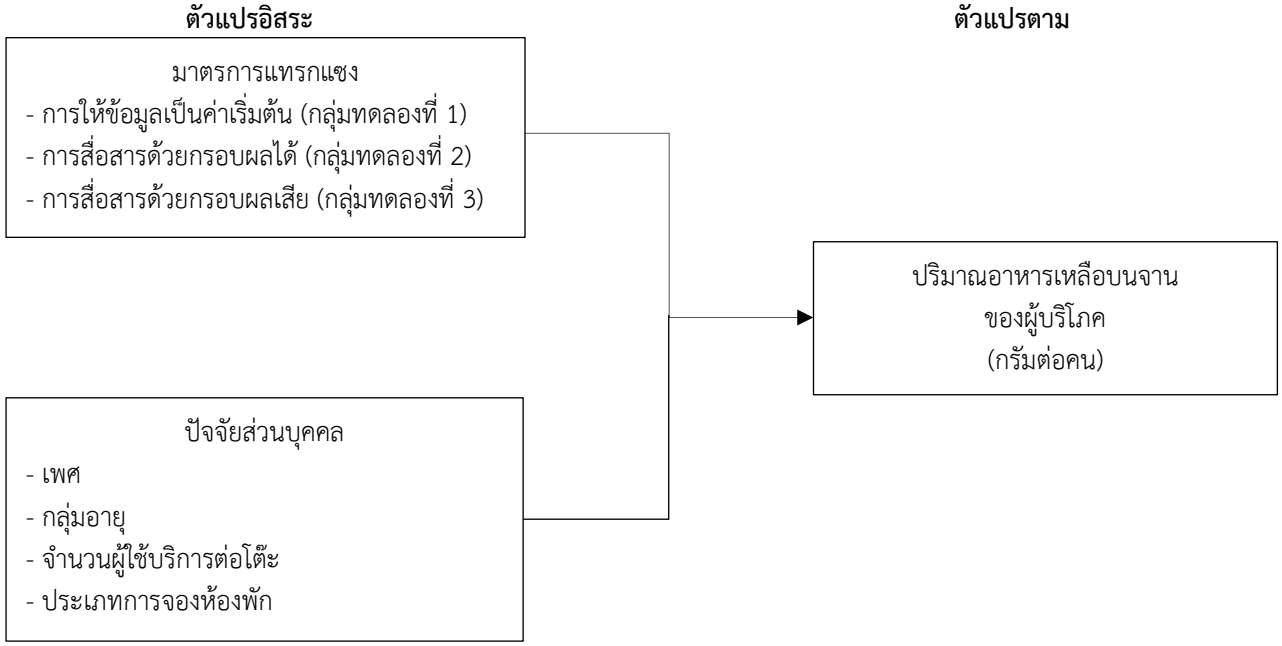
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรม 3 รูปแบบ ได้แก่ การให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) การสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) และการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) เทียบกับการให้บริการตามปกติ ต่อปริมาณอาหารเหลือบนจานของผู้บริโภคบุฟเฟต์ในโรงแรม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ กลุ่มอายุ จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ และประเภทการจองห้องพัก ร่วมกับมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรมในแต่ละรูปแบบที่ส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลือบนจาน

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสะกิด (Nudge Theory) ของ Thaler & Sunstein (2008) โดยกระทำผ่านมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรม ได้แก่ การให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) ซึ่งการศึกษาของ Kallbekken & Sælen (2013) พบว่าการให้ข้อมูลเชิญชวนผู้บริโภคกลับมาตักอาหารเพิ่มได้ ช่วยลดพฤติกรรมการตักเกินความต้องการ รวมไปถึงมาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) และกรอบผลเสีย (Loss Framing) ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีคาดหวัง (Prospect Theory) เสนอโดย Kahneman & Tversky (1979) ในการอธิบายพฤติกรรมการตัดสินใจของมนุษย์ที่มักให้น้ำหนักกับความรู้สึก “สูญเสีย” (Loss) มากกว่า “การได้รับ” (Gain) ในมูลค่าที่เท่ากัน สภาวะทางจิตวิทยานี้ต่อมา Tversky & Kahneman (1991) นิยามว่า การหลีกเลี่ยงการสูญเสีย (Loss Aversion) สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล งานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเกิดขยะอาหาร (Food Waste) และอาหารเหลือบนจาน (Plate Waste) โดย Grancea & Nita (2025) พบว่า ตัวแปรเพศสภาพ (Gender) มีผลต่อการตอบสนองต่อมาตรการลดขยะอาหารที่แตกต่างกัน ในขณะที่ Partearroyo et al. (2020) ตรวจพบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอายุกับปริมาณอาหารเหลือบนจาน นอกจากนี้ ในด้านรูปแบบการเข้าใช้บริการ Dolnicar et al. (2020) พบว่า จำนวนและขนาดของกลุ่มผู้ใช้บริการต่อโต๊ะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเกิดอาหารเหลือบนจาน ขณะที่ Tomaszewska et al. (2021) พบว่า บริการสำหรับลูกค้ากลุ่มจัดงาน (การประชุมและงานเลี้ยง) ส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลือบนจานที่แตกต่างจากลูกค้าทั่วไป

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาตรการแทรกแซงและปัจจัยส่วนบุคคลมากำหนดเป็นตัวแปรอิสระ เพื่อศึกษา “ปริมาณอาหารเหลือบนจานของผู้บริโภค” ซึ่งเป็นตัวแปรตามของการวิจัยในครั้งนี้ นำไปสู่การสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) ในลักษณะการทดลองภาคสนาม (Field Experiment) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เข้าพักที่ใช้บริการโรงแรมตากอากาศระดับ 4 ดาวแห่งหนึ่ง ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีผู้เข้าพักหมุนเวียนตลอดเวลาจึงไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่ชัดได้

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้บริการห้องอาหารเช้าแบบบุฟเฟต์ของโรงแรมดังกล่าว เนื่องจากไม่ทราบขนาดประชากร ผู้วิจัยจึงคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำตามสูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 400 คน ต่อมาใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) จากผู้เข้าใช้บริการในพื้นที่ที่กำหนดไว้สำหรับการทดลอง อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 850 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มตามรูปแบบการทดลอง ได้แก่ กลุ่มควบคุม (185 คน) กลุ่มทดลองที่ 1 (233 คน) กลุ่มทดลองที่ 2 (206 คน) และกลุ่มทดลองที่ 3 (226 คน) โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน เป็นผลมาจากปริมาณผู้เข้าใช้บริการจริงในแต่ละรอบการทดลอง ตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูลภาคสนาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบ (Experimental Tools) คือ เครื่องมือที่ประยุกต์ใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมสำหรับออกแบบมาตรการแทรกแซง (Interventions) ประกอบด้วย

2.1.1 ป้ายตั้งโต๊ะ (Table Tents) 3 รูปแบบ ได้แก่

กลุ่มทดลองที่ 1: การให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) โดยใช้ป้ายให้ข้อมูลเชิงบรรทัดฐานเกี่ยวกับปัญหาขยะอาหารในปัจจุบัน เพื่อรณรงค์ให้ตักแต่พอดี ดังภาพที่ 2 (ก)

กลุ่มทดลองที่ 2: การสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) โดยใช้ป้ายระบุเงื่อนไขการ “รับสิทธิ์” จับรางวัลส่วนลดค่าห้องพัก 10% หากผู้ใช้บริการทุกคนในโต๊ะรับประทานอาหารหมดจาน ดังภาพที่ 2 (ข)

กลุ่มทดลองที่ 3: การสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) โดยใช้ป้ายระบุเงื่อนไขการ “สละสิทธิ์” จับรางวัลส่วนลดค่าห้องพัก 10% ของทั้งโต๊ะ หากมีผู้ใช้บริการอย่างน้อย 1 ท่านรับประทานอาหารไม่หมดจาน ดังภาพที่ 2 (ค)

ก) กลุ่มทดลองที่ 1 (ข) กลุ่มทดลองที่ 2 (ค) กลุ่มทดลองที่ 3

ภาพที่ 2 รูปแบบป้ายตั้งโต๊ะที่ใช้ในการแทรกแซงทางพฤติกรรม

ทั้งนี้ ในกลุ่มทดลองที่ 1 ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการให้ข้อมูล “ปัญหาขยะอาหารในปัจจุบัน” เนื่องจากเป็นข้อความที่มีระดับการมีส่วนร่วม (Engagement) สูงสุด ทั้งในด้านยอดกดถูกใจ และการแสดงความคิดเห็น จากการคัดเลือกผ่านการทดสอบเบื้องต้น (Pre-test) บนแพลตฟอร์มออนไลน์ ก่อนนำไปใช้จริงในภาคสนาม ส่วนการออกแบบมาตรการในกลุ่มทดลองที่ 2 และ 3 ผู้วิจัยเลือกใช้สิ่งจูงใจทางการเงินในรูปแบบของ “ส่วนลดค่าห้องพัก” เนื่องจากเป็นสิทธิประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าพักในโรงแรมโดยตรง นอกจากนี้ การกำหนดเกณฑ์ประเมินผลใน “ระดับโต๊ะ” ยังถูกนำมาใช้เพื่ออาศัยอิทธิพลทางสังคม (Social Influence) ระหว่างผู้ร่วมโต๊ะให้ช่วยกันควบคุมปริมาณอาหารเหลือทิ้ง

2.1.2 บทสนทนามาตรฐานของพนักงาน เป็นการกำหนดข้อความให้พนักงานใช้สื่อสารควบคู่ไปกับป้ายตั้งโต๊ะ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ใช้บริการทุกโต๊ะจะได้รับทราบข้อมูลและเงื่อนไขอย่างครบถ้วน โดยผู้วิจัยออกแบบการสื่อสารให้กลมกลืนไปกับการแจ้งนโยบายหรือกิจกรรมปกติของโรงแรม ซึ่งช่วยรักษาสภาพแวดล้อมการตัดสินใจอย่างเป็นธรรมชาติ และลดความเสี่ยงที่ผู้บริโภคจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากการรับรู้ว่าตนเองกำลังอยู่ภายใต้สถานการณ์ทดลอง (Hawthorne Effect)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection Tools)

ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชนิด ได้แก่

2.2.1 แบบบันทึกข้อมูล ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ กลุ่มอายุ จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ หมายเลขโต๊ะ และรอบการใช้บริการ โดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่รบกวนผู้ใช้บริการ (Non-intrusive Observation) รวมไปถึงหมายเลขห้องพัก และประเภทการจองห้องพัก ซึ่งได้จากฐานข้อมูลสารสนเทศของโรงแรม (Hotel Database)

2.2.2 เครื่องชั่งน้ำหนักดิจิทัล ใช้สำหรับชั่งน้ำหนักเศษอาหารเหลือรวมของแต่ละโต๊ะ (หน่วย: กรัมต่อโต๊ะ) จากนั้นนำมาคำนวณหาปริมาณอาหารเหลือบนจานเฉลี่ยต่อคน (Plate Waste per Capita) (หน่วย: กรัมต่อคน) เพื่อลด

ความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากความแตกต่างของจำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ และช่วยให้สามารถเปรียบเทียบข้อมูลได้อย่างแม่นยำในระดับหน่วยวิเคราะห์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

3. สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ 2 ประการ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1: การใช้มาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรม ได้แก่ การให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) การสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) และการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) สามารถลดปริมาณอาหารเหลือบนจานได้มากกว่าการให้บริการตามปกติ (กลุ่มควบคุม)

สมมติฐานที่ 2: ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ กลุ่มอายุ จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ และประเภทการจองห้องพักส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลือบนจานในทิศทางที่แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการทดลองภาคสนามในห้องอาหารเช้าแบบบุฟเฟต์ ระยะเวลาดำเนินการ 4 สัปดาห์ (เดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2568) ครอบคลุมทั้งวันหยุดและวันธรรมดา (วันอาทิตย์ อังคาร พฤหัสบดี และศุกร์) ตั้งแต่เวลา 07.00 ถึง 10.30 น. โดยผู้วิจัยได้ออกแบบให้หนึ่งวันมีเพียงหนึ่งกลุ่มการทดลอง และในแต่ละวันของสัปดาห์มีข้อมูลครบทุกกลุ่มการทดลอง (กลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองที่ 1, 2 และ 3) เพื่อลดความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากความแปรปรวนของช่วงเวลา (Temporal Variation) อีกทั้งกำหนดขอบเขตพื้นที่เก็บข้อมูลเฉพาะโซนรับประทานอาหาร A ซึ่งเป็นโซนที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายโต๊ะได้ (Fixed Seating) จำนวน 6 โต๊ะ (1 โต๊ะ มี 4 ที่นั่ง) จึงรองรับผู้ใช้บริการได้สูงสุด 4 ท่านต่อโต๊ะเท่านั้น เพื่อความแม่นยำและลดความคลาดเคลื่อนในการระบุหน่วยวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การเตรียมความพร้อมก่อนให้บริการ
- จัดวาง “ป้ายตั้งโต๊ะ” ตามรูปแบบการทดลองในแต่ละวัน ในพื้นที่โซน A
- เตรียม “ถังรองรับเศษอาหาร” ที่ระบุหมายเลขโต๊ะในพื้นที่หลังบ้าน (Back of House)

⇩

ขั้นตอนที่ 2: การสังเกตและแทรกแซงพฤติกรรม
- บันทึกข้อมูลเบื้องต้น: เมื่อผู้ใช้บริการแจ้งหมายเลขห้องพักและนั่งโต๊ะโซน A ผู้วิจัยจะบันทึกเพศ (ชาย/หญิง) กลุ่มอายุ (เด็ก/ผู้ใหญ่) จำนวนคนต่อโต๊ะ (1-4) เลขโต๊ะ และรอบการใช้บริการ (เช่น โต๊ะเลข 5 รอบที่ 1)
- ใช้มาตรการแทรกแซง: ผู้วิจัย (สวมบทบาทพนักงาน) เข้าไปกล่าวต้อนรับและ “สื่อสารข้อมูลตามเงื่อนไขของกลุ่มทดลอง” ควบคู่กับป้ายตั้งโต๊ะ

⇩

ขั้นตอนที่ 3: การคัดแยกและรวบรวมเศษอาหาร
- ระหว่างรับประทาน: พนักงานเก็บภาชนะ → คัดแยกส่วนที่ทานไม่ได้ (เช่น เปลือกไข่) และของเหลว (เช่น เครื่องดื่ม) ออก → เทเศษอาหารที่เหลือลงถังให้ตรงกับเลขโต๊ะ
- รับประทานเสร็จ: ผู้ใช้บริการลุกออกจากโต๊ะ → ผู้วิจัยมัดปากถุงเศษอาหารพร้อมเขียนแท็ก (ระบุเลขโต๊ะและรอบการใช้บริการ) บนถุง → เปลี่ยนถุงใบใหม่ในถังทันที

⇩

ขั้นตอนที่ 4: การชั่งน้ำหนักและการบูรณาการข้อมูล
- ชั่งน้ำหนัก: หลังปิดห้องอาหาร ผู้วิจัยนำถุงเศษอาหารทั้งหมดชั่งน้ำหนักด้วยเครื่องชั่งดิจิทัล และคำนวณหาปริมาณอาหารเหลือบนจานเฉลี่ย (หน่วย: กรัมต่อคน)
- บูรณาการข้อมูล: นำหมายเลขห้องพักตรวจสอบกับฐานข้อมูลสารสนเทศของโรงแรม เพื่อระบุประเภทการจองห้องพัก (หมู่คณะ/ทั่วไป)
- ผลลัพธ์: ได้ชุดข้อมูลที่สมบูรณ์พร้อมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำชุดข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์และคัดกรองค่าผิดปกติ (Outliers) ออกแล้ว มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปและพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภค ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มการทดลอง โดยนำเสนอในรูปแบบของการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับตัวแปรเพศ กลุ่มอายุ จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ ประเภทการจองห้องพัก และพฤติกรรมการตัดสินใจ (เหลือหรือไม่เหลืออาหาร) รวมทั้งวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของปริมาณอาหารเหลือบนจาน (กรัมต่อคน) เพื่อให้เห็นแนวโน้มของข้อมูลเบื้องต้น

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานและตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1

ผู้วิจัยประเมินประสิทธิผลของมาตรการแทรกแซง โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (Mean Difference Analysis) จากการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างอิสระ (Independent Samples t-test) เพื่อเปรียบเทียบปริมาณอาหารเหลือบนจานภายหลังการบริโภค ระหว่างกลุ่มที่ให้บริการตามปกติ (กลุ่มควบคุม) กับกลุ่มที่ได้รับมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรมแต่ละรูปแบบ (กลุ่มทดลองที่ 1, 2 และ 3) แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Comparison)

5.2.2 การวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2

ผู้วิจัยใช้แบบจำลองการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลร่วมกับมาตรการแทรกแซง โดยกำหนดให้ปริมาณอาหารเหลือบนจาน (กรัมต่อคน) เป็นตัวแปรตาม และกำหนดให้มาตรการแทรกแซง พร้อมด้วยปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ กลุ่มอายุ จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ และประเภทการจองห้องพัก) เป็นตัวแปรอิสระ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถประเมินอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 3 แบบจำลอง ตามรูปแบบมาตรการแทรกแซง (แบบจำลองที่ 1: การให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น, แบบจำลองที่ 2: การสื่อสารด้วยกรอบผลได้ และแบบจำลองที่ 3: การสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย) โดยมีกลุ่มที่ให้บริการตามปกติเป็นฐานการเปรียบเทียบ (Baseline) ในทุกแบบจำลอง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 59.65) และเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ (ร้อยละ 88.94) โดยมีลักษณะการใช้บริการร่วมโต๊ะ 4 ท่านมากที่สุด (ร้อยละ 41.88) และเป็นการจองห้องพักแบบทั่วไป (Non-Group Booking) (ร้อยละ 56.12) ในด้านพฤติกรรมการตัดสินใจ พบว่าสัดส่วนของผู้ที่ “เหลืออาหารบนจาน” มีมากกว่าในกลุ่มควบคุม (การให้บริการตามปกติ) และกลุ่มทดลองที่ 1 (การให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น) ที่ร้อยละ 87.03 และ 72.96 ตามลำดับ ต่างจากสัดส่วนของผู้ที่ “ไม่เหลืออาหารบนจาน” มีมากกว่าในกลุ่มทดลองที่ 2 (การสื่อสารด้วยกรอบผลได้) และ 3 (การสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย) ที่ร้อยละ 51.46 และ 54.87 ตามลำดับ สำหรับ “ปริมาณอาหารเหลือบนจาน” พบว่ากลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยปริมาณอาหารเหลือสูงสุดที่ 62.95 กรัมต่อคน (S.D. = 43.93) ขณะที่กลุ่มทดลองที่ 1, 2 และ 3 มีค่าเฉลี่ยปริมาณอาหารเหลือลดลง คือ 43.44 กรัมต่อคน (S.D. = 41.24), 28.93 กรัมต่อคน (S.D. = 36.59) และ 25.46 กรัมต่อคน (S.D. = 34.37) ตามลำดับ

1. ผลการศึกษาประสิทธิผลของมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรม 3 รูปแบบ ได้แก่ การให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) การสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) และการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) เทียบกับการให้บริการตามปกติ ต่อปริมาณอาหารเหลือบนจานของผู้บริโภคบุฟเฟต์ในโรงแรม

เพื่อประเมินประสิทธิผลของมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (Mean Difference Analysis) ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ดังแสดงผลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยปริมาณอาหารเหลือบนจานระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

คู่เปรียบเทียบ	ผลต่างของค่าเฉลี่ย (กรัมต่อคน)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.)	ค่าสถิติทดสอบ (t-value)	ระดับนัยสำคัญ (p-value)
กลุ่มควบคุม เทียบกับ กลุ่มทดลองที่ 1 (Default)	19.50	4.18	4.67	0.000***
กลุ่มควบคุม เทียบกับ กลุ่มทดลองที่ 2 (Gain Framing)	34.02	4.08	8.35	0.000***
กลุ่มควบคุม เทียบกับ กลุ่มทดลองที่ 3 (Loss Framing)	37.49	3.86	9.71	0.000***

หมายเหตุ: ค่าผลต่างของค่าเฉลี่ย คำนวณจากปริมาณอาหารเหลือเฉลี่ยของกลุ่มควบคุมหักลบด้วยปริมาณอาหารเหลือเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง โดยสถิติทดสอบคือ Independent Samples t-test

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ค่าระดับนัยสำคัญเป็นผลลัพธ์จากการทดสอบข้อมูลจริง ขณะที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เป็นเกณฑ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าสำหรับการคำนวณขนาดตัวอย่างเท่านั้น)

จากตารางที่ 1 พบว่ามาตรการแทรกแซงทั้ง 3 รูปแบบ สามารถลดปริมาณอาหารเหลือบนจานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อเปรียบเทียบกับการให้บริการตามปกติ โดยผลต่างของค่าเฉลี่ยชี้ให้เห็นว่ากลุ่มทดลองที่ 3 (การสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย) มีประสิทธิผลสูงสุดในการลดปริมาณอาหารเหลือ โดยลดลงเฉลี่ย 37.49 กรัมต่อคน รองลงมาคือ กลุ่มทดลองที่ 2 (การสื่อสารด้วยกรอบผลได้) ปริมาณอาหารเหลือลดลงเฉลี่ย 34.02 กรัมต่อคน และกลุ่มทดลองที่ 1 (การให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น) ปริมาณอาหารเหลือลดลงเฉลี่ย 19.50 กรัมต่อคน ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ กลุ่มอายุ จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ และประเภทการจองห้องพักร่วมกับมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรมในแต่ละรูปแบบที่ส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลือบนจาน

เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลร่วมกับมาตรการแทรกแซงพฤติกรรมในแต่ละรูปแบบ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) โดยแบ่งเป็น 3 แบบจำลองตามมาตรการแทรกแซง ซึ่งกำหนดให้กลุ่มที่ให้บริการตามปกติเป็นกลุ่มฐานการเปรียบเทียบ (Baseline) ทั้งนี้ จากการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ พบว่า ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) นอกจากนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนไม่คงที่ (Heteroscedasticity) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประมาณค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานแบบทนทาน (Robust Standard Errors) เพื่อให้ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติมีความรัดกุมและน่าเชื่อถือ ดังแสดงผลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ จำแนกตามรูปแบบมาตรการแทรกแซง

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์		
	แบบจำลองที่ 1	**แบบจำลองที่ 2**	**แบบจำลองที่ 3**
มาตรการแทรกแซง			
Treatment 1: Default	-19.8977*** (3.99)	-	-
Treatment 2: Gain Framing	-	-33.4244*** (4.12)	-
Treatment 3: Loss Framing	-	-	-41.1664*** (3.92)
ปัจจัยส่วนบุคคล			
Gender	-18.3261*** (4.01)	-16.4447*** (4.02)	-16.0895*** (3.72)
Age Group	26.4413*** (4.98)	16.0742*** (5.51)	26.6912*** (5.37)
Table n	-5.0545** (2.44)	4.4525* (2.42)	-4.0911* (2.17)
Booking	20.1536*** (4.04)	10.1247** (4.11)	12.7418*** (3.57)
Constant	76.2003*** (9.26)	50.3803*** (9.86)	74.2884*** (8.61)
F-statistic	23.00***	36.93***	46.12***
Adj R^2	0.1659	0.2219	0.2678
Observation	418	391	411

หมายเหตุ: กำหนดให้ Gender (เพศ): 1 = เพศชาย และ 0 = เพศหญิง (กลุ่มอ้างอิง), Age Group (กลุ่มอายุ): 1 = กลุ่มเด็ก และ 0 = กลุ่มผู้ใหญ่ (กลุ่มอ้างอิง), Booking (ประเภทการจองห้องพัก): 1 = หมู่คณะ และ 0 = ทั่วไป (กลุ่มอ้างอิง) และTable n (จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ) มีค่าตั้งแต่ 1 ถึง 4 ท่าน
ตัวเลขใน ( ) คือ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานแบบทนทาน (Robust S.E.)
***, **, * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของแบบจำลอง (Goodness of Fit) ด้วยค่าสถิติ F-test พบว่าแบบจำลองทั้ง 3 รูปแบบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยแบบจำลองที่ 1 มาตรการให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น ค่า F(5, 412) เท่ากับ 23.00 แบบจำลองที่ 2 การสื่อสารด้วยกรอบผลได้ ค่า F(5, 385) เท่ากับ 36.93 และแบบจำลองที่ 3 การสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย ค่า F(5, 405) เท่ากับ 46.12 ในขณะที่ค่า Adjusted R-squared แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวแปรอิสระในแบบจำลองที่ 1, 2 และ 3 สามารถอธิบายความผันแปรของปริมาณอาหารเหลือบนจานได้ร้อยละ 16.59, 22.19 และ 26.78 ตามลำดับ ซึ่งเป็นระดับที่สอดคล้องกับธรรมชาติของงานวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์ที่ปัจจัยแวดล้อมมีความซับซ้อน ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจถึงอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลเมื่อพิจารณาร่วมกับแต่ละมาตรการแทรกแซง โดยการควบคุมตัวแปรอื่นให้คงที่ สามารถอธิบายรายละเอียดแยกตามแบบจำลองได้ดังนี้

แบบจำลองที่ 1: การใช้มาตรการให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) ส่งผลให้ปริมาณอาหารเหลือลดลงเฉลี่ย 19.90 กรัมต่อคน เมื่อพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วย พบว่าตัวแปรเพศ กลุ่มอายุ และประเภทการจองห้องพัก ส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ใช้บริการเพศชายมีปริมาณอาหารเหลือน้อยกว่าเพศหญิงเฉลี่ย 18.33 กรัมต่อคน ในขณะที่กลุ่มเด็กและผู้ที่จองห้องพักแบบหมู่คณะ มีปริมาณอาหารเหลือมากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่และการจองแบบทั่วไปเฉลี่ย 26.44 และ 20.15 กรัมต่อคน ตามลำดับ ส่วนจำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณอาหารเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เมื่อมีสมาชิกร่วมโต๊ะเพิ่มขึ้น 1 คน จะส่งผลให้ปริมาณอาหารเหลือเฉลี่ยต่อบุคคลลดลง 5.05 กรัม

แบบจำลองที่ 2: การใช้มาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) ส่งผลให้ปริมาณอาหารเหลือลดลงเฉลี่ย 33.42 กรัมต่อคน เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วย พบว่าตัวแปรเพศ กลุ่มอายุ และประเภทการจองห้องพัก ส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ใช้บริการเพศชายมีปริมาณอาหารเหลือน้อยกว่าเพศหญิงเฉลี่ย 16.44 กรัมต่อคน ในขณะที่กลุ่มเด็กและผู้ที่จองห้องพักแบบหมู่คณะ มีปริมาณอาหารเหลือมากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่และการจองแบบทั่วไปเฉลี่ย 16.07 และ 10.12 กรัมต่อคน ตามลำดับ ส่วนจำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณอาหารเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เมื่อมีสมาชิกร่วมโต๊ะเพิ่มขึ้น 1 คน จะส่งผลให้ปริมาณอาหารเหลือเฉลี่ยต่อบุคคลเพิ่มขึ้น 4.45 กรัม

แบบจำลองที่ 3: การใช้มาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) ส่งผลให้ปริมาณอาหารเหลือลดลงเฉลี่ย 41.17 กรัมต่อคน เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วย พบว่าตัวแปรเพศ กลุ่มอายุ และประเภทการจองห้องพัก ส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ใช้บริการเพศชายมีปริมาณอาหารเหลือน้อยกว่าเพศหญิงเฉลี่ย 16.09 กรัมต่อคน ในขณะที่กลุ่มเด็กและผู้ที่จองห้องพักแบบหมู่คณะมีปริมาณอาหารเหลือมากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่และการจองแบบทั่วไปเฉลี่ย 26.69 และ 12.74 กรัมต่อคน ตามลำดับ ส่วนจำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณอาหารเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เมื่อมีสมาชิกร่วมโต๊ะเพิ่มขึ้น 1 คน จะส่งผลให้ปริมาณอาหารเหลือเฉลี่ยต่อบุคคลลดลง 4.09 กรัม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

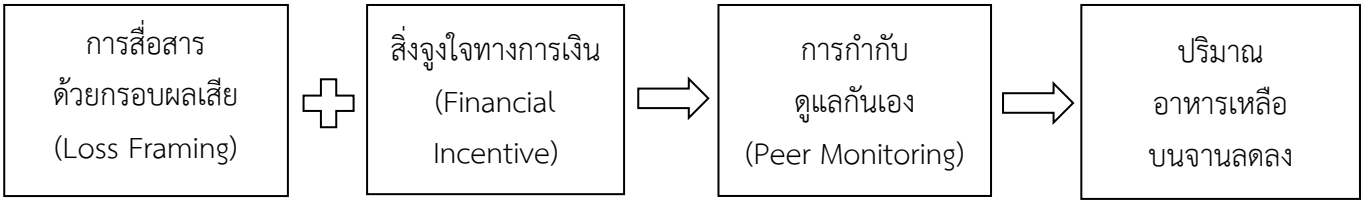
1. ผลการศึกษาประสิทธิผลของมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรม 3 รูปแบบ ได้แก่ การให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) การสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) และการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) เทียบกับการให้บริการตามปกติ ต่อปริมาณอาหารเหลือบนจานของผู้บริโภคบุฟเฟต์ในโรงแรม พบว่า มาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรมทั้ง 3 รูปแบบ สามารถลดปริมาณอาหารเหลือบนจานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ปกติ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสะกิด (Nudge Theory) ของ Thaler & Sunstein (2008) อธิบายว่าการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการตัดสินใจ (Choice Architecture) สามารถชี้นำให้มนุษย์เลือกพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ สำหรับมาตรการให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) ตามกรอบแนวคิดของ Kahneman (2011) การนำเสนอข้อมูลปัญหาขยะอาหารได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือกระตุ้นเตือน (Salience) ให้ผู้บริโภคเกิดการใช้เหตุผลไตร่ตรองก่อนการตักอาหาร ส่วนการใช้มาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) และมาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) ที่มีประสิทธิผลสูงกว่ามาตรการให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น อาจเป็นเพราะสิ่งจูงใจทางการเงิน (Financial Incentive) ในรูปแบบของส่วนลดค่าห้องพักที่สามารถดึงดูดความสนใจและกระตุ้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมระยะสั้นของผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับการศึกษาของ Chang et al. (2022) และ Petrea & Toporcea (2019) พบว่า มาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรมที่บูรณาการร่วมกับเครื่องมือทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็นการให้ส่วนลดหรือการกำหนดค่าธรรมเนียม มีประสิทธิผลในการลดปริมาณขยะอาหารในธุรกิจบริการได้สูงกว่าการใช้ข้อความรณรงค์เชิงจริยธรรมเพียงอย่างเดียว ยิ่งไปกว่านั้น การที่มาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย มีประสิทธิผลสูงกว่ามาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลได้ อาจเกิดจากสภาวะทางจิตวิทยาที่เรียกว่า การหลีกเลี่ยงการสูญเสีย (Loss Aversion) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญภายใต้ทฤษฎีคาดหวัง

(Kahneman & Tversky, 1979) โดยเป็นไปได้ว่า ความรู้สึกสูญเสียสิ่งที่ผู้บริโภคเชื่อว่าเป็น “สิทธิประโยชน์ที่ตนมีอยู่แล้ว” มีผลต่อการตัดสินใจมากกว่าการได้รับ “ผลประโยชน์เพิ่มเติม” ในมูลค่า (ส่วนลด) ที่เท่ากัน (Tversky & Kahneman, 1991)

2. ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ กลุ่มอายุ จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ และประเภทการจองห้องพักร่วมกับมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรมในแต่ละรูปแบบที่ส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลือบนจาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลือบนจานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกมาตรการแทรกแซง โดยเมื่อพิจารณาทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปร การที่เพศชายมีอาหารเหลือน้อยกว่าเพศหญิง อาจเพราะเพศชายตอบสนองต่อข้อมูลปัญหาขยะอาหารหรือสิ่งจูงใจทางการเงินได้สูงกว่า ทำให้การปฏิบัติตามมาตรการมีความเป็นไปได้มากกว่า สอดคล้องกับ Grancea & Nita (2025) ที่พบว่านักท่องเที่ยวเพศชายตอบสนองต่อมาตรการที่เน้นการโน้มน้าวใจมากกว่าเพศหญิง ในขณะที่กลุ่มเด็กมีอาหารเหลือมากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่ คาดว่าเกิดจากข้อจำกัดในการประเมินความต้องการบริโภคที่แท้จริงของตนเอง สอดคล้องกับ Juvan et al. (2018) ที่พบว่าองค์ประกอบของผู้ใช้บริการที่มีสัดส่วนของเด็กเพิ่มขึ้นสัมพันธ์กับปริมาณอาหารเหลือบนจานที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ผู้ที่จองห้องพักแบบหมู่คณะมีอาหารเหลือมากกว่าการจองแบบทั่วไป คาดว่าเกิดจากข้อจำกัดระยะเวลาในการรับประทานเพื่อให้ทันต่อกำหนดการของกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ Fernandez-Zamudio et al. (2024) ที่ชี้ว่าโครงสร้างเวลาในกิจกรรมรูปแบบกลุ่ม มีผลต่อปริมาณขยะอาหารของผู้บริโภค ทั้งนี้ การที่ตัวแปรดังกล่าวมีทิศทางความสัมพันธ์สอดคล้องกันไม่ว่าจะอยู่ภายใต้มาตรการใด สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางพฤติกรรมพื้นฐานของผู้บริโภคที่ค่อนข้างคงที่ ทว่าตัวแปร “จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ” มีทิศทางความสัมพันธ์แตกต่างกันตามรูปแบบของมาตรการ สำหรับมาตรการให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) และมาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) ทิศทางสมาชิกร่วมโต๊ะเพิ่มขึ้นทำให้อาหารเหลือลดลง อาจเพราะในมาตรการให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น การออกแบบสภาพแวดล้อมการตัดสินใจ (Choice Architecture) ตามแนวคิดของ Thaler & Sunstein (2008) ไปกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารและปรับพฤติกรรมคล้อยตามบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) รวมถึงในมาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย สภาวะการหลีกเลี่ยงการสูญเสีย (Loss Aversion) (Tversky & Kahneman, 1991) อาจกระตุ้นให้กลุ่มยอมแบกรับความเสี่ยงที่จะเฝ้าระวังและกำกับดูแลกันเอง (Peer Monitoring) อย่างเข้มงวดเพื่อรักษาสิทธิ์จับรางวัลส่วนลดของทั้งโต๊ะไว้ อาหารเหลือจึงลดลง ในขณะที่มาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) ทิศทางสมาชิกร่วมโต๊ะเพิ่มขึ้นกลับทำให้อาหารเหลือเพิ่มขึ้น คาดว่าเกิดจากการประเมินความน่าจะเป็นและผลลัพธ์ (Probability and Outcome) ภายใต้ทฤษฎีคาดหวัง (Prospect Theory) ของ Kahneman & Tversky (1979) โดยการที่สมาชิกเพิ่มขึ้น โอกาสในการบรรลุเงื่อนไขความสำเร็จที่ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกคนย่อมลดลง ทำให้น้ำหนักการตัดสินใจ (Decision Weight) ในการพยายามบริโภคให้หมดจานปรับตัวลดลงตามไปด้วย อาหารเหลือจึงเพิ่มขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกลไกส่วนขยายของการสื่อสารด้วยกรอบผลเสียเมื่อบูรณาการร่วมกับสิ่งจูงใจทางการเงิน ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่

หัวใจสำคัญของมาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย คือ “สภาวะการหลีกเลี่ยงการสูญเสีย” เมื่อบูรณาการร่วมกับสิ่งจูงใจทางการเงิน จะทำหน้าที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการกำกับดูแลกันเองภายในกลุ่มเพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ร่วมกันของทั้งโต๊ะไว้ กลไกดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ที่พบว่า ตัวแปร “จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ” มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณอาหารเหลือ กล่าวคือ เมื่อสมาชิกร่วมโต๊ะเพิ่มขึ้น ปริมาณอาหารเหลือเฉลี่ยต่อคนจะลดลง ซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนกับการสื่อสารด้วยกรอบผลได้ที่ตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น กลไกการหลีกเลี่ยงการสูญเสียสิทธิ์ส่วนลดร่วมกันของกลุ่ม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ปริมาณอาหารเหลือลดลงอย่างมีประสิทธิผลสูงสุด

สรุปผลการวิจัย

ประสิทธิผลของมาตรการแทรกแซงทางพฤติกรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลยืนยันสอดคล้องกันทั้งในระดับการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและการวิเคราะห์ผ่านแบบจำลองการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณว่า การประยุกต์ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมทั้ง 3 รูปแบบ สามารถลดปริมาณอาหารเหลือบนจานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ปกติที่ไม่มีการแทรกแซง โดยมาตรการที่มีประสิทธิผลสูงสุดในการลดปริมาณอาหารเหลือคือ การสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) ผ่านเงื่อนไขการสละสิทธิ์จับรางวัลส่วนลดหากเหลืออาหาร รองลงมาคือ การสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) ผ่านเงื่อนไขการรับสิทธิ์จับรางวัลส่วนลดหากไม่เหลืออาหาร และการให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) ผ่านการให้ข้อมูลปัญหาขยะอาหารในปัจจุบัน ตามลำดับ ข้อค้นพบนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารด้วยกรอบผลเสียสามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคระมัดระวังและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคได้มากกว่ากรอบผลได้ภายใต้มูลค่าแรงจูงใจที่เท่าเทียมกัน

สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล ยืนยันว่า ตัวแปรเพศ กลุ่มอายุ จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ และประเภทการจองห้องพักส่งผลต่อปริมาณอาหารเหลือบนจานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกมาตรการแทรกแซง โดยพบว่า ผู้ใช้บริการเพศชายมีแนวโน้มเหลืออาหารบนจานน้อยกว่าเพศหญิง ในขณะที่ผู้ใช้บริการกลุ่มเด็กมีพฤติกรรมเหลืออาหารบนจานมากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่อย่างชัดเจน และผู้ที่เข้าพักภายใต้การจองแบบหมู่คณะมีแนวโน้มเหลืออาหารบนจานมากกว่าผู้ที่จองแบบทั่วไป อย่างไรก็ดี จำนวนผู้ใช้บริการต่อโต๊ะ เป็นปัจจัยส่วนบุคคลตัวแปรเดียวที่มีทิศทางความสัมพันธ์แตกต่างกันตามรูปแบบของมาตรการแทรกแซง กล่าวคือ ภายใต้มาตรการให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น และการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย จำนวนผู้ใช้บริการร่วมโต๊ะที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ปริมาณอาหารเหลือเฉลี่ยต่อคนลดลง ในทางตรงกันข้าม มาตรการสื่อสารด้วยกรอบผลได้ จำนวนผู้ใช้บริการร่วมโต๊ะที่เพิ่มขึ้นกลับส่งผลให้ปริมาณอาหารเหลือเฉลี่ยต่อคนเพิ่มสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ธุรกิจโรงแรมสามารถเริ่มต้นปรับพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อลดปริมาณอาหารเหลือบนจานโดยใช้มาตรการให้ข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Default) เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่าย สะดวก และมีต้นทุนต่ำ หากต้องการยกระดับประสิทธิผลในการลดปริมาณอาหารเหลือ ควรพิจารณาใช้มาตรการสื่อสารเชิงรุก ได้แก่ การสื่อสารด้วยกรอบผลได้ (Gain Framing) เพื่อเพิ่มแรงจูงใจผ่านการให้ผลประโยชน์ และการสื่อสารด้วยกรอบผลเสีย (Loss Framing) ซึ่งเป็นแนวทางจากการศึกษาที่มีประสิทธิผลสูงสุด โดยการออกแบบข้อตกลงที่มอบสิทธิประโยชน์ไว้ล่วงหน้าควบคู่กับเงื่อนไขการยึดสิทธิ์หากเกิดอาหารเหลือเพื่อกระตุ้นให้ระมัดระวังการบริโภคมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การเพิ่มความละเอียดและขยายมิติของตัวแปรในการศึกษา เช่น การจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุออกจากกลุ่มผู้ใหญ่ การขยายขอบเขตกลุ่มผู้ใช้บริการในโซนรับประทานอาหารอื่น ๆ ที่นั่งร่วมโต๊ะได้มากกว่า 4 ท่าน ตลอดจนการเพิ่มตัวแปรควบคุมด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น อุณหภูมิหรือสภาพอากาศ

2.2 การเพิ่มกระบวนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Integration) เช่น การสุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) กับกลุ่มตัวอย่างเดิมภายหลังการทดลอง เพื่อทำความเข้าใจแรงจูงใจและกลไกการตัดสินใจของผู้บริโภคอย่างลึกซึ้งและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 การขยายบริบทการศึกษาเพื่อยืนยันข้อค้นพบที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง เช่น ห้องอาหารบุฟเฟต์มื้อค่ำหรือโรงแรมในเขตเมือง รวมถึงขยายกรอบเวลาการทดลองให้ยาวนานขึ้น เพื่อประเมินความยั่งยืนของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเมื่อผู้บริโภคเกิดความเคยชินต่อมาตรการ

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2568). *รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2567 [Thailand state of pollution report 2024]*. สืบค้นจาก https://www.pcd.go.th/publication/36174/.

Chang, Y. Y. C., Lin, J. H., & Hsiao, C. H. (2022). Examining effective means to reduce food waste behaviour in buffet restaurants. *International Journal of Gastronomy and Food Science, 29*, 100554.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques.* (3rd Ed.). New York: John Wiley and Sons.

Dolnicar, S., Juvan, E., & Grün, B. (2020). Reducing the plate waste of families at hotel buffets–A quasi-experimental field study. *Tourism Management, 80*, 104103.

Fernandez-Zamudio, M. A., Zarzo, I., Pina, T., Soriano, J. M., & San Onofre, N. (2024). Assessment and solutions to food waste at congress events: A perspective of the MagNuS project. *Foods, 13*(2), 181.

Grancea, A., & Nita, M. (2025). Tourists' perception of food waste reduction in hotels: An analysis from a gender perspective. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Series V: Economic Sciences, 18*(1)*,* 53-64.

Juvan, E., Grün, B., & Dolnicar, S. (2018). Biting off more than they can chew: Food waste at hotel breakfast buffets. *Journal of Travel Research, 57*(2), 232-242.

Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision making under risk. *Econometrica, 47*, 263-291.

Kallbekken, S., & Sælen, H. (2013). 'Nudging'hotel guests to reduce food waste as a win–win environmental measure. *Economics letters, 119*(3), 325-327.

Partearroyo, T., Samaniego-Vaesken, M. de L., Ruiz, E., Aranceta-Bartrina, J., Gil, Á., González-Gross, M., Ortega, R. M., Serra-Majem, L., & Varela-Moreiras, G. (2020). Plate waste generated by spanish households and out-of-home consumption: Results from the ANIBES study. *Nutrients*, *12*(6), 1641.

Petrea, A.-R., & Toporcea, E. M. (2019). *Nudging hotel guests for reducing food waste: A field experiment.* Retrieved from https://research.cbs.dk/en/studentProjects/nudging-hotel-guests-for-reducing-food-waste-a-field-experiment/.

Srijuntrapun, P., & Sukwong, P. (2024). Food waste from catering services in thai hotels: A composition analysis and practical guidelines for effective utilization. *Applied Environmental Research, 46*(4), 12.

Thaler, R. H. (2016). Behavioral economics: Past, present, and future. *American Economic Review, 106*(7), 1577-1600.

Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2008). *Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness*. New Haven: Yale University Press.

Tomaszewska, M., Bilska, B., Tul-Krzyszczuk, A., & Koło**Ż**yn-Krajewska, D. (2021). Estimation of the scale of food waste in hotel food services-A case study. *Sustainability, 13*(1), 421.

Tversky, A., & Kahneman, D. (1981). The framing of decisions and the psychology of choice. *Science, 211*(4481), 453–458.

_____. (1991). Loss aversion in riskless choice: A reference-dependent model. *The Quarterly Journal of Economics, 106*(4), 1039–1061.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

People's Satisfaction with Service Quality of a Public Hospital near Industrial Estates, Prachinburi Province

Tada Matetada[1*] and Kevalin Silphiphat[2]

[1] *Master's student in Political Science, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Lecturer, Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Tada.ma@ku.th*

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the levels of public satisfaction with the service quality of a public hospital near industrial estates in Prachinburi Province; and 2) to compare satisfaction levels based on personal factors and service-related factors. This study employed a quantitative research methodology based on the SERVQUAL framework (Parasuraman et al., 1988). The sample consisted of 400 service users at a public hospital in Prachinburi Province. Data were collected using questionnaires and analyzed using statistical methods, including percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way ANOVA, with a statistical significance level of .05. The findings indicated that the overall level of satisfaction with service quality was moderate. Specifically, the dimension of assurance and safety received the highest mean score, whereas responsiveness and readiness received the lowest mean score. 2) Hypothesis testing results revealed that respondents with different genders and ages exhibited significantly different levels of satisfaction with service quality. However, no significant differences were found regarding marital status, education level, occupation, and average monthly income. Additionally, respondents with different healthcare benefits, service departments, frequencies of visits within a 6-month period, and the presence of chronic diseases showed significant differences in satisfaction levels with the hospital's service quality.

Keywords: Service Quality, Public Hospital, Industrial Zones

Received: 25 April 2026;
Revised: 25 June 2026;
Accepted: 7 July 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี

ธาดา เมธีธาดา[1*] และ เกวลิน ศีลพิพัฒน์[2]

[1] นิสิตปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

[2] อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Tada.ma@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยในการเข้ารับบริการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้กรอบแนวคิดคุณภาพการให้บริการ SERVQUAL (Parasuraman et al., 1988) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้รับบริการของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนด้านความรวดเร็วและความพร้อมในการให้บริการมีค่าเฉลี่ยน้อย 2) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศและอายุแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการแตกต่างกัน ส่วนสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่พบความแตกต่าง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับสิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาล แผนกที่เข้ารับบริการ จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการภายในระยะเวลา 6 เดือน และการมีโรคประจำตัวแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการแตกต่างกัน

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ, โรงพยาบาลรัฐ, พื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรม

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 55 กำหนดให้รัฐต้องจัดให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580) ที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการทางสังคม (ราชกิจจานุเบกษา, 2560; 2561) ในเชิงทฤษฎี คุณภาพการให้บริการ ไม่ได้พิจารณาเพียงผลลัพธ์ทางการแพทย์ แต่ยังครอบคลุมถึงประสบการณ์ของผู้รับบริการผ่านองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ ด้านความถูกต้องสม่ำเสมอ ด้านความรวดเร็วและพร้อมให้บริการ ด้านความเชื่อมั่นปลอดภัย และด้านการดูแลเอาใจใส่รายบุคคล (Parasuraman et al., 1988) ซึ่งระดับความพึงพอใจเหล่านี้อาจมีความแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลและลักษณะพฤติกรรมการเข้ารับบริการของผู้ป่วยแต่ละกลุ่ม

จากการพิจารณาบริบทพื้นที่ของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในจังหวัดปราจีนบุรี ในเขตพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งอุตสาหกรรม พบว่าสภาพทางเศรษฐกิจนำมาซึ่งการเคลื่อนย้ายแรงงานและประชากรแฝงจำนวนมาก (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2566) ซึ่งเป็นโรงพยาบาลตัวอย่างที่ทำการวิจัยเป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาดใหญ่ (ระดับ F1) มีศักยภาพรองรับผู้ป่วยในประมาณ 70–80 เตียง โดยในปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนผู้รับบริการทั้งสิ้น 60,007 คน (งานเวชระเบียนและสถิติ โรงพยาบาลกรณีศึกษา, 2568) ส่งผลให้หน่วยงานต้องรองรับผู้รับบริการเกินขีดความสามารถในบางช่วงเวลา ภาระงานที่กระจุกตัวในจุดคัดกรอง

ห้องตรวจ และจุดรับยา นำไปสู่ปัญหาความแออัดและระยะเวลารอคอยที่ยาวนานขึ้น นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านพื้นที่รองรับและความชัดเจนในการสื่อสารข้อมูลลำดับขั้นตอนการรักษาในสถานการณ์ที่มีผู้รับบริการหนาแน่น อาจส่งผลกระทบโดยตรงต่อการรับรู้ประสบการณ์บริการและความเชื่อมั่นของประชาชน หากสภาพปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการติดตามและปรับปรุงอย่างเป็นระบบ อาจนำไปสู่ข้อร้องเรียนและความไม่ปลอดภัยในกระบวนการดูแลรักษาได้

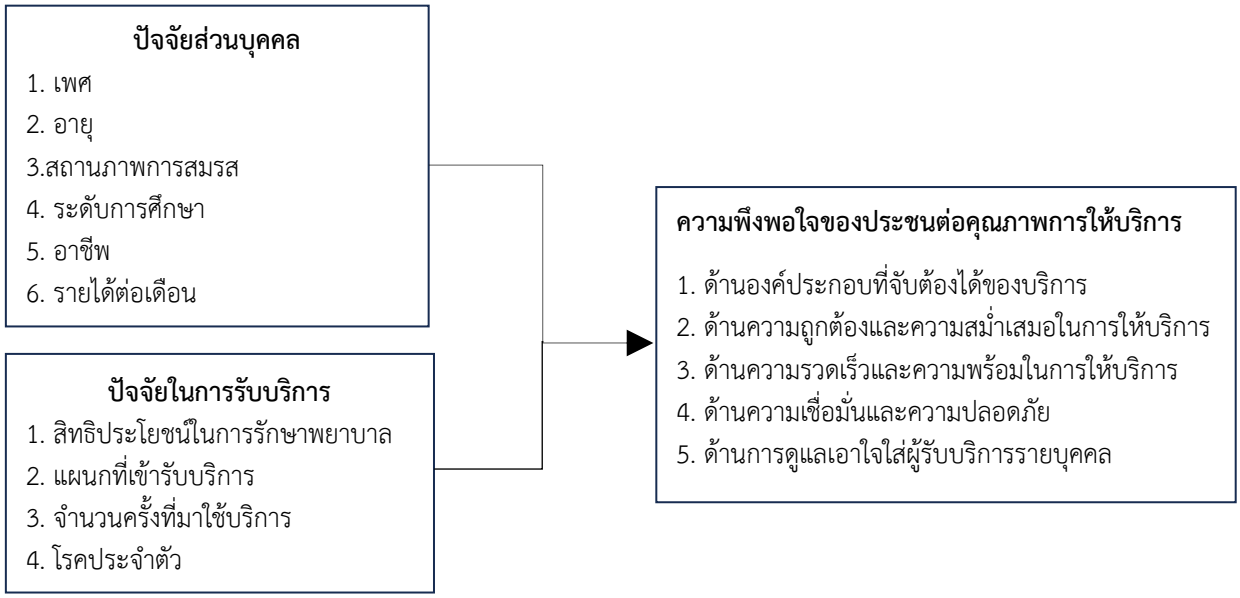
จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการของโรงพยาบาลรัฐในหลายพื้นที่ แต่ยังพบข้อจำกัดเกี่ยวกับการศึกษาในบริบทพื้นที่อุตสาหกรรมที่มีประชากรแฝงและแรงงานเคลื่อนย้ายจำนวนมาก ซึ่งมีลักษณะการใช้บริการที่แตกต่างจากพื้นที่ทั่วไป ส่งผลให้ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับใช้วางแผนพัฒนาคุณภาพบริการในบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนถึงระดับความพึงพอใจและเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการ ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการให้บริการ การจัดระบบงานในจุดวิกฤต และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมบริการให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อุตสาหกรรม เพื่อยกระดับความพึงพอใจและคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยในการเข้ารับบริการ

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีคุณภาพการบริการ 5 มิติ (SERVQUAL) ของ Parasuraman et al. (1988) มาใช้เป็นกรอบในการวัดความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลและมีการนำมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายในงานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาล โดยเฉพาะการศึกษาของ สุพัตร์ตา งามดำ (2566) และช่อดาว เมืองพรหม (2562) ที่ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการประเมินคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้กำหนดปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยในการเข้ารับบริการที่อาจส่งผลต่อระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นงลักษณ์ เกตุแก้ว (2565) และพัชรมน เชื้อนาคะ (2560) โดยมีองค์ประกอบของแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลรัฐในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรม จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้รับบริการด้านการปรึกษาและการรักษาพยาบาลทางการแพทย์ของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี โดยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 60,007 คน (ข้อมูลจากรายงานสถิติของโรงพยาบาล)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้รับบริการประเภทผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยใน และแผนกฉุกเฉินและอุบัติเหตุ ของโรงพยาบาลรัฐในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี โดยเก็บข้อมูลเฉพาะผู้ป่วยหรือญาติที่มีความพร้อมทางร่างกาย สติสัมปชัญญะ และยินยอมเข้าร่วมการวิจัย สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรดังกล่าว ผู้วิจัยเลือกใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1967 อ้างถึงใน ช่อดาว เมืองพรหม, 2562) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดยที่ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
N = จำนวนประชากร
e = ค่าคลาดเคลื่อนที่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 5% (0.05)

แทนค่า $$n = \frac{60,007}{1+(60,007)(0.05)^2}$$

$$n = 397.35 \approx 398$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคำนวณได้ 398 คน แต่เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการเก็บข้อมูลและการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างเป็น 400 คน การสุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) โดยจำแนกตามช่วงอายุของผู้รับบริการออกเป็น 4 ช่วงอายุ กลุ่มละ 100 คน เนื่องจากโรงพยาบาลมีนโยบายรักษาความลับและข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยจึงไม่สามารถเข้าถึงสัดส่วนประชากรที่แท้จริงแยกตามช่วงอายุได้ จึงเลือกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบโควตาเท่ากันกลุ่มละ 100 คน รวมเป็น 400 คน

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความคิดเห็นของผู้รับบริการในทุกช่วงวัยได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากผู้รับบริการในแต่ละอายุต่างก็มีบริบทและพฤติกรรมในการมาใช้บริการที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ ได้แก่ 1) กลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งเป็นวัยเรียนและอาจเดินทางมาพร้อมกับผู้ปกครอง 2) กลุ่มอายุ 20–40 ปี เป็นวัยทำงานที่มีข้อจำกัดด้านเวลา 3) กลุ่มอายุ 41–60 ปี เป็นวัยที่ต้องดูแลทั้งตนเองและครอบครัว และ 4) กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่อาจมีผู้ดูแลติดตามมาด้วย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และปัจจัยในการรับบริการประกอบด้วย สิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาล แผนกที่เข้ารับการบริการ จำนวนครั้งที่มาใช้บริการ โรคประจำตัว

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการให้บริการ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ของบริการ ด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอในการให้บริการ ด้านความรวดเร็วและความพร้อมในการให้บริการ ด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย และด้านการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการรายบุคคล แบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ สร้างตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert scale) โดยผู้ตอบสามารถเลือกได้เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ค่าน้ำหนักคะแนน	ความหมาย
5	พึงพอใจมากที่สุด
4	พึงพอใจมาก
3	ปานกลาง
2	พึงพอใจน้อย
1	พึงพอใจน้อยที่สุด

จากเกณฑ์การแบ่งระดับตามมาตรวัดของ Likert ดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์ในการวัด ดังนี้

$$\frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5-1}{3} = 1.33$$

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยคะแนน มีรายละเอียดดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.67 – 5.00	พึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.66	พึงพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 2.33	พึงพอใจน้อย

ทั้งนี้ เครื่องมือดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.97 และผ่านการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

3. สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลแตกต่างกัน

3.2 ประชาชนที่มีปัจจัยในการใช้บริการ ได้แก่ สิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาล แผนกที่เข้ารับการบริการ จำนวนครั้งที่มาใช้บริการ และโรคประจำตัวแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลแตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ณ โรงพยาบาลรัฐในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมจังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างเดือนกันยายนถึงตุลาคม พ.ศ. 2568 โดยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลทุกฉบับก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป โดยระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ถามความสมัครใจพร้อมชี้แจงการรักษาข้อมูลเป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในแบบภาพรวมเท่านั้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา ผู้วิจัยใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และปัจจัยในการรับบริการ ประกอบด้วย สิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาล แผนกที่เข้ารับการบริการ จำนวนครั้งที่มาใช้บริการ และโรคประจำตัว โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ เพื่อสรุปลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

5.2 สถิติบรรยายระดับความพึงพอใจ ผู้วิจัยใช้เพื่อวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายที่กำหนดไว้

5.3 สถิติวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยใช้เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจระหว่างกลุ่มของตัวแปรอิสระ โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 ซึ่งใช้การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับการเปรียบเทียบตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลในการรับบริการของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 63.7) มีการกระจายตัวในแต่ละช่วงอายุในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 25.0) ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 46.8) มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 78.0) ประกอบอาชีพพนักงานหรือลูกจ้าง (ร้อยละ 35.5) และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 44.8) ในส่วนของข้อมูลการเข้ารับบริการพบว่า ส่วนใหญ่ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าหรือบัตรทอง (ร้อยละ 54.3) โดยเข้ารับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกมากที่สุด (ร้อยละ 80.5) มีจำนวนครั้งที่มาใช้บริการภายในรอบ 6 เดือนจำนวน 1 ครั้ง (ร้อยละ 65.8) และส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 71.3)

1. ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ของบริการ

ด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ของบริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ที่ตั้งของโรงพยาบาลมีความสะดวกในการเดินทางมาใช้บริการ	3.96	0.73	มาก
2. บริเวณต่าง ๆ ภายในโรงพยาบาลมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย	3.65	0.65	ปานกลาง
3. โรงพยาบาลมีพื้นที่รอคอยที่สะดวกสบายและเพียงพอสำหรับผู้ป่วยและญาติ	3.56	0.75	ปานกลาง
4. สถานที่จอดรถเพียงพอต่อผู้มาใช้บริการ	3.40	0.78	ปานกลาง
5. อุปกรณ์ต่าง ๆ อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานและไม่ชำรุด	3.70	0.73	มาก
6. แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อย	3.82	0.73	มาก
7. ป้ายบอกทางภายในโรงพยาบาลมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย	3.62	0.73	ปานกลาง
รวม	3.67	0.56	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ของบริการโดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ที่ตั้งของโรงพยาบาลมีความสะดวกในการเดินทางมาใช้บริการ (ค่าเฉลี่ย = 3.96) รองลงมาคือ แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อย (ค่าเฉลี่ย = 3.82) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สถานที่จอดรถเพียงพอต่อผู้มาใช้บริการ (ค่าเฉลี่ย = 3.40)

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอ

ด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอในการให้บริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. แพทย์วินิจฉัยโรคได้ถูกต้องและให้การรักษาโดยไม่ผิดพลาด	3.66	0.72	ปานกลาง
2. มีระบบนัดหมายและคิวบริการที่ชัดเจน และให้บริการตรงตามเวลาที่แจ้งไว้	3.67	0.79	มาก
3. โรงพยาบาลให้บริการที่มีคุณภาพและมาตรฐานสม่ำเสมอทุกครั้งที่มาใช้บริการ	3.62	0.72	ปานกลาง
4. เมื่อเกิดปัญหาโรงพยาบาลรีบแก้ไข เช่น จัดคิวใหม่เมื่อระบบผิดพลาด	3.44	0.79	ปานกลาง
5. ท่านเชื่อมั่นว่าโรงพยาบาลจัดเก็บข้อมูลการรักษาของท่านอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเอื้อต่อการใช้บริการในครั้งถัดไป	3.67	0.72	มาก
รวม	3.61	0.65	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่าความคิดเห็นด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอในการให้บริการโดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ มีระบบนัดหมายและคิวบริการที่ชัดเจน และให้บริการตรงตามเวลาที่แจ้งไว้ และท่านเชื่อมั่นว่าโรงพยาบาลจัดเก็บข้อมูลการรักษาของท่านอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเอื้อต่อการใช้บริการในครั้งถัดไป (ค่าเฉลี่ย = 3.67) รองลงมา คือ แพทย์วินิจฉัยโรคได้ถูกต้องและให้การรักษาโดยไม่ผิดพลาด (ค่าเฉลี่ย = 3.66) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เมื่อเกิดปัญหาโรงพยาบาลรีบแก้ไข เช่น จัดคิวใหม่เมื่อระบบผิดพลาด (ค่าเฉลี่ย = 3.44)

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นด้านความรวดเร็วและความพร้อม

ด้านความรวดเร็วและความพร้อมในการให้บริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. แพทย์และพยาบาลให้คำแนะนำและตอบคำถามด้านสุขภาพด้วยความเต็มใจ	3.69	0.74	มาก
2. เวลารอพบแพทย์เพื่อตรวจหรือรักษามีความเหมาะสม	3.46	0.73	ปานกลาง
3. เจ้าหน้าที่พร้อมช่วยเหลือท่านอย่างรวดเร็วเมื่อท่านต้องการ	3.45	0.76	ปานกลาง
4. เจ้าหน้าที่อธิบายขั้นตอนการรักษาหรือการบริการได้ชัดเจน	3.58	0.72	ปานกลาง
5. เจ้าหน้าที่แจ้งเวลาที่ท่านจะได้รับบริการอย่างชัดเจน	3.54	0.73	ปานกลาง
6. สามารถติดต่อโรงพยาบาลได้ง่ายเมื่อต้องการนัดหมายหรือเมื่อเกิดปัญหา	3.56	0.75	ปานกลาง
รวม	3.55	0.63	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่าความคิดเห็นด้านความรวดเร็วและความพร้อมในการให้บริการโดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ แพทย์และพยาบาลให้คำแนะนำและตอบคำถามด้านสุขภาพด้วยความเต็มใจ (ค่าเฉลี่ย = 3.69) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่อธิบายขั้นตอนการรักษาหรือการบริการได้ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย = 3.58) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เจ้าหน้าที่พร้อมช่วยเหลือท่านอย่างรวดเร็วเมื่อท่านต้องการ (ค่าเฉลี่ย = 3.45)

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย

ด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ท่านรู้สึกว่าแพทย์มีความรู้และความชำนาญในการตรวจรักษา	3.75	0.69	มาก
2. แพทย์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยและแนะนำวิธีการรักษาได้ชัดเจน	3.75	0.71	มาก
3. ท่านมั่นใจว่าผลการตรวจวินิจฉัยและการรักษามีความถูกต้องและเชื่อถือได้	3.71	0.67	มาก
4. แพทย์เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยหรือญาติซักถามและตอบคำถามได้ชัดเจน	3.65	0.74	ปานกลาง
5. แพทย์ พยาบาลและเจ้าหน้าที่มีบุคลิกที่น่าเชื่อถือและสร้างความมั่นใจต่อผู้รับบริการ	3.68	0.75	มาก
6. ท่านมั่นใจว่าโรงพยาบาลคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของท่าน	3.73	0.68	มาก
7. แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ต้อนรับด้วยอัธยาศัยดี ยิ้มแย้ม และใช้คำพูดสุภาพอ่อนโยน	3.59	0.84	ปานกลาง
รวม	3.69	0.61	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าความคิดเห็นด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัยโดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ท่านรู้สึกว่าแพทย์มีความรู้และความชำนาญในการตรวจรักษา และแพทย์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยและแนะนำวิธีการรักษาได้ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย = 3.75) รองลงมาคือ ท่านมั่นใจว่าโรงพยาบาลคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยและไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของท่าน (ค่าเฉลี่ย = 3.73) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ต้อนรับด้วยอัธยาศัยดี ยิ้มแย้ม และใช้คำพูดสุภาพอ่อนโยน (ค่าเฉลี่ย = 3.59)

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นด้านการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการรายบุคคล

ด้านการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการรายบุคคล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. แพทย์รับฟังและพูดคุยกับท่านอย่างใกล้ชิด แสดงความห่วงใยต่อสภาพร่างกายและจิตใจของท่าน	3.68	0.74	มาก
2. โรงพยาบาลมีความยืดหยุ่นในการช่วยเหลือผู้ป่วยกลุ่มพิเศษ เช่น การนำรถเข็นไปรับผู้สูงอายุที่จุดรับ–ส่ง	3.75	0.77	มาก
3. บุคลากรปรับวิธีการสื่อสารให้เหมาะสม เช่น พูดช้า ชัดเจน สำหรับผู้สูงอายุ	3.56	0.82	ปานกลาง
4. โรงพยาบาลให้การรักษาอย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้ป่วย	3.69	0.78	มาก
5. แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ให้บริการผู้ป่วยได้อย่างทั่วถึง	3.65	0.78	ปานกลาง
รวม	3.67	0.69	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่าความคิดเห็นด้านการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการรายบุคคลโดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ โรงพยาบาลมีความยืดหยุ่นในการช่วยเหลือผู้ป่วยกลุ่มพิเศษ เช่น การนำรถเข็นไปรับผู้สูงอายุที่จุดรับ–ส่ง (ค่าเฉลี่ย = 3.75) รองลงมาคือ โรงพยาบาลให้การรักษาอย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้ป่วย (ค่าเฉลี่ย = 3.69) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ บุคลากรปรับวิธีการสื่อสารให้เหมาะสม เช่น พูดช้า ชัดเจน สำหรับผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย = 3.56)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการให้บริการในแต่ละมิติของSERVQUAL

คุณภาพการบริการด้านต่าง ๆ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ของบริการ	3.67	0.56	มาก
ด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอในการให้บริการ	3.61	0.65	ปานกลาง
ด้านความรวดเร็วและความพร้อมในการให้บริการ	3.55	0.63	ปานกลาง
ด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย	3.69	0.61	มาก
ด้านการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการรายบุคคล	3.67	0.69	มาก
รวม	3.64	0.63	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 พบว่าโดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการของโรงพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย = 3.69) รองลงมาคือ ด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ของบริการ และด้านการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการรายบุคคล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.67 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความรวดเร็วและความพร้อมในการให้บริการ (ค่าเฉลี่ย = 3.55)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยในการเข้ารับบริการ

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณภาพการให้บริการในแต่ละมิติ

คุณภาพการให้บริการในแต่ละมิติ	ด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้	ด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอ	ด้านความรวดเร็วและความพร้อม	ด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย	ด้านการดูแลเอาใจใส่
เพศ	t = -2.13 Sig. = 0.03*	t = -0.36 Sig. = 0.72	t = -0.40 Sig. = 0.69	t = -0.78 Sig. = 0.44	t = -0.48 Sig. = 0.63
อายุ	F = 0.43 Sig. = 0.73	F = 3.48 Sig. = .002*	F = 1.30 Sig. = 0.27	F = 1.36 Sig. = 0.25	F = 1.48 Sig. = 0.22

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้รับบริการที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = -2.13, Sig. = 0.03) โดยที่เพศหญิงมีความพึงพอใจมากกว่าเพศชาย ส่วนด้านอื่นไม่พบความแตกต่าง ผลการทดสอบเป็นไปตามสมมติฐานบางส่วน

ผู้รับบริการที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F = 3.48, Sig. = 0.002*) ส่วนด้านอื่นไม่พบความแตกต่าง ผลการทดสอบเป็นไปตามสมมติฐานบางส่วน

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอ จำแนกตามช่วงอายุ โดยวิธี LSD

อายุ	$\bar{x}$	อายุต่ำกว่า 20 ปี	20-40 ปี	41-60 ปี	60 ปีขึ้นไป
		3.68	3.46	3.56	3.73
อายุต่ำกว่า 20 ปี	3.68		0.22*	0.12	-0.05
20-40 ปี	3.46			-0.10	-0.27*
41-60 ปี	3.56				-0.17
60 ปีขึ้นไป	3.73				

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มผู้รับบริการที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอ สูงกว่ากลุ่มอายุ 20–40 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่คู่เปรียบเทียบอื่นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณภาพการให้บริการในแต่ละมิติ

คุณภาพการให้บริการในแต่ละมิติ	ด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้	ด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอ	ด้านความรวดเร็วและความพร้อม	ด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย	ด้านการดูแลเอาใจใส่
สถานภาพสมรส	F = 0.10 Sig. = 0.91	F = 1.95 Sig. = 0.14	F = 0.20 Sig. = 0.82	F = 0.46 Sig. = 0.63	F = 0.73 Sig. = 0.49
ระดับการศึกษา	F = 1.34 Sig. = 0.26	F = 1.09 Sig. = 0.34	F = 0.83 Sig. = 0.44	F = 0.21 Sig. = 0.81	F = 2.02 Sig. = 0.13
อาชีพ	0.36 Sig. = 0.92	F = 0.86 Sig. = 0.54	F = 1.29 Sig. = 0.25	F = 1.22 Sig. = 0.29	F = 1.23 Sig. = 0.28
รายได้ต่อเดือน	F = 0.92 Sig. = 0.45	F = 1.17 Sig. = 0.32	F = 0.99 Sig. = 0.41	F = 2.14 Sig. = 0.08	F = 0.84 Sig. = 0.50
สิทธิในการรักษาพยาบาล	F = 0.80 Sig. = 0.55	F = 0.60 Sig. = 0.70	F = 1.17 Sig. = 0.33	F = 1.71 Sig. = 0.13	F = 3.16 Sig. = 0.01*

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้รับบริการที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. > .05) ผลการทดสอบไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ผู้รับบริการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. > .05) ผลการทดสอบไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ผู้รับบริการที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. > .05) ผลการทดสอบไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ผู้รับบริการที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. > .05) ผลการทดสอบไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ผู้รับบริการที่ใช้สิทธิการรักษาพยาบาลแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการด้านการดูแลเอาใจใส่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F = 3.16, Sig. = 0.01*) ส่วนด้านอื่นไม่พบความแตกต่าง ผลการทดสอบเป็นไปตามสมมติฐานบางส่วน

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการด้านการดูแลเอาใจใส่รายบุคคลจำแนกตามสิทธิในการรักษาพยาบาลโดยวิธี LSD

สิทธิการรักษา	**Mean**	**ประกันสังคม**	**สิทธิ์บัตรทอง**	**สิทธิ์ข้าราชการ**	**ประกันสุขภาพเอกชน**	**ชำระค่าใช้จ่ายเอง**	**สิทธิ์จ่ายตรง**
		3.61	3.69	3.48	4.48	3.61	4.00
ประกันสังคม	3.61		-0.09	0.13	-0.87*	-0.01	-0.39
สิทธิ์บัตรทอง	3.69			0.22	-0.78*	0.08	-0.31
สิทธิ์ข้าราชการ	3.48				-1.00*	-0.14	-0.52
ประกันสุขภาพเอกชน	4.48					0.86*	0.48
ชำระค่าใช้จ่ายเอง	3.61						-0.39

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้รับบริการที่ใช้สิทธิประกันสุขภาพเอกชน มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการด้านการดูแลเอาใจใส่ สูงกว่าผู้รับบริการที่ใช้สิทธิประกันสังคม สิทธิบัตรทอง และสิทธิข้าราชการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่คู่เปรียบเทียบอื่นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณภาพการให้บริการในแต่ละมิติจำแนกตามแผนกที่เข้ารับบริการ

ด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้	ด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอ	ด้านความรวดเร็วและความพร้อม	ด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย	ด้านการดูแลเอาใจใส่
F = 0.27/Sig. = 0.77	F = 2.57/Sig. = 0.08	F = 0.26/Sig. = 0.77	F = 6.51/Sig. = 0.01	F = 2.59/Sig. = 0.08

จากตารางที่ 11 พบว่า ผู้รับบริการในแผนกที่เข้ารับบริการแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F = 6.51, Sig. = 0.01*) ผลการทดสอบเป็นไปตามสมมติฐานบางส่วน

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย จำแนกตามแผนกที่เข้ารับบริการโดยวิธี LSD

แผนกที่เข้ารับบริการ	Mean	**ผู้ป่วยนอก**	**ผู้ป่วยใน**	**แผนกฉุกเฉินและอุบัติเหตุ**
		3.73	3.51	3.65
ผู้ป่วยนอก	3.73		0.22*	0.08
ผู้ป่วยใน	3.51			-0.14
แผนกฉุกเฉินและอุบัติเหตุ	3.65			

จากตารางที่ 12 พบว่า ผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย สูงกว่าแผนกผู้ป่วยใน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่คู่เปรียบเทียบอื่นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณภาพบริการในแต่ละมิติจำแนกตามจำนวนครั้งที่รับบริการภายใน 6 เดือน

ด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้	ด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอ	ด้านความรวดเร็วและความพร้อม	ด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย	ด้านการดูแลเอาใจใส่
F = 2.92/Sig. = 0.03	F = 1.16/Sig. = .032	F = 2.43/Sig. = 0.07	F = 0.84/Sig. = 0.47	F = 0.90/Sig. = 0.44

จากตารางที่ 13 พบว่า ผู้รับบริการที่มีจำนวนครั้งในการเข้ารับบริการภายใน 6 เดือนแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F = 2.92, Sig. = 0.03*) ผลการทดสอบเป็นไปตามสมมติฐานบางส่วน

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้จำแนกตามจำนวนครั้งที่รับบริการภายใน 6 เดือนโดยวิธี LSD

จำนวนครั้งที่เคยมาใช้บริการ	Mean	1 ครั้ง	2-5 ครั้ง	5-10 ครั้ง	มากกว่า 10 ครั้ง
		3.71	3.62	3.36	3.65
1 ครั้ง	3.71		0.09	0.35*	0.06
2-5 ครั้ง	3.62			0.26*	-0.03
5-10 ครั้ง	3.36				-0.29
มากกว่า 10 ครั้ง	3.65				

จากตารางที่ 14 พบว่า ผู้รับบริการที่เข้ารับบริการ 1 ครั้ง และ 2-5 ครั้ง มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ สูงกว่ากลุ่มที่เข้ารับบริการ 5-10 ครั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่คู่เปรียบเทียบอื่นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณภาพการให้บริการในแต่ละมิติจำแนกตามโรคประจำตัว

ด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้	ด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอ	ด้านความรวดเร็วและความพร้อม	ด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย	ด้านการดูแลเอาใจใส่
T = -0.33/Sig. = 0.74	T = -2.55/Sig. = 0.01	t = -.160/Sig. = 0.11	t = -1.62/Sig. = 0.10	t = -2.43/Sig. = 0.02

จากตารางที่ 20 พบว่า ผู้รับบริการที่มีโรคประจำตัวแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอ (t = -2.55, Sig. = 0.01*) และด้านการดูแลเอาใจใส่ (t = -2.43, Sig. = 0.02*) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มผู้รับบริการที่มีโรคประจำตัวมีระดับความพึงพอใจสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีโรคประจำตัวทั้งสองด้าน ผลการทดสอบเป็นไปตามสมมติฐานบางส่วน

อภิปรายผล

ระดับความพึงพอใจของผู้ที่มารับบริการต่อคุณภาพการบริการของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า คุณภาพการบริการในด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย องค์ประกอบที่จับต้องได้ และการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการรายบุคคล อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนว่า ผู้รับบริการพึงพอใจกับด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ โดยเฉพาะการที่ทำเลที่ตั้งของโรงพยาบาลมีความสะดวกในการเดินทางซึ่งได้รับคะแนนสูงที่สุด ประกอบกับความพร้อมของอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ไม่ชำรุด และการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อยของบุคลากร ส่วนในด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย มีจุดเด่นในหัวข้อความรู้สึกเชื่อมั่นว่าแพทย์มีความรู้ความชำนาญสูงในการตรวจรักษา และสามารถให้ข้อมูลรวมถึงคำแนะนำเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ในด้านการดูแลเอาใจใส่รายบุคคล จุดเด่นสำคัญคือความยืดหยุ่นของโรงพยาบาลในการช่วยเหลือผู้ป่วยกลุ่มพิเศษเชิงรุก เช่น การจัดเตรียมรถเข็นเพื่อรับ-ส่งผู้สูงอายุ ณ จุดบริการ รวมถึงแนวทางการรักษาที่ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

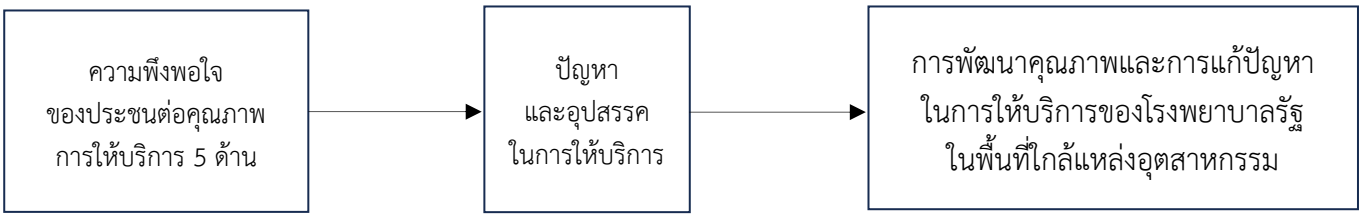
อย่างไรก็ตาม ในส่วนของด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอในการให้บริการ พบว่าระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาสำคัญคือความไม่พร้อมในการแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดความผิดพลาดของระบบ รวมถึงการให้บริการที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสม่ำเสมอในทุกครั้งที่มาใช้บริการ และประเด็นที่ควรพิจารณาปรับปรุงอย่างเร่งด่วนคือด้านความรวดเร็วและความพร้อมในการให้บริการ ซึ่งมีคะแนนรวมอยู่ในระดับปานกลางแต่ถือเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับมิติอื่นอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสัดส่วนบุคลากรที่ไม่สอดคล้องกับปริมาณผู้รับบริการที่หนาแน่นในเขต

อุตสาหกรรม ส่งผลให้ระยะเวลาการรอพบแพทย์ รวมถึงความรวดเร็วในการเข้าช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ ยังไม่สามารถตอบสนองต่อระดับความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างทั่วถึงเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Islam et al. (2022) ที่ระบุว่า ระยะเวลารอคอยในขั้นตอนต่าง ๆ ของแผนกฉุกเฉิน ที่สะท้อนถึงภาระงานและขีดความสามารถในการให้บริการของบุคลากรได้อย่างชัดเจนที่สุด ประกอบกับสอดคล้องกับการศึกษาของ ชมพูนุช อินทศรี และวสุธร ตันวัฒนกุล (2565) พบว่า ความรวดเร็วในการให้บริการผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลรัฐ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้คะแนนน้อยที่สุดจาก 5 ด้าน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้านปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่มีมุมมองต่อคุณภาพการให้บริการไปในทิศทางเดียวกัน โดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลเหล่านี้ ขณะที่เพศพบความแตกต่างในด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ของบริการ สะท้อนว่าผู้รับบริการเพศหญิงมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงกายภาพมากกว่าเพศชาย เนื่องจากมีความละเอียดอ่อนต่อความสะอาดและความเป็นระเบียบของสถานที่มากกว่า และอายุพบความแตกต่างในด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอในการให้บริการ อาจเป็นเพราะเนื่องจากวิถีชีวิตวัยแรงงานมีข้อจำกัดด้านเวลาสูง จึงต้องการความแม่นยำ ทำให้ยอมรับความผิดพลาดในขั้นตอนบริการได้น้อยกว่ากลุ่มอายุอื่น ขณะที่ปัจจัยในการเข้ารับบริการพบว่า สิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาลพบความแตกต่างในด้านการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการรายบุคคล เนื่องจากผู้ใช้สิทธิประกันสุขภาพเอกชนมีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มอื่น ส่งผลให้กระบวนการรับบริการมีความคล่องตัวสูง แผนกที่เข้ารับบริการพบความแตกต่างในด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย เนื่องจากผู้ป่วยนอกส่วนใหญ่มีสภาวะความเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรง จึงมีความวิตกกังวลต่ออาการของโรคในระดับต่ำ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นและปลอดภัยต่อกระบวนการรักษาพยาบาลได้มากกว่าจำนวนครั้งที่เข้ารับบริการภายใน 6 เดือนพบความแตกต่างในด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ของบริการ เนื่องจากกลุ่มที่มาใช้บริการบ่อยครั้งมีโอกาสสัมผัสและสังเกตเห็นข้อบกพร่องหรือความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกได้ง่ายกว่า และโรคประจำตัวพบความแตกต่างในด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอในการให้บริการ รวมถึงด้านการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการรายบุคคล เนื่องจากผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวจำเป็นต้องเข้ารับบริการอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความคุ้นชินต่อระบบการดำเนินงานจนนำไปสู่ความไว้วางใจ และเมื่อมีความคุ้นเคยกับบุคลากรทางการแพทย์ จึงส่งผลให้เกิดความรับรู้ว่าตนเองได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kwok et al. (2016) พบว่า เพศในฐานะตัวแปรที่ส่งอิทธิพลต่อความพึงพอใจในบริบทการท่องเที่ยวของประเทศมาเลเซีย โดยในบริบทของโรงพยาบาลอาจหมายถึงความสะอาดของสถานที่ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความทันสมัยของเครื่องมือแพทย์ และอายุที่แตกต่างกันพบความแตกต่างในด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอในขณะที่ปัจจัยการเข้ารับบริการ พบว่า สิทธิการรักษาที่แตกต่างกันมีความแตกต่างในด้านการดูแลเอาใจใส่ แผนกที่ใช้บริการมีความแตกต่างในด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัย จำนวนครั้งที่เข้ารับบริการพบความแตกต่างในด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้ และโรคประจำตัวที่แตกต่างกันพบความแตกต่างในด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอ รวมถึงด้านการดูแลเอาใจใส่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความหลากหลายด้านพื้นฐานสภาวะสุขภาพและสวัสดิการการรักษาพยาบาลของผู้รับบริการในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมที่มีความเฉพาะตัว ประกอบกับประสบการณ์และความถี่ในการเข้าถึงบริการที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ นงลักษณ์ เกตุแก้ว (2565) ที่พบว่า ปัจจัยด้านเพศ สิทธิการรักษาและประสบการณ์การรับบริการที่ต่างกันส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการของโรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ภายใต้นโยบาย “30 บาท รักษาทุกที่ ไม่มีใบส่งตัว” อย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับปัจจัยด้านการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่ไม่พบความแตกต่าง อย่างไรก็ตามยังมีส่วนที่ไม่สอดคล้องในปัจจัยด้านอายุและสถานภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากบริบทพื้นที่และทำเลที่ตั้งของโรงพยาบาลกรณีศึกษาที่แตกต่างจากโรงพยาบาลอินทร์บุรีอย่างชัดเจน โดยโรงพยาบาลในพื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ใกล้เขตอุตสาหกรรม ทำให้ผู้รับบริการส่วนใหญ่เป็นพนักงานวัยทำงานที่เน้นการทำงานเป็นหลักและมีสถานภาพโสด จึงมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาสูงและยังไม่มีภาระผูกพันทางครอบครัว

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมในจังหวัดปราจีนบุรี สามารถจำแนกองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 2 การเก็บข้อมูลคุณภาพทั้ง 5 ด้าน ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการให้บริการ เนื่องจากพบปัญหาและอุปสรรคของโรงพยาบาลรัฐในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรม มีความแตกต่างจากโรงพยาบาลรัฐในพื้นที่อื่นอย่างมีนัยสำคัญ โดยปัญหาหลักที่พบคือ การมีสัดส่วนผู้รับบริการที่เป็นประชากรแฝง ในปริมาณที่สูงกว่าปกติ ซึ่งผู้รับบริการกลุ่มนี้เป็นวัยทำงานที่มีความเร่งด่วนและมีข้อจำกัดเรื่องเวลา ส่งผลให้ผู้รับบริการมาเข้ารับบริการกระจุกตัวพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ประกอบกับการใช้สิทธิประกันสังคม ในสัดส่วนที่สูงมาก ยิ่งส่งผลให้ขั้นตอนการตรวจสอบสิทธิต่าง ๆ มีความซับซ้อนและเกิดความล่าช้าในการให้บริการมากยิ่งขึ้น ซึ่งลักษณะปัญหาเหล่านี้จะมีมากกว่าโรงพยาบาลรัฐทั่ว ๆ ไป

ดังนั้น เมื่อทราบถึงข้อจำกัดดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา โดยมุ่งเน้นการเปิดช่องทางให้ผู้รับบริการสามารถตรวจสอบสิทธิ สอบถามข้อมูล หรือศึกษาขั้นตอนการเข้ารับการรักษาได้ด้วยตนเองล่วงหน้าก่อนเดินทางมาโรงพยาบาล ซึ่งข้อค้นพบและการจัดการปัญหาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตประชากรวัยแรงงานในลักษณะนี้ถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์บริบทเฉพาะถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการบริการของโรงพยาบาลรัฐในพื้นที่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรม จังหวัดปราจีนบุรี ได้อย่างตรงจุด

สรุปผลการวิจัย

ระดับความพึงพอใจของประชาชนกลุ่มตัวอย่างต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณารายมิติพบว่า ด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัยถือเป็นจุดแข็งสำคัญที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรงพยาบาลสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนต่อศักยภาพและมาตรฐานของบริการทางการแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคือด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้และด้านการดูแลเอาใจใส่รายบุคคลรองลงมาคือด้านองค์ประกอบที่จับต้องได้และด้านการดูแลเอาใจใส่รายบุคคล ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงกายภาพ ควบคู่กับความใส่ใจและความยืดหยุ่นของเจ้าหน้าที่ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ด้านที่ควรได้รับการปรับปรุงอย่างเร่งด่วนเพื่อยกระดับคุณภาพของการให้บริการคือ ด้านความรวดเร็วและความพร้อมในการให้บริการ และด้านความถูกต้องและความสม่ำเสมอในการให้บริการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาปริมาณผู้รับบริการที่หนาแน่นจนเกินขีดความสามารถ และข้อจำกัดในการบริหารจัดการจัดสรรอัตรากำลังของบุคลากร โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีผู้มาใช้บริการจำนวนมาก ส่วนผลการทดสอบสมมติฐานด้านปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนที่มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีนโยบายนำแพลตฟอร์ม LINE Official Account ผ่านระบบตอบกลับอัตโนมัติและแถบเมนูลัด เพื่อสื่อสารขั้นตอนการบริการ รวมถึงระบบนัดหมายและคิวออนไลน์ เพื่อลดความแออัดและระยะเวลาการรอคอยอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นแนวทางที่มีความคุ้มค่าเชิงต้นทุนและสอดคล้องกับพฤติกรรมการสื่อสารของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมและผู้สูงอายุที่มีความคุ้นเคยกับการใช้แอปพลิเคชันดังกล่าว

1.2 ควรติดตั้งระบบเรียกคิวอัตโนมัติพร้อมจอแสดงผลดิจิทัลและเสียงประกาศ เพื่อให้ผู้รับบริการตรวจสอบลำดับคิวได้ด้วยตนเอง รวมถึงสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้หากเกิดข้อขัดข้องหรือเลยลำดับคิว เพื่อลดความสับสนและภาระงานเจ้าหน้าที่

1.3 ควรจัดทำมาตรฐานการติดตั้งสื่อประชาสัมพันธ์และผังการรับบริการที่ชัดเจนในตำแหน่งที่มองเห็นได้ง่าย เพื่อให้ผู้รับบริการรับทราบกระบวนการและลำดับการติดต่อได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยลดความสับสน ลดภาระการสอบถามเจ้าหน้าที่

1.4 ทำระบบสแกน QR Code ตรวจจับและแก้ปัญหาหน้างาน ติดตั้งป้าย QR Code ประเมินสั้น ๆ ไว้ที่เคาน์เตอร์ของทุกแผนก (เช่น จุดซักประวัติ ห้องตรวจ ห้องยา) เพื่อให้คนไข้สแกนแจ้งได้ทันทีหากเจอระบบล่ม คิวหลุด หรือรอนานผิดปกติ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าช่วยเหลือ จัดคิวใหม่ หรือเคลียร์ปัญหาหน้างานได้ในทันที ควบคู่กับการสรุปสถิติเพื่อเช็กว่าแผนกไหนหรือช่วงเวลาไหนที่บริการหลุดมาตรฐานบ่อยที่สุด จะได้จัดคนลงไปช่วยเสริมได้ถูกจุด

1.5 การพัฒนาบริหารจัดการองค์กรเชิงยุทธศาสตร์ โรงพยาบาลควรนำข้อมูลสถิติรายช่วงเวลาและคะแนนความพึงพอใจที่ได้จากระบบ QR Code มาใช้วางแผนจัดอัตรากำลังคน โดยสลับสับเปลี่ยนและเพิ่มเจ้าหน้าที่ลงไปช่วยเสริมในจุดหรือช่วงเวลาที่มีผู้รับบริการหนาแน่นในพื้นที่อุตสาหกรรมให้สอดคล้องกัน ควบคู่กับการนำคะแนนประเมินความพึงพอใจในแต่ละจุดบริการมาใช้เป็นตัวชี้วัดผลงานหลัก (KPI) เพื่อขับเคลื่อนให้เจ้าหน้าที่เกิดการรักษามาตรฐานและพัฒนาคุณภาพการบริการอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่นเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์ประชาชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้นและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการพัฒนาการดำเนินงานของโรงพยาบาลให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังและสิ่งที่ได้รับจริง เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างของการบริการในปัจจุบัน และนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อรองรับความต้องการของผู้ใช้บริการในอนาคต

2.3 ควรศึกษาอิทธิพลของปัจจัยภายนอกและบริบทพื้นที่อุตสาหกรรม เช่น ผลกระทบจากจำนวนประชากรแฝงต่อภาระงานของบุคลากร และความหลากหลายของสิทธิการรักษาพยาบาลของกลุ่มแรงงาน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการจัดสรรทรัพยากรและออกแบบระบบบริการให้รองรับความซับซ้อนของพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ชมพูนุช อินทศรี และ วสุธร ตันวัฒนกุล. (2565). ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อระบบการให้บริการผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 15*(3), 128–141.

ช่อดาว เมืองพรหม. (2562). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลธนบุรี*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม).

นงลักษณ์ เกตุแก้ว. (2565). *การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการของโรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ภายใต้นโยบาย “30 บาท รักษาทุกที่ ไม่มีใบส่งตัว”* (รายงานการวิจัย). สิงห์บุรี: กลุ่มงานประกันสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสิงห์บุรี.

พัชรมน เชื้อนาคะ. (2560). *คุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า.* (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF.

_____. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF.

สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี. (2566). *แผนพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี (พ.ศ. 2566 – 2570) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2566. ปราจีนบุรี: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี*. สืบค้นจาก https://www.prachinburi.go.th/yut-prachin/plan66-70.pdf.

สุพัตร์ตา งามดำ. (2566). คุณภาพการให้บริการกลุ่มงานส่งเสริมการวิจัย โรงพยาบาลกลาง กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 9*(3), 69-80.

Islam, M. K., Khair, M. A., & Khanam, F. (2022). Patient waiting time in emergency department of a tertiary level hospital. *International Journal of Research and Review, 9*(4), 162-169.

Kwok, S. Y., Jusoh, A., & Khalifah, Z. (2016). The influence of service quality on satisfaction: Does gender really matter?. *Intangible capital, 12*(2), 444-461.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing, 64*(1), 12-40.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 91-106.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Financial Feasibility Analysis of Investing in a Self-Service Car Wash Business: A Case Study of Bangkok

Noppong Mookdaruk[1*] and Woradee Jongadsayakul[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: noppong.mo@ku.th*

ABSTRACT

This study aimed to investigate (1) the water resource management systems and environmental impacts of self-service car wash businesses, and (2) the financial feasibility of investing in self-service car washes evaluated using financial indicators. This study employed a qualitative research design combined with quantitative analysis to construct a financial model. Data were collected through in-depth interviews with three purposively selected entrepreneurs. Financial feasibility was evaluated using capital budgeting criteria, including Net Present Value (NPV), Benefit-Cost Ratio (B/C Ratio), Internal Rate of Return (IRR), Payback Period (PB), and Sensitivity Analysis. The results of the study found that (1) regarding environmental and water resource management, the business demonstrates potential for applying the 3Rs principle. Water consumption is reduced through high-pressure pump systems (80–110 liters per vehicle). Furthermore, wastewater is systematically managed using sand traps and grease traps to separate chemicals before being legally discharged into public water sources. (2) Regarding financial feasibility, a 7-bay service project over a 5-year period with a 6.0% discount rate is highly viable. It yields an NPV of 934,923 baht, a B/C Ratio of 1.35, an IRR of 40.59%, and a rapid Payback Period of 2 years and 4 days. Sensitivity analysis shows strong resilience to risk, remaining feasible even if revenue decreases by up to 25.96% or operating costs increase by up to 35.06%. In conclusion, investing in this project is highly feasible; however, business strategies must be adapted to align with market trends to ensure long-term competitiveness and sustainability.

Keywords: Self-Service Car Wash, Financial Feasibility, Water Resource Management

Received: 5 May 2026;
Revised: 8 September 2026;
Accepted: 17 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการลงทุนในร้านล้างรถแบบบริการตนเอง: กรณีศึกษา พื้นที่กรุงเทพมหานคร

นพพงศ์ มุกดารักษ์[1*] และ วรดี จงอัศญากุล[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: noppong.mo@ku.th*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจร้านล้างรถแบบบริการตนเอง และ (2) วิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการลงทุนในร้านล้างรถแบบบริการตนเอง โดยประเมินผ่านตัวชี้วัดทางการเงิน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อสร้างแบบจำลองทางการเงิน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ประกอบการจำนวน 3 ราย เครื่องมือและเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความคุ้มค่าทางการเงิน ได้แก่ การวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period: PB) และการวิเคราะห์ความอ่อนไหว (Sensitivity Analysis) ผลการศึกษาพบว่า (1) ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรน้ำ ธุรกิจมีศักยภาพในการใช้หลักการ 3Rs โดยมีการลดการใช้น้ำ (Reduce) ผ่านระบบปั๊มน้ำแรงดันสูง (80-110 ลิตรต่อคัน) และมีการบริหารจัดการน้ำเสียอย่างเป็นระบบด้วยบ่อดักทรายและถังดักไขมันเพื่อคัดแยกสารเคมีก่อนระบายสู่แหล่งน้ำสาธารณะตามกฎหมาย (2) ด้านความคุ้มค่าทางการเงิน พบว่าโครงการขนาด 7 ช่องบริการ ภายใต้ระยะเวลา 5 ปี และอัตรา คิดลดร้อยละ 6.0 มีความคุ้มค่าในการลงทุนสูง โดยมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 934,923 บาท มีอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) 1.35 เท่า มีอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) สูงถึงร้อยละ 40.59 และมีระยะเวลาคืนทุนที่รวดเร็วเพียง 2 ปี 4 วัน ด้านการวิเคราะห์ความอ่อนไหวและความเสี่ยง พบว่าโครงการมีความสามารถในการทนทานต่อความเสี่ยงได้ดี โดยโครงการจะยังคงมีความคุ้มค่าทางการเงินหากรายได้ลดลงไม่เกินร้อยละ 25.96 หรือในกรณีที่ต้นทุนการดำ เนินงานเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละ 35.06 สรุปได้ว่าการลงทุนในโครงการนี้มีความเป็นไปได้สูง แต่ต้องมีการปรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้สอดคล้องต่อกระแสนิยมและมีศักยภาพในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ร้านล้างรถแบบบริการตนเอง, ความเป็นไปได้ทางการเงิน, การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในปัจจุบัน สภาวการณ์ทางการแข่งขันของภาคบริการมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างมีนัยสำคัญ โดยเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบอัตโนมัติได้เข้ามามีบทบาทในการทดแทนแรงงานมากขึ้น ส่งผลให้โมเดลธุรกิจรูปแบบบริการตนเอง (Self-Service Business) ขยายตัวอย่างรวดเร็วในหลากหลายภาคส่วน อาทิ ร้านสะดวกซัก ตู้จำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ และตู้กาแฟอัตโนมัติ แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคปัจจุบันที่เน้นความสะดวก ความรวดเร็ว และความต้องการควบคุมคุณภาพการบริการด้วยตนเอง ธุรกิจบริการตนเองแบบหยอดเหรียญในปี 2567 มีการจดทะเบียนธุรกิจใหม่เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.6 ในช่วง 3 ไตรมาสแรก (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567) โดยสำหรับธุรกิจร้านล้างรถแบบบริการตนเองใน เดือนพฤษภาคม 2568 ประเทศไทยมีร้านล้างรถประเภทนี้ถึง 267 แห่ง หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 32.67 จากปีก่อนหน้า (Rentech Digital, 2025) สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพการเติบโตของธุรกิจนี้ในฐานะทางเลือกใหม่ของตลาดคาร์แคร์

ปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนความนิยมของธุรกิจล้างรถแบบบริการตนเองประการแรกคือ “ความคุ้มค่าเชิงต้นทุน” เนื่องจากมีค่าบริการเฉลี่ยเพียง 50–80 บาทต่อครั้ง ซึ่งต่ำกว่าการใช้บริการผ่านพนักงานที่มักมีค่าใช้จ่ายสูงถึง

120–240 บาท (ทีคิวเอ็ม อินชัวร์รันส์ โบรคเกอร์, 2562) นอกจากความได้เปรียบด้านราคา ผู้ใช้บริการยังสามารถประหยัดเวลาจากการไม่ต้องรอคิวเป็นเวลานาน และลดความเสี่ยงจากการชำรุดเสียหายของตัวรถที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เครื่องจักรอัตโนมัติ รูปแบบนี้จึงตอบโจทย์กลุ่มผู้ใช้รถที่ต้องการความละเอียดและผลลัพธ์ที่ดีในการดูแลพาหนะของตน (Geca, 2021)

อีกประการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในมิติด้านความยั่งยืนคือ “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ” ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตหลักของธุรกิจ จากการศึกษาวิจัยพบว่า การล้างรถแบบบริการตนเองมีอัตราการใช้น้ำเฉลี่ยเพียง 45–70 ลิตรต่อคัน ในขณะที่การล้างรถแบบอัตโนมัติในช่องจอด (In-Bay Automatic) หรือระบบสายพานลำเลียง (Conveyor Tunnel) ใช้น้ำในปริมาณ 64–260 ลิตร และ 72–170 ลิตร ตามลำดับ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเทียบกับการล้างรถด้วยตนเองที่บ้านผ่านสายยางที่มักใช้น้ำเกินกว่า 400 ลิตรต่อคัน จะเห็นได้ว่าโมเดลธุรกิจนี้เป็นทางเลือกที่ช่วยลดการสูญเสียทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดรับกับแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2562) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี ที่มุ่งส่งเสริมให้ภาคธุรกิจและบริการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม แม้ภาพลักษณ์การดำเนินงานจะดูเรียบง่าย แต่ธุรกิจร้านล้างรถแบบบริการตนเองกลับมีความซับซ้อนในเชิงการลงทุน เนื่องจากมีต้นทุนเริ่มต้นที่ค่อนข้างสูง ครอบคลุมทั้งงานก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การติดตั้งระบบน้ำแรงดันสูง ระบบควบคุมอัตโนมัติ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน อาทิ ค่าสาธารณูปโภค ค่าเสื่อมราคา และค่าบำรุงรักษาเครื่องจักร ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการและนักลงทุนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงิน (Financial Feasibility Analysis) อย่างรอบด้านก่อนการตัดสินใจลงทุน ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า การศึกษาส่วนใหญ่มักแยกส่วนกันอย่างชัดเจน โดยกลุ่มแรกศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของธุรกิจคาร์แคร์แบบดั้งเดิมที่พึ่งพาแรงงานคน (รัตนวดี ไชยโคตร และคณะ, 2559) กลุ่มที่สองศึกษาธุรกิจบริการตนเอง 24 ชั่วโมงในภาพรวม เช่น ร้านสะดวกซัก (พุฑฒิ วรชาติ, 2564) และกลุ่มที่สามศึกษาเฉพาะมิติด้านวิศวกรรมการบำบัดน้ำเสีย (Firmansyah et al., 2025) ยังคงขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่บูรณาการระหว่าง 'แบบจำลองความเป็นไปได้ทางการเงินเชิงพาณิชย์' ควบคู่กับ 'ต้นทุนการจัดการสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย (ระบบ 3Rs และการบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น)' ภายใต้บริบทธุรกิจบริการตนเองแบบไร้พนักงานที่เปิดบริการตลอด 24 ชั่วโมงในเขตกรุงเทพมหานคร

การศึกษาครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจอย่างเป็นระบบ เพื่อแสดงให้เห็นว่าธุรกิจล้างรถแบบบริการตนเองมิได้เป็นเพียงกระแสการบริโภคชั่วคราว แต่เป็นทางเลือกการลงทุนเชิงพาณิชย์ที่มีศักยภาพในการเติบโตอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการวางแผนกลยุทธ์และบริหารจัดการความเสี่ยงทางการเงิน เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคบริการยุคใหม่ที่พึ่งพาเทคโนโลยีควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการบำบัดน้ำเสียเบื้องต้นของธุรกิจร้านล้างรถแบบบริการตนเอง
2. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการลงทุนในร้านล้างรถแบบบริการตนเองโดยประเมินผ่านตัวชี้วัดทางการเงิน

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

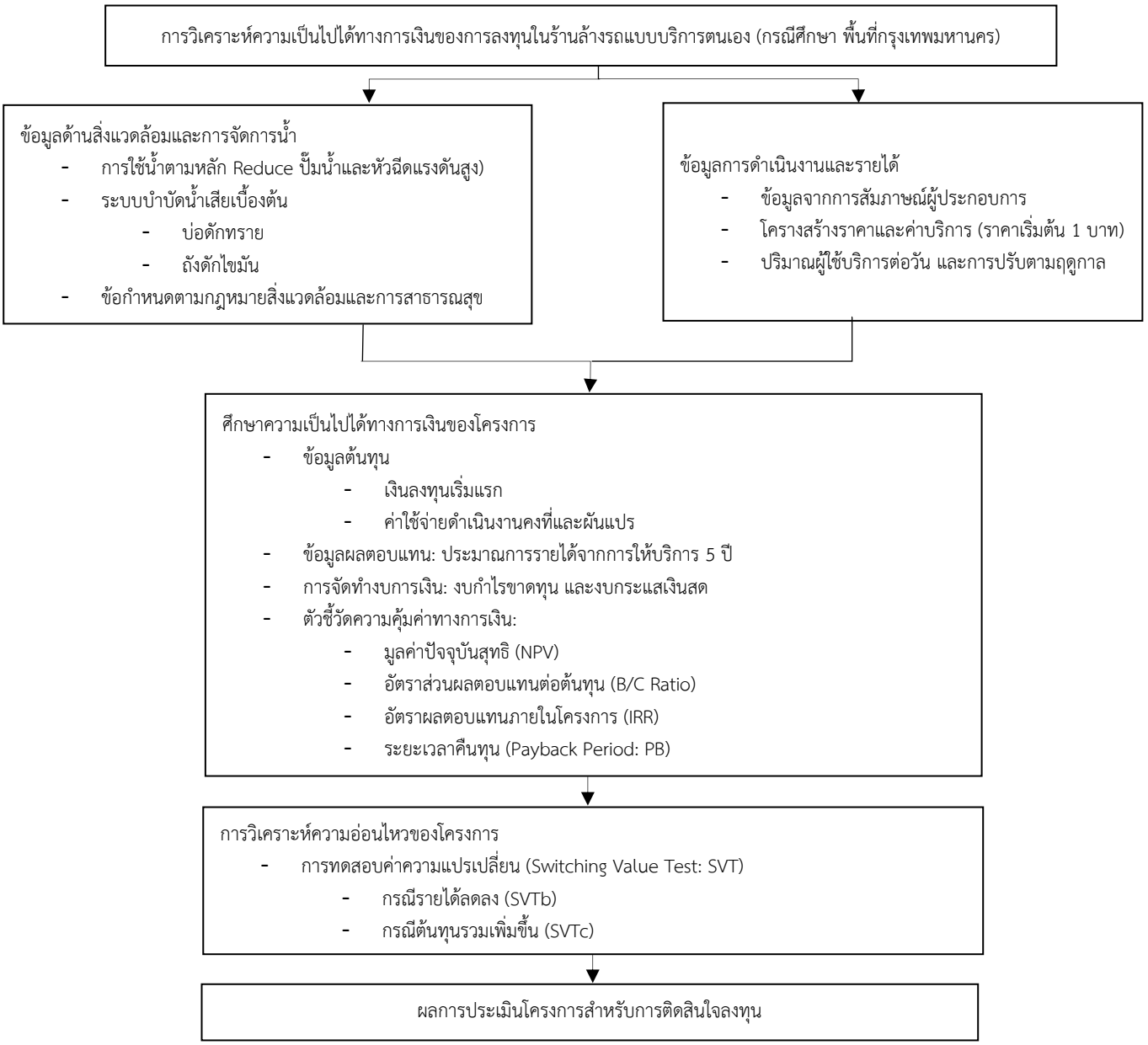
จากการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2564–2568) ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยบูรณาการ 2 มิติสำคัญ ได้แก่

1. การประเมินความเป็นไปได้ทางการเงินของโครงการ (Financial Feasibility): ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการประเมินโครงการลงทุนและเกณฑ์กระแสเงินสดคิดลด ได้แก่ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) อัตราส่วน

ผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) และการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (Switching Value Test: SVT) ร่วมกับงานวิจัยด้านธุรกิจบริการตนเองและคาร์แคร์ของ พุฑฒิ วรชาติ (2564), ภาสวิชญ์ ตู้ทับทิม (2564) ในการวิเคราะห์และกำหนดโครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนของโครงการ

2. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Water & Environmental Management): นำแนวคิดการจัดการน้ำตามหลัก 3Rs และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของ วิษณุ อรรถวานิช และพิชลัณดาห์ สนธิวิฑูรห์ (2564) ตลอดจน Firmansyah et al. (2024) มาเป็นฐานในการวิเคราะห์การลดการใช้น้ำ (Reduce) ด้วยเทคโนโลยีปั๊มน้ำแรงดันสูง ควบคู่กับการกำหนดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น (บ่อดักทรายและถังดักไขมัน) เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเป็น กรอบแนวคิดในการวิจัย (ภาพที่ 1) เพื่อเชื่อมโยงมิติด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการน้ำ ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินจากการดำเนินงานจริง เข้าสู่กระบวนการประเมินความคุ้มค่าและการวิเคราะห์ความอ่อนไหว เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจลงทุนในธุรกิจร้านล้างรถแบบบริการตนเอง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (แบบจำลองทางการเงิน) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย และการคัดเลือกตัวอย่าง

การศึกษานี้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือกผู้ประกอบการร้านล้างรถแบบบริการตนเองในเขตกรุงเทพมหานครที่มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี มีขนาดการให้บริการระหว่าง 4–8 ช่องบริการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนข้อเท็จจริงทั้งด้านต้นทุนและรายได้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ประกอบการ 3 ราย ในพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพและการแข่งขันที่แตกต่างกัน โดยใช้เครื่องมือแผนที่ออนไลน์ (Google Maps, 2025) เป็นฐานในการสำรวจจำนวนร้านล้างรถแบบบริการตนเองในแต่ละพื้นที่ดังนี้

1.1 ผู้ประกอบการรายที่ 1 เขตลาดกระบัง เป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของร้านล้างรถหยอดเหรียญสูงสุดในกรุงเทพฯ ด้วยจำนวน 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 10.86 ของกรุงเทพมหานคร สะท้อนภาพลักษณ์เขตเศรษฐกิจแบบผสมผสานที่มีทั้งนิคมอุตสาหกรรมและสถาบันการศึกษา โดยคัดเลือกสถานประกอบการขนาด 7 ช่องบริการ ซึ่งเปิดดำเนินการมาแล้วประมาณ 1 ปี เพื่อสะท้อนโครงสร้างต้นทุนและกลยุทธ์การบริหารจัดการภายใต้สภาวะการหมุนเวียนของลูกค้าสูงและการแข่งขันที่รุนแรง

1.2 ผู้ประกอบการรายที่ 2 เขตประเวศ เป็นพื้นที่ชานเมืองที่มีการขยายตัวของโครงการหมู่บ้านจัดสรรอย่างต่อเนื่อง โดยมีร้านล้างรถหยอดเหรียญจำนวน 10 แห่ง หรือร้อยละ 5.71 ของทั้งหมด ซึ่งกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่อาศัยประจำที่มีความต้องการดูแลรักษาพื้นฐานด้วยตนเองในราคาที่เข้าถึงง่าย โดยคัดเลือกสถานประกอบการขนาด 6 ช่องบริการ เปิดดำเนินการมาแล้วประมาณ 2 ปี เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บริการซ้ำและสัดส่วนรายได้จากกลุ่มผู้อยู่อาศัยประจำ

1.3 ผู้ประกอบการรายที่ 3 เขตบางบอน เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ใหม่บนเส้นทางคมนาคมสายหลักที่มีศักยภาพการเติบโตสูง มีร้านล้างรถหยอดเหรียญ 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 3.43 แต่ถือเป็นพื้นที่การแข่งขันต่ำที่กำลังมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างรวดเร็ว โดยคัดเลือกสถานประกอบการขนาด 4 ช่องบริการ เปิดดำเนินการมาแล้วประมาณ 1 ปี เพื่อวิเคราะห์โอกาสการเจาะตลาดใหม่และการขยายฐานลูกค้าชานเมือง

ทั้งนี้ ตัวเลข 7 ช่องบริการ (รถยนต์ 5 ช่อง และจักรยานยนต์ 2 ช่อง) ถูกกำหนดขึ้นจากการจัดสรรพื้นที่เช่าต้นแบบขนาด 300 ตารางเมตร (หน้ากว้าง 25 เมตร) ควบคู่กับข้อมูลสัดส่วนพื้นที่จริงจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ (ซึ่งมีขนาด 4–8 ช่องบริการ) เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุดต่อขนาดพื้นที่และการจัดการจราจรภายในร้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ

2.1 ส่วนที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยีการควบคุมน้ำอัตโนมัติ นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงกระบวนการบำบัดน้ำเสียตามมาตรฐานข้อกำหนดภาครัฐและการประยุกต์ใช้หลักความยั่งยืน 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) เพื่อประเมินระดับการจัดการทรัพยากรหมุนเวียนภายในสถานประกอบการ

2.2 ส่วนที่ 2 มุ่งเน้นการวิเคราะห์โครงสร้างเงินลงทุนเริ่มต้น (Capital Expenditure) และการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Operating Expense) เพื่อประเมินผลกำไรสุทธิและความสามารถในการสร้างกระแสเงินสดเชิงพื้นที่ โดยพิจารณาควบคู่กับพฤติกรรมผู้บริโภคจำแนกตามประเภทรถและช่วงเวลาการใช้บริการ ตลอดจนการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงภายนอก เช่น ข้อจำกัดด้านฤดูกาล และสภาพการแข่งขันในพื้นที่ที่เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนทางการเงิน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการกลุ่มตัวอย่าง ร่วมกับการลงพื้นที่สำรวจกายภาพของสถานประกอบการจริง เพื่อสังเกตระบบการทำงานและการจัดการจราจรภายในร้าน นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากรายงานภาครัฐ อาทิ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า และข้อมูลอัตราค่าสาธารณูปโภคจากการประปาและการไฟฟ้านครหลวง เพื่อประกอบการประมาณการต้นทุน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 มิติหลัก ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยประยุกต์ใช้ แนวคิด 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) และหลักเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและกำหนดรูปแบบระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม

4.2 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงิน ในการประเมินความคุ้มค่าของการลงทุน ผู้วิจัยได้จัดทำแบบจำลองกระแสเงินสดสุทธิของโครงการตลอดอายุ 5 ปี ภายใต้อัตราคิดลด (Discount Rate) ที่ร้อยละ 6.0 ต่อปี โดยอ้างอิงเกณฑ์การตัดสินใจจากแนวทางการศึกษาความเหมาะสมโครงการของ ชูชีพ พิพัฒน์ศิถี (2544) ดังต่อไปนี้

1) มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการ (Net Present Value: NPV) คือ เป็นการคำนวณหาผลต่างระหว่างมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดรับกับมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดจ่ายของโครงการ ถ้า NPV มีค่ามากกว่า 0 แสดงถึงโครงการมีความเหมาะสมในการลงทุน ค่า NPV ยิ่งสูงแสดงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนสูง

$$NPV= \sum_{t=0}^{n} \frac{(B_t-C_t)}{(1+r)^t}$$

กำหนดให้ n คือ จำนวนปีหรืออายุของโครงการที่ใช้ประเมิน
B_t คือ ผลประโยชน์ปีที่ t
C_t คือ ต้นทุนในปีที่ t
r คือ อัตราส่วนลด
t คือ ปีที่ของโครงการ

2) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (Benefit-Cost Ratio: B/C Ratio) คือ อัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์รวมต่อมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนรวมตลอดอายุโครงการ ถ้าค่า BCR มีค่ามากกว่า 1.0 แสดงถึงโครงการมีความเหมาะสมในการลงทุนเนื่องจากให้ผลตอบแทนมากกว่าต้นทุนที่เสียไป ค่า BCR ยิ่งสูงแสดงถึงประสิทธิภาพในการสร้างผลตอบแทนที่สูงขึ้น

$$B/C= \frac{\sum_{t=0}^{n} \frac{B_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=0}^{n} \frac{C_t}{(1+r)^t}}$$

กำหนดให้ B_t คือ ผลตอบแทนในปีที่ t
C_t คือ ต้นทุนการผลิตในปีที่ t
r คือ อัตราคิดลดหรือค่าเสียโอกาสของทุน
t คือ ปีของโครงการ
n คือ อายุของโครงการ

3) อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR) คือ อัตราคิดลดที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการมีค่าเท่ากับศูนย์พอดี ถ้าค่า IRR มีค่าสูงกว่าอัตราคิดลดที่กำหนดไว้ แสดงถึงโครงการมีความเหมาะสมในการลงทุน ค่า IRR ยิ่งสูงกว่าอัตราคิดลดมากเท่าใด โครงการยิ่งมีความสามารถในการทำกำไรและน่าดึงดูดใจในการลงทุนมากขึ้น

$$0= \sum_{t=1}^{n} \frac{(R_t-C_t)}{(1+IRR)^t} - CF_0$$

กำหนดให้ n คือ จำนวนปีของโครงการ
R_t คือ กระแสเงินสดรับในปีที่ t
C_t คือ กระแสเงินสดจ่ายในปีที่ t

IRR คือ อัตราผลตอบแทนภายใน (ค่าที่ต้องหา)
t คือ ลำดับปีของโครงการ
CF_0 คือ เงินลงทุนเริ่มแรกของโครงการ ณ ปีที่ 0

4) ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period: PB) คือ ระยะเวลาการดำเนินงานที่ทำให้กระแสเงินสดรับสุทธิสะสมมีมูลค่าเท่ากับเงินลงทุนเริ่มแรกพอดี ถ้าค่า PB มีระยะเวลาน้อยกว่าอายุโครงการ แสดงถึงโครงการมีความเหมาะสมในการลงทุน ระยะเวลาคืนทุนยิ่งสั้นแสดงถึงโครงการมีสภาพคล่องสูงและความเสี่ยงจากการลงทุนต่ำ

$$\text{ระยะเวลาคืนทุน} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายในการลงทุน}}{\text{ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยต่อปี}}$$

5) การวิเคราะห์ความอ่อนไหว (Sensitivity Analysis) คือ การคำนวณหาค่าร้อยละการเปลี่ยนแปลงสูงสุดของต้นทุนหรือรายได้ที่โครงการสามารถยอมรับได้ก่อนที่มูลค่าปัจจุบันสุทธิจะเท่ากับศูนย์ โดยเป็นการประเมินส่วนเผื่อความปลอดภัย (Margin of Safety) ของโครงการ ค่าร้อยละการเปลี่ยนแปลงยิ่งสูงแสดงถึงโครงการมีความทนทานต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจได้ดี

$$SVT_c = \frac{NPV}{PVC} \times 100$$

$$SVT_b = \frac{NPV}{PVB} \times 100$$

กำหนดให้ SVT_c คือ ค่าทดสอบการสลับค่าด้านต้นทุน
SVT_b คือ ค่าทดสอบการสลับค่าด้านผลตอบแทน
NPV คือ มูลค่าปัจจุบันของโครงการ
PVC คือ มูลค่าปัจจุบันด้านทุน
PVB คือ มูลค่าปัจจุบันด้านผลตอบแทน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจร้านล้างรถแบบบริการตนเอง

จากการศึกษาพบว่า ปริมาณการใช้น้ำของร้านล้างรถแบบบริการตนเองใช้ระบบปั๊มน้ำแรงดันสูง ซึ่งช่วยลดอัตราการใช้น้ำประปาในการล้างรถเฉลี่ยสำหรับรถยนต์ 90 ลิตรต่อคัน และสำหรับรถมอเตอร์ไซค์เฉลี่ย 45 ลิตรต่อคัน เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้สายยางปกติทั่วไป ถือเป็นการประยุกต์ใช้หลักการลดการใช้ (Reduce) ภายใต้แนวคิด 3Rs อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามกิจการล้างรถหยอดเหรียญในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังคงขาดการบริหารจัดการน้ำทิ้งอย่างครบวงจร ดังนั้น เพื่อป้องกันด้านความเสี่ยงทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 36 และ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 25 โครงการจึงถูกออกแบบให้บูรณาการหลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) อย่างเป็นระบบโดยมุ่งเน้นการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น ซึ่งประกอบไปด้วยบ่อดักทรายและถังดักไขมันเพื่อคัดแยกมลพิษและคราบน้ำมันก่อนระบายลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ โครงการได้จัดสรรงบประมาณ 22,000 บาท ในเงินลงทุนเริ่มต้นสำหรับติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น ก่อนปล่อยน้ำลงสู่ระบบระบายน้ำสาธารณะเพื่อจัดการด้านสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับข้อกฎหมาย ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดและงบประมาณระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้นของโครงการ

รายการ	ราคาอ้างอิง	รายละเอียด
บ่อดักทราย	~6,000 บาท	บ่อก่ออิฐ บล็อก ขนาด 1x1.5 ม. ลึก 0.5 ม. ฉาบกันซึมขัดมัน และฝาตะแกรงเหล็ก
บ่อดักไขมัน	~8,000 บาท	ใช้ ถังดักไขมันพลาสติก PE ฝังดิน 1,000 ลิตร (รุ่นฝังดิน) เพื่อดักคราบน้ำมันเครื่อง
ค่าขุดและติดตั้ง	~8,000 บาท	ขุดฝังถังและเดินท่อเมนจาก 7 ช่องล้าง
รวม	~22,000 บาท	ประมาณราคาจาก คุณพจน์ดนัย ประสมศรี สามัญวิศวกรโยธา บริษัท จุไทย กรุ๊ป จำกัด (ได้รับความยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ)

2. ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการลงทุนในร้านล้างรถแบบบริการตนเองโดยประเมินผ่านตัวชี้วัดทางการเงิน

จากการทบทวนเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ 3 ราย สามารถนำมาเป็นข้อมูลตั้งต้นของ การตั้งสมมติฐานในการดำเนินธุรกิจร้านล้างรถแบบบริการตนเองในพื้นที่บางบอน เพื่อให้ประมาณการทางการเงินสะท้อนความเป็นจริงเชิงพาณิชย์ โดยได้กำหนดกรอบสมมติฐานหลักไว้ดังนี้

2.1 สมมติฐานที่ใช้ประเมินโครงการ

2.1.1 ลักษณะทางกายภาพและรูปแบบการดำเนินงานของโครงการ โครงการกำหนดพื้นที่ต้นแบบในการจำลองจัดตั้งกิจการ ณ เขตบางบอน (บริเวณถนนเอกชัย–บางบอน) ซึ่งเป็นทำเลที่มีศักยภาพด้านประชากรจากการเป็นชุมชนเมืองชั้นนอกที่มีการขยายตัวของที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง ผนวกกับเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักที่มีปริมาณการสัญจรหนาแน่นตลอดวัน จึงเอื้อต่อการมองเห็นและเข้าถึงของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย โครงการได้กำหนดสมมติฐานการเช่าที่ดินระยะยาวขนาด 300 ตารางเมตร (กว้าง 25 เมตร ลึก 12 เมตร) จัดสรรพื้นที่เพื่อรองรับการบริหารจัดการจราจรภายใน (Traffic Flow) แบ่งเป็น 3 โซนหลัก ได้แก่ โซนให้บริการลูกค้าประกอบไปด้วยช่องบริการรถยนต์ 5 ช่อง และช่องบริการรถจักรยานยนต์ 2 ช่อง) โซนระบบปฏิบัติการห้องเครื่องจักรและปั๊มน้ำแรงดันสูง และโซนบำบัดน้ำเสีย รูปแบบกิจการเป็นร้านล้างรถแบบบริการตนเอง (Self-Service) เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง ขับเคลื่อนด้วยระบบตู้หยอดเหรียญและบริหารจัดการแบบไร้พนักงานประจำ เพื่อควบคุมและลดทอนต้นทุนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านกลยุทธ์ราคาและบริการอ้างอิงจากกิจการในพื้นที่ โดยเริ่มต้นหยอดเหรียญขั้นต่ำที่ 1 บาท อัตราการปล่อยน้ำแรงดันสูงอยู่ที่ 18 วินาทีต่อ 1 บาท อัตราการปล่อยโฟมล้างรถและลมเป่าแห้งอยู่ที่ 15 วินาทีต่อ 1 บาท พร้อมทั้งกำหนดนโยบายไม่จัดเตรียมผ้าเช็ดรถส่วนกลางเพื่อลดต้นทุนวัสดุสิ้นเปลืองและภาระการจัดการภายในร้าน

2.1.2 อายุของโครงการ กำหนดระยะเวลาการดำเนินโครงการไว้ที่ 5 ปี สอดคล้องกับระยะเวลาของอายุสัญญาเช่าที่ดินเชิงพาณิชย์และอายุการใช้งานของเครื่องจักรหลักซึ่งคือปั๊มน้ำแรงดันสูง

2.1.3 แหล่งที่มาของเงินทุน ดำเนินกิจการโดยใช้เงินทุนส่วนตัวของผู้ประกอบการร้อยละ 100 (จำนวน 885,220 บาท) ไม่มีภาระดอกเบี้ยจ่าย

2.1.4 อัตราคิดลด (Discount Rate) กำหนดไว้ที่ระดับร้อยละ 6.0 ต่อปี โดยอ้างอิงจากต้นทุนค่าเสียโอกาสของเงินทุนผ่านการเทียบเคียงผลตอบแทนเฉลี่ยระยะยาวของกองทุนเปิด SCBSET50 (ร้อยละ 5.60 ต่อปี) และบวกเพิ่มด้วยส่วนชดเชยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องและความเสี่ยงของธุรกิจขนาดย่อม (Liquidity and Small Firm Risk Premium) อีกร้อยละ 0.40 ต่อปี เพื่อสะท้อนข้อจำกัดของสินทรัพย์ที่ขาดสภาพคล่องในการเปลี่ยนเป็นเงินสดและความเสี่ยงเฉพาะของธุรกิจบริการตนเองที่ไม่มีพนักงานประจำ ทั้งนี้ อัตราคิดลดร้อยละ 6.0 ถือเป็นระดับที่สะท้อนต้นทุนทางการเงินตามความเป็นจริงของผู้ลงทุนเดี่ยวที่ใช้เงินทุนตนเองทั้งหมด (Equity-Financed) 100% โดยไม่มีภาระดอกเบี้ยเงินกู้

2.1.5 ประมาณการรายได้จากการให้บริการ กำหนดขึ้นจากการประมวลผลและถ่วงน้ำหนักข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการทั้ง 3 ราย ร่วมกับขีดความสามารถในการรองรับรถ (Capacity) ของโครงการต้นแบบขนาด 7 ช่องบริการ (รถยนต์ 5 ช่อง และจักรยานยนต์ 2 ช่อง) โดยคำนวณจากปริมาณลูกค้าเฉลี่ยรวม

60 คันต่อวัน แบ่งเป็น รถยนต์ 35 คัน (คิดเป็นอัตราหมุนเวียนเฉลี่ยเพียง 7 คันต่อช่องต่อวัน) และรถจักรยานยนต์ 25 คัน (เฉลี่ย 12.5 คันต่อช่องต่อวัน) ซึ่งเป็นระดับอนุรักษนิยม (Conservative Approach) คิดเป็นอัตราการใช้ประโยชน์พื้นที่ (Capacity Utilization) เพียงร้อยละ 25–30 ของขีดความสามารถสูงสุดตลอด 24 ชั่วโมง สำหรับค่าบริการเฉลี่ยอ้างอิงจากพฤติกรรมการหยอดเหรียญจริงของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ รถยนต์เฉลี่ย 50 บาทต่อคัน (ใช้น้ำ โฟม และเป่าลม) และรถจักรยานยนต์เฉลี่ย 25 บาทต่อคัน รวมเป็นรายได้เฉลี่ย 2,250 บาทต่อวัน หรือ 71,250 บาทต่อเดือน ทั้งนี้ เมื่อทำการปรับรายได้ตามฤดูกาล (Seasonal Adjustment) ให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ โดยช่วงฤดูแล้ง 7 เดือน ปริมาณลูกค้าจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 11 (รายได้ 79,100 บาท/เดือน) และฤดูฝน 5 เดือน ปริมาณลูกค้าลดลงร้อยละ 15 (รายได้ 60,260 บาท/เดือน) โครงการจะมีรายได้รวมคงที่เท่ากับ 855,000 บาทต่อปี

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการทั้ง 3 ราย ยังพบข้อมูลเชิงประจักษ์ด้านพฤติกรรมลูกค้าที่ตรงกันว่า สัดส่วนผู้ใช้บริการประจำที่สร้างรายได้หลักคิดเป็นร้อยละ 45–55 ของปริมาณผู้ใช้บริการทั้งหมด คือ กลุ่มผู้ใช้รถเพื่อการพาณิชย์และอาชีพอิสระ (Commercial & Gig Workers) เช่น รถกระบะส่งของ รถแท็กซี่ และพาร์ทเนอร์ขับรถรับจ้าง ซึ่งนิยมเข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่องเฉลี่ย 2–4 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยเฉพาะในช่วงเวลากลางคืนถึงเช้ามืด (Off-Peak) ส่งผลให้ธุรกิจมีกระแสเงินสดหมุนเวียนอย่างสม่ำเสมอตลอด 24 ชั่วโมง

2.1.6 งบประมาณเงินลงทุนเริ่มแรก เงินลงทุน ณ ปีที่ 0 มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 885,220 บาท จำแนกเป็น (1) งานโครงสร้างอาคารและสถาปัตยกรรม 529,000 บาท ประกอบด้วย โครงสร้างอาคารเหล็กหลังคาเมทัลชีทขนาด 246 ตร.ม. 369,000 บาท งานพื้นคอนกรีตหนา 10 ซม. ปรับสโลปเพื่อระบายน้ำขนาด 300 ตร.ม. 120,000 บาท (ประมาณราคาโดย คุณกิตติธร หาญณรงค์ วิศวกรโยธา การประปาส่วนภูมิภาค ได้รับความยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ) และค่าเดินระบบไฟฟ้าประปา 7 ช่องล้าง 40,000 บาท (2) กลุ่มเครื่องจักรและปฏิบัติการ 334,220 บาท ประกอบด้วย เครื่องล้างรถหยอดเหรียญพร้อมปั๊มน้ำ 7 ชุด 315,000 บาท ถังโฟม WAVE Pailin-1000 จำนวน 2 ถัง 7,780 บาท ถังน้ำสำรอง WAVE Pailin-2000 จำนวน 1 ถัง 5,990 บาท และระบบกล้องวงจรปิด 5 ตัว 5,450 บาท และ (3) งานระบบบำบัดน้ำเสียสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น 22,000 บาท

2.1.7 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายดำเนินงานในปีที่ 1–3 อยู่ที่ 412,800 บาทต่อปี ประกอบด้วย ต้นทุนคงที่คือค่าเช่าที่ดินพื้นที่บางบอน 240,000 บาทต่อปี (เดือนละ 20,000 บาท) ค่าอินเทอร์เน็ต 4,800 บาทต่อปี และต้นทุนผันแปรคือค่าไฟฟ้า 85,500 บาทต่อปี (คิดเป็นร้อยละ 10 ของรายได้) ค่าน้ำประปาประเภทธุรกิจตามปริมาณใช้จริง 21,600 บาทต่อปี (ถัวเฉลี่ย 128.25 หน่วยต่อเดือน) ค่าหัวเชื้อโฟม 43,200 บาทต่อปี (3 ถังต่อเดือน) ตลอดจนค่าเปลี่ยนสายน้ำแรงดันสูง สายโฟม สายลม ค่าธรรมเนียมและใบอนุญาตรายปี ค่าจ้างเหมาบริการดูดตะกอนและล้างถังดักไขมัน ตลอดจนค่าซ่อมบำรุงและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดในการดูแลความสะอาดรวม 17,700 บาทต่อปี ทั้งนี้ โครงการยึดรูปแบบธุรกิจบริการตนเองแบบไร้พนักงานประจำ เพื่อลดภาระต้นทุนแรงงาน โดยเจ้าของกิจการทำหน้าที่ตรวจสอบความเรียบร้อยและเติมน้ำยาเคมีเป็นรอบเวลา (Routine Inspection) ควบคู่กับการควบคุมผ่านระบบกล้องวงจรปิดทางไกล ทั้งนี้ ในปีที่ 4–5 ค่าใช้จ่ายดำเนินงานจะปรับเพิ่มขึ้นเป็น 436,800 บาทต่อปี ตามเงื่อนไขการปรับขึ้นค่าเช่าที่ดินร้อยละ 10

2.1.8 ค่าเสื่อมราคา ค่าตัดจำหน่าย และภาษีเงินได้นิติบุคคล การคำนวณค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินใช้วิธีเส้นตรงกำหนดมูลค่าซากเท่ากับ 0 บาท ตกปีละ 128,144 บาท โดยสินทรัพย์กลุ่มโครงสร้างเหล็กและพื้นปูนจะถูกบันทึกค่าตัดจำหน่าย (Write-off) มูลค่าทางบัญชีคงเหลือ ณ สิ้นปีที่ 5 จำนวน 244,500 บาท ทิ้งทั้งจำนวนเนื่องจากสิ้นสุดสัญญาเช่าพื้นที่ สำหรับการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลอ้างอิงอัตราก้าวหน้าประเภทวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ส่งผลให้โครงการมีภาระภาษีในปีที่ 1–3 ปีละ 2,108 บาท และไม่มีภาระภาษีในปีที่ 4–5 เนื่องจากกำไรไม่เกินเกณฑ์ยกเว้นตามกฎหมาย

2.2 การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

2.2.1 งบกำไรขาดทุนของโครงการ

การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในเชิงบัญชีสะท้อนให้เห็นความสามารถในการทำกำไรของโครงการ โดยผลการประมาณการชี้ให้เห็นว่ากิจการมีกำไรสุทธิที่เป็นบวกและมีอัตรากำไรสุทธิอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจตั้งแต่นับแต่

ปีแรก ทั้งนี้ ในส่วนของโครงสร้างรายได้และค่าใช้จ่ายดำเนินงานหลัก โครงการมีลักษณะการดำเนินงานที่คงที่ต่อเนื่องในช่วงเริ่มแรก สำหรับด้านภาษีเงินได้นิติบุคคล โครงการได้รับสิทธิประโยชน์ในรูปแบบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) อ้างอิงตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 603) พ.ศ. 2559 ซึ่งกำหนดให้ยกเว้นภาษีสำหรับกำไร 300,000 บาทแรก และคำนวณอัตราร้อยละ 15 ในส่วนที่เกิน ส่งผลให้โครงการมีภาระภาษีจ่ายจริงเพียงปีละ 2,108 บาท และคงเหลือเป็นกำไรสุทธิทางบัญชีหลังหักภาษีจำนวน 311,948 บาทต่อปี ในช่วงปีที่ 1 ถึงปีที่ 3 อย่างไรก็ตาม ในปีที่ 4 และปีที่ 5 โครงการมีกำไรสุทธิปรับลดลงเหลือ 290,056 บาท และ 45,556 บาท ตามลำดับ เนื่องจากการปรับขึ้นอัตราค่าเช่าที่ดินร้อยละ 10 ตามเงื่อนไขสัญญาเช่าร่วมกับการตัดจำหน่ายสินทรัพย์ (Write-off) ในปีสุดท้าย ดังสะท้อนข้อมูลสรุปการประมาณการรายได้และค่าใช้จ่ายของโครงการตลอดอายุโครงการปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 อย่างชัดเจนในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 งบกำไรขาดทุนของโครงการ (หน่วย: บาท)

รายการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
รายได้จากการให้บริการ	855,000	855,000	855,000	855,000	855,000
หัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน					
ค่าเช่าที่ดิน	(240,000)	(240,000)	(240,000)	(264,000)	(264,000)
ค่าไฟฟ้า	(85,500)	(85,500)	(85,500)	(85,500)	(85,500)
ค่าน้ำประปา	(21,600)	(21,600)	(21,600)	(21,600)	(21,600)
ค่าอินเตอร์เน็ต	(4,800)	(4,800)	(4,800)	(4,800)	(4,800)
ค่าหัวเชื้อโฟม	(43,200)	(43,200)	(43,200)	(43,200)	(43,200)
สายน้ำแรงดันสูง	(7,000)	(7,000)	(7,000)	(7,000)	(7,000)
สายโฟม	(3,500)	(3,500)	(3,500)	(3,500)	(3,500)
สายลม	(4,200)	(4,200)	(4,200)	(4,200)	(4,200)
ซ่อมบำรุงเบ็ดเตล็ด	(3,000)	(3,000)	(3,000)	(3,000)	(3,000)
รวมค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	(412,800)	(412,800)	(412,800)	(436,800)	(436,800)
กำไรก่อนหักค่าเสื่อมราคา (EBITDA)	442,200	442,200	442,200	418,200	418,200
หัก ค่าเสื่อมราคา	(128,144)	(128,144)	(128,144)	(128,144)	(128,144)
หัก ค่าตัดจำหน่าย (Write-off)	-	-	-	-	(244,500)
กำไรก่อนหักภาษี (EBT)	**314,056**	**314,056**	**314,056**	**290,056**	**45,556**
หัก ภาษีเงินได้นิติบุคคล (SME)	(2,108)	(2,108)	(2,108)	(0)	(0)
กำไรสุทธิ (Net Profit)	**311,948**	**311,948**	**311,948**	**290,056**	**45,556**

2.2.2 กระแสเงินสดของโครงการ

จากการรวบรวมข้อมูลค่าใช้จ่ายทางด้านการลงทุน ค่าใช้จ่ายทางด้านการดำเนินงาน และผลตอบแทนของโครงการ สามารถนำมาจัดทำเป็นกระแสเงินสดสุทธิของโครงการตลอดอายุโครงการ 5 ปี ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 งบกระแสเงินสดของโครงการ (หน่วย: บาท)

รายการ	ปีที่ 0	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
กำไรสุทธิทางบัญชี	-	311,948	311,948	311,948	290,056	45,556
บวกกลับ: ค่าเสื่อมราคา	-	128,144	128,144	128,144	128,144	128,144
บวกกลับ: ค่าตัดจำหน่าย (Write-off)	-	-	-	-	-	244,500
กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน	-	440,092	440,092	440,092	418,200	418,200
หัก เงินลงทุนเริ่มแรก	(885,220)	-	-	-	-	-
กระแสเงินสดสุทธิ	**(885,220)**	**440,092**	**440,092**	**440,092**	**418,200**	**418,200**

2.3 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงิน

เมื่อทำการคำนวณปัจจัยคิดลดเพื่อวิเคราะห์กระแสเงินสดคิดลด (Discounted Cash Flow) สามารถประมาณการกระแสเงินสดและมูลค่าปัจจุบัน (PV) ได้ดังตารางที่ 4 และประเมินความคุ้มค่าผ่านดัชนีชี้วัด 4 ตัวแปรหลัก สรุปในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 4 ประมาณการกระแสเงินสดและมูลค่าปัจจุบันของโครงการ (หน่วย: บาท)

ปีที่	กระแสเงินสดรับ	กระแสเงินสดจ่าย	กระแสเงินสดสุทธิ	มูลค่าปัจจุบันกระแสเงินสดรับ	มูลค่าปัจจุบันกระแสเงินสดจ่าย	มูลค่าปัจจุบันกระแสเงินสดสุทธิ
0	0	885,220	(885,220)	0	885,220	(885,220)
1	855,000	414,908	440,092	806,607	391,424	415,183
2	855,000	414,908	440,092	760,950	369,268	391,682
3	855,000	414,908	440,092	717,858	348,357	369,501
4	855,000	436,800	418,200	677,246	345,990	331,256
5	855,000	436,800	418,200	638,942	326,421	312,521
รวม	**4,275,000**	**3,003,544**	**1,271,456**	**3,601,603**	**2,666,680**	**934,923**

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินของโครงการ

ตัวชี้วัดทางการเงิน	ผลการคำนวณ	เกณฑ์การตัดสินใจ	ผลการประเมิน
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV)	934,923 บาท	> 0	ผ่านเกณฑ์
อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio)	1.35 เท่า	> 1.0	ผ่านเกณฑ์
อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR)	40.59 %	> 6.00%	ผ่านเกณฑ์
ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period: PB)	2 ปี 4 วัน	< 5 ปี	ผ่านเกณฑ์

2.4 การวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ (Sensitivity Analysis)

เพื่อประเมินความมั่นคงและหาขอบเขตส่วนเผื่อความปลอดภัย (Margin of Safety) โครงการได้ทำการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (Switching Value Test: SVT) เพื่อหาค่าร้อยละสูงสุดที่โครงการจะสามารถแบกรับความผันผวนของปัจจัยรายได้และต้นทุนได้ ก่อนที่มูลค่าปัจจุบันสุทธิจะลดลงจนเท่ากับศูนย์พอดี (NPV = 0) สรุปผลได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การทดสอบค่าความแปรเปลี่ยนของโครงการ (Switching Value Test)

ปัจจัยที่เปลี่ยนแปลง	SVT (ร้อยละ)	ความหมาย
รายได้ลดลง (SVTb)	25.96%	รายได้ลดลงได้สูงสุดร้อยละ 25.96 โครงการจึงจะมี NPV = 0 และ B/C = 1
ต้นทุนรวมเพิ่มขึ้น (SVTc)	35.06%	ต้นทุนรวมเพิ่มขึ้นได้สูงสุดร้อยละ 35.06 โครงการจึงจะมี NPV = 0 และ B/C = 1

อภิปรายผล

จากการศึกษาการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการลงทุนในร้านล้างรถแบบบริการตนเอง (Self-Service Car Wash Business) สามารถนำผลการศึกษามาอภิปรายเชื่อมโยงกับมิติต่างๆ ทางเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ พฤติกรรมผู้บริโภค และการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้ดังนี้

1. มิติด้านความคุ้มค่าทางการเงินและโครงสร้างต้นทุน (Financial Feasibility & Cost Structure) ผลการวิเคราะห์ทางการเงินชี้ให้เห็นว่า โครงการมีความคุ้มค่าในการลงทุนอย่างชัดเจน โดยมีอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) สูงถึงร้อยละ 40.59 และมีระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) เพียง 2 ปี 4 วัน ซึ่งสั้นกว่าอายุโครงการที่ประเมินไว้ที่ 5 ปี

อัตราผลตอบแทนที่สูงนี้เป็นผลมาจากลักษณะโครงสร้างต้นทุนของธุรกิจล้างรถแบบบริการตนเอง ที่สามารถแก้ไขปัญหาคอขวดของธุรกิจคาร์แคร์แบบดั้งเดิมได้ นั่นคือการพึ่งพาแรงงานคน การถ่ายโอนภาระการล้างรถไปสู่ตัวผู้บริโภค (Self-service) ช่วยปรับลดโครงสร้างต้นทุนคงที่ ด้านค่าจ้างพนักงานออกไปได้ ทำให้กิจการมีจุดคุ้มทุนที่ต่ำ และสามารถสร้างกระแสเงินสดได้อย่างต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมง อย่างไรก็ตามแม้ผลตอบแทนจะน่าดึงดูด แต่กิจการยังคงมีความท้าทายในด้านการจัดการ ต้นทุนจม (Sunk Cost) เนื่องจากเงินลงทุนรวมกว่า 885,220 บาทนั้น ถูกจัดสรรไปกับงานโครงสร้างและสถาปัตยกรรม ถึง 529,000 บาท ซึ่งไม่สามารถเคลื่อนย้ายหรือนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มได้เมื่อสิ้นสุดสัญญาเช่า ผู้ประกอบการจึงต้องตระหนักถึงการบริหารสภาพคล่องในช่วง 2 ปีแรก เพื่อให้คืนทุนได้ตามเป้าหมายก่อนที่มูลค่าทางบัญชีของทรัพย์สินดังกล่าวจะถูกตัดจำหน่าย (Write-off) ทิ้งทั้งจำนวนในปีสุดท้ายของการดำเนินงาน ผลการศึกษาในส่วนนี้ซึ่งสอดคล้องกับ รัตนวดี ไชยโคตร และคณะ (2559) ศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของธุรกิจคาร์แคร์ พบว่า เป็นธุรกิจที่มีศักยภาพในการทำกำไรสูงและมีระยะเวลาคืนทุนเฉลี่ยค่อนข้างรวดเร็วประมาณ 2 ปีเศษ

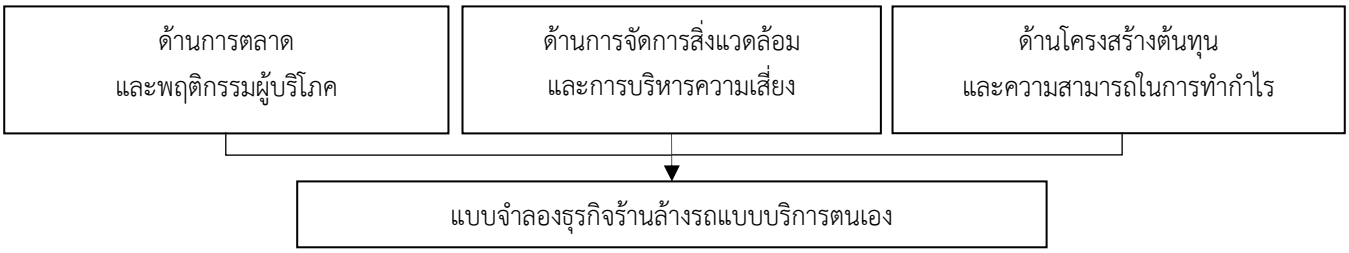
2. มิติด้านพฤติกรรมผู้บริโภคและกลุ่มเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Consumer Behavior & Strategic Targeting) สอดคล้องกับข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในผลการวิจัย ที่ชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของโมเดลธุรกิจนี้ไม่ได้พึ่งพากลุ่มผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลทั่วไปเป็นหลัก แต่กลับขับเคลื่อนด้วย กลุ่มผู้ใช้รถเพื่อการพาณิชย์และอาชีพอิสระ (Commercial & Gig Workers) เช่น รถกระบะขนส่งสินค้าในระบบโลจิสติกส์ รถแท็กซี่ และพาร์ทเนอร์ขับรถรับจ้าง ซึ่งเติบโตสูงขึ้นตามแรงส่งของเศรษฐกิจแบบแพลตฟอร์ม (Platform Economy) ในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ ลูกค้ากลุ่มนี้มองค่าใช้จ่ายในการทำความสะอาดรถเป็น ต้นทุนการดำเนินงาน (Operating Expense) ไม่ใช่ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิงหรือเพื่อความสวยงามขั้นสูง กลุ่มเป้าหมายนี้จึงมีความอ่อนไหวต่อราคาสูง การใช้กลยุทธ์ราคาเจาะตลาด (เริ่มต้นเพียง 1 บาท หรือเฉลี่ยการใช้จ่ายที่ 20-50 บาทต่อคัน) จึงตอบสนองต่ออุปสงค์ของลูกค้ากลุ่มนี้ได้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้ ข้อได้เปรียบของการเปิดบริการตลอด 24 ชั่วโมง ยังสอดรับกับพฤติกรรมการทำงานนอกเวลาปกติของกลุ่มแรงงานอิสระ ทำให้ธุรกิจสามารถรองรับอุปสงค์ในช่วงเวลาที่ธุรกิจคาร์แคร์ดั้งเดิมปิดให้บริการ ซึ่งเป็นการลดค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ของการใช้พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาในส่วนนี้ซึ่งสอดคล้องกับ พุฑฒิ วรชาติ (2564) ศึกษาโมเดลธุรกิจบริการตนเอง 24 ชั่วโมง (กรณีศึกษาร้านสะดวกซัก) พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคในเขตชุมชนเมืองยุคใหม่ให้ความสำคัญกับความสะดวกในการควบคุมกระบวนการบริการด้วยตนเองและสอดรับกับวิถีชีวิตที่ไม่มีเวลาตายตัว ส่งผลให้โมเดลการให้บริการตนเองหยอดเหรียญสามารถดึงดูดและสร้างฐานลูกค้าประจำในพื้นที่ได้อย่างมีนัยสำคัญ

3. มิติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน (Environmental Management & ESG Integration) ธุรกิจร้านล้างรถแม้จะมีขนาดเป็นเพียงวิสาหกิจขนาดย่อม แต่จัดเป็นกิจการที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับสูงผ่านปริมาณการใช้น้ำรวมที่สูงถึง 52,000–125,000 ลิตรต่อเดือน และการปล่อยน้ำทิ้งที่ปนเปื้อนสารเคมีและคราบน้ำมัน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการแนวคิด 3Rs เข้าไปในแผนธุรกิจตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น ไม่เพียงแต่ช่วยลดผลกระทบเชิงลบแต่ยังเป็นการบริหารความเสี่ยงทางธุรกิจที่สำคัญ การประยุกต์ใช้หลักการลดการใช้ (Reduce) ผ่านเทคโนโลยีปั๊มน้ำแรงดันสูง สามารถลดการใช้น้ำเฉลี่ยต่อคันเหลือเพียง 90 ลิตร ซึ่งประหยัดน้ำได้มากกว่าการล้างด้วยสายยางปกติ (150-200 ลิตร) ส่งผลให้ต้นทุนผันแปรด้านค่าน้ำประปาลดลงอย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม ในมิติด้านการบำบัดน้ำเสียและการหมุนเวียนทรัพยากร (Reuse & Recycle) ผลการศึกษาเชิงประจักษ์พบว่า สถานประกอบการจริงยังจำกัดอยู่เพียงการจัดการทางกายภาพขั้นต้น โดยการติดตั้งตะแกรงดักขยะและเศษดินทรายบริเวณรางระบายน้ำทิ้งเท่านั้น และยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียเพื่อนำกลับมาใช้ซ้ำเนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่จัดวางและต้นทุนเทคโนโลยีที่สูงเกินความคุ้มค่าของวิสาหกิจขนาดย่อม ดังนั้น การที่แบบจำลองโครงการต้นแบบได้บรรจุงบประมาณ 22,000 บาท เพื่อยกระดับการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น (บ่อดักทรายร่วมกับบ่อดักไขมัน) ถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าและมีความสมเหตุสมผลในเชิงการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่อเป็นเกราะป้องกันทางกฎหมายในการป้องกันการละเมิดพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 36 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 25 ผลการศึกษาในส่วนนี้ซึ่งสอดคล้องกับ วิษณุ อรรถวานิช และพิชลัณดาห์ สนธิวิพุรห์ (2564) ศึกษาประเมินผลกระทบของการลงทุนในระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี

สีเขียวของภาคธุรกิจบริการ พบว่า ไม่ได้ส่งผลเชิงลบต่อความสามารถในการทำกำไร แต่ในทางกลับกันสามารถช่วยลดความเสี่ยงทางกฎหมายและสร้างผลประโยชน์สุทธิเชิงบวกแก่สังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างคุ้มค่า และสอดคล้องกับ Firmansyah et al. (2024) ศึกษาเทคโนโลยีการล้างรถแบบประหยัดพลังงานและสิ่งแวดล้อม พบว่า การล้างรถในสถานบริการตนเองที่ใช้ระบบควบคุมแรงดันน้ำและมีการติดตั้งถังดักจับมลพิษเบื้องต้น จัดเป็นทางเลือกในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและลดการปนเปื้อนของแหล่งน้ำธรรมชาติได้อย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 กรอบโครงสร้างองค์ความรู้ใหม่ของธุรกิจร้านล้างรถแบบบริการตนเอง

หมายเหตุ: แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงของแบบจำลองธุรกิจบริการตนเองที่บูรณาการ 3 มิติหลัก ได้แก่

(1) การตลาด: ขับเคลื่อนด้วยกลุ่ม Commercial & Gig Workers ในช่วง Off-Peak

(2) สิ่งแวดล้อม: การลงทุนระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้นเพื่อป้องกันความเสี่ยงทางกฎหมาย

(3) ต้นทุน: การใช้ระบบอัตโนมัติ (Automation) เพื่อลดต้นทุนแรงงาน สร้างจุดคุ้มทุนต่ำ และทนความเสี่ยงสูง (SVT)

จากการศึกษาและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการลงทุนในร้านล้างรถแบบบริการตนเอง ได้องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อม (SMEs) โดยแสดงโครงสร้างความเชื่อมโยงในลักษณะของแบบจำลองความยั่งยืนของธุรกิจบริการตนเองขนาดเล็ก ดังปรากฏในแผนภาพที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยการค้นพบสำคัญ 3 มิติหลัก

ประการแรก ในมิติด้านการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค งานวิจัยชิ้นนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เชิงประจักษ์จากผลการศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้บริการ โดยค้นพบว่า โครงสร้างรายได้และเสถียรภาพทางการเงินของร้านล้างรถบริการตนเองขับเคลื่อนด้วยกลุ่มเป้าหมายหลักที่เป็น กลุ่มผู้ใช้รถเพื่อการพาณิชย์และอาชีพอิสระ (Commercial & Gig Workers) เช่น รถกระบะขนส่งสินค้า แท็กซี่ และจักรยานยนต์รับจ้าง ซึ่งลูกค้ากลุ่มนี้ต้องการเพียงความคุ้มค่า ความรวดเร็ว และมีอัตราความถี่ในการเข้าใช้บริการที่สม่ำเสมอสูงกว่าลูกค้าทั่วไป การเข้าใจพฤติกรรมนี้จึงเป็นหัวใจสำคัญในการเลือกทำเลที่ตั้งใกล้จุดกระจายสินค้าและเป็นเกณฑ์ในการตั้งราคาเชิงกลยุทธ์ในอนาคต

ประการถัดมา ในมิติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการบริหารความเสี่ยง การวิจัยครั้งนี้พิสูจน์ให้เห็นในว่าการลงทุนติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น (บ่อดักทรายและถังดักไขมัน) ไม่ได้เป็นภาระที่ลดทอนความคุ้มค่าในการลงทุนอย่างที่ผู้ประกอบการรายย่อยมักกังวล เนื่องจากใช้เงินลงทุนในสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับเงินลงทุนรวมทั้งหมด ทว่าผลลัพธ์ที่ได้กลับสร้างประโยชน์มหาศาลในการเปลี่ยนมุมมองต่อต้นทุนสิ่งแวดล้อมจากการเป็นค่าใช้จ่ายสูญเปล่าให้กลายเป็นการลงทุนเชิงกลยุทธ์เพื่อเป็นเกราะป้องกันความเสี่ยงทางกฎหมาย ที่ช่วยควบคุมและป้องกันความเสี่ยงจากการละเมิดพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และพระราชบัญญัติการสาธารณสุขได้อย่างเด็ดขาดและคุ้มค่าเงิน

ในมิติสุดท้าย คือด้านโครงสร้างต้นทุนและความสามารถในการทำกำไร ผลจากการทดสอบความอ่อนไหว (Sensitivity Analysis) เผยให้เห็นองค์ความรู้เชิงโครงสร้างว่า โมเดลธุรกิจประเภทบริการตนเอง ที่ตัดลดต้นทุนด้านแรงงานคนออกไปทั้งหมด จะช่วยปรับโครงสร้างธุรกิจให้มีลักษณะต้นทุนคงที่ต่ำมาก ส่งผลให้ธุรกิจมีส่วนเผื่อ

ความปลอดภัย ที่กว้างและทนทานต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจสูง โดยโครงการยังคงความสามารถในการสร้างกระแสเงินสดที่เป็นบวกและอยู่รอดได้ดีแม้ในสถานการณ์วิกฤตที่รายได้ลดลงถึงร้อยละ 25.96 หรือต้นทุนรวมเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 35.06 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโมเดลธุรกิจอัตโนมัติ 24 ชั่วโมงนี้ มีความเสถียรภาพและความต้านทานต่อความเสี่ยงสูง องค์ความรู้ในมิตินี้เป็นการพิสูจน์เชิงปริมาณว่า การลดพึ่งพาแรงงานคน (Automation) สร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ (Economic Resilience) ให้กับ SMEs ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของธุรกิจร้านล้างรถแบบบริการตนเอง ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปข้อค้นพบเชิงประจักษ์ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม แม้ธุรกิจจะมีอัตราการใช้น้ำหมุนเวียนสูง แต่การใช้เทคโนโลยีปั๊มน้ำแรงดันสูงสามารถช่วยลดปริมาณการใช้น้ำต่อคันลงได้อย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับการล้างรถทั่วไป ขณะเดียวกัน การลงทุนติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียเบื้องต้น (บ่อดักทรายและถังดักไขมัน) โดยใช้งบประมาณเริ่มต้นในสัดส่วนที่ต่ำมาก ช่วยลดมลพิษคราบน้ำมันก่อนระบายสู่ท่อสาธารณะได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการรายย่อยสามารถบูรณาการความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับความคุ้มค่าในการลงทุนได้อย่างสมดุล

2. ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงิน ภายใต้สมมติฐานของโครงการต้นแบบที่ศึกษา โครงการมีความคุ้มค่าและความเป็นไปได้ในการลงทุนสูง โดยแบบจำลองทางการเงินสะท้อนให้เห็นว่า กิจการมีความสามารถในการทำกำไรและสร้างกระแสเงินสดสุทธิเป็นบวกได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่นับแต่ปีแรก ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนภายในสูงกว่าต้นทุนทางการเงินอย่างชัดเจน และมีระยะเวลาคืนทุนที่รวดเร็วเพียงประมาณ 2 ปีเศษ ซึ่งสั้นกว่าอายุสัญญาเช่าพื้นที่ นอกจากนี้การทดสอบความอ่อนไหวยังยืนยันว่า โครงการมีส่วนเผื่อความปลอดภัยที่กว้างและมีภูมิคุ้มกันต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจที่ดีเยี่ยม โดยสามารถทนทานต่อสภาวะรายได้ลดลงหรือต้นทุนที่ปรับตัวสูงขึ้นได้อย่างมีเสถียรภาพ จึงสรุปได้ว่าการลงทุนในโมเดลธุรกิจบริการตนเองแบบอัตโนมัติ 24 ชั่วโมง เป็นทางเลือกการลงทุนเชิงพาณิชย์ที่มีศักยภาพและมีความมั่นคงทางการเงินสูง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 การบริหารจัดการสัญญาเช่าพื้นที่ (Lease Agreement Management) เนื่องจากโครงการมีเงินลงทุนกว่าร้อยละ 55 เป็นงานโครงสร้างที่เป็นต้นทุนจม (Sunk Cost) ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญกับการเจรจาสัญญาเช่าที่ดินระยะยาว (ขั้นต่ำ 5 ปี) และควรระบุเงื่อนไขการปรับขึ้นค่าเช่าไว้ในสัญญาให้ชัดเจน (เช่น ปรับขึ้นร้อยละ 10 ในปีที่ 4) เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการถูกยกเลิกสัญญาก่อนจุดคุ้มทุน หรือการถูกปรับขึ้นค่าเช่าอย่างก้าวกระโดด

1.2 การจัดการต้นทุนสาธารณูปโภคเชิงรุก จากกรณีศึกษาพบว่า การใช้น้ำประปาและไฟฟ้าในอัตรา “ชั่วคราว” จะทำให้ต้นทุนผันแปรสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ลงทุนจึงควรดำเนินการขออนุญาตก่อสร้างและขอทะเบียนบ้านให้ถูกต้องเพื่อให้ได้รับสิทธิในการชำระค่าสาธารณูปโภคในอัตราประเภทกิจการ จะช่วยเพิ่มอัตรากาไรสุทธิและเสริมสร้างความมั่นคงของกระแสเงินสดในระยะยาวได้อย่างมีนัยสาคัญ

1.3 กลยุทธ์การเลือกทำเล (Location Strategy) จากข้อค้นพบเชิงประจักษ์ที่ชี้ว่ากลุ่มผู้ใช้รถเพื่อการพาณิชย์และอาชีพอิสระ (Commercial & Gig Workers) คือลูกค้ากลุ่มหลักที่สร้างรายได้ประจำอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบการจึงควรเลือกพื้นที่ตั้งโครงการให้อยู่ใกล้กับเส้นทางสัญจรของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว เช่น บริเวณพื้นที่รอยต่อเขตอุตสาหกรรม ชุมชนเมืองชั้นนอก หรือบริเวณใกล้จุดกระจายสินค้า (Logistics Hub) เพื่อรับประกันปริมาณความต้องการใช้บริการที่สม่ำเสมอตลอด 24 ชั่วโมง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบธุรกิจ (Comparative Analysis) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความเป็นไปได้ทางการเงิน ระหว่างร้านล้างรถแบบบริการตนเอง (Self-Service) กับร้านล้างรถอัตโนมัติเต็มรูปแบบ (Drive-through Automatic Car Wash) เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับนักลงทุนที่มีงบประมาณและขนาดพื้นที่ที่แตกต่างกัน

2.2 การศึกษาความพึงพอใจและพฤติกรรมเชิงลึก (Behavioral Economics Study) ควรต่อยอดการศึกษาในมิติของพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อเจาะลึกถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจกลับมาใช้บริการซ้ำ (Customer Loyalty) และความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay) ของผู้บริโภคในแต่ละช่วงเวลา (Peak/Off-peak) ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถทำกลยุทธ์ราคาแบบพลวัต (Dynamic Pricing) ได้ในอนาคต

2.3 การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเชิงลึก (Life Cycle Assessment: LCA) ควรมีการศึกษาและวัดผลการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ (เช่น การคำนวณคาร์บอนฟุตพริ้นท์) ของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบำบัดน้ำเสียหรือการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ (Solar Rooftop) ในธุรกิจล้างรถขนาดเล็ก เพื่อผลักดันให้เกิดโมเดลธุรกิจสีเขียว (Green Business) อย่างเต็มรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2567). *จดทะเบียนธุรกิจใหม่สะสม 3 ไตรมาส โตขึ้น 1.5% เฉพาะเดือนกันยายน '67 โตขึ้ 10.7% เผย 3 ธุรกิจน่าจับตามอง เติบโตแบบก้าวกระโดด*. สืบค้นจาก https://www.dbd.go.th/news/22729102567.

ชูชีพ พิพัฒน์ศิถี. (2544). *แนวการศึกษาความเหมาะสมโครงการ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทีคิวเอ็ม อินชัวร์รันส์ โบรคเกอร์. (2562). *ราคาค่าล้างรถดูดฝุ่นเท่าไหร่ ควรตั้งงบไว้ไหม*. สืบค้นจาก https://www.tqm.co.th/articles/หมวดหมู่รถ/ราคาค่าล้างรถดูดฝุ่นเท่าไหร่ควรตั้งงบไว้ไหม.

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. มาตรา 25. สืบค้นจาก https://laws.anamai.moph.go.th/th/act-of-doh/download/?did=217371&id=118494&reload=.

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535. มาตรา 36. สืบค้นจาก https://download.asa.or.th/03media/04law/eqa/eqa35-upd61.pdf.

พุฑฒิ วรชาติ. (2564). *แผนธุรกิจร้านสะดวกซัก 24 ชั่วโมง ภายใต้แบรนด์ "One for All Laundry"*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

ภาสวิชญ์ ตู้ทับทิม. (2564). *แผนธุรกิจคาร์แคร์ Super G Carwash*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

รัตนวดี ไชยโคตร, ธิบดี สกุลวิชญธาดา, ยุพดี ศิริวรรณ และ ฉัฐวัฒน์ ลิมป์สุรพงษ์. (2559). ความเป็นไปได้ในการลงทุนธุรกิจคาร์แคร์. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ งานเกษตรแฟร์นนทรีอีสาน ครั้งที่ 4* (น. 309-317). สกลนคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร.

วิษณุ อรรถวานิช และ พิชลัณดาห์ สนธิวิฬุรห์. (2564). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์: โครงการประเมินมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ของการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำด้วยเทคโนโลยีสำหรับภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ และชุมชนเมืองในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2562). *แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)*. กรุงเทพฯ: สทนช.

Firmansyah, I., Santoso, A. D., Nuha, N., Sahwan, F. L., Suryanto, F., & Wahyono, S. (2024). Environmental impact of car wash services by performing life cycle perspective. *Global Journal of Environmental Science and Management, 11*(1), 261-276.

Geca, M. J. (2021). Mathematical analysis of a self-service car wash in the aspect of application of renewable energy sources. *Journal of Physics: Conference Series, 2130*, 012004

Google Maps. (2025). *Maps and Location Data. Online*. Retrieved from https://www.google.com/maps.

Rentech Digital. (2025). *List of self service car washes in Thailand*. Retrieved from https://rentechdigital.com/smartscraper/business-report-details/list-of-self-service-car-washes-in-thailand.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 107-122.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Affecting the Job Change Decision of Generation Z Workforce in Bangkok

Thanaporn Supachaipanitchapong[1*] and Nattanicha Chairassamee[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: thanaporn.supac@ku.th*

ABSTRACT

This research aims to examine the factors affecting job-switching decisions among Generation Z workers in Bangkok. This study employed a quantitative research approach. The sample consisted of 390 Generation Z workers in Bangkok who were born between 1997 and 2002, aged 23–28 years, and had current or previous work experience. The sample was selected using convenience sampling. Data were collected through a questionnaire survey and analyzed using a Binary Logistic Regression model to test the hypotheses, examine the magnitude and direction of the effects of independent variables on job-switching decisions, and calculate marginal effects. The sample was classified into two groups: (1) respondents who had decided to switch jobs, defined as those who had switched jobs at least once or were considering switching jobs; and (2) respondents who had not decided to switch jobs, defined as those who had never switched jobs and had no intention of doing so. The results revealed that age had a statistically significant positive relationship with job-switching decisions among Generation Z workers. In contrast, job position, as well as compensation and benefits, had statistically significant negative relationships with job-switching decisions among Generation Z workers in Bangkok.

Keywords: Generation Z, Change Jobs, Factors Effecting Job-Switching

Received: 19 May 2026;
Revised: 14 September 2026;
Accepted: 17 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ในกรุงเทพมหานคร

ธนพร สุภชัยพานิชพงศ์[1*] และ ณัฏฐณิชา ฉายรัศมี[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: thanaporn.supac@ku.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ในกรุงเทพมหานคร การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้คือคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2545 หรือมีอายุ 23 – 28 ปี ในกรุงเทพมหานครที่มีหรือเคยมีประสบการณ์ทำงาน จำนวน 390 คน ซึ่งทำการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความสะดวก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถาม แล้วประมาณค่าแบบจำลอง Binary Logistic Regression เพื่อทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์ถึงขนาดและทิศทางของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการตัดสินใจย้ายงาน และคำนวณหาค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจย้ายงาน คือผู้ที่เคยย้ายงานอย่างน้อย 1 ครั้งหรือกำลังจะตัดสินใจย้ายงาน และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ตัดสินใจย้ายงาน คือผู้ที่ไม่เคยย้ายงานหรือไม่มีความคิดที่จะย้ายงาน ซึ่งผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจย้ายงาน ส่วนตำแหน่งงาน และปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: เจเนอเรชั่นแซด, การย้ายงาน, ปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้ายงาน

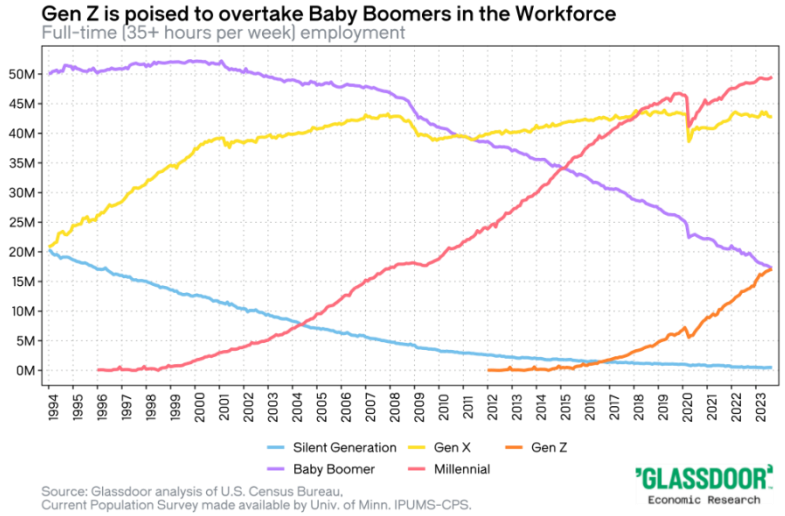
© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในโลกของการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน มีการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม จึงส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถแข่งขันและดำรงธุรกิจให้อยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีหรือเงินทุนเพียงอย่างเดียว แต่ “บุคลากร” หรือ “ทรัพยากรมนุษย์” คือปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งปัจจุบันทัศนคติที่เกี่ยวกับการทำงานของคนนั้นเปลี่ยนไป ส่งผลให้องค์กรหลายแห่งกำลังเผชิญกับปัญหาอัตราการลาออกหรือการย้ายงานที่ค่อนข้างสูง โดยการลาออกของบุคลากรในองค์กร ถือเป็นต้นทุนขององค์กรประเภทหนึ่ง โดย Gallup (2019, อ้างถึงใน Bohrer, 2024) ได้ประเมินว่าการลาออกของพนักงานสร้างต้นทุนให้กับธุรกิจในสหรัฐอเมริกามากถึงหนึ่งล้านล้านดอลลาร์ต่อปี เนื่องจากต้นทุนทางตรงที่เกี่ยวข้องกับการสรรหาพนักงานใหม่ ประกอบด้วย การฝึกอบรมพนักงานทดแทน การสรรหาบุคลากร การสัมภาษณ์งาน การทดสอบก่อนการจ้างงาน การปฐมนิเทศ และกระบวนการบริหารงาน อาจมีต้นทุนสูงขึ้นเป็นสองเท่าของรายได้ต่อปีของพนักงาน นอกจากนี้ ยังมีต้นทุนทางอ้อมที่ไม่สะท้อนถึงงบดุลของบริษัทได้อย่างชัดเจน อาทิ ผลผลิตและคุณภาพลดลง เนื่องจากการทดแทนงานของพนักงานที่ลาออกอาจสร้างความเครียดให้กับพนักงานปัจจุบัน การสูญเสียขวัญกำลังใจ กล่าวคือ เมื่อพนักงานได้รับมอบหมายงานใหม่มากเกินไป อาจส่งผลให้เกิดความไม่พอใจ และหากองค์กรไม่สามารถจัดการเรื่องขวัญกำลังใจให้มีเหมาะสม อาจทำให้เกิดการลาออกของพนักงานมากขึ้นเช่นกัน การสูญเสียองค์ความรู้เกี่ยวกับบริษัท กล่าวคือ ข้อมูลเชิงลึกหรือองค์ความรู้ที่ติดตัวไปกับพนักงานและความเชี่ยวชาญที่สั่งสมมาในช่วงที่ทำงานอาจสูญหายไปด้วย ดังนั้น การลาออกของพนักงานอาจส่งผลเสียต่อขวัญกำลังใจของทีมงานและวัฒนธรรมองค์กร ทำให้การดึงดูดพนักงานใหม่และการรักษาพนักงานเดิมไว้เป็นเรื่องยาก เพราะฉะนั้น ปัจจัยที่จับต้อง

ไม่ได้แต่สำคัญเหล่านี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อต้นทุนทางอ้อมของการลาออกที่องค์กรไม่สามารถประเมินเป็นมูลค่าในรูปตัวเงินได้ (Psychometrics, 2024)

ปัญหาการลาออกหรือการย้ายงานที่ค่อนข้างสูงในคนกลุ่ม Generation Z เริ่มเป็นที่สนใจของนักวิชาการ เนื่องจากกลุ่มคนรุ่นดังกล่าวเริ่มเข้ามามีบทบาทในตลาดแรงงานมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2567 แรงงานทั่วโลกที่เป็นกลุ่ม Generation Z มีสัดส่วนมากกว่ากลุ่ม Baby Boomer (Terrazas, 2023) และภายในปี พ.ศ. 2573 แรงงานกลุ่ม Generation Z จะมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 30 ของกำลังแรงงานทั้งหมด (McKinsey Quarterly, 2023) (ภาพที่ 1) ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนาระบบการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการทำงานกับกลุ่มคนดังกล่าวและดำเนินงานให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งสามารถแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ จึงเป็นสาเหตุให้กลุ่มคน Generation Z มีทางเลือกในการสมัครเข้าทำงานหรือย้ายงานใหม่เพื่อหาองค์กรที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ซึ่งปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น เพศ ระดับรายได้ (ปริศรา ธานีใหญ่, 2565; ปรีญานุช สมนึก และลัดดาวัลย์ สำราญ, 2559) รวมถึงทัศนคติที่มีต่อองค์กร ได้แก่ ความมั่นคง การเปิดโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และโอกาสความก้าวหน้าในงาน (Aleksandra & Lera, 2019) และ Work Life Balance ล้วนเป็นปัจจัยที่สามารถการตัดสินใจย้ายงาน

ภาพที่ 1 แนวโน้มของกลุ่มคน Generation Z ที่กำลังเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น
ที่มา: Terrazas (2023)

อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยในบริบทประเทศไทยหรือกรุงเทพมหานคร รวมถึงงานที่ศึกษาเฉพาะเจาะจงกลุ่มคนวัยทำงาน Generation Z ค่อนข้างจำกัด โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ที่ผ่านมา มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในองค์กร ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของ Generation Z ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เริ่มเข้าสู่ตลาดแรงงาน เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบความต้องการในการทำงาน ทัศนคติการทำงาน และการตัดสินใจย้ายงานของกลุ่มแรงงานดังกล่าว จึงเป็นสิ่งสำคัญในการเสนอแนวทางในการกำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์องค์กรที่ช่วยลดอัตราการลาออกของพนักงาน และตอบสนองต่อความต้องการของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

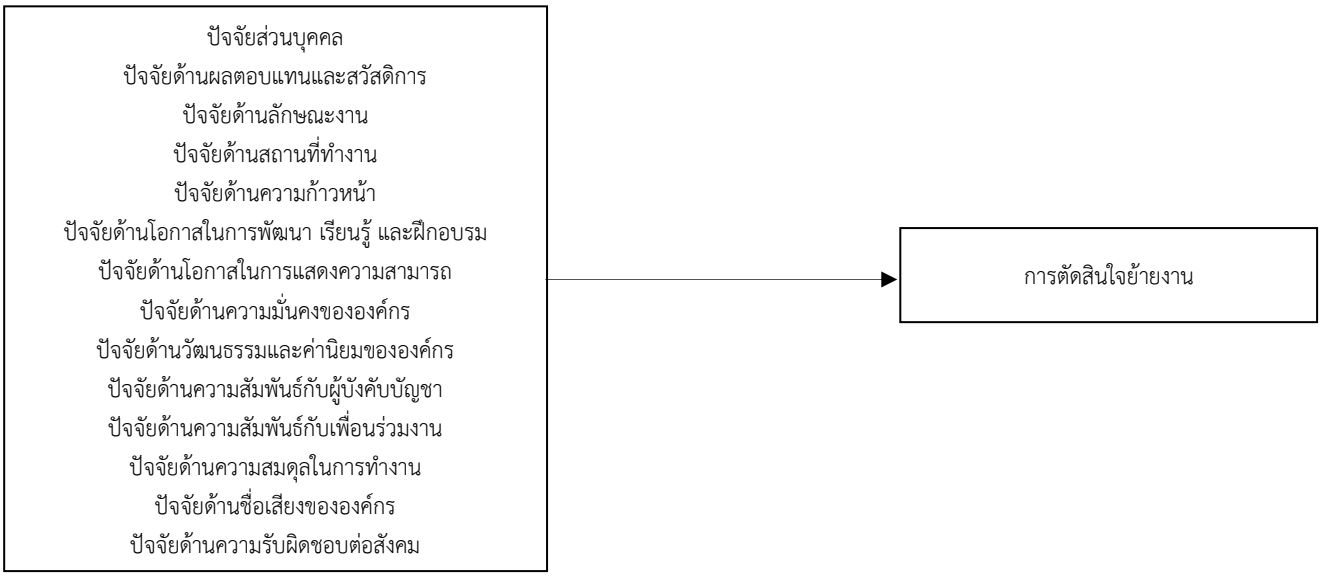
เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ในกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนั้นพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ถูกพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีแรงจูงใจสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่พัฒนาโดย Herzberg (1966, อ้างถึงใน ธนพร ตันฑานุตร, 2560) โดยอธิบายถึง 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยกระตุ้น (Motivators Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง ที่จูงใจให้คนชอบและรักงาน กล่าวคือเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพอใจในการทำงาน เช่น ปัจจัยด้านลักษณะงาน ปัจจัยด้านความก้าวหน้า และปัจจัยด้านโอกาสในการแสดงความสามารถ และ 2) ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของงานที่คนงานต้องเกี่ยวข้องอยู่เสมอ หากคนงานไม่ได้รับการตอบสนองในปัจจัยเหล่านี้อย่างเพียงพอจะนำไปสู่ความไม่พึงพอใจในการทำงานได้ เช่น ปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ปัจจัยด้านสถานที่ทำงาน ปัจจัยด้านโอกาสในการพัฒนา เรียนรู้ และฝึกอบรม ปัจจัยด้านความมั่นคงขององค์กร ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กร ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ปัจจัยด้านความสมดุลในการทำงาน ปัจจัยด้านชื่อเสียงขององค์กร และปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานนั้น งานวิจัยโดยส่วนใหญ่ พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลตอบแทนและสวัสดิการอื่น ๆ ปัจจัยด้านความก้าวหน้า ปัจจัยด้านโอกาสในการพัฒนา เรียนรู้ และฝึกอบรม ปัจจัยด้านความมั่นคงขององค์กร ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและค่านิยมองค์กร ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ปัจจัยด้านชื่อเสียงองค์กร และปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในองค์กรของคน Generation Z ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านสถานที่ทำงาน และโอกาสในการแสดงความสามารถ (ปริศรา ธานีใหญ่, 2565; เพชรวิภา ช่างเก็บ, 2566) รวมถึงปัจจัยด้านความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของพนักงานได้ (พรพรหม ชมงาม, 2567) ในขณะที่ มีการศึกษาอีกจำนวนหนึ่งที่พิจารณาถึงกลุ่มแรงงาน Generation Y และพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะงาน และปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา มีผลต่อการเปลี่ยนงานใหม่ของคนวัยทำงาน (ศริศรา วงค์ศิริรุ่งเรือง, 2565)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลของแรงงาน เช่น เพศ อายุ ตำแหน่งงาน เป็นต้น และปัจจัยต่าง ๆ ภายใต้ทฤษฎีแรงจูงใจสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก เช่น ปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ปัจจัยด้านลักษณะงาน ปัจจัยด้านความก้าวหน้า เป็นต้น ซึ่งสามารถแสดงเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ คนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2545 หรือ ค.ศ. 1997 – 2002 หรือมีอายุ 23 – 28 ปี ในกรุงเทพมหานครที่มีหรือเคยมีประสบการณ์ทำงาน ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงจาก W.G. Cochran (1953) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 ซึ่งผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 390 ตัวอย่าง และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความสะดวก (Convenience Sampling) ด้วยการส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form ตามองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

ทั้งนี้ เกณฑ์การคัดเข้าของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากจะต้องเป็นกลุ่มที่มีช่วงอายุ และทำงานหรือเคยทำงานในกรุงเทพมหานครตามที่ได้กล่าวถึงแล้วนั้น ยังต้องสามารถเข้าถึงอุปกรณ์เพื่อใช้ในการตอบแบบสอบถามออนไลน์ได้ โดยเกณฑ์การพิจารณาได้ถูกทำเป็นคำถามคัดกรองเพื่อเป็นการคัดเฉพาะกลุ่มคนที่อยู่ภายใต้ขอบเขตการศึกษาครั้งนี้ ในขณะที่เกณฑ์การคัดออกคือ กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามไม่ครบตามที่กำหนดไว้ในแบบสอบถาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่อ้างอิงจากการทบทวนวรรณกรรม และได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้ค่า Cronbach’s alpha พบว่าผลลัพธ์รวมเท่ากับ 0.93 ซึ่งถือเป็นค่าที่มีความน่าเชื่อถือสูงมาก และสามารถนำมาใช้ในการวิจัยได้ (Datainvestigator, 2567) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice) ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถาบันการศึกษา และสาขาวิชาที่ศึกษา และข้อมูลด้านการทำงาน ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ ตำแหน่งงาน จำนวนประสบการณ์ทำงานรวม และจำนวนครั้งที่เคยย้ายงาน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจย้ายงาน ซึ่งประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยค้ำจุนภายใต้ทฤษฎีแรงจูงใจสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก มีลักษณะคำถามที่ให้ตอบเป็นมาตราส่วน (Scale Question) และใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ โดยมีการแยกหัวข้อของคำถามเป็น 13 หัวข้อย่อยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการตัดสินใจย้ายงาน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ 2) ปัจจัยด้านลักษณะงาน 3) ปัจจัยด้านสถานที่ทำงาน 4) ปัจจัยด้านความก้าวหน้า 5) ปัจจัยด้านโอกาสในการพัฒนา เรียนรู้ และฝึกอบรม 6) ปัจจัยด้านโอกาสในการแสดงความสามารถ 7) ปัจจัยด้านความมั่นคงขององค์กร 8) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กร 9) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา 10) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 11) ปัจจัยด้านความสมดุลในการทำงาน 12) ปัจจัยด้านชื่อเสียงขององค์กร และ 13) ปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยหัวข้อย่อยที่ 1, 4, 5, 7, 8, 10, 12 และ 13 อ้างอิงจากงานวิจัยของปริศรา ธานีใหญ่ (2565) หัวข้อย่อยที่ 2 อ้างอิงจากงานวิจัยของ ศศิ อ่วมเพ็ง (2558) และหัวข้อย่อยที่ 9 อ้างอิงจากงานวิจัยของ นิรมล กะการดี (2561) ซึ่งจะมีระดับความสำคัญให้เลือกในแต่ละข้อคำถามเพื่อทราบถึงความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อระดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจย้ายงาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานวิจัยนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากวิธีการสำรวจ (Survey Research) ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ภายในระยะเวลา 4 เดือน (เดือนธันวาคม 2568 ถึง มีนาคม 2569)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา โดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลจะอยู่ในรูปแบบความถี่และร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงาน

กลุ่ม Generation Z ในกรุงเทพมหานครนั้น จะใช้การทดสอบด้วยแบบจำลอง Binary Logistic Regression เนื่องจากตัวแปรหลักที่ใช้ในการศึกษานั้นเป็นตัวแปรหุ่นที่แสดงการตัดสินใจย้ายงาน และการตัดสินใจที่ไม่ย้ายงาน ซึ่งแสดงเป็นสมการได้ดังนี้

$$\ln\left(\frac{P_i}{1-P_i}\right) = b_0 + b_1\text{gen}_i + b_2\text{age}_i + b_3\text{edu}_i + b_4\text{inc}_i + b_5\text{posi}_i + b_6\text{epr}_i + b_7\text{cb}_i + b_8\text{job}_i + b_9\text{wpl}_i + b_{10}\text{pgr}_i + b_{11}\text{dev}_i + b_{12}\text{oppor}_i + b_{13}\text{sta}_i + b_{14}\text{cul}_i + b_{15}\text{mgr}_i + b_{16}\text{cowk}_i + b_{17}\text{bal}_i + b_{18}\text{rep}_i + b_{19}\text{csr}_i + e_i$$

5. สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้ตรวจสอบปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมดที่ใช้ในแบบจำลองก่อนการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression ซึ่งพบว่า ไม่มีคู่ตัวแปรใดที่มีค่าสหสัมพันธ์สูงกว่า 0.70 โดยภาพรวมค่า Pearson Correlation มีค่าอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง (r ระหว่าง 0.10 – 0.60) ดังนั้น การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) นี้ สะท้อนให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระมีความเป็นอิสระต่อกันในระดับที่เหมาะสม และได้กำหนดความหมายของตัวแปรและตั้งสมมติฐานการวิจัยในแบบจำลองข้างต้น ดังนี้

ตารางที่ 1 ความหมายของตัวแปรและตั้งสมมติฐานการวิจัย

ตัวแปร	ความหมาย	สมมติฐาน
P_i	คือ โอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของกลุ่มตัวอย่าง i โดยที่ 0 = ไม่ตัดสินใจย้ายงาน 1 = ตัดสินใจย้ายงาน/กำลังจะตัดสินใจย้ายงาน	
gen_i	คือ เพศของกลุ่มตัวอย่าง i โดยกำหนดให้ 0 = เพศชาย, 1 = เพศหญิง	$b_1 > 0$ คือ เพศหญิง มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานมากกว่าเพศชาย
age_i	คือ อายุ (ปี) ของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_2 > 0$ คือ อายุเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z เพิ่มขึ้น
edu_i	คือ ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง i โดยที่ 1 = ต่ำกว่าปริญญาตรี 2 = ปริญญาตรี/เทียบเท่า 3 = สูงกว่าปริญญาตรี	$b_3 > 0$ คือ ระดับการศึกษาสูงขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z เพิ่มขึ้น
inc_i	คือ ระดับรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง i โดยที่ 1 = ต่ำกว่า 15,000 บาท 2 = 15,001 – 20,000 บาท 3 = 20,001 – 25,000 บาท 4 = 25,001 – 30,000 บาท 5 = 30,001 – 35,000 บาท 6 = 35,001 – 40,000 บาท 7 = 40,001 – 45,000 บาท 8 = 45,001 – 50,000 บาท 9 = 50,001 บาทขึ้นไป	$b_4 < 0$ คือ ระดับรายได้สูงขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
posi_i	คือ ตำแหน่งงานของกลุ่มตัวอย่าง i โดยที่ 1 = ลูกจ้าง 2 = ระดับปฏิบัติการ 3 = ระดับบังคับบัญชา 4 = ผู้บริหารระดับกลาง 5 = ผู้บริหารระดับสูง 6 = ผู้บริหารสูงสุดขององค์กร	$b_5 < 0$ คือ ตำแหน่งงานสูงขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง

ตารางที่ 1 ความหมายของตัวแปรและตั้งสมมติฐานการวิจัย (ต่อ)

ตัวแปร	ความหมาย	สมมติฐาน
epr_i	คือ ประสบการณ์ทำงานของกลุ่มตัวอย่าง i โดยที่ 1 = น้อยกว่า 1 ปี 2 = 1 ปี - น้อยกว่า 2 ปี 3 = 2 ปี - น้อยกว่า 3 ปี 4 = 3 ปี - น้อยกว่า 5 ปี 5 = 5 ปีขึ้นไป	$b_6 > 0$ คือ ประสบการณ์ทำงานมากขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z เพิ่มขึ้น
cb_i	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_7 < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยผลตอบแทนและสวัสดิการเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
job_i	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านลักษณะงานของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_8 < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยลักษณะงานเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
wpl_i	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านสถานที่ทำงานของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_9 < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยสถานที่ทำงานเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
pgr_i	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความก้าวหน้าของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_{10} < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
dev_i	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านโอกาสในการพัฒนา เรียนรู้และฝึกอบรมของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_{11} < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยโอกาสในการพัฒนา เรียนรู้ และฝึกอบรมเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
$oppor_i$	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านโอกาสในการแสดงความสามารถของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_{12} < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยโอกาสในการแสดงความสามารถเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
sta_i	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความมั่นคงขององค์กรของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_{13} < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยความมั่นคงขององค์กรเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
cul_i	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านวัฒนธรรมและค่านิยมองค์กรของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_{14} < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยวัฒนธรรมและค่านิยมองค์กรเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
mgr_i	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_{15} < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
$cowk_i$	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_{16} < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
bal_i	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความสมดุลในการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_{17} < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยความสมดุลในการทำงานเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
rep_i	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านชื่อเสียงขององค์กรของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_{18} < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยชื่อเสียงขององค์กรเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
csr_i	คือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความรับผิดชอบ ต่อสังคมของกลุ่มตัวอย่าง i	$b_{19} < 0$ คือ คะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ลดลง
b_0	คือ ค่าคงที่ (Constants)	
e_i	คือ ค่าความคลาดเคลื่อน (Error or Residual)	

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลด้านการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 390 คน (ตารางที่ 1) พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 52.56) ในสัดส่วนที่สูงกว่าเพศชายเล็กน้อย (ร้อยละ 47.44) และกระจุกตัวในช่วงอายุ 26 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.54 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 24 - 25 และ 27 - 28 ปีนั้น มีการกระจายตัวเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยประมาณไม่เกินร้อยละ 19 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 23 ปีมีสัดส่วนน้อยที่สุด ทำให้อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 25.77 ปี นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 80 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากสถาบันการศึกษาของรัฐบาล ซึ่งจบการศึกษาในสาขาวิชากลุ่มที่ 1 (เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ/การจัดการ การตลาด การบัญชี และการเงิน) คิดเป็นร้อยละ 50 ทั้งนี้ โดยส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 20,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 45.39 แต่เมื่อระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนยิ่งสูงขึ้น ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างยิ่งน้อยลงตามลำดับ

ตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 390 คน

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	185	47.44
หญิง	205	52.56
อายุ		
23 ปี	36	9.23
24 ปี	58	14.87
25 ปี	73	18.72
26 ปี	84	21.54
27 ปี	72	18.46
28 ปี	67	17.18
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	2	0.51
ปริญญาตรี/เทียบเท่า	338	86.67
สูงกว่าปริญญาตรี	50	12.82
สถาบันการศึกษา		
มหาวิทยาลัยของรัฐบาล	326	83.59
มหาวิทยาลัยของเอกชน	64	16.41
สาขาวิชาที่ศึกษา		
กลุ่มที่ 1 เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ/การจัดการ การตลาด การบัญชี และการเงิน	196	50.26
กลุ่มที่ 2 วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์สุขภาพ และเทคโนโลยีสารสนเทศ	71	18.21
กลุ่มที่ 3 ศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์/อักษรศาสตร์ สังคมศาสตร์/รัฐศาสตร์ และจิตวิทยา	72	18.46
กลุ่มที่ 4 นิเทศศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์	26	6.67
กลุ่มที่ 5 อื่น ๆ	25	6.41

ตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 390 คน

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	3	0.77
15,001 – 20,000 บาท	72	18.46
20,001 – 25,000 บาท	98	25.13
25,001 – 30,000 บาท	79	20.26
30,001 – 35,000 บาท	47	12.05
35,001 – 40,000 บาท	41	10.51
40,001 – 45,000 บาท	21	5.38
45,001 – 50,000 บาท	12	3.08
50,001 บาทขึ้นไป	17	4.36

1.2 ข้อมูลด้านการทำงาน

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 390 คน (ตารางที่ 2) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 55 เป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมากกว่าร้อยละ 60 นั้นมีตำแหน่งงานในระดับปฏิบัติการ (เจ้าหน้าที่/พนักงาน) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 31.28 มีประสบการณ์ทำงาน 3 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี รองลงมาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนประสบการณ์ทำงาน 1 ปี – น้อยกว่า 3 ปี ซึ่งมีการกระจายตัวเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ประมาณร้อยละ 20

เมื่อพิจารณาประเด็นประสบการณ์การย้ายงานนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 50 เคยย้ายงานมาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยย้ายงาน แต่มีความคิดที่จะย้ายงานภายใน 1 ปีนี้ มีสัดส่วนรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 25.64 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยย้ายงาน และไม่มีความคิดที่จะย้ายงานด้วยนั้นมีสัดส่วนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.23

ตารางที่ 3 ข้อมูลด้านการทำงาน

จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 390 คน

ข้อมูลด้านการทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	58	14.87
ข้าราชการ/พนักงานราชการ	62	15.90
พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม	25	6.41
พนักงานบริษัทเอกชน	222	56.92
เจ้าของธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว	20	5.13
อื่น ๆ	3	0.77
ตำแหน่งงาน		
ลูกจ้าง	68	17.44
ระดับปฏิบัติการ (เจ้าหน้าที่/พนักงาน)	252	64.62
ระดับบังคับบัญชา (หัวหน้างาน)	35	8.97
ผู้บริหารระดับกลาง (ผู้จัดการส่วน/ผู้จัดการแผนก)	21	5.38
ผู้บริหารระดับสูง (ผู้จัดการฝ่าย/ผู้อำนวยการ)	2	0.51
ผู้บริหารสูงสุดขององค์กร (ประธานบริษัท)	12	3.08

ตารางที่ 3 ข้อมูลด้านการทำงาน (ต่อ)

จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 390 คน

ข้อมูลด้านการทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนประสบการณ์ทำงาน		
น้อยกว่า 1 ปี	51	13.08
1 ปี - น้อยกว่า 2 ปี	89	22.82
2 ปี - น้อยกว่า 3 ปี	100	25.64
3 ปี - น้อยกว่า 5 ปี	122	31.28
5 ปีขึ้นไป	28	7.18
จำนวนครั้งที่เคยย้ายงาน		
ไม่เคยย้ายงาน และไม่มีความคิดที่จะย้ายงานด้วย	75	19.23
ไม่เคยย้ายงาน แต่มีความคิดที่จะย้ายงานภายใน 1 ปีนี้	100	25.64
1 - 2 ครั้ง	150	38.46
3 - 4 ครั้ง	51	13.08
5 ครั้งขึ้นไป	14	3.59

2. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยกระตุ้น และปัจจัยค้ำจุนภายใต้ทฤษฎีแรงจูงใจสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่มีคะแนนความสำคัญสูงเป็น 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความสมดุลในการทำงาน (ปัจจัยค้ำจุน) คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 2) ความก้าวหน้า (ปัจจัยกระตุ้น) คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.17 3) ความมั่นคงขององค์กร (ปัจจัยค้ำจุน) คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 4) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (ปัจจัยค้ำจุน) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.15 และ 5) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (ปัจจัยค้ำจุน) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.12 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยกระตุ้น และปัจจัยค้ำจุนภายใต้ทฤษฎีแรงจูงใจสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก

ค่าคะแนนเฉลี่ยของปัจจัยต่าง ๆ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ	4.04	0.88	มาก	6
2. ปัจจัยด้านลักษณะงาน	3.66	1.07	มาก	11
3. ปัจจัยด้านสถานที่ทำงาน	3.86	1.06	มาก	10
4. ปัจจัยด้านความก้าวหน้า	4.17	0.81	มาก	2
5. ปัจจัยด้านโอกาสในการพัฒนา เรียนรู้ และฝึกอบรม	3.97	0.92	มาก	7
6. ปัจจัยด้านโอกาสในการแสดงความสามารถ	3.97	0.88	มาก	7
7. ปัจจัยด้านความมั่นคงขององค์กร	4.16	0.87	มาก	3
8. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กร	3.87	0.99	มาก	9
9. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	4.15	0.84	มาก	4
10. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.12	0.90	มาก	5
11. ปัจจัยด้านความสมดุลในการทำงาน	4.26	0.83	มากที่สุด	1
12. ปัจจัยด้านชื่อเสียงขององค์กร	3.86	0.97	มาก	9
13. ปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	3.91	1.00	มาก	8

หมายเหตุ: คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ในกรุงเทพมหานคร การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้การถดถอยโลจิสติกทวิ (Binary Logistic Regression) ซึ่งจากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาถึงนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรอิสระ พบว่า อายุ ตำแหน่งงาน และคะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ทั้งนี้ จากค่า Marginal effect สามารถสรุปได้ว่า เมื่ออายุของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z เพิ่มขึ้น 1 ปี จะทำให้โอกาสในการตัดสินใจย้ายงานเพิ่มสูงขึ้น เท่ากับร้อยละ 3.8 ในทางตรงข้าม หากตำแหน่งงานเพิ่มขึ้น 1 ระดับ จะทำให้โอกาสในการตัดสินใจย้ายงานลดลง เท่ากับร้อยละ 6.2 ทั้งนี้ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้โอกาสในการตัดสินใจย้ายงานเพิ่มสูงขึ้น เท่ากับร้อยละ 10.4

ตารางที่ 5 ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Binary Logistic Regression

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	Marginal Effect	P-value
เพศหญิง (เพศชายเป็นกลุ่มฐาน)	0.059 (0.275)	0.008	0.831
อายุ (ปี)	0.263 (0.127)	0.038	0.036**
ระดับการศึกษา	-0.313 (0.407)	-0.045	0.440
ระดับรายได้	0.023 (0.084)	0.003	0.781
ตำแหน่งงาน	-0.434 (0.145)	-0.062	0.002***
ประสบการณ์ทำงาน	0.172 (0.174)	0.025	0.321
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ	0.727 (0.270)	0.104	0.006***
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านลักษณะงาน	-0.138 (0.265)	-0.020	0.603
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านสถานที่ทำงาน	-0.015 (0.242)	-0.002	0.952
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความก้าวหน้า	-0.263 (0.311)	-0.037	0.397
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านโอกาสในการพัฒนา เรียนรู้ และฝึกอบรม	0.184 (0.260)	0.026	0.479
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านโอกาสในการแสดงความสามารถ	0.009 (0.276)	0.001	0.974
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความมั่นคงขององค์กร	-0.287 (0.297)	-0.041	0.334
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านวัฒนธรรมและค่านิยมองค์กร	-0.134 (0.314)	-0.019	0.670
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	0.093 (0.269)	0.013	0.730

ตารางที่ 5 ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Binary Logistic Regression (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	Marginal Effect	P-value
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	0.122 (0.243)	0.017	0.616
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความสมดุลในการทำงาน	-0.066 (0.262)	-0.009	0.801
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านชื่อเสียงขององค์กร	0.115 (0.239)	0.016	0.631
คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	0.003 (0.216)	0.000	0.990
ค่าคงที่	-5.635 (3.118)		0.071
McFadde R-Squared	0.0795		
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	390		

หมายเหตุ: *, **, *** แสดงถึงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ
ตัวเลขในวงเล็บคือ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ และตำแหน่งงาน ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ปัจจัยอื่นไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีประเด็นอภิปรายเพิ่มเติม ดังนี้

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการตัดสินใจย้ายงาน พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า เมื่ออายุเพิ่มขึ้น โอกาสในการตัดสินใจย้ายงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่กำหนดไว้ และผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า แม้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจะอยู่ในช่วง Generation Z แต่ผู้ที่มีอายุมากกว่าโดยเปรียบเทียบมักมีประสบการณ์การทำงานมากขึ้น มีความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของตนเองและเป้าหมายในสายอาชีพที่ชัดเจนขึ้น และมีโอกาสได้รับข้อเสนอการทำงานจากองค์กรอื่นมากขึ้น จึงมีโอกาสตัดสินใจย้ายงานเพื่อแสวงหาโอกาสในการเติบโต ความก้าวหน้า ความมั่นคง และผลตอบแทนที่เหมาะสมกว่าเดิม ส่งผลให้มีโอกาสที่จะตัดสินใจย้ายงานสูงกว่าผู้ที่เพิ่งเริ่มต้นทำงาน ซึ่งผลการศึกษานี้ให้ข้อค้นพบในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ ธนพร ตันฑานุตร (2560) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำงานในองค์กรกลุ่มธนาคารพาณิชย์ของกลุ่ม Generation Y และพบว่า เมื่ออายุเพิ่มสูงขึ้น บุคคลจะให้ความสนใจกับลักษณะงานและความมั่นคงขององค์กรมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อบุคคลมีอายุและประสบการณ์มากขึ้น ย่อมมีความชัดเจนในการเลือกองค์กรที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านอาชีพของตน

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งงานกับการตัดสินใจย้ายงาน พบว่า ตำแหน่งงานที่สูงขึ้น คนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z มีความน่าจะเป็นที่จะตัดสินใจย้ายงานลดลง เนื่องจากพอมีประสบการณ์ทำงาน และสามารถบริหารจัดการงานได้ระดับหนึ่งแล้ว กลุ่มตัวอย่างจะมีการพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น ลักษณะงานนั้นมีความเหมาะสม ท้าทายความรู้ ความสามารถ และสอดคล้องกับความชำนาญของตนเองหรือไม่ วัฒนธรรมและค่านิยมองค์กรมีความยืดหยุ่นอยู่แล้วสบายใจ ไม่กดดัน ให้ความสำคัญกับผลงานมากกว่าตัวบุคคล องค์กรมีชื่อเสียงที่ดี และสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตนเองได้ เป็นต้น อาจส่งผลให้โอกาสในการตัดสินใจย้ายงานลดลง สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจสองปัจจัยของ Herzberg (1966, อ้างถึงใน ธนพร ตันฑานุตร, 2560) ที่กล่าวถึงปัจจัยกระตุ้น (Motivators Factors) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิด

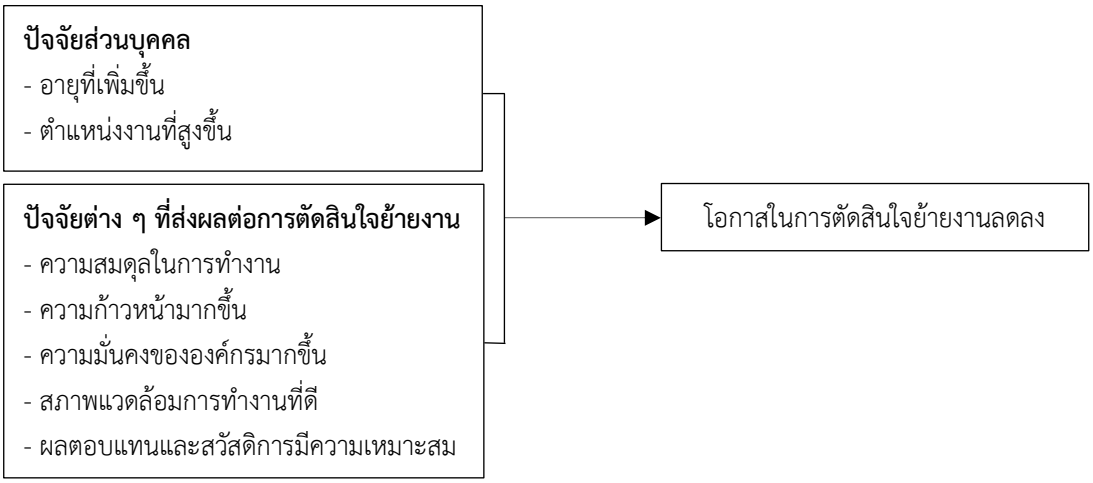
ความพอใจในการทำงาน เช่น ลักษณะงานที่ตนเองสนใจ มีความท้าทายและสามารถทำงานได้สำเร็จเป็นอย่างดี และความก้าวหน้าในเรื่องของการได้รับเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นของบุคคลในองค์กร มักส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในงาน และมีโอกาสตัดสินใจย้ายงานลดลง (ธนพร ตันฑานุตร, 2560) ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ปรีญานุช สมนึก และ ลัดดาวัลย์ สำราญ (2559) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลาออกของพนักงานในธุรกิจถ่านหินเขตภาคกลาง พบว่าตำแหน่งงานที่แตกต่างกันและมีประสบการณ์ทำงานที่มากขึ้น โดยเฉพาะพนักงานที่มีประสบการณ์ 1 - 3 ปี จะเริ่มรับรู้สภาพความเป็นจริงในสถานที่ทำงาน รับรู้ถึงข้อดี/ข้อเสียของการทำงาน เมื่อพนักงานเริ่มรู้สึกว่างานที่ได้รับมอบหมายไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง จะเริ่มมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการทำงานและมีความคิดอยากจะย้ายงานเพื่อหางานใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนและสวัสดิการกับการตัดสินใจย้ายงาน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการมาก มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจย้ายงานมากกว่าผู้ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าวน้อย เนื่องจากผู้ที่ให้ความสำคัญมากจะใช้ปัจจัยดังกล่าวเป็นเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาเปรียบเทียบข้อเสนอจากองค์กรต่าง ๆ และมีแนวโน้มตัดสินใจย้ายงานเมื่อได้รับผลตอบแทนและสวัสดิการที่ดีกว่า ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากลักษณะของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2545 หรือ มีอายุระหว่าง 23 – 28 ปี โดยคนรุ่นนี้เติบโตท่ามกลางความผันผวนทางเศรษฐกิจ ทั้งในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจและการชะลอตัวของตลาดแรงงาน ส่งผลให้ต้องมีการวางแผนทางการเงินในอนาคต ให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางการเงินและการวางแผนชีวิตในระยะยาวมากกว่าคนรุ่นก่อน ดังนั้น เมื่อพิจารณาโอกาสในการทำงาน กลุ่มคน Generation Z นี้จึงมักเปรียบเทียบระดับเงินเดือน ความเหมาะสมของผลตอบแทน โบนัส การปรับขึ้นเงินเดือนประจำปี รวมถึงสวัสดิการต่าง ๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาล กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ วันลา และวันพักร้อน ระหว่างองค์กร เพื่อเลือกองค์กรที่สามารถตอบสนองความต้องการและเป้าหมายในชีวิตได้ดีกว่า หากได้รับข้อเสนอที่มีผลตอบแทนและสวัสดิการที่น่าสนใจกว่า ก็มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจย้ายงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริศรา ธานีใหญ่ (2565) แม้จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในองค์กรของคน Generation Z ซึ่งแตกต่างจากการตัดสินใจย้ายงานโดยตรง แต่ผลการศึกษาทั้งสองสะท้อนให้เห็นในทิศทางเดียวกันว่า ปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการเป็นปัจจัยสำคัญที่กลุ่มคน Generation Z ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการเลือกเข้าทำงานกับองค์กรใหม่ หรือการตัดสินใจย้ายงานจากองค์กรเดิม

ดังนั้น หากองค์กรต้องการให้คน Generation Z ตัดสินใจย้ายงานไปที่อื่นน้อยลง องค์กรควรมีการพิจารณาปรับฐานเงินเดือนให้มีความเหมาะสมกับระดับการศึกษา ระดับความรู้ ความสามารถ ความยาก/ง่ายของงาน และปริมาณงาน เพิ่มเติมสวัสดิการใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์กับความต้องการของคนกลุ่มนี้ เช่น เงินสนับสนุนค่าแว่นตา ค่านวดผ่อนคลาย ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าน้ำมัน/ค่าเดินทาง เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

บทความวิจัยนี้ ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงาน โดยมุ่งเน้นศึกษาไปที่กลุ่มแรงงาน Generation Z ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีแรงงานมากที่สุดในประเทศไทย ซึ่งพบว่ากลุ่มแรงงานดังกล่าวที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่ตลาดแรงงาน มีประสบการณ์ทำงานไม่มากนัก แต่กลับให้ความสำคัญกับความสมดุลในการทำงาน มองหาความก้าวหน้า ความมั่นคงขององค์กร และสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี มากกว่าผลตอบแทนและสวัสดิการ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อกลุ่มแรงงานนี้มีอายุและตำแหน่งงานมากขึ้น เงินเดือน ผลตอบแทนและสวัสดิการก็ต้องเพิ่มสูงขึ้นให้เหมาะสมกับภาระงานที่เพิ่มขึ้นด้วย หากผลตอบแทนไม่มีความเหมาะสม โอกาสในการย้ายงานก็จะเพิ่มสูงขึ้นทันที

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z

สรุปผลการวิจัย

จากกลุ่มตัวอย่างของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2545 หรือมีอายุ 23 – 28 ปี ในกรุงเทพมหานครที่มีหรือเคยมีประสบการณ์ทำงาน จำนวน 390 คน พบว่า โดยภาพรวมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 25.77 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากสถาบันการศึกษาของรัฐบาล ในสาขาวิชากลุ่มที่ 1 (เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ/การจัดการ การตลาด การบัญชี และการเงิน) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 20,001 – 30,000 บาท เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ดำรงตำแหน่งงานในระดับปฏิบัติการ (เจ้าหน้าที่/พนักงาน) และมีประสบการณ์ทำงาน 3 ปี ถึงน้อยกว่า 5 ปี ซึ่งเคยย้ายงานมาแล้วมากกว่า 1 ครั้ง เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจย้ายงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความสมดุลในการทำงาน โดยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านความก้าวหน้า ด้านความมั่นคงขององค์กร ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยส่วนใหญ่นั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละตำแหน่งงาน โดยกลุ่มผู้บริหารระดับสูงจะมีคะแนนเฉลี่ยในทุกประเด็นมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มแรงงานระดับปฏิบัติการ มีคะแนนเฉลี่ยด้านลักษณะงาน วัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กร และชื่อเสียงขององค์กรน้อยที่สุด

ทั้งนี้ ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Binary Logistic Regression พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ อายุ 26 ปี และคะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการที่เพิ่มขึ้น มีความน่าจะเป็นที่จะตัดสินใจย้ายงานเพิ่มขึ้น ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจย้ายงานของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z ในทิศทางตรงข้าม คือ ตำแหน่งงานที่เพิ่มขึ้นมีความน่าจะเป็นที่จะตัดสินใจย้ายงานลดลง และปัจจัยที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุดคือ คะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ (Marginal Effect เท่ากับ 0.104) รองลงมาคือ อายุ และตำแหน่งงาน ซึ่งมีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.038 และ -0.062 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจย้ายงาน องค์กรควรให้ความสำคัญกับการบริหารและรักษาบุคลากรตามช่วงอายุและระยะการทำงาน โดยเฉพาะบุคลากรที่มีอายุและประสบการณ์เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจมีความชัดเจนต่อเป้าหมายในสายอาชีพและความต้องการในการทำงานมากขึ้น องค์กรจึงควรติดตามความต้องการของบุคลากรและสนับสนุนการวางแผนความก้าวหน้าในสายอาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดแนวโน้มการตัดสินใจย้ายงาน

1.2 จากผลการศึกษาที่พบว่า ตำแหน่งงานที่สูงขึ้นมีความสัมพันธ์กับโอกาสในการตัดสินใจย้ายงานที่ลดลง องค์กรควรกำหนดแนวทางความก้าวหน้าในสายอาชีพให้มีความชัดเจน เป็นธรรม และโปร่งใส โดยเฉพาะบุคลากรระดับ

ปฏิบัติการ ควรได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และความรับผิดชอบ เพื่อให้สามารถมองเห็นโอกาสในการเติบโตภายในองค์กร แม้ในกรณีที่มีข้อจำกัดด้านการเลื่อนตำแหน่ง

1.3 จากผลการศึกษาที่พบว่า ผลตอบแทนและสวัสดิการมีผลต่อการตัดสินใจย้ายงาน โดยเฉพาะภาคเอกชน ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปรับขึ้นเงินเดือน ความยืดหยุ่นของสวัสดิการ และโบนัสหรือค่าตอบแทนพิเศษที่เกิดจากผลของการทำงานให้มีความเหมาะสม เป็นธรรม และสามารถแข่งขันได้ โดยควรพิจารณาให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และภาระความรับผิดชอบของบุคลากร รวมทั้งพัฒนาสวัสดิการให้ตอบสนองต่อความต้องการของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Z เพื่อสนับสนุนการรักษาบุคลากรและลดแรงจูงใจในการย้ายงานไปยังองค์กรอื่น

1.4 จากประเด็นความสมดุลในการทำงาน (Work Life Balance) มีค่าคะแนนเฉลี่ยความสำคัญสูงที่สุด องค์กรควรมีการสำรวจและให้ความสำคัญกับ “คุณภาพชีวิตของพนักงาน” ควบคู่กับ “ประสิทธิภาพในการทำงาน” อย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อว่าพนักงานที่มีสมดุลชีวิตที่ดี จะสามารถสร้างผลงานที่มีคุณภาพได้ และมุ่งเน้นไปที่ “ผลลัพธ์ของงาน” มากกว่าชั่วโมงการทำงานในออฟฟิศ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการศึกษาจากแบบจำลองจะเห็นได้ว่า ประเด็นผลตอบแทน ค่าจ้าง และสวัสดิการ ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามตัดสินใจย้ายงาน ดังนั้นการศึกษาในครั้งต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นผลตอบแทนหรือสวัสดิการแบบใดที่ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตัดสินใจย้ายงานมากขึ้น เช่น ประเด็นด้านสวัสดิการที่มีเงินสนับสนุนให้กับผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น

2.2 เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ มีการศึกษาเพียงปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามตัดสินใจย้ายงาน แต่ไม่ได้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับการทำงานเสริมเพื่อหารายได้มากกว่า 1 ทาง ที่อาจมีผลต่อการย้ายงาน เพราะกลุ่มคน Generation Z ที่มีอายุเพิ่มขึ้น ต้องการค่าตอบแทนที่สูงขึ้น ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการตัดสินใจย้ายงานเพื่อหางานที่สามารถจัดสรรเวลาทำงานเสริมหลังเลิกงานประจำได้

เอกสารอ้างอิง

ธนพร ตันฑานุตร. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำงานในองค์กรกลุ่มธนาคารพาณิชย์ของกลุ่ม Generation Y*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

นิรมล กะการดี. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้ายงานบ่อยของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ปริศรา ธานีใหญ่. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในองค์กรของคน Generation Z*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร)

ปรีญานุช สมนึก และ ลัดดาวัลย์ สำราญ. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลาออกของพนักงานในธุรกิจถ่านหินเขตภาคกลาง. *วารสารวิชาการ มทร. สุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 1(1)*, 54-64.

พรพรหม ชมงาม. (2567). ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อการลาออกของพนักงานในภาคธุรกิจธนาคารพาณิชย์. *วารสารสุทธิปริทัศน์, 38*(1), 119–133.

เพชรวิภา ช่างเก็บ. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานบริษัทเอกชน Generation Z ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร.* (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ศริศรา วงค์ศิริรุ่งเรือง. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนงานใหม่ของคนวัยทำงานกลุ่ม Generation Y*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

ศศิ อ่วมเพ็ง. (2558). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานระดับบังคับบัญชา สำนักงานบัญชีกลาง บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน).* (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

Aleksandra, S., & Lera, H. (2019). *Job Satisfaction and Employee Motivation : Case Generation Z.* Retrieved from https://www.theseus.fi/items/58b41b68-1524-48e4-869a-5a0fd7a736b2.

Bohrer, L. (2024). *The True Cost of Employee Turnover in 2025*. Retrieved from https://www.lano.io/blog/the-true-cost-of-employee-turnover.

Datainvestigator. (2567). *การทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (Reliability Test) ด้วย Cronbach's Alpha คืออะไร.* สืบค้นจาก https://www.datainvestigatorth.com/post/what-is-cronbachs-alpha.

McKinsey Quarterly. (2023). *The Gen Z equation*. Retrieved from https://www.mckinsey.com/quarterly/the-five-fifty/five-fifty-the-gen-z-equation.

Psychometrics. (2024). *The True Cost of Employee Turnover*. Retrieved from https://www.psychometrics.com/true-cost-employee-turnover/.

Terrazas, A. (2023). *Glassdoor's 2024 Workplace Trends*. Retrieved from https://www.glassdoor.com/blog/workplace-trends-2024/.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 123-136.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Influencing International Publication Outcomes in the Sciences and the Humanities and Social Sciences: A Case Study of Mahasarakham University

Nichapron Ridthiboon[1*]

[1] *Academic Studies, Mahasarakham Business Schoool, Mahasarakham Universtiy, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: nichapron.r@acc.msu.ac.th*

ABSTRACT

This research aims to examine the factors influencing academic publication outcomes indexed in Scopus and to compare how these factors differ between the sciences and the humanities and social sciences at Mahasarakham University. The study employs a quantitative approach using secondary panel data at the faculty level, covering 18 faculties across fiscal years 2021–2025. Descriptive statistics and panel regression models are applied to explain the relationship between institutional resources/educational management structures and the number of Scopus-indexed publications. Descriptive results indicate that science-related faculties produce a substantially higher average number of Scopus publications than faculties in the humanities and social sciences. The econometric estimation further shows that the number of graduate students, total faculty budget, and publication reward incentives are positively and statistically significantly associated with the number of Scopus-indexed articles. In contrast, dedicated research support funding and the student-to-faculty ratio do not demonstrate statistically significant relationships in the main model. These findings suggest that policies to enhance publication performance should be tailored to the characteristics of each disciplinary cluster, with particular emphasis on strengthening graduate education, allocating budgets that directly facilitate research production, and implementing incentive systems closely linked to publication outputs. In addition, the university should develop research mentoring mechanisms, expand collaborative networks, and establish faculty-level monitoring and evaluation processes to ensure that support measures yield more tangible and sustained results over the long term.

Keywords: International Research Publications, Research Performance Determinants, Disciplinary Differences

Received: 23 June 2026;
Revised: 13 September 2026;
Accepted: 18 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการตีพิมพ์ระดับนานาชาติในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ณิชาพร ฤทธิบูรณ์[1*]

[1] *นักวิชาการศึกษา คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: nichapron.r@acc.msu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการตีพิมพ์บทความวิชาการในฐานข้อมูล Scopus และเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยดังกล่าวระหว่างกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์กับกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม การวิจัยนี้เป็นเชิงปริมาณโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบภาคตัดขวางตามช่วงเวลา (panel data) ระดับคณะ จำนวน 18 คณะ ครอบคลุมช่วงปีงบประมาณ 2564–2568 โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและแบบจำลองถดถอยข้อมูลพาเนลเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรโครงสร้างการจัดการศึกษาและจำนวนบทความ Scopus ผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาพบว่ากลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์มีจำนวนบทความ Scopus เฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขณะที่ผลการประมาณค่าเชิงเศรษฐมิติชี้ว่าจำนวนนิสิตบัณฑิตศึกษา งบประมาณรวมของคณะ และเงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อจำนวนบทความ Scopus ในทางกลับกัน งบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัยเฉพาะและสัดส่วนนิสิตต่ออาจารย์ไม่มีผลกระทบกับแบบจำลองหลัก ทั้งนี้ ผลลัพธ์สะท้อนว่าการยกระดับผลงานตีพิมพ์ควรออกแบบมาตรการเชิงนโยบายให้สอดคล้องกับธรรมชาติของแต่ละกลุ่มสาขาโดยเฉพาะการเสริมบทบาทบัณฑิตศึกษา การจัดสรรงบประมาณที่เอื้อต่อการผลิตผลงานการวิจัย และระบบแรงจูงใจที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์การตีพิมพ์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางวิชาการของมหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบพี่เลี้ยงงานวิจัย เครือข่ายความร่วมมือ และการติดตามประเมินผลรายคณะ เพื่อให้การสนับสนุนเกิดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้นในระยะยาว

คำสำคัญ: การตีพิมพ์ผลงานวิจัยระดับนานาชาติ, ปัจจัยกำหนดผลการวิจัย, ความแตกต่างเชิงสาขาวิชา

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีขับเคลื่อนด้วยองค์ความรู้ ความสามารถของสถาบันอุดมศึกษาในการสร้างผลงานวิจัยและเผยแพร่ในระดับนานาชาติได้กลายเป็นตัวชี้วัดสำคัญต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ งานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติถือเป็น “ทุนทางวิชาการ” ที่มีคุณค่าต่อทั้งนักวิจัยและสถาบัน เนื่องจากสะท้อนถึงความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ความน่าเชื่อถือในเวทีสากล และเป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในระดับประเทศและระดับโลก (Huang & Desouza, 2025; Krystallis et al., 2025) ดังนั้น การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทในการผลิตผลงานตีพิมพ์ที่มีคุณภาพจึงเป็นวาระสำคัญของการพัฒนาการศึกษาในยุคที่การวิจัยเป็นฐานของการพัฒนาองค์ความรู้อย่างไรก็ตาม การผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพสูงและการนำไปตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน โดยประสบการณ์ด้านการทำวิจัยและการสร้างขีดความสามารถด้านการวิจัยของนักวิจัยมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยทั้งในระดับบุคคล หน่วยงาน และสถาบัน รวมถึงการจัดการกลไกธรรมาภิบาลความรู้ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และกลยุทธ์การสื่อสารที่เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือ (Aslam et al., 2024; Fready & Ferm, 2026) ในระดับบุคคล ปัจจัยที่มีความสำคัญ ได้แก่ ประสบการณ์การทำวิจัย ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทักษะการเขียนเชิงวิชาการ และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ขณะที่ในระดับหน่วยงาน ปัจจัยสนับสนุนประกอบด้วย

โครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัย ห้องปฏิบัติการ เครื่องมือวิทยาศาสตร์ ทุนสนับสนุน และวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน ส่วนในระดับสถาบัน ปัจจัยที่มีอิทธิพล ได้แก่ นโยบายการจัดสรรงบประมาณ ระบบแรงจูงใจ การประเมินผลงานทางวิชาการ และการสนับสนุนเครือข่ายวิจัย ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง มิได้เป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (ชญาพร คุณประทุม, 2567)

ความท้าทายสำคัญของการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ คือ ความแตกต่างเชิงโครงสร้างของสาขาวิชา ลักษณะของงานวิจัย และแนวทางการเขียนบทความวิชาการในแต่ละสาขา (Obi et al., 2025; Thawesaengskulthai et al., 2025) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์กับกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ งานวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์มักมีลักษณะเชิงทดลอง ต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานที่มีความพร้อม เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้งบประมาณสูง รวมถึงการทำงานเป็นทีมวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพจำเป็นต้องผ่านกระบวนการทดลองที่ได้มาตรฐาน มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติอย่างเป็นระบบ และนำเสนอผลลัพธ์ที่มีความชัดเจนและตรวจสอบได้ (จักรพันธ์ กิตตินรรัตน์, 2568) นอกจากนี้ กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารนานาชาติในสาขาวิทยาศาสตร์ยังมีการแข่งขันสูงและใช้ระยะเวลาในการทบทวนอย่างเข้มงวด (Huang & Desouza, 2025) ในทางตรงกันข้าม งานวิจัยในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีพื้นฐานความรู้ที่หลากหลาย ครอบคลุมการวิเคราะห์เชิงปรัชญา การตีความปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ โดยมักใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตเชิงชาติพันธุ์วรรณนา และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร ซึ่งต้องอาศัยทักษะการสังเคราะห์และการตีความอย่างละเอียดอ่อน (Fready & Ferm, 2026) แม้งานวิจัยในกลุ่มนี้จะไม่ต้องใช้เครื่องมือราคาแพง แต่กลับเผชิญความท้าทายด้านมาตรฐานการตีความ การใช้ภาษาในการสื่อความหมายเชิงนามธรรม และความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในการนำเสนอผลงานเป็นภาษาอังกฤษเพื่อการตีพิมพ์ในเวทีนานาชาติ (Waddingham et al., 2025) เมื่อพิจารณาบริบทของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความหลากหลายของสาขาวิชา ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยและผลลัพธ์ด้านการตีพิมพ์มีความแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มสาขา (Krystallis et al., 2025) แม้ว่ามหาวิทยาลัยจะมีนโยบายสนับสนุนด้านการวิจัยอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดสรรทุนวิจัยภายใน การพัฒนาเครือข่ายวิจัย และการส่งเสริมความร่วมมือระดับนานาชาติ แต่ผลลัพธ์ด้านผลงานตีพิมพ์ระหว่างคณะและกลุ่มสาขาวิชายังคงมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ (Aslam et al., 2024)

ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการตีพิมพ์ในระดับนานาชาติระหว่างกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์กับกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงช่วยให้เข้าใจโครงสร้างและกลไกของระบบวิจัยภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคามเท่านั้น แต่ยังช่วยเปิดเผยช่องว่างของความท้าทายเชิงระบบที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจำเพาะเจาะจงในแต่ละสาขา ผลการวิเคราะห์จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดสรรทรัพยากร การพัฒนาระบบบริหารงานวิจัย และการออกแบบมาตรการสนับสนุนการผลิตผลงานวิจัยที่เหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละสาขาวิชา อันจะช่วยลดช่องว่างระหว่างสาขาและส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถยกระดับศักยภาพการผลิตผลงานวิจัยสู่เวทีนานาชาติได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการตีพิมพ์ระดับนานาชาติระหว่างกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์กับกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตงานวิจัยและการตีพิมพ์ผลงานวิชาการในระดับนานาชาติ พบว่าผลผลิตการตีพิมพ์ของสถาบันอุดมศึกษาเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยหลายมิติร่วมกัน โดยสามารถประมวลแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

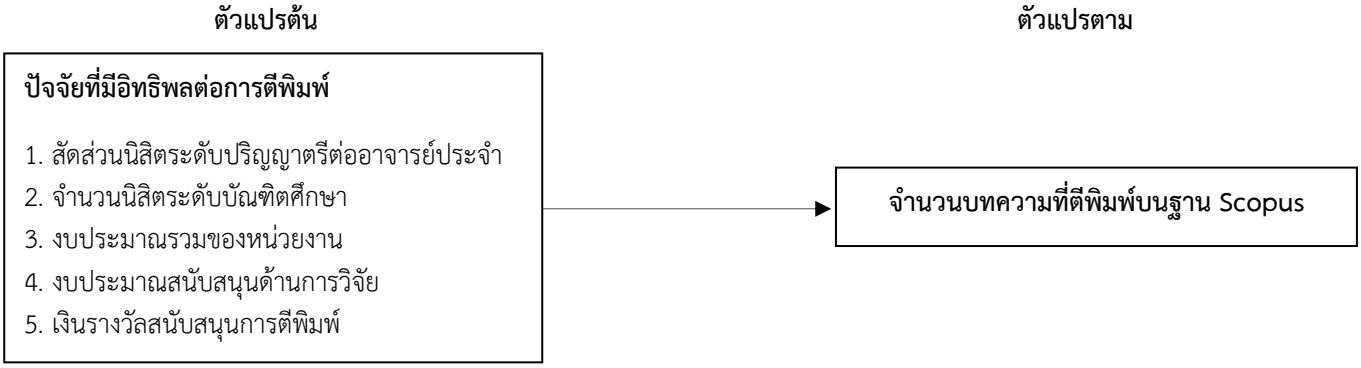
1. ความแตกต่างเชิงโครงสร้างระหว่างสาขาวิชายังคงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่อธิบายความแตกต่างของผลผลิตงานวิจัย งานวิจัยของ Välikangas (2024) ที่ศึกษาเงื่อนไขทุนวิจัยแบบสหวิทยาการกว่า 127 โครงการ พบว่ากลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (SSH) มีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งทุนและมีวัฒนธรรมการทำงานร่วมมือที่แตกต่างจากกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างชัดเจน กล่าวคือ นักวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีประวัติการทำวิจัยร่วมกันเป็นทีมและมีผลงานร่วมเขียนจำนวนมาก ขณะที่นักวิจัยในกลุ่ม SSH ยังคงเน้นการทำงานเชิงปัจเจกบุคคลเป็นหลัก แม้จะมีแนวโน้มการร่วมมือเพิ่มขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิดดังกล่าวเป็นฐานสำคัญของการกำหนดตัวแปรกลุ่มสาขาวิชา (SCI) ในกรอบแนวคิดของการวิจัยนี้ โดยการศึกษานี้กำหนดตัวแปรกลุ่มสาขาวิชา (SCI) เป็นตัวแปรควบคุมเพื่อควบคุมความแตกต่างเชิงโครงสร้างระหว่างกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งอาจส่งผลต่อจำนวนบทความที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูล Scopus โดยกำหนดให้ SCI = 1 สำหรับกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ และ SCI = 0 สำหรับกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ซึ่งช่วยให้สามารถประเมินอิทธิพลของตัวแปรอิสระหลักได้ดียิ่งขึ้น

2. ด้านทรัพยากรบุคคล งานวิจัยของ Belavy, Owen and Livingston (2020) ที่ศึกษาปัจจัยกำหนดผลสำเร็จของนิสิตระดับปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยพบว่า สภาพแวดล้อมด้านการวิจัยของหน่วยงาน ซึ่งรวมถึงจำนวนนิสิตบัณฑิตศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยของอาจารย์ มีผลอย่างชัดเจนต่อจำนวนผลงานตีพิมพ์ในระดับหน่วยงาน มากกว่าความสามารถทางวิชาการของนิสิตเป็นรายบุคคล เนื่องจากนิสิตบัณฑิตศึกษาทำหน้าที่เสมือนแรงงานวิจัยที่มีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผล และเขียนบทความร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา ในขณะเดียวกัน ภาระงานสอนในระดับปริญญาตรีที่สูงเกินไปถูกชี้ให้เห็นโดย Ramirez-Montoya et al. (2023) ว่าเป็นอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่สำคัญต่อการผลิตผลงานวิจัยของคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากเวลาที่ต้องใช้ในการสอนเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาส (opportunity cost) ที่ลดทอนเวลาซึ่งจะนำไปใช้ในการทำวิจัย แนวคิดทั้งสองส่วนนี้เป็นที่มาของการกำหนดตัวแปรสัดส่วนนิสิตปริญญาตรีต่ออาจารย์ (STUD_AJ) และจำนวนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา (GRAD) ในกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้

3. ด้านทรัพยากรทางการเงิน งานวิจัยของ Lee (2021) ที่ศึกษาปัจจัยกำหนดผลผลิตงานวิจัยของมหาวิทยาลัย 95 แห่งในประเทศเกาหลีใต้ ระหว่างปี ค.ศ. 2009–2017 โดยใช้แบบจำลอง seemingly unrelated regression พบว่ารายจ่ายด้านงบประมาณโดยรวมของสถาบันและงบประมาณเฉพาะด้านการวิจัยมีผลกระทบต่อผลผลิตงานตีพิมพ์แตกต่างกันไปตามประเภทของตัวชี้วัด กล่าวคือ งบประมาณโดยรวมของหน่วยงานมีบทบาทเชิงโครงสร้างที่ชัดเจนกว่า ขณะที่งบประมาณเฉพาะด้านการวิจัยมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนกว่าและขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการใช้จ่าย ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดตัวแปรงบประมาณรวมของคณะ (BUDGET) และงบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัยโดยเฉพาะ (RES_BUDGET) แยกออกจากกันในกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อทดสอบว่าทรัพยากรทางการเงินในลักษณะใดมีความสัมพันธ์กับผลผลิตงานตีพิมพ์อย่างแท้จริง

4. ด้านระบบแรงจูงใจทางการเงิน งานวิจัยของ Xu, Oancea and Rose (2021) ที่สัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และบรรณาธิการวารสารจำนวน 75 คนในประเทศจีน พบว่าระบบแรงจูงใจทางการเงินและความก้าวหน้าในสายอาชีพที่เชื่อมโยงกับการตีพิมพ์ระดับนานาชาติมีผลกระตุ้นพฤติกรรมการตีพิมพ์ของนักวิชาการในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ แม้จะก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างเป้าหมายเชิงปริมาณกับคุณภาพงานวิจัยก็ตาม สอดคล้องกับ Quan, Chen and Shu (2017) ที่พบว่ามหาวิทยาลัยจีนกว่า 100 แห่งใช้ระบบเงินรางวัลต่อผลงานตีพิมพ์เป็นกลไกหลักในการกระตุ้นการตีพิมพ์ในวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูลนานาชาติ แนวคิดดังกล่าวเป็นฐานของการกำหนดตัวแปรเงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์บทความ (REWARD) ในกรอบแนวคิดของการวิจัยนี้

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการตีพิมพ์ระดับนานาชาติออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) โครงสร้างสาขาวิชา ได้แก่ กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์เทียบกับกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (SCI) (2) ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ สัดส่วนนิสิตปริญญาตรีต่ออาจารย์ (STUD_AJ) และจำนวนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา (GRAD) (3) ทรัพยากรทางการเงิน ได้แก่ งบประมาณรวมของคณะ (BUDGET) และงบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัย (RES_BUDGET) และ (4) ระบบแรงจูงใจทางการเงิน ได้แก่ เงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์บทความ (REWARD) โดยปัจจัยทั้งสี่กลุ่มนี้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่ออธิบายจำนวนบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูล Scopus ของแต่ละคณะ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการตีพิมพ์ระดับนานาชาติในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิในลักษณะข้อมูลภาคตัดขวางตามช่วงเวลา (Panel Data) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนการตีพิมพ์บทความวิชาการในฐานข้อมูล Scopus ของคณะต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย การดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง และการเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะทั้งหมด 18 คณะจากทั้งหมด 19 คณะภายในมหาวิทยาลัยที่มีการจัดเก็บข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวิจัย และงบประมาณอย่างเป็นระบบในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2564–2568 รวมระยะเวลา 5 ปี โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามลักษณะสาขาวิชา ได้แก่ กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 7 คณะ 35 รายการข้อมูล และกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ 11 คณะ 55 รายการข้อมูล หน่วยวิเคราะห์ของการวิจัย คือ คณะในแต่ละปีงบประมาณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบด้านการจัดเก็บข้อมูลผลงานวิจัย การเรียนการสอน และงบประมาณของคณะ ทั้งนี้ข้อมูลครอบคลุมระยะเวลา 5 ปี รวมจำนวน 90 รายการข้อมูล แม้จะครอบคลุมคณะส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยแต่จำนวนข้อมูลดังกล่าวยังมีข้อจำกัดด้านขนาดตัวอย่างซึ่งอาจลดความสามารถทางสถิติของแบบจำลองในการตรวจพบความสัมพันธ์ที่มีขนาดเล็ก

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เริ่มจากการใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา จากนั้นจึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองเศรษฐมิติสำหรับข้อมูลภาคตัดขวางตามช่วงเวลา (Panel Data Model) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา งบประมาณ และแรงจูงใจทางการเงินกับจำนวนการตีพิมพ์บทความวิชาการในฐานข้อมูล Scopus ของแต่ละคณะ

ผู้วิจัยใช้แบบจำลอง Random Effects เป็นแบบจำลองหลัก เนื่องจากผลการทดสอบ Hausman ไม่ปฏิเสธสมมติฐานว่าง แสดงให้เห็นว่าแบบจำลอง Random Effects ให้ค่าประมาณที่มีความสอดคล้องและมีประสิทธิภาพมากกว่า

แบบจำลอง Fixed Effects ทั้งนี้ ได้รายงานผลการประมาณค่าแบบ Fixed Effects เป็นแบบจำลองเปรียบเทียบเพื่อทดสอบความคงทนของผลลัพธ์ก่อนทำการประมาณค่า ผู้วิจัยได้แปลงตัวแปรสำคัญให้อยู่ในรูปของลอการิทึม เพื่อแก้ปัญหาความเบ้ของข้อมูลและเพื่อให้สามารถตีความค่าสัมประสิทธิ์ในเชิงร้อยละได้ โดยตัวแปรที่มีค่าเป็นศูนย์ได้ถูกแปลงในรูป ln(x+1) ตามแนวปฏิบัติในงานเศรษฐมิติโดยผู้วิจัยใช้แบบจำลองถดถอยสำหรับข้อมูล panel ในรูปแบบ log-linear โดยมีสมการดังนี้

$$\ln SCOPUS_{it} = \beta_0 + \beta_1 STUD_AJ_{it} + \beta_2 \ln(GRAD_{it}) + \beta_3 \ln(BUDGET_{it}) + \beta_4 \ln(RES_BUDGET_{it}) + \beta_5 \ln(REWARD_{it}) + \beta_6 SCI_i + \varepsilon_{it}$$

ตารางที่ 1 แสดงสัญลักษณ์และตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

สัญลักษณ์	หน่วย	คำอธิบาย
SCOPUS	บทความ/คณะ/ปี	จำนวนบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูล Scopus ของคณะ
STUD_AJ	คน/อาจารย์	สัดส่วนนิสิตระดับปริญญาตรีต่ออาจารย์ประจำ
GRAD	คน/คณะ/ปี	จำนวนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา
BUDGET	บาท/คณะ/ปี	งบประมาณรวมของคณะ (ไม่รวมงบวิจัย)
RES_BUDGET	บาท/คณะ/ปี	งบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัย
REWARD	บาท/คณะ/ปี	เงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์บทความ
SCI		ตัวแปรแทนกลุ่มคณะ โดยที่ 1 = กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ 0 = กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
t		ปีงบประมาณ
i		กลุ่มสาขา
ε		ค่าคลาดเคลื่อนแบบสุ่มของแบบจำลอง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

ตารางที่ 2 สถิติเชิงพรรณนาแยกตามกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์

ตัวแปร	Obs	Mean	Std. dev.	Min	Max	Skewness	Kurtosis
กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์							
scopus	35	14.91	12.40	1.00	47.00	1.00	3.05
stud_aj	35	18.35	10.65	7.04	41.23	0.92	2.41
grad	35	51.60	63.22	3.00	257.00	2.05	6.76
budget	35	71,000,000.00	83,400,000.00	9,120,000.00	471,000,000.00	3.41	16.30
res_budget	35	1,736,860.00	1,743,994.00	10,000.00	6,400,000.00	1.68	4.82
reward	35	10,085.71	23,070.70	0.00	97,000.00	2.85	10.55
กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์							
scopus	55	59.69	72.91	1.00	334.00	2.37	8.28
stud_aj	55	8.08	6.07	1.20	21.86	0.78	2.40
grad	55	13.15	11.41	0.00	45.00	0.95	3.36
budget	55	39,600,000.00	42,800,000.00	473,500.00	284,000,000.00	3.74	20.85
res_budget	55	1,230,829.00	1,199,758.00	0.00	4,000,000.00	0.73	2.07
reward	55	66,763.64	200,703.90	0.00	1,440,000.00	6.02	41.40

จากตารางที่ 2 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา จำแนกตามกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ โดยกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประกอบด้วย 7 คณะ ครอบคลุมระยะเวลา 5 ปี เป็นข้อมูลจำนวน 35 รายการ และกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ประกอบด้วย 11 คณะ ครอบคลุมระยะเวลา 5 ปี เป็นข้อมูลจำนวน 55 รายการ รวมทั้งสิ้น 90 รายการ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างด้านศักยภาพการวิจัย ทรัพยากร และโครงสร้างการเรียนการสอนของแต่ละกลุ่มสาขา

สำหรับกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พบว่าจำนวนบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูล Scopus มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.91 เรื่องต่อปี โดยมีค่าต่ำสุดเท่ากับ 1 เรื่อง และค่าสูงสุดเท่ากับ 47 เรื่อง แสดงให้เห็นว่าผลงานวิจัยของกลุ่มสาขานี้อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ สัดส่วนนิสิตปริญญาตรีต่ออาจารย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.35 ซึ่งสะท้อนถึงภาระงานสอนที่ค่อนข้างสูงของคณาจารย์ในกลุ่มสาขานี้ ขณะที่จำนวนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงถึง 51.60 คนต่อคณะต่อปี แสดงให้เห็นถึงบทบาทของการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นสำคัญ ในด้านทรัพยากรทางการเงิน กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีงบประมาณรวมเฉลี่ยประมาณ 71 ล้านบาทต่อปี และมีงบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัยเฉลี่ยประมาณ 1.74 ล้านบาทต่อปี อย่างไรก็ตาม เงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์บทความมีค่าเฉลี่ยเพียงประมาณ 10,086 บาทต่อปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแรงจูงใจทางการเงินจากระบบรางวัลยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

สำหรับกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ พบว่า จำนวนบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูล Scopus มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 59.69 เรื่องต่อปี โดยมีค่าสูงสุดถึง 334 เรื่องต่อปี ซึ่งสูงกว่ากลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างชัดเจน สัดส่วนนิสิตปริญญาตรีต่ออาจารย์มีค่าเฉลี่ยเพียง 8.08 ซึ่งต่ำกว่ากลุ่มสาขาสังคมศาสตร์มาก สะท้อนให้เห็นถึงภาระงานสอนที่ต่ำกว่าและเอื้อต่อการทำวิจัยมากกว่า ในด้านการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์มีจำนวนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาเฉลี่ยเพียง 13.15 คนต่อคณะต่อปี ซึ่งต่ำกว่ากลุ่มสาขาสังคมศาสตร์อย่างชัดเจน แต่กลับมีผลงานวิจัยสูงกว่าอย่างมากสะท้อนถึงลักษณะการผลิตผลงานวิจัยที่พึ่งพาโครงสร้างห้องปฏิบัติการและทีมวิจัยเป็นสำคัญ สำหรับทรัพยากรทางการเงิน กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์มีงบประมาณรวมเฉลี่ยประมาณ 39.6 ล้านบาทต่อปี และมีงบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัยเฉลี่ยประมาณ 1.23 ล้านบาทต่อปี ซึ่งต่ำกว่ากลุ่มสาขาสังคมศาสตร์ในเชิงตัวเลขแต่กลับมีเงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์เฉลี่ยสูงถึง 66,764 บาทต่อปี และมีค่าสูงสุดถึง 1.44 ล้านบาทต่อปี สะท้อนให้เห็นถึงระบบแรงจูงใจด้านการตีพิมพ์ที่มีความเข้มข้นมากกว่า เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า การกระจายของข้อมูลแตกต่างกันระหว่างสองกลุ่ม โดยกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์มีการกระจายของจำนวนบทความ Scopus (S.D. = 72.91) และเงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์ (S.D. = 200,703.90) สูงกว่ากลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (S.D. = 12.40 และ 23,070.70 ตามลำดับ) ขณะที่กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีการกระจายของจำนวนนิสิตบัณฑิตศึกษา งบประมาณรวมและงบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัยสูงกว่า สะท้อนถึงความแตกต่างของทรัพยากรและผลผลิตงานวิจัยภายในแต่ละกลุ่มสาขา นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้และความโด่ง พบว่าตัวแปรมีค่าความเบ้เป็นบวก สะท้อนถึงการแจกแจงแบบเบ้ขวา โดยเฉพาะงบประมาณรวมและเงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์ที่มีค่า Skewness และ Kurtosis ค่อนข้างสูง ทั้งนี้ กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์มีค่า Skewness และ Kurtosis ของเงินรางวัลเท่ากับ 6.02 และ 41.40 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีการกระจายไม่สมมาตรและมีค่าสังเกตบางหน่วยสูงกว่าข้อมูลส่วนใหญ่

ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์มีศักยภาพด้านการผลิตผลงานวิจัยในระดับสูงกว่ากลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างชัดเจน แม้จะมีงบประมาณรวมต่ำกว่าในเชิงเฉลี่ย แต่มีภาระงานสอนต่ำกว่าและมีระบบแรงจูงใจด้านการตีพิมพ์ที่เข้มแข็งกว่า ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเพิ่มจำนวนบทความวิชาการในฐานข้อมูล Scopus ของคณะในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุคูณของตัวแปรอิสระด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF)

ตัวแปร	VIF	1/VIF
BUDGET	2.21	0.453
RES_BUDGET	1.77	0.564
STUD_AJ	1.68	0.594
GRAD	1.30	0.768
REWARD	1.24	0.805
SCI	1.74	0.576
ค่าเฉลี่ย VIF	1.66	

ผลการทดสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF) (ตารางที่ 3) พบว่าค่า VIF ของตัวแปรทุกตัวอยู่ในช่วงระหว่าง 1.24 ถึง 2.21 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.66 ซึ่งอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตามหลักเศรษฐมิติ (VIF < 5) แสดงว่าแบบจำลองไม่ประสบปัญหา multicollinearity และตัวแปรอิสระสามารถอธิบายตัวแปรตามได้อย่างเป็นอิสระจากกันในระดับที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางเศรษฐมิติของ Baltagi (2005) ที่ระบุว่าการไม่มี multicollinearity จะช่วยให้การประมาณค่าในแบบจำลองข้อมูล Panel มีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ Wooldridge (2010) ที่ชี้ว่าค่า VIF ที่อยู่ในระดับต่ำช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดค่าความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์ที่สูงเกินจริง และเพิ่มความน่าเชื่อถือของการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบ Hausman

รายการ	ค่า
Chi-square	3.30
df	5
Prob > chi2	0.6545

จากผลการทดสอบ 4 Hausman ในตารางที่ 4 พบว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่างได้ (Chi-square = 3.30, p = 0.6545) แสดงว่าแบบจำลอง Random Effects เป็นแบบจำลองที่เหมาะสม ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเลือกใช้แบบจำลอง Random Effects เป็นแบบจำลองหลัก และใช้แบบจำลอง Fixed Effects เป็นแบบจำลองเปรียบเทียบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทางเศรษฐมิติที่เสนอโดย Jerry A. Hausman (1978) ซึ่งระบุว่า หากผลการทดสอบ Hausman ไม่แสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ควรเลือกใช้แบบจำลอง Random Effects เนื่องจากให้ค่าประมาณที่มีประสิทธิภาพมากกว่า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Baltagi (2005) และ Wooldridge (2010) ที่ชี้ว่า แบบจำลอง Random Effects มีความเหมาะสมในกรณีที่หน่วยวิเคราะห์สามารถมองเป็นตัวแทนจากประชากร และช่วยใช้ประโยชน์จากความแปรปรวนทั้งระหว่างหน่วยและภายในหน่วยตามช่วงเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 5 แสดงผลการประมาณค่าแบบจำลองถดถอย Panel สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูล Scopus โดยใช้แบบจำลอง Random Effects (RE) เป็นแบบจำลองหลักตามผลการทดสอบ Hausman และใช้แบบจำลอง Fixed Effects (FE) เป็นแบบจำลองเปรียบเทียบเพื่อทดสอบความคงทนของผลลัพธ์

ผลการประมาณค่าโดยรวมแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองมีความเหมาะสมในการอธิบายความแปรปรวนของจำนวนบทความ Scopus ในระดับค่อนข้างสูง โดยค่า R-squared ของแบบจำลอง Random Effects เท่ากับ 0.5117 แสดงว่าแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของจำนวนบทความ Scopus ได้ประมาณร้อยละ 51 ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของตัวแปรด้านทรัพยากรมนุษย์ งบประมาณ และแรงจูงใจทางการเงินในการอธิบายผลผลิตงานวิจัยของคณะได้อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Random Effects พบว่า จำนวนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา (lnGRAD) มีผลกระทบเชิงบวกต่อจำนวนบทความ Scopus อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 5 เปอร์เซ็นต์ (β = 0.1562) ซึ่งหมายความว่าเมื่อจำนวนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้จำนวนบทความ Scopus เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.16 โดยประมาณ ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนบทบาทสำคัญของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาในฐานะกำลังหลักของระบบการผลิตงานวิจัยในมหาวิทยาลัย เนื่องจากนิสิตระดับปริญญาโทและเอกมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการทำวิจัย การเก็บข้อมูล การทดลอง และการเขียนบทความวิชาการร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา คณะที่มีนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาจำนวนมากจึงมีศักยภาพในการสร้างผลงานวิจัยได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากกว่าคณะที่มีนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาน้อย

ในทางตรงกันข้าม สัดส่วนนิสิตปริญญาตรีต่ออาจารย์ (STUD_AJ) ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับจำนวนบทความ Scopus ซึ่งอาจสะท้อนว่า ภาระงานสอนในระดับปริญญาตรีไม่ได้เป็นปัจจัยกำหนดผลผลิตงานวิจัยโดยตรงในบริบทของคณะ เนื่องจากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยมักแยกบทบาทด้านการเรียนการสอนและการวิจัยออกจากกันอย่างชัดเจน และการทำวิจัยมักอาศัยโครงสร้างของทีมวิจัยและนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาเป็นหลักมากกว่าการพึ่งพาการสอนในระดับปริญญาตรี

ในด้านทรัพยากรทางการเงิน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า งบประมาณรวมของคณะ (lnBUDGET) มีผลกระทบเชิงบวกต่อจำนวนบทความ Scopus อย่างมีนัยสำคัญในระดับสูง (β = 0.4916, $p<0.01$) กล่าวคือ เมื่อ งบประมาณรวมของคณะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้จำนวนบทความ Scopus เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.49 โดยประมาณ ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่างบประมาณมีบทบาทเชิงโครงสร้างต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยของคณะ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัย เช่น ห้องปฏิบัติการ เครื่องมือวิทยาศาสตร์ ซอฟต์แวร์เฉพาะทาง ตลอดจนการสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการ เช่น การประชุมวิชาการ การสร้างเครือข่ายวิจัย และการสนับสนุนการตีพิมพ์บทความในวารสารนานาชาติ

ในขณะที่ งบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัยโดยเฉพาะ (lnRES_BUDGET) ไม่พบความสัมพันธ์เชิงสถิติอย่างมีนัยสำคัญกับจำนวนบทความ Scopus ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณวิจัยหรือกระบวนการจัดสรรงบประมาณที่ยังไม่เชื่อมโยงโดยตรงกับผลลัพธ์เชิงผลงาน เช่น งบประมาณบางส่วนอาจถูกใช้ไปกับกิจกรรมเตรียมความพร้อมหรือโครงการระยะยาวที่ยังไม่ก่อให้เกิดบทความตีพิมพ์ในช่วงเวลาที่ศึกษา

สำหรับเงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์ (lnREWARD) มีผลกระทบเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.0241, $p<0.01$) ซึ่งหมายความว่าเมื่อเงินรางวัลเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้จำนวนบทความ Scopus เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.02 โดยประมาณ แม้ว่าค่าสัมประสิทธิ์จะมีขนาดไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับงบประมาณรวมของคณะ แต่ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนบทบาทของระบบแรงจูงใจทางการเงินในฐานะกลไกเชิงนโยบายที่ช่วยกระตุ้นให้คณาจารย์ให้ความสำคัญกับการตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในบริบทที่การประเมินผลงานทางวิชาการและความก้าวหน้าในสายอาชีพมีความเชื่อมโยงกับผลงานตีพิมพ์

สำหรับตัวแปร SCI ซึ่งแทนกลุ่มคณะวิทยาศาสตร์ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 1 เปอร์เซ็นต์ (β = 1.3777) แสดงให้เห็นว่าคณะในกลุ่มวิทยาศาสตร์มีแนวโน้มมีจำนวนบทความ Scopus สูงกว่าคณะในกลุ่มสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญเชิงโครงสร้าง ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับลักษณะของศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีวัฒนธรรมการทำวิจัยเชิงทดลอง การทำงานเป็นทีม และการตีพิมพ์ผลงานอย่างต่อเนื่องในวารสารนานาชาติเป็นกลไกหลักของความก้าวหน้าทางวิชาการ ในขณะที่ศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มักให้ความสำคัญกับงานเขียนเชิงวิชาการในรูปแบบหนังสือ ตำรา หรือวารสารในประเทศมากกว่าซึ่งอาจไม่สะท้อนออกมาในฐานข้อมูล Scopus อย่างเต็มที่ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งสองกลุ่มสาขามีความแตกต่างกันด้านผลผลิตการตีพิมพ์ โดยกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์มีจำนวนบทความ Scopus สูงกว่ากลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แม้ควบคุมปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณและแรงจูงใจทางการเงินแล้วซึ่งแสดงถึงความแตกต่างเชิงโครงสร้างของกลุ่มสาขาวิชายังคงมีบทบาทต่อผลผลิตงานวิจัย

เมื่อพิจารณาผลการประมาณค่าแบบจำลอง Fixed Effects พบว่าทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรหลัก ได้แก่ lnGRAD, lnBUDGET และ lnREWARD ยังคงเป็นบวกและสอดคล้องกับแบบจำลอง Random Effects แม้ว่าบางตัวแปรจะสูญเสียความมีนัยสำคัญทางสถิติเนื่องจากการควบคุมลักษณะเฉพาะถาวรของคณะทั้งหมด ซึ่งสะท้อนถึงความคงทนของผลลัพธ์ในเชิงทิศทางของความสัมพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง lnBUDGET ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลอง Fixed Effects ($p<0.01$) แสดงให้เห็นว่างบประมาณของคณะมีบทบาทต่อการเพิ่มจำนวนบทความ Scopus ทั้งในเชิงโครงสร้างระหว่างคณะ และในเชิงการเปลี่ยนแปลงภายในคณะตามช่วงเวลา สำหรับค่า R-squared ของแบบจำลอง Fixed Effects เท่ากับ 0.019 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากแบบจำลองอาศัยความแปรปรวนจากการเปลี่ยนแปลงภายในคณะตามเวลาซึ่งมีค่อนข้างจำกัดในช่วงที่ศึกษาจึงไม่ได้สะท้อนถึงความบกพร่องของแบบจำลองโดยตรง

ตารางที่ 5 แสดงผลการประมาณค่าแบบจำลองถดถอย Panel สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนบทความ Scopus

ตัวแปร	(1) Random Effects (RE)	(2) Fixed Effects (FE)
STUD_AJ	0.0004 (0.0143)	0.0300 (0.0110)**
lnGRAD	0.1562 (0.0702)**	0.0769 (0.0546)
lnBUDGET	0.4916 (0.1281)***	0.3796 (0.1287)***
lnRES_BUDGET	-0.0572 (0.0830)	-0.0621 (0.1129)
lnREWARD	0.0241 (0.0093)***	0.0110 (0.0072)
SCI	1.3777 (0.3704)***	-
ค่าคงที่ (Constant)	-6.0748 (2.4654)***	-3.3503 (3.0676)
Number of obs	90	90
Number of groups	18	18
R-squared	0.5117	0.0190

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า Robust standard errors (clustered by faculty); *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10; แบบจำลอง Fixed Effects ไม่สามารถประมาณค่า SCI ได้เนื่องจากเป็นตัวแปรคงที่ตามเวลา

อภิปรายผล

ผลการศึกษานี้พบความแตกต่างของผลผลิตงานวิจัยระหว่างกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์กับกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นผลจากโครงสร้างและวัฒนธรรมการวิจัยที่แตกต่างกัน มากกว่าความสามารถหรือความพยายามของบุคลากรรายบุคคล โดยผลลัพธ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับข้อเสนอของ Hazelkorn (2020) ที่ชี้ว่า กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์มีรูปแบบการผลิตองค์ความรู้ที่เน้นการทำงานเป็นทีม การวิจัยเชิงทดลอง และการตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติเป็นกลไกหลักของความก้าวหน้าทางวิชาการ ขณะที่กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีผลผลิตทางวิชาการในรูปแบบอื่น เช่น หนังสือและตำรา ซึ่งอาจไม่สะท้อนผ่านตัวชี้วัดในฐานข้อมูล Scopus อย่างครบถ้วน ทั้งนี้กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีสัดส่วนนิสิตปริญญาตรีต่ออาจารย์สูงกว่ากลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาระงานสอนที่น้อยกว่าเอื้อต่อการทำวิจัยมากกว่ากลุ่มที่มีภาระงานสอนมาก สอดคล้องกับข้อค้นพบของ ขวัญนคร สอนหมั่น (2563) ภาระงานสอนที่สูงเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการทำวิจัยและการเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ Ramirez-Montoya et al. (2023) ได้กล่าวว่า ภาระงานสอนที่มากเกินไปในมหาวิทยาลัยของประเทศกำลังพัฒนาเป็นอุปสรรคเชิงโครงสร้าง

ต่อการผลิตงานวิจัย นอกจากนี้บทบาทของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของทีมวิจัย ช่วยแบ่งเบาภาระอาจารย์และเพิ่มความสามารถในการพัฒนางานวิจัยเชิงลึก โดยเฉพาะในงานที่ต้องใช้เวลาและความต่อเนื่องสูง ของระบบการวิจัย ซึ่งมีนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีบทบาทโดยตรงในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การทบทวนวรรณกรรม การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ไปจนถึงการร่วมเขียนบทความกับอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพและความต่อเนื่องของผลงานวิจัยของคณะได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งตรงกับข้อค้นพบของ ชญาพร คุณประทุม (2567) ที่เสนอว่า นิสิตบัณฑิตศึกษาเป็นแรงงานวิจัยสำคัญในกระบวนการผลิตผลงาน จากผลการศึกษาพบว่า แม้กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะมีจำนวนนิสิตบัณฑิตศึกษามากกว่า แต่กลับมีผลผลิตงานตีพิมพ์ต่ำกว่ากลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ โดยสะท้อนถึงลักษณะการผลิตงานวิจัยที่พึ่งพาโครงสร้างห้องปฏิบัติการและทีมวิจัย งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นเพิ่มเติมว่า “จำนวน” นิสิตเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการเพิ่มจำนวนงานวิจัย แต่ยังต้องอาศัยโครงสร้างการวิจัย เช่น ทีมวิจัยและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ ซึ่งในด้านทรัพยากรทางการเงิน ผลการศึกษาพบว่า งบประมาณรวมของกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์น้อยกว่ากลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แต่จำนวนเงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์สูงกว่า สะท้อนให้เห็นถึงระบบแรงจูงใจในด้านการตีพิมพ์ที่มากกว่า โดยการมีระบบเงินรางวัลสำหรับผลงานตีพิมพ์สามารถกระตุ้นความพยายามและโอกาสในการตีพิมพ์ของนักวิจัยในหลายกรณีศึกษา (Liang & Liu, 2023) อย่างไรก็ตามการศึกษานี้มีข้อจำกัดด้านจำนวนข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจำนวน 90 รายการจาก 18 คณะ ครอบคลุมช่วงเวลา 5 ปี ซึ่งอาจจำกัดความสามารถของแบบจำลองในการตรวจพบความสัมพันธ์หรือผลกระทบที่มีขนาดเล็ก (Statistical Power) การศึกษาในอนาคตจึงควรขยายช่วงเวลาการศึกษาหรือเพิ่มจำนวนหน่วยวิเคราะห์เพื่อให้สามารถตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Chen (2023) ที่ชี้ว่า งบประมาณวิจัยอาจไม่ก่อให้เกิดผลผลิตงานโดยตรง และประเด็นด้านแรงจูงใจเชิงนโยบายเป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเดิมอย่างชัดเจน ผลการศึกษาพบว่าเงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์มีผลเชิงบวกต่อจำนวนบทความ Scopus สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของระบบแรงจูงใจทางการเงิน ซึ่งเป็นกลไกเชิงนโยบายที่ช่วยกระตุ้นให้คณาจารย์ให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในบริบทการประเมินผลงานทางวิชาการและความก้าวหน้าในสายอาชีพ ที่ชี้ว่าระบบการให้รางวัลและการยกย่องเชิดชูเกียรตินักวิจัยช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการตีพิมพ์ผลงาน นอกจากนี้ยังสนับสนุนแนวคิดด้านแรงจูงใจเชิงเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายว่าเงินรางวัลช่วยลดต้นทุนเชิงโอกาสและเร่งการแปลงศักยภาพด้านการวิจัยไปสู่ผลลัพธ์การตีพิมพ์องค์ความรู้ใหม่

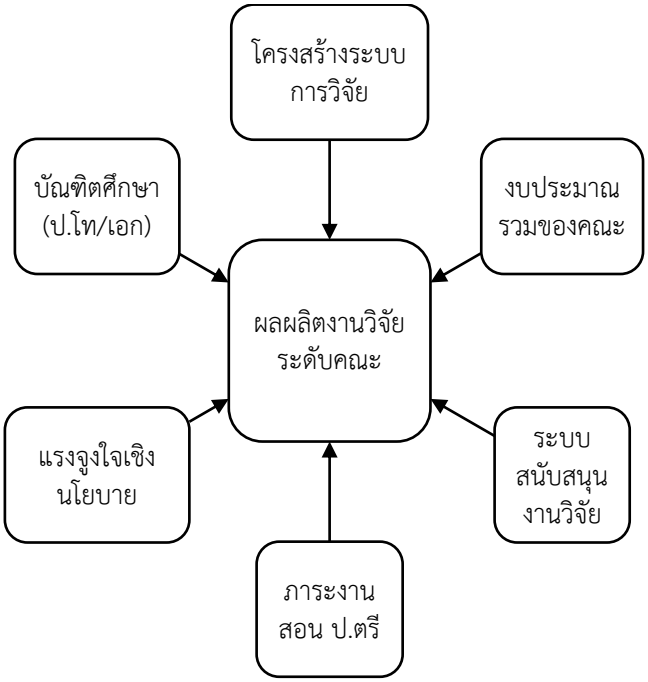
สำหรับในด้านนโยบายจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาผลผลิตงานวิจัยควรดำเนินการในลักษณะของการเสริมสร้างระบบสนับสนุนการวิจัยในระดับคณะอย่างเป็นองค์รวมมากกว่าการเพิ่มทรัพยากรเฉพาะด้านเพียงอย่างเดียว เนื่องจากจำนวนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา งบประมาณรวมของคณะ และเงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนบทความใน Scopus ขณะที่งบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัยโดยเฉพาะไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ผลดังกล่าวสะท้อนว่าปัจจัยสำคัญไม่ได้อยู่เพียงที่ปริมาณทรัพยากรแต่รวมถึงวิธีการเชื่อมโยงทรัพยากรดังกล่าวเข้ากับกระบวนการผลิตผลงานวิจัยด้วย ดังนั้นแนวทางเชิงนโยบายจึงควรมุ่งเชื่อมโยงการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษากับระบบการวิจัยของคณะ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากงบประมาณในกิจกรรมที่สนับสนุนการผลิตผลงานอย่างเป็นรูปธรรม และพัฒนากลไกแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับผลลัพธ์การตีพิมพ์ ทั้งนี้ความแตกต่างของผลผลิตงานวิจัยระหว่างกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ยังสะท้อนว่าการกำหนดนโยบายในระดับมหาวิทยาลัยควรคำนึงถึงความแตกต่างเชิงโครงสร้างของแต่ละกลุ่มสาขาวิชา เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรและมาตรการสนับสนุนสามารถตอบสนองต่อบริบทการผลิตงานวิจัยที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยขยายกรอบการอธิบายผลผลิตงานวิจัยระดับคณะในสถาบันอุดมศึกษาไทยจากมุมมองที่มุ่งเน้นปัจจัยรายบุคคลไปสู่มุมมองเชิงระบบ โดยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผลผลิตงานวิจัยระดับคณะไม่ได้ถูกกำหนดโดยภาระงานสอนในระดับปริญญาตรีโดยตรง แต่ถูกขับเคลื่อนโดยโครงสร้างระบบการวิจัยซึ่งเป็นกลไก

เชิงองค์กรและเชิงนโยบายที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการทำวิจัยในระดับคณะไม่ใช่ผลรวมของเวลาส่วนบุคคลของอาจารย์จากการสอน หากแต่เป็นผลลัพธ์ของระบบที่เอื้อต่อการผลิตงานวิจัยและการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงบาทของบัณฑิตศึกษาในฐานะโครงสร้างแรงงานวิจัย โดยนิสิตระดับปริญญาโทและเอกทำหน้าที่เป็นกำลังหลักในกระบวนการวิจัยตั้งแต่การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ผล ไปจนถึงการเขียนบทความวิชาการ ซึ่งช่วยเพิ่มกำลังการผลิตงานวิจัยของคณะอย่างยั่งยืน ทั้งนี้งบประมาณรวมของคณะทำหน้าที่เป็นโครงสร้างศักยภาพระยะยาว เนื่องจากงบประมาณดังกล่าวช่วยสร้างโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการทำวิจัยในระยะยาวโดยเพิ่มแรงจูงใจเชิงนโยบาย โดยเงินรางวัลสนับสนุนการตีพิมพ์ทำหน้าที่เป็นตัวเร่งที่ช่วยลดต้นทุนเชิงโอกาสและส่งสัญญาณเชิงนโยบายว่าการตีพิมพ์ระดับนานาชาติเป็นคุณค่าหลักขององค์กร ดังนั้นการศึกษานี้ช่วยยืนยันว่าผลผลิตงานวิจัยระดับคณะเกิดจากของระบบการวิจัยที่มีโครงสร้างและกลไกสนับสนุนที่เหมาะสม มากกว่าการพึ่งพาความพยายามของบุคคลเพียงอย่างเดียว

งานวิจัยนี้เสนอองค์ความรู้ใหม่ว่า ผลผลิตงานวิจัยระดับคณะในสถาบันอุดมศึกษาไทยเป็นผลลัพธ์ของโครงสร้างระบบการวิจัยมากกว่าภาระงานสอนในระดับปริญญาตรี โดยมีนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา งบประมาณรวม และแรงจูงใจเชิงนโยบายทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการตีพิมพ์ผลงานในระดับนานาชาติ โดยสรุปเป็นรูปภาพ ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีผลผลิตบทความวิชาการในฐานข้อมูล Scopus อยู่ในระดับต่ำกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาและงบประมาณรวมของคณะค่อนข้างสูง จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่านิสิตระดับบัณฑิตศึกษามีบทบาทสำคัญในฐานะแรงงานวิจัยหลักของกลุ่มสาขานี้ เนื่องจากลักษณะระบบการวิจัยเป็นแบบพึ่งพานิสิตระดับบัณฑิตศึกษาและเป็นการทำวิจัยเชิงบุคคล ขาดการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้ภาระงานสอนในระดับปริญญาตรีและงบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัยไม่ส่งผลโดยตรงต่องานตีพิมพ์ ผลงานการตีพิมพ์มีหลากหลายรูปแบบ เช่น หนังสือ ตำรา กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์มีผลผลิตบทความวิชาการในฐานข้อมูล Scopus สูงกว่าอย่างชัดเจน แสดงถึงความได้เปรียบเชิงโครงสร้างของระบบการวิจัยในกลุ่มสาขานี้ แม้จะมีจำนวนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาน้อยกว่ากลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แต่การผสานนิสิตเข้ากับทีมวิจัย มีห้องปฏิบัติการและการมีโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัยอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถผลิตผลงานวิจัยได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ในด้านงบประมาณรวมของคณะมีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มจำนวนบทความ Scopus ในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ เงินรางวัล

สนับสนุนการตีพิมพ์ทำหน้าที่เป็นตัวเร่งที่สำคัญในเชิงนโยบายเป็นแรงจูงใจสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการเผยแพร่ผลงานในวารสารนานาชาติอย่างสม่ำเสมอ มีการแยกบทบาทการเรียนการสอนออกจากระบบการวิจัยอย่างชัดเจน ภาระงานสอนในระดับปริญญาตรีไม่มีผลต่อจำนวนงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ควรมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการทำวิจัยแบบเป็นทีม เนื่องจากกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีลักษณะการทำวิจัยแบบพึ่งพานิสิตระดับบัณฑิตศึกษาและการทำงานเชิงรายบุคคลเป็นหลัก

1.2 สนับสนุนงบประมาณและส่งเสริมการตีพิมพ์สำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาให้มีการตีพิมพ์ระดับนานาชาติอย่างชัดเจน

1.3 ในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ ควรรักษาและต่อยอดจุดแข็งของกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ เนื่องจากมีระบบการวิจัยที่เข้มแข็งอยู่แล้ว ควรรักษาแนวทางการทำงานเป็นทีม

1.4 ออกแบบนโยบายการวิจัยที่แตกต่างตามลักษณะของแต่ละกลุ่มสาขาเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทและตรงตามความต้องการของกลุ่มสาขาวิชานั้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายระดับการวิเคราะห์ไปสู่ระดับบุคคลและทีมวิจัยควรศึกษาปัจจัยเชิงจุลภาค เช่น ทักษะ ประสบการณ์ เครือข่ายความร่วมมือ และบทบาทผู้นำทีม เพื่ออธิบายความแตกต่างของผลผลิตงานวิจัยภายในคณะเดียวกัน และบูรณาการปัจจัยเชิงคุณภาพและวัฒนธรรมองค์กรควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพหรือแบบผสมผสาน เพื่ออธิบายบทบาทของวัฒนธรรมการวิจัย ภาวะผู้นำ และระบบพี่เลี้ยงที่ไม่สามารถสะท้อนผ่านข้อมูลเชิงปริมาณได้ครบถ้วน

2.2 พัฒนาตัวชี้วัดผลผลิตงานวิจัยให้ครอบคลุมหลายมิติควรใช้ตัวชี้วัดเพิ่มเติมนอกเหนือจากจำนวนบทความ Scopus เช่น คุณภาพวารสาร การอ้างอิง หรือผลงานหนังสือ เพื่อสะท้อนผลผลิตทางวิชาการอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

ขวัญนคร สอนหมั่น. (2563). ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านการวิจัยของคณาจารย์: กรณีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารวิจัยสถาบัน มข, 1*(1), 101–111.

จักรพันธ์ กิตตินรรัตน์. (2568). แนวทางการเขียนบทความวิจัยเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติ : มุมมองของนักวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์. *วารสารวิชาการคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 4*(1), 79–104.

ชญาพร คุณประทุม. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำวิจัยของบุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยนเรศวร. *วารสารบริหารธุรกิจ ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 1*(1), 41–57.

Aslam, M. S., Qammar, A., Ali, I., Yaqub, M. Z., Ahmed, F., & Mohapatra, A. K. (2024). Fostering innovation speed and quality in ICT firms: The role of knowledge governance mechanisms, absorptive capacity and environmental dynamism. *Technological Forecasting and Social Change, 205*, 123460.

Baltagi, B. H. (2005). *Econometric analysis of panel data*. (3rd ed.). New York: Wiley.

Belavy, D. L., Owen, P. J., & Livingston, P. M. (2020). Do successful PhD outcomes reflect the research environment rather than academic ability?. *PLOS ONE, 15*(8), e0236327.

Chen, Z. (2023). Monetary incentives and social ties in academic publications. *Journal of Management Science and Engineering, 8*(4), 490–497.

Fready, S., & Ferm, L. E. C. (2026). Stakeholder Engagement. In *International encyclopedia of business management* (pp. 470–474). Amsterdam, Netherlands: Academic Press.

Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics. *Econometrica, 46*(6), 1251–1271.

Hazelkorn, E. (2020). *Indicators and what they measure*. County Clare, Ireland: BH Associates/Education Associates.

Huang, S., & Desouza, K. C. (2025). The new management logic of digital megaprojects: An agenda for information systems research. *The Journal of Strategic Information Systems, 34*(3), 101911.

Krystallis, I., Kalra, J., & Locatelli, G. (2025). Orchestrating governance reconfiguration of inter-organizational project networks to address coordination failures. *International Journal of Production Economics, 285*, 109637.

Lee, Y.-H. (2021). Determinants of research productivity in Korean universities: The role of research funding. *Journal of Technology Transfer, 46*(5), 1462–1486.

Liang, J., & Liu, Y. (2023). Monetary incentives and social ties in academic publications. *Journal of Management Science and Engineering, 8*(4), 490–497.

Obi, L. I., Osuizugbo, I. C., & Awuzie, B. O. (2025). Closing the artificial intelligence skills gap in construction: Competency insights from a systematic review. *Results in Engineering, 27*, 106406.

Quan, W., Chen, B., & Shu, F. (2017). Publish or impoverish: An investigation of the monetary reward system of science in China (1999–2016). *Aslib Journal of Information Management, 69*(5), 486–502.

Ramirez-Montoya, M. S., Ceballos, H. G., Martínez-Pérez, S., & Romero-Rodríguez, L. M. (2023). Impact of Teaching Workload on Scientific Productivity: Multidimensional Analysis in the Complexity of a Mexican Private University. *Publications, 11*(2), 27.

Thawesaengskulthai, N., Chatmarathong, A., Werasopon, N., & Koiwanit, J. (2025). Empirical implementation of Coach-Cash-Connect mentoring model for innovation-driven enterprises in Thailand: Insights for policy development and sustainable growth. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity, 11*(4), 100650.

Välikangas, A. (2023). The limited role of social sciences and humanities in interdisciplinary funding: What are its effects?. *Social Epistemology, 38*(2), 152–172.

Waddingham, J. A., Osias, D., & Davis, P. E. (2025). The effect of maker entrepreneur's agency and communion language on stakeholder engagement. *Journal of Business Venturing Insights, 24*, e00569.

Wooldridge, J. M. (2010). Econometric analysis of cross section and panel data. (2nd ed.). Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Xu, X., Oancea, A., & Rose, H. (2021). The impacts of incentives for international publications on research cultures in Chinese humanities and social sciences. *Minerva, 59*(4), 469–492.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 137-152.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Impact of Organizational Support on University Foreign Language Teachers' Intercultural Teaching Competency: The Mediating Role of Self-Efficacy

Li Bi[1*] Ren Chuming[2] and Supalucsana Lomlai[3]

[1] *Ph.D. in Educational Administration, Payap University, Chiang Mai, Thailand*
[2] *School of Education Science, Zhaoqing University, Zhao qing, China*
[3] *Interdisciplinary Studies College, Payap University, Chiang Mai, Thailand*
[*] *Corresponding author. E-mail: 4414123398@qq.com*

ABSTRACT

Based on Organizational Support Theory and Social Cognitive Theory, this study aimed to construct a mediating model of organizational support and self-efficacy on intercultural teaching competency (ITC). It explored the mechanism through which organizational support affects foreign language teachers' ITC and examined the mediating role of self-efficacy in this process. The study employed a questionnaire survey method, with 136 foreign language teachers from a private foreign language university in Guangxi as the research subjects, and utilized SmartPLS 4.0 to conduct PLS-SEM structural equation modeling analysis. The results of the study found that: 1) organizational support has a significant positive effect on ITC; 2) organizational support has a significant positive effect on self-efficacy; 3) self-efficacy has a significant positive effect on ITC; and 4) self-efficacy partially mediates the relationship between organizational support and ITC, accounting for 35.5% of the total effect. The findings suggest that strong organizational support not only directly promotes the development of teachers' ITC but also further enhances their teaching competency by boosting their self-efficacy. These findings imply that university administrators should strengthen organizational support (e.g., providing intercultural training resources, establishing collaborative research mechanisms, and improving incentive policies) and enhance teachers' self-efficacy to effectively promote foreign language teachers' intercultural teaching competency.

Keywords: Organizational Support, Self-Efficacy, ITC, Foreign Language Teachers

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

Introduction

Against the backdrop of accelerating economic globalization and the internationalization of education, intercultural communication has become increasingly frequent. Consequently, cultivating graduates with an international outlook, global competence, and intercultural awareness has become a central objective of higher education reform as well as a key direction for the development of foreign language education (OECD, 2023). As the primary implementers of foreign language education, foreign language teachers are expected not only to possess strong language teaching expertise but also to develop

Received: 22 March 2026;
Revised: 17 July 2026;
Accepted: 18 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

intercultural teaching competency (ITC) that enables them to guide students in understanding, comparing, and critically reflecting on different cultures (Martorana et al., 2021). Given its pivotal role in promoting students' intercultural communicative competence, understanding how teachers develop ITC has become an important concern in both foreign language education research and teacher professional development.

Existing research has primarily examined the development of ITC from an individual perspective, focusing on teachers' intercultural beliefs, attitudes, knowledge, reflective practices, and teaching experiences, thereby emphasizing the role of individual psychological and cognitive characteristics in competency development (Martorana et al., 2021; Yaprak & Özmen, 2025). Although these studies have provided valuable insights into the individual-level mechanisms underlying teachers' ITC, they have paid relatively limited attention to the organizational contexts in which teachers work. In reality, teachers' instructional practices are embedded within specific school environments shaped by institutional arrangements, resource allocation, professional development opportunities, and organizational support (Romijn et al., 2021). Previous studies have demonstrated that sustained professional development support, intercultural training, overseas learning experiences, and reflective practice facilitate teachers' integration of intercultural perspectives into classroom instruction and contribute significantly to the development of their intercultural teaching competency (Huang et al., 2023; Yaprak & Özmen, 2025). Conversely, insufficient institutional support may constrain teachers' engagement in intercultural professional learning and instructional practice, thereby impeding the development of their ITC.

Organizational support is widely recognized as an important contextual factor influencing teachers' professional development. It refers to teachers' perception that their school values their contributions and cares about their professional development and well-being (Eisenberger et al., 1986). Previous studies suggest that organizational support, through resource provision, leadership, management practices, and professional development opportunities, enhances teachers' work engagement, organizational commitment, and professional growth (Cha & Carrier, 2016; Eisenberger et al., 2020). Sustained organizational support also encourages teachers' participation in professional learning and instructional innovation, thereby improving their teaching competence (Sancar et al., 2021). However, relatively few studies have examined how organizational support contributes to the development of foreign language teachers' ITC, particularly through teachers' internal psychological mechanisms.

Self-efficacy, a core construct of Social Cognitive Theory, refers to individuals' beliefs in their capabilities to successfully perform specific tasks (Bandura, 1997). Research has consistently shown that self-efficacy plays a crucial role in teachers' professional learning and instructional practice (Zee & Koomen, 2016). In intercultural teaching contexts, teachers must address cultural diversity, integrate intercultural content, and facilitate intercultural classroom interactions. Teachers with higher self-efficacy are more likely to persist in challenging teaching situations, engage in instructional innovation, and continuously improve their teaching practice, thereby promoting the development of their ITC (Song et al., 2018). In contrast, lower self-efficacy may limit teachers' willingness to implement intercultural teaching and constrain the development of their ITC.

This study was conducted at a private foreign language university in Guangxi, China. As China's strategic gateway for cooperation with the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), Guangxi plays an important role in international educational exchange, language education, and regional talent

development (Li et al., 2021; Zhu & Yang, 2025). With the deepening of China–ASEAN educational cooperation, foreign language education has become increasingly important for promoting regional communication, intercultural exchange, and international collaboration (Ji, 2015). The selected university is characterized by its strong emphasis on foreign language education, offering programs in major European and ASEAN languages that collectively cover the official languages of all Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) member countries.

Despite these regional advantages, universities in Guangxi continue to face challenges in accessing international exchange opportunities, professional development resources, and institutional support for intercultural education. Previous studies have suggested that sustained professional development and supportive organizational environments are essential for promoting teachers' professional growth (Biasutti et al., 2021; Tualaulelei & Halse, 2024). Moreover, foreign language teachers in Chinese universities continue to encounter challenges such as limited intercultural teaching resources, insufficient professional training, and inadequate classroom support, which may hinder the effective implementation of intercultural teaching (Lu et al., 2026). Against this backdrop, this study incorporates organizational support as a key contextual factor and self-efficacy as the mediating mechanism to examine how organizational support influences the development of foreign language teachers' ITC.

Research Objectives

1.To examine the effects of organizational support and self-efficacy on ITC.

2. To examine the mediating role of teacher self-efficacy in the relationship between organizational support and ITC.

Literature Review and Conceptual Framework

Based on Organizational Support Theory and Social Cognitive Theory, this study constructs a conceptual framework to examine how organizational support influences foreign language teachers' ITC, with a particular focus on analyzing the mediating role of self-efficacy between organizational support and ITC.

Organizational Support Theory posits that when employees perceive that the organization values their contributions and cares about their well-being, they are more likely to develop a positive work attitude and demonstrate higher levels of competence and engagement in their work (Eisenberger et al., 1986; Eisenberger et al., 2020). In higher education settings, support at the institutional or organizational level, including opportunities for professional development, access to teaching resources, administrative assistance, and collaborative teaching environments, can significantly promote teachers' professional growth and enhance their competencies

At the same time, Social Cognitive Theory suggests that an individual's belief in their own abilities, known as self-efficacy, significantly influences their behavioral choices, level of effort, and persistence in the face of difficulties (Bandura, 1997, 2006). Faculty members with high self-efficacy typically exhibit greater confidence in experimenting with innovative teaching methods, navigating multicultural classroom environments, and effectively addressing the various challenges of intercultural communication.

In the field of foreign language education, ITC is a critical professional skill. It requires teachers not only to possess language teaching competency but also to integrate cultural understanding into the teaching process, thereby guiding students toward effective intercultural communication and understanding. Organizational support provides the necessary institutional environment and resource guarantees for teachers to develop this competency, while self-efficacy serves as a key psychological mechanism that transforms the resources and support provided by the organization into actual improvements in teaching competency.

Therefore, this study posits that organizational support not only directly promotes the development of ITC but also indirectly enhances it by boosting teachers' self-efficacy. The conceptual framework of this study is as follows:

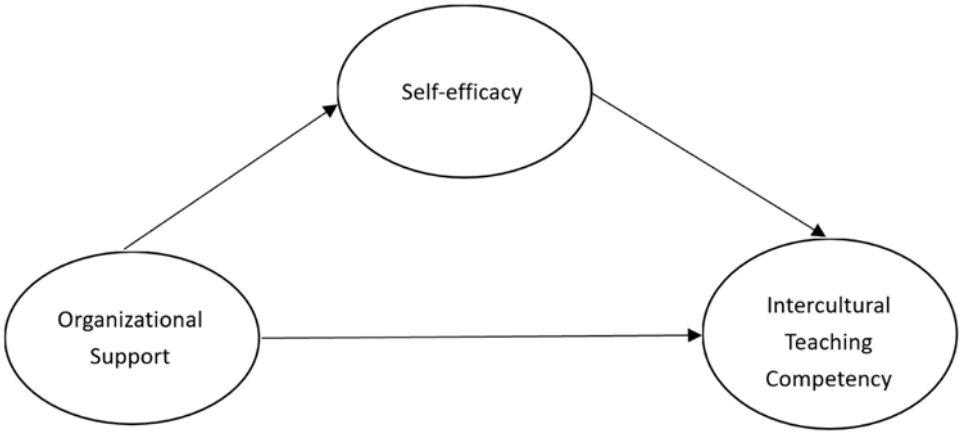

Figure 1 A Structural Model of Organizational Support, Self-Efficacy and ITC

Based on the preceding discussion and conceptual framework, the following research hypotheses are proposed:

H1: Organizational support has a significant positive effect on foreign language teachers' ITC.

H2: Organizational support has a significant positive effect on foreign language teachers' self-efficacy.

H3: Self-efficacy has a significant positive effect on foreign language teachers' ITC.

H4: Self-efficacy mediates the relationship between organizational support and foreign language teachers' ITC.

Research Methodology

1. Population and Sample

The study population consisted of all undergraduate foreign language faculty members at a private foreign language university in Guangxi, and a census approach was employed to survey the entire population. Electronic questionnaires were distributed via the Wenjuanxing platform, yielding 136 valid responses, with the sample reasonably representative in terms of gender, age, and educational background. Regarding research ethics, the study adhered to ethical research guidelines, and ethical approval was obtained from the Ethics Review Committee of Payap University, Thailand, prior to data collection. All participants were informed of the study's purpose, the voluntary nature of participation,

and the confidentiality of their responses, and provided informed consent before completing the questionnaire.

The sample's basic characteristics are summarized as follows. In terms of gender, 100 participants were female (73.53%) and 36 were male (26.47%). The largest age groups were 31–35 (27.94%) and 36–40 (27.21%), followed by 41–55 (17.65%), 20–30 (16.91%), and 55 years and above (10.29%). Regarding educational background, the majority of participants held a master's degree (83.82%), while those with a bachelor's or doctoral degree each accounted for 8.09%.

Overall, the sample is reasonably representative in terms of gender, age, and educational background, and can to some extent reflect the basic characteristics of the school's foreign language teachers. The specific distribution of the sample is shown in Table 1.

Table1 Demographic Characteristics of Participants

Items	Options	Frequency	Percentage (%)
Gender	Male	36	26.47
	Female	100	73.53
Age	20-30 years	23	16.91
	31-35 years	38	27.94
	36-40 years	37	27.21
	41-55 years	24	17.65
	55 years and above	14	10.29
Education Level	Bachelor's degree	11	8.09
	Master's degree	114	83.82
	Doctoral degree	11	8.09
Total		136	100

2. Research Instruments

The ITC Scale used in this study was adapted from Shi and Fan (2016) and includes five dimensions: intercultural teaching beliefs, intercultural teaching knowledge, intercultural teaching design, intercultural teaching practice, and intercultural teaching reflection, with a total of 25 items. A five-point Likert Scale was employed, with higher scores indicating higher levels of teachers' ITC. The Organizational Support Scale is based on Eisenberger et al.'s (1986) organizational support theory and incorporates McMillin's (1997) two-dimensional perspective of emotional support and instrumental support, adapted to the context of intercultural teaching in higher education. Instrumental support was further divided into institutional support and resource support, forming a three-dimensional scale with 7 items in total (institutional support: 2 items; resource support: 3 items; emotional support: 2 items), using a five-point Likert Scale. The Self-Efficacy Scale was adapted from Schwarzer's (1995) General Self-Efficacy Scale (GSES), with items revised to fit the teaching context of university foreign language instructors. The final scale contains 5 items, also rated on a five-point Likert Scale, with higher scores indicating higher levels of self-efficacy. Prior to the formal survey, a pilot test was conducted with foreign language teachers from other universities in Guangxi (55 questionnaires distributed, 50 valid responses collected). Cronbach's α

coefficients for all scales exceeded 0.70, indicating good internal consistency, and several items were revised based on teacher feedback to improve clarity and accuracy.

3. Data Analysis

Structural Equation Modeling (SEM) integrates both factor analysis and path analysis to address complex, multi-causal relationships, revealing causal pathways between variables_(Jöreskog & Sörbom, 1993). Building on this, Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) is particularly well-suited for research involving small sample sizes or data distributions that do not adhere to the assumption of normality. It can efficiently handle complex model structures and is increasingly popular in social sciences research (Hair et al., 2021). For this study, the PLS-SEM method was employed for data analysis. First, the measurement model was tested to assess the validity and reliability of the research instruments. Second, the structural model was evaluated to examine the conceptual model of factors influencing foreign language teachers' ITC.

Research Results

1. To examine the effects of organizational support and self-efficacy on ITC

To address Research Objective 1, this study first examines the relationships among organizational support, self-efficacy, and foreign language teachers' ITC (H1–H3).

1.1 Measurement Model

Following the recommendations of Hair et al. (2021), reliability and validity tests were conducted on the measurement model within the PLS-SEM framework. The Cronbach's α values for each construct exceeded 0.70, the composite reliability (CR) was above 0.70, and the average variance extracted (AVE) was greater than 0.50, indicating good internal consistency and convergent validity. The standardized external loadings for each item were all greater than 0.60 and statistically significant, confirming the scale's measurement quality. Additionally, the Heterotrait-Monotrait (HTMT) ratios were all below 0.85, suggesting good discriminant validity among the constructs.

The results of the measurement model evaluation showed that the outer loadings for each item ranged from 0.763 to 0.915, all exceeding the 0.70 threshold required for a reflective measurement model (Hair et al., 2021). The Cronbach's α values for each construct ranged from 0.922 to 0.925, and the composite reliability (CR) ranged from 0.940 to 0.942, both of which surpass the recommended threshold of 0.70, indicating excellent internal consistency reliability. Furthermore, the average variance extracted (AVE) for each variable ranged from 0.690 to 0.767, all well above the 0.50 standard. Collectively, these results demonstrate strong convergent validity and composite reliability, as summarized in Table 2.

Table 2 Reliability and Convergent Validity of Measurement Model

Construct	Items	Cronbach's alpha	Composite Reliability (CR)	Average Variance Extracted (AVE)
Organizational Support (OS)	7	0.925	0.940	0.690
Self-efficacy (SE)	5	0.922	0.941	0.762
Intercultural Teaching Competency (ITC)	25	0.923	0.942	0.767

The Heterotrait – Monotrait Ratio (HTMT) method was used to assess the discriminant validity of the measurement model. Following the recommendations of Henseler et al. (2015) and Hair et al. (2021), an HTMT value below 0.85 indicates good discriminant validity among the variables. The results of the analysis reveal that the HTMT values between all pairs of variables are below the stringent threshold of 0.85. Specifically, the HTMT values for ITC and SE, ITC and OS, and SE and OS are 0.577, 0.588, and 0.607, respectively. These results suggest that there is good discriminant validity among the constructs. The detailed results are presented in Table 3.

Table 3 Discriminant Validity Test (HTMT)

Construct	ITC	SE	OS
ITC	—		
SE	0.577	—	
OS	0.588	0.607	—

1.2 Structural Model

Having established the reliability and validity of the measurement model, the structural model was evaluated to test the hypothesized relationships among the constructs. The Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) is used as an indicator of overall model fit, measuring the average difference between the observed covariance matrix and the model's predicted covariance matrix. According to Henseler et al. (2016), a model fit is considered acceptable when the SRMR value is less than 0.08, and a value below 0.06 indicates an ideal fit. In this study, the SRMR value was 0.061, which is below the recommended threshold of 0.08, suggesting that the overall model fit is acceptable.

Additionally, the Normed Fit Index (NFI) was used as a supplementary fit measure. Bentler (1990) suggests that an NFI value of 0.90 or higher generally indicates a good fit. However, in PLS-SEM analyses, NFI values are often slightly lower due to differences in model estimation methods (Henseler et al., 2016). In this study, the NFI value was 0.853, which exceeds the acceptable threshold of 0.80, indicating that the overall model fit is within an acceptable range.

According to Hair et al. (2021), R^2 reflects the extent to which a model explains the variance in the dependent variable, with R^2 values of 0.19, 0.33, and 0.67 indicating weak, moderate, and strong explanatory power, respectively. The test results show that the R^2 value for ITC in this model is 0.380, and the R^2 value for self-efficacy is 0.320. Based on the evaluation criteria proposed by relevant scholars, these R^2 values fall within the moderate explanatory range, suggesting that the latent variables in this model exhibit relatively stable explanatory power.

Furthermore, the Q^2predict values were computed using the PLSpredict method to assess the model's predictive validity. The results indicate that the Q^2predict value for cross-cultural teaching competence is 0.280, and for self-efficacy, it is 0.304. Both values are significantly greater than 0 and exceed the moderate prediction threshold of 0.15 (Hair et al., 2021). This suggests that the model demonstrates good predictive validity. Based on the combined results of R^2 and Q^2, it can be concluded that organizational support exerts a stable structural influence on ITC through self-efficacy.

Table 4 Structural Model Fit, Explanatory Power, and Predictive Validity

A. Model Fit Indices

Fit Index	Value	Threshold / Interpretation
SRMR	0.061	<0.08 (ideal <0.06) — Acceptable fit
NFI	0.853	≥0.80 (good ≥0.90) — Acceptable fit

B. Explanatory Power

Construct	R^2	Adjusted R^2	Interpretation
ITC	0.380	0.370	Moderate explanatory power
SE	0.320	0.315	Moderate explanatory power

C. Predictive Relevance (Q^2predict)

Construct	Q^2predict	Interpretation
ITC	0.280	Good predictive validity (>0.15)
SE	0.304	Good predictive validity (>0.15)

The Bootstrapping method was used to assess the significance of the structural model paths. The results revealed that organizational support has a significant positive effect on ITC (β = 0.353, t = 5.115, p < 0.001), supporting Hypothesis H1. Organizational support also has a significant positive effect on self-efficacy (β = 0.566, t = 8.264, p < 0.001), supporting Hypothesis H2, and this path is the strongest in the model. Additionally, self-efficacy has a significant positive effect on ITC (β = 0.343, t = 4.761, p < 0.001), supporting Hypothesis H3.

Table 5 Structural Model Results

Hypothesis	Path	β	STDEV	t-value	p-value	Result
H1	OS ⟶ ITC	0.353	0.069	5.115	<0.001	Supported
H2	OS ⟶ SE	0.566	0.069	8.264	<0.001	Supported
H3	SE ⟶ ITC	0.343	0.072	4.761	<0.001	Supported

To further assess the strength of the influence of exogenous variables on endogenous variables, this study evaluated the effect size (f^2). According to Cohen (1988), f^2 values greater than 0.02, 0.15, and 0.35 indicate small, moderate, and large effects, respectively. The results show that the effect size of organizational support on self-efficacy is 0.472, which falls within the large effect category. The effect size of organizational support on ITC is 0.136, and the effect size of self-efficacy on ITC is 0.129, both of which fall within the small to moderate effect range. These findings indicate that organizational

support is the strongest predictor of self-efficacy in the model and indirectly influences ITC through self-efficacy.

Table 6 Effect Size (f^2)

Path	f^2	Effect Size
OS ⟶ SE	0.472	Large
OS ⟶ ITC	0.136	Medium
SE ⟶ ITC	0.129	Small–Medium

These findings indicate that organizational support directly enhances ITC and self-efficacy, and self-efficacy also positively affects ITC, thereby addressing Research Objective 1 by confirming the hypothesized relationships among these constructs.

2. To examine the mediating role of teacher self-efficacy in the relationship between organizational support and ITC

To address Research Objective 2, the mediating role of self-efficacy between organizational support and ITC was tested (H4) using the Bootstrap method with 5,000 resamples and a 95% confidence interval (Hair et al., 2021). The results show that the indirect effect of organizational support on ITC through self-efficacy is significant (β = 0.194, t = 4.115, $p < 0.001$), and the 95% confidence interval does not include 0. Since both the direct effect (OS ⟶ ITC) and the indirect effect are significant, self-efficacy partially mediates the relationship between organizational support and ITC, with a Variance Accounted For (VAF) value of 35.5%, indicating a moderate level of partial mediation. These findings elucidate the mechanism linking organizational support and teachers' ITC, thus addressing Research Objective 2.

Discussions

Based on the research findings, the results can be discussed as follows:

1. The Impact of Organizational Support on ITC

This study found that organizational support significantly enhances foreign language teachers' ITC, which is consistent with previous educational research. Existing studies have shown that organizational support promotes teachers' work engagement, professional commitment, and psychological capital by providing work-related assistance, recognition, and care for teachers' professional well-being (Chen, 2025; Kong et al., 2023). In educational settings, organizational support also facilitates teachers' professional competence by providing teaching resources, professional development opportunities, and a supportive organizational climate (Hu & Hemchua, 2025). For example, technical support and training improve teachers' instructional effectiveness (Zheng et al., 2018), whereas supportive organizational environments encourage instructional innovation and continuous professional learning (Yang & Aumeeboonsuke, 2024). These findings are consistent with Organizational Support Theory, which suggests that supportive organizational environments encourage individuals to reciprocate organizational investment through greater engagement and professional performance. Taken together, the findings indicate that organizational support serves as a critical contextual factor in fostering foreign language teachers' ITC.

It is worth noting that ITC is not solely determined by teachers' individual knowledge and teaching experience but is also shaped by institutional arrangements, resource availability, and school culture. By providing institutional support, sufficient teaching resources, and opportunities for intercultural collaboration, schools can reduce teachers' psychological barriers to implementing innovative teaching practices, thereby facilitating the development of ITC. Given the important role of organizational support, it is necessary to further examine the psychological mechanism through which this influence occurs.

2. The Impact of Organizational Support on Self-Efficacy

The findings indicate that organizational support has a significant positive effect on teachers' self-efficacy. According to Social Cognitive Theory, self-efficacy develops not only through personal experience but also through environmental influences, including mastery experiences, vicarious learning, verbal persuasion, and positive emotional states (Bandura, 1997). This theoretical proposition has been supported by empirical studies demonstrating that supportive school environments—including leadership support, collegial collaboration, and recognition from school administrators—enhance teachers' confidence, professional beliefs, and instructional efficacy (Pressley & Ha, 2022; Jentsch et al., 2023; Jiao et al., 2022). The present findings further confirm that organizational support functions as an important contextual factor in strengthening teachers' self-efficacy. Because self-efficacy influences how teachers interpret and respond to instructional challenges, it may also serve as an important mechanism through which organizational support contributes to teachers' ITC.

3. The Impact of Self-Efficacy on ITC and Effect Size Analysis

Teachers' self-efficacy has a significant positive effect on ITC, which is consistent with previous studies identifying self-efficacy as an important psychological factor influencing teachers' instructional behaviors and professional performance (Kang, 2026). Teachers with higher self-efficacy are more willing to undertake challenging instructional tasks, implement innovative teaching strategies, and continuously improve their classroom practice, thereby facilitating the development of ITC (Choge, 2025).

However, the effect size of self-efficacy on ITC ($f^2 = 0.129$) was relatively modest, suggesting that self-efficacy, although important, represents only one of several determinants of ITC. This finding may be explained by the multidimensional nature of ITC, which is simultaneously shaped by psychological factors, organizational conditions, prior intercultural experiences, and student readiness. Consequently, even teachers with high self-efficacy may encounter structural constraints that limit the translation of confidence into intercultural teaching practice (Mae & Ümarik, 2025; Choge, 2025). These findings imply that improving teachers' ITC requires coordinated support from both internal psychological resources and external organizational conditions, providing a basis for understanding the mediating role of self-efficacy.

4. The Mediating Role of Self-Efficacy

This study further found that self-efficacy partially mediates the relationship between organizational support and foreign language teachers' ITC, suggesting that organizational support promotes teachers' ITC both directly and indirectly through strengthening teachers' self-efficacy. This finding is generally consistent with previous studies. Chen (2025) reported that organizational support and teachers' self-efficacy jointly promote teachers' work engagement and professional development, whereas Coşkun et al. (2022) found that self-efficacy fully mediates the relationship between organizational support and teachers' proactive professional growth. Although the present study focuses specifically on ITC, these

findings consistently indicate that self-efficacy serves as a key psychological mechanism linking organizational support and teacher development.

The present study extends previous research by showing that self-efficacy serves as a key psychological mechanism through which organizational support promotes teachers' ITC. The findings extend Social Cognitive Theory by demonstrating how contextual support is translated into teaching competence through self-efficacy, while also enriching Organizational Support Theory by highlighting the role of teachers' internal cognitive processes.

5. Limitations

Several limitations of this study should be noted. First, the sample size was relatively small (n = 136). For PLS-SEM analyses involving multiple variables and hypotheses, this sample size may be considered insufficient. Although PLS-SEM can accommodate small samples to some extent, the limited sample size may affect the stability of parameter estimates and the generalizability of the findings. Second, the measurement scales were unbalanced in the number of items: the ITC scale included 25 items, whereas the organizational support (OS) scale included only 7 items. This imbalance may affect PLS-SEM results, such as the stability of latent variable loadings and path estimates, and should be considered when interpreting the findings. Third, the study sample was drawn solely from a private foreign language university in Guangxi, and the unique regional context may limit the external validity and generalizability of the results. Finally, only quantitative survey data were used, which restricts a deeper understanding of teachers' intercultural teaching practices and limits the explanatory power for complex educational phenomena.

Originality and Body of Knowledge

Building on existing research, this study makes the following significant contributions.

First, previous research on ITC primarily focused on individual-level factors of teachers, with relatively less attention given to organizational-level factors. This study broadens the research perspective by incorporating the organizational support environment layer (including institutional support, resource support, and emotional support) and constructs an integrated theoretical framework of organizational and individual factors, thereby deepening the theoretical explanation of intercultural teaching competency development. This framework provides a new perspective for understanding teachers' ITC, especially in the context of globalization and the ongoing internationalization of higher education, where the importance of organizational factors in enhancing teacher competency is further emphasized.

Second, this study introduces self-efficacy as a mediating variable to explore how organizational support may influence the development of intercultural teaching competency through enhancing teachers' motivation, emotional regulation, and self-reflection. Although self-efficacy has been widely studied in teacher development research, empirical studies specifically examining its mediating role between organizational support and ITC remain limited. Through empirical analysis, this study reveals the pathway through which organizational support enhances teachers' self-efficacy, subsequently improving their ITC, thus complementing and deepening relevant theories.

Third, this study integrates organizational support theory and social cognitive theory to construct a comprehensive analytical framework, theoretically explaining how organizational resources and

individual psychological factors jointly affect the development of teachers' professional competencies. This theoretical integration provides a new research perspective for educational management, teacher professional development, and intercultural education studies, highlighting the crucial role of organizational support systems and teachers' psychological empowerment in enhancing ITC.

In conclusion, by uncovering the relationships between organizational support, self-efficacy, and ITC, this study not only extends theoretical research in the field but also provides important theoretical foundations and practical insights for higher education policy and teacher development practices.

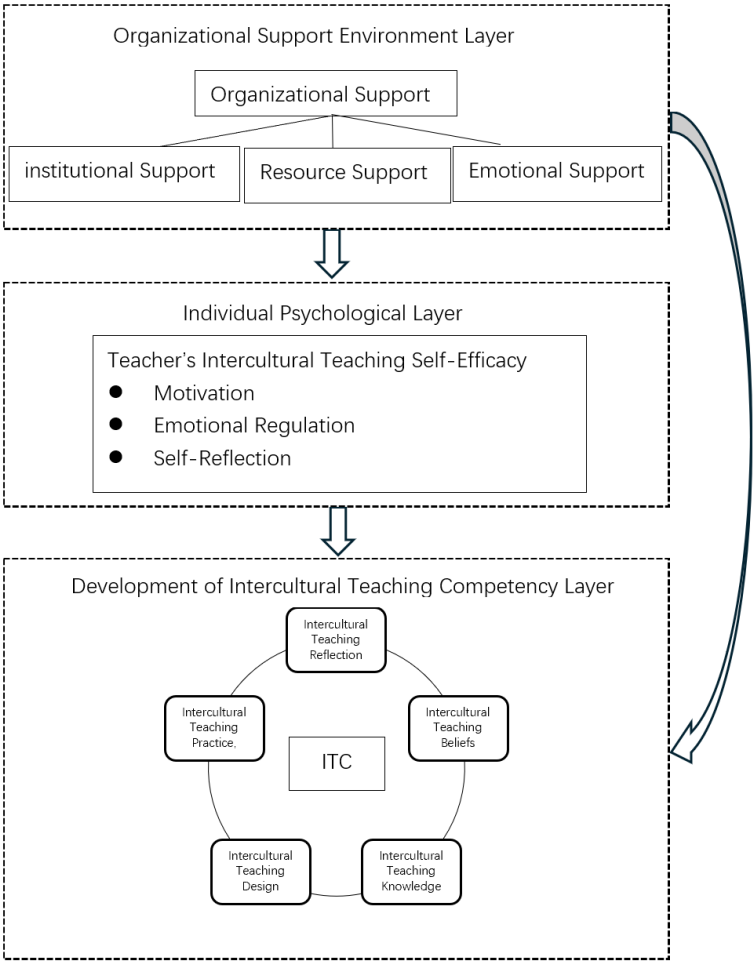

Figure 2 a mediating model of organizational support and self-efficacy on ITC

Conclusions

This study provides a deeper understanding of foreign language teachers' intercultural teaching competency (ITC) by examining the interplay between organizational support and individual psychological mechanisms. By constructing a mediating model of organizational support and self-efficacy on ITC, the study highlights the pathways through which organizational and individual factors jointly influence ITC, demonstrating both direct and indirect effects.

The study makes three main contributions to the literature. First, it extends research on ITC by incorporating organizational-level factors, offering a comprehensive framework that integrates organizational context with individual psychological mechanisms. Second, it elucidates the mediating role of self-efficacy between organizational support and ITC, providing empirical evidence for a pathway that has been underexplored. Third, by integrating organizational support theory and social cognitive theory,

the study provides a holistic perspective for understanding the development of teachers' professional competencies, which can guide future research in educational management and intercultural pedagogy.

In sum, the findings enrich theoretical knowledge on ITC and offer a nuanced understanding of the internal mechanisms through which organizational and individual factors jointly shape teachers' ITC, while highlighting the theoretical and practical significance of the proposed mediating model.

Recommendations

1. Recommendations for Policymakers and Institutions

1.1 Strengthening Institutional Support Systems

Universities should establish systematic institutional support mechanisms for intercultural teaching by integrating intercultural competency into teacher evaluation systems, providing stable policy support, and ensuring sufficient resource allocation. This will create a sustainable environment that encourages teachers to actively engage in intercultural teaching practices.

1.2 Developing Structured Professional Training Programs

Higher education institutions are encouraged to design structured and continuous professional development programs focusing on intercultural teaching. These may include specialized training workshops, international academic exchanges, and collaborative teaching initiatives to enhance teachers' intercultural awareness and instructional strategies.

1.3 Fostering Professional Learning Communities

Universities should promote the establishment of teacher learning communities by encouraging collaboration, peer observation, and experience sharing. Such communities can facilitate knowledge exchange and strengthen teachers' confidence in implementing intercultural teaching practices.

2. Recommendations for Teachers

2.1 Enhancing Self-Efficacy and Professional Development

Teachers should actively enhance their intercultural teaching self-efficacy through professional development, peer collaboration, and reflective practice. By strengthening motivation, emotional regulation, and self-reflection, teachers can improve their intercultural teaching knowledge, design, practice, beliefs, and reflection, thereby fostering overall ITC development.

2.2 Participating in Professional Learning Communities

Teachers are encouraged to take initiative in forming or joining professional learning communities, collaborating with colleagues to share experiences, exchange knowledge, and discuss challenges in intercultural teaching. Active participation in such communities supports ongoing professional growth and instructional improvement.

3. Recommendations for Future Research

Expanding Sample Scope: Future studies should include larger and more diverse samples across different regions and institutional types to improve the stability, robustness, and generalizability of PLS-SEM analysis results. A larger sample would provide more reliable estimates of path coefficients and mediating effects.

Refining Measurement Instruments: Future research could optimize the measurement instruments to balance the number of items across constructs, particularly for organizational support and self-efficacy, to enhance construct validity and reduce disproportionate influence of heavily weighted constructs.

Incorporating Additional Variables: Further research could explore other mediating or moderating variables, such as teaching experience, institutional culture, or leadership support, to develop a more comprehensive model.

Adopting Mixed-Methods Approaches: Future studies are encouraged to combine quantitative and qualitative methods, such as interviews and classroom observations, to gain deeper insights into the development of teachers' intercultural teaching competency.

References

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.

_____. (2006). Guide for constructing self-efficacy scales. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.), *Self-efficacy beliefs of adolescents* (pp. 307–337). North Carolina: Information Age Publishing.

Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin, 107*(2), 238–246.

Biasutti, M., Concina, E., Frate, S., & Delen, I. (2021). Teacher professional development: Experiences in an international project on intercultural education. *Sustainability, 13*(8), 4171.

Cha, M. Y., & Carrier, C. (2016). Contingent faculty perceptions of organizational support, workplace attitudes, and teaching evaluations at a public research university. *Journal for the Study of Postsecondary and Tertiary Education, 1*, 121-151.

Chen, M. (2025). Exploring the influencing effect of tertiary teachers' perceived organizational support and teacher self-efficacy on their job satisfaction: the mediating role of teacher work engagement. *Frontiers in Psychology, 16*, 1609824.

Choge, S. (2025). Teachers' Self-Efficacy and Inclusive Educational Practices in Kenya. *KEMI Journal of Educational Leadership and Management, 1*(1), 263–278.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Coşkun, B., Katıtaş, S., & Karadaş, H. (2022). The relationship between faculty members' organizational support perceptions and personal growth initiative levels, the mediating role of general self-efficacy. *International Journal of Modern Education Studies, 6*(2), 400-422.

Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., & Sowa, D. (1986). Perceived organizational support. *Journal of Applied psychology, 71*(3), 500–507.

Eisenberger, R., Rhoades Shanock, L., & Wen, X. (2020). Perceived organizational support: Why caring about employees counts. *Annual review of organizational psychology and organizational behavior, 7*(1), 101-124.

Hair, J. F., Jr., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., Sarstedt, M., Danks, N. P., & Ray, S. (2021). An introduction to structural equation modeling. In *Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) using R: A workbook* (pp. 1–29). Cham: Springer International Publishing.

Henseler, J., Hubona, G., & Ray, P. A. (2016). Using PLS path modeling in new technology research: Updated guidelines. *Industrial Management & Data Systems, 116*(1), 2–20.

Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the academy of marketing science, 43*(1), 115-135.

Hu, L., & Hemchua, S. (2025). Understanding the Effect of Professional Learning Community on EFL Teachersâ Intercultural Teaching Competence. *Language Related Research, 14*(5), 245-283.

Huang, Q., Cheung, A. C., & Xuan, Q. (2023). The impact of study abroad on pre-service and in-service teachers' intercultural competence: A meta-analysis. *Teaching and Teacher Education, 127*, 104091.

Jentsch, A., Hoferichter, F., Blömeke, S., König, J., & Kaiser, G. (2023). Investigating teachers' job satisfaction, stress and working environment: The roles of self-efficacy and school leadership. *Psychology in the Schools, 60*(3), 679–690.

Ji, K. (2015). ELF and its implications for local English teaching: A case study from Guangxi University. *The Asian Journal of Applied Linguistics, 2*(2), 77-91.

Jiao, C., Qian, J., & Liu, H. (2022). The relationship between preschool inclusive education teachers' organizational support and work engagement: The mediating role of teacher self-efficacy. *Frontiers in Psychology, 13*, 900835.

Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. North Carolina: Scientific Software International.

Kang, W. (2026). Heterogeneous Profiles of Korean Teachers' Multicultural Teaching Efficacy and Implications for Social Sustainability. *Sustainability, 18*(7), 3559.

Kong, L. N., Liao, H. P., Liu, D. X., & Chen, S. Z. (2023). Relationship of organizational support, psychological capital, and engagement among clinical nursing teachers. *Nurse Educator, 48*(4), E105-E109.

Li, H., Zhang, Y., & Hu, M. (2021). *Multi-regional cooperation: BRI and Guangxi*. London: Routledge.

Lu, B., Shao, X., Ge, L., & Wu, J. (2026). Challenges and opportunities in implementing intercultural education in higher education: The perceptions and practice of foreign language teachers in a Chinese university. *Language and Intercultural Communication, 26*(1), 87-103.

Mäe, K., & Ümarik, M. (2025). Teaching migrant learners: the interplay between school culture and teacher multicultural self-efficacy. *Frontiers in Education, 10*, 1691247.

Martorana, F., Rania, N., & Lagomarsino, F. (2021). Which intercultural competences for teachers, educators, and social workers? A literature review. *International Journal of Intercultural Relations, 85*, 92-103.

McMillin, R. (1997). *Customer satisfaction and organizational support for service providers*. (Doctoral dissertation, University of Florida).

OECD. (2023). *Teaching for the Future: Global Engagement, Sustainability and Digital Skills*. Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/teaching-for-the-future_d6b3d234-en.html.

Pressley, T., & Ha, C. (2022). Teacher exhaustion during COVID-19: Exploring the role of administrators, self-efficacy, and anxiety. *The Teacher Educator, 57*(1), 61-78.

Romijn, B. R., Slot, P. L., & Leseman, P. P. (2021). Increasing teachers' intercultural competences in teacher preparation programs and through professional development: A review. *Teaching and teacher education, 98*, 103236.

Sancar, R., Atal, D., & Deryakulu, D. (2021). A new framework for teachers' professional development. *Teaching and teacher education, 101*, 103305.

Schwarzer, R., & Jerusalem, M. (1995). Generalized self-efficacy scale. In J. Weinman, S. Wright, & M. Johnston (Eds.), *Measures in health psychology: A user's portfolio. Causal and control beliefs* (pp. 35–37). Berkshire: NFER-Nelson.

Song, J. H., Chai, D. S., Kim, J., & Bae, S. H. (2018). Job performance in the learning organization: The mediating impacts of self-efficacy and work engagement. *Performance Improvement Quarterly, 30*(4), 249-271.

Tualaulelei, E., & Halse, C. (2024). A scoping study of in-service teacher professional development for inter/multicultural education and teaching culturally and linguistically diverse students. *Professional development in education, 50*(5), 847-861.

Yang, X., & Aumeboonsuke, V. (2024). Influence of Perceived Organizational Support on Innovative Teaching: Insights from University Teachers in Yunnan Province, China. *International Journal of Instructional Cases, 8*(1), 263-282.

Yaprak, Z., & Ozmen, K. S. (2025). A more critical approach to the intercultural competence: Teacher beliefs, practices, and training. *Interchange, 56*(2), 159-186.

Zee, M., & Koomen, H. M. (2016). Teacher self-efficacy and its effects on classroom processes, student academic adjustment, and teacher well-being: A synthesis of 40 years of research. *Review of Educational research, 86*(4), 981-1015.

Zheng, Y., Wang, J., Doll, W., Deng, X., & Williams, M. (2018). The impact of organisational support, technical support, and self-efficacy on faculty perceived benefits of using learning management system. *Behaviour & Information Technology, 37*(4), 311-319.

Zhu, K., & Yang, R. (2025). Deciphering China's higher education outreach paradigm in Southeast Asia: can a neo-tributary perspective work?. *Higher Education, 89*(4), 1041-1060.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 153-166.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

An Analysis of the Long-Run Equilibrium Relationship Between Household Debt and Macroeconomic Variables in Thailand

Nongnapat Junnoi[1*] and Teerasak Sapwarobol[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: nongnapat.jun@ku.th*

ABSTRACT

This research aims to (1) examine the long-run equilibrium relationship between household debt and economic variables in Thailand; (2) investigate the causal relationship between household debt and these economic factors; and (3) analyze the impulse response of household debt to unexpected shocks in Thailand's economy. The study employs quarterly secondary time-series data covering the period from the first quarter of 2013 to the second quarter of 2025, totaling 50 observations. The variables analyzed include Household Debt, Labor Productivity, Real Gross Domestic Product, Interest Rate, Minimum Wage, and Unemployment Rate. The econometric analysis begins with unit root testing using the Augmented Dickey-Fuller (ADF) test. This is followed by the Johansen Cointegration Test for long-run equilibrium relationships, the Vector Error Correction Model (VECM) for short-run adjustments, Granger Causality testing, and Impulse Response Function (IRF) analysis. The results indicate that household debt and the selected macroeconomic variables are cointegrated, suggesting the existence of a long-run equilibrium relationship. The Johansen Cointegration Test identifies one cointegrating equation. Although the VECM estimates imply that household debt tends to adjust toward the long-run equilibrium, the error-correction term is not statistically significant, indicating insufficient evidence to confirm the adjustment process. The Granger Causality Test reveals that household debt Granger-causes changes in the interest rate at the 1% significance level and in real GDP and the minimum wage at the 10% significance level. In addition, a statistically significant bidirectional causal relationship is found between household debt and labor productivity. The Impulse Response Function (IRF) analysis shows that shocks to labor productivity, real GDP, interest rates, and the unemployment rate reduce household debt in the short run, whereas shocks to the minimum wage increase household debt in the short run.

Keywords: Household Debt, Labor Productivity, Cointegration, Macroeconomic Variables

Received: 2 May 2026;
Revised: 19 June 2026;
Accepted: 18 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยเศรษฐกิจของประเทศไทย

นงนภัส จันทร์น้อย[1*] และ ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: nongnapat.jun@ku.th*

บทคัดย่อ

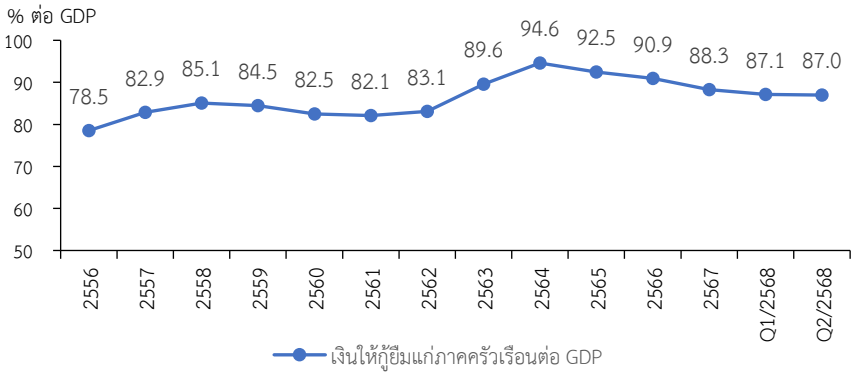
การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย 2) ทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และ 3) วิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองของหนี้ครัวเรือนเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันจากปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิประเภทอนุกรมเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2556 ถึงไตรมาสที่ 2 พ.ศ. 2568 รวม 50 ไตรมาส ตัวแปรที่ใช้ ได้แก่ หนี้ครัวเรือน ผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ย ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน การวิเคราะห์ใช้วิธีเศรษฐมิติ เริ่มจากการทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วย Augmented Dickey-Fuller (ADF) ทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวด้วยวิธี Johansen Cointegration Test วิเคราะห์การปรับตัวระยะสั้นด้วย Vector Error Correction Model (VECM) ทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลด้วย Granger Causality และวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน (IRF) ผลการศึกษาพบว่าหนี้ครัวเรือนและตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว ผลการทดสอบ Johansen Cointegration Test พบสมการความสัมพันธ์ร่วมจำนวน 1 สมการ แม้ว่าผลการประมาณแบบจำลอง VECM แสดงให้เห็นว่าหนี้ครัวเรือนมีแนวโน้มปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพระยะยาว แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่มีหลักฐานเพียงพอที่ยืนยันการปรับตัว ผล Granger Causality พบว่าหนี้ครัวเรือนเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 1 และเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงและค่าแรงขั้นต่ำที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 10 นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์สองทิศทางระหว่างหนี้ครัวเรือนและผลิตภาพแรงงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับผลการวิเคราะห์ IRF พบว่าผลกระทบจากผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยและอัตราการว่างงาน ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนลดลงในระยะสั้น ขณะที่ผลกระทบจากค่าแรงขั้นต่ำส่งผลให้หนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นในระยะสั้น

คำสำคัญ: หนี้ครัวเรือน, ผลิตภาพแรงงาน, ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว, ตัวแปรเศรษฐกิจมหภาค

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

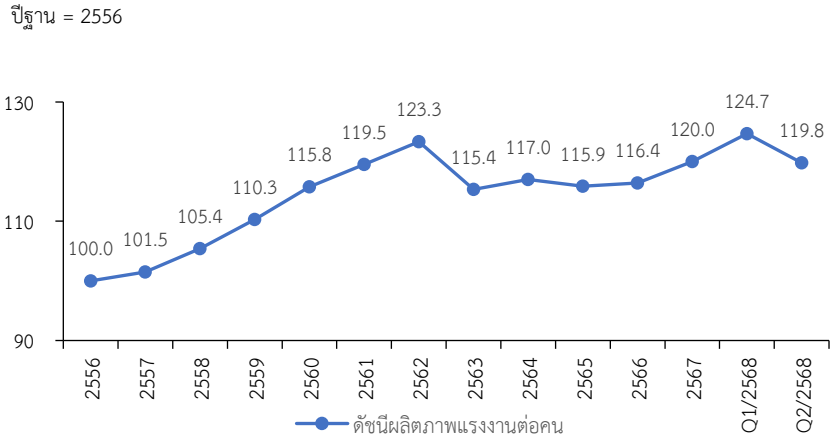
บทนำ

หนี้ครัวเรือนเป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่มีความสำคัญต่อเสถียรภาพทางการเงินและระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาระดับหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย (ภาพที่ 1) พบว่า สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและในบางช่วงเวลาสูงกว่าร้อยละ 90 ของ GDP (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568ข) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของหนี้ภาคครัวเรือนที่เติบโตเร็วกว่ารายได้ที่แท้จริงของประชาชน สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อ การบริโภค ความสามารถในการชำระหนี้ และคุณภาพชีวิตของครัวเรือน อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่จำกัดศักยภาพในการออมและการลงทุนในระยะยาว นอกจากนี้ ระดับหนี้ครัวเรือนที่สูงยังสะท้อนถึงความเปราะบางทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงิน ความมั่นคงของสถาบันการเงิน และลดทอนประสิทธิภาพของนโยบายการคลังและนโยบายการเงินในระยะยาว

ภาพที่ 1 เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนต่อ GDP ตั้งแต่ พ.ศ. 2556 ถึง ไตรมาสที่ 2 พ.ศ.2568
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568ข)

ขณะเดียวกันดัชนีผลิตภาพแรงงานซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการสร้างรายได้ของแรงงานและความสามารถในการปรับเพิ่มค่าจ้างในระยะยาว กลับมีแนวโน้มการเติบโตที่ไม่สม่ำเสมอและอ่อนไหวต่อภาวะเศรษฐกิจ จากข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2556 ถึงไตรมาสที่ 2 ปี พ.ศ. 2568 (ภาพที่ 2) พบว่า ผลิตภาพแรงงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2563 ก่อนจะปรับตัวลดลงอย่างชัดเจน และมีการฟื้นตัวในระยะหลังแต่ยังคงมีความผันผวน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568ก) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวโน้มหนี้ครัวเรือนในช่วงเวลาเดียวกัน พบว่าหนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนถึงระดับสูงสุดก่อนจะปรับลดลงเล็กน้อยในระยะหลัง แต่ยังคงอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับอดีต สะท้อนให้เห็นว่าการเติบโตของผลิตภาพแรงงานไม่สามารถรองรับการขยายตัวของหนี้ครัวเรือนได้อย่างเพียงพอ ส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับภาระหนี้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างด้านรายได้และศักยภาพแรงงานที่อาจนำไปสู่ความเปราะบางทางการเงินในระยะยาว

ภาพที่ 2 ดัชนีผลิตภาพแรงงานต่อคน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ถึง ไตรมาสที่ 2 พ.ศ.2568
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568ก)

นอกจากนี้ปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคอื่น ๆ เช่น อัตราดอกเบี้ย ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน ยังมีบทบาทสำคัญต่อพลวัตของหนี้ครัวเรือน (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์, 2569) โดยอัตราดอกเบี้ยที่สูงจะเพิ่มต้นทุนการกู้ยืมและภาระดอกเบี้ยของครัวเรือน ขณะที่อัตราดอกเบี้ยต่ำอาจกระตุ้นการกู้ยืมและนำไปสู่การสะสมหนี้ในระยะยาว ในขณะเดียวกัน ระดับค่าแรงที่ไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพ และความไม่มั่นคงในการจ้างงาน ส่งผลให้ครัวเรือนมีข้อจำกัดด้านรายได้และมีความเสี่ยงต่อการผิดนัดชำระหนี้มากขึ้น ภายใต้บริบทของความผันผวนทางเศรษฐกิจ ครัวเรือนจึงอาจต้องพึ่งพาสินเชื่อเพื่อรักษาระดับการดำรงชีพ ซึ่งยิ่งเพิ่มความเปราะบางทางการเงิน

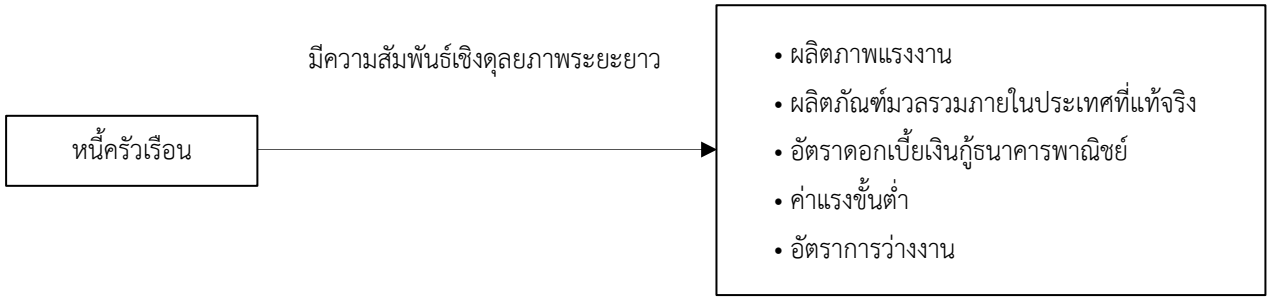
จากประเด็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหนี้ครัวเรือนไม่ได้เป็นเพียงภาระทางการเงินในระดับครัวเรือนเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวสะท้อนความแข็งแกร่งหรือความเปราะบางของระบบเศรษฐกิจโดยรวม โดยจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือนกับปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาค เช่น การเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย ค่าแรง และอัตราการว่างงาน (กรณษา สายทอง, 2563; นาถระพี ฟองประไพ, 2557; ประภัสสร คำสวัสดิ์ และ วีรวิชญ์ เลิศไทยตระกูล, 2568; Jumpanoi & Wanasilp, 2022) แต่ยังไม่พบการศึกษาที่พิจารณาบทบาทของผลิตภาพแรงงานต่อหนี้ครัวเรือน ทั้งที่ผลิตภาพแรงงานเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สะท้อนประสิทธิภาพการผลิต ความสามารถในการสร้างรายได้ และศักยภาพในการชำระหนี้ของภาคครัวเรือน การนำปัจจัยดังกล่าวมาพิจารณาร่วมกับปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคอื่น ๆ อาจช่วยให้การอธิบายพลวัตของหนี้ครัวเรือนมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือนกับผลิตภาพแรงงานควบคู่ไปกับปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคอื่นๆ จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจกลไกการสะสมหนี้ของภาคครัวเรือน และช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้ครัวเรือนในระยะยาว

จากช่องว่างของงานวิจัยดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน เพื่อทำความเข้าใจกลไกและแนวโน้มของหนี้ครัวเรือนในระยะยาว อันจะช่วยสนับสนุนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย
2. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองของหนี้ครัวเรือนเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันจากปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา: จากการรวบรวมโดยผู้วิจัย

จากภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้พัฒนาภายใต้ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ ซึ่งอธิบายว่าการกำหนดระดับการบริโภคของครัวเรือนไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบันเพียงอย่างเดียว หากยังได้รับอิทธิพลจากการเปรียบเทียบมาตรฐานการครองชีพกับกลุ่มอ้างอิงรวมถึงระดับการบริโภคในอดีต ดังนั้นเมื่อรายได้ไม่สอดคล้องกับระดับการบริโภคดังกล่าว ครัวเรือนจึงมีแนวโน้มก่อหนี้เพื่อรักษามาตรฐานการดำรงชีพส่งผลให้หนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นในระยะยาว ทั้งนี้ การก่อหนี้เพื่อการบริโภคมีส่วนขยายอุปสงค์มวลรวมและส่งผลต่อการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงอีกด้วย ในขณะเดียวกันทฤษฎีค่าจ้างตามผลผลิตชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างผลิตภาพแรงงาน ค่าจ้างและความสามารถในการชำระหนี้ โดยเมื่อผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้น ค่าจ้างย่อมปรับตัวสูงขึ้นตามมูลค่าของผลผลิต

ส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นและสามารถบริหารจัดการภาระหนี้ได้ดีขึ้น ตรงกันข้ามหากผลิตภาพแรงงานอยู่ในระดับต่ำ ครัวเรือนอาจประสบข้อจำกัดด้านรายได้และจำเป็นต้องพึ่งพาการก่อหนี้มากขึ้น นอกจากนี้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ตามทฤษฎีปริมาณเงินให้กู้ยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดต้นทุนทางการเงิน โดยอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำจะส่งผลให้การกู้ยืมเพิ่มขึ้น ขณะที่อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นจะชะลอการก่อหนี้ใหม่ และสุดท้ายแนวคิดการว่างงานต่อหนี้ครัวเรือน ซึ่งในช่วงที่บุคคลประสบสถานการณ์การว่างงาน ส่งผลให้รายได้ลดลงทำให้ความต้องการกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายของบุคคลจะเพิ่มขึ้นเพื่อทดแทนรายได้ที่ลดลง (Nieto, 2007)

จากแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน ล้วนมีความเชื่อมโยงกับหนี้ครัวเรือนในระยะยาวอย่างเป็นระบบ โดยการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรเหล่านี้ยังส่งผลต่อการปรับตัวของหนี้ครัวเรือนภายใต้บริบททางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษา

การศึกษานี้กำหนดตัวแปรภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐศาสตร์มหภาคที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือนกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยพิจารณาปัจจัยด้านรายได้ ต้นทุนทางการเงิน และภาวะตลาดแรงงาน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการก่อหนี้และความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หนี้ครัวเรือน ผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน ซึ่งสะท้อนถึงสภาวะเศรษฐกิจโดยรวม เพื่อใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวและการปรับตัวของหนี้ครัวเรือนในระบบเศรษฐกิจ รวมถึงทำความเข้าใจกลไกการเปลี่ยนแปลงของหนี้ครัวเรือนในบริบทเศรษฐกิจไทย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติหลายวิธีร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยเศรษฐกิจในด้านดุลยภาพระยะยาว ความเป็นเหตุเป็นผล และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งช่วยให้สามารถอธิบายพฤติกรรมหนี้ครัวเรือนและบทบาทของปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้อย่างครอบคลุม โดยเครื่องมือทางเศรษฐมิติที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

2.1 การทดสอบความมีเสถียรภาพของข้อมูล (Stationarity Test) ข้อมูลทุติยภูมิประเภทอนุกรมเวลา (Time Series Data) มักจะมีลักษณะไม่นิ่ง (Non-Stationary) ซึ่งผลการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีลักษณะไม่นิ่งมักจะมีความสัมพันธ์ไม่แท้จริง (Spurious Regression) และอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ทางสถิติที่ได้บิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง โดยการศึกษาครั้งนี้จะใช้วิธีการทดสอบ Augmented Dickey-Fuller Test (ADF Test) ในการทดสอบความนิ่งของข้อมูล

2.2 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว (Cointegration Test) หลังจากการทดสอบความนิ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและพบว่าทุกตัวแปรมีความนิ่ง (Stationary) ที่ระดับเดียวกัน จะดำเนินการทดสอบว่ามีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวหรือไม่ โดยใช้วิธีของ Johansen & Juselius (1990) ภายใต้แบบจำลอง Vector Autoregressive (VAR) จำนวนเวกเตอร์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวจะดูจากค่า Trace Test และ Maximum Eigenvalue Test

2.3 การทดสอบการปรับตัวในระยะสั้นเพื่อกลับเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาว จากผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวหากพบว่าตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษามีความสัมพันธ์ในระยะยาวต่อกัน จึงสามารถทำการหาการปรับตัวในระยะสั้นของตัวแปร เพื่อกลับเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวจากการทดสอบด้วยวิธี Vector Error Correction Model (VECM) โดยจะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของ Error Correction Term (ECT) เพื่อระบุทิศทางและความเร็วของการปรับตัว

2.4 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Granger Causality Test) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจ เพื่อพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรหนึ่งสามารถก่อให้เกิดหรือเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในอีกตัวแปรหนึ่งได้หรือไม่ และพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผลแบบทางเดียวหรือสองทางระหว่างตัวแปร จากการทดสอบ Granger Causality โดยดูจากค่าสถิติ Wald Test

2.5 การวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน (Impulse Response Function: IRF) วิเคราะห์ได้จากสมการความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวในรูปแบบจำลอง VAR เพื่อตรวจสอบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบเฉียบพลัน (Shock) ที่เกิดขึ้นกับตัวแปรหนึ่งในระบบ จะส่งผลกระทบต่อตัวแปรอื่น ๆ อย่างไร ทั้งในด้านทิศทาง และระยะเวลาที่ผลกระทบนั้นคงอยู่

3. สมมติฐานการวิจัย

การทดสอบสมมติฐานของการวิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ ดังนี้

3.1 การทดสอบความมีเสถียรภาพของข้อมูล ใช้วิธีการทดสอบ Augmented Dickey-Fuller Test (ADF Test) ในการทดสอบความนิ่งของข้อมูล กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H_0 : ตัวแปรมีลักษณะไม่นิ่ง (Non-Stationary)

H_1 : ตัวแปรมีลักษณะนิ่ง (Stationary)

3.2 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว (Cointegration Test) ใช้วิธีของ Johansen & Juselius (1990) เมื่อพบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความนิ่ง (Stationary) ที่ระดับเดียวกัน จะทดสอบจำนวน Cointegrating Vector โดยดูจากค่า Trace Test และ Maximum Eigenvalue Test กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

การทดสอบด้วยค่า Trace Test

H_0 : จำนวน Cointegrating Vector $\leq$ r

H_1 : จำนวน Cointegrating Vector $>$ r

การทดสอบด้วยค่า Maximum Eigenvalue Test

H_0 : จำนวน Cointegrating Vector = r

H_1 : จำนวน Cointegrating Vector = r + 1

3.3 การทดสอบการปรับตัวในระยะสั้นเพื่อกลับเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาว ด้วยวิธี Vector Error Correction Model (VECM) เพื่อทดสอบว่าตัวแปรมีการปรับตัวในระยะสั้นเพื่อกลับเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวหรือไม่ โดยดูจากค่าสัมประสิทธิ์ของ Error Correction Term (ECT) กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H_0 : ค่าสัมประสิทธิ์ของ ECT = 0 (ไม่มีการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพระยะยาว)

H_1 : ค่าสัมประสิทธิ์ของ ECT $\neq$ 0 (มีการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพระยะยาว)

3.4 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Granger Causality Test) โดยดูจากค่าสถิติ Wald Test เพื่อตรวจสอบทิศทางความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างตัวแปร กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

กรณีตัวแปร X สาเหตุของตัวแปร Y

H_0 : X ไม่เป็นสาเหตุของ Y

H_1 : X เป็นสาเหตุของ Y

กรณีตัวแปร Y สาเหตุของตัวแปร X

H_0 : Y ไม่เป็นสาเหตุของ X

H_1 : Y เป็นสาเหตุของ X

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ประเภทอนุกรมเวลา แบบรายไตรมาส เนื่องจากตัวแปรดัชนีผลิตภาพแรงงานซึ่งเป็นหนึ่งในข้อมูลที่ผู้วิจัยเลือกนำมาศึกษาเริ่มมีการเก็บข้อมูลเริ่มต้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2556 การศึกษาในครั้งนี้จึงจะใช้

ข้อมูลตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2556 ถึงไตรมาสที่ 2 ปี พ.ศ. 2568 รวมทั้งหมด 50 ไตรมาส โดยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและแหล่งที่มาของข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย

4.1. หนี้ครัวเรือน (HHD) ใช้ข้อมูลเงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนต่อ GDP รายไตรมาส รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.2. ผลิตภาพแรงงาน (PRO) ใช้ข้อมูลดัชนีผลิตภาพแรงงานต่อคน รายไตรมาส รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.3. ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (RGDP) ใช้ข้อมูลรายไตรมาส รวบรวมข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4.4. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ (MRR) ใช้ข้อมูลอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้ารายย่อยชั้นดี เนื่องจากข้อมูลเผยแพร่ในรูปแบบรายเดือน การศึกษาครั้งนี้จึงเลือกใช้อัตราดอกเบี้ยของเดือนสุดท้ายในแต่ละไตรมาสเป็นตัวแทนของข้อมูลรายไตรมาส รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.5. ค่าแรงขั้นต่ำ (WAGE)) เนื่องจากข้อมูลอัตราค่าแรงขั้นต่ำมีการปรับเปลี่ยนตามประกาศในแต่ละช่วงเวลาและไม่มีการเผยแพร่ในรูปแบบรายไตรมาส การศึกษาครั้งนี้จึงใช้อัตราค่าแรงขั้นต่ำตามประกาศที่มีผลบังคับใช้ในแต่ละช่วงเวลา โดยกำหนดให้ใช้อัตราค่าแรงขั้นต่ำเดียวกันในทุกไตรมาสภายใต้ช่วงเวลาที่ประกาศดังกล่าวครอบคลุม รวบรวมข้อมูลจากกระทรวงแรงงาน

4.6. อัตราการว่างงาน (UNEM) ใช้ข้อมูลรายไตรมาส รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เริ่มจากการทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วย Augmented Dickey-Fuller (ADF) เพื่อพิจารณาลำดับความนิ่ง (Order of Integration) ของตัวแปร เมื่อพบว่าตัวแปรมีลำดับความนิ่งในระดับเดียวกัน จะดำเนินการหาค่าความยาวของความล่าช้า (Lag Length) ที่เหมาะสมจากค่าสถิติ Akaike Information Criterion (AIC) จากนั้นทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวด้วยวิธีของ Johansen & Juselius (1990) โดยใช้ค่า Trace Test และ Maximum Eigenvalue Test เพื่อระบุจำนวนเวกเตอร์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์การปรับตัวระยะสั้นด้วยแบบจำลอง Vector Error Correction Model (VECM) โดยจะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของ Error Correction Term (ECT) เพื่อระบุทิศทางและความเร็วของการปรับตัว แล้วทำการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลด้วย Granger Causality เพื่อพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผลแบบทางเดียวหรือสองทางระหว่างตัวแปร โดยดูจากค่าสถิติ Wald Test และทำการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน (Impulse Response Function) เพื่อตรวจสอบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบเฉียบพลัน (Shock) ที่เกิดขึ้นกับตัวแปรหนึ่งในระบบ จะส่งผลกระทบต่อตัวแปรอื่น ๆ อย่างไรทั้งในด้านทิศทาง และระยะเวลาที่ผลกระทบนั้นคงอยู่

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่า ผลการทดสอบคุณสมบัติความมีเสถียรภาพของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาตามวิธีการของ Augmented Dickey-Fuller Test (ตารางที่ 1) พบว่า ตัวแปรมีลักษณะไม่นิ่ง (Non Stationary) ที่ระดับของข้อมูล (At Level) ซึ่งพิจารณาได้จากค่าสถิติ ADF Statistic พบว่ายอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าตัวแปรอนุกรมเวลามี Unit Root ตามเกณฑ์ของ MacKinnon อย่างไรก็ตามเมื่อทำการทดสอบอนุกรมเวลาของตัวแปร ณ ระดับ First Difference พบว่าตัวแปรทุกตัวเมื่อผ่านการทำ First Difference แล้ว สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 0.05 และ 0.10 กล่าวคือตัวแปรอนุกรมเวลาทุกตัวมีคุณสมบัติเป็น Stationary ที่ระดับเดียวกัน ในระดับผลต่างลำดับที่หนึ่ง I(1) ดังนั้นจึงสามารถนำไปหาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว โดยการสร้างแบบจำลอง Cointegration ตามวิธีการของ Johansen & Juselius (1990) ต่อไปได้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบคุณสมบัติความมีเสถียรภาพของข้อมูล

ตัวแปร	MacKinnon Critical Values			ADF Statistic	
	1%	5%	10%	At Level	At First Difference
HHD	-3.574446	-2.923780	-2.599925	-1.972291	-3.481545**
PRO	-3.584743	-2.928142	-2.602225	-1.856648	-2.865000*
RGDP	-3.574446	-2.923780	-2.599925	-1.073115	-8.590142***
MRR	-3.574446	-2.923780	-2.599925	-1.773494	-4.583383***
WAGE	-3.581152	-2.926622	-2.601424	2.077692	-7.653335***
UNEM	-3.571310	-2.922449	-2.599224	-2.079393	-7.666208***

หมายเหตุ: ทำการทดสอบ ADF Statistic แบบมี Intercept

*** , ** , * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 , 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

ที่มา: จากการคำนวณ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวตามวิธีของ Johansen (ตารางที่ 2) ดำเนินการหาค่าความยาวของความล่าช้า (Lag Length) ที่เหมาะสมจากค่าสถิติ Akaike Information Criterion (AIC) พบว่าค่าที่เหมาะสมคือ 2 เมื่อนำค่าดังกล่าวไปใช้ในการทดสอบพบว่า ค่า Trace Statistic ของสมมติฐานหลักอันดับแรก ($r \leq 0$) ให้ผลการทดสอบ Trace Test (λ_{Trace}) มากกว่าค่าวิกฤตของค่าสถิติ MacKinnon ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ผลการทดสอบปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่ามี Cointergrating Vector ≤ 0 ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบ Maximum Eigenvalue Test พบว่าค่า Max Test (λ_{Max}) ของสมมติฐานอันดับแรก ($r = 0$) มากกว่าค่าวิกฤตของค่าสถิติ MacKinnon ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ผลการทดสอบปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่ามี Cointergrating Vector เท่ากับ 0 อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการทดสอบค่า Trace Test ของสมมติฐานอันดับถัดมา ($r \leq 1$) พบว่าผลการทดสอบ Trace Test (λ_{Trace}) น้อยกว่าค่าวิกฤตของค่าสถิติ MacKinnon ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบ Maximum Eigenvalue Test เช่นกัน ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าตัวแปรในแบบจำลองทั้ง 6 ตัว ได้แก่ หนี้ครัวเรือน (HHD) ผลิตภาพแรงงาน (PRO) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (RGDP) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ (MRR) ค่าแรงขั้นต่ำ (WAGE) และอัตราการว่างงาน (UNEM) มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวต่อกัน โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์เกิดขึ้นจำนวน 1 Cointegrating Vector

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว

λ Trace Test				λ Max Test			
H_0	H_1	Trace Statistic	Critical Value	H_0	H_1	Maximum-Eigen Statistic	Critical Value
$r \leq 0$	$r > 0$	215.6922***	95.75366	$r = 0$	$r = 1$	160.0146***	40.07757
$r \leq 1$	$r > 1$	55.67755	69.81899	$r = 1$	$r = 2$	30.18764	33.87687
$r \leq 2$	$r > 2$	25.48991	47.85613	$r = 2$	$r = 3$	13.52355	27.58434

หมายเหตุ: *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ที่มา: จากการคำนวณ

ผลการทดสอบการปรับตัวในระยะสั้นจากแบบจำลอง VECM (ตารางที่ 3) พบว่าตัวประมาณค่าสัมประสิทธิ์ $\beta' X_{t-1}$ ของสมการ $\Delta(HDD)$ มีค่าเท่ากับ -0.003138 โดยเครื่องหมายลบหน้าค่าสัมประสิทธิ์บ่งชี้ว่าเมื่อมีตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งเบี่ยงเบนออกจากดุลยภาพในระยะยาวแล้ว หนี้ครัวเรือนจะมีความเร็วในการปรับตัวเพื่อกลับเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวภายในระยะเวลา 318.67 ไตรมาส หรือประมาณ 319 ไตรมาส ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพระยะยาว

ในลักษณะที่ค่อนข้างช้า อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าค่าดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าหนี้ครัวเรือนสามารถปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบการปรับตัวในระยะสั้นจากแบบจำลอง VECM

Error Correction	$\Delta(\mathrm{HDD})$
$\beta' X_{t-1}$	-0.003138 (-0.33686)
$\Delta \mathrm{HHD}_{t-1}$	0.640959*** (5.03041)
$\Delta \mathrm{PRO}_{t-1}$	-0.045400 (-1.53066)
$\Delta \mathrm{RGDP}_{t-1}$	10.17357 (1.14090)
$\Delta \mathrm{MRR}_{t-1}$	-0.047674 (-0.05496)
$\Delta \mathrm{WAGE}_{t-1}$	5.413164 (0.70282)
$\Delta \mathrm{UNEM}_{t-1}$	1.061225 (1.35373)
Constant	-0.015893 (-0.11090)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า t-statistic

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ที่มา: จากการคำนวณ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (ตารางที่ 4) ระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยวิธี Granger Causality ในส่วนของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลโดยตรงในทิศทางเดียว พบว่าหนี้ครัวเรือน (HHD) เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ (MRR) ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และหนี้ครัวเรือน (HHD) เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (RGDP) และค่าแรงขั้นต่ำ (WAGE) ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 สำหรับความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลในลักษณะที่เป็นสาเหตุซึ่งกันและกันพบว่าหนี้ครัวเรือน (HHD) กับผลิตภาพแรงงาน (PRO) มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลซึ่งกันและกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล

ตัวแปรตาม (Y)	**ตัวแปรอิสระ (X)**					
	HHD	**PRO**	**RGDP**	**MRR**	**WAGE**	**UNEM**
HHD	-	19.26874*** (0.0001)	0.276532 (0.8709)	0.152031 (0.9268)	1.162479 (0.5592)	1.199182 (0.5490)
PRO	4.710687* (0.0949)	-	2.217322 (0.3300)	4.282606 (0.1175)	5.168426* (0.0755)	9.777805*** (0.0075)
RGDP	5.016501* (0.0814)	228.5635*** (0.0000)	-	0.297798 (0.8617)	0.784942 (0.6754)	3.786232 (0.1506)

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (ต่อ)

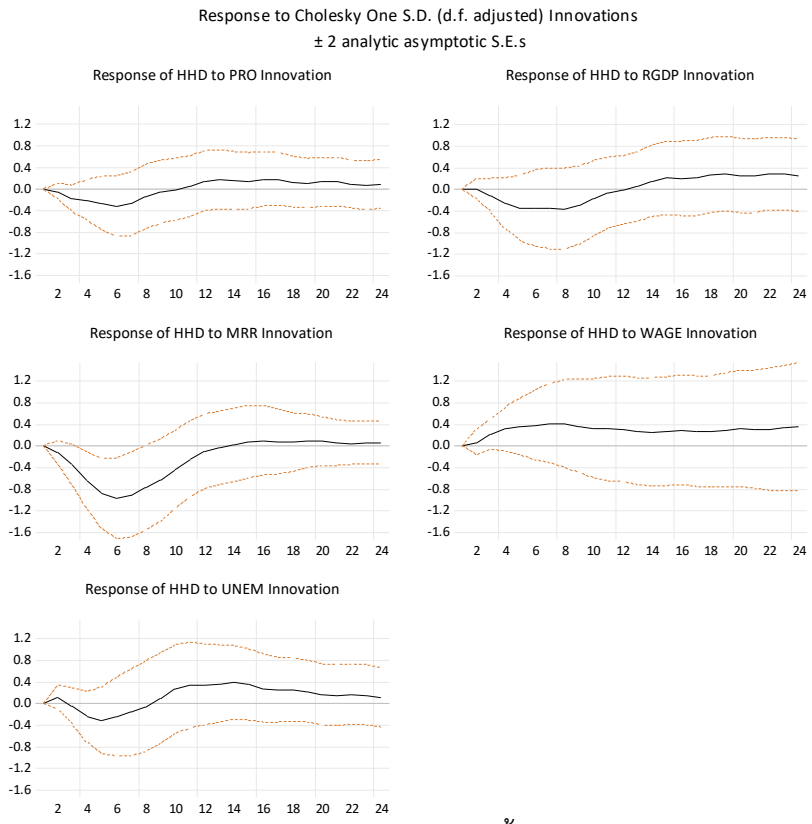
ตัวแปรตาม (Y)	ตัวแปรอิสระ (X)					
	HHD	PRO	RGDP	MRR	WAGE	UNEM
MRR	9.931071*** (0.0070)	5.209634* (0.0739)	3.121742 (0.2100)	-	0.693529 (0.7070)	1.532692 (0.4647)
WAGE	4.825026* (0.0896)	24.17791*** (0.0000)	0.329921 (0.8479)	1.232721 (0.5399)	-	0.205023 (0.9026)
UNEM	3.784011 (0.1508)	36.88470*** (0.0000)	8.323989** (0.0156)	1.046656 (0.5925)	0.390047 (0.8228)	-

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า P-value

*** , ** , * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 , 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

ที่มา: จากการคำนวณ

ผลการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวน (IRF) เป็นการทดสอบเพื่อดูว่าเมื่อตัวแปรอิสระทางเศรษฐกิจมหภาคเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Shock) จะส่งผลกระทบต่อหนี้ครัวเรือน (HHD) อย่างไรในช่วง 24 ไตรมาส โดยจากผลการศึกษา (ภาพที่ 4) พบว่า ผลกระทบจากผลิตภาพแรงงาน (PRO) พบว่าเมื่อผลิตภาพแรงงานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน หนี้ครัวเรือนมีการปรับตัวลดลงทันทีในไตรมาสแรก โดยลดลงอย่างต่อเนื่องจนต่ำสุดในไตรมาสที่ 6 หลังจากนั้นจะปรับตัวเพิ่มขึ้นและเริ่มคงที่ตั้งแต่ไตรมาสที่ 12 ในขณะที่ผลกระทบจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (RGDP) พบว่าเมื่อเกิดแรงกระแทกจากการเติบโตทางเศรษฐกิจ หนี้ครัวเรือนมีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนต่ำสุดในไตรมาสที่ 8 หลังจากนั้นจะปรับตัวเพิ่มขึ้นและเริ่มคงที่ตั้งแต่ไตรมาสที่ 16 ผลกระทบจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ (MRR) พบว่าเมื่อเกิดแรงกระแทกจากอัตราดอกเบี้ย หนี้ครัวเรือนมีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงไตรมาสที่ 6 หลังจากนั้นจะปรับตัวเพิ่มขึ้นและเริ่มคงที่ตั้งแต่ไตรมาสที่ 15 ในส่วนของผลกระทบจากค่าแรง (WAGE) พบว่าหนี้ครัวเรือนมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นจนถึงไตรมาสที่ 8 หลังจากนั้นจะปรับตัวลดลงเล็กน้อยและเริ่มคงที่ และสุดท้ายผลกระทบจากอัตราการว่างงาน (UNEM) พบว่าเมื่อเกิดแรงกระแทกอย่างฉับพลัน หนี้ครัวเรือนมีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนต่ำสุดในไตรมาสที่ 5 หลังจากนั้นจะปรับตัวเพิ่มขึ้นจนสูงสุดประมาณไตรมาสที่ 13 และปรับลดลงอีกเล็กน้อยจนเริ่มคงที่ในไตรมาสที่ 20

ภาพที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความแปรปรวนของหนี้ครัวเรือน
ที่มา: จากการศึกษา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

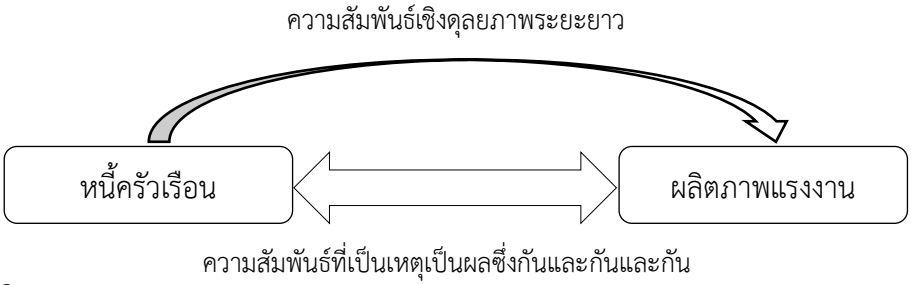
1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวร่วมกัน โดยผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายพฤติกรรมการบริโภคและรายได้ของครัวเรือน ได้แก่ ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ ทฤษฎีค่าจ้างตามผลผลิต ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างรายได้ การบริโภคและภาระหนี้ในระยะยาว ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ กรณษา สายทอง (2563) ซึ่งพบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์และอัตราการว่างงาน รวมถึงสอดคล้องกับผลของ นาถระพี ฟองประไพ (2557) ที่พบว่า หนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ และค่าแรงขั้นต่ำ และยังสอดคล้องกับผลของ ประภัสสร คำสวัสดิ์ และ วีรวิชญ์ เลิศไทยตระกูล (2568) และผลของ Jumpanoi & Wanasilp (2022) ที่พบว่าหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และอัตราการว่างงาน

2. ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่าหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลตามแนวคิด Granger causality กับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีปริมาณเงินให้กู้ (Loanable Funds Theory) ที่อธิบายว่าอัตราดอกเบี้ยถูกกำหนดโดยดุลยภาพระหว่างอุปสงค์และอุปทานของเงินให้กู้ โดยผลการศึกษาดังกล่าวอาจสะท้อนว่าการเปลี่ยนแปลงของหนี้ครัวเรือนมีความเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของอัตราดอกเบี้ยผ่านกลไกของตลาดเงินให้กู้ นอกจากนี้ ยังพบว่าหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลตามแนวคิด Granger causality กับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงและค่าแรงขั้นต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการกู้ยืมของครัวเรือนสามารถช่วยรักษาระดับการบริโภคและสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนมีบทบาทต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจในภาพรวม สำหรับความสัมพันธ์เชิงเหตุ

และผลแบบสองทิศทาง พบว่า หนี้ครัวเรือนและผลิตภาพแรงงานมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีค่าจ้างตามผลผลิตที่ระบุว่าระดับค่าจ้างและรายได้ของแรงงานขึ้นอยู่กับผลิตภาพแรงงาน เมื่อผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้น รายได้ของแรงงานย่อมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามไปด้วย อันจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการก่อหนี้และการชำระหนี้ของครัวเรือน ในทางกลับกัน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของครัวเรือนอาจเอื้อต่อการลงทุนด้านการศึกษา การพัฒนาทักษะ ซึ่งสามารถส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพแรงงานในระยะต่อมาได้ ดังนั้นผลการศึกษาจึงสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและอิทธิพลซึ่งกันและกันระหว่างหนี้ครัวเรือนและผลิตภาพแรงงานภายในระบบเศรษฐกิจ

3. ผลการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองของหนี้ครัวเรือนเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันจากปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่า เมื่อเกิดแรงกระแทกจากตัวแปรเศรษฐกิจมหภาค หนี้ครัวเรือนมีการตอบสนองแตกต่างกันไป โดยแรงกระแทกจากผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ และอัตราการว่างงาน ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนตอบสนองในทิศทางลดลงในระยะแรก ก่อนที่ผลกระทบจะค่อย ๆ ลดลงและมีแนวโน้มทรงตัวในระยะต่อมา ซึ่งให้ผลในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ กรณษา สายทอง (2563) ที่พบว่าอัตราการว่างงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้ครัวเรือน ขณะที่แรงกระแทกจากค่าแรงขั้นต่ำส่งผลให้หนี้ครัวเรือนตอบสนองในทิศทางลดลงในระยะแรก ก่อนจะปรับเพิ่มขึ้นในช่วงต่อมาและมีแนวโน้มทรงตัวในระยะยาว ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าหนี้ครัวเรือนมีการตอบสนองต่อแรงกระแทกจากปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค โดยขนาดและทิศทางของการตอบสนองแตกต่างกันไปตามลักษณะของตัวแปรที่พิจารณา

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 5 องค์ความรู้ใหม่
ที่มา: จากการศึกษา

จากภาพที่ 5 ผลการศึกษานี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ โดยชี้ให้เห็นว่าหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวกับผลิตภาพแรงงานอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่าทั้งสองตัวแปรมีความเชื่อมโยงกันในระยะยาว นอกจากนี้ ยังพบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลแบบสองทิศทางระหว่างหนี้ครัวเรือนและผลิตภาพแรงงาน ซึ่งบ่งชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรหนึ่งสามารถช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอีกตัวแปรหนึ่งได้ ในด้านหนึ่ง การเพิ่มขึ้นของผลิตภาพแรงงานอาจช่วยเสริมสร้างรายได้และความสามารถในการบริหารภาระหนี้ของครัวเรือน ขณะที่ระดับหนี้ครัวเรือนที่สูงอาจส่งผลต่อศักยภาพการทำงานและคุณภาพชีวิตของแรงงานผ่านภาระทางการเงินที่เพิ่มขึ้น องค์ความรู้นี้ช่วยชี้ให้เห็นถึงบทบาทของผลิตภาพแรงงานในฐานะปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีความเชื่อมโยงกับหนี้ครัวเรือน อีกทั้งยังสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภาคการผลิตและภาคการเงินในระบบเศรษฐกิจไทยในระยะยาว

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว พบว่า หนี้ครัวเรือน ผลิตภาพแรงงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ค่าแรงขั้นต่ำ และอัตราการว่างงาน มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวร่วมกัน โดยสามารถระบุความสัมพันธ์ได้จำนวน 1 สมการ สะท้อนว่าตัวแปรดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกันในระยะยาวภายใต้กลไกของระบบเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล พบว่าหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลตามแนวคิด Granger causality กับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง และค่าแรงขั้นต่ำ นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลแบบสองทิศทางระหว่างหนี้ครัวเรือนและผลิตภาพแรงงาน ซึ่งบ่งชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรทั้งสองมีความเชื่อมโยงและสามารถช่วยอธิบายซึ่งกันและกันได้

ผลการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบสนองต่อแรงกระแทกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ พบว่าหนี้ครัวเรือนมีการตอบสนองแตกต่างกันตามลักษณะของแรงกระแทก โดยแรงกระแทกจากผลิตภาพแรงงานมีแนวโน้มส่งผลให้หนี้ครัวเรือนลดลง ขณะที่แรงกระแทกจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ และอัตราการว่างงาน ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนตอบสนองในทิศทางลดลงในระยะแรก ก่อนที่ผลกระทบจะค่อย ๆ ลดลงในระยะต่อมา ส่วนแรงกระแทกจากค่าแรงขั้นต่ำส่งผลให้หนี้ครัวเรือนตอบสนองในทิศทางลดลงในระยะแรก ก่อนจะปรับเพิ่มขึ้นในช่วงต่อมา

โดยสรุป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผลิตภาพแรงงานเป็นปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกับหนี้ครัวเรือนทั้งในมิติของความสัมพันธ์ระยะยาว ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล และการตอบสนองต่อแรงกระแทกทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นข้อค้นพบสำคัญของการศึกษาครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภาพแรงงานควบคู่กับนโยบายค่าแรง เนื่องจากผลการศึกษาพบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลแบบสองทิศทางระหว่างหนี้ครัวเรือนและผลิตภาพแรงงาน รวมทั้งความเชื่อมโยงกับค่าแรงขั้นต่ำ การเพิ่มรายได้แรงงานจึงควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเพิ่มศักยภาพการผลิต พร้อมส่งเสริมทักษะแรงงาน การศึกษา และการใช้เทคโนโลยี เพื่อยกระดับรายได้และความสามารถในการชำระหนี้ในระยะยาว

1.2 ธนาคารแห่งประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพของหนี้ครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าหนี้ครัวเรือนมีผลต่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้อย่างมีนัยสำคัญ และอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงเชิงระบบ ดังนั้นควรกำหนดมาตรการกำกับดูแลสินเชื่อที่เหมาะสม เช่น การประเมินความสามารถในการชำระหนี้ การควบคุมสัดส่วนหนี้ต่อรายได้ เพื่อป้องกันการสะสมของหนี้ในระดับที่อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงินในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งต่อไปอาจพิจารณาทดสอบ Structural Break หรือแบ่งช่วงเวลาการวิเคราะห์ก่อนและหลังเหตุการณ์สำคัญ เพื่อให้สามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างเหมาะสมและแม่นยำยิ่งขึ้น เนื่องจากช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาครอบคลุมเหตุการณ์สำคัญ เช่น การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ซึ่งอาจส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (Structural Break) ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์และความสัมพันธ์ที่ประมาณได้อาจแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา

2.2 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการใช้ข้อมูลในระดับจุลภาค เพื่อศึกษาพฤติกรรมการก่อหนี้ในรายละเอียดมากยิ่งขึ้น เนื่องจากข้อมูลระดับมหภาคอาจไม่สามารถสะท้อนความแตกต่างระหว่างกลุ่มรายได้ อาชีพ หรือระดับการศึกษาได้อย่างครบถ้วน การใช้ข้อมูลจุลภาคจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือนแต่ละกลุ่มและนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์สำคัญหรือการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่น วิกฤตเศรษฐกิจ หรือมาตรการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับ

การแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน เพื่อประเมินว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจกลไกการเปลี่ยนแปลงของหนี้ครัวเรือนได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรณษา สายทอง. (2563). *การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อหนี้ครัวเรือนไทย*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้).

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568ก). *EC_EI_029_S3 ดัชนีผลิตภาพแรงงานต่อคน จำแนกตามประเภทธุรกิจ (ISIC Rev.4)/*. สืบค้นจาก https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/ReportPage.aspx?reportID=910.

_____. (2568ข). *EC_MB_039_S2 เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือน (Q1/2555 - Q2/2568)*. สืบค้นจาก https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=985&language=TH.

นาถระพี ฟองประไพ. (2557). *ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อหนี้ครัวเรือนในประเทศไทย*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

ประภัสสร คำสวัสดิ์ และ วีรวิชญ์ เลิศไทยตระกูล. (2568). ปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคที่ส่งผลต่อหนี้ภาคครัวเรือนของประเทศไทย. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 19*(1), 137-147.

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์. (2569). *หนี้ครัวเรือนไทยต่อ GDP ณ สิ้นปี 2025 เพิ่มแตะ 86.7% ตลาดแรงงานเปราะบาง-ค่าครองชีพแพงจะยิ่งกดดันความสามารถชำระหนี้*. สืบค้นจาก https://www.scbeic.com/th/detail/product/household-debt-100426.

Johansen, S., & Juselius, K. (1990). *Maximum likelihood estimation and inference on cointegration - with applications to the demand for money*. Retrieved from https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1468-0084.1990.mp52002003.x.

Jumpanoi, P., & Wanasilp, W. (2022). The Determinants of Thai Household Debt: A Macro-level Study. *Journal of Demography, 38*(2), 71-83.

Nieto, F. (2007). *The Determinants of Household Credit in Spain*. Retrieved from https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesSeriadas/DocumentosTrabajo/07/Fic/dt0716e.pdf.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 167-180.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Affecting the Indebtedness of Savings Cooperative Members: A Case Study of Bangkok Savings Cooperative

Punjapong Thongsai[1*] and Siwapong Dheera-aumpon[2]

[1] *Master's degree student, Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Associate Professor, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Punjapong.t@ku.th*

ABSTRACT

This study aimed to analyze the factors affecting debt incurrence among members of the Bangkok Metropolitan Administration Savings Cooperative Limited. The analysis was conducted in two dimensions: the decision to incur debt and the level of outstanding debt. It covered demographic, socioeconomic, behavioral, attitudinal, and financial-literacy factors. Data were collected from a sample of 400 respondents through a questionnaire and analyzed using descriptive and inferential statistics. Hypotheses were tested using a binary probit model and an ordered probit model. The results revealed that income level was the most influential factor, exerting a statistically significant positive effect on both the decision to incur debt and the level of outstanding debt, consistent with the Permanent Income Hypothesis and the Life-Cycle Theory. Financial literacy and postgraduate education significantly reduced the probability of incurring debt at the 0.05 significance level, while sound financial-planning behavior had a significant negative effect on the decision to incur debt at the 0.10 significance level. Materialism and the number of dependents had statistically significant positive effects on the level of outstanding debt at the 0.05 and 0.10 significance levels, respectively, but had no significant effect on the decision to incur debt. Gender, marital status, employee category, and spending behavior were not statistically significant in either dimension. The average marginal effects indicated that a one-category increase in income increased the probability of debt incurrence by an average of 8.04 percentage points, whereas a one-unit improvement in financial-planning behavior reduced it by 5.45 percentage points. In addition, the sample's mean financial-literacy score was only 2.50 out of 6, reflecting a clear gap in basic financial knowledge. The findings suggest that long-term debt reduction among cooperative members requires the systematic promotion of financial literacy, the consideration of behavioral criteria in credit assessment, and the provision of advisory services aligned with members' life stages and family responsibilities.

Keywords: Indebtedness, Financial Literacy, Savings Cooperative, Probit Model, Household Debt

Received: 2 June 2026;
Revised: 17 September 2026;
Accepted: 22 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ กรณีศึกษา สหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร

ปัญจพงศ์ ทองใส[1*] และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *รองศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Punjapong.t@ku.th*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด โดยจำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 มิติ คือ การตัดสินใจก่อหนี้ และระดับปริมาณหนี้สินคงค้าง ครอบคลุมปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจสังคม พฤติกรรม ทัศนคติ และความรู้ทางการเงิน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ผ่านแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอนุมาน ทดสอบสมมติฐานด้วยแบบจำลองโพรบิทแบบทวิ และแบบจำลองโพรบิทแบบเรียงลำดับ ผลการศึกษาพบว่า ระดับรายได้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด และมีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อทั้งการตัดสินใจก่อหนี้และระดับปริมาณหนี้สิน สอดคล้องกับสมมติฐานรายได้ถาวรและทฤษฎีวงจรชีวิต ความรู้ทางการเงินและระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีผลในการลดความน่าจะเป็นในการก่อหนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่พฤติกรรมการวางแผนการเงินที่ดีมีผลเชิงลบต่อการตัดสินใจก่อหนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ค่านิยมวัตถุนิยมและจำนวนบุคคลในอุปการะมีผลเชิงบวกต่อระดับปริมาณหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ แต่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้ ส่วนปัจจัยด้านเพศ สถานภาพสมรส ประเภทบุคลากร และพฤติกรรมการใช้จ่าย ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติทั้งสองมิติ โดยผลกระทบส่วนเพิ่มเฉลี่ย (Average Marginal Effects) พบว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น 1 ระดับ เพิ่มโอกาสการตัดสินใจก่อหนี้เฉลี่ยร้อยละ 8.04 ขณะที่พฤติกรรมการวางแผนการเงินที่ดีขึ้น 1 หน่วย ลดโอกาสการก่อหนี้ร้อยละ 5.45 นอกจากนี้ คะแนนความรู้ทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเพียง 2.50 จากคะแนนเต็ม 6 คะแนน สะท้อนช่องว่างความรู้พื้นฐานทางการเงินที่ชัดเจน ข้อค้นพบดังกล่าวบ่งชี้ว่าการลดภาระหนี้สินของสมาชิกในระยะยาวจำเป็นต้องอาศัยการส่งเสริมความรู้ทางการเงินอย่างเป็นระบบ การพิจารณาเกณฑ์สินเชื่อเชิงพฤติกรรม และการให้คำปรึกษาที่สอดคล้องกับช่วงวัยและภาระครอบครัวของสมาชิก

คำสำคัญ: การก่อหนี้, ความรู้ทางการเงิน, สหกรณ์ออมทรัพย์, แบบจำลองโพรบิท, หนี้ครัวเรือน

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สถานการณ์หนี้ครัวเรือนของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในระดับที่น่ากังวลอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (2568) ระบุว่า ยอดคงค้างหนี้ครัวเรือนไทยมีมูลค่าสูงถึง 16.35 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 87.5 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ระดับหนี้สินที่สูงดังกล่าวไม่เพียงบั่นทอนกำลังซื้อของภาคครัวเรือน แต่ยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อเสถียรภาพของระบบการเงินในภาพรวม เมื่อพิจารณาในมิติลักษณะของการก่อหนี้ พบว่า สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ไม่มีหลักประกัน โดยเฉพาะสินเชื่อส่วนบุคคลและสินเชื่อบัตรเครดิต มีสัดส่วนสูงเมื่อเทียบกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568) ซึ่งสะท้อนถึงการกู้ยืมที่ไม่สร้างรายได้ในอนาคตและมีต้นทุนดอกเบี้ยสูง ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับ สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry (1949) ที่อธิบายว่า พฤติกรรมการบริโภคและการก่อหนี้ของบุคคลได้รับอิทธิพลอย่างมากจากการเปรียบเทียบสถานะทางสังคมและรูปแบบการดำเนินชีวิตกับกลุ่มอ้างอิง ความต้องการรักษาภาพลักษณ์ให้ทัดเทียมผู้อื่นจึงผลักดันให้เกิดการใช้จ่ายที่สูงเกินขีดความสามารถทางรายได้

ที่แท้จริง โดยเลือกใช้สินเชื่อเป็นเครื่องมือหลักในการรักษาระดับการบริโภค และส่งผลให้ภาระหนี้สินสะสมเพิ่มสูงขึ้นในระดับมหภาคในที่สุด

ภายใต้สภาวการณ์หนี้ครัวเรือนที่กล่าวมา สหกรณ์ออมทรัพย์ได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งสินเชื่อขนาดใหญ่เป็นอันดับสามของประเทศ ด้วยมูลค่าเงินให้กู้ยืมสูงถึง 2.43 ล้านล้านบาท รองจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (ไทยพีบีเอส, 2568) พฤติกรรมการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์จึงเชื่อมโยงกับเสถียรภาพทางการเงินของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะกลุ่มสมาชิกหลักที่เป็นข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ ซึ่งแม้จะมีข้อได้เปรียบด้านความมั่นคงในอาชีพการงาน แต่กลับมีแรงจูงใจและพฤติกรรมการก่อหนี้ที่จำเพาะ เจาะจง เนื่องจากมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนน้อยกว่า สามารถกู้ยืมได้สะดวกในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ และมีระบบหักเงินเดือนเพื่อชำระหนี้โดยอัตโนมัติ พฤติกรรมที่ปรากฏนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีวงจรชีวิต ของ Modigliani and Brumberg (1954) ที่ชี้ว่า บุคคลที่รับรู้ว่าตนเองมีรายได้ในอนาคตที่มั่นคงและแน่นอน ย่อมมีแนวโน้มที่จะยอมรับการก่อหนี้ในปัจจุบันเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตหรือการบริโภคได้ง่ายกว่า อย่างไรก็ตาม กลไกการหักชำระหนี้อัตโนมัติมีลักษณะสองด้าน กล่าวคือ ด้านหนึ่งช่วยลดความเสี่ยงด้านการผิดนัดชำระหนี้แก่สถาบันการเงิน แต่อีกด้านหนึ่งอาจทำให้ผู้กู้ประเมินภาระหนี้ของตนต่ำกว่าความเป็นจริง อันเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อความเปราะบางทางการเงินในระยะยาวหากขาดการวางแผนที่รัดกุม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด เป็นกรณีศึกษาสำคัญ เนื่องจากจัดเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่ทั้งในเชิงจำนวนสมาชิกและมูลค่าสินทรัพย์และทุนดำเนินงาน (สหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด, 2568) โดยมีสมาชิกมากกว่า 47,227 ราย และมีโครงสร้างสมาชิกที่น่าสนใจจากความหลากหลายของบุคลากรสองกลุ่มหลัก คือ กลุ่มข้าราชการและกลุ่มลูกจ้าง ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนทั้งในด้านสถานภาพการจ้างงาน ระดับความมั่นคงของรายได้ รวมถึงโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนเชิงพาณิชย์ ความแตกต่างเชิงโครงสร้างของสมาชิกทั้งสองกลุ่มนี้จึงเอื้อต่อการวิเคราะห์เชิงลึกถึงอิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม พฤติกรรม และความรู้ทางการเงิน ที่มีต่อการตัดสินใจก่อหนี้และระดับปริมาณหนี้ของสมาชิก โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ทั้งสองมิติดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมและรอบด้าน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมวินัยทางการเงิน การบริหารจัดการหนี้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการพัฒนาระบบสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์ให้เติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเกี่ยวกับหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ในประเทศไทยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีหนี้หรือปริมาณหนี้เพียงมิติเดียว และมักใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นหรือสถิติเชิงพรรณนา อีกทั้งจำกัดขอบเขตอยู่ในสหกรณ์เฉพาะกลุ่มอาชีพ เช่น ครูหรือทหาร ทำให้ยังขาดความเข้าใจว่าปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้กับปัจจัยที่กำหนดระดับปริมาณหนี้อาจแตกต่างกัน การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งอุดช่องว่างดังกล่าว โดยวิเคราะห์การก่อหนี้ทั้งสองมิติไปพร้อมกันด้วยแบบจำลองโพรบิทแบบทวิและแบบเรียงลำดับ ในสหกรณ์ที่มีสมาชิกหลากหลายประเภทบุคลากร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม พฤติกรรม ทัศนคติ และความรู้ทางการเงิน ที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด

2.เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยกลุ่มเดียวกันที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สินคงค้างของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

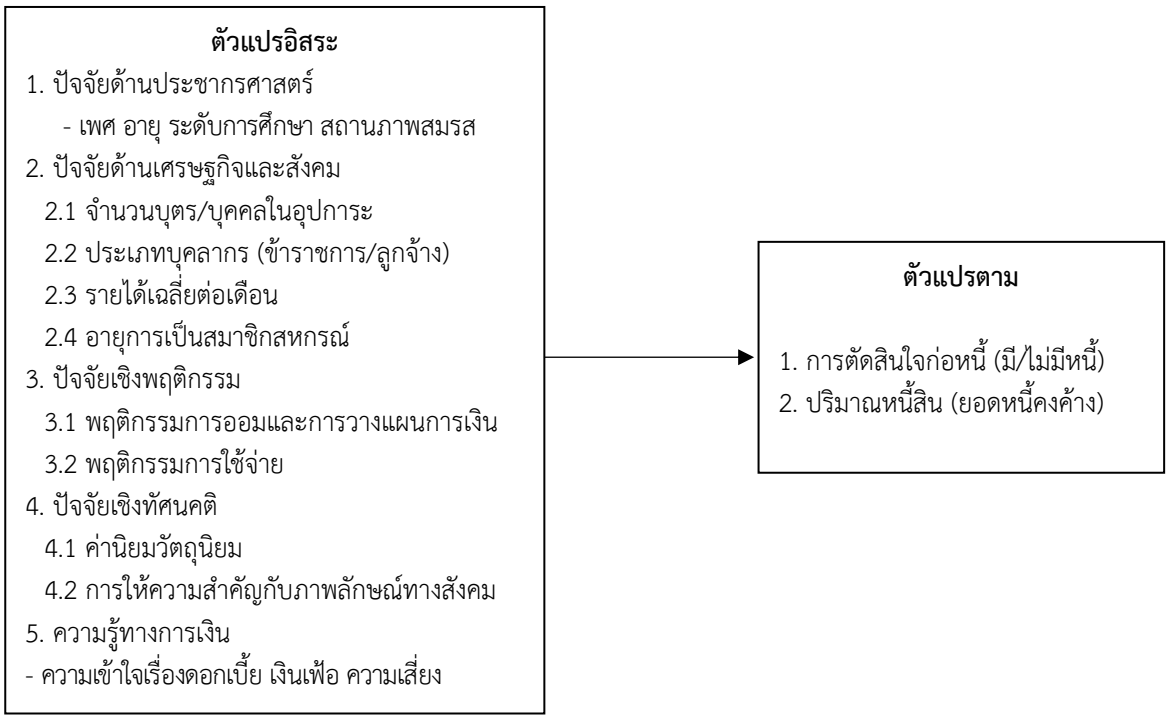
การศึกษานี้สังเคราะห์กรอบแนวคิดจากการทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกฐานทฤษฎีออกเป็นสามด้านหลักตามลักษณะของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้

ด้านเศรษฐกิจ อาศัยสมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis) ของ Friedman (1957) ซึ่งเสนอว่าการบริโภคของบุคคลไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบันเพียงอย่างเดียว แต่ถูกกำหนดโดยรายได้ถาวรที่คาดว่าจะได้รับโดยเฉลี่ย

ตลอดช่วงชีวิต บุคคลจึงวางแผนการบริโภคตามรายได้ถาวรเป็นหลัก และอาจเลือกกู้ยืมเพื่อรักษาระดับการบริโภคเมื่อเผชิญรายได้ชั่วคราวที่ลดลง ประกอบกับทฤษฎีวงจรชีวิต (Life-Cycle Hypothesis) ของ Modigliani and Brumberg (1954) ที่อธิบายว่าบุคคลต้องการรักษาระดับการบริโภคให้ราบรื่น (Consumption Smoothing) ตลอดชีวิตแม้รายได้จะผันผวนในแต่ละช่วงวัย ทำให้ผู้ที่อยู่ในวัยเริ่มต้นทำงานและวัยสร้างครอบครัวซึ่งมีรายจ่ายจำเป็นสูงกว่ารายได้ มีแนวโน้มก่อหนี้เพื่อรักษาระดับการใช้จ่ายที่ต้องการ ทฤษฎีทั้งสองจึงชี้ว่าการตัดสินใจก่อหนี้และการบริโภคถูกกำหนดด้วยการคาดการณ์รายได้ในระยะยาวมากกว่ารายได้ ณ ปัจจุบัน

ด้านทัศนคติและค่านิยม อาศัยสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis) ของ Duesenberry (1949) ซึ่งชี้ว่าการบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ที่แท้จริงเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับการเปรียบเทียบกับกลุ่มสังคมอ้างอิงผ่านปรากฏการณ์เอาอย่าง (Demonstration Effect) ที่ผลักดันให้บุคคลใช้จ่ายเกินตัวเพื่อให้ทัดเทียมผู้อื่น และปรากฏการณ์ปรับตัวลงยาก (Ratchet Effect) ที่ทำให้ลดระดับการบริโภคได้ยากเมื่อรายได้ลดลง ประกอบกับทฤษฎีความต้องการตามแนวคิด ERG (Existence, Relatedness, Growth) ของ Alderfer (1969) ที่อธิบายว่าเมื่อความต้องการระดับสูงไม่ได้รับการตอบสนอง บุคคลอาจหันกลับไปแสวงหาความพึงพอใจจากการบริโภคในระดับที่ต่ำกว่า เช่น การใช้จ่ายเพื่อสร้างสถานะทางสังคม ซึ่งอธิบายพฤติกรรมการบริโภคเชิงเปรียบเทียบและค่านิยมวัตถุนิยมที่ผลักดันการก่อหนี้

ด้านความรู้ทางการเงิน อาศัยกรอบแนวคิดความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงิน (Knowledge, Behaviour, and Attitude) ตามที่ปรากฏในการสำรวจความรู้ทางการเงินระดับสากลของ OECD (2020) ซึ่งชี้ว่าความรู้ความเข้าใจหลักการพื้นฐานทางการเงิน เช่น การคำนวณดอกเบี้ยทบต้นและการวางแผนการเงิน เป็นปัจจัยตั้งต้นสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมทางการเงินและความสามารถในการบริหารจัดการหนี้สิน โดยผลสำรวจของ OECD สะท้อนว่าระดับความรู้ทางการเงินที่ต่ำสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเงินที่ขาดความรอบคอบและความเปราะบางทางการเงินที่สูงขึ้น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยดังกล่าวนำไปสู่การจำแนกตัวแปรอิสระออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม พฤติกรรมทางการเงิน ทัศนคติ และความรู้ทางการเงิน ทั้งนี้ จากการทบทวนงานวิจัยเชิงประจักษ์ในบริบทไทยพบว่าปัจจัยแต่ละกลุ่มมีความเชื่อมโยงกับการก่อหนี้ กล่าวคือ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และเศรษฐกิจสังคม เช่น รายได้ อายุ และจำนวนบุคคลในอุปการะ สัมพันธ์กับการก่อหนี้และปริมาณหนี้ (ภัทรนันท์ สงวน

วัฒนารักษ์ และคณะ, 2567; ชนาภา บุบโพ และคณะ, 2564) ปัจจัยด้านพฤติกรรมและการวางแผนการเงิน รวมถึงความรู้ทางการเงิน ช่วยลดโอกาสการเกิดภาวะหนี้สิน (รัศมีจันทร์ ขวัญเมือง และคณะ, 2563; กานต์ชนก มณีพรหม, 2564) ขณะที่ปัจจัยด้านทัศนคติและค่านิยมวัตถุนิยมสัมพันธ์กับระดับปริมาณหนี้สิน (de Matos et al., 2019; พรทิพย์ แสงช่วง และศิวพงศ์ ธีรอำพน, 2564) การทบทวนดังกล่าวจึงครอบคลุมปัจจัยครบทั้ง 5 กลุ่มตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด ที่มีสถานะเป็นสมาชิกในปัจจุบัน ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2568 จำนวน 47,227 ราย

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยแบ่งประชากรออกเป็นชั้นภูมิย่อยตามประเภทบุคลากร ได้แก่ กลุ่มข้าราชการและกลุ่มลูกจ้าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

ในการแจกแบบสอบถามออนไลน์ ผู้วิจัยควบคุมให้เป็นไปตามการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยกระจายแบบสอบถามไปยังสมาชิกในแต่ละชั้นภูมิ (กลุ่มข้าราชการและกลุ่มลูกจ้าง) ตามสัดส่วนของประชากร และกำหนดโควตาจำนวนผู้ตอบในแต่ละกลุ่มให้ครบตามที่คำนวณไว้ ไม่ใช่การเปิดรับผู้ตอบแบบสมัครใจทั่วไป เพื่อให้โครงสร้างของกลุ่มตัวอย่างสอดคล้องกับการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ดัดแปลงจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและชุดคำถามมาตรฐานสากลจาก OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion (OECD, 2018) และแนวทางการสำรวจ Global Financial Literacy Survey (Klapper et al., 2015) เพื่อให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรงและเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากลได้ แบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลและเศรษฐกิจสังคม
ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการก่อหนี้ (ตัวแปรตาม)
ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านพฤติกรรมทางการเงิน
ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านทัศนคติและความรู้ทางการเงิน
ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแบบปลายเปิด

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง โดยด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความครอบคลุมของข้อคำถาม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถสะท้อนองค์ประกอบที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดได้อย่างตรงประเด็น ด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ได้วิเคราะห์ความสอดคล้องภายในของคำตอบจากกลุ่มตัวอย่างจริง (Internal Consistency) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เพื่อประเมินระดับความสอดคล้องของข้อคำถามที่ใช้วัดตัวแปรเดียวกัน หากข้อคำถามมีความสัมพันธ์กันในระดับที่เหมาะสม จะสะท้อนว่าเครื่องมือสามารถวัดสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างคงเส้นคงวาและมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งช่วยลดความคลาดเคลื่อนจากการวัดและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ผลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่าง

ด้านที่วัด	จำนวนข้อ	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า	ระดับความเชื่อมั่น
พฤติกรรมการวางแผนการเงิน	7	0.8928	ดีมาก
ค่านิยมวัตถุนิยม	5	0.8707	ดีมาก
พฤติกรรมการใช้จ่าย	2	0.8385	ดีมาก

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัยจากข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย

หมายเหตุ: เกณฑ์การแปลผลค่าความเชื่อมั่น สามารถจำแนกระดับความเชื่อมั่นได้ดังนี้ ค่าสัมประสิทธิ์ที่มากกว่า 0.90 ถือว่าอยู่ในระดับดีเยี่ยม ค่าระหว่าง 0.80 ถึง 0.90 อยู่ในระดับดีมาก ค่าระหว่าง 0.70 ถึง 0.80 อยู่ในระดับดี และค่าระหว่าง 0.60 ถึง 0.70 อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

3. สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการก่อหนี้ทั้งสองมิติ โดยคาดการณ์ว่ารายได้ อายุ จำนวนบุคคลในอุปการะ อายุการเป็นสมาชิกสหกรณ์ สถานภาพหย่าร้าง พฤติกรรมการใช้จ่าย และค่านิยมวัตถุนิยม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการก่อหนี้ ขณะที่ระดับการศึกษา ความรู้ทางการเงิน และพฤติกรรมการวางแผนการเงินที่ดี มีความสัมพันธ์เชิงลบ ส่วนเพศ สถานภาพสมรส และประเภทบุคลากร ตั้งสมมติฐานว่ามีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้โดยไม่กำหนดทิศทางล่วงหน้า รวมทั้งสิ้น 14 สมมติฐานที่นำมาทดสอบ รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 2 สมมติฐานการวิจัยและทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหมาย

ตารางที่ 2 สมมติฐานการวิจัยและทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหมาย

สมมติฐาน	ตัวแปร	ก่อหนี้ (β)	ระดับหนี้ (γ)
H_1	เพศหญิง (FEMALE)	±	±
H_2	อายุ (AGE)	+	+
H_3	ระดับการศึกษาปริญญาตรี (EDUCATION_BACHELOR)	–	–
H_4	ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (EDUCATION_POSTGRAD)	–	–
H_5	สมรส (MARRIED)	±	±
H_6	หย่าร้าง/หม้าย (DIVORCED)	+	+
H_7	บุคคลในอุปการะ (DEPENDENTS)	+	+
H_8	บุคลากรประเภทลูกจ้าง (GOVERNMENT_EMPLOYEE)	±	±
H_9	รายได้ (INCOME)	+	+
H_{10}	อายุการเป็นสมาชิก (MEMBER_DURATION)	+	+
H_{11}	พฤติกรรมการวางแผนการเงิน (FIN_PLAN_BEHAVIOR)	–	–
H_{12}	พฤติกรรมการใช้จ่าย (SPENDING_BEHAVIOR)	+	+
H_{13}	ค่านิยมวัตถุนิยม (MATERIALISM)	+	+
H_{14}	ความรู้ทางการเงิน (FIN_LITERACY)	–	–

หมายเหตุ: + คือ คาดหมายความสัมพันธ์เชิงบวก – คือ คาดหมายความสัมพันธ์เชิงลบ ± คือ ตั้งสมมติฐานว่ามีความสัมพันธ์แต่ไม่ระบุทิศทางล่วงหน้า β คือสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองการตัดสินใจก่อหนี้ และ γ คือสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองระดับปริมาณหนี้ ฐานเปรียบเทียบของระดับการศึกษาคือระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บด้วยแบบสอบถามออนไลน์ ระหว่างเดือนตุลาคม–ธันวาคม พ.ศ. 2568 ได้แบบสอบถามสมบูรณ์ 400 ชุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ 2 ประเภท ดังนี้

5.1 สถิติเชิงพรรณนา ใช้สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ใช้แบบจำลองในการทดสอบสมมติฐาน จำนวน 2 แบบจำลอง โดยทั้งสองแบบจำลองประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood Estimation) และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Stata มีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 แบบจำลองโพรบิทแบบทวิ (Binary Probit Model) ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้ โดยมีตัวแปรตามคือ DEBT_DUMMY ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 หากสมาชิกมีหนี้คงค้างกับสหกรณ์ฯ และเท่ากับ 0 หากไม่มี วิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 400 ราย ตามสมการที่ 1 ทั้งนี้ ตัวแปรตามสะท้อนสถานะการมีหนี้คงค้างกับสหกรณ์ (outstanding debt) ณ ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล ซึ่งใช้เป็นตัวแทนของการตัดสินใจก่อหนี้กับสหกรณ์ และขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้จำกัดเฉพาะหนี้ที่สมาชิกมีกับสหกรณ์ มิได้ครอบคลุมหนี้ครัวเรือนจากแหล่งอื่น

สมการที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้

$$\text{DEBT_DUMMY}_i = \beta_0 + \beta_1 \text{FEMALE}_i + \beta_2 \text{AGE}_i + \beta_3 \text{EDUCATION_BACHELOR}_i + \beta_4 \text{EDUCATION_POSTGRAD}_i + \beta_5 \text{MARRIED}_i + \beta_6 \text{DIVORCED}_i + \beta_7 \text{DEPENDENTS}_i + \beta_8 \text{GOVERNMENT_EMPLOYEE}_i + \beta_9 \text{INCOME}_i + \beta_{10} \text{MEMBER_DURATION}_i + \beta_{11} \text{FIN_PLAN_BEHAVIOR}_i + \beta_{12} \text{SPENDING_BEHAVIOR}_i + \beta_{13} \text{MATERIALISM}_i + \beta_{14} \text{FIN_LITERACY}_i + u_i$$

กำหนดให้

DEBT_DUMMY_i คือ ตัวแปรตาม แสดงสถานะการมีหนี้สินของสมาชิก (1 = มีหนี้สิน, 0 = ไม่มีหนี้สิน)

β_0 คือ ค่าคงที่

$\beta_1 - \beta_{14}$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

u_i คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของสมการ

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

FEMALE_i คือ เพศหญิง

AGE_i คือ อายุ

$\text{EDUCATION_BACHELOR}_i$ คือ ระดับการศึกษาปริญญาตรี

$\text{EDUCATION_POSTGRAD}_i$ คือ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

MARRIED_i คือ สถานภาพสมรส (แต่งงานแล้ว)

DIVORCED_i คือ สถานภาพสมรส (หย่าร้าง/หม้าย)

DEPENDENTS_i คือ จำนวนบุตร/บุคคลในอุปการะ

$\text{GOVERNMENT_EMPLOYEE}_i$ คือ บุคลากรประเภทลูกจ้าง

INCOME_i คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

MEMBER_DURATION_i คือ อายุการเป็นสมาชิกสหกรณ์

$\text{FIN_PLAN_BEHAVIOR}_i$ คือ คะแนนพฤติกรรมการวางแผนการเงิน

$\text{SPENDING_BEHAVIOR}_i$ คือ คะแนนพฤติกรรมการใช้จ่าย

MATERIALISM_i คือ คะแนนค่านิยมวัตถุนิยม

FIN_LITERACY$_i$ คือ คะแนนความรู้ทางการเงิน

5.2.2 แบบจำลองโพรบิทแบบเรียงลำดับ (Ordered Probit Model) ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สิน เฉพาะกลุ่มสมาชิกที่มีหนี้ โดยมีตัวแปรตามคือ DEBT_LEVEL ซึ่งเป็นมาตรวัดแบบช่วงลำดับ (Ordinal Scale) จำนวน 7 ระดับ จำแนกตามยอดหนี้คงค้าง ดังนี้ (เกณฑ์การแบ่งช่วงชั้นของยอดหนี้อ้างอิงจากโครงสร้างเพดานวงเงินกู้และช่วงชั้นหนี้ที่สหกรณ์ฯ ใช้ในทางปฏิบัติ ประกอบกับการกำหนดช่วงให้แต่ละระดับมีจำนวนผู้ตอบเพียงพอต่อการวิเคราะห์ทางสถิติ)

ระดับ 1 คือ หนี้น้อยกว่า 100,000 บาท
ระดับ 2 คือ หนี้ 100,001 – 500,000 บาท
ระดับ 3 คือ หนี้ 500,001 – 1,000,000 บาท
ระดับ 4 คือ หนี้ 1,000,001 – 2,000,000 บาท
ระดับ 5 คือ หนี้ 2,000,001 – 3,000,000 บาท
ระดับ 6 คือ หนี้ 3,000,001 – 5,000,000 บาท
ระดับ 7 คือ หนี้มากกว่า 5,000,000 บาท

สมการที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สิน

$$\begin{aligned}\text{DEBT_LEVEL}_i = {} & \gamma_0 + \gamma_1\text{FEMALE}_i + \gamma_2\text{AGE}_i + \gamma_3\text{EDUCATION_BACHELOR}_i + \\ & \gamma_4\text{EDUCATION_POSTGRAD}_i + \gamma_5\text{MARRIED}_i + \gamma_6\text{DIVORCED}_i + \\ & \gamma_7\text{DEPENDENTS}_i + \gamma_8\text{GOVERNMENT_EMPLOYEE}_i + \gamma_9\text{INCOME}_i + \\ & \gamma_{10}\text{MEMBER_DURATION}_i + \gamma_{11}\text{FIN_PLAN_BEHAVIOR}_i + \\ & \gamma_{12}\text{SPENDING_BEHAVIOR}_i + \gamma_{13}\text{MATERIALISM}_i + \gamma_{14}\text{FIN_LITERACY}_i \\ & + \varepsilon_i\end{aligned}$$

กำหนดให้

DEBT_LEVEL$_i$ คือ ตัวแปรตาม แสดงระดับปริมาณหนี้สินของสมาชิก (7 ระดับ)

γ_0 คือ ค่าคงที่

$\gamma_1 - \gamma_{14}$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

ε_i คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของสมการ

ทั้งนี้ ตัวแปรอิสระทั้งหมดมีความหมายเช่นเดียวกับสมการที่ 1

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.50 การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 65.00 เป็นลูกจ้าง ร้อยละ 69.25 อายุเฉลี่ย 43.33 ปี รายได้เฉลี่ยอยู่ระดับ 3.24 ประมาณ 15,000–19,999 บาท/เดือน บุคคลในอุปการะเฉลี่ย 1.30 คน อายุการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 10.39 ปี คะแนนความรู้ทางการเงินเฉลี่ยเพียง 2.50 จาก 6 คะแนน ร้อยละ 29.50 ได้ 0 คะแนน และมีผู้ก่อหนี้กับสหกรณ์ร้อยละ 46.25

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม พฤติกรรม ทัศนคติ และความรู้ทางการเงินที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด

ผลการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย พบว่าแบบจำลองมีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า LR $\chi^2(14)$ เท่ากับ 127.18 และมีค่า Pseudo R^2 อยู่ที่ 0.2303 ทั้งนี้ แบบจำลองมีความแม่นยำในการพยากรณ์ถูกต้องร้อยละ 72.00 โดยรายละเอียดของผลการประมาณการแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประมาณแบบจำลองโพรบิทแบบทวิ: ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้

ตัวแปร	Coefficient	Std. Error	p-value
ด้านเศรษฐกิจและประชากรศาสตร์			
ระดับรายได้ (INCOME)	0.2684	0.0770	0.001***
อายุ (AGE)	0.0229	0.0107	0.032**
อายุการเป็นสมาชิก (MEMBER_DURATION)	0.0228	0.0129	0.077*
การศึกษาระดับปริญญาตรี (EDUCATION_BACHELOR)	−0.1199	0.3063	0.695
การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี (EDUCATION_POSTGRAD)	−0.8674	0.4286	0.043**
เพศหญิง (FEMALE)	−0.1830	0.1618	0.258
สมรส (MARRIED)	0.1742	0.1700	0.306
หย่าร้าง/หม้าย (DIVORCED)	0.2361	0.2276	0.300
บุคคลในอุปการะ (DEPENDENTS)	0.1118	0.0723	0.122
ลูกจ้าง (GOVERNMENT_EMPLOYEE)	0.0257	0.3496	0.941
ด้านพฤติกรรมและทัศนคติทางการเงิน			
พฤติกรรมการวางแผนการเงิน (FIN_PLAN_BEHAVIOR)	−0.1820	0.1063	0.087*
ค่านิยมวัตถุนิยม (MATERIALISM)	−0.0476	0.0732	0.516
พฤติกรรมการใช้จ่าย (SPENDING_BEHAVIOR)	0.0660	0.0890	0.458
ความรู้ทางการเงิน (FIN_LITERACY)	−0.0929	0.0433	0.032**

หมายเหตุ: ตัวแปรตามคือการตัดสินใจก่อหนี้ (DEBT_DUMMY; 1 = มีหนี้คงค้างกับสหกรณ์ฯ, 0 = ไม่มี) ประมาณค่าด้วยวิธีความเป็นไปได้สูงสุด; Coefficient = สัมประสิทธิ์โพรบิท, Std. Error = ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน; กลุ่มฐานของตัวแปรหุ่น ได้แก่ เพศชาย โสด ข้าราชการ และการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี; *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10

จากตารางที่ 3 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจก่อหนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับรายได้ อายุ และอายุการเป็นสมาชิกสหกรณ์ ในขณะที่ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ความรู้ทางการเงิน และพฤติกรรมการวางแผนการเงิน มีอิทธิพลเชิงลบ กล่าวคือช่วยลดโอกาสในการตัดสินใจก่อหนี้ ส่วนเพศ สถานภาพสมรส ประเภทบุคลากร ค่านิยมวัตถุนิยม และพฤติกรรมการใช้จ่าย ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อให้ตีความขนาดของผลกระทบได้ชัดเจนขึ้น ตารางที่ 4 แสดงผลกระทบส่วนเพิ่มเฉลี่ย (Average Marginal Effects: AME) ของตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งบ่งบอกการเปลี่ยนแปลงของความน่าจะเป็นในการตัดสินใจก่อหนี้เมื่อตัวแปรอิสระเปลี่ยนแปลงไปหนึ่งหน่วย พบว่าระดับรายได้มีอิทธิพลสูงสุด ขณะที่การศึกษาระดับสูงและความรู้ทางการเงินช่วยลดโอกาสการก่อหนี้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 4 การแปลผลค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเฉลี่ย (AME) ของตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปร	dy/dx	p-value	การแปลผล
ระดับรายได้ (INCOME)	+0.0804	<0.001	รายได้สูงขึ้น 1 ระดับ โอกาสตัดสินใจก่อหนี้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.04
การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (EDUCATION_POSTGRAD)	−0.2391	0.022	โอกาสก่อหนี้ลดลงร้อยละ 23.91 เทียบกลุ่มต่ำกว่าปริญญาตรี
ความรู้ทางการเงิน (FIN_LITERACY)	−0.0278	0.029	คะแนนความรู้ทางการเงินเพิ่ม 1 คะแนน โอกาสก่อหนี้ลดลงร้อยละ 2.78
อายุ (AGE)	+0.0069	0.029	อายุเพิ่มขึ้น 1 ปี โอกาสก่อหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.69
อายุการเป็นสมาชิก (MEMBER_DURATION)	+0.0068	0.073	อายุการเป็นสมาชิกเพิ่ม 1 ปี โอกาสก่อหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.68
พฤติกรรมการวางแผนการเงิน (FIN_PLAN_BEHAVIOR)	−0.0545	0.084	การวางแผนการเงินดีขึ้น 1 หน่วย โอกาสก่อหนี้ลดลงร้อยละ 5.45

หมายเหตุ: dy/dx คือผลกระทบส่วนเพิ่มเฉลี่ย (Average Marginal Effects) คำนวณจากแบบจำลองในตารางที่ 3 ณ ค่าเฉลี่ยของตัวแปร แสดงเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.10); ตัวแปรต่อเนื่องหมายถึงการเปลี่ยนแปลงความน่าจะเป็นเมื่อเพิ่มขึ้น 1 หน่วย และตัวแปรหุ่นหมายถึงการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับกลุ่มฐาน

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยกลุ่มเดียวกันที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สินคงค้างของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด

ผลการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้ที่มีหนี้ จำนวน 185 ราย พบว่าแบบจำลองมีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า LR $\chi^2(14)$ เท่ากับ 44.44 และมีค่า Pseudo R^2 อยู่ที่ 0.0727 ทั้งนี้ โดยรายละเอียดของผลการประมาณการแสดงดังตารางที่ 5 ทั้งนี้ การวิเคราะห์ระดับปริมาณหนี้พิจารณาเฉพาะสมาชิกที่มีหนี้คงค้าง จำนวน 185 ราย (ร้อยละ 46.25 ของกลุ่มตัวอย่าง) เนื่องจากระดับปริมาณหนี้สินเป็นตัวแปรที่สังเกตได้เฉพาะในกลุ่มที่ก่อหนี้แล้ว การประมาณค่าจึงเป็นการวิเคราะห์แบบมีเงื่อนไข (conditional on having debt) ตามธรรมชาติของตัวแปรตาม

ตารางที่ 5 ผลการประมาณแบบจำลองโพรบิทแบบเรียงลำดับ: ปัจจัยที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สิน

ตัวแปร	Coefficient	Std. Error	p-value
ด้านเศรษฐกิจและประชากรศาสตร์			
ระดับรายได้ (INCOME)	0.3545	0.1067	0.001***
การศึกษาระดับปริญญาตรี (EDUCATION_BACHELOR)	−0.3161	0.3667	0.389
การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี (EDUCATION_POSTGRAD)	−0.6819	0.4500	0.130
บุคคลในอุปการะ (DEPENDENTS)	0.1318	0.0677	0.051*
อายุ (AGE)	−0.0059	0.0133	0.657
อายุการเป็นสมาชิก (MEMBER_DURATION)	−0.0030	0.0149	0.841
เพศหญิง (FEMALE)	−0.2225	0.1765	0.207
สมรส (MARRIED)	−0.2439	0.1906	0.201
หย่าร้าง/หม้าย (DIVORCED)	−0.1684	0.2461	0.494
ลูกจ้าง (GOVERNMENT_EMPLOYEE)	0.4755	0.4262	0.265
ด้านพฤติกรรมและทัศนคติทางการเงิน			
ค่านิยมวัตถุนิยม (MATERIALISM)	0.1737	0.0824	0.035**
ความรู้ทางการเงิน (FIN_LITERACY)	−0.0367	0.0498	0.457
พฤติกรรมการวางแผนการเงิน (FIN_PLAN_BEHAVIOR)	−0.1378	0.1143	0.228
ด้านพฤติกรรมและทัศนคติทางการเงิน			
พฤติกรรมการใช้จ่าย (SPENDING_BEHAVIOR)	0.0399	0.0968	0.680

หมายเหตุ: ตัวแปรตามคือระดับปริมาณหนี้สิน (DEBT_LEVEL; มาตรวัดช่วงลำดับ 7 ระดับ) วิเคราะห์เฉพาะกลุ่มผู้มีหนี้ ประมาณค่าด้วยวิธีความเป็นไปได้สูงสุด Coefficient = สัมประสิทธิ์ Std. Error = ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน กลุ่มฐานของตัวแปรหุ่นเช่นเดียวกับตารางที่ 3; *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10

จากตารางที่ 5 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อระดับปริมาณหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับรายได้ ค่านิยมวัตถุนิยม และจำนวนบุคคลในอุปการะ ส่วนตัวแปรอื่น ๆ รวมถึงความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมการวางแผนการเงิน ไม่มีนัยสำคัญต่อระดับปริมาณหนี้ ผลดังกล่าวสะท้อนว่าชุดปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้กับระดับปริมาณหนี้มีความแตกต่างกัน

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน 14 ข้อ สอดคล้องทั้งสองมิติ คือ รายได้ (H_9) สอดคล้องบางส่วน (มิติเดียว) ได้แก่ อายุ (H_2) ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (H_4) บุคคลในอุปการะ (H_7) อายุการเป็นสมาชิก (H_{10}) พฤติกรรมการวางแผนการเงิน (H_{11}) ค่านิยมวัตถุนิยม (H_{13}) ความรู้ทางการเงิน (H_{14}) ไม่สอดคล้อง ได้แก่ เพศ (H_1) ระดับการศึกษาปริญญาตรี (H_3) สถานภาพสมรสแล้ว (H_5) หย่าร้าง/หม้าย (H_6) ประเภทบุคลากรลูกจ้าง (H_8) และพฤติกรรมการใช้จ่าย (H_{12}) รายละเอียดดังตารางที่ 6

นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด มีผู้ตอบ 87 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.75 ข้อเสนอแนะ 3 อันดับแรก คือ การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การพัฒนาบริการดิจิทัล และการเสริมความรู้/คำปรึกษาทางการเงิน ทั้งนี้ ข้อมูลจากคำถาม

ปลายเปิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อเสนอแนะที่มีความหมายใกล้เคียงกันเป็นหมวดหมู่ แล้วนับความถี่และจัดอันดับตามจำนวนผู้ตอบในแต่ละหมวด

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้และระดับหนี้

ปัจจัย	ตัดสินใจก่อหนี้	ระดับหนี้
ระดับรายได้	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
อายุ	เพิ่มขึ้น	– ไม่มีนัยสำคัญ
อายุการเป็นสมาชิก	เพิ่มขึ้น	– ไม่มีนัยสำคัญ
ค่านิยมวัตถุนิยม	– ไม่มีนัยสำคัญ	เพิ่มขึ้น
บุคคลในอุปการะ	– ไม่มีนัยสำคัญ	เพิ่มขึ้น
การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี	ลดลง	– ไม่มีนัยสำคัญ
ความรู้ทางการเงิน	ลดลง	– ไม่มีนัยสำคัญ
การวางแผนการเงิน	ลดลง	– ไม่มีนัยสำคัญ
เพศหญิง	– ไม่มีนัยสำคัญ	– ไม่มีนัยสำคัญ
สถานภาพสมรสแล้ว	– ไม่มีนัยสำคัญ	– ไม่มีนัยสำคัญ
หย่าร้าง/หม้าย	– ไม่มีนัยสำคัญ	– ไม่มีนัยสำคัญ
การศึกษาระดับปริญญาตรี	– ไม่มีนัยสำคัญ	– ไม่มีนัยสำคัญ
ประเภทบุคลากร	– ไม่มีนัยสำคัญ	– ไม่มีนัยสำคัญ
พฤติกรรมการใช้จ่าย	– ไม่มีนัยสำคัญ	– ไม่มีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้ พบว่า ระดับรายได้ อายุ และอายุการเป็นสมาชิกสหกรณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจก่อหนี้ โดยระดับรายได้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มรับรู้ถึงรายได้ถาวรในระดับสูงและมั่นคง จึงมีแนวโน้มก่อหนี้เพื่อยกระดับการบริโภคในปัจจุบันมากกว่ากลุ่มอื่น อีกทั้งยังได้รับอนุมัติวงเงินกู้ที่สูงตามความสามารถในการชำระหนี้ที่สหกรณ์ฯ ประเมิน ขณะที่อายุและอายุการเป็นสมาชิกที่เพิ่มขึ้นสะท้อนความมั่นคงในอาชีพและสิทธิการกู้ตามระเบียบที่เปิดกว้างขึ้น จึงเข้าถึงสินเชื่อได้สะดวกกว่า ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานรายได้ถาวรของ Friedman (1957) และทฤษฎีวงจรชีวิตของ Modigliani and Brumberg (1954) ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์ และคณะ (2567) และ ชนาภา บุบโพ และคณะ (2564) ที่พบว่ารายได้เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดการก่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์

และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้ ยังพบอีกว่า ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมการวางแผนการเงินที่ดี มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจก่อหนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยทั้งสามมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อความน่าจะเป็นในการก่อหนี้ในขั้นตอนการตัดสินใจ โดยผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจหลักการพื้นฐานทางการเงินสามารถประเมินความเสี่ยงและผลกระทบระยะยาวของการกู้ยืมได้รอบคอบกว่า จึงชะลอหรือหลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น ซึ่งอธิบายได้ด้วยกรอบแนวคิดความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงิน ของ OECD (2020) ที่ชี้ว่า ความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยตั้งต้นสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมทางการเงิน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัศมีจันทร์ ขวัญเมือง และคณะ (2563) และ กานต์ชนก มณีพรหม (2564) ที่พบว่าความรู้และการวางแผนทางการเงินช่วยลดโอกาสการเกิดภาวะหนี้สิน

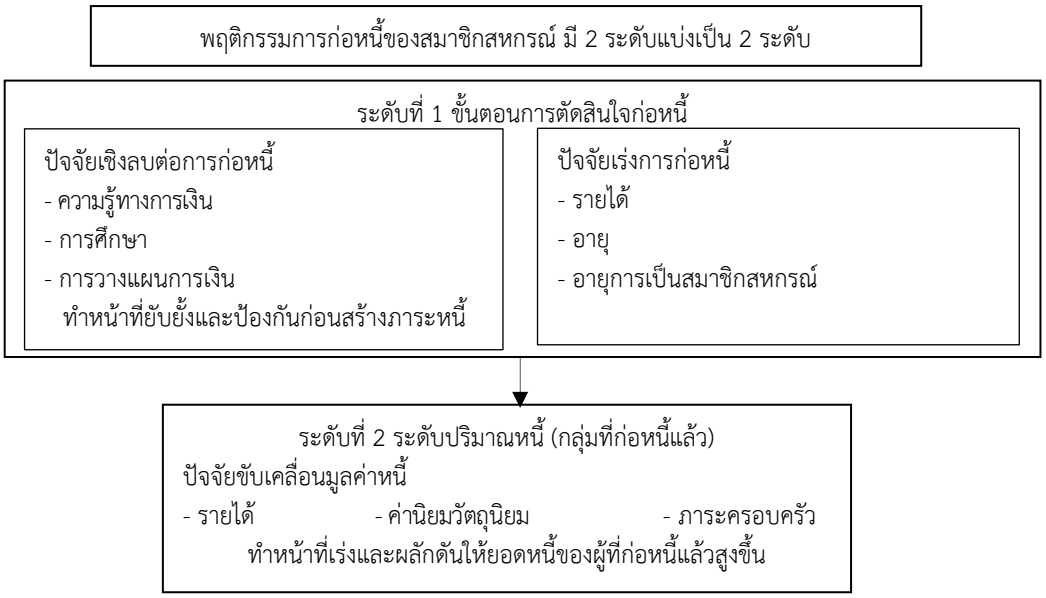
ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับปริมาณหนี้สินของสมาชิกที่มีหนี้ พบว่า ระดับรายได้ ค่านิยมวัตถุนิยม และจำนวนบุคคลในอุปการะ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับปริมาณหนี้สิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่านิยมวัตถุนิยมที่สูงผลักดันการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ในกลุ่มผู้ที่กู้ยืมแล้ว ทำให้มียอดหนี้สะสมสูงขึ้น ขณะที่จำนวนบุคคลในอุปการะที่เพิ่มขึ้นสะท้อนภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่สูงขึ้น สมาชิกจึงจำเป็นต้องกู้ยืมเพื่อรักษาระดับการบริโภคให้ราบรื่น

(Consumption Smoothing) ส่วนรายได้ที่สูงนำไปสู่วงเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งอธิบายได้ด้วยสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry (1949) และทฤษฎี ERG ของ Alderfer (1969) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ de Matos et al. (2019) ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์ และคณะ (2567) และ พรทิพย์ แสงช่วง และศิวพงศ์ ธีรอำพน (2564) ที่พบว่า ค่านิยมวัตถุนิยมและภาระครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับระดับหนี้สิน

เมื่อเปรียบเทียบผลของทั้งสองวัตถุประสงค์ พบประเด็นที่น่าสนใจว่า ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมการวางแผนการเงิน และระดับการศึกษา มีนัยสำคัญเฉพาะต่อการตัดสินใจก่อหนี้ แต่ไม่มีนัยสำคัญต่อระดับปริมาณหนี้ ในทางกลับกัน ค่านิยมวัตถุนิยมและจำนวนบุคคลในอุปการะกลับมีนัยสำคัญเฉพาะต่อระดับปริมาณหนี้เท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อบุคคลตัดสินใจก่อหนี้แล้ว ระดับวงเงินกู้มักถูกกำหนดโดยกฎเกณฑ์ของสหกรณ์ฯ เช่น สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ มากกว่าจะเป็นการตัดสินใจของผู้กู้เอง กลไกเชิงความรู้และการวางแผนจึงส่งผลในขั้นตอน “ตัดสินใจ” แต่ไม่ส่งผลต่อ “ระดับ” ของหนี้ ผลในส่วนนี้สนับสนุนความเหมาะสมของการเลือกใช้สองแบบจำลอง คือ โพรบิทแบบทวิและโพรบิทแบบเรียงลำดับ ที่ช่วยจับกลไกซึ่งทำงานแตกต่างกันในสองมิติของพฤติกรรมการก่อหนี้

สำหรับปัจจัยที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสองวัตถุประสงค์ ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส สถานภาพหย่าร้าง/หม้าย ประเภทบุคลากร และพฤติกรรมการใช้จ่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรในหน่วยงานเดียวกันที่มีโครงสร้างการจ้างงาน สวัสดิการ และระบบเงินเดือนเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงมีสิทธิการเข้าถึงสินเชื่อสหกรณ์ที่เท่าเทียมกัน ความแตกต่างที่เคยปรากฏในประชากรทั่วไปจึงถูกลดทอนลง โดยเฉพาะเงื่อนไขการพิจารณาสินเชื่อที่ยึดระดับรายได้และความสามารถในการชำระหนี้เป็นหลัก มิได้แบ่งแยกตามประเภทบุคลากรอย่างเข้มงวด ส่วนพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ไม่มีนัยสำคัญอาจเกิดจากข้อจำกัดของการประเมินตนเอง (Self-reporting Bias) และมาตรวัดที่มีจำนวนข้อจำกัด

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

1. การก่อหนี้ของสมาชิกมีลักษณะสองระดับที่ขับเคลื่อนด้วยปัจจัยคนละชุดกัน

2. ระดับที่ 1 การตัดสินใจก่อหนี้ มีปัจจัยสองกลุ่มทำงานสวนทางกัน กลุ่มแรกคือ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน การวางแผนการเงิน และการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งช่วยลดโอกาสการก่อหนี้ ส่วนอีกกลุ่มคือ ปัจจัยเร่ง ได้แก่ อายุ และอายุการเป็นสมาชิก ที่เพิ่มโอกาสการก่อหนี้

3. ระดับที่ 2 ระดับปริมาณหนี้ เมื่อเป็นหนี้แล้ว ปัจจัยด้านความรู้ไม่มีผลอีกต่อไป แต่ค่านิยมวัตถุนิยม และจำนวนบุคคลในอุปการะกลายเป็นตัวเร่งให้ยอดหนี้สูงขึ้น

ทั้งนี้ รายได้ เป็นปัจจัยเดียวที่เร่งหนี้ทั้งสองระดับ จึงเป็นแกนกลางที่เชื่อมโยงกัน โครงสร้างนี้สื่อว่าการแก้ปัญหาหนี้ต้องใช้สองแนวทางคู่กัน คือ เสริมความรู้ทางการเงินเพื่อป้องกันการก่อหนี้ใหม่ และบริหารภาระครัวเรือนเพื่อลดระดับหนี้ของผู้ที่เป็นหนี้แล้ว

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยกำหนดการก่อหนี้ของสมาชิกแตกต่างกันตามมิติของพฤติกรรม ในมิติการตัดสินใจก่อหนี้ รายได้ อายุ และอายุการเป็นสมาชิกเพิ่มโอกาสก่อหนี้ ขณะที่การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ความรู้ทางการเงิน และการวางแผนการเงินที่ดีช่วยลดโอกาส ส่วนมิติระดับปริมาณหนี้ถูกกำหนดด้วยรายได้ ค่านิยมวัตถุนิยม และจำนวนบุคคลในอุปการะ (เชิงบวก) และปัจจัยด้านเพศ สถานภาพสมรส ประเภทบุคลากร และพฤติกรรมการใช้จ่ายไม่มีนัยสำคัญ การลดภาระหนี้ในระยะยาวจึงต้องบริหารควบคู่กันสองระดับ คือ การป้องกันการเข้าสู่หนี้ผ่านความรู้และวินัยทางการเงิน และการบริหารระดับหนี้ของผู้มีหนี้ผ่านการให้คำปรึกษาและการปรับทัศนคติการบริโภค

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษานี้มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาในการตีความผล ได้แก่ (1) เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง (Cross-sectional) ในสหกรณ์แห่งเดียว ผลจึงสะท้อนความสัมพันธ์มากกว่าความเป็นเหตุเป็นผล และควรระมัดระวังในการสรุปอ้างอิงไปยังประชากรกลุ่มอื่น (2) ตัวแปรตามครอบคลุมเฉพาะหนี้ที่มีกับสหกรณ์ มิได้รวมหนี้ครัวเรือนจากแหล่งอื่น (3) ข้อมูลบางส่วนอาศัยการประเมินตนเอง (Self-reporting) จึงอาจมีความคลาดเคลื่อน และ (4) ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสอดคล้องภายในของเครื่องมือจากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างจริง โดยมิได้ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มทดลองใช้ (Try-out) แยกต่างหากก่อนการเก็บข้อมูลจริง ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการเพื่อเสริมความเข้มแข็งของเครื่องมือ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สหกรณ์ฯ ควรจัดอบรมความรู้ทางการเงินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เน้นเรื่องดอกเบี้ยทบต้น เงินเฟ้อ อำนาจซื้อ และจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาทางการเงินส่วนบุคคล โดยให้ความสำคัญกับสมาชิกที่มีภาระอุปการะมาก

1.2 สหกรณ์ฯ ควรนำเกณฑ์พิจารณาสินเชื่อเชิงพฤติกรรม (Behavioral Credit Scoring) มาประกอบเกณฑ์มาตรฐาน พัฒนาบริการดิจิทัล ออกผลิตภัณฑ์จูงใจสำหรับสมาชิกที่มีวินัยทางการเงินดี และรณรงค์การบริโภคอย่างมีสติเพื่อลดผลของค่านิยมวัตถุนิยม

1.3 หน่วยงานภาครัฐ/ผู้กำกับ ควรบูรณาการความรู้ทางการเงินในระบบการศึกษา ส่งเสริมให้สหกรณ์มีศูนย์ให้คำปรึกษา และพิจารณากำกับสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ (DSR) ของสมาชิก

1.4 เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดและเร่งการก่อหนี้ทั้งสองมิติ สหกรณ์ฯ ควรกำหนดเพดานวงเงินกู้และเกณฑ์การอนุมัติสินเชื่อให้สอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ที่แท้จริง โดยพิจารณาสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ (DSR) ควบคู่กับการให้คำแนะนำแก่สมาชิกที่มีรายได้สูงให้ก่อหนี้อย่างมีวินัย เพื่อป้องกันการก่อหนี้เกินความจำเป็นตามระดับวงเงินที่ได้รับอนุมัติ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการศึกษาไปยังสหกรณ์ออมทรัพย์หน่วยงานอื่น เช่น ครู ตำรวจ ทหาร รัฐวิสาหกิจ เพื่อเพิ่มความสามารถในการสรุปอ้างอิงผล

2.2 ควรผสานวิธีเชิงคุณภาพและการศึกษาระยะยาว (Longitudinal/RCT) เพื่อยืนยันความเป็นเหตุเป็นผล และปรับปรุงเครื่องมือวัดพฤติกรรมการใช้จ่ายให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กานต์ชนก มณีพรหม. (2564). *ความรู้ทางการเงินที่ส่งผลต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการทหาร สังกัดกรมกำลังพลทหารบก*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ชนาภา บุบโพ, ธำรงศักดิ์ เศวตเลข และ ณัฐวุฒิ คูวัฒนเธียรชัย. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมและการกู้เงินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์วังเดิม จำกัด. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 7*(1), 420–432.

ไทยพีบีเอส. (2568). *“ระเบิดเวลา” หนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ 2.43 ล้านล้านบาท*. สืบค้นจาก https://policywatch.thaipbs.or.th/article/economy-188.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). *เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนจำแนกตามสถาบันการเงินและวัตถุประสงค์*. สืบค้นจาก https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=985&language=TH.

พรทิพย์ แสงช่วง และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้นอกระบบของประชาชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 4*(2), 59–69.

ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์, ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 6*(2), 25–36.

รัศมีจันทร์ ขวัญเมือง, กลางใจ แสงวิจิตร, พเนิน อินทะระ และ พรทิพย์ จิระธำรง. (2563). ผลกระทบของทักษะทางการเงินที่มีผลต่อสภาวะหนี้สินของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 16*(1), 1–16.

สหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด. (2568). *รายงานกิจการประจำปี 2568*. กรุงเทพฯ: สหกรณ์ออมทรัพย์กรุงเทพมหานคร จำกัด.

Alderfer, C. P. (1969). An empirical test of a new theory of human needs. *Organizational Behavior and Human Performance, 4*(2), 142–175.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

de Matos, C. A., Vieira, V., Bonfanti, K., & Mette, F. M. B. (2019). Antecedents of indebtedness for low-income consumers: The mediating role of materialism. *Journal of Consumer Marketing, 36*(1), 92–101.

Duesenberry, J. S. (1949). *Income, saving, and the theory of consumer behavior*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Friedman, M. (1957). *A theory of the consumption function*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Klapper, L., Lusardi, A., & Van Oudheusden, P. (2015). *Financial Literacy around the World*. Washington DC: Standard & Poor’s Ratings Services Global Financial Literacy Survey.

Modigliani, F., & Brumberg, R. (1954). Utility analysis and the consumption function: An interpretation of cross-section data. In K. K. Kurihara (Ed.), *Post-Keynesian economics* (pp. 388–436). New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

OECD. (2018). *OECD/INFE toolkit for measuring financial literacy and financial inclusion*. Paris: OECD Publishing.

_____. (2020). *OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy*. Paris: OECD Publishing.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 181-198.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Current and Desired Conditions, Priority Needs, and Guidelines for Educational Administration amid Global Geopolitical Change in Education Hub Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1

Siriwan Deesiri[1*] Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang[2] and Prompilai Bausuwan[3]

[1] *Division of Educational Administration, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: Siriwan.dee@ku.th*

ABSTRACT

This research aimed to 1) examine the current and desired conditions of school administrators' ability to cope effectively with educational administration amid global geopolitical change in Education Hub schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1; 2) identify the priority needs of such ability; and 3) propose guidelines for educational administration in response to global geopolitical change. An explanatory mixed-methods design was employed, integrating quantitative and qualitative findings at the interpretation stage. The quantitative sample comprised 216 teachers from three Education Hub schools, selected through stratified random sampling with proportional allocation. Data were collected using a dual-response questionnaire and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, mean difference, and the Modified Priority Needs Index (PNImodified). The qualitative component involved three school administrators as key informants, with semi-structured interview data thematically analyzed to explain quantitative findings and develop practical, context-sensitive guidelines. The findings showed that the overall current and desired conditions were at high levels (M = 3.908, S.D. = 0.806; M = 4.312, S.D. = 0.760, respectively), with an overall PNImodified of 0.104. The Educational Process dimension had the highest current and desired conditions (M = 3.930, S.D. = 0.790; M = 4.331, S.D. = 0.744, respectively), while Management Functions had the highest priority need (PNImodified = 0.109). The qualitative findings confirmed the quantitative results, indicating that geopolitical changes pressured school policy and learner competencies. Schools responded through planning, curriculum adjustment, technology, partnerships, resource mobilization, and authentic assessment, but these practices were not yet fully institutionalized. Integrating the findings led to five interconnected guidelines: institutionalizing geopolitical environmental scanning and contingency planning; strengthening transformational and distributed leadership; formalizing and diversifying strategic partnerships through MOUs; investing in digital infrastructure and personnel development as strategic priorities; and continuously aligning curriculum, instruction, and assessment with globally relevant competencies.

Keywords: Educational Administration, Global Geopolitical Change, Education Hub Schools

Received: 6 June 2026;
Revised: 16 September 2026;
Accepted: 22 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

Introduction

Global geopolitical change in the twenty-first century is no longer limited to territorial competition or military rivalry among states. Rather, it has expanded into economic, technological, energy, security, digital information, supply chain, and socio-cultural dimensions. Contemporary geopolitics provides an important analytical framework for understanding relations of power, interests, strategies, and the interpretation of political, economic, and social spaces in the global system, rather than viewing geography as a fixed or purely physical condition (Tuathail, 1997, 2010; Dodds, 2019; Flint, 2021). In addition, strategic competition among major powers has extended from military and economic rivalry into trade, investment, energy, digital technology, strategic infrastructure, and knowledge production. These developments reflect a more fragmented and uncertain global order characterized by intensified strategic competition, technological disruption, and changing relations between global and national scales (Flint & Taylor, 2025; Marginson, 2025; Mearsheimer, 2019).

In this context, the global environment is increasingly marked by volatility, uncertainty, complexity, and ambiguity, while the BANI framework further describes contemporary conditions as brittle, anxious, nonlinear, and incomprehensible (Cascio, 2020; OECD, 2021). These conditions have made strategic planning more challenging for states, organizations, and social institutions, particularly education systems. Schools are increasingly expected to prepare learners with future-oriented competencies, including higher-order thinking, digital literacy, creativity, complex problem-solving, collaboration, resilience, and lifelong learning. This is consistent with international policy directions emphasizing responsive and resilient education systems, skills for green and digital transitions, and the appropriate use of technology in education (OECD, 2021, 2023; UNESCO, 2023). Moreover, UNESCO (2021) emphasizes the need to rethink education as a foundation for shared futures, human development, and sustainable societies. At the school level, these global pressures may be translated into educational demands involving curriculum and assessment, teacher development, digital infrastructure, resource allocation, learning continuity, and collaboration with external networks. Thus, global geopolitical change provides an external context within which schools may need to interpret changing conditions and determine appropriate administrative responses, rather than being assumed to directly cause particular administrative outcomes.

For Thailand, global geopolitical change has made educational adaptation more urgent, particularly as education systems are increasingly required to respond to economic transformation, technological change, demographic shifts, and regional uncertainty. These conditions affect the country’s capacity to prepare learners for a global economy increasingly driven by knowledge, technology, innovation, and cross-border connectivity. Therefore, education should not be viewed merely as a mechanism for producing labor for the economy. Rather, it should be understood as a strategic foundation for national development, human capital formation, and the strengthening of national capacity to respond to global uncertainty (Flint, 2021; Marginson, 2025; OECD, 2023).

The main area-based and situational problem concerns Education Hub schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1. These schools operate in a large urban context marked by social diversity, economic complexity, intense educational competition, and strong international orientation. Such schools tend to encounter global trends more directly than general schools, particularly in curriculum development, learning management, teacher development, resource

allocation, technology, collaborative networks, and stakeholder expectations. In this context, school administration is required to be more responsive and resilient in translating national and institutional policies into practice under changing external conditions (McDiarmid & Zhao, 2022; OECD, 2021; Silalaiy, 2023). Furthermore, this context is particularly relevant because Education Hub schools provide internationalized educational programs, operate in environments connected to global economic, technological, cultural, and educational flows, and are required to align educational provision with both Thai national policies and international academic standards. Consequently, geopolitical and global changes may become school-level administrative considerations in areas such as curriculum alignment, teacher development, digital infrastructure, resource allocation, international collaboration, stakeholder communication, and the development of students' global competencies.

Although existing literature has explained geopolitical dynamics and their effects on social institutions, including the role of education in human capital development amid power competition, technological transformation, and cross-border knowledge mobility (Flint, 2021; Flint & Taylor, 2025; Marginson, 2025; Tuathail, 2010), empirical evidence remains limited regarding how these broader changes are perceived and addressed through school-level educational administration. Existing policy frameworks emphasize adaptation, educational resilience, and 21st-century competencies, while previous studies highlight leadership and administrative responses to changing conditions; however, systematic evidence remains insufficient regarding administrators' coping capacity across core administrative domains and the gap between current and desired conditions (McDiarmid & Zhao, 2022; OECD, 2020, 2021, 2023; Silalaiy, 2023). Context-specific evidence is particularly scarce in large urban and internationally connected school settings, including Education Hub schools, where global and local dynamics intersect.

Accordingly, the rationale of this study follows a contextual and analytical chain rather than a causal assumption: global geopolitical changes constitute external pressures and uncertainties; Education Hub schools interpret and encounter these pressures within their particular educational context; such conditions may be reflected in school-level administrative practices across management functions, leadership, relationship management, resource management, and educational processes; and examining the gap between current and desired conditions provides evidence for identifying priority needs and developing context-sensitive administrative guidelines. The study therefore does not assume that geopolitical change directly causes administrative needs, but empirically examines existing and desired conditions as perceived within the selected Education Hub school context.

Therefore, the study of current and desired conditions, priority needs, and guidelines for educational administration amid global geopolitical change in Education Hub schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1 is significant both academically and practically.

Research Objectives

1. To examine the current and desired conditions of school administrators' ability to cope effectively with educational administration amid global geopolitical change in Education Hub schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1.

2. To identify the priority needs of school administrators' ability to cope effectively with educational administration amid global geopolitical change in Education Hub schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1.

3. To propose appropriate guidelines for school administration in response to global geopolitical change for Education Hub schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1.

Literature Review and Conceptual Framework

The conceptual framework of this study was developed from a review of literature on global geopolitical change, educational administration under uncertainty, and priority needs assessment. Global geopolitical change was used as the external context of the study because contemporary geopolitics is concerned not only with territory or military rivalry, but also with power relations, strategic competition, technology, economic reordering, knowledge mobility, governance fragmentation, and regional uncertainty (Dodds, 2019; Flint, 2021; Flint & Taylor, 2025; Marginson, 2025; Mearsheimer, 2019; Tuathail, 1997, 2010). The geopolitical variables were derived through a systematic and iterative documentary analysis of ten relevant open-access studies published between 2021 and 2025 and retrieved from Google Scholar and ThaiJO. Recurring concepts and patterns were coded, grouped, and synthesized into five components: *Strategic Rivalry and Power Transition, Technological and Economic Reordering, Soft Power and Knowledge Mobility, Geopolitical Fragmentation in Governance, and Regional Multipolarity and Strategic Ambiguity*. The synthesis was further grounded in relevant geopolitical theories concerning power competition, geo-economics, soft power, knowledge networks, governance, and multipolarity. These components represent interconnected external pressures relevant to Education Hub schools operating in internationally connected urban contexts.

Educational administration amid global geopolitical change was conceptualized as the ability of school administrators to manage, adapt, and respond to these external pressures through practical administrative mechanisms. International literature emphasizes that education systems must become more responsive and resilient, prepare learners for uncertain futures, develop digital and globally relevant competencies, and maintain educational quality under changing social, technological, and economic conditions (McDiarmid & Zhao, 2022; OECD, 2020, 2021, 2023; Silalaiy, 2023; UNESCO, 2021, 2023). The administrative variables were derived from a synthesis of educational administration theories and thirteen relevant open-access studies. The theoretical foundations included Fayol's (1917) Management Functions, Bass and Avolio's (1994) Transformational Leadership, McGregor's (1960) Theory X and Theory Y, Katz and Kahn's (1966) Open Systems Theory, and Tyler's (1949) Curriculum and Evaluation framework. This synthesis generated five administrative components: *Management Functions, Leadership, Relationship Management, Resource Management, and Educational Process*. These components serve as the internal administrative capacity through which school administrators interpret and respond to external change

through school-level planning and coordination, leadership and decision-making, stakeholder collaboration, resource allocation, and curriculum, instruction, and assessment.

Rather than treating the geopolitical and administrative components as separate concepts, the framework links them through an external context and internal response mechanism. The five geopolitical components represent interconnected external pressures that may create overlapping administrative demands. Strategic rivalry and regional uncertainty are particularly related to Management Functions and Leadership. Technological and economic reordering is related to Resource Management and Educational Process. Soft power and knowledge mobility are related to Relationship Management and Educational Process, while geopolitical fragmentation is associated with coordination, networks, resource flexibility, and adaptive leadership. These relationships are not one to one or causal. Instead, the five administrative components function as an interconnected response system through which Education Hub schools interpret, prioritize, and manage geopolitical pressures.

Accordingly, the conceptual mechanism begins with Global Geopolitical Change as an external contextual pressure. These pressures are interpreted within the Education Hub school context and reflected in Educational Administration across the five administrative components. The current and desired conditions are then compared to identify priority needs using $PNI_{modified}$. (Wongwanich, 2015). The identified priority needs subsequently inform the development of context sensitive Guidelines for Educational Administration. This framework provides an analytical structure for examining administrators' coping capacity without assuming that geopolitical change directly causes particular administrative outcomes.

Finally, quantitative priority-needs findings are integrated with qualitative information from school administrators and relevant contextual evidence to develop practical and context-sensitive guidelines grounded in both external geopolitical conditions and internal administrative capacities. This process is consistent with the research scope in the full study, which integrates documentary evidence, quantitative findings, and qualitative information in developing the proposed guidelines. The conceptual framework of this study is presented in Figure 1.

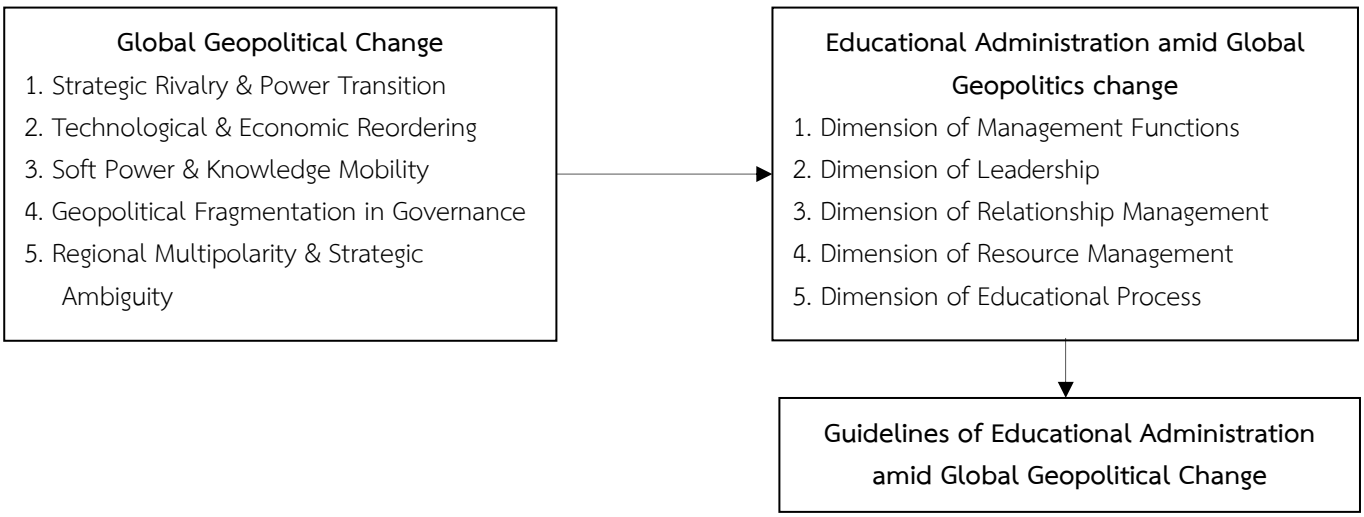

Figure 1 Conceptual Framework

Research Methodology

This study employed a mixed-methods research design to investigate educational administration amid global geopolitical change in Education Hub schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1. The research combined quantitative data from teacher questionnaires with qualitative data from semi-structured interviews with school administrators. The quantitative and qualitative findings were integrated at the interpretation stage, with the qualitative findings used to explain and elaborate on the quantitative results and support the development of context-sensitive administrative guidelines. The research procedures were as follows.

1. Population, Sample, and Key Informants

The population consisted of 468 teachers from three Education Hub schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1. The sample comprised 216 teachers, determined using Krejcie and Morgan's sample size table (Krejcie & Morgan, 1970). Stratified random sampling with proportional allocation was employed to ensure that teachers from each school were represented in proportion to the population size of each stratum (Cochran, 1977).

For the qualitative phase, the key informants were three school administrators from the participating schools. They were included as key informants because they were directly involved in school administration within the Education Hub context and were able to provide in-depth information relevant to the research objectives (Creswell & Creswell, 2018; Creswell & Poth, 2018).

The three administrators represented the three Education Hub schools included in the study and were directly responsible for school administration within this specific context. They were selected because they could provide in-depth explanations of the quantitative findings and practical information for developing the proposed administrative guidelines. However, three administrators was based on their direct administrative responsibility and coverage of all three Education Hub schools in the study context.

2. Research Instruments

The research instruments consisted of a questionnaire and a semi-structured interview protocol. The questionnaire was divided into sections covering general information, current and desired conditions and the priority needs of school administrators' ability to cope effectively with educational administration amid global geopolitical change. It used a five-point Likert scale. (Likert, 1932) It consisted of 30 items: five items on respondents' demographic information and 25 substantive items measuring the current and desired conditions of school administrators' ability to cope effectively with educational administration amid global geopolitical change. The 25 items covered five administrative dimensions: *Management Functions, Leadership, Relationship Management, Resource Management, and Educational Process*. Each substantive item employed a five-point dual-response rating scale for both current and desired conditions.

The semi-structured interview protocol was developed to obtain in-depth information from school administrators regarding administrative challenges, contextual constraints, and possible guidelines for educational administration amid geopolitical uncertainty.

Moreover, content validity was evaluated by five experts in educational administration, geopolitics, and research methodology. The experts examined the relevance, clarity, content coverage, and alignment of the items with the research objectives and operational definitions. Following expert review, the questionnaire was revised before pilot testing. The instruments were validated by five experts,

with IOC values ranging from 0.67 to 1.00. The questionnaire was then pilot-tested with 30 teachers who were not included in the main sample. Cronbach's alpha coefficients were α = 0.971 for the current-condition scale and α = 0.984 for the desired-condition scale, with an overall coefficient of α = 0.986 for the combined current and desired responses, indicating very high internal consistency. (Cronbach, 1951)

The semi-structured interview protocol was developed from the research objectives, conceptual framework, operational definitions, and relevant literature to obtain in-depth qualitative information from school administrators. It consisted of five open-ended questions focusing on administrators' interpretations of global geopolitical change, school-level administrative responses, contextual constraints, coping strategies, and recommendations for practical administrative guidelines. The interview protocol was reviewed by the same five experts for relevance, clarity, content coverage, and alignment with the research objectives and operational definitions and was revised according to their recommendations before data collection. The interview data were intended to explain and elaborate on the quantitative findings and support data triangulation.

3. Data Collection

Quantitative data were collected from 216 teachers through an online questionnaire distributed to the three participating Education Hub schools. The researcher requested official permission before data collection and checked the completeness of all responses before analysis.

Qualitative data were collected through semi-structured interviews with three school administrators as the key informants. The interviews were conducted along with a questionaire phase to clarify and expand upon the quantitative findings and to obtain strategic-level insights for developing administrative guidelines.

4. Data Analysis

Quantitative data were collected from 216 teachers through an online questionnaire distributed to the three participating Education Hub schools. The researcher requested official permission before data collection and checked the completeness of all responses before analysis. A total of 216 questionnaires were administered through Google Forms, and all 216 were returned and valid for analysis, resulting in a 100% response rate. The quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, mean difference, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$). The Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) and mean difference were used to identify and rank priority needs by comparing desired conditions with current conditions.

Qualitative data were collected through scheduled semi-structured interviews with three school administrators as key informants. The interviews were used to clarify, explain, and elaborate on the quantitative findings and to obtain contextual and strategic insights for developing the administrative guidelines. To analye the qualitative data from interviews, the researcher analyzed using thematic analysis. The analysis involved verbatim transcription, repeated reading and familiarization with the data, open coding, axial coding, theme construction, and theoretical interpretation. The resulting themes were used to explain and elaborate on the quantitative findings and to support the development of practical and context-sensitive administrative guidelines.

To establish qualitative trustworthiness, an audit trail was maintained to document coding, category development, theme construction, and the selection of representative quotations. Credibility

was supported by comparing the interview findings with the quantitative results; transferability through sufficient contextual description of the Education Hub school setting; dependability through systematic coding and documentation of the analytical process; and confirmability by grounding interpretations in the key informants' data.

Triangulation was conducted by cross-checking questionnaire findings on current and desired conditions, $PNI_{modified}$ results, and semi-structured interview data. The quantitative and qualitative findings were integrated at the interpretation stage.

5. Ethical Considerations

Ethical standards were observed throughout the research process. Participants and key informants were informed of the study objectives and provided informed consent prior to participation. Confidentiality and anonymity were maintained during data collection and reporting, and the collected data were securely stored and used exclusively for academic purposes.

Research Results

The research findings on guidelines for educational administration amid global geopolitical change in Education Hub schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1 are summarized according to the research objectives as follows.

1. Current and Desired Conditions of School Administrators' Ability to Cope Effectively with Educational Administration amid Global Geopolitical Change in Education Hub Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1

The findings related to the first research objective showed that, overall, the current condition of school administrators' ability to cope effectively with educational administration amid global geopolitical change was rated at a high level (M = 3.908, S.D. = 0.806). Similarly, the desired condition was also rated at a high level (M = 4.312, S.D. = 0.760).

When considering the current condition by dimension, all five dimensions were rated at a high level. The highest mean score was found in the Educational Process dimension (M = 3.930, S.D. = 0.790), followed by Resource Management (M = 3.923, S.D. = 0.784), Relationship Management (M = 3.917, S.D. = 0.807), Leadership (M = 3.891, S.D. = 0.848), and Management Functions (M = 3.880, S.D. = 0.800), respectively.

For the desired condition, all five dimensions were also rated at a high level. The highest mean score was found in the Educational Process dimension (M = 4.331, S.D. = 0.744), followed by Resource Management (M = 4.317, S.D. = 0.757), Relationship Management (M = 4.312, S.D. = 0.777), Leadership (M = 4.301, S.D. = 0.780), and Management Functions (M = 4.300, S.D. = 0.740), respectively.

The results therefore show that the current administrative capacity was already perceived at a high level across all five dimensions, while the consistently higher desired-condition scores indicate a remaining developmental gap. In particular, the pattern suggests that existing administrative practices should be further strengthened to become more anticipatory, integrated, and responsive to changing external conditions rather than being interpreted as evidence of inadequate administration.

2. Priority Needs of School Administrators' Ability to Cope Effectively with Educational Administration amid Global Geopolitical Change in Education Hub Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1

The findings showed that the overall mean difference between the desired and current conditions was 0.404, and the overall Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) was 0.104. When ranked by dimension, Management Functions had the highest priority need ($PNI_{modified}$ = 0.109), followed by Leadership ($PNI_{modified}$ = 0.106), Educational Process ($PNI_{modified}$ = 0.102), Relationship Management $PNI_{modified}$ = 0.101), and Resource Management ($PNI_{modified}$ = 0.100), respectively.

A closer examination by item showed that, in the Management Functions dimension, the most urgent developmental issue was the establishment of contingency plans and coordination mechanisms for geopolitical emergencies, such as safe spaces and internal communication systems ($PNI_{modified}$ = 0.124), followed by the systematic integration of global trends into school planning (PNImodified = 0.117). In the Leadership dimension, administrators were expected to serve as role models in adapting to change and using new technologies, as well as to inspire teachers and students to develop themselves for future changes ($PNI_{modified}$ = 0.115). In the Educational Process dimension, the highest priority need was curriculum revision aligned with 21st-century skills, such as programming, analytical thinking, and creative problem-solving ($PNI_{modified}$ = 0.110). In the Relationship Management dimension, priority should be given to continuous collaboration with communities, local organizations, and international networks ($PNI_{modified}$ = 0.110). In the Resource Management dimension, schools should further develop the use of digital technology to support teaching, learning, and administration, such as Google Classroom and online meeting systems ($PNI_{modified}$ = 0.105).

Although Management Functions ranked first, the $PNI_{modified}$ values across the five dimensions were relatively close, ranging from 0.100 to 0.109. The ranking should therefore be interpreted as an indication of relative developmental priority rather than as evidence that Management Functions is substantially more problematic than the other dimensions. The results suggest that the five administrative dimensions require interconnected development, with Management Functions receiving the highest immediate priority.

At the item level, the relatively high priority given to contingency planning and coordination mechanisms ($PNI_{modified}$ = 0.124) and the integration of global trends into school planning ($PNI_{modified}$ = 0.117) further indicates that the principal development need concerns systematic preparedness and forward-looking planning rather than routine administrative operation.

In summary, the priority needs identified in this study emphasize the need to strengthen school administrators' ability in strategic planning, crisis preparedness, adaptive leadership, future-oriented curriculum development, strategic networking, and digital resource management. In this study, $PNI_{modified}$ was used as a priority-setting mechanism rather than as a tool for explaining causal relationships.

3. Guidelines for School Administration in Response to Global Geopolitical Change for Education Hub Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1

The proposed guidelines were developed through the integration of the quantitative findings on current and desired conditions, the $PNI_{modified}$ priority-needs rankings, and qualitative findings from semi-structured interviews with the three school administrators. The interview data were analyzed through

verbatim transcription, open coding, axial coding, theme construction, and theoretical interpretation. The qualitative findings were used to explain the quantitative patterns and provide contextual evidence for developing practical guidelines.

The thematic analysis showed that the administrators interpreted geopolitical change in practical school-level terms rather than solely as international political events. Three recurring themes emerged: technological and economic competition requiring digital and future-oriented skills, knowledge mobility and network expansion supporting collaboration with universities and international institutions, and institutional uncertainty requiring greater flexibility and rapid decision-making. For example, one administrator highlighted the risks associated with inappropriate reliance on technology, noting that excessive AI use could cause students to lose the ability to think independently or act independently (Administrator 3, personal communication, January 20, 2026). This statement was coded in relation to technological change and learner preparedness and contributed to the broader theme of Technological and Economic Reordering. Other interview evidence showed the use of SWOT-based contextual analysis in strategic planning and the identification of future curriculum trends, including a transition from robotics and AI toward Cyber Security programs.

Moreover, based on the integration of the quantitative and qualitative findings, five interconnected guidelines were identified. First, in the Management Functions dimension, schools should institutionalize systematic geopolitical environmental scanning and anticipatory planning. School development plans should be based on contextual analysis, student needs, parental expectations, community capacity, and future curriculum trends. Contingency plans and rapid coordination mechanisms should also be established to enable schools to respond effectively to unexpected geopolitical, technological, economic, or social disruptions.

Second, in the Leadership dimension, school administrators should strengthen adaptive and transformational leadership. Administrators should set future-oriented goals, translate vision into concrete programs, promote innovation, and manage resistance to change through supportive organizational conditions. Leadership should also be distributed across different levels of the school structure in order to enhance flexibility, participation, and institutional readiness.

Third, in the Relationship Management dimension, schools should move beyond traditional cooperation toward strategic partnership ecosystems. Collaboration with parents, communities, universities, professional organizations, business sectors, and international institutions should be formalized through diversified MOUs. These partnerships should support curriculum development, student portfolio pathways, advanced learning opportunities, and access to specialized expertise.

Fourth, in the Resource Management dimension, resources should be managed as strategic investments rather than routine administrative inputs. Schools should prioritize investment in human capital, digital infrastructure, cybersecurity, educational technology, and cost-effective budgeting. External resources should also be mobilized to strengthen instructional quality, administrative efficiency, and long-term institutional resilience.

Fifth, in the Educational Process dimension, curriculum, instruction, and assessment should be continuously realigned with globally relevant competencies. Schools should promote future-oriented curriculum development, such as cybersecurity, entrepreneurship, digital literacy, analytical thinking,

innovation, and real-world problem-solving. Assessment should move beyond paper-based examinations toward authentic performance assessment, project-based learning, student-created work, and rubrics that reflect knowledge, skills, and learner attributes.

Taken together, the findings do not suggest five independent recommendations. Rather, they indicate an interconnected administrative response in which Management Functions provides planning and coordination mechanisms, Leadership supports adaptation and organizational direction, Relationship Management provides collaborative networks, Resource Management provides the human and technological capacity for implementation, and Educational Process translates these capacities into curriculum, instruction, and assessment. The proposed guidelines therefore represent an integrated response derived from the empirical findings rather than a separate set of general recommendations.

Discussions

Based on the study results, the findings can be discussed as follows:

1. Current and Desired Conditions of School Administrators' Ability to Cope Effectively with Educational Administration amid Global Geopolitical Change in Education Hub Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1.

The results from Research Objective 1 showed that the current condition of school administrators' ability to cope effectively with educational administration amid global geopolitical change in Education Hub schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1 was at a high level (M = 3.908, SD = 0.806), while the desired condition was also at a high level (M = 4.312, SD = 0.760). Educational Process had the highest mean score in both the current and desired conditions, followed by Resource Management, Relationship Management, Leadership, and Management Functions.

The prominence of Educational Process can be understood in relation to the specific characteristics of Education Hub schools. These schools operate in an internationalized urban context, provide internationalized programs, including Cambridge and Thai curricula delivered in English, collaborate with foreign partners, and are required to align their practices with both national regulations and international academic standards. Consequently, curriculum, instruction, assessment, digital learning, and the development of globally relevant competencies are highly visible areas of school administration and are likely to receive continuous administrative attention.

The high level of Educational Process is also consistent with the qualitative findings. The three administrators reported actual practices such as curriculum revision, the introduction of Cyber Security and entrepreneurship-related learning, project-based learning, research and innovation tasks, authentic assessment, the use of rubrics, and the integration of digital technology and AI across subjects. These findings suggest that Educational Process was not merely perceived as important in the questionnaire but was already reflected in concrete school practices.

This finding is consistent with McDiarmid and Zhao (2022), who argued that education in a technology-transformed world requires alignment among technology, pedagogy, and learner development. It also accords with Janlasee et al. (2024), who found that Thai secondary schools require continuous development in planning, leadership, resource management, stakeholder collaboration, teaching, and quality assurance even when overall administrative practice is already at a high level.

The Thai context is particularly important in interpreting these results. Janlasee et al. (2024) study of Thai secondary schools found that a high level of current practice can coexist with continuing needs for systematic planning, resource management, and stakeholder collaboration. Similarly, Silalaiy (2023) found that school management in Thailand after the COVID-19 disruption required adaptive management strategies to sustain educational quality. These studies support the interpretation that the high current-condition scores in the present study should not be understood as indicating that further development is unnecessary. Rather, the consistently higher desired-condition scores across all five areas reflect teachers' expectations for school administration to become more systematic, adaptive, and future-oriented.

The results are also broadly aligned with OECD (2021), which emphasizes responsive and resilient educational leadership, and with UNESCO (2021, 2023), which stresses the need to prepare education systems for changing technological, social, and global conditions. However, in this study, these policy frameworks serve as contextual support rather than the primary empirical basis of the discussion; the interpretation is supported more directly by the empirical studies of McDiarmid and Zhao (2022), Janlasee et al. (2024), Rodpipat (2024), Silalaiy (2023), Wongthongdee et al. (2024), and Zhou & Zhang (2025).

Notably, Management Functions had the lowest current-condition mean (M = 3.880, SD = 0.800), although it remained at a high level. At the item level, the lowest current score concerned contingency plans and coordination mechanisms for geopolitical emergencies (M = 3.796, SD = 0.786). This suggests that the key developmental issue is not routine administration itself, but the institutionalization of anticipatory planning, contingency preparation, global trend monitoring, and coordination under uncertainty.

2. Priority Needs of School Administrators' Ability to Cope Effectively with Educational Administration amid Global Geopolitical Change in Education Hub Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1.

The results from Research Objective 2 showed that the overall $PNI_{modified}$ was 0.104. Management Functions had the highest $PNI_{modified}$ value (0.109), followed by Leadership (0.106), Educational Process (0.102), Relationship Management (0.101), and Resource Management (0.100). These results should be interpreted cautiously because the $PNI_{modified}$ values across the five dimensions were very close, ranging only from 0.100 to 0.109. Therefore, Management Functions should not be interpreted as substantially more problematic than the other four dimensions. Rather, it represents a slightly higher relative priority within a set of closely related developmental needs. The narrow range of values suggests that the five dimensions function as an interconnected administrative system and require parallel development.

The slightly higher priority of Management Functions can be explained by the item-level results. The highest priority item was contingency plans and coordination mechanisms for geopolitical emergencies ($PNI_{modified}$ = 0.124), followed by systematic integration of global trends into school planning ($PNI_{modified}$ = 0.117). These two items indicate that teachers placed greater emphasis on anticipatory and system-level planning than on routine administrative functions.

This finding is consistent with recent empirical research. Silalaiy (2023) found that educational administration under changing conditions requires adaptive management strategies and systematic responses to disruption. Rodpipat (2024) found that visionary and forward-looking leadership supports effective responses to complex environmental challenges through flexible governance and inter-agency cooperation. Wongthongdee et al. (2024) similarly highlighted ethics, innovation, and data-informed decision-making as important competencies for executives working under VUCA conditions.

The finding also corresponds with Janlasee et al. (2024), whose study of Thai secondary schools found that schools may demonstrate a high overall level of administrative practice while still experiencing weaknesses in systematic planning, resource management, and stakeholder collaboration. This is particularly relevant to the present findings because the schools were already rated highly across all dimensions, yet the priority-needs analysis still identified a small but consistent gap between current and desired conditions.

Cascio's (2020) BANI concept and OECD (2020, 2021) provide useful explanatory contexts for these findings because they emphasize uncertainty, fragility, rapid change, and organizational preparedness. However, the empirical interpretation is that Management Functions ranked first because the quantitative data specifically identified gaps in contingency planning and global trend integration, not simply because management functions are theoretically fundamental.

The ranking also indicates an interconnected developmental pattern. Leadership, with $PNI_{modified}$ = 0.106, was only slightly below Management Functions, while Educational Process, Relationship Management, and Resource Management ranged from 0.100 to 0.102. Thus, the results do not support a hierarchy in which one dimension should be developed independently. Instead, Management Functions can be viewed as the structural mechanism for planning and coordination, Leadership as the adaptive capacity that mobilizes change, Educational Process as the area in which change is translated into curriculum and assessment, and Relationship and Resource Management as enabling conditions for implementation. This interpretation is consistent with the integrative pattern identified in the full study.

3. Guidelines for School Administration in Response to Global Geopolitical Change for Education Hub Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1.

The results from Research Objective 3 indicated that appropriate guidelines for educational administration in response to global geopolitical change should be developed through five interconnected dimensions: Management Functions, Leadership, Relationship Management, Resource Management, and Educational Process.

It is important to distinguish between the empirical findings and the researcher's proposed guidelines. The data themselves showed high current and desired conditions across all five dimensions, relatively close $PNI_{modified}$ values, and specific item-level priority gaps. The proposed guidelines were then developed by integrating these quantitative findings with qualitative evidence from the three school administrators. Thus, the guidelines should be understood as evidence-informed interpretations of the findings rather than as direct quantitative results. The study explicitly integrated questionnaire results, $PNI_{modified}$ rankings, and semi-structured interview data at the interpretation stage.

The recommendation for geopolitical environmental scanning and contingency planning is supported quantitatively by Management Functions having the highest $PNI_{modified}$ value (0.109), particularly

contingency planning (0.124) and integration of global trends into school planning (0.117). Qualitatively, administrators reported using SWOT-based contextual analysis, future curriculum trend analysis, and strategic planning in response to changing conditions. Therefore, the recommendation extends existing practices toward a more systematic and institutionalized environmental-scanning process.

The recommendation for adaptive and distributed leadership is supported by the Leadership $PNI_{modified}$ value of 0.106 and by the two highest leadership items, both at $PNI_{modified}$ = 0.115, concerning administrators as role models in adapting to change and their ability to inspire teachers and students. It is also supported by qualitative findings showing that schools require faster decisions, flexibility, and shared organizational capacity under uncertainty. This interpretation accords with Rodpipat (2024) and Wongthongdee et al. (2024), who emphasize visionary, adaptive, ethical, and innovative leadership in uncertain contexts.

The recommendation for strategic partnership development is supported by the Relationship Management findings, particularly the priority need for continuous collaboration with communities, local organizations, and international or cross-border partners ($PNI_{modified}$ = 0.110). The qualitative findings further showed that Education Hub schools already collaborate with universities and external organizations and use such networks to support curriculum development, student pathways, specialized learning, and access to external expertise. Therefore, the recommendation is not to create partnerships from nothing, but to formalize and diversify existing collaboration into more systematic strategic networks.

The recommendation for strategic resource investment is supported by the Resource Management finding that the highest item-level priority was the use of digital technology for teaching and administration ($PNI_{modified}$ = 0.105). The qualitative interviews also showed investment in human capital, digital infrastructure, cybersecurity, technology, university credit pathways, and cost-effective resource use. These data support the interpretation that resources should be treated as strategic capacities for resilience rather than only as routine administrative inputs.

The recommendation for continuous curriculum, instruction, and assessment alignment is supported by the Educational Process priority need for curriculum revision aligned with 21st-century skills ($PNI_{modified}$ = 0.110). It is also strongly supported by qualitative findings showing curriculum revision, Cyber Security and entrepreneurship programs, project-based learning, authentic assessment, rubrics, research and innovation tasks, and the integration of AI and digital technology across subjects.

These findings are consistent with McDiarmid and Zhao (2022), who emphasized the redesign of education for a technology-transformed world, and with Janlasee et al. (2024), who identified the continuing need for planning, leadership, stakeholder networks, resource management, teaching, and quality assurance in Thai secondary schools. They are also consistent with Silalaiy (2023), who emphasized adaptive school management under changing conditions. OECD (2023) and UNESCO (2021, 2023) further provide policy-level support for future competencies, resilience, digital transformation, and educational quality.

Taken together, the discussion suggests that the five guidelines should not be interpreted as separate policy prescriptions. Rather, they represent an interconnected response to the empirical pattern identified in the study. Management Functions provide the structures for planning and coordination; Leadership mobilizes adaptation; Relationship Management provides collaborative networks; Resource

Management provides the human and technological capacity for implementation; and Educational Process translates these capacities into curriculum, teaching, learning, and assessment. This interpretation is particularly relevant to Education Hub schools in Bangkok because they operate at the intersection of Thai national educational requirements and internationalized programs, partnerships, technologies, and learner expectations.

Originality and Body of Knowledge

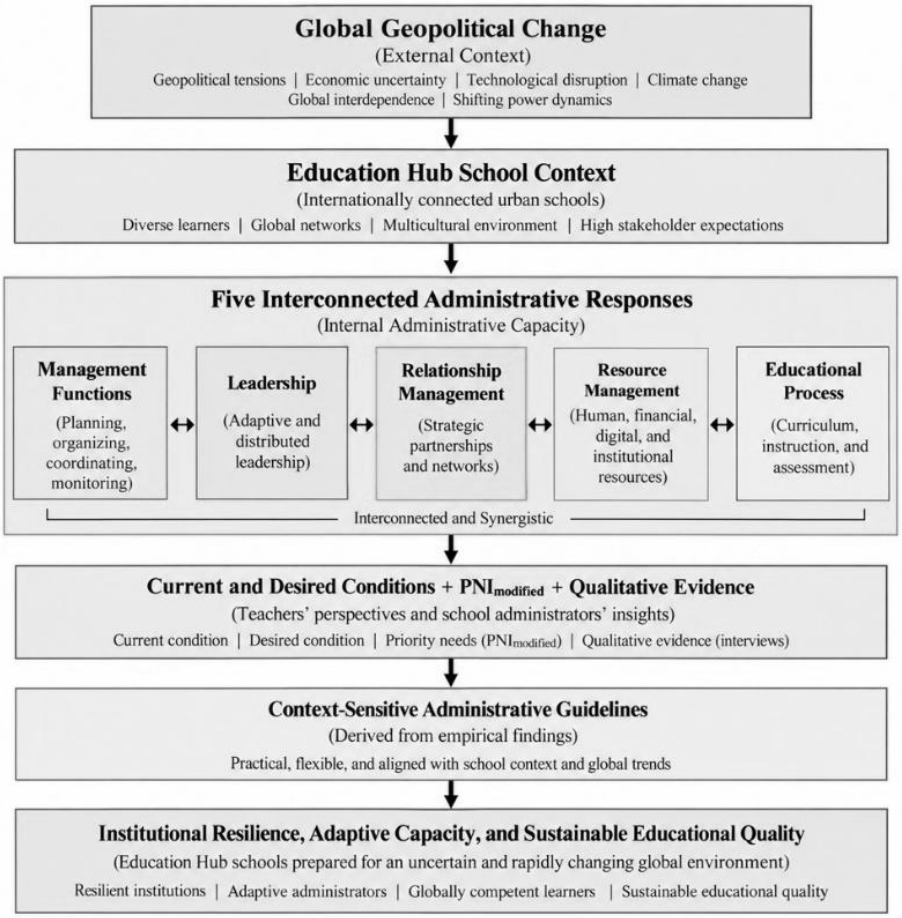

Figure 2 Conceptual and Practical Synthesis

This study provides a conceptual and practical synthesis of educational administration amid global geopolitical change in the context of Education Hub schools. Rather than proposing a completely new administrative theory, the study integrates existing educational administration concepts with empirical evidence from teachers' current and desired conditions, $PNI_{modified}$ priority needs, and interviews with school administrators. The synthesis shows how five interconnected administrative areas; Management Functions, Leadership, Relationship Management, Resource Management, and Educational Process can be organized into a coherent response to external geopolitical change.

The practical contribution lies in transforming existing school practices into a more systematic framework. These include future-oriented planning and environmental scanning, adaptive and distributed leadership, strategic partnerships, investment in digital infrastructure and personnel, and continuous alignment of curriculum, instruction, and assessment with globally relevant competencies. In the full

study, these elements were derived directly from the empirical findings and integrated into a model intended to support movement from short-term adaptation toward institutional resilience and sustainable educational quality.

Thus, the contribution of the study is not the invention of five entirely new administrative mechanisms, but the context-specific integration of established administrative concepts into an evidence-based framework for Education Hub schools responding to global geopolitical change.

Conclusions

The findings of this study lead to three main conclusions. First, Education Hub schools already demonstrate a high level of administrative capacity to cope with global geopolitical change; however, the consistently higher desired conditions indicate that existing practices still need to be strengthened in a more systematic, anticipatory, and future-oriented manner. The key issue is therefore not a lack of administrative capacity, but the need to institutionalize existing practices so that schools can respond more consistently to uncertainty and external change.

Second, although Management Functions emerged as the highest priority need, the five administrative dimensions should not be treated separately. Planning and coordination provide strategic direction, leadership enables adaptation, relationship management extends collaborative capacity, resource management supports implementation, and the educational process translates these capacities into curriculum, instruction, and assessment. The findings therefore point to the importance of strengthening the five dimensions as an interconnected administrative system rather than emphasizing one dimension in isolation.

Third, educational administration in a geopolitically changing context should move beyond routine and short-term problem solving toward adaptive, networked, and future-oriented administration. This requires schools to institutionalize environmental scanning, contingency planning, shared leadership, strategic partnerships, flexible resource use, and continuous curriculum and assessment alignment. The overall implication is that Education Hub schools should develop from short-term adaptation toward systematic resilience, adaptive capacity, and sustainable educational quality under conditions of global uncertainty.

Recommendations

1. Policymaking Recommendations

1.1 Education Hub schools should prioritize management functions, particularly strategic planning, contingency planning, and rapid coordination. Schools should institutionalize geopolitical environmental scanning and integrate global trends, technological disruption, economic uncertainty, and crisis scenarios into school development plans.

1.2 School administrators should strengthen adaptive administration through distributed leadership, strategic partnerships, digital resource management, and future-oriented educational processes. Collaboration with universities, communities, professional organizations, and international institutions should be formalized through MOUs, while curriculum, instruction, and assessment should be aligned with globally relevant competencies.

2. Limitations and Recommendations for Future Research

2.1 A key limitation of this study is that it examined current and desired conditions, identified priority needs, and developed context-sensitive administrative guidelines, but did not implement or experimentally test the effectiveness of those guidelines. Therefore, the findings indicate areas for development but cannot establish whether applying the proposed guidelines will actually increase school administrators' adaptive capacity, organizational resilience, or educational outcomes.

2.2 Future research should therefore employ longitudinal, intervention, or implementation-based designs to apply the proposed guidelines over time and evaluate changes in administrators' adaptive capacity, school readiness, organizational resilience, and related educational outcomes. Such studies would provide stronger empirical evidence regarding the effectiveness and sustainability of the proposed approach.

2.3 Future research should develop and validate an adaptive educational administration model amid global geopolitical change across schools of different sizes, locations, and levels of internationalization. This would help determine the extent to which the framework is applicable beyond the three Education Hub schools examined in this study.

2.4 Comparative studies should be conducted between Education Hub schools and general secondary schools to examine differences in strategic planning, leadership, partnership networks, resource management, curriculum responsiveness, and readiness for global change. Future studies may also include broader stakeholder perspectives, including students, parents, policymakers, community partners, and international collaborators.

References

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (Eds.). (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Cascio, J. (2020). *Facing the age of chaos.* Retrieved from https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques.* (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* (5th ed.). Los Angeles: SAGE Publications.

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches.* (4th ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika, 16*, 297–334.

Dodds, K. (2019). *Geopolitics: A very short introduction*. (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.

Fayol, H. (1917). *Administration industrielle et générale: prévoyance, organisation, commandement, coordination, contrôle*. Malakoff: Dunod.

Flint, C. (2021). *Introduction to geopolitics*. (4th ed.). London: Routledge.

Flint, C., & Taylor, P. J. (2025). *Political geography: World-economy, nation-state, and locality*. (8th ed.). London: Routledge.

Janlasee, P., Nuntee, S., & Prommuangkun, S. (2024). The Scenarios of Educational Administration of Secondary Schools in Thailand during the Next Decade (AD 2022-2031). *International Education Studies, 17*(1), 77-84.

Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). *The social psychology of organizations*. (2nd ed.). New York: Wiley.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 22*, 1–55.

Marginson, S. (2025). Globalisation and the geopolitics of higher education (Working Paper No. 120). Retrieved from https://researchcghe.org/wp-content/uploads/2025/04/WP_120-1.pdf.

McDiarmid, G. W., & Zhao, Y. (2022). *Learning for uncertainty: Teaching students how to thrive in a rapidly evolving world*. Abingdon, Oxfordshire: Routledge.

McGregor, D. (1960). *The human side of enterprise*. New York: McGraw-Hill.

Mearsheimer, J. J. (2019). Bound to fail: The rise and fall of the liberal international order. *International security, 43*(4), 7-50.

OECD. (2020). *Back to the future of education: Four OECD scenarios for schooling*. Paris: OECD Publishing.

_____. (2021). *Education policy outlook 2021: Shaping responsive and resilient education in a changing world*. Paris: OECD Publishing.

_____. (2023). *OECD skills outlook 2023: Skills for a resilient green and digital transition*. Paris: OECD Publishing.

Rodpipat, J. (2024). *Confirmatory Factor Analysis of Creative Leadership in Climate Change Management: A Case Study of the Department of Climate Change and Environment*. (Master of Science, Chulalongkorn University).

Silalaiy, K. (2023). School Management Guidelines in New Normal: School Management Guidelines in New Normal. *Ratanabuth Journal, 5*(1), 58–74.

Tuathail, G. (1997). *Critical geopolitics: The politics of writing global space*. London: Routledge.

_____. (2010). New directions in critical geopolitics: An introduction. *GeoJournal, 75*, 315–325.

Tyler, R.W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. Paris: UNESCO.

_____. (2023). *Global education monitoring report 2023: Technology in education: A tool on whose terms?.* Paris: UNESCO.

Wongthongdee, S., Petcharaks, N., Kumsuprom, S., Navanuch, P., Tantrajin, P., Jaisue, N., Dejthongjun Limpananarkthong, S., Soponpatima, T., Limlerjalearnvanit, N., & Limsiri, P. (2024). Competencies for Future Executives and the Powerful Assessment Methods. *The Journal of Prapokklao Hospital Clinical Medical Education Center, 41*(1), 106-114.

Wongwanich, S. (2015). *Needs assessment research*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Zhou, J., & Zhang, H. (2025). Transforming education in the AI era: a technology–organization–environment framework inquiry into public discourse. *Applied Sciences, 15*(7), 3886.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 199-212.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Affecting Knowledge and Understanding of the Protection of Consumer Rights in the Context of Digital Assets Among Upper Secondary School Students in Mueang District, Surat Thani Province

Choladda Promdontre[1] Ninthana Iamsaard[1*] and Akanitt Ruengwut[2]

[1] *Suratthani Rajabhat University, Thailand*

[2] *Suratthani School, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Ninthana.iam@sru.ac.th*

ABSTRACT

This research was conducted to (1) examine the personal, economic, and social characteristics, along with the digital-asset-related experience, of upper-secondary school students; (2) examine their level of knowledge and understanding of consumer rights protection; and (3) determine the factors influencing knowledge and understanding of consumer rights protection in the context of digital assets among upper-secondary school students in Mueang District, Surat Thani Province. A quantitative approach was adopted. The population consisted of 8,401 upper-secondary school students from ten schools in Mueang District, Surat Thani Province. A sample of 400 students was drawn by accidental sampling; the sample size was determined using the formula developed by Yamane (1973) together with the criterion set by Green (1991), and the sample was distributed proportionally according to the number of students in each school. The questionnaire developed for this research obtained an item-objective congruence (IOC) index of 0.76 and an overall Cronbach's alpha coefficient of 0.972. Data analysis involved descriptive statistics (percentage, mean, and standard deviation) and inferential statistics (multiple regression analysis using the Enter method). The findings were as follows: (1) most participants were female, earning a monthly income of 3,000–5,000 baht, with a monthly family income of 15,000–30,000 baht, and their families had never invested in digital assets; overall exposure to information was at a moderate level, the highest channel being social media and the lowest government agencies; (2) overall, participants' self-assessed knowledge and understanding of consumer rights protection in the context of digital assets was at a moderate level; and (3) exposure to information from government agencies and cumulative grade point average each had a positive effect on knowledge and understanding of consumer rights protection in the context of digital assets, whereas experience in using stablecoins had a negative effect, at the .05 level of statistical significance.

Keywords: Consumer Rights Protection, Digital Assets, Upper Secondary School Students, Self-Perceived Knowledge

Received: 28 May 2026;
Revised: 15 September 2026;
Accepted: 22 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ช่อลัดดา พรหมดนตรี[1] นินธนา เอี่ยมสะอาด[1*] และ อัคคนิติ เรืองวุฒิ[2]

[1] *มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย*

[2] *โรงเรียนสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Ninthana.iam@sru.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อศึกษาระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 10 โรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 8,401 คน กลุ่มตัวอย่าง 400 คน กำหนดขนาดด้วยสูตรของ Yamane (1973) ร่วมกับเกณฑ์ของ Green (1991) โดยกระจายตามสัดส่วนของแต่ละโรงเรียนและเลือกแบบบังเอิญ เครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.76 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ 0.972 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีรายได้ 3,000–5,000 บาทต่อเดือน ครอบครัวมีรายได้ 15,000–30,000 บาทต่อเดือน และครอบครัวไม่เคยลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล การเปิดรับข้อมูลข่าวสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สูงสุดคือโซเชียลมีเดีย ต่ำสุดคือหน่วยงานรัฐ 2) การรับรู้ความรู้และความเข้าใจของตนเองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ 3) ปัจจัยด้านการรับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐและผลการเรียนเฉลี่ยสะสมส่งผลทางบวกต่อความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัล ในขณะที่ประสบการณ์การใช้สินทรัพย์ดิจิทัล (Stablecoin) ส่งผลเชิงลบต่อความรู้และความเข้าใจดังกล่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค, สินทรัพย์ดิจิทัล, นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย, การรับรู้ความรู้ของตนเอง

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

อุตสาหกรรมเทคโนโลยีทางการเงินและการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลกำลังเติบโตอย่างรวดเร็วทั่วโลก รายงานของ Boston Consulting Group [BCG] และ ADDX (2022) ระบุว่า มูลค่าของสินทรัพย์ดิจิทัลที่ถูกแปลงเป็นโทเค็นทั่วโลกมีแนวโน้มเติบโตถึง 16.1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของโลกภายในปี 2030 สะท้อนพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนไร้พรมแดน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่มองว่าสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นโอกาสใหม่ทางการเงินและเป็นส่วนหนึ่งของการก้าวทันโลก (อัครวิชช์ รอบคอบ และเกสินี หมื่นไธสง, 2566) สำหรับประเทศไทย ตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลขยายตัวอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะในกลุ่มนักลงทุนรายย่อยและเยาวชน อันเป็นผลจากระบบนิเวศทางการเงินที่เอื้อให้เข้าถึงบริการผ่านแอปพลิเคชันได้สะดวกรวดเร็ว (พงศธร ปริญญาวุฒิ, 2565) การเติบโตเช่นนี้ทำให้จำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกการคุ้มครองสิทธิและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2565) ควบคู่กับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลให้ใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณและรู้เท่าทัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล (นัฐพัชร สมงามและคณะ, 2568)

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศไทยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ การป้องกันภัยเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล หรือทางด้านภัยคุกคามทางไซเบอร์ ดังงานของ กุลนันทน์ ศรีเจริญ (2567) ได้กล่าวถึงระบบการเงินแบบกระจายศูนย์จะมีความรวดเร็วและไร้ตัวกลาง แต่การขาดการกำกับดูแลจากรัฐ ทำให้ผู้ใช้เสี่ยงต่อการถูกฉ้อโกงและเอาผิดทางกฎหมายได้ยากเนื่องจากข้อจำกัดหลายมิติ ดังนั้นผู้ใช้จำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล ดังที่ นันทิภา แสงทองและคณะ (2567) ได้กล่าวถึงการรับมือกับความเสี่ยงด้านดิจิทัลต้องอาศัยการเสริมสร้างทักษะและสุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลอย่างรอบด้าน สามารถรู้เท่าทันเทคโนโลยี และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ โธมัส กวาดามูซ และคณะ (2566) ได้กล่าวถึงสถาบันทางสังคมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังความรู้เท่าทันเทคโนโลยีและจริยธรรมดิจิทัล อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่พื้นที่เมืองหลวงหรือกลุ่มคนวัยทำงาน ซึ่งอาจมีลักษณะทางภูมิศาสตร์และพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลที่แตกต่างจากนักเรียนมัธยมศึกษา การศึกษาครั้งนี้จึงมีความจำเป็นเพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการศึกษาประเด็นดังกล่าว เนื่องจากเป็นเขตเมืองที่การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนาไปจนใกล้เต็มศักยภาพ ผลการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2568 พบว่า ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่อาศัยในเขตเทศบาลใช้อินเทอร์เน็ตร้อยละ 93.5 สูงกว่าผู้อาศัยนอกเขตเทศบาลซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 88.6 ขณะที่ภาคใต้โดยรวมอยู่ที่ร้อยละ 91.2 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2568) เมื่ออำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีเป็นที่ตั้งของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เยาวชนในพื้นที่จึงไม่ประสบอุปสรรค ด้านการเข้าถึงข้อจำกัดที่เหลืออยู่จึงอยู่ที่การขาดความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนในฐานะผู้บริโภคและกลไกการเยียวยา เมื่อเกิดความเสียหาย ยิ่งไปกว่านั้น แม้หลักเกณฑ์กำหนดให้ผู้เปิดบัญชีสินทรัพย์ดิจิทัลต้องมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ แต่นักเรียน ที่ยังไม่เข้าเกณฑ์กลับเข้าถึงเนื้อหาชักชวนลงทุนได้โดยไม่มีข้อจำกัด จนธนาคารแห่งประเทศไทย (2569) ต้องออกมาตรการจำกัดวงเงินโอนผ่านช่องทางดิจิทัลสำหรับผู้เยาว์อายุ 10–18 ปี ที่วันละ 3,000 ถึง 10,000 บาทตามช่วงอายุ เพื่อตัดวงจรการนำบัญชีของเด็กและเยาวชนไปใช้เป็นบัญชีม้า สะท้อนว่าเยาวชนเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ภาครัฐให้ความสำคัญ ขณะที่ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ประเมินความรู้ด้านการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทสินทรัพย์ดิจิทัลของเยาวชนในพื้นที่นี้มาก่อน

จากสถานการณ์ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินและการสื่อสารเชิงรุกของหน่วยงานรัฐ ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับผู้ปกครองและครู ที่มีบริบทใกล้เคียงกันในการส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้เท่าทันสิทธิผู้บริโภคอย่างยั่งยืนในอนาคต

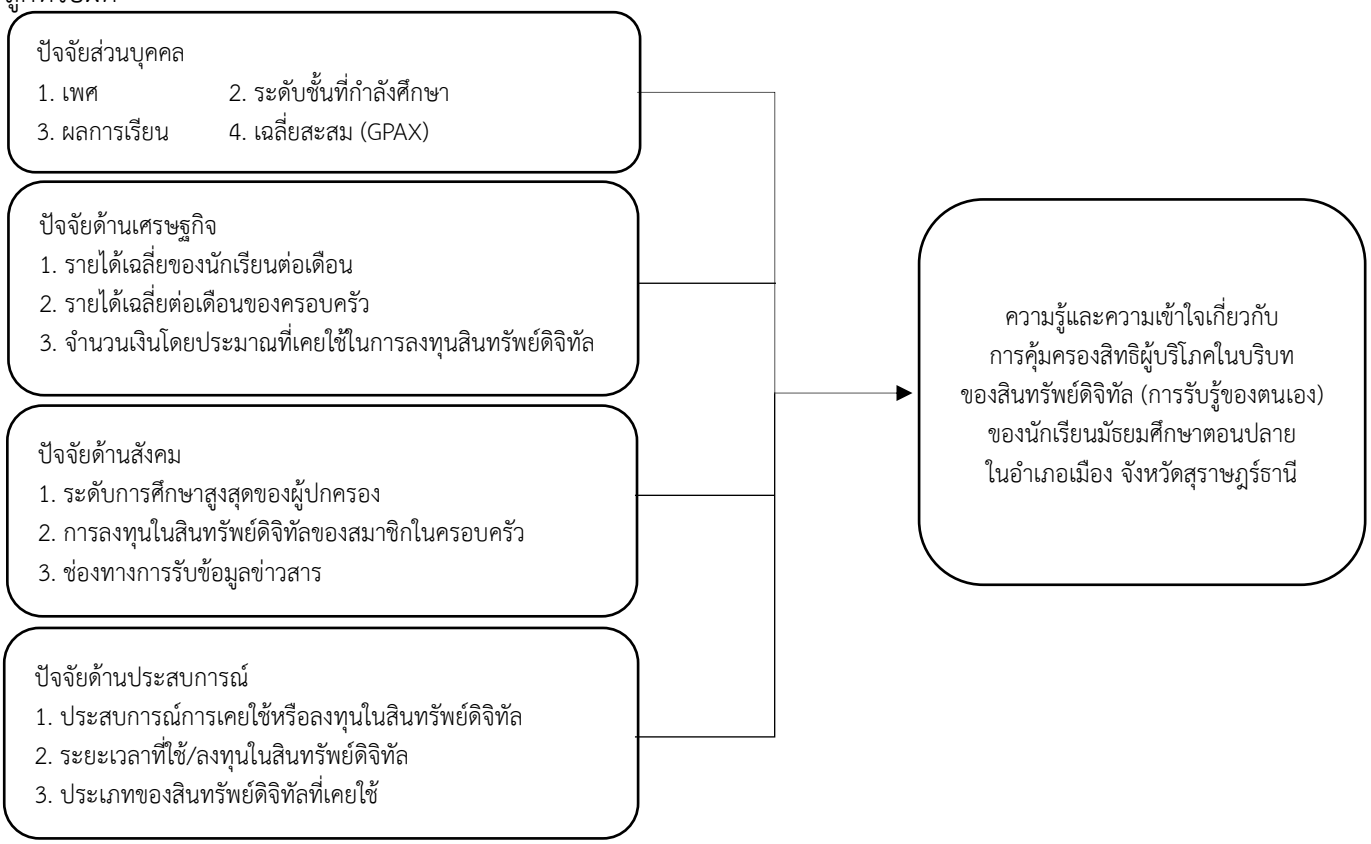
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สังเคราะห์ทฤษฎีสี่กลุ่มเพื่อกำหนดตัวแปรอิสระ แนวคิดความรู้ทางการเงินในฐานะทุนมนุษย์ของ Lusardi & Mitchell (2014) เป็นฐานของปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา แผนการเรียน ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม และประเภทของโรงเรียน ทฤษฎีการหล่อหลอมทางสังคมของผู้บริโภคของ Ward (1974) เป็นฐานของปัจจัยด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน ได้แก่ รายได้ของนักเรียนและของครอบครัว และจำนวนเงินที่เคยใช้ลงทุน ซึ่งคาดถึง

สัมพันธ์เชิงบวกผ่านทรัพยากรและโอกาสเรียนรู้ภายในครอบครัว ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977) ร่วมกับแนวคิดการหล่อหลอมทางการเงินของ LeBaron & Kelley (2021) เป็นฐานของปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง การลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลของสมาชิกในครอบครัว และช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร โดยทิศทางของอิทธิพลย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลแต่ละช่องทาง และทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) เป็นฐานของปัจจัยด้านประสบการณ์ ได้แก่ ประสบการณ์การเคยใช้หรือลงทุน ระยะเวลาที่ใช้ และประเภทของสินทรัพย์ดิจิทัลที่เคยใช้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ต่อเมื่อประสบการณ์นั้นนำไปสู่การสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดโดยมีปัจจัยทั้งสี่กลุ่มเป็นตัวแปรอิสระ และมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นตัวแปรตาม ดังภาพที่ 1 ทั้งนี้ตัวแปรตามวัดในลักษณะการประเมินตนเอง ดังนั้นคำว่าความรู้และความเข้าใจที่ใช้ตลอดทั้งบทความ รวมทั้งในชื่อเรื่อง กรอบแนวคิด ตาราง และการอภิปรายผล จึงหมายถึงการรับรู้ความรู้และความเข้าใจของตนเอง ไม่ใช่ความรู้ที่มีพื้นฐานอยู่บนข้อเท็จจริงซึ่งวัดด้วยแบบทดสอบที่มีเกณฑ์คำตอบถูกหรือผิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนซึ่งจัดการศึกษาประเภทสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 10 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 8,401 คน จำแนกเป็นโรงเรียนสังกัดรัฐ 6 แห่ง จำนวน 5,581 คน และโรงเรียนเอกชน 4 แห่ง จำนวน 2,820 คน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2569ข) ทั้งนี้ ขอบเขตของประชากรครอบคลุมเฉพาะผู้เรียนในระบบโรงเรียนประเภทสามัญศึกษา จึงไม่นับรวมสถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบและสถานศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เนื่องจากมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและเงื่อนไขการเข้าถึงข้อมูลที่แตกต่างออกไป ซึ่งอาจทำให้ข้อมูลไม่สามารถเทียบเคียงกันได้

1.2 กลุ่มตัวอย่างและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (e = 0.05) คำนวณได้เท่ากับ 381.82 คน และเพื่อให้มั่นใจว่าเพียงพอต่อการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ จึงตรวจสอบเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์ N ≥ 50 + 8m ของ Green (1991) ซึ่งด้วยตัวแปรพยากรณ์ 20 ตัว ต้องการกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 210 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จริงเท่ากับ 400 คน เพื่อชดเชยแบบสอบถามที่ตอบไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้ สูตรของ Yamane ใช้เพื่อกำหนดขนาดขั้นต่ำเทียบกับขนาดประชากรเท่านั้น การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยการเลือกแบบบังเอิญ ซึ่งเหมาะกับการวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมากกว่าการประมาณค่าพารามิเตอร์ของประชากร (Etikan et al., 2016) และเพื่อป้องกันมิให้กลุ่มตัวอย่างกระจุกตัวอยู่ในโรงเรียนเพียงบางแห่ง ผู้วิจัยกำหนดโควตาตามสัดส่วนจำนวนนักเรียนของแต่ละโรงเรียนไว้ล่วงหน้า แล้วจึงเลือกผู้ตอบแบบบังเอิญภายในโควตาจนครบตามจำนวน ซึ่งช่วยลดความลำเอียงจากการเลือกได้ (Yang & Banamah, 2014) โดยกำหนดเกณฑ์คัดเข้า คือ เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเป้าหมาย สมัครใจตอบแบบสอบถาม และตอบได้เพียงคนละ 1 ครั้ง การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการครบทั้ง 10 โรงเรียน รายละเอียดการกระจายกลุ่มตัวอย่างแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามโรงเรียน (n = 400)

โรงเรียน	ประชากร (คน)	ร้อยละของประชากร	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
เทพมิตรศึกษา	1,664	19.81	79
สุราษฎร์พิทยา	1,523	18.13	73
สุราษฎร์ธานี	1,457	17.34	69
เมืองสุราษฎร์ธานี	1,129	13.44	54
สุราษฎร์ธานี 2	797	9.49	38
ธิดาแม่พระ	609	7.25	29
มอ.วิทยานุสรณ์ สุราษฎร์ธานี	504	6	24
สุราษฎร์พิทยา 2	388	4.62	18
มัธยมพัชรกิติยาภา 3 สุราษฎร์ธานี	287	3.42	14
ศิริสาธิต	43	0.51	2
รวม	**8,401**	**100**	**400**

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2569ข)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย แบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วยระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองและการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งใช้มาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 4 ปัจจัยด้านประสบการณ์ และตอนที่ 5 การรับรู้ความรู้และความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งใช้มาตรประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนที่เหลือเป็นแบบตรวจสอบรายการ ผู้วิจัยกำหนดนิยามปฏิบัติการของตัวแปรตามกล่าวคือ ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ระดับการรับรู้ของนักเรียนว่าตนมีความรู้และความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวมากน้อยเพียงใด จึงเลือกใช้มาตรประมาณค่าจึงสอดคล้องกับนิยามดังกล่าว การวัดความรู้ในลักษณะนี้เป็นแนวทางที่ใช้แพร่หลายในงานวิจัยด้านความรู้ทางการเงิน ที่สามารถสะท้อนความมั่นใจที่ผลักดันให้เกิดการตัดสินใจจริง (Allgood & Walstad, 2016) สำหรับการให้คะแนนมาตรประมาณค่ากำหนดเป็น 5 ถึง 1 คะแนน จากระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด และแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ Best (1981) ดังนี้ 1.00–1.49 น้อยที่สุด 1.50–2.49 น้อย 2.50–3.49 ปานกลาง 3.50–4.49 มาก และ 4.50–

5.00 มากที่สุด ด้านคุณภาพเครื่องมือ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.76 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.50 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ 0.972 แยกเป็นด้านการรับรู้ความรู้ 0.941 และด้านการรับรู้ความเข้าใจ 0.959 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.70 จึงถือว่าเชื่อถือได้ (Cronbach, 1951)

3. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านประสบการณ์ที่ส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใชแบบสอบถาม ผู้วิจัยประสานกับอาจารย์แนะแนวของโรงเรียนแล้วชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และจัดส่งแบบสอบถามให้กับนักเรียนผ่าน ช่องทางออนไลน์ จนครบ 400 ฉบับ หลังจากนั้นเมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จาก เอกสาร หนังสือ บทความวิจัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่อออนไลน์ โดยพัฒนาแบบกรอบแนวคิดจาก แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การพัฒนาเป็นแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธีนำตัวแปรอิสระเข้าสมการพร้อมกันทั้งหมด (Enter Method) เนื่องจากการศึกษานี้มีกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีรองรับการเลือกตัวแปรอิสระทุกตัวไว้ล่วงหน้า การนำตัวแปรเข้าพร้อมกันจึงรายงานอิทธิพลได้ครบถ้วนทั้งตัวแปรที่มีและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเหมาะกับการวิจัยที่ขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีมากกว่าวิธีแบบขั้นตอนที่คัดเลือกตัวแปรด้วยเกณฑ์ทางสถิติเพียงอย่างเดียว (Field, 2018) เนื่องจากการวิเคราะห์การถดถอยกำหนดให้ตัวแปรอิสระอยู่ในรูปข้อมูลต่อเนื่องหรือข้อมูลทวิภาค ผู้วิจัยจึงแปลงตัวแปรเชิงกลุ่มเป็นตัวแปรหุ่นตามหลักการ k – 1 เพื่อป้องกันภาวะร่วมเส้นตรงสมบูรณ์ โดยกำหนดให้เพศหญิงเป็นกลุ่มอ้างอิงของตัวแปรเพศ และกลุ่มที่ไม่เคยใช้เป็นกลุ่มอ้างอิงของตัวแปรประเภทสินทรัพย์ดิจิทัลที่เคยใช้ทั้ง 5 ประเภท ก่อนวิเคราะห์ผู้วิจัยตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการถดถอยพหุคูณ โดย (1) ภาวะร่วมเส้นตรงพหุ พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระซึ่งต้องต่ำกว่า .80 ค่า Tolerance ซึ่งต้องมากกว่า 0.10 และค่า VIF ซึ่งต้องน้อยกว่า 10 ตามแนวทางของ Hair et al. (2019) และ (2) ความเป็นอิสระของค่าความคลาดเคลื่อน พิจารณาจากค่า Durbin-Watson ซึ่งควรอยู่ในช่วง 1.50–2.50

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 3,000–5,000 บาท ร้อยละ 67.00 ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,000–30,000 บาท ร้อยละ 41.00 ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 36.00 และครอบครัวไม่มีการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล ร้อยละ 64.30 สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยใช้หรือเคยลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งมีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.80 ของผู้ตอบทั้งหมด ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ใช้หรือลงทุนน้อยกว่า 6 เดือน ร้อยละ 67.44 ประเภทสินทรัพย์ดิจิทัลที่เคยใช้มากที่สุด ได้แก่ Token ในเกม ร้อยละ 50.00 และมีจำนวนเงินโดยประมาณที่เคยใช้ในการลงทุนต่ำกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 53.49 สำหรับช่องทางการรับข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีช่องทางการรับข้อมูล

โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.94, S.D. = 1.234) โดยช่องทางโซเชียลมีเดีย (Instagram, Facebook, X, TikTok) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.76, S.D. = 1.200) เพียงช่องทางเดียว ส่วนช่องทางที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ YouTube ($\bar{X}$= 3.29, S.D. =1.239) เพื่อน/คนรู้จัก ($\bar{X}$= 3.03, S.D. =1.277) เว็บไซต์ข่าวทางการเงิน ($\bar{X}$= 2.83, S.D. =1.225) ครอบครัว ($\bar{X}$= 2.80, S.D. =1.358) โรงเรียน/ครู ($\bar{X}$= 2.78, S.D. =1.269) และโทรทัศน์/วิทยุ ($\bar{X}$= 2.56, S.D. =1.153) ในขณะที่ช่องทางหน่วยงานรัฐอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$= 2.47, S.D. =1.150) ซึ่งเป็นช่องทางเดียวที่อยู่ในระดับน้อย

2. ระดับการรับรู้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 2 ระดับการรับรู้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การรับรู้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการรับรู้ความรู้และความเข้าใจ
ระดับการรับรู้ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	**3.09**	**1.075**	**ปานกลาง**
1. ทราบวัตถุประสงค์และสาระสำคัญของพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561	3.05	1.24	ปานกลาง
2. ทราบข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลต้องปฏิบัติตามกฎหมาย	2.99	1.24	ปานกลาง
3. ทราบข้อจำกัดและเงื่อนไขทางกฎหมายในการลงทุนสินทรัพย์ดิจิทัลสำหรับผู้เยาว์	3.18	1.27	ปานกลาง
4. ทราบบทบาทหน้าที่ของสำนักงาน ก.ล.ต. ในการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล	2.94	1.23	ปานกลาง
5. ทราบบทบาทของสำนักงาน สคบ. ในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสินทรัพย์ดิจิทัล	3.00	1.27	ปานกลาง
6. ทราบสิทธิในการได้รับข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนก่อนตัดสินใจลงทุน	3.33	1.26	ปานกลาง
7. ทราบว่าการรับประกันผลตอบแทนขั้นต่ำถือเป็นการหลอกลวง	3.19	1.25	ปานกลาง
ระดับการรับรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	**3.20**	**1.098**	**ปานกลาง**
1. เข้าใจบทลงโทษสำหรับการฉ้อโกงและการหลอกลวงในการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล	3.40	1.29	ปานกลาง
2. เข้าใจวิธีตรวจสอบใบอนุญาตของผู้ประกอบการผ่านเว็บไซต์หน่วยงานกำกับ	2.96	1.29	ปานกลาง
3. เข้าใจสิทธิในการร้องเรียนเมื่อถูกเอาเปรียบหรือได้รับความเสียหาย	3.33	1.26	ปานกลาง
4. เข้าใจสิทธิในการได้รับการชดเชยเมื่อถูกหลอกลวงหรือฉ้อโกง	3.33	1.26	ปานกลาง
5. เข้าใจช่องทางและขั้นตอนการร้องเรียนเมื่อถูกหลอกลวงจากการลงทุนสินทรัพย์ดิจิทัล	3.18	1.26	ปานกลาง
6. เข้าใจประเภทของหลักฐานที่จำเป็นสำหรับการร้องเรียนและดำเนินคดี	3.20	1.22	ปานกลาง
7.เข้าใจกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก (การไกล่เกลี่ย/อนุญาโตตุลาการ)	3.07	1.30	ปานกลาง
8.เข้าใจขั้นตอนการเรียกร้องค่าเสียหายและระยะเวลาในการดำเนินการ	3.17	1.26	ปานกลาง
ภาพรวม	**3.154**	**1.066**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่การรับรู้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทั้งด้านการรับรู้ความรู้และด้านการรับรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน โดยด้านการรับรู้ความรู้ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สิทธิในการได้รับข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนก่อนตัดสินใจลงทุน การรับประกันผลตอบแทนขั้นต่ำถือเป็นการหลอกลวง ข้อจำกัดและเงื่อนไขทางกฎหมายในการลงทุนสำหรับผู้เยาว์ สาระสำคัญของพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) เงื่อนไขที่ผู้ประกอบธุรกิจต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ในการกำกับดูแล ตามลำดับ ส่วนด้านการรับรู้ความเข้าใจ เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ บทลงโทษสำหรับการฉ้อโกงและการหลอกลวงในการซื้อขาย

สิทธิในการร้องเรียนเมื่อถูกเอาเปรียบหรือได้รับความเสียหาย สิทธิในการได้รับการชดเชย ประเภทหลักฐานที่จำเป็นสำหรับการร้องเรียนและดำเนินคดี ช่องทางและขั้นตอนการร้องเรียน ขั้นตอนและระยะเวลาการเรียกร้องค่าเสียหาย กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก (การไกล่เกลี่ย/อนุญาโตตุลาการ) และวิธีตรวจสอบใบอนุญาตของผู้ประกอบการผ่านเว็บไซต์หน่วยงานกำกับ ตามลำดับ ทั้งนี้ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดของทั้งสองด้านล้วนเกี่ยวข้องกับกลไกการกำกับดูแลโดยตรง ซึ่งเป็นความรู้เชิงปฏิบัติที่จำเป็นต่อการป้องกันตนเอง

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกประการ โดยค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .214 ถึง .935 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.10 ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.070 ถึง 4.668 ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ 10 และค่า Durbin-Watson เท่ากับ 2.099 ซึ่งอยู่ในช่วง 1.50–2.50 จึงสรุปได้ว่าไม่ปรากฏปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ และค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีความสัมพันธ์กันเอง สำหรับผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารทุกช่องทาง ยกเว้นเว็บไซต์ข่าวสารทางการเงิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ โดยช่องทางหน่วยงานรัฐมีความสัมพันธ์สูงที่สุด (r = .206) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือช่องทางโรงเรียน/ครู (r = .176) ในขณะที่สินทรัพย์ดิจิทัลที่เคยใช้ (Stablecoin) มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำ (r = −.164) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันมีค่าสูงสุดเท่ากับ .795 ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ .80 ตามแนวทางของ Hair et al. (2019) แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันเองสูงเกินไป จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นตัวแปรพยากรณ์ในการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณต่อไป

ตารางที่ 3 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (n = 400)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. รายได้เฉลี่ยของผู้ปกครอง	1								
2. ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง	.392**	1							
3. สินทรัพย์ดิจิทัลที่เคยใช้ (Stablecoin)	.072	-.059	1						
4. โซเชียลมีเดีย (Instagram, Facebook, X, TikTok)	.162**	.101*	-.043	1					
5. เพื่อน/คนรู้จัก	.118*	-.031	-.042	.572**	1				
6. ครอบครัว	.105*	-.037	-.041	.434**	.722**	1			
7. โรงเรียน/ครู	.078	-.076	-.022	.418**	.723**	.795**	1		
8. หน่วยงานรัฐ (ก.ล.ต., สคบ.)	.112*	-.023	-.063	.343**	.481**	.562**	.633**	1	
9. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิฯ	**.062**	**.091**	**-.164****	**.122***	**.162****	**.142****	**.176****	**.206****	**1**

หมายเหตุ: * ระดับนัยสำคัญทางสถิติ < .05
** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ < .01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารที่นำมาวิเคราะห์ทุกช่องทางมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ โดยช่องทางหน่วยงานรัฐมีความสัมพันธ์สูงที่สุด (r = .206) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือช่องทางโรงเรียน/ครู (r = .176) และเพื่อน/คนรู้จัก (r = .162) ตามลำดับ ในขณะที่สินทรัพย์ดิจิทัลที่เคยใช้ (Stablecoin) มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำ (r = −.164) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนรายได้และระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันมีค่าสูงสุดเท่ากับ .795 ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ .80 ตามแนวทางของ Hair et al. (2019) จึงไม่ปรากฏปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ และมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นตัวแปรพยากรณ์ต่อไป

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตัวแปรอิสระ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	β			Tolerance	VIF
(Constant)	1.833	0.456	-	4.021	.000	-	-
ปัจจัยส่วนบุคคล							
เพศ (1 = ชาย, 0 = หญิง)	0.193	0.123	.085	1.569	.118	.803	1.245
ระดับชั้นที่กำลังศึกษา	0.037	0.071	.026	0.518	.605	.935	1.070
ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPAX)	0.137	0.069	.102	1.984*	.048	.893	1.120
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ							
รายได้เฉลี่ยของนักเรียนต่อเดือน	-0.065	0.098	-.034	-0.661	.509	.911	1.098
รายได้เฉลี่ยของผู้ปกครองต่อเดือน	0.014	0.060	.013	0.232	.816	.738	1.354
จำนวนเงินที่เคยใช้ลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล	-0.086	0.159	-.057	-0.541	.589	.214	4.668
ปัจจัยด้านสังคม							
ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง	0.070	0.048	.080	1.455	.147	.777	1.287
โซเชียลมีเดีย (Instagram,Facebook, X, TikTok)	0.004	0.065	.005	0.068	.945	.436	2.293
โซเชียลมีเดีย (YouTube)	0.004	0.066	.005	0.067	.946	.403	2.478
เว็บไซต์ข่าวสารทางการเงิน	-0.033	0.059	-.038	-0.568	.571	.520	1.924
โทรทัศน์/วิทยุ	-0.013	0.062	-.014	-0.205	.837	.525	1.906
เพื่อน/คนรู้จัก	0.040	0.071	.048	0.564	.573	.331	3.026
ครอบครัว	-0.024	0.070	-.030	-0.340	.734	.300	3.330
โรงเรียน/ครู	0.069	0.080	.082	0.864	.388	.262	3.812
หน่วยงานรัฐ (ก.ล.ต., สคบ.)	0.158	0.066	.170	2.401*	.017	.473	2.116
ปัจจัยด้านประสบการณ์การใช้สินทรัพย์ดิจิทัล							
คริปโทเคอร์เรนซี	-0.258	0.482	-.041	-0.535	.593	.397	2.519
NFT	0.455	0.471	.060	0.965	.335	.616	1.623
โทเคนในเกม (Game Token)	0.257	0.284	.059	0.904	.367	.548	1.824
สินทรัพย์ที่เคยใช้ (Stablecoin)	-1.389	0.552	-.130	-2.516*	.012	.889	1.125
ทองคำในรูปโทเคนดิจิทัล (Tokenized gold)	0.052	0.131	.021	0.397	.692	.842	1.187
SE = 1.036, F(20, 379) = 2.181, Sig. = 0.003, R = .321, R^2 = .103, Adjusted R^2 = .056							

หมายเหตุ: * ระดับนัยสำคัญทางสถิติ < .05

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ < .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในระดับต่ำ (R = .321) และสามารถร่วมกันพยากรณ์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลได้ร้อยละ 10.3 (R^2 = .103, Adjusted R^2 = .056) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F(20, 379) = 2.181$, p = .003) ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเป็นไปตามเกณฑ์ทุกประการ โดยค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .214 ถึง .935 ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.070 ถึง 4.668 และค่า Durbin-Watson เท่ากับ 2.099 เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่ามีตัวแปรที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ (ก.ล.ต., สคบ.) (β = .170, p = .017) และผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (β = .102, p = .048) ซึ่งส่งผลเชิงบวก ในขณะที่สินทรัพย์ดิจิทัลที่เคย

ใช้ (Stablecoin) (β = −.130, p = .012) ส่งผลเชิงลบ ทั้งนี้แสดงเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติจากสมการที่มีตัวแปรพยากรณ์ 20 ตัว จึงไม่ใช่สมการพยากรณ์ที่สมบูรณ์ สามารถนำตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติมาสร้างสมการถดถอยพหุคูณได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.833 + 0.158\ (X_{\text{หน่วยงานรัฐ (ก.ล.ต., สคบ.)}}) - 1.389\ (X_{\text{สินทรัพย์ที่เคยใช้ (Stablecoin)}}) + 0.137\ (X_{\text{ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม}})$$

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มิได้ขึ้นอยู่กับปริมาณการเข้าถึงสื่อโดยรวม แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของแหล่งข้อมูลเป็นสำคัญ กล่าวคือ ช่องทางหน่วยงานรัฐซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบและมุ่งให้ความรู้ด้านสิทธิโดยตรงเป็นช่องทางเดียวจากทั้งหมด 8 ช่องทางที่ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ประกอบกับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สะท้อนผ่านผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ในขณะที่ประสบการณ์การใช้สินทรัพย์ที่มีความผันผวนต่ำอย่าง สินทรัพย์ดิจิทัลที่เคยใช้ (Stablecoin)กลับส่งผลเชิงลบสะท้อนว่าประสบการณ์การใช้งานโดยลำพังมิได้แปรเป็นความรู้ด้านการคุ้มครองสิทธิเสมอไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

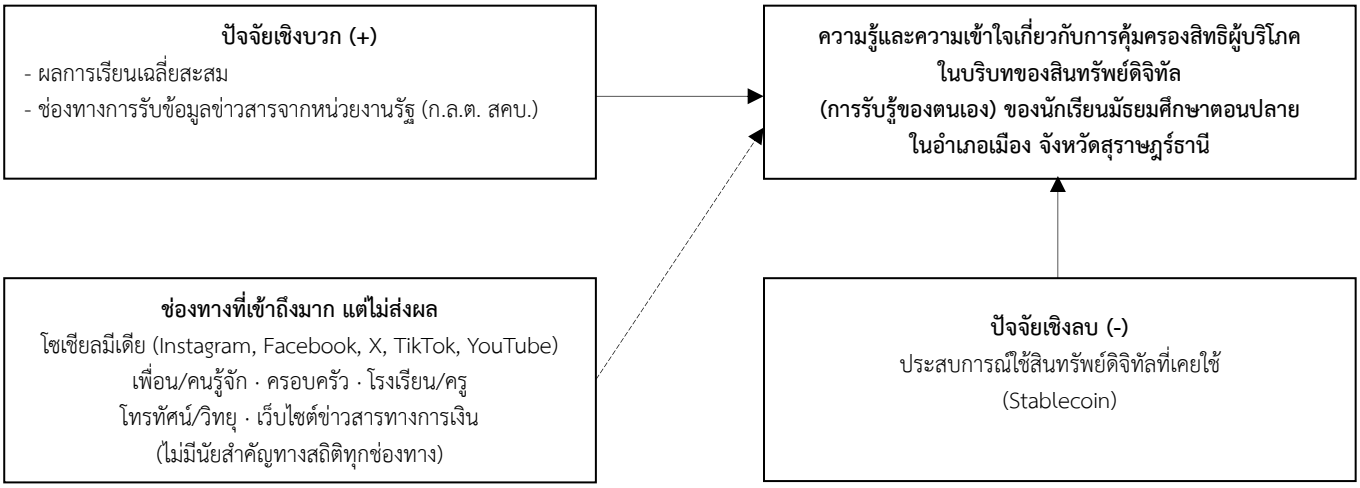
1. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่องทางการรับข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลโดยรวมในระดับปานกลาง โดยช่องทางการรับข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลผ่านโซเชียลมีเดีย (Instagram, Facebook, X, TikTok) ในระดับมาก และมีช่องทางทางการรับข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ YouTube เพื่อน/คนรู้จัก เว็บไซต์ข่าวทางการเงิน ครอบครัว โรงเรียน/ครู โทรทัศน์/วิทยุ และหน่วยงานรัฐ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักเรียนใช้การสื่อสารและการรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียมากกว่าการรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทางอื่น ๆ ดังนั้น ทำให้สามารถรับรู้ถึงข้อมูลและข่าวสารด้านสินทรัพย์ดิจิทัลได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับทฤษฎีการขัดเกลาทางสังคมด้านการเงิน ซึ่งระบุว่า บุคคลจะพัฒนาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับตัวแทนทางสังคม เช่น ครอบครัว สถาบันการศึกษา และสื่อมวลชน (Le Baron & Kelley, 2021) และสอดคล้อง กฤตธี เปี่ยมสง่า (2564) ที่ศึกษาการเปิดรับข่าวสารและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานสินทรัพย์ดิจิทัลของกลุ่มผู้บริโภคเจเนอเรชันวาย พบว่า อิทธิพลทางสังคมเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมการใช้งานสินทรัพย์ดิจิทัลสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายทางสังคมและสื่อต่าง ๆ ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ในเรื่องสินทรัพย์ดิจิทัลให้กับผู้บริโภค

2. ระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัล ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากนักเรียนในชั้นดังกล่าว ยังไม่ได้ให้ความสนใจหรือตระหนักถึงความสำคัญในความรู้เข้าใจในการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคฯ เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้อง ชนากานต์ ธนนิวัฒน์ และศิริชัย กาญจนวาสี (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าสภาพแวดล้อมทางการศึกษามีผลต่อระดับความรู้ทางการเงินอย่างชัดเจน โดยนักเรียนจากโรงเรียนสาธิตฯ มีคะแนนความฉลาดรู้การเงินเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่า ความพร้อมและบทบาทของสถาบันการศึกษามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการหล่อหลอมและส่งเสริมองค์ความรู้ทางการเงิน ตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกันและความรู้ด้านการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในยุคดิจิทัลให้แก่เยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มีเพียง 3 ตัวแปรที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ช่องทางการรับข้อมูลจากหน่วยงานรัฐและผลการเรียนเฉลี่ยสะสมที่ส่งผลเชิงบวก กับสินทรัพย์ดิจิทัลที่เคยใช้ (Stablecoin) ที่ส่งผลเชิงลบ ประเด็นสำคัญคือ ช่องทางหน่วยงานรัฐเป็นช่องทางเดียวจากแปดช่องทางที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งที่นักเรียนเข้าถึงน้อยที่สุด ขณะที่โซเชียลมีเดียซึ่งเข้าถึงมากที่สุดกลับไม่ส่งผลเลย ปรากฏการณ์นี้อธิบายได้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977) ที่ว่าประสิทธิผลของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของตัวแบบมากกว่าความถี่ของการสัมผัส กล่าวคือ เนื้อหาจากหน่วยงานกำกับดูแลมุ่งให้ความรู้ด้านสิทธิและกฎหมายโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2565) ขณะที่เนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์มักเน้นโอกาสสร้างผลตอบแทนมากกว่ากลไกการคุ้มครองสิทธิ การเปิดรับสื่อในปริมาณมากจึงไม่แปรเป็นความรู้ด้านสิทธิโดยอัตโนมัติ ส่วนผลการเรียนเฉลี่ยสะสมที่ส่งผลเชิงบวกสอดคล้องกับแนวคิดความรู้ทางการเงินในฐานะทุนมนุษย์ของ Lusardi & Mitchell (2014) ซึ่งเสนอว่าทักษะการเรียนรู้ที่สะสมผ่านระบบการศึกษาเป็นฐานรองรับการเรียนรู้ทางการเงินในระยะต่อมา สำหรับผลเชิงลบของสินทรัพย์ดิจิทัลที่เคยใช้ (Stablecoin) อธิบายได้ว่า ตามวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ประสบการณ์รูปธรรมจะแปรเป็นความรู้ได้ก็ต่อเมื่อผ่านการสะท้อนคิดเชิงนามธรรม หากขาดขั้นตอนนี้ ประสบการณ์ย่อมหยุดอยู่เพียงทักษะเชิงปฏิบัติการ ประกอบกับ สินทรัพย์ดิจิทัลที่เคยใช้ (Stablecoin) ตรึงมูลค่าไว้กับสินทรัพย์อ้างอิง ผู้ใช้จึงไม่เผชิญความผันผวนและมีความเสี่ยงที่รับรู้ในระดับต่ำ จนขาดแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ และอาจเกิดอคติความมั่นใจเกินจริงซึ่งสอดรับกับข้อค้นพบที่ว่าความรู้จากมุมมองหรือความรู้สึกและความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงมิได้สอดคล้องกันเสมอไป (Allgood & Walstad, 2016) ส่วนตัวแปรที่ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญก็มีนัยเชิงทฤษฎีเช่นกัน กล่าวคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจทั้งชุดไม่ส่งผล จึงไม่สนับสนุนข้อสันนิษฐานตามทฤษฎีการหล่อหลอมทางสังคมของผู้บริโภคของ Ward (1974) สะท้อนว่าความรู้ด้านการคุ้มครองสิทธิเป็นความรู้เชิงกฎหมายเฉพาะทางที่มิได้ถ่ายทอดผ่านฐานะทางเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองที่ไม่ส่งผล ซึ่งสอดคล้องกับประกายแก้ว ไกรสงคราม และสุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน (2565) ที่พบว่า การปลูกฝังด้านการเงินจากครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน นอกจากนี้ เพศและระดับชั้นที่ไม่ส่งผล ชี้ว่านักเรียนทุกกลุ่มมีระดับการรับรู้ใกล้เคียงกันโดยไม่เพิ่มขึ้นตามชั้นปี ตอกย้ำว่าความรู้ด้านนี้ยังมิได้ถูกบรรจุอย่างเป็นระบบในหลักสูตร

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้เสนอองค์ความรู้ใหม่ว่า ระดับการเข้าถึงช่องทางการสื่อสารกับประสิทธิผลของช่องทางนั้นในการสร้างความรู้ด้านการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค มิได้แปรผันไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งอาจเรียกว่า ช่องว่างระหว่างการเข้าถึงกับประสิทธิผลของช่องทางการสื่อสารกล่าวคือ ช่องทางหน่วยงานรัฐ (ก.ล.ต., สคบ.) ซึ่งนักเรียนเข้าถึงน้อยที่สุดและเป็นช่องทางเดียวที่อยู่ในระดับน้อย กลับเป็นช่องทางเดียวที่ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่โซเชียลมีเดียซึ่งเข้าถึงมากที่สุดแทบไม่มีอิทธิพลเลย ตัวแปรกำหนดจึงเป็นคุณภาพและเจตนาของเนื้อหา มิใช่ปริมาณการเปิดรับ ช่องว่างนี้ยังปรากฏในมิติประสบการณ์ตรงเช่นกัน กล่าวคือ สินทรัพย์ดิจิทัลที่เคยใช้ (Stablecoin) สัมพันธ์เชิงลบกับการรับรู้ความรู้และความเข้าใจ สะท้อนว่าการลงมือใช้งานจริงมิได้ยกระดับเป็นความรู้ด้านสิทธิ หากไม่ผ่านการสะท้อนคิดและไม่เผชิญความเสี่ยงที่กระตุ้นให้แสวงหาความรู้ เมื่อประกอบกับการที่ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองไม่ส่งผล ขณะที่ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมส่งผลเชิงบวก จึงสรุปได้ว่าความรู้ด้านนี้เป็นความรู้เฉพาะทางที่เกิดจากเนื้อหาคุณภาพจากแหล่งที่เชื่อถือได้ร่วมกับความสามารถในการประมวลข้อมูลของผู้เรียน มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองจากการเปิดรับสื่อในปริมาณมาก จากทรัพยากรของครอบครัว หรือจากการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง นัยเชิงนโยบายจึงอยู่ที่การนำเนื้อหาจากหน่วยงานกำกับดูแลเข้าไปอยู่ในช่องทางที่นักเรียนใช้จริง มิใช่การเพิ่มการเข้าถึงสื่อโดยรวม

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่ศึกษามีการรับรู้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง โดยจุดอ่อนที่สุดมิได้อยู่ที่ความรู้เชิงหลักการ แต่อยู่ที่ความรู้เชิงกลไก ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานกำกับดูแลและวิธีตรวจสอบใบอนุญาตของผู้ประกอบการ ซึ่งล้วนเป็นความรู้ที่จำเป็นต่อการใช้สิทธิได้จริงเมื่อเกิดความเสียหาย สะท้อนว่านักเรียนรับรู้ว่าตนมีสิทธิ แต่ยังขาดเครื่องมือที่จะนำสิทธินั้นไปใช้ ในด้านปัจจัยกำหนด ผลการวิจัยชี้ว่าสิ่งที่สร้างความรู้ด้านนี้มิใช่ปริมาณการเปิดรับสื่อหรือทรัพยากรของครอบครัว แต่เป็นคุณภาพของแหล่งข้อมูลประกอบกับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยช่องทางหน่วยงานกำกับดูแลซึ่งนักเรียนเข้าถึงน้อยที่สุดกลับเป็นช่องทางเดียวที่ส่งผล ขณะที่ช่องทางที่นักเรียนใช้มากที่สุดไม่ส่งผลเลย และประสบการณ์การใช้สินทรัพย์ที่มีความผันผวนต่ำกลับสัมพันธ์เชิงลบ ข้อสรุปเชิงนโยบายของการวิจัยจึงอยู่ที่การนำเนื้อหาที่ถูกต้องจากหน่วยงานกำกับดูแลไปปรากฏในช่องทางที่เยาวชนใช้จริง มากกว่าการเพิ่มการเข้าถึงสื่อโดยรวมหรือการปล่อยให้เยาวชนเรียนรู้เองจากประสบการณ์ของตน ทั้งนี้การวิจัยนี้มีข้อจำกัดของการวิจัย ในการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญภายใต้โควตารายโรงเรียนและเก็บข้อมูลเพียงช่วงเวลาเดียว ผลจึงอธิบายได้เฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ไม่อาจอนุมานสู่ประชากรหรือสรุปเชิงสาเหตุ อีกทั้งตัวแปรตามวัดด้วยมาตรประเมินตนเอง ซึ่งสะท้อนการรับรู้ความรู้ของตนเองมากกว่าความรู้ตามข้อเท็จจริง และอาจคลาดเคลื่อนจากอคติความมั่นใจเกินจริงในกลุ่มที่มีประสบการณ์ตรงกับสินทรัพย์ดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ควรนำเนื้อหาด้านสิทธิผู้บริโภคไปเผยแพร่บนแพลตฟอร์มที่นักเรียนใช้จริง เช่น คลิปสั้นบน TikTok และ YouTube เนื่องจากช่องทางหน่วยงานรัฐเป็นช่องทางเดียวที่ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ แต่กลับเข้าถึงน้อยที่สุด ขณะที่โซเชียลมีเดียซึ่งเข้าถึงมากที่สุดไม่ส่งผลใด ๆ

1.2 กระทรวงศึกษาธิการควรบรรจุเนื้อหาที่เจาะจงไปที่ความรู้เชิงกลไก โดยเฉพาะบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และวิธีตรวจสอบใบอนุญาตผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นสองประเด็นที่นักเรียนอ่อนที่สุด และควรออกแบบเป็นกิจกรรมฝึกปฏิบัติมากกว่าการบรรยาย

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการขยายพื้นที่การเก็บข้อมูลไปยังเยาวชนในจังหวัดอื่น ๆ หรือเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนในเขตเมืองหลวงและภูมิภาค เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถอ้างอิงไปยังประชากรกลุ่มใหญ่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤตธี เปี่ยมสง่า. (2564). *การเปิดรับข่าวสารและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้งานสินทรัพย์ดิจิทัลของกลุ่มผู้บริโภคเจเนอเรชันวาย*. (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

กุลนันทน์ ศรีเจริญ. (2567). ปรากฏการณ์ล้มทั้งยืน: อาชญากรรมบนเทคโนโลยีการเงินแบบกระจายศูนย์. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และการบริหารสังคม, 32*(1), 29-61.

ชนากานต์ ธนนิวัฒน์ และ ศิริชัย กาญจนวาสี. (2566). การพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้การเงินสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารการวัดผลการศึกษา, 40*(107), 40-51.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2569). *มาตรการจำกัดวงเงินโอนของบัญชีเงินฝากและ e-Money สำหรับผู้เยาว์เพื่อป้องกันบัญชีม้า*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/news-and-media/news/news-20260731-2.html.

โธมัส กวาดามูซ, วรวลัญช์ วรัชวรวัลย์ และ ณัฐรัชต์ สาเมาะ. (2566). *ภูมิคุ้มกันในโลกดิจิทัล (digital resilience) ทักษะที่เด็กและเยาวชนไทยยุคใหม่ต้องมี*. สืบค้นจาก https://mahidol.ac.th/musef/ภูมิคุ้มกันในโลกดิจิทั/.

นัฐพัชร สมงาม, พนิดา นิลอรุณ และ ชลภัสสรณ์ สิทธิวรงค์ชัย. (2568). การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลและประสิทธิภาพการทำงาน. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 7*(3), 503–518.

นันทิภา แสงทอง, สุชาดา นันทะไชย และ สุดารัตน์ สารสว่าง. (2567). สุขภาวะที่ดีทางดิจิทัลของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 13*(5), 239–249.

ประกายแก้ว ไกรสงคราม และ สุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดรู้ทางการเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย: การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับ. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12*(3), 27-40.

พงศธร ปริญญาวุฒิ. (2565). *เผยผลสำรวจความสนใจสินทรัพย์ดิจิทัลของประชาชนชาวไทย พบ 46% มุ่งเก็งกำไร*. สืบค้นจาก https://www.sec.or.th/TH/Template3/Articles/2565/170565.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2565). *รู้เขา รู้ระวัง รู้เท่าทัน สินทรัพย์ดิจิทัล*. สืบค้นจาก https://www.sec.or.th/TH/Documents/DigitalAsset/DigitalAssetInvestment-Guide.pdf.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2569ก). *ข้อมูลสถิตินักเรียนรายสถานศึกษา ปีการศึกษา 2568 จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2569ข). *ระบบข้อมูล RealTime: ข้อมูลสถานศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง สุราษฎร์ธานี*. สืบค้นจาก https://edurealtimedata.moe.go.th/dashboard/schools?provinceId=84&districtId=8401.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2568). *สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2568 (ไตรมาสที่ 1)*. สืบค้นจาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/20250526075340_14241.pdf.

อัครวิชช์ รอบคอบ และ เกสินี หมื่นไธสง. (2566). ทัศนคติเกี่ยวกับการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลของนักลงทุนช่วงเจเนอเรชันวายในประเทศไทย. *Maejo Business Review, 5*(1), 70-91.

Allgood, S., & Walstad, W. B. (2016). The effects of perceived and actual financial literacy on financial behaviors. *Economic inquiry, 54*(1), 675-697.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Best, J. W. (1981). *Research in education*. (4th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Boston Consulting Group, & ADDX. (2022). *Relevance of on-chain asset tokenization in crypto winter*. Retrieved from https://documents.addx.co/relevance_of_onchain_asset_tokenization_in_crypto_winter.pdf.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika, 16*(3), 297-334.

Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics, 5*(1), 1-4.

Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. (5th ed.). London: SAGE Publications.

Green, S. B. (1991). How many subjects does it take to do a regression analysis?. *Multivariate Behavioral Research, 26*(3), 499-510.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis*. (8th ed.). Hampshire: Cengage.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

LeBaron, A. B., & Kelley, H. H. (2021). Financial socialization: A decade in review. *Journal of Family and Economic Issues, 42*(Suppl 1), 195-206.

Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature, 52*(1), 5-44.

Ward, S. (1974). Consumer socialization. *Journal of Consumer Research, 1*(2), 1-14.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

Yang, K., & Banamah, A. (2014). Quota sampling as an alternative to probability sampling? An experimental study. *Sociological Research Online, 19*(1), 1-11.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 213-224.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Forecasting and Comparative Accuracy Analysis of Trend and Average Growth Rate Models for Expenditure Budget Projection: A Case Study of The Mahasakham Business School, Mahasarakham University

Jiraluk Krutjan[1*]

[1] *Plan and Policy Analyst, Mahasakham Business School, Mahasarakham University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: jiraluk.k@acc.msu.ac.th*

ABSTRACT

This study aims to (1) forecast the expenditure budget of the Mahasarakham Business School, Mahasarakham University, for fiscal years 2026–2036, and (2) compare the accuracy of two forecasting approaches. Secondary annual data from fiscal years 2016 to 2025 (10 years) were employed. Two quantitative methods were applied: the Linear Trend Model estimated using Ordinary Least Squares (OLS) and the Average Growth Rate Model. Forecasting accuracy was evaluated using the Root Mean Square Error (RMSE), Mean Absolute Error (MAE), Mean Absolute Percentage Error (MAPE), and Theil's U statistic. The Trend (Linear) Model projects total expenditure to decline from approximately 99.85 to 15.72 million baht over FY2026–2036, whereas the Average Growth Rate Model projects a milder decline from 134.47 to 100.74 million baht. The results indicate that the Trend Model outperforms the Average Growth Rate Model across all accuracy measures (RMSE = 18.04 million baht; MAE = 15.78 million baht; MAPE = 11.88%; Theil's U = 1.117), compared with the Average Growth Rate Model (RMSE = 29.47 million baht; MAE = 21.88 million baht; MAPE = 18.23%; Theil's U = 1.835). However, Theil's U values for both models exceed 1, indicating that neither model outperforms a naïve benchmark. The Trend Model remains appropriate for forecasting in contexts characterized by relatively simple time-series structures and limited annual data. From a policy perspective, the forecasting results provide a useful analytical framework for medium- and long-term budget planning, supporting strategic decision-making and efficient resource allocation within the faculty. Future research should incorporate external variables and advanced forecasting techniques to improve predictive performance.

Keywords: Budget Forecasting, Trend Model, Average Growth Rate, Forecast Accuracy, Public Sector Budgeting, Theil's U

Received: 29 April 2026;
Revised: 6 July 2026;
Accepted: 22 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การพยากรณ์และการเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นและอัตราการเติบโตเฉลี่ยสำหรับการประมาณการงบประมาณรายจ่าย: กรณีศึกษาคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จิราลักษณ์ ครุฑจันทร์[1*]

[1] *นักวิเคราะห์นโยบายและแผน คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: jiraluk.k@acc.msu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พยากรณ์งบประมาณรายจ่ายของคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2569–2579 และ (2) เปรียบเทียบความแม่นยำของวิธีการพยากรณ์ที่เหมาะสม โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายปีในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2559–2568 รวมระยะเวลา 10 ปี วิธีทำการศึกษาใช้แบบจำลองเชิงปริมาณ 2 วิธี ได้แก่ 1) แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นด้วยวิธีประมาณค่ากำลังสองน้อยที่สุด (OLS) และ 2) วิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ย โดยประเมินความแม่นยำด้วยค่า RMSE, MAE, MAPE และ Theil's U ผลการพยากรณ์พบว่า แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น ให้ค่างบประมาณรายจ่ายรวมลดลงจากประมาณ 99.85 เหลือ 15.72 ล้านบาท ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2569–2579 ขณะที่อัตราการเติบโตเฉลี่ยลดลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปจาก 134.47 เหลือ 100.74 ล้านบาท ผลการศึกษาพบว่า แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นมีความแม่นยำสูงกว่าในทุกตัวชี้วัด (RMSE = 18.04 ล้านบาท; MAE = 15.78 ล้านบาท; MAPE = 11.88%; Theil's U = 1.117) เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ย (RMSE = 29.47 ล้านบาท; MAE = 21.88 ล้านบาท; MAPE = 18.23%; Theil's U = 1.835) โดยค่า Theil's U ของทั้งสองแบบจำลองมีค่ามากกว่า 1 สะท้อนให้เห็นว่า ประสิทธิภาพยังไม่เหนือกว่าวิธีพื้นฐาน แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นยังคงเหมาะสมสำหรับการพยากรณ์ในบริบทของข้อมูลอนุกรมเวลาแบบไม่ซับซ้อน ผลจากการพยากรณ์สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนงบประมาณระยะกลางและระยะยาว เพื่อใช้สนับสนุนการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการจัดสรรทรัพยากรของคณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ งานวิจัยในอนาคตควรพิจารณาการนำตัวแปรภายนอกและแบบจำลองขั้นสูงมาใช้เพื่อเพิ่มความแม่นยำของการพยากรณ์

คำสำคัญ: การพยากรณ์งบประมาณ, แบบจำลองแนวโน้ม, อัตราการเติบโตเฉลี่ย, ความแม่นยำของแบบจำลอง, การงบประมาณภาครัฐ, Theil's U

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การบริหารงบประมาณรายจ่ายของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินพันธกิจหลักของสถาบันการศึกษา ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจ นโยบายการคลัง และโครงสร้างทางสังคมที่มีความผันผวนในปัจจุบัน ส่งผลให้การบริหารงบประมาณประจำปีจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์และเครื่องมือเชิงปริมาณเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ งานวิจัยในอดีตได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารงบประมาณในระดับองค์กรและระดับมหภาค พบว่า ปัจจัยด้านนโยบายการเงินและการคลังมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรในระดับภูมิภาค (นิกร น้อยพรม และจิราวดี กำยาน, 2565) รวมถึงการใช้จ่ายภาครัฐยังส่งผลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจผ่านกลไกต่าง ๆ ที่สามารถวิเคราะห์ได้ด้วยแบบจำลองทางเศรษฐมิติ (ศุภศิว์ สุวรรณเกษร และคณะ, 2566)

ในระดับสถาบันอุดมศึกษา งานวิจัยหลายเรื่องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์และประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ โดยพบว่า การบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรและส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนด (อนิสา ขนาดผล, 2566; กุลประวีณ์ พรหมอารีย์, 2566) นอกจากนี้ การศึกษาของ นฤมล สุทธิ (2567) พบว่า การวิเคราะห์โครงสร้างงบประมาณในช่วงระยะเวลาต่อเนื่องสามารถสะท้อนแนวโน้มและปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญในการบริหารจัดการงบประมาณของมหาวิทยาลัย ส่วนปัจจัยด้านสมรรถนะของผู้บริหารและระบบการจัดการภายในองค์กรก็มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิผลของการเบิกจ่ายงบประมาณ (มุขรินทร์ พึ่งตน และคณะ, 2569; เมตมุนินทร์ แก้วปรีชา และคณะ, 2567) ทั้งนี้ การพยากรณ์ข้อมูลทางการศึกษาและงบประมาณได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความไม่แน่นอนและสนับสนุนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ งานวิจัยด้านการพยากรณ์ เช่น การพยากรณ์จำนวนผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา และระดับอุดมศึกษา แสดงให้เห็นถึงความสามารถของแบบจำลองเชิงสถิติในการวิเคราะห์แนวโน้มและคาดการณ์ค่าในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เปรมวดี อาวุธกรรมปรีชา, 2564; ลลิตพัทธ์ สุขเรือน, 2568) รวมถึงวิธีการประยุกต์ใช้วิธีการประมาณการและการวิเคราะห์แนวโน้มที่ช่วยเพิ่มความแม่นยำในการคาดการณ์ข้อมูลเชิงเวลา (วีระศักดิ์ สว่างโลก, 2566)

คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิตด้านบริหารธุรกิจ บัญชี และเศรษฐศาสตร์ โดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านหลักสูตร การวิจัย และการบริการวิชาการภายใต้พันธกิจที่หลากหลายและการขยายตัวของภารกิจตามช่วงเวลาที่ผ่านมา การบริหารงบประมาณรายจ่ายจึงมีความซับซ้อนและจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือทางวิชาการในการสนับสนุนการตัดสินใจ โดยเฉพาะการพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายในอนาคต ซึ่งจะช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรมีความเหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับองค์กรและระดับประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์และพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายของคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยประยุกต์ใช้แบบจำลองแนวโน้ม และอัตราการเติบโตเฉลี่ย เพื่อประมาณการค่าใช้จ่ายในอนาคต อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนงบประมาณ การบริหารทรัพยากร และการกำหนดนโยบายเชิงกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงและสนับสนุนการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

การพยากรณ์รายได้และงบประมาณภาครัฐด้วยแบบจำลองถดถอยและเศรษฐมิติได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง (Wong, 1995; Chakraborty & Sinha, 2008; Calitz et al., 2013; Ericsson & Martinez, 2019; Khan & Kriz, 2022) และในบริบทไทยมีการพยากรณ์รายได้ภาครัฐภายหลังวิกฤตโควิด-19 (Minsan & Minsan, 2024) อย่างไรก็ตาม การศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นระดับประเทศหรือด้านรายได้ ขณะที่งานในบริบทไทยมักเป็นการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการใช้จ่ายหรือการพยากรณ์จำนวนนักศึกษา จึงยังพบช่องว่างของงานวิจัยที่ (1) เปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองพยากรณ์ตั้งแต่สองวิธีขึ้นไปสำหรับงบประมาณรายจ่ายในระดับคณะ/หน่วยงานย่อยของมหาวิทยาลัย และ (2) ประเมินความเหมาะสมของแบบจำลองด้วยตัวชี้วัดมาตรฐานหลายตัว (RMSE, MAE, MAPE และ Theil’s U) ควบคู่กัน ประเด็นนี้มีความสำคัญเนื่องจากงบประมาณรายจ่ายของคณะมีความผันผวนและมีแนวโน้มลดลงในช่วงหลัง การมีกรอบพยากรณ์ที่ผ่านการเปรียบเทียบความแม่นยำจึงช่วยสนับสนุนการวางแผนการเงินได้ดีขึ้น การศึกษานี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2569-2579

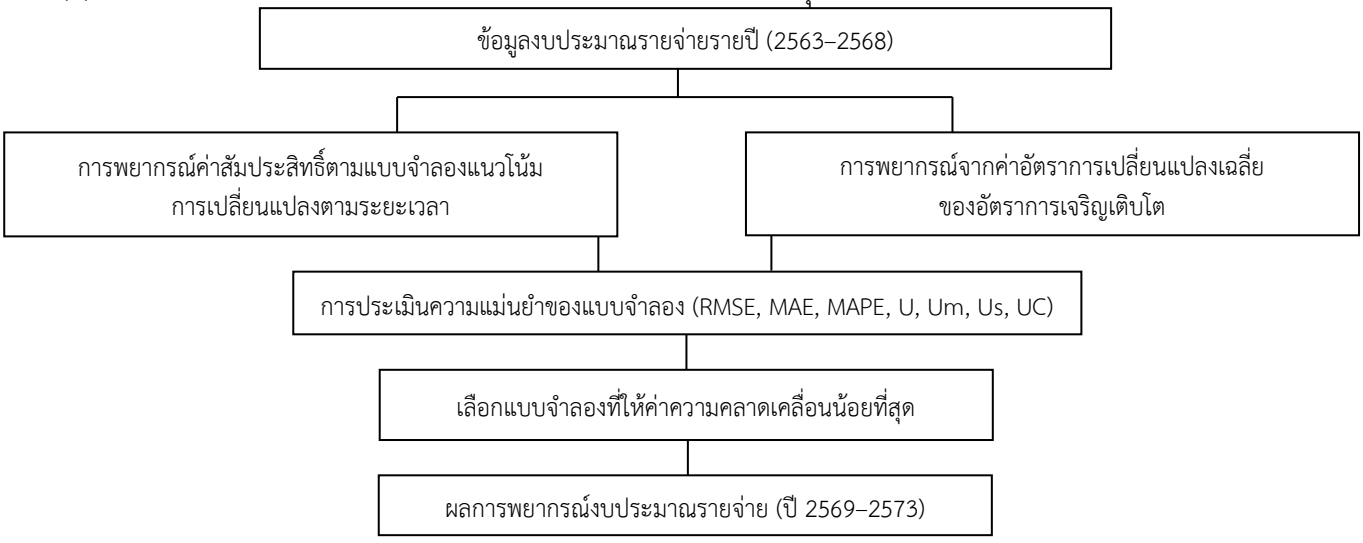
2. เพื่อเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2569-2579 ที่เหมาะสม

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมที่นำไปสู่กรอบแนวคิด การพยากรณ์งบประมาณและรายได้ภาครัฐได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องในบริบทไทย เช่น การพยากรณ์รายได้รัฐบาลภายหลังวิกฤตโควิด-19 (วฐา มินแสน และปราถนา มินแสน, 2567) การวิเคราะห์การบริหารงบประมาณของมหาวิทยาลัย (นฤมล สุทธิ, 2567) ตลอดจนการพยากรณ์รายได้ภาษีท้องถิ่นด้วยการเรียนรู้ของเครื่องในสภาวะเศรษฐกิจผันผวน (Lee et al., 2025) และการพยากรณ์งบประมาณภาครัฐโดยรวม (Khan & Kriz, 2022) ซึ่งชี้ว่าการวางแผนการเงินขององค์กรภาครัฐจำเป็นต้องอาศัยการพยากรณ์เชิงปริมาณจากข้อมูลย้อนหลัง ในด้านวิธีการ งานวิจัยการพยากรณ์อนุกรมเวลาของไทยนิยมสร้างแบบจำลองหลายวิธีแล้วเปรียบเทียบความแม่นยำเพื่อคัดเลือกแบบจำลองที่เหมาะสม โดยใช้ตัวชี้วัดความคลาดเคลื่อน เช่น RMSE, MAE และ MAPE เป็นเกณฑ์ (เปรมวดี อาวุธกรรมปรีชา, 2564) ทั้งนี้ การเปรียบเทียบการถดถอยเชิงเส้นกับแบบจำลองอนุกรมเวลาอื่นในบริบทไทยพบว่าการถดถอยเชิงเส้นอาจให้ค่าคลาดเคลื่อนสูงและเกิดปัญหาการเรียนรู้เกินข้อมูล (overfitting) กับอนุกรมที่มีความผันผวน (Manola et al., 2025) ซึ่งเป็นข้อพึงระวังในการเลือกและตีความแบบจำลอง จากการทบทวนดังกล่าว การศึกษานี้จึงเลือกใช้แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นและวิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ย ซึ่งเป็นวิธีพื้นฐานที่คำนวณได้ง่าย โปร่งใส และเหมาะกับข้อมูลอนุกรมเวลารายปีที่มีจำนวนปีจำกัด แล้วเปรียบเทียบความแม่นยำด้วย RMSE, MAE, MAPE และ Theil's U เพื่อคัดเลือกแบบจำลองที่ให้ค่าคลาดเคลื่อนต่ำที่สุด อันเป็นที่มาของกรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดนี้ เพื่อหาข้อมูลงบประมาณรายจ่ายย้อนหลังของคณะการบัญชีและการจัดการสามารถนำมาใช้เป็นฐานในพยากรณ์ค่าใช้จ่ายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยรวบรวมงบประมาณรายจ่ายตั้งแต่ปี 2559–2568 เพื่อนำมาวิเคราะห์และสร้างแบบจำลองการพยากรณ์สองวิธี ได้แก่ การพยากรณ์ค่าสัมประสิทธิ์ตามแบบจำลองแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา และการพยากรณ์จากค่าอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยของอัตราการเจริญเติบโต เมื่อได้ค่าพยากรณ์แล้วการวิจัยนี้ใช้ตัวชี้วัดด้านความแม่นยำ เช่น RMSE, MAE, MAPE และค่า Theil's U เพื่อทำการเปรียบเทียบประสิทธิผลของทั้งสองวิธี แล้วจึงทำการเลือกแบบจำลองที่ให้ค่าคลาดเคลื่อนต่ำที่สุดมาใช้เป็นแนวทางในการคาดการณ์งบประมาณรายจ่ายสำหรับช่วงปี 2569–2579 ซึ่งเป้าหมายเพื่อเสนอแนวทางพยากรณ์ที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำมาใช้ประกอบการวางแผนด้านการเงินของคณะฯ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ กรอบแนวคิดของการวิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมด้านการพยากรณ์งบประมาณและรายได้ภาครัฐข้างต้น ซึ่งชี้ว่าแบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นและวิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ยเป็นวิธีพื้นฐานที่ใช้กันแพร่หลายและเหมาะสมกับข้อมูลอนุกรมเวลาที่มีจำนวนปีจำกัด

ขั้นตอนการวิจัย กระบวนการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) รวบรวมและตรวจสอบข้อมูลงบประมาณรายจ่ายย้อนหลัง 10 ปี (พ.ศ. 2559–2568); (2) สร้างแบบจำลองพยากรณ์ 2 วิธี (แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น และอัตราการเติบโตเฉลี่ย); (3) ประเมินและเปรียบเทียบความแม่นยำด้วย RMSE, MAE, MAPE และ Theil's U; และ (4) เลือกแบบจำลองที่เหมาะสมและนำเสนอผลพยากรณ์เพื่อสนับสนุนการวางแผนงบประมาณ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ได้นำข้อมูลที่มีการจัดทำและบันทึกไว้แล้วโดยฝ่ายแผนและงบประมาณซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด ของผู้วิจัยได้นำข้อมูลงบประมาณรายจ่ายประจำปีของคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคามมาวิเคราะห์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้ทำการจัดเก็บอย่างเป็นทางการภายในคณะฯ เริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2568 เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของค่าใช้จ่ายในช่วงเวลา 10 ปี ซึ่งได้ทำการรวบรวมข้อมูลดำเนินการจากเอกสารรายงานทางการเงินและข้อมูลงบประมาณที่จัดทำเป็นประจำทุกปีโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในคณะฯ

ข้อมูลดังกล่าวถูกนำมาเรียงลำดับตามปีงบประมาณเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลอนุกรมเวลา และใช้สำหรับคำนวณค่าที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์แนวโน้มและอัตราการเติบโตของงบประมาณรายจ่าย หลังจากได้ข้อมูลย้อนหลังครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อคาดการณ์ค่าใช้จ่ายในช่วงปี พ.ศ. 2569–2579 รวม 5 ปี โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากชุดข้อมูลที่มีอยู่ โดยไม่รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพหรือข้อมูลจากปัจจัยภายนอกเพิ่มเติม

2. วิธีการศึกษา

การศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายคณะการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ใช้วิธีการประมาณค่า 2 วิธีได้แก่

1) การพยากรณ์จากค่าอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยของอัตราการเจริญเติบโตของงบประมาณรายจ่าย ดังสมการต่อไปนี้

$$EB_{iT} = LPL_{i0}\,(1+g)^{t} \quad (1)$$

โดยที่ EB_T คือ ค่าพยากรณ์งบประมาณรายจ่าย ณ ปีงบประมาณที่ T

BE_0 คือ ค่างบประมาณรายจ่าย ปี 2568

g คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยของงบประมาณรายจ่าย (ในช่วงปี 2559 ถึง 2568)

t คือ ช่วงระยะเวลาที่ต้องการพยากรณ์งบประมาณรายจ่าย นับจากปี พ.ศ.2568 เช่น หากต้องการพยากรณ์งบประมาณรายจ่าย ของปี 2569 แทน t = 1 เนื่องจาก ปี 2569 ห่างจากปี 2568 เป็นระยะเวลา 1 ปี

i คือ หมวดงบประมาณรายจ่าย

2) การพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายจากค่าสัมประสิทธิ์ตามแบบจำลองแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา ดังสมการต่อไปนี้

$$EB_i = a_i + b_iT \quad (2)$$

โดยที่ EB คือ งบประมาณรายจ่าย (Expenditure Budget) ต่อปี

a คือ ค่าคงที่

b คือ ค่าสัมประสิทธิ์

T คือ ปีงบประมาณ

i คือ หมวดงบประมาณรายจ่าย

การศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อหาวิธีการที่มีความแม่นยำมากที่สุดในการพยากรณ์งบประมาณรายจ่าย การศึกษาครั้งนี้ใช้ค่าสถิติ RMSE, MAE, MAPE, U, U^m, U^s และ U^C ในการตัดสินใจเลือกวิธีการประมาณค่าดังสมการต่อไปนี้

$$RMSE = \sqrt{\frac{1}{N}\sum_{t=1}^{N}(Y_t^f - Y_t^a)^2} \quad (3)$$

$$MAE = \frac{1}{N}\sum_{t=1}^{N}\left|\left(Y_t^f - Y_t^a\right)\right| \quad (4)$$

$$U = \frac{\sqrt{\frac{1}{N}\sum_{t=1}^{N}(Y_t^f - Y_t^a)^2}}{\sqrt{\frac{1}{N}\sum_{t=1}^{N}(Y_t^f)^2} - RMSE = \sqrt{\frac{1}{N}\sum_{t=1}^{N}(Y_t^a)^2}} \quad (5)$$

$$U^m = \frac{(\overline{Y}_t^f - \overline{Y}_t^a)^2}{\frac{1}{N}\sum_{t=1}^{N}(Y_t^f - Y_t^a)^2} \quad (6)$$

$$U^s = \frac{(\sigma_f - \sigma_a)^2}{\frac{1}{N}\sum_{t=1}^{N}(Y_t^f - Y_t^a)^2} \quad (7)$$

$$U^c = \frac{2(1-\rho)\sigma_f\sigma_a}{\frac{1}{N}\sum_{t=1}^{N}(Y_t^f - Y_t^a)^2} \quad (8)$$

ตามสมการที่ 3-8

Y_t^a	คือ	ค่างบประมาณรายจ่ายที่แท้จริง (ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล)
Y_t^f	คือ	ค่างบประมาณรายจ่ายที่ได้จากการพยากรณ์
$\overline{Y}_t^f$	คือ	ค่าเฉลี่ยของค่างบประมาณรายจ่ายที่ได้จากการพยากรณ์
$\overline{Y}_t^a$	คือ	ค่าเฉลี่ยของค่างบประมาณรายจ่ายที่แท้จริง (ได้จากการคำนวณ)
σ_f	คือ	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่างบประมาณรายจ่าย (ได้จากการพยากรณ์)
σ_a	คือ	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่างบประมาณรายจ่ายที่แท้จริง (ได้จากการคำนวณ)
ρ	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์
N	คือ	จำนวนค่าสังเกตที่ใช้ในการคำนวณ (เท่ากับ 10 ปี พ.ศ. 2559–2568)

ค่า Theil's U ในการศึกษานี้คำนวณจากอัตราส่วนของ RMSE ของแบบจำลอง ต่อ RMSE ของการพยากรณ์อ้างอิงแบบไม่เปลี่ยนแปลง (naïve; ใช้ค่าปีก่อนหน้าเป็นค่าพยากรณ์) หาก U < 1 แบบจำลองแม่นยำกว่าวิธีพื้นฐาน หาก U > 1 แบบจำลองยังด้อยกว่า ส่วนองค์ประกอบ UM, US และ UC คือการแยกความคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ยเป็นสัดส่วนของอคติ (bias) ความแปรปรวน (variance) และความแปรปรวนร่วม (covariance) ตามลำดับ ซึ่งรวมกันเท่ากับ 1

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2569-2573

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา พบว่า งบประมาณรายจ่ายรวมในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2559–2568 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 146.13 ล้านบาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 31.79 ล้านบาท ค่าต่ำสุด 109.84 ล้านบาท (พ.ศ. 2564) และค่าสูงสุด 189.90 ล้านบาท (พ.ศ. 2559) สะท้อนให้เห็นความผันผวนในระดับปานกลางถึงสูง โดยมีช่วงที่ลดลงต่อเนื่องระหว่าง พ.ศ. 2559–2564 ก่อนจะฟื้นตัวในช่วง พ.ศ. 2565–2568

ตารางที่ 1 สถิติเชิงพรรณนาของงบประมาณรายจ่ายรวม พ.ศ. 2559–2568

ตัวแปร	N	Mean (ล้านบาท)	S.D. (ล้านบาท)	Min (ล้านบาท)	Max (ล้านบาท)
Expenditure	10	146.13	31.79	109.84	189.90

จากตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของแบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นพบว่า ค่าคงที่ (const) เท่ากับ 192,400,616.06 บาท และสัมประสิทธิ์แนวโน้ม (T) เท่ากับ –8,413,304.35 บาทต่อปี ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = 0.005) แสดงให้เห็นว่าตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา งบประมาณรายจ่ายรวมมีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยประมาณ 8.41 ล้านบาทต่อปี โดยค่า Adjusted R^2 = 0.597

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของแบบจำลองแนวโน้ม

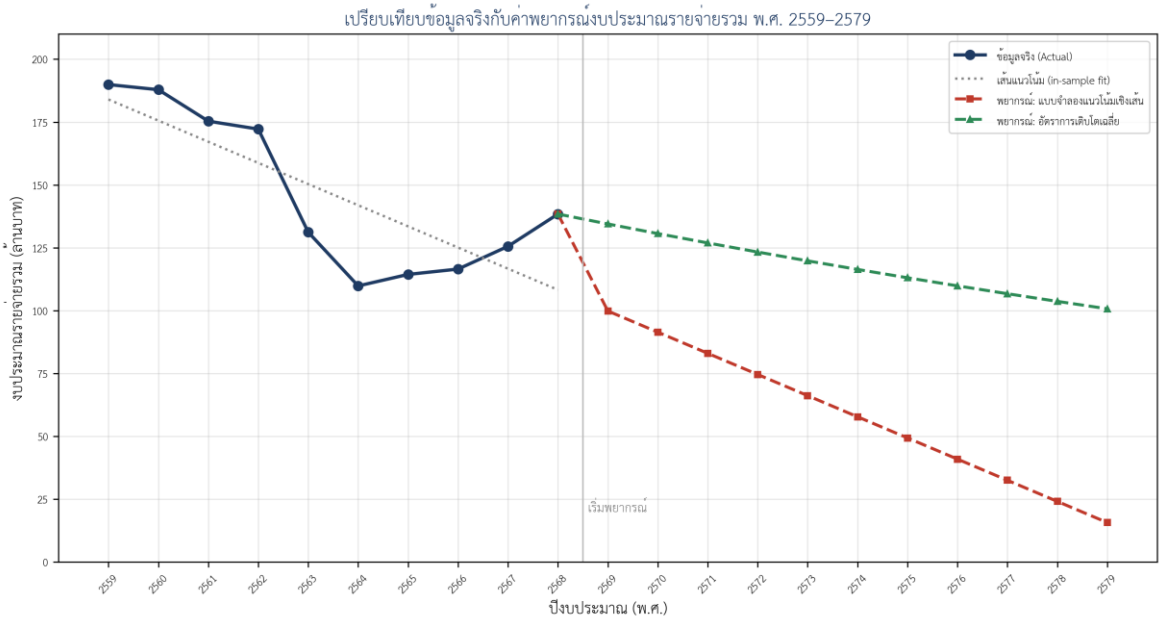
พารามิเตอร์	ค่าประมาณ	p-value	95% CI ต่ำ	95% CI สูง
const	192,400,616.06	6.71E-07	160,622,984.14	224,178,247.99
T (แนวโน้ม)	–8,413,304.35	0.005	–13,534,733.45	–3,291,875.24

สำหรับวิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ย พบว่า อัตราการเติบโตเฉลี่ย ของงบประมาณรายจ่ายรวมตลอดช่วง พ.ศ. 2559–2568 มีค่าเท่ากับ –0.0285 หรือประมาณ –2.85% ต่อปี สะท้อนให้เห็นว่าโดยเฉลี่ยแล้วงบประมาณรายจ่ายรวมมีแนวโน้มลดลงเมื่อพิจารณาในภาพรวมของช่วงเวลาดังกล่าว แม้ในช่วงปลายของอนุกรมเวลา (พ.ศ. 2565–2568) จะปรากฏการฟื้นตัวที่ชัดเจน

ตารางที่ 3 อัตราการเปลี่ยนแปลงรายปีของงบประมาณรายจ่ายรวม พ.ศ. 2559–2568

ปีงบประมาณ	งบประมาณรายจ่ายรวม (บาท)	อัตราการเติบโต (%)
2559	189,903,326	–
2560	187,862,111	–1.07
2561	175,344,926	–6.66
2562	172,197,241	–1.80
2563	131,198,778	–23.82
2564	109,834,638	–16.28
2565	114,411,347	+4.17
2566	116,532,284	+1.85
2567	125,576,703	+7.76
2568	138,413,066	+10.22

ผลการพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายรวมสำหรับช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2569–2579 จากทั้งสองวิธีแสดงไว้ในตารางที่ 4 โดยแบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นให้ค่าพยากรณ์ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ตั้งแต่ 99.85 ล้านบาทในปี 2569 จนเหลือ 15.72 ล้านบาทในปี 2579 ขณะที่วิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ยให้ค่าพยากรณ์ที่ลดลงแบบค่อยเป็นค่อยไปมากกว่า ตั้งแต่ 134.47 ล้านบาทในปี 2569 จนถึง 100.74 ล้านบาทในปี 2579

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบข้อมูลจริงกับค่าพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายรวม 2 วิธี (พ.ศ. 2559–2579)

ตารางที่ 4 ผลการพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายรวม พ.ศ. 2569–2579

ปีงบประมาณ	Trend Model (OLS) (บาท)	Average Growth Rate (บาท)
2569	99,854,268	134,472,621
2570	91,440,964	130,644,356
2571	83,027,660	126,925,077
2572	74,614,355	123,311,680
2573	66,201,051	119,801,153
2574	57,787,747	116,390,566
2575	49,374,442	113,077,073
2576	40,961,138	109,857,912
2577	32,547,834	106,730,396
2578	24,134,529	103,691,917
2579	15,721,225	100,739,939

2. ผลการเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2569-2573 ที่เหมาะสม

จากผลการประเมินความแม่นยำของแบบจำลองด้วยตัวชี้วัดมาตรฐานแสดงไว้ในตารางที่ 5 พบว่า แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น (Trend Model: OLS) ให้ค่าความคลาดเคลื่อนต่ำกว่าวิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในทุกตัวชี้วัด ทั้ง RMSE, MAE, MAPE และ Theil's U

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองการพยากรณ์

วิธีการพยากรณ์	RMSE (บาท)	MAE (บาท)	MAPE (%)	Theil's U
Trend Model (OLS)	18,042,763	15,775,901	11.883	1.117
Average Growth Rate	29,469,647	21,878,503	18.228	1.835

จากตารางที่ 5 พบว่า Trend Model (OLS) มีค่า RMSE ต่ำกว่าวิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ยอย่างชัดเจน (18.04 ล้านบาท เทียบกับ 29.47 ล้านบาท) ค่า MAE ต่ำกว่า (15.78 เทียบกับ 21.88 ล้านบาท) ค่า MAPE ต่ำกว่า (11.88% เทียบกับ 18.23%) และค่า Theil's U ต่ำกว่า (1.117 เทียบกับ 1.835) อย่างไรก็ตาม ค่า Theil's U ของทั้งสองแบบจำลองมีค่ามากกว่า 1 สะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิภาพของแบบจำลองยังไม่เหนือกว่าแบบจำลองพื้นฐาน (naïve forecast) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลที่มีความผันผวนเชิงโครงสร้างในบางช่วงเวลา

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของแบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น (n=10)

การทดสอบ	ค่า	การตีความ
R-squared (ความกลมกลืนของแบบจำลองแนวโน้ม)	0.6421	ยิ่งสูงยิ่งดี
Adjusted R-squared	0.5973	-
Durbin–Watson (autocorrelation)	0.722	≈2 = ไม่มี; <1.5 มีบวก; >2.5 มีลบ
Jarque–Bera (normality) JB	0.439	p=0.803 (ปกติ)
ความเบ้ (skewness)	-0.247	0 = สมมาตร
ความโด่ง (kurtosis)	2.1	3 = ปกติ
Breusch–Pagan (heteroscedasticity) LM	1.925	p=0.165 (คงที่/homoscedastic)

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของแบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น พบว่าค่าคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงปกติ (Jarque–Bera p = 0.803) และไม่พบหลักฐานความแปรปรวนไม่คงที่ (Breusch–Pagan p = 0.165) อย่างไรก็ตาม ค่า Durbin–Watson เท่ากับ 0.72 บ่งชี้ว่ามีสหสัมพันธ์อัตตะเชิงบวก (positive autocorrelation) ในค่าคลาดเคลื่อน ซึ่งละเมิดข้อสมมติด้านความเป็นอิสระของ OLS และสะท้อนข้อจำกัดของการใช้แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นกับอนุกรมเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (Falk & Roy, 2005) ทั้งนี้ ด้วยขนาดตัวอย่างเพียง 10 ปี การทดสอบทั้งหมดมีกำลังทางสถิติต่ำ จึงควรใช้ประกอบการพิจารณาเท่านั้น

อภิปรายผล

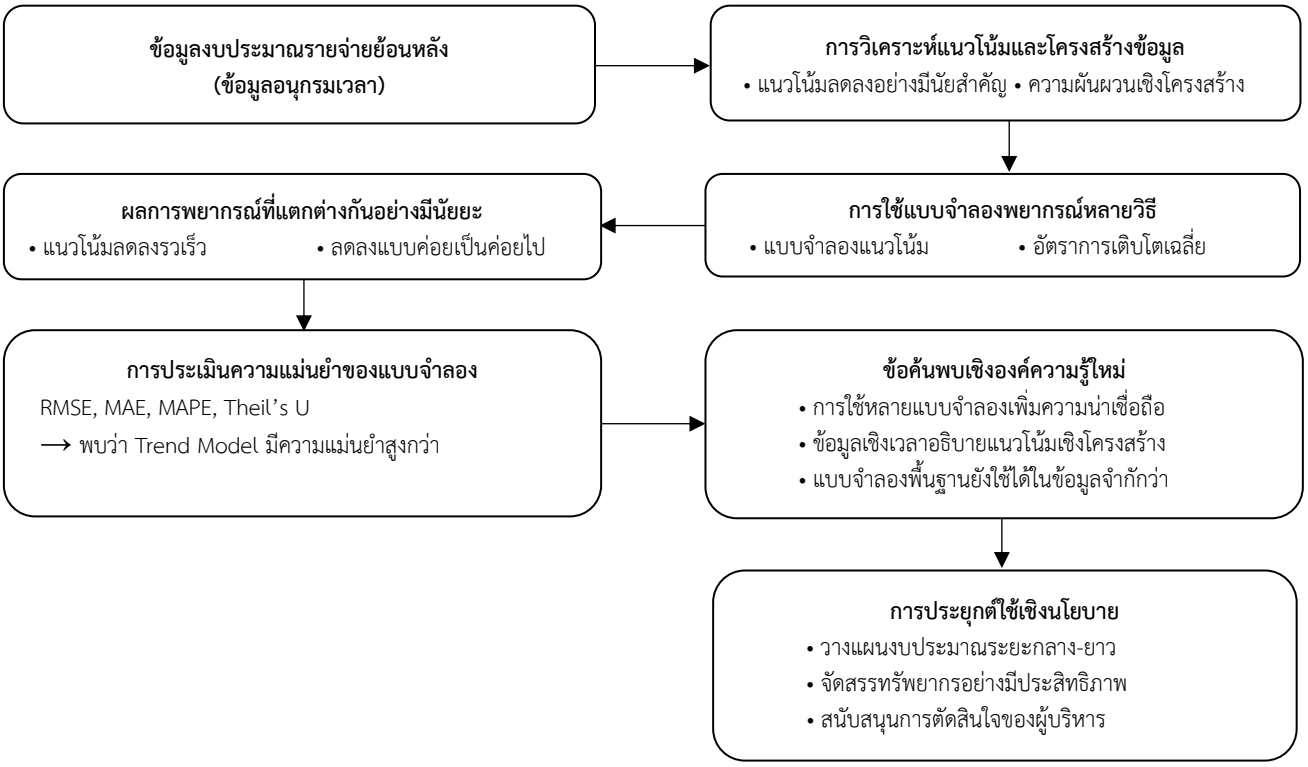
ผลการพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2569-2573 แสดงให้เห็นว่า แบบจำลองทั้งสองวิธีให้ค่าพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายในทิศทางลดลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของข้อมูลย้อนหลังที่มีค่าสัมประสิทธิ์แนวโน้มเป็นลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น การปรับลดงบประมาณภาครัฐในช่วงวิกฤตการณ์โรคโควิด-19 รวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนนักศึกษา ได้ส่งผลกระทบต่อระดับการใช้จ่ายของหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาล่าสุดชี้ให้เห็นว่าวิกฤตโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการคลังและทำให้ตัวแปรด้านรายได้และรายจ่ายของภาครัฐมีแนวโน้มผันผวนและปรับลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (วฐา มินแสน และปราถนา มินแสน, 2567) เมื่อพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบพบว่า แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นให้ค่าพยากรณ์ที่ลดลงในอัตราที่รวดเร็วกว่า ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดของการนำแนวโน้มในอดีตไปคาดการณ์ในระยะยาว โดยเฉพาะในกรณีที่ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างหรือได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่ไม่คงที่ งานวิจัยร่วมสมัยได้ชี้ให้เห็นว่าแบบจำลองเชิงเส้นหรือแบบจำลองดั้งเดิมมักมีข้อจำกัดในการสะท้อนความผันผวนที่เกิดจากเหตุการณ์ไม่ปกติ เช่น วิกฤตเศรษฐกิจหรือโรคระบาด ซึ่งอาจนำไปสู่ความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้น (Lee et al, 2568)

ดังนั้น แม้แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นจะมีความเหมาะสมในกรณีที่ข้อมูลมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสม่ำเสมอ แต่ในบริบทที่มีความผันผวนสูงหรือมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เช่น ภายหลังวิกฤตโควิด-19 จำเป็นต้องพิจารณาข้อจำกัดของแบบจำลองดังกล่าวควบคู่ไปกับการตีความผลการพยากรณ์อย่างระมัดระวัง เพื่อให้การนำผลไปใช้ในการวางแผนงบประมาณมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์จริงมากยิ่งขึ้น

ผลการเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2569-2573 ที่เหมาะสม พบว่า Trend Model (OLS) มีความแม่นยำสูงกว่าวิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในทุกตัวชี้วัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นสามารถประเมินความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างงบประมาณและเวลา ทำให้สามารถจับรูปแบบการเปลี่ยนแปลงเชิงเส้นตรงได้ดีกว่า ในขณะที่วิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ยถัวเฉลี่ยอัตราการเปลี่ยนแปลงรายปีที่มีความแตกต่างกันมากในแต่ละปีให้เป็นค่าคงที่เพียงค่าเดียว ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Chakraborty & Sinha (2008) ที่เสนอว่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์มีหลายองค์ประกอบ และการใช้ตัวชี้วัดหลายประเภทช่วยให้เข้าใจคุณภาพของแบบจำลองได้รอบด้านมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ค่า Theil's U ของทั้งสองแบบจำลองที่มากกว่า 1 ชี้ให้เห็นว่าทั้งสองวิธียังมีประสิทธิภาพไม่เหนือกว่าการพยากรณ์อย่างง่าย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Hyndman & Athanasopoulos (2021) ที่ระบุว่า ในกรณีข้อมูลสั้น แบบจำลองที่เรียบง่ายมักให้ประสิทธิภาพใกล้เคียงหรือดีกว่าแบบจำลองซับซ้อน

นอกจากนี้ ในเชิงการนำไปใช้เชิงนโยบาย ความแม่นยำเชิงสถิติเป็นเพียงหนึ่งองค์ประกอบของความเหมาะสมของแบบจำลอง การเลือกแบบจำลองเพื่อใช้ในงานงบประมาณต้องพิจารณาร่วมกันอย่างน้อย 3 ประเด็น ได้แก่ (1) สมมติฐานของแบบจำลองว่าสอดคล้องกับธรรมชาติของข้อมูลหรือไม่ (2) ความสมเหตุสมผลของวิถีคาดการณ์โดยเฉพาะเมื่อขยายระยะพยากรณ์ยาว และ (3) บริบทเชิงนโยบาย/ภารกิจ ที่อาจทำให้โครงสร้างการจัดสรรงบประมาณเปลี่ยนไปจากอดีต ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่ Khan & Kriz (2022) และ Ericsson & Martinez (2019) เสนอไว้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 การแสดงข้อมูลเพื่อสะท้อนองค์ความรู้ใหม่ของงานวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้ คือ “กระบวนการพยากรณ์เชิงเปรียบเทียบ” ที่เชื่อมโยงตั้งแต่การวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา การใช้แบบจำลองมากกว่าหนึ่งวิธี การประเมินความแม่นยำด้วยตัวชี้วัดมาตรฐาน และการนำผลลัพธ์ไปใช้ในเชิงนโยบาย เพื่อแสดงให้เห็นการใช้หลายแบบจำลองร่วมกัน สามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการพยากรณ์และช่วยสะท้อนความไม่แน่นอนของข้อมูลได้ดีกว่าการใช้วิธีเดียว อีกทั้งยังยืนยันว่าแบบจำลองพื้นฐาน เช่น แบบจำลองแนวโน้ม ยังคงมีประสิทธิภาพในบริบทที่มีข้อมูลจำกัด ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับองค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพยากรณ์และเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นและวิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ยในการประมาณงบประมาณรายจ่ายของคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายปีช่วง พ.ศ. 2559–2568 เป็นฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า (1) ทั้งสองวิธีให้ค่าพยากรณ์งบประมาณรายจ่ายรวมที่มีแนวโน้มลดลงตลอดช่วง พ.ศ. 2569–2579 โดยแบบจำลองแนวโน้มให้ค่าพยากรณ์ที่ลดลงรวดเร็วกว่า (จาก 99.85 ล้านบาท ถึง 15.72 ล้านบาท) ขณะที่วิธีอัตราการเติบโตเฉลี่ยให้ค่าพยากรณ์ที่มีเสถียรภาพมากกว่า (จาก 134.47 ล้านบาท ถึง 100.74 ล้านบาท) และ (2) แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้นมีความแม่นยำสูงกว่าในทุกตัวชี้วัด อย่างไรก็ตาม ค่า Theil's U ของทั้งสองแบบจำลองที่มากกว่า 1 ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพของแบบจำลองยังไม่เหนือกว่าแบบจำลองพื้นฐาน ดังนั้น การใช้ผลพยากรณ์ควรพิจารณาควบคู่กับปัจจัยเชิงนโยบายและความสมเหตุสมผลของแนวโน้มมากกว่าการยึดถือค่าตัวเลขเพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรใช้แนวทางการพยากรณ์แบบหลายแบบจำลอง (multi-model approach) โดยนำผลจากทั้งสองวิธีมาใช้เป็นกรอบประมาณการงบประมาณระยะกลาง (3–5 ปี) ในลักษณะช่วงประมาณการ (forecast band) เพื่อสะท้อนความไม่แน่นอนเชิงโครงสร้าง

1.2 ควรพัฒนาระบบการพยากรณ์งบประมาณเป็นกระบวนการเชิงสถาบัน (institutionalized forecasting process) โดยจัดทำเอกสารงบประมาณเชิงวิเคราะห์ประจำปีที่ประกอบด้วยแนวโน้มย้อนหลัง ผลการพยากรณ์หลายแบบจำลอง และการวิเคราะห์ความเสี่ยง

1.3 ควรนำผลพยากรณ์ไปพัฒนาเป็น dashboard หรือระบบติดตามงบประมาณ เพื่อเป็น early warning signal สำหรับผู้บริหาร โดยกำหนด threshold ของอัตราการเปลี่ยนแปลงรายปีที่ยอมรับได้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาแบบจำลองที่รวมตัวแปรอิสระภายนอก เช่น ตัวชี้วัดเศรษฐกิจมหภาค โครงสร้างนักศึกษา หรือนโยบายการจัดสรรงบประมาณระดับประเทศ เพื่อเพิ่มความแม่นยำของการพยากรณ์ในระยะยาว

2.2 ควรขยายการศึกษาไปยังหน่วยงานย่อยอื่น ๆ ในระบบอุดมศึกษาไทย เพื่อสร้างฐานข้อมูลเปรียบเทียบและพัฒนา framework การพยากรณ์งบประมาณในระดับสถาบัน

2.3 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้แบบจำลองอนุกรมเวลาขั้นสูง เช่น ARIMA หรือ Exponential Smoothing State Space Model (ETS) เมื่อมีข้อมูลระยะยาวเพิ่มขึ้น เพื่อประเมินว่าความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้นให้ผลตอบแทนเชิงความแม่นยำมากน้อยเพียงใด

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

กุลประวีณ์ พรหมอารีย์. (2566). การวิเคราะห์รายจ่ายงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 - 2562 ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *PULINET Journal, 10*(2), 143–155.

นฤมล สุทธิ. (2567). การวิเคราะห์การบริหารงบประมาณมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประจำปีงบประมาณ พ. ศ. 2561-2566. *Science, Technology, and Social Sciences Procedia, 2*, NCR2R27.

นิกร น้อยพรม และ จิราวดี กำยาน. (2565). ผลกระทบของนโยบายการเงินและการคลังที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยใช้แบบจำลอง VAR. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 17*(62), 11–21.

เปรมวดี อาวุธกรรมปรีชา. (2564). การพยากรณ์จำนวนผู้สมัครเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 16*(3), 93-103.

มุขรินทร์ พึ่งตน, สายันต์ บุญใบ และ ธวัชชัย ไพลใหล. (2569). สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเบิกจ่ายงบประมาณประจำปีของวิทยาลัย สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 14*(53), 128–139.

เมตมุนินทร์ แก้วปรีชา, สาธร ทรัพย์รวงทอง และ สุพัฒนา หอมบุปผา. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 7*(3), 288–302.

วฐา มินแสน และ ปราถนา มินแสน. (2567). ตัวแบบพยากรณ์รายได้รัฐบาลของประเทศไทยหลังจากฟื้นตัวของสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19. *วารสารวิทยาศาสตร์ลาดกระบัง, 33*(1), 27-50

วีระศักดิ์ สว่างโลก. (2566). การประมาณการสูญเสียผลิตภาพแรงงานจำแนกตามสาเหตุการตายและกลุ่มอายุ. *RMUTT Global Business and Economics Review, 18*(1), 84-102

ศุภศิว์ สุวรรณเกสร, บุญธรรม ราชรักษ์ และ รักษ์พงศ์ วงศาโรจน์. (2566). การวิเคราะห์ผลกระทบจากการใช้จ่ายของรัฐในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ด้วยแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปเชิงสุ่มแบบพลวัต. *วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 13*(3), 714–727.

อนิสา ขนาดผล. (2566). การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณเงินรายได้สำนักงาน วิทยาเขตภูเก็ต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ปีงบประมาณ พ. ศ. 2562-2565. *วารสารศิลปการจัดการ, 7*(3), 1053-1071.

Chakraborty, L., & Sinha, D. (2008). Budgetary forecasting in India: Partitioning errors and testing for rational expectations. *Journal of Asian Economics, 19*(1), 1–13.

Ericsson, N. R., & Martinez, A. B. (2019). Evaluating government budget forecasts. In *The Palgrave handbook of government budget forecasting* (pp. 37–69). Berlin: Springer.

Khan, A., & Kriz, K. A. (2022). *Forecasting government budgets*. Pennsylvania: Lexington Books.

Lee, S., Lee, K., & Mun, S. (2025). Robustness of machine learning-based forecasting models for local tax revenues in volatile economic conditions: Evidence from the COVID-19 pandemic. *Journal of Asian Governance, 2*(2), 136–159.

Manola, S., Saengsri, T., & Promnuchanon, T. (2025). A comparative analysis of models for forecasting Thailand’s unemployment rate, 2021–2024. *Journal of Information Technology and Innovation, 24*(2), 61–75.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 225-238.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Impact of LTV Relaxation Measures on Thailand's Housing Market in Thailand

Kraipiwut Kheetkhun[1*] and Siwapong Dheera-aumpon[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Kraipiwut.kh@ku.th*

ABSTRACT

This study analyzes the impact of Loan to Value (LTV) regulatory measures on housing ownership transfers in Thailand using monthly provincial panel data from 77 provinces during 2015–2025, totaling 132 months. After applying an 18-month lag, the data used for model estimation cover July 2018 to December 2025, totaling 90 months. The dependent variable is the number of housing ownership transfers, while the key independent variables are dummy variables representing the overall LTV measure covering both relaxation and tightening periods and the LTV measure specifically during relaxation periods. The model also includes national- and provincial-level control variables and applies a fixed effects panel data model to control for unobserved province-specific characteristics. The results show that the overall LTV measure covering both relaxation and tightening periods is positively associated with housing ownership transfers and is statistically significant at the 0.10 level. The LTV relaxation measure is also positive and statistically significant at the 0.01 level, indicating that LTV relaxation can stimulate housing market activity. Gross provincial product and new housing projects lagged by 18 months are positively associated with housing ownership transfers, while the interest rate, non-performing loan ratio, and housing price index are negatively associated with housing ownership transfers. Among other real estate-related government measures, fee-related measures and land tax measures are negatively associated with housing ownership transfers, while personal income tax measures and loan support measures are positively associated with housing ownership transfers. Overall, the findings suggest that LTV measures are associated with housing ownership transfers, with their effects differing according to the type of measure. In particular, LTV relaxation plays an important role in stimulating the real estate market. Therefore, LTV measures should be applied flexibly and appropriately in accordance with economic conditions.

Keywords: LTV Measures, Thai Housing Market, LTV Relaxation, Impact of LTV Measures, Housing Ownership Transfer

Received: 26 May 2026;
Revised: 14 September 2026;
Accepted: 25 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ผลกระทบจากมาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV ที่มีต่อตลาดที่อยู่อาศัยในประเทศไทย

ไกรภิวุฒิ ขีดขั้น[1*] และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Kraipiwut.kh@ku.th*

บทคัดย่อ

บทการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย (Loan to Value: LTV) ต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลแบบพาแนลรายจังหวัด จำนวน 77 จังหวัด เป็นรายเดือน ครอบคลุมช่วงปี พ.ศ. 2558–2568 รวม 132 เดือน โดยข้อมูลที่ใช้ในการประมาณค่าแบบจำลองภายหลังการกำหนดหน่วงเวลา 18 เดือน ครอบคลุมช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2568 รวม 90 เดือน ตัวแปรตามคือจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย ส่วนตัวแปรอิสระหลักประกอบด้วยตัวแปรหุ่นที่สะท้อนสถานะของมาตรการ LTV ได้แก่ มาตรการ LTV โดยรวมทั้งกรณีผ่อนคลายและเข้มงวด และมาตรการ LTV เฉพาะช่วงผ่อนคลาย ร่วมกับตัวแปรควบคุมทั้งระดับประเทศและระดับจังหวัด โดยใช้แบบจำลองข้อมูลพาแนลแบบ Fixed Effects เพื่อควบคุมความแตกต่างเฉพาะของแต่ละจังหวัด ผลการศึกษาพบว่า มาตรการ LTV โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ขณะที่มาตรการ LTV เฉพาะช่วงผ่อนคลายมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สะท้อนให้เห็นว่าการผ่อนคลายมาตรการ LTV มีบทบาทในการกระตุ้นกิจกรรมในตลาดที่อยู่อาศัยได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัด และจำนวนโครงการเปิดใหม่ที่หน่วงเวลา 18 เดือน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ ขณะที่อัตราดอกเบี้ย สัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และดัชนีราคาที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์เชิงลบ สำหรับมาตรการภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับภาคอสังหาริมทรัพย์ พบว่ามาตรการด้านค่าธรรมเนียมและภาษีที่ดินมีความสัมพันธ์เชิงลบ ส่วนมาตรการด้านภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและสินเชื่อมีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยสรุป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า มาตรการ LTV มีความสัมพันธ์กับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย โดยผลของนโยบายแตกต่างกันตามลักษณะของมาตรการ โดยเฉพาะมาตรการผ่อนคลายที่มีบทบาทสำคัญต่อการกระตุ้นตลาดที่อยู่อาศัย ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายควรพิจารณาใช้มาตรการ LTV อย่างยืดหยุ่นและสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในแต่ละช่วงเวลา

คำสำคัญ: มาตรการ LTV, ตลาดที่อยู่อาศัยไทย, การผ่อนคลายเกณฑ์ LTV, ผลกระทบจากมาตรการ LTV, การโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ตลาดอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย เนื่องจากมีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลายด้าน ทั้งภาคการก่อสร้าง สถาบันการเงิน ธุรกิจวัสดุก่อสร้าง การจ้างงาน และการลงทุนของภาคเอกชน การเปลี่ยนแปลงของตลาดที่อยู่อาศัยจึงไม่ได้ส่งผลเฉพาะต่อผู้ซื้อและผู้ประกอบการเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงภาวะเศรษฐกิจโดยรวมและความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชนในแต่ละช่วงเวลา ภายใต้กรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ตลาดที่อยู่อาศัยได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยด้านอุปสงค์และอุปทาน เช่น รายได้ของประชาชน ราคาที่อยู่อาศัย อัตราดอกเบี้ย จำนวนประชากร และปริมาณที่อยู่อาศัยเปิดใหม่ รวมถึงปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและข้อจำกัดในการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย (สิทธิพล วิบูลย์ธนากุล, 2564)

มาตรการกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยตามเกณฑ์ Loan to Value หรือ LTV เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญของธนาคารแห่งประเทศไทยในการกำกับดูแลเสถียรภาพของระบบการเงินและตลาดที่อยู่อาศัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมความเสี่ยงจากการปล่อยสินเชื่อที่อยู่อาศัย ป้องกันการก่อหนี้เกินความสามารถในการชำระ และลดแรงจูงใจในการเก็งกำไรในตลาดที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตาม ในบางช่วงเวลาที่ตลาดที่อยู่อาศัยเผชิญภาวะชะลอตัว โดยเฉพาะภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงสินเชื่อ ลดข้อจำกัดด้านเงินดาวน์ และกระตุ้นกิจกรรมในตลาดที่อยู่อาศัย มาตรการดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นทั้งเครื่องมือกำกับเสถียรภาพและเครื่องมือกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงเวลาที่เหมาะสม (พัชรา กลิ่นชวนชื่น, 2566)

เมื่อพิจารณาแนวโน้มจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย พบว่าตลาดมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในแต่ละช่วงเวลา โดยก่อนการบังคับใช้มาตรการ LTV จำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ลดลงจาก 375,035 หน่วย ในปี พ.ศ. 2558 เหลือ 315,103 หน่วย ในปี พ.ศ. 2560 ก่อนจะปรับตัวเพิ่มขึ้นในช่วงถัดมา ขณะที่ในช่วงปี พ.ศ. 2563–2564 จำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ลดลงอีกครั้ง และภายหลังการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV จำนวนการโอนกรรมสิทธิ์เพิ่มขึ้นเป็น 392,858 หน่วยในปี พ.ศ. 2565 ก่อนจะลดลงต่อเนื่องเหลือ 366,825 หน่วย 347,799 หน่วย และ 316,214 หน่วย ในปี พ.ศ. 2566–2568 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นถึงความผันผวนของตลาดที่อยู่อาศัยภายใต้ภาวะเศรษฐกิจและบริบทของนโยบายที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 2568)

ในเชิงทฤษฎี การผ่อนคลายเกณฑ์ LTV สามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดข้อจำกัดด้านสินเชื่อ ซึ่งมองว่าผู้บริโภคบางกลุ่มอาจมีความต้องการซื้อที่อยู่อาศัย แต่ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้เนื่องจากข้อจำกัดด้านเงินดาวน์หรือเงื่อนไขการกู้ยืม เมื่อข้อจำกัดดังกล่าวถูกผ่อนคลาย ผู้บริโภคจึงมีโอกาสเข้าถึงสินเชื่อได้มากขึ้น และอาจนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของธุรกรรมการซื้อขายที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตาม ผลของมาตรการ LTV ต่อกิจกรรมในตลาดที่อยู่อาศัยอาจไม่ได้เกิดขึ้นจากนโยบายเพียงปัจจัยเดียว เนื่องจากตลาดที่อยู่อาศัยยังได้รับอิทธิพลจากภาวะเศรษฐกิจ รายได้ของประชาชน ดอกเบี้ย คุณภาพสินเชื่อ ราคาที่อยู่อาศัย และมาตรการภาครัฐอื่น ๆ ที่ดำเนินควบคู่กันไป (Iacoviello, 2005)

สำหรับประเทศไทย ธัญวรัตม์ อะทะยศ (2566) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย โดยเปรียบเทียบสถานการณ์ก่อน ระหว่าง และหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 และพบว่าอัตราดอกเบี้ยและปัจจัยทางเศรษฐกิจมีผลต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตาม การศึกษาดังกล่าวมุ่งเน้นปัจจัยทางเศรษฐกิจและบริบทของการแพร่ระบาดเป็นหลัก ยังไม่ได้มุ่งประเมินผลของการผ่อนคลายมาตรการ LTV โดยตรงในระดับรายจังหวัด จึงยังมีช่องว่างในการศึกษาผลของมาตรการดังกล่าวโดยคำนึงถึงความแตกต่างของพื้นที่และช่วงเวลา โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่ตลาดที่อยู่อาศัยในแต่ละจังหวัดมีขนาด โครงสร้างเศรษฐกิจ และระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน งานวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV ต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลแบบพาแนลรายจังหวัดและรายเดือน เพื่อสะท้อนผลของมาตรการต่อกิจกรรมการซื้อขายที่เกิดขึ้นจริงในตลาดที่อยู่อาศัย และเพื่อให้ข้อค้นพบสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายด้านสินเชื่อและการกระตุ้นภาคอสังหาริมทรัพย์ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากมาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV ต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

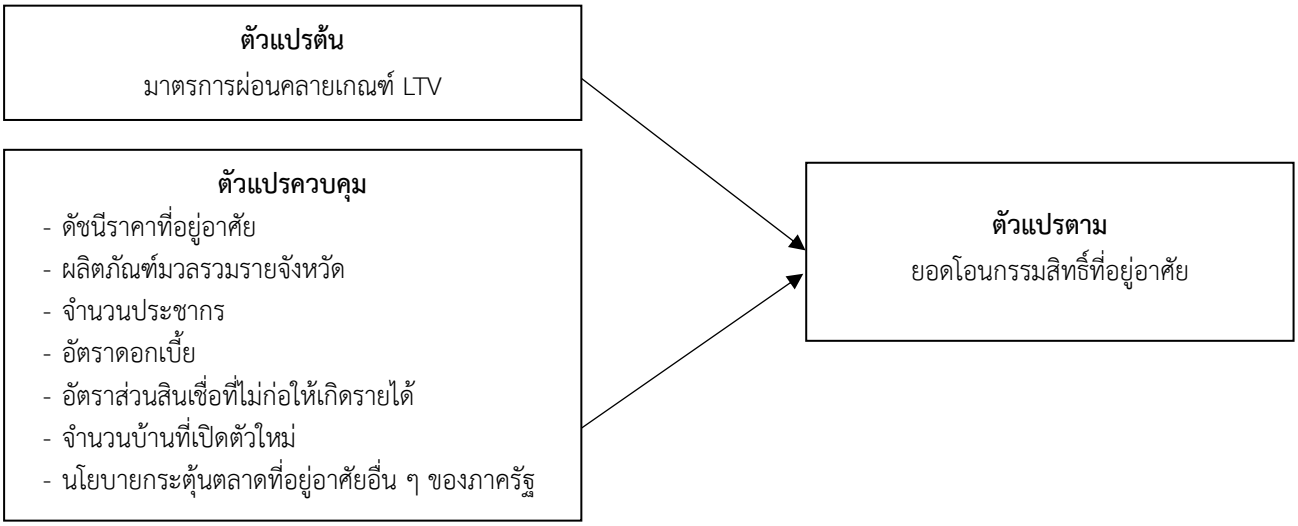
การศึกษาผลกระทบของมาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV ต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยสามารถอธิบายได้จากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับตลาดที่อยู่อาศัยและข้อจำกัดด้านสินเชื่อ โดยทฤษฎีอุปสงค์และอุปทานอธิบายว่า ปริมาณการซื้อขายในตลาดที่อยู่อาศัยได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยด้านราคา รายได้ ต้นทุนทางการเงิน และปริมาณอุปทานในตลาด (Mankiw, 2021) ขณะที่แนวคิดข้อจำกัดด้านการกู้ยืมอธิบายว่า ผู้บริโภคบางกลุ่มอาจมีความต้องการซื้อที่อยู่อาศัย แต่ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้หากมีข้อจำกัดด้านเงินดาวน์หรือเงื่อนไขการขอสินเชื่อ ดังนั้น การผ่อนคลายเกณฑ์ LTV จึงอาจ

ช่วยลดข้อจำกัดดังกล่าว และทำให้อุปสงค์ที่อยู่อาศัยสามารถสะท้อนออกมาเป็นการซื้อขายและการโอนกรรมสิทธิ์ได้มากขึ้น (Iacoviello, 2005)

ในด้านนโยบายการเงินและสินเชื่อ อัตราดอกเบี้ยถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อต้นทุนการกู้ยืมของผู้บริโภค โดยเมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้น ต้นทุนในการซื้อที่อยู่อาศัยย่อมเพิ่มขึ้น และอาจทำให้อุปสงค์ในตลาดลดลง (Mishkin, 2019) นอกจากนี้ คุณภาพสินเชื่อในระบบการเงิน เช่น อัตราส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ยังสะท้อนความเสี่ยงด้านเครดิตของสถาบันการเงิน ซึ่งอาจส่งผลต่อความเข้มงวดในการอนุมัติสินเชื่อที่อยู่อาศัย ขณะเดียวกัน ราคาที่อยู่อาศัย รายได้ของประชาชน จำนวนประชากร และจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์และอุปทานในตลาดที่อยู่อาศัย

ผลการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนว่า มาตรการ LTV และปัจจัยทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับตลาดที่อยู่อาศัยในหลายมิติ โดย Zulfikar & Soesilo (2023) พบว่า การผ่อนคลาย LTV ส่งผลเชิงบวกต่อความต้องการสินเชื่อที่อยู่อาศัยในประเทศอินโดนีเซีย ขณะที่ Mokas & Giuliodori (2021) พบว่า การใช้นโยบาย LTV ที่เข้มงวดขึ้นส่งผลเชิงลบต่อสินเชื่อภาคครัวเรือน ราคาที่อยู่อาศัย และการบริโภคสินค้าคงทน ส่วน Paramitha et al. (2020) ชี้ให้เห็นว่า การผ่อนคลาย LTV อาจไม่สามารถกระตุ้นตลาดได้ หากเงื่อนไขของมาตรการไม่สอดคล้องกับสภาพตลาดจริง นอกจากนี้ ธัญวรัตม์ อะทะยศ (2566) พบว่า อัตราดอกเบี้ยและปัจจัยทางเศรษฐกิจมีผลต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในประเทศไทย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์กรอบแนวคิดการวิจัยโดยกำหนดให้ จำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย เป็นตัวแปรตามและกำหนดตัวแปรอิสระหลัก ได้แก่ สถานะของมาตรการ LTV โดยรวม และ สถานะของมาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV เพื่อวิเคราะห์ผลของมาตรการสินเชื่อต่อตลาดที่อยู่อาศัยโดยตรง นอกจากนี้ ได้กำหนดตัวแปรควบคุมเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจระดับจังหวัด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดและจำนวนประชากร 2) ปัจจัยด้านการเงิน ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยและอัตราส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ 3) ปัจจัยด้านตลาดที่อยู่อาศัย ได้แก่ ดัชนีราคาที่อยู่อาศัยและจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่แบบหน่วงเวลา และ 4) มาตรการภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับภาคอสังหาริมทรัพย์ เพื่อควบคุมปัจจัยแวดล้อมที่อาจส่งผลต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิในรูปแบบข้อมูลพาแนล โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคือข้อมูลจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ 77 จังหวัดทั่วประเทศ ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2558 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2568 โดยเป็นข้อมูลรายเดือน อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก

แบบจำลองหลักกำหนดให้ตัวแปรจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่มีการหน่วงเวลา 18 เดือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประมาณค่าแบบจำลองจึงครอบคลุมช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2568 รวมทั้งสิ้น 6,930 ตัวอย่าง (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 2568) การศึกษานี้ไม่มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เนื่องจากใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานราชการทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบจำลองถดถอยข้อมูลพาแนล โดยกำหนดตัวแปรตามเป็นจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย ซึ่งแปลงให้อยู่ในรูปลอการิทึมธรรมชาติ หรือ ln(TRANSFER) ตัวแปรอิสระหลัก ได้แก่ ตัวแปรหุ่น LTV INTRODUCTION ซึ่งสะท้อนช่วงเวลาที่มีการใช้มาตรการ LTV โดยรวม และตัวแปรหุ่น LTV RELIEF ซึ่งสะท้อนช่วงเวลาที่มีการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV การศึกษานี้เลือกใช้ตัวแปรหุ่น เนื่องจากมุ่งเปรียบเทียบผลระหว่างช่วงที่มีและไม่มีการดำเนินมาตรการ รวมถึงแยกผลของช่วงผ่อนคลายเกณฑ์ LTV โดยตรง มากกว่าการวัดระดับความเข้มงวดของมาตรการ ประกอบกับเงื่อนไข LTV แตกต่างกันตามประเภทผู้กู้และลักษณะสินเชื่อ การใช้ตัวแปรหุ่นจึงช่วยสะท้อนสถานะของนโยบายในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่วนตัวแปรควบคุมประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัด จำนวนประชากร อัตราดอกเบี้ยนโยบาย อัตราส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ดัชนีราคาที่อยู่อาศัย จำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่แบบหน่วงเวลา 18 เดือน และตัวแปรหุ่นของมาตรการภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับภาคอสังหาริมทรัพย์

3. สมมติฐานการวิจัย

การศึกษานี้ตั้งสมมติฐานว่า มาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย เนื่องจากการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV ช่วยลดข้อจำกัดด้านเงินดาวน์และเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อของผู้บริโภค ส่งผลให้กิจกรรมการซื้อขายและการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น ขณะที่การบังคับใช้มาตรการ LTV โดยรวมอาจมีผลต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์แตกต่างกันตามลักษณะของนโยบายและบริบททางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงเวลา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลทางการ ได้แก่ ข้อมูลจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยและจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่จากศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (2568) ข้อมูลอัตราดอกเบี้ยนโยบาย อัตราส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และดัชนีราคาที่อยู่อาศัยจากธนาคารแห่งประเทศไทย (2568) ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2568) ข้อมูลจำนวนประชากรจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2568) และข้อมูลมาตรการภาครัฐอื่นจากประกาศของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตัวแปรบางรายการที่มีข้อมูลรายปีหรือรายไตรมาสถูกปรับให้อยู่ในรูปข้อมูลรายเดือน โดยกำหนดให้ข้อมูลรายปีมีค่าเท่ากันในทุกเดือนของปีนั้น และข้อมูลรายไตรมาสมีค่าเท่ากันในทุกเดือนของไตรมาสนั้น เพื่อให้ความถี่ของข้อมูลสอดคล้องกับข้อมูลรายเดือนของแบบจำลองและสามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมกันได้

ตารางที่ 1 การกำหนดค่าตัวแปร LTV INTRODUCTION และ LTV RELIEF ในแต่ละช่วงเวลา

ช่วงเวลา	ช่วงเวลา	ช่วงเวลา
ม.ค. 2558 – มี.ค. 2562	0	0
เม.ย. 2562 – ก.ย. 2564	1	0
ต.ค. 2564 – ธ.ค. 2565	1	1
ม.ค. 2566 – เม.ย. 2568	1	0
พ.ค. 2568 – ธ.ค. 2568	1	1

ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัยจากประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับตัวแปรนโยบาย LTV ผู้วิจัยกำหนดค่าจากช่วงเวลาการดำเนินมาตรการตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย โดย LTV INTRODUCTION กำหนดค่าเท่ากับ 1 ในช่วงที่มีการใช้มาตรการ LTV ไม่ว่าจะเป็นกรณีเข้มงวด

หรือผ่อนคลาย และเท่ากับ 0 ในช่วงที่ยังไม่มีการใช้มาตรการ LTV ส่วน LTV RELIEF กำหนดค่าเท่ากับ 1 เฉพาะช่วงที่มีการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV และเท่ากับ 0 ในช่วงที่ไม่มีการผ่อนคลายหรือใช้เกณฑ์ LTV ตามปกติ โดยกำหนดค่าตัวแปรในแต่ละช่วงเวลาดังตารางที่ 1

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มจากการใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะของตัวแปร จากนั้นทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วยวิธี Levin, Lin and Chu Test, Im, Pesaran and Shin Test, Hadri Test และ Fisher-type Unit Root Test โดยเลือกใช้การทดสอบหลายวิธีร่วมกัน เนื่องจากแต่ละวิธีมีข้อสมมติและความยืดหยุ่นต่อความแตกต่างระหว่างหน่วยข้อมูลพาแนลที่แตกต่างกัน จึงช่วยให้การพิจารณาความนิ่งของข้อมูลมีความครอบคลุมมากขึ้น ก่อนประมาณค่าแบบจำลองถดถอยข้อมูลพาแนล การเลือกแบบจำลองดำเนินการโดยใช้ Hausman Test เพื่อเปรียบเทียบระหว่าง Fixed Effects และ Random Effects ซึ่งผลการทดสอบชี้ว่าแบบจำลอง Fixed Effects มีความเหมาะสมกว่า การศึกษานี้จึงใช้แบบจำลอง Fixed Effects เป็นแบบจำลองหลัก พร้อมควบคุมผลกระทบคงที่รายจังหวัด รายปี และรายเดือน

โดยกำหนดแบบจำลองสำหรับการประมาณค่าให้ ln(TRANSFER) เป็นตัวแปรตาม และกำหนด LTV INTRODUCTION และ LTV RELIEF เป็นตัวแปรอิสระหลัก ร่วมกับตัวแปรควบคุม ได้แก่ ln(GPP), ln(POPULATION), INTEREST, NPL, HOUSE PRICE, ln(NEW LAUNCH) ที่หน่วงเวลา 18 เดือน และตัวแปรหุ่นมาตรการภาครัฐอื่น ได้แก่ OTHER POLICY FEE, OTHER POLICY PERSONAL TAX, OTHER POLICY LOAN และ OTHER POLICY LAND TAX โดยสามารถเขียนแบบจำลองได้ดังนี้

$$\ln(\text{TRANSFER}_{it}) = \beta_0 + \beta_1 \text{LTV INTRODUCTION}_t + \beta_2 \text{LTV RELIEF}_t + \beta_3 \ln(\text{GPP}_{it}) + \beta_4 \ln(\text{POPULATION}_{it}) + \beta_5 \text{INTEREST}_t + \beta_6 \text{NPL}_t + \beta_7 \text{HOUSE PRICE}_t + \beta_8 \ln(\text{NEW LAUNCH}_{i,t-18}) + \beta_9 \text{OTHER POLICY FEE}_t + \beta_{10} \text{OTHER POLICY PERSONAL TAX}_t + \beta_{11} \text{OTHER POLICY LOAN}_t + \beta_{12} \text{OTHER POLICY LAND TAX}_t + \mu_i + \lambda_\gamma + \delta_m + \varepsilon_{it}$$

โดย μ_i แทนผลกระทบคงที่รายจังหวัด λ_γ แทนผลกระทบคงที่รายปี δ_m แทนผลกระทบคงที่รายเดือน และ ε_{it} แทนค่าคลาดเคลื่อน

นอกจากนี้ ได้ตรวจสอบปัญหาความแปรปรวนไม่คงที่และอัตสหสัมพันธ์ และใช้ Driscoll–Kraay Standard Errors เพื่อให้ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานมีความเหมาะสม รวมถึงทดสอบความคงทนของผลการศึกษาโดยเปรียบเทียบกับแบบจำลองที่ใช้ Robust Standard Errors และการเปลี่ยนระยะหน่วงของตัวแปรจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่เป็น 6 เดือน และ 12 เดือน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของตัวแปรที่ใช้ในการประมาณค่าแบบจำลอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ครอบคลุมข้อมูลรายจังหวัด 77 จังหวัด ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2568 รวมทั้งสิ้น 6,930 ตัวอย่าง ภายหลังการกำหนดตัวแปรจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่แบบหน่วงเวลา 18 เดือน โดยเลือกระยะหน่วงดังกล่าวเป็นแบบจำลองหลักเพื่อสะท้อนช่วงเวลาระหว่างการเปิดตัวโครงการ การก่อสร้าง การส่งมอบ และการโอนกรรมสิทธิ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งอาจใช้ระยะเวลาแตกต่างกันตามประเภทของโครงการ โดยระยะ 18 เดือนสามารถสะท้อนผลของอุปทานที่อยู่อาศัยต่อการโอนกรรมสิทธิ์ได้ครอบคลุมกว่าระยะหน่วงที่สั้นกว่า ทั้งนี้ การศึกษายังเปรียบเทียบระยะหน่วง 6 และ 12 เดือนเพื่อตรวจสอบความคงทนของผลการประมาณค่า ตัวแปรตาม คือ จำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในรูปลอการิทึมธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.911 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.274 สะท้อนให้เห็นว่าจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยมีความแตกต่างกันทั้งในระดับจังหวัดและช่วงเวลา ขณะที่ตัวแปร LTV INTRODUCTION มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 0.900 และตัวแปร LTV RELIEF มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.256 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลครอบคลุมทั้งช่วงที่มีการใช้มาตรการ LTV โดยรวมและช่วงที่มีการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV

ตารางที่ 2 สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรที่ใช้ในการประมาณค่าแบบจำลอง (n=6,930)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	มัธยฐาน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
ln(TRANSFER)	4.911	4.701	1.274	1.609	9.471
LTV INTRODUCTION	0.900	1.000	0.300	0.000	1.000
LTV RELIEF	0.256	0.000	0.436	0.000	1.000
ln(GPP)	11.470	11.281	1.046	9.533	15.681
ln(POPULATION)	13.445	13.427	0.639	12.131	15.556
INTEREST	1.397	1.500	0.723	0.500	2.500
NPL	3.571	3.570	0.280	3.010	4.040
HOUSE PRICE	164.701	165.300	14.290	136.400	195.700
ln(NEW LAUNCH $_{t-18}$)	1.108	0.000	2.269	0.000	9.440
OTHER POLICY FEE	0.456	0.000	0.498	0.000	1.000
OTHER POLICY PERSONAL TAX	0.289	0.000	0.453	0.000	1.000
OTHER POLICY LOAN	0.433	0.000	0.496	0.000	1.000
OTHER POLICY LAND TAX	0.800	1.000	0.400	0.000	1.000

ก่อนการประมาณค่าแบบจำลอง งานวิจัยได้ทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองด้วย Hausman Test เพื่อเปรียบเทียบระหว่างแบบจำลอง Fixed Effects และ Random Effects ผลการทดสอบพบว่า ค่า Chi-square เท่ากับ 200.95 และค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานว่างที่ระบุว่าแบบจำลอง Random Effects มีความเหมาะสม ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเลือกใช้แบบจำลอง Fixed Effects เป็นแบบจำลองหลัก เพื่อควบคุมความแตกต่างเฉพาะของแต่ละจังหวัดที่ไม่สามารถสังเกตได้ เช่น โครงสร้างเศรษฐกิจ ระดับการพัฒนาเมือง และลักษณะเฉพาะของตลาดที่อยู่อาศัยในแต่ละพื้นที่

ตารางที่ 3 ผลสรุปการทดสอบความนิ่งของข้อมูล

ตัวแปร	LLC Test	LLC Test	LLC Test	LLC Test	LLC Test
ln(TRANSFER)	นิ่ง	นิ่ง	นิ่ง	นิ่ง	นิ่ง
ln(GPP)	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง
ln(POPULATION)	นิ่ง	นิ่ง	นิ่ง	นิ่ง	นิ่ง
INTEREST	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง
NPL	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง
HOUSE PRICE	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง
ln(NEW LAUNCH $_{t-18}$)	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง	ไม่นิ่ง
ln(POPULATION)	นิ่ง	นิ่ง	นิ่ง	นิ่ง	นิ่ง

ผลการทดสอบพบว่าแต่ละวิธีให้ผลแตกต่างกันในบางตัวแปร เนื่องจากข้อสมมติของการทดสอบแต่ละวิธีแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ตัวแปรตามหลัก ln(TRANSFER) มีผลการทดสอบโดยรวมสนับสนุนว่าข้อมูลมีความนิ่ง ขณะที่ตัวแปรอิสระบางตัวมีผลการทดสอบทั้งในลักษณะนิ่งและไม่นิ่งแตกต่างกันไปตามวิธีทดสอบ ดังนั้น แบบจำลองจึงไม่ได้อยู่ในกรณีที่ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระมีลักษณะไม่นิ่งพร้อมกัน ซึ่งเป็นกรณีที่อาจก่อให้เกิดปัญหา Spurious Regression ทั้งนี้ การศึกษาจึงคงตัวแปรในระดับเดิมเพื่อให้การตีความผลยังสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ผลของมาตรการ LTV ต่อระดับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย

ผลการประมาณค่าแบบจำลองหลักพบว่า ตัวแปร LTV INTRODUCTION มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.039 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 แสดงให้เห็นว่า ช่วงเวลาที่มีการใช้มาตรการ LTV โดยรวม ทั้งในลักษณะเข้มงวดและผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตาม ระดับนัยสำคัญดังกล่าวอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ จึงควรตีความอย่างระมัดระวังว่า ผลของมาตรการ LTV โดยรวมอาจขึ้นอยู่กับลักษณะของนโยบายและบริบททางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงเวลา

ในขณะที่ตัวแปร LTV RELIEF ซึ่งสะท้อนช่วงเวลาที่มีการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.153 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การผ่อนคลายเกณฑ์ LTV มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยอย่างชัดเจน โดยสามารถตีความได้ว่า ในช่วงที่มีการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV จำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 15 เมื่อควบคุมปัจจัยอื่นในแบบจำลองแล้ว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องข้อจำกัดด้านสินเชื่อ ซึ่งอธิบายว่า การลดข้อจำกัดด้านเงินดาวน์และการเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อสามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคเข้าสู่ตลาดที่อยู่อาศัยได้มากขึ้น

ตารางที่ 4 ผลจากการประมาณค่าแบบจำลอง

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน
LTV INTRODUCTION	0.039*	0.020
LTV RELIEF	0.153***	0.014
ln(GPP)	0.201***	0.044
ln(POPULATION)	0.588**	0.238
INTEREST	-0.034**	0.015
NPL	-0.056**	0.028
HOUSE PRICE	-0.004***	0.001
ln(NEW LAUNCH$_{t-18}$)	0.005**	0.002
OTHER POLICY FEE	-0.058***	0.018
OTHER POLICY PERSONAL TAX	0.152***	0.022
OTHER POLICY LOAN	0.051**	0.023
OTHER POLICY LAND TAX	-0.114**	0.046
Constant	-4.706	3.318
R-squared	0.317	

หมายเหตุ: *** แสดงถึง $p < 0.01$, ** แสดงถึง $p < 0.05$ และ * แสดงถึง $p < 0.10$

สำหรับตัวแปรควบคุมด้านโครงสร้างระดับจังหวัด พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดในรูปลอการิทึมธรรมชาติ หรือ ln(GPP) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.201 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า จังหวัดที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่หรือมีระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจสูง มีแนวโน้มที่จะมีจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยสูงขึ้น ขณะที่จำนวนประชากรในรูปลอการิทึมธรรมชาติ หรือ ln(POPULATION) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.588 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในแบบจำลองหลัก แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างจำนวนประชากรกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวควรตีความด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากไม่พบระดับนัยสำคัญทางสถิติเมื่อใช้ Robust Standard Errors แบบ Cluster ที่ระดับจังหวัด

ในด้านปัจจัยทางการเงิน พบว่า อัตราดอกเบี้ยนโยบายมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.034 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ต้นทุนการกู้ยืมและภาระการผ่อนชำระของผู้บริโภคสูงขึ้น ส่งผลให้จำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยลดลง นอกจากนี้ อัตราส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หรือ NPL มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.056 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สะท้อนว่า เมื่อคุณภาพสินเชื่อในระบบการเงินลดลง สถาบันการเงินอาจเข้มงวดต่อการอนุมัติสินเชื่อมากขึ้น ส่งผลให้ธุรกรรมในตลาดที่อยู่อาศัยลดลง

ในด้านราคาและอุปทาน พบว่า ดัชนีราคาที่อยู่อาศัยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.004 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า ราคาที่อยู่อาศัยที่สูงขึ้นมีความสัมพันธ์กับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับหลักอุปสงค์ ส่วนจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่ที่หน่วงเวลา 18 เดือน มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.005 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า อุปทานที่อยู่อาศัยที่เปิดตัวในอดีตมีความสัมพันธ์กับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ในช่วงเวลาต่อมา สอดคล้องกับลักษณะของตลาดที่อยู่อาศัยที่ต้องใช้ระยะเวลาตั้งแต่การเปิดตัวโครงการ การก่อสร้าง จนถึงการส่งมอบและโอนกรรมสิทธิ์

เมื่อพิจารณามาตรการภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับภาคอสังหาริมทรัพย์ พบว่า มาตรการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและมาตรการสนับสนุนด้านสินเชื่อมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.152 และ 0.051 ตามลำดับ และมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่มาตรการลดค่าธรรมเนียมโอนและจดจำนอง และมาตรการลดอัตราภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมีความสัมพันธ์เชิงลบกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.058 และ -0.114 ตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนว่ามาตรการภาครัฐแต่ละประเภทอาจส่งผลต่อกิจกรรมในตลาดที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของมาตรการ กลุ่มเป้าหมาย และบริบทเศรษฐกิจในช่วงเวลาที่ดำเนินนโยบาย นอกจากนี้ งานวิจัยได้ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง พบว่า มีปัญหาความแปรปรวนไม่คงที่และอัตสหสัมพันธ์ในข้อมูลพาแนล จึงใช้ Driscoll–Kraay Standard Errors ในการประมาณค่าแบบจำลองหลัก เพื่อให้ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานมีความเหมาะสมมากขึ้น และทำให้การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

การทดสอบความมั่นคงของผลการประมาณค่าด้วย Robust Standard Errors แบบ Cluster ที่ระดับจังหวัด พบว่าทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรสำคัญยังคงสอดคล้องกับแบบจำลองหลัก โดยเฉพาะตัวแปร LTV INTRODUCTION ที่ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 และตัวแปร LTV RELIEF ที่ยังคงมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาหลักเกี่ยวกับมาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV มีความคงทนต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีการประมาณค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ตัวแปร ln(POPULATION) แม้ยังคงมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก แต่ไม่พบระดับนัยสำคัญทางสถิติเมื่อใช้ Robust Standard Errors แบบ Cluster ที่ระดับจังหวัด จึงควรตีความผลของจำนวนประชากรด้วยความระมัดระวัง

ตารางที่ 5 ผลการประมาณค่าของแบบจำลอง Fixed Effects (FE) เมื่อใช้ Robust Standard Errors เปรียบเทียบกับแบบจำลองหลัก

ตัวแปร	แบบจำลองหลัก	Robust Standard Errors
LTV INTRODUCTION	0.039*	0.039*
	(0.020)	(0.020)
LTV RELIEF	0.153***	0.153***
	(0.014)	(0.015)
ln(GPP)	0.201***	0.201***
	(0.044)	(0.065)
ln(POPULATION)	0.588**	0.588
	(0.238)	(0.762)
INTEREST	-0.034**	-0.034**
	(0.015)	(0.014)
NPL	-0.056**	-0.056**
	(0.028)	(0.027)
HOUSE PRICE	-0.004***	-0.004**
	(0.001)	(0.002)
ln(NEW LAUNCHt-18)	0.005**	0.005***
	(0.002)	(0.002)

ตารางที่ 5 ผลการประมาณค่าของแบบจำลอง Fixed Effects (FE) เมื่อใช้ Robust Standard Errors เปรียบเทียบกับแบบจำลองหลัก (ต่อ)

ตัวแปร	แบบจำลองหลัก	Robust Standard Errors
OTHER POLICY FEE	-0.058***	-0.058***
	(0.018)	(0.018)
OTHER POLICY PERSONAL TAX	0.152***	0.152***
	(0.022)	(0.018)
OTHER POLICY LOAN	0.051**	0.051**
	(0.023)	(0.021)
OTHER POLICY LAND TAX	-0.114**	-0.114
	(0.046)	(0.076)
Observation	6,930	6,930
R-squared	0.317	0.317
F-statistic	109.340	120.470
Number of Provinces	77	77

เมื่อทดสอบความคงทนของผลการศึกษาโดยเปลี่ยนระยะหน่วงของตัวแปรจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่เป็น 6 เดือน 12 เดือน และ 18 เดือน พบว่า ตัวแปร LTV RELIEF ยังคงมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทุกแบบจำลอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ในช่วงประมาณ 0.150–0.153 สะท้อนว่าผลของมาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV ต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยมีความคงทน แม้เปลี่ยนสมมติฐานเกี่ยวกับระยะเวลาที่อุปทานที่อยู่อาศัยเปิดใหม่ส่งผลต่อการโอนกรรมสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม ตัวแปร LTV INTRODUCTION มีนัยสำคัญเฉพาะในแบบจำลองที่ใช้ Lag 18 เดือนเท่านั้น จึงสะท้อนว่าผลของมาตรการ LTV โดยรวมมีความไม่มั่นคงเท่ากับผลของมาตรการผ่อนคลาย LTV โดยตรง

ตารางที่ 6 ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Fixed Effects (FE) เมื่อเปลี่ยน Lag ของตัวแปรควบคุม

ตัวแปร	Lag 12 เดือน	Lag 6 เดือน	Lag 18 เดือน (แบบจำลองหลัก)
LTV INTRODUCTION	0.020	0.025	0.039*
	(0.019)	(0.019)	(0.020)
LTV RELIEF	0.152***	0.150***	0.153***
	(0.015)	(0.015)	(0.015)
ln(GPP)	0.164**	0.145**	0.201***
	(0.063)	(0.058)	(0.065)
ln(POPULATION)	0.398	0.436	0.588
	(0.697)	(0.620)	(0.762)
INTEREST	-0.042***	-0.043***	-0.034**
	(0.013)	(0.013)	(0.014)
NPL	-0.033	-0.026	-0.056**
	(0.027)	(0.027)	(0.027)
HOUSE PRICE	-0.004**	-0.003	-0.004**
	(0.002)	(0.002)	(0.002)
ln(NEW LAUNCH)	0.005*	0.004	0.005***
	(0.003)	(0.003)	(0.002)
OTHER POLICY FEE	-0.074***	-0.073***	-0.058***
	(0.017)	(0.017)	(0.018)
OTHER POLICY PERSONAL TAX	0.126***	0.119***	0.152***
	(0.018)	(0.018)	(0.018)

ตารางที่ 6 ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Fixed Effects (FE) เมื่อเปลี่ยน Lag ของตัวแปรควบคุม (ต่อ)

ตัวแปร	Lag 12 เดือน	Lag 6 เดือน	Lag 18 เดือน (แบบจำลองหลัก)
OTHER POLICY LOAN	0.044**	0.035*	0.051**
	(0.021)	(0.020)	(0.021)
OTHER POLICY LAND TAX	-0.104	-0.055	-0.114
	(0.070)	(0.076)	(0.076)
Observation	7,392	7,854	6,930
Within R-squared	0.318	0.310	0.317

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Errors) ของค่าสัมประสิทธิ์
โดย *** แสดงถึง p < 0.01, ** แสดงถึง p < 0.05 และ * แสดงถึง p < 0.10

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า มาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลดังกล่าวมีความคงทนต่อการตรวจสอบด้วยวิธี Robustness Check หลายรูปแบบ ขณะที่ปัจจัยเศรษฐกิจและตลาดที่อยู่อาศัยอื่น ๆ ได้แก่ ขนาดเศรษฐกิจระดับจังหวัด จำนวนประชากร อัตราดอกเบี้ย คุณภาพสินเชื่อ ราคาที่อยู่อาศัย และจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่ ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยเช่นกัน ผลการศึกษาจึงสะท้อนว่า การผ่อนคลายเกณฑ์ LTV สามารถเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายที่ช่วยกระตุ้นกิจกรรมในตลาดที่อยู่อาศัยได้ แต่ควรพิจารณาใช้ควบคู่ไปกับบริบททางเศรษฐกิจและปัจจัยพื้นฐานของตลาดในแต่ละช่วงเวลา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลจากการวิจัย พบว่า มาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปร LTV RELIEF มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สะท้อนให้เห็นว่า ในช่วงที่มีการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV จำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงที่ไม่มีการผ่อนคลายมาตรการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV ช่วยลดข้อจำกัดด้านเงินดาวน์และเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อของผู้บริโภค ทำให้ผู้ที่มีความต้องการซื้อที่อยู่อาศัยสามารถเข้าสู่ตลาดได้มากขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดข้อจำกัดด้านการกู้ยืม ซึ่งอธิบายว่า หากข้อจำกัดด้านสินเชื่อถูกผ่อนปรน อุปสงค์ที่อยู่อาศัยซึ่งเคยถูกจำกัดไว้จะสามารถแสดงออกผ่านธุรกรรมการซื้อขายและการโอนกรรมสิทธิ์ได้มากขึ้น

ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับ Zulfikar & Soesilo (2023) ที่ศึกษานโยบาย LTV และความต้องการสินเชื่อที่อยู่อาศัยในประเทศอินโดนีเซีย และพบว่า การผ่อนคลาย LTV ส่งผลเชิงบวกต่อความต้องการสินเชื่อที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะในกลุ่มพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านรายได้และการเข้าถึงสินเชื่อมากกว่า อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้แตกต่างจาก Paramitha et al. (2020) ซึ่งพบว่า การผ่อนคลาย LTV ในประเทศอินโดนีเซียไม่สามารถช่วยกระตุ้นตลาดที่อยู่อาศัยได้มากนัก หากเงื่อนไขของมาตรการไม่สอดคล้องกับสภาพตลาดและกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนว่าประสิทธิผลของมาตรการ LTV ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการผ่อนคลายนโยบายเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับบริบทเศรษฐกิจ เงื่อนไขด้านสินเชื่อ และความพร้อมของผู้บริโภคในช่วงเวลานั้นด้วย ในบริบทของประเทศไทย ผลของมาตรการอาจแตกต่างจากกรณีของอินโดนีเซีย เนื่องจากการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV ของไทยถูกนำมาใช้ในช่วงที่ตลาดที่อยู่อาศัยเผชิญภาวะชะลอตัวและการฟื้นตัวจากเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน รวมทั้งมีมาตรการภาครัฐด้านอสังหาริมทรัพย์อื่นดำเนินควบคู่กัน นอกจากนี้ การศึกษานี้พิจารณาจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ซึ่งสะท้อนธุรกรรมที่เกิดขึ้นจริง ขณะที่งานของ Zulfikar & Soesilo (2023) พิจารณาความต้องการสินเชื่อที่อยู่อาศัย จึงอาจทำให้ผลของมาตรการที่ตรวจพบแตกต่างกันได้

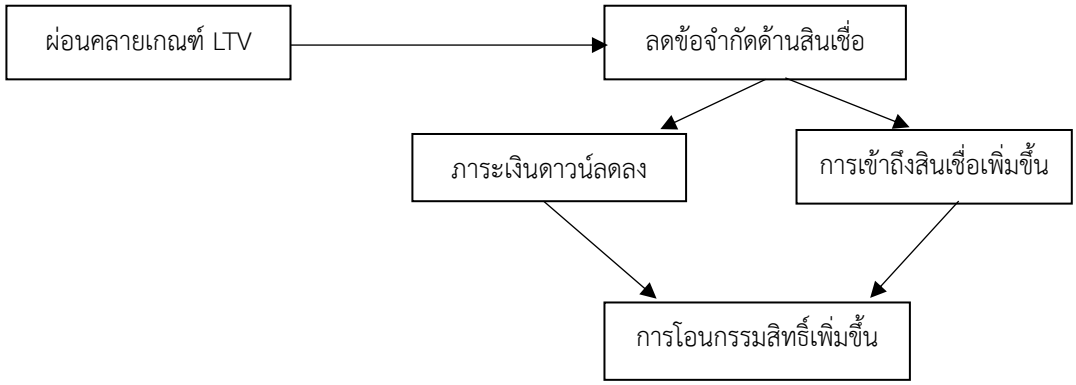
เมื่อเปรียบเทียบกับงานศึกษาในประเทศไทย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ ธัญวรัตม์ อะทะยศ (2566) ซึ่งพบว่าอัตราดอกเบี้ยและปัจจัยทางเศรษฐกิจมีผลต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย โดยผลการศึกษาครั้งนี้พบเช่นเดียวกันว่า

อัตราดอกเบี้ยมีความสัมพันธ์เชิงลบ ขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่า แม้มาตรการ LTV จะมีบทบาทต่อกิจกรรมในตลาดที่อยู่อาศัย แต่ผลของมาตรการยังเกิดขึ้นควบคู่กับภาวะเศรษฐกิจและต้นทุนทางการเงินของผู้บริโภค

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า อัตราดอกเบี้ย ดัชนีราคาที่อยู่อาศัย และอัตราส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักอุปสงค์และแนวคิดด้านต้นทุนการกู้ยืม กล่าวคือ เมื่อราคาที่อยู่อาศัยหรือต้นทุนทางการเงินเพิ่มสูงขึ้น ความสามารถในการซื้อและการเข้าถึงสินเชื่อของผู้บริโภคย่อมลดลง ส่งผลให้กิจกรรมการโอนกรรมสิทธิ์ลดลงตามไปด้วย

สำหรับมาตรการลดค่าธรรมเนียมการโอนและจดจำนอง และมาตรการลดอัตราภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงลบกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย แม้ทิศทางดังกล่าวจะไม่สอดคล้องกับความคาดหมายเชิงนโยบาย แต่ไม่ควรตีความว่ามาตรการดังกล่าวส่งผลให้จำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ลดลงโดยตรง เนื่องจากมาตรการกระตุ้นภาคอสังหาริมทรัพย์มักถูกนำมาใช้ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจหรือตลาดที่อยู่อาศัยชะลอตัว ค่าสัมประสิทธิ์เชิงลบจึงอาจสะท้อนสภาพตลาดที่อ่อนแอในช่วงที่มีการดำเนินมาตรการร่วมด้วย นอกจากนี้ มาตรการลดค่าธรรมเนียมมีลักษณะเป็นการลดต้นทุนในการทำธุรกรรม ขณะที่มาตรการภาษีที่ดินเกี่ยวข้องกับต้นทุนการถือครองทรัพย์สินมากกว่าการตัดสินใจโอนกรรมสิทธิ์โดยตรง จึงอาจไม่สามารถกระตุ้นจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ได้ในทันที ทั้งนี้ ผลดังกล่าวควรตีความเป็นความสัมพันธ์ภายใต้บริบทของช่วงเวลาที่ดำเนินนโยบาย มากกว่าผลเชิงเหตุของมาตรการเพียงอย่างเดียว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยนี้ คือ การชี้ให้เห็นว่า การประเมินผลของมาตรการ LTV ต่อตลาดที่อยู่อาศัยไม่ควรพิจารณาเฉพาะการมีอยู่ของมาตรการ LTV ในภาพรวมเท่านั้น แต่ควรแยกพิจารณาระหว่างมาตรการ LTV โดยรวมกับมาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV โดยเฉพาะ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า มาตรการ LTV โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในระดับหนึ่ง ขณะที่มาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจนและมีนัยสำคัญทางสถิติสูงกว่า สะท้อนให้เห็นว่า ลักษณะของนโยบายมีความสำคัญต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในตลาดที่อยู่อาศัย

ข้อค้นพบดังกล่าวช่วยอธิบายว่า การผ่อนคลายเกณฑ์ LTV อาจส่งผลต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ผ่านกลไกการลดข้อจำกัดด้านสินเชื่อ โดยเฉพาะการลดภาระเงินดาวน์และเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อของผู้ซื้อที่อยู่อาศัย ทำให้อุปสงค์ที่เคยถูกจำกัดสามารถแสดงออกเป็นธุรกรรมการซื้อขายและการโอนกรรมสิทธิ์ได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลของมาตรการดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นโดยลำพัง แต่ต้องพิจารณาร่วมกับปัจจัยอื่น เช่น ขนาดเศรษฐกิจของจังหวัด จำนวนประชากร อัตราดอกเบี้ย คุณภาพสินเชื่อ ราคาที่อยู่อาศัย และจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่ที่มีผลแบบหน่วงเวลา

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเสนอองค์ความรู้ว่า มาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายที่สามารถช่วยกระตุ้นกิจกรรมในตลาดที่อยู่อาศัยได้ แต่ประสิทธิผลของมาตรการจะขึ้นอยู่กับบริบททางเศรษฐกิจ เงื่อนไขด้านสินเชื่อ และโครงสร้างตลาดที่อยู่อาศัยในแต่ละช่วงเวลา การออกแบบนโยบาย LTV ในอนาคตจึงควรมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพตลาดจริง

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า มาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า การผ่อนคลายข้อจำกัดด้านสินเชื่อ โดยเฉพาะการลดภาระเงินดาวน์และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อ มีส่วนช่วยกระตุ้นกิจกรรมการซื้อขายที่อยู่อาศัยให้เกิดขึ้นจริงผ่านการโอนกรรมสิทธิ์

เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปร LTV โดยรวม พบว่า มาตรการ LTV โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์เช่นกัน แต่มีระดับนัยสำคัญต่ำกว่า และมีความคงทนน้อยกว่าผลของมาตรการผ่อนคลาย LTV โดยตรง ผลดังกล่าวสะท้อนว่า ลักษณะของนโยบายมีความสำคัญต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น กล่าวคือ การพิจารณาเฉพาะช่วงที่มีการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมในตลาดที่อยู่อาศัยได้ชัดเจนกว่าการพิจารณามาตรการ LTV ในภาพรวม

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยกับปัจจัยอื่นร่วมด้วย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัด จำนวนประชากร จำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่แบบหน่วงเวลา อัตราดอกเบี้ย อัตราส่วนสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ดัชนีราคาที่อยู่อาศัย และมาตรการภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับภาคอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า มาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV สามารถเป็นเครื่องมือหนึ่งในการกระตุ้นตลาดที่อยู่อาศัยได้ แต่ควรใช้ภายใต้การพิจารณาปัจจัยเศรษฐกิจและสภาพตลาดในแต่ละช่วงเวลาอย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้กำหนดนโยบายควรพิจารณาใช้มาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV อย่างยืดหยุ่นและสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ โดยผลการวิจัยพบว่า มาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาใช้มาตรการดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นตลาดที่อยู่อาศัยในช่วงที่ตลาดชะลอตัว แต่ควรกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขของมาตรการให้เหมาะสมกับสถานการณ์เศรษฐกิจในแต่ละช่วงเวลา

1.2 การออกแบบมาตรการ LTV ควรคำนึงถึงความแตกต่างของตลาดที่อยู่อาศัยในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยระดับจังหวัด เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัด จำนวนประชากร และจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดใหม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย การกำหนดนโยบายจึงไม่ควรพิจารณาเฉพาะภาพรวมระดับประเทศเท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของตลาดในแต่ละพื้นที่ด้วย เพื่อให้มาตรการมีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

1.3 ควรใช้มาตรการ LTV ร่วมกับมาตรการสนับสนุนอื่นอย่างรอบคอบ โดยผลการวิจัยพบว่ามาตรการภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับภาคอสังหาริมทรัพย์มีผลต่อจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์แตกต่างกัน บางมาตรการมีความสัมพันธ์เชิงบวก ขณะที่บางมาตรการมีความสัมพันธ์เชิงลบ ดังนั้น การดำเนินนโยบายเพื่อกระตุ้นตลาดที่อยู่อาศัยควรพิจารณาผลร่วมระหว่างมาตรการ LTV กับมาตรการด้านภาษี ค่าธรรมเนียม และสินเชื่อ เพื่อป้องกันการออกนโยบายที่ซ้ำซ้อนหรือไม่สอดคล้องกับสภาพตลาดจริง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลของมาตรการ LTV แยกตามประเภทที่อยู่อาศัย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้จำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยรวมทุกประเภทเป็นตัวแปรตาม ในการศึกษาครั้งต่อไปควรแยกวิเคราะห์ตามประเภทที่อยู่อาศัย เช่น บ้านเดี่ยว

ทาวน์เฮาส์ อาคารชุด หรืออาคารพาณิชย์ เพื่อให้เห็นว่ามาตรการผ่อนคลายเกณฑ์ LTV ส่งผลต่อที่อยู่อาศัยแต่ละประเภทแตกต่างกันหรือไม่

2.2 ควรเพิ่มการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงพื้นที่ให้ละเอียดมากขึ้น แม้งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลรายจังหวัด แต่การศึกษาครั้งต่อไปอาจขยายการวิเคราะห์ในระดับภูมิภาค เขตเมือง–ชนบท หรือกลุ่มจังหวัดที่มีลักษณะเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน เพื่อให้สามารถอธิบายความแตกต่างของผลกระทบจากมาตรการ LTV ในแต่ละพื้นที่ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรพิจารณาเพิ่มตัวแปรด้านพฤติกรรมผู้บริโภคและเงื่อนไขสินเชื่อของสถาบันการเงิน โดยการศึกษาครั้งต่อไปอาจเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อมั่นผู้บริโภค รายได้ครัวเรือน ภาระหนี้ครัวเรือน อัตราการอนุมัติสินเชื่อ หรือเงื่อนไขการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้สามารถอธิบายกลไกการส่งผ่านของมาตรการ LTV ต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยได้ละเอียดและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). *ข้อมูลสถิติธนาคารแห่งประเทศไทย*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/statistics.html

ธัญวรัตม์ อะทะยศ. (2566). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยในประเทศไทย*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

พัชรา กลิ่นชวนชื่น. (2566). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2567–2569: ธุรกิจที่อยู่อาศัยในกรุงเทพฯ และปริมณฑล*. สืบค้นจาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/real-estate/housing-in-bmr/io/housing-in-bmr-2024-2026.

ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์. (2568). *ข้อมูลจำนวนการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยและจำนวนที่อยู่อาศัยเปิดขายใหม่รายจังหวัด*. สืบค้นจาก https://www.reic.or.th.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). *ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/info/gross-regional-and-provincial-product/

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2568). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร*. สืบค้นจาก https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/mainpage

สิทธิพล วิบูลย์ธนากุล. (2564*). วิกฤติตลาดอสังหาริมทรัพย์ ในวันที่ปัจจัยลบรุมเร้า*. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/128234.

Iacoviello, M. (2005). House prices, borrowing constraints, and monetary policy in the business cycle. *American economic review, 95*(3), 739-764.

Mankiw, N. G. (2021). *Principles of economics*. Boston: Cengage Learning.

Mishkin, F. S. (2019). *The economics of money, banking, and financial markets*. New York: Pearson.

Mokas, D., & Giuliodori, M. (2021). *Effects of LTV announcements in EU economies (Working Paper No. 704)*. Retrieved from https://www.dnb.nl/media/pwxmjpd4/wp_704_update_01092021.pdf.

Paramitha, D., Gamal, A., & Hadi, A. (2020). Loan to value (LTV) ratio policy and its impact to property development. *AIP Conference Proceedings, 2230*, 040021.

Zulfikar, T., & Soesilo, N. I. (2023). Loan-to-value policy and demand for mortgage finance: Evidence from Indonesia. *Jurnal Indonesia Sosial Teknologi, 4*(8), 960–973.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 239-260.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Household Saving and Debt in Thailand Before, During, and After the COVID-19 Pandemic: Evidence from Dynamic Pseudo-Panel Analysis

Hataichanok Lawanwisut[1*] and Nattanicha Chairassamee[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: hataichanok.lawa@ku.th*

ABSTRACT

This article aimed to study the factors affecting household savings and debt and compare these factors across different regions of Thailand before, during, and after the COVID-19 pandemic. While previous studies have largely examined household debt or savings in isolation and focused on single periods, this research fills a critical gap by investigating both dimensions simultaneously across multiple stages of the pandemic using repeated cross-sectional data. The study employed repeated cross-sectional secondary data collected every two years from 2013 to 2025. The data were analyzed using descriptive statistics and econometric analysis through the Dynamic Pseudo-Panel approach estimated by the Ordinary Least Squares (OLS) method with interaction terms. The results of the descriptive analysis indicated that most households had average income higher than total expenditure. However, household savings and debt differed across periods and regions, particularly during the COVID-19 pandemic when household debt increased while saving ability declined in some areas. In addition, differences in demographic and household characteristics were observed, which influenced household financial behavior. The econometric results revealed that factors associated with household savings included gender, age, number of income earners, income, consumption expenditure, non-consumption expenditure, and residential area. When the analysis was conducted by region, the household-level factors that were consistently associated with both household savings and household debt across all regions were the gender, age, household size, number of income earners, income, consumption expenditure, non-consumption expenditure, residential area, and debt repayment.

Keywords: Household Debt, Household Saving, Thailand, Dynamic Pseudo-Panel Analysis

Received: 14 June 2026;
Revised: 20 September 2026;
Accepted: 25 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

เงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19: หลักฐานเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์ข้อมูลแผงจำลองแบบพลวัต

หทัยชนก ลาวัณย์วิสุทธิ์[1*] และ ณัฏฐณิชา ฉายรัศมี[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: hataichanok.lawa@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในประเทศไทย และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 งานวิจัยนี้ช่วยเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ที่สำคัญ โดยศึกษาทั้งสองมิติร่วมกันตลอดช่วงเวลาต่าง ๆ ของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ด้วยการใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบ Repeated cross-sectional ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 – 2568 จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุก 2 ปี รวมทั้งสิ้น 7 ช่วงเวลา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย เงินออม หนี้สิน เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกของครัวเรือน รายได้ ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค ค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่อุปโภคบริโภค การชำระหนี้ครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย และจำนวนผู้ทำงานหารายได้ การวิเคราะห์ใช้สถิติเชิงพรรณนาและวิธีเศรษฐมิติ โดยใช้ Dynamic Pseudo-Panel ในการประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ร่วมกับตัวแปรปฏิสัมพันธ์ (Interaction term) ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่ารายจ่ายรวม อย่างไรก็ตาม ระดับเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ครัวเรือนมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นและความสามารถในการออมลดลง นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างด้านลักษณะประชากร เศรษฐกิจ และโครงสร้างครัวเรือน ซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือน และทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างเงินออมและหนี้สินกับตัวแปรอิสระในทั้ง 3 ช่วงเวลาของภาพรวมทั่วประเทศ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับเงินออม ได้แก่ เพศ อายุ จำนวนผู้หารายได้ รายได้ ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค ค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่อุปโภคบริโภค และเขตที่อยู่อาศัย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับหนี้สิน ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิก จำนวนผู้หารายได้ ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค ค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่อุปโภคบริโภค และการชำระหนี้สิน เมื่อพิจารณาตามภูมิภาค ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับเงินออมและหนี้สินร่วมกันในทุกภูมิภาคเหมือนกัน ได้แก่ เพศ อายุ จำนวนสมาชิก จำนวนผู้หารายได้ รายได้ ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค ค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่อุปโภคบริโภค เขตที่อยู่อาศัย และการชำระหนี้สิน

คำสำคัญ: เงินออมครัวเรือน, หนี้สินครัวเรือน, ประเทศไทย, การวิเคราะห์ข้อมูลแผงจำลองแบบพลวัต

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สถานะทางการเงินของครัวเรือน เป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับฐานราก และมีบทบาทต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมหภาคของประเทศ ตลอดหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเผชิญภาวะเศรษฐกิจเปราะบางจากหลายปัจจัย อาทิ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ภาวะเงินเฟ้อ ต้นทุนพลังงานที่เพิ่มขึ้น และรายได้ของประชาชนที่ไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพ ส่งผลให้ครัวเรือนจำนวนมากประสบข้อจำกัดทางการเงิน ทั้งการขาดสภาพคล่อง ภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น และการขาดเงินออมเพื่อรองรับเหตุการณ์ไม่คาดคิด สะท้อนความเปราะบางของระบบการเงินภาคครัวเรือนอย่างชัดเจน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565)

ปัญหาหนี้ครัวเรือนในประเทศไทย ยังคงอยู่ในระดับสูงและส่งผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว โดยในช่วงปี พ.ศ. 2556 – 2568 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปี พ.ศ. 2556 จากโครงการรถยนต์

คันแรกของรัฐบาลในช่วงปี พ.ศ. 2554–2555 ซึ่งกระตุ้นให้ประชาชนเร่งซื้อรถยนต์เป็นจำนวนมาก จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย (2568) พบว่า สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี พ.ศ. 2556 อยู่ที่ร้อยละ 79.9 และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2564 ที่ร้อยละ 95.5 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างรุนแรง อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นสัดส่วนหนี้ครัวเรือนมีแนวโน้มลดลงจากการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจภายหลังการแพร่ระบาด ซึ่งส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ของไทยขยายตัวตามการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยวและการบริโภคภายในประเทศ ประกอบกับสถาบันการเงินเพิ่มความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง ส่งผลให้การขยายตัวของสินเชื่อเพื่อการบริโภคชะลอตัวลง นอกจากนี้มาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐและธนาคารแห่งประเทศไทย อาทิ โครงการพักชำระหนี้ การปรับโครงสร้างหนี้และการรีไฟแนนซ์ด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีส่วนช่วยบรรเทาภาระทางการเงินและจำกัดการก่อหนี้ใหม่ในบางกลุ่ม ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2566 และ 2568 สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 91.3 และ 86.7 ตามลำดับ แม้จะลดลงเล็กน้อย แต่ยังคงอยู่ในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากล (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568)

สินทรัพย์ทางการเงิน เป็นเครื่องมือสำคัญในการรองรับความเสี่ยง เสริมสร้างสภาพคล่อง และสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนไทยจำนวนมากยังประสบปัญหาในการสะสมสินทรัพย์ทางการเงินจากรายได้ที่อยู่ในระดับต่ำและไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพ รวมถึงภาระหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะช่วงปี พ.ศ. 2556 – 2568 ซึ่งเศรษฐกิจไทยเผชิญความผันผวนจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ เช่น วิกฤตโควิด-19 และการปรับตัวสูงขึ้นของค่าครองชีพ จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2568) พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนไทยในปี พ.ศ. 2556 อยู่ที่ 25,194 บาทต่อเดือน และเพิ่มขึ้นเป็น 28,308 บาทต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2568 อย่างไรก็ดี ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกัน ทำให้ส่วนต่างรายได้ที่สามารถนำไปออมไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน ภาระหนี้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องสะท้อนว่ารายได้จำนวนมากถูกนำไปชำระหนี้ มากกว่าการสะสมเป็นสินทรัพย์ทางการเงินที่สามารถสร้างผลตอบแทนได้ นอกจากนี้ การถือครองสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนไทยยังอยู่ในระดับต่ำและมีความเหลื่อมล้ำสูง โดยร้อยละ 40 ของครัวเรือนถือครองสินทรัพย์ทางการเงินในสัดส่วนต่ำกว่าร้อยละ 10 ของภาระหนี้ที่มีอยู่ อีกทั้งสินทรัพย์ทางการเงินยังกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มครัวเรือนรายได้สูง โดยเฉพาะกลุ่มร้อยละ 20 แรกของประเทศ ขณะที่ครัวเรือนรายได้น้อยส่วนใหญ่แทบไม่มีการถือครองสินทรัพย์ทางการเงินเลย

เมื่อพิจารณาในแต่ละภูมิภาคช่วงปี พ.ศ. 2556 – 2568 พบว่า รายได้เฉลี่ยในระยะยาวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเพิ่มขึ้นตาม ทำให้เงินคงเหลือในการออมเฉลี่ยประมาณ 5,000 – 6,000 บาทต่อเดือน โดยครัวเรือนภาคใต้มีเงินออมมากกว่าภูมิภาคอื่น เนื่องจากมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้ต่ำที่สุดในแต่ละปี ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัด (นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ) มีเงินออมน้อยกว่าภูมิภาคอื่น เนื่องจากมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้มากที่สุดในแต่ละปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2568)

หนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนในประเทศไทยแตกต่างกันอย่างชัดเจนเมื่อจำแนกตามภูมิภาค โดยแต่ละภูมิภาคมีระดับหนี้สินและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน กล่าวคือ กรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัด (นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ) มีหนี้สินเฉลี่ยสูงกว่าภูมิภาคอื่นในหลายปี ขณะที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีระดับหนี้สินและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน สะท้อนว่าครัวเรือนในแต่ละภูมิภาคเผชิญบริบททางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน ทั้งด้านโครงสร้างการประกอบอาชีพ ระดับรายได้ ค่าครองชีพ และโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน ส่งผลให้พฤติกรรมการก่อหนี้และภาระหนี้สินของครัวเรือนแตกต่างกันตามพื้นที่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2568)

จากสถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือนไทยที่ยังคงอยู่ในระดับสูง แม้เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนไทยในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางการเงินระหว่างช่วงเวลา อย่างไรก็ตาม ข้อมูลไม่สามารถติดตามตัวอย่างเดิมในระยะยาวได้ จึงนำ Dynamic Pseudo-Panel มาช่วยจัดกลุ่มข้อมูลให้มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อวิเคราะห์ต่อเนื่องตามระยะเวลา โดยผลการศึกษาจะช่วยให้เข้าใจพลวัตทางการเงินของครัวเรือนและเป็นแนวทางกำหนดนโยบายเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในประเทศไทยในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยในช่วงก่อน ระหว่างและหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

กรอบแนวคิดในการวิจัย

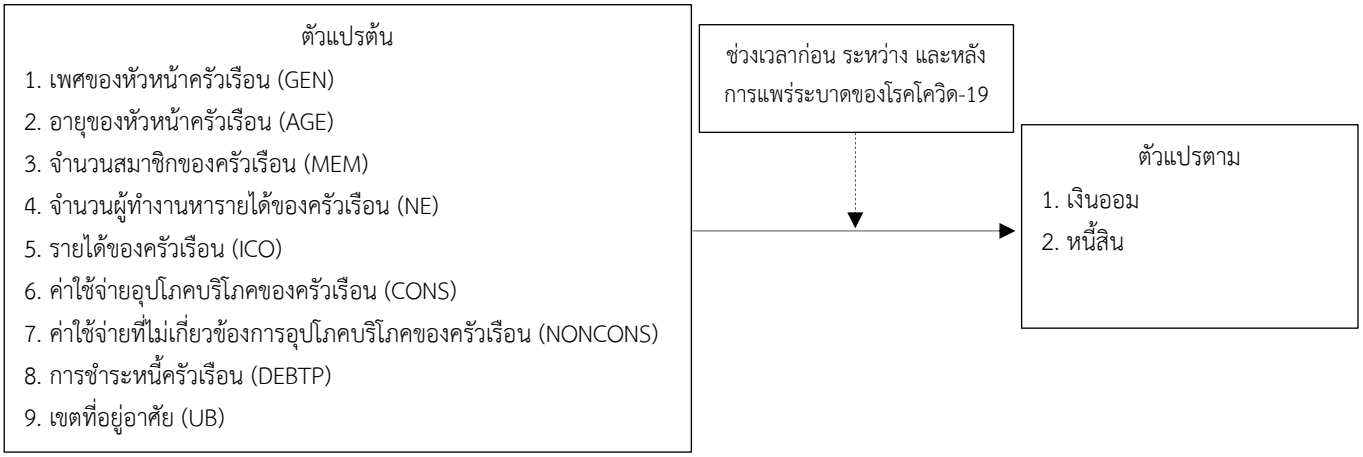
จากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยครั้งนี้เชื่อมโยงกับทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ กล่าวคือ เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น การบริโภคจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่า โดยครัวเรือนที่มีรายได้น้อยมีแนวโน้มการบริโภคส่วนเพิ่มสูงกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูง เนื่องจากครัวเรือนที่มีรายได้น้อยมีค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐาน ส่วนต่างจึงเป็นเงินออม (Keynes, 1936) รวมถึงทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต ซึ่งอธิบายว่าครัวเรือนจะวางแผนการบริโภคและเงินออมให้เหมาะสมกับช่วงวัย โดยช่วงเริ่มทำงานเป็นช่วงที่รายได้อาจไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จึงมักมีการกู้ยืม ต่อมาในช่วงวัยกลางคน รายได้เริ่มเพิ่มขึ้น ทำให้สามารถมีเงินออมสะสมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในวัยชราที่มีรายได้ลดลง (Ando & Modigliani, 1963) นอกจากนี้ Engel's Law อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้และค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ซึ่งสะท้อนความสามารถในการออมของครัวเรือน (Engel, 1857)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนได้ 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรก ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และเงินออม โดย Tafa et al. (2022) พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มมีเงินออมมากกว่าเพศชาย ขณะเดียวกัน ศศิวิมล วรุณศิริปวีณวัฒน์ (2563) พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มมีเงินออมมากกว่าเพศชาย เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม แต่ในทางกลับกัน อายุของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับเงินออม ขณะที่ Bui et al. (2024) พบว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือนและเขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม นอกจากนี้ Kiran & Dhawan (2015) พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีแนวโน้มทำให้เงินออมลดลง ต่อมางานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และหนี้สิน โดย และ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ (2567ข) พบว่า เพศชายมีแนวโน้มมีหนี้สินมากกว่าเพศหญิง และอายุของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับหนี้สิน แต่ในทางกลับกัน ศศิชา หมดมลทิล และศิวพงศ์ ธีรอำพน (2568) พบว่า เพศชายมีแนวโน้มมีหนี้สินน้อยกว่าเพศหญิง และอายุของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์ทางลบกับหนี้สิน ขณะเดียวกัน กมลพรรณ โคจรตระกูล และศิวพงศ์ ธีรอำพน (2566) พบว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์ทางลบกับหนี้สิน และจำนวนสมาชิกของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับหนี้สิน ขณะที่ ปริศนา ส่งศรี และคณะ (2566) พบว่า เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน และจำนวนสมาชิกของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับหนี้สิน

กลุ่มต่อมา ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเงินออม ดังนี้ Tafa et al. (2022) และ Bui et al. (2024) พบว่า รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเงินออม ขณะเดียวกัน นันทกา นันทวิสัย (2552) พบว่า รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม ส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคอุปโภคและจำนวนการชำระหนี้คืนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับเงินออม และอธิพันธ์ วรรณสุริยะ (2567ก) พบว่า จำนวนผู้หารายได้ของครัวเรือน รายได้ของครัวเรือน และเขตที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม แต่ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับเงินออม ขณะที่ Sumastuti (2024) พบว่า รายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม ต่อมางานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับหนี้สิน ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์ และคณะ (2566) และอธิพันธ์ วรรณสุริยะ (2567ข) พบว่า รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับหนี้สิน นอกจากนี้ กมลพรรณ โคจรตระกูล และศิวพงศ์ ธีรอำพน (2566) พบว่า รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือน และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับหนี้สิน ขณะเดียวกัน กานต์พิชชา กองคนขวา และคณะ (2564) พบว่า ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค

ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับหนี้สิน ขณะที่ ปริศนา ส่งศรี และคณะ (2566) พบว่า รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับหนี้สิน แต่จำนวนผู้หารายได้ในครัวเรือนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับหนี้สิน

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปรในการหาความสัมพันธ์เงินออมและหนี้สิน และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน (The Household Socio-Economic Survey) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลรายครัวเรือน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ถึง 2568 อย่างไรก็ตามข้อมูลเก็บรวบรวมทุก 2 ปี ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลจำนวนทั้งหมด 7 ปี โดยเป็นข้อมูลประเภท Repeated cross-sectional Data ซึ่งครอบคลุมช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2556 – 2562 โดยใช้ช่วงปี ได้แก่ ปี พ.ศ. 2556, 2558, 2560 และ 2562 รวมทั้งหมด 174,934 ครัวเรือน ช่วงระหว่างการแพร่ระบาดของโรค คือ ช่วงปี พ.ศ. 2564 รวมทั้งหมด 46,840 ครัวเรือน และช่วงหลังจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ ช่วงปี พ.ศ. 2566 และ 2568 รวมทั้งหมด 100,298 ครัวเรือน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การศึกษาเปรียบเทียบเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในประเทศไทยช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายลักษณะครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามากที่สุด (Maximum) ค่าน้อยที่สุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.2 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในประเทศไทยในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้น ได้ใช้ Dynamic Pseudo-Panel ในการประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) ร่วมกับตัวแปรปฏิสัมพันธ์ (Interaction term) ตามแนวทางของ Deaton (1985) เพื่อสร้างชุดข้อมูล ซึ่งเรียกว่า “ข้อมูลแผงจำลอง (Pseudo-Panel data set)” และเนื่องจากตัวแปรต้นมีตัวแปรทางการเงินของครัวเรือน ซึ่งข้อมูลมีความแตกต่างกันค่อนข้างสูง จึงได้กำหนดข้อมูลที่ติดลบเป็นค่าสูญหาย (Missing values) โดยตัวแปรที่ทำการตัดค่าติดลบ ได้แก่ รายได้ของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน และการชำระหนี้ครัวเรือน และทำการแปลงให้อยู่ในรูปของลอการิทึมธรรมชาติ (Natural Logarithm: ln) เพื่อลดความเบ้ของข้อมูลและลดผลกระทบจากกลุ่มตัวอย่างที่มีมูลค่าผิดปกติ

3. สมมติฐานการวิจัย

จากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยใช้ Dynamic Pseudo-Panel ในการประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) ร่วมกับตัวแปรปฏิสัมพันธ์ (Interaction term) ได้กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

เพศของหัวหน้าครัวเรือน (GEN):

β_1>0 (S) คือ เพศหญิงมีแนวโน้มการออมที่มากกว่าเพศชาย

β_1<0 (D) คือ เพศหญิงมีแนวโน้มมีหนี้สินที่น้อยกว่าเพศชาย

อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE):

β_2>0 (S) คือ อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนที่มากขึ้นมีแนวโน้มการออมที่มากขึ้น

β_2<0 (D) คือ อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนที่มากขึ้นมีแนวโน้มมีหนี้สินที่น้อยลง

จำนวนสมาชิกของครัวเรือน (MEM):

β_3<0 (S) คือ จำนวนสมาชิกเฉลี่ยของครัวเรือนที่มากขึ้นมีแนวโน้มการออมที่น้อยลง

β_3>0 (D) คือ จำนวนสมาชิกเฉลี่ยของครัวเรือนที่มากขึ้นมีแนวโน้มมีหนี้สินที่มากขึ้น

รายได้ของครัวเรือน (ICO):

β_4>0 (S) คือ รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่มากขึ้นมีแนวโน้มการออมที่มากขึ้น

β_4<0 (D) คือ รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนมากขึ้นมีแนวโน้มมีหนี้สินที่น้อยลง

ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของครัวเรือน (CONS):

β_5<0 (S) คือ ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเฉลี่ยของครัวเรือนที่มากขึ้นมีแนวโน้มการออมที่น้อยลง

β_5>0 (D) คือ ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเฉลี่ยของครัวเรือนที่มากขึ้นมีแนวโน้มมีหนี้สินที่มากขึ้น

ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน (NONCONS):

β_6<0 (S) คือ ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยของครัวเรือนที่มากขึ้นมีแนวโน้มการออมที่น้อยลง

β_6>0 (D) คือ ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยของครัวเรือนที่มากขึ้นมีแนวโน้มมีหนี้สินที่มากขึ้น

การชำระหนี้ครัวเรือน (DEBTP):

β_7<0 (S) คือ การชำระหนี้ครัวเรือนเฉลี่ยที่มากขึ้นมีแนวโน้มการออมที่น้อยลง

β_7<0 (D) คือ การชำระหนี้ครัวเรือนเฉลี่ยที่มากขึ้นมีแนวโน้มมีหนี้สินที่น้อยลง

จำนวนผู้ทำงานหารายได้ของครัวเรือน (NE)**:**

β_8>0 (S) คือ จำนวนผู้ทำงานหารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่มากขึ้นมีแนวโน้มการออมที่มากขึ้น

β_8<0 (D) คือ จำนวนผู้ทำงานหารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่มากขึ้นมีแนวโน้มมีหนี้สินที่น้อยลง

เขตที่อยู่อาศัย (UB):

β_9<0 (S) คือ เขตที่อยู่อาศัยในเมืองมีแนวโน้มการออมที่น้อยกว่าเขตที่อยู่อาศัยนอกเมือง

β_9>0 (D) คือ เขตที่อยู่อาศัยในเมืองมีแนวโน้มมีหนี้สินที่มากกว่าเขตที่อยู่อาศัยนอกเมือง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ประเภท Repeated cross-sectional แบบรายปี โดยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษานำมาจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน (The Household Socio-Economic Survey) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลรายครัวเรือน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 - 2568 อย่างไรก็ตาม ข้อมูลรายได้ หนี้สิน และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุก 2 ปี รวมทั้งสิ้น 7 ช่วงเวลา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เพื่ออธิบายลักษณะครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามากที่สุด ค่าน้อยที่สุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อมูลที่เป็นข้อมูลประเภท Repeated cross-sectional Data กล่าวคือ มีการเก็บข้อมูลทุกปี แต่เป็นการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนใหม่ในแต่ละครั้ง ทำให้ไม่สามารถติดตามครัวเรือนเดิมได้ ดังนั้น เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 การศึกษาครั้งนี้ใช้ “ข้อมูลแผงจำลอง (Dynamic Pseudo-Panel)” ในการประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) ร่วมกับตัวแปรปฏิสัมพันธ์ (Interaction term) โดยการนำข้อมูลมาจัดกลุ่มเป็น Cohorts ตามลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา โดยการศึกษาครั้งนี้เลือกใช้ปีเกิด โดยเรียกว่า กลุ่มรุ่นเกิด (Birth-year cohorts) ซึ่งคำนวณกลุ่มจากปีสำรวจลบด้วยอายุของหัวหน้าครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนที่มีปีเกิดเดียวกันถูกจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น จำนวนข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา 322,072 ครัวเรือน โดยข้อมูลก่อนตัดค่าสูญหายมีทั้งหมด 99 รุ่น (กำหนดตามปีเกิดรายปี) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 7 ปี ทั้งนี้ จำนวนตัวอย่างในแต่ละแบบจำลองแตกต่างกันเล็กน้อย (596–621 ตัวอย่าง) เนื่องจากบางตัวแปรมีค่าสูญหาย และขนาดของแต่ละ Cohort ต้องมีจำนวนสมาชิกไม่น้อยกว่า 500 คน ซึ่งจะถือว่าเพียงพอต่อการวิเคราะห์เชิงสถิติ (Verbeek, 1993)

วิธีข้างต้น จะทำให้กลุ่มรุ่นเกิด (Birth-year cohorts) ทำหน้าที่เป็นมิติภาคตัดขวางของข้อมูลแผง และติดตามข้อมูลของแต่ละรุ่นเกิดตามช่วงเวลา (Time dimension) ทำให้สามารถจำลองการติดตามพฤติกรรมของกลุ่มคนรุ่นเดียวกันในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง เสมือนเป็นข้อมูลแผงจริง (Panel data) โดยค่าของแต่ละตัวแปรได้จากการนำค่าของตัวแปรในแต่กลุ่มรุ่นเกิดนำมาหาค่าเฉลี่ยของกลุ่ม เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อ และเนื่องจากการวิเคราะห์มีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา เฉพาะเมื่อเปรียบเทียบ ก่อน ระหว่าง และหลังการแพร่ระบาดโควิด ทำให้มีการใส่ค่าปฏิสัมพันธ์ (Interaction term) ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม โดยกำหนดให้ก่อนปีพ.ศ. 2562 หรือช่วงก่อนโควิด (Pre) เป็นช่วงเวลาฐาน ในขณะที่ปีพ.ศ. 2564 ช่วงระหว่างโควิด-19 (During) และปีพ.ศ. 2566 และ 2568 หรือช่วงหลังโควิด (Post) โดยสามารถแสดงสมการได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\ln\overline{S_{ct}} = {} & \alpha_{ct} + \beta_1\overline{\mathrm{GEN}_{ct}} + \beta_2\overline{\mathrm{AGE}_{ct}} + \beta_3\overline{\mathrm{MEM}_{ct}} + \beta_4\ln\overline{\mathrm{ICO}_{ct}} + \beta_5\ln\overline{\mathrm{CONS}_{ct}} + \beta_6\ln\overline{\mathrm{NONCONS}_{ct}} \\ & + \beta_7\ln\overline{\mathrm{DEBTP}_{ct}} + \beta_8\overline{\mathrm{NE}_{ct}} + \beta_9\overline{\mathrm{UB}_{ct}} + \beta_{10}\mathrm{During}_t + \beta_{11}\mathrm{Post}_t + \beta_{12}(\overline{\mathrm{GEN}_{ct}} \times \mathrm{During}_t) \\ & + \beta_{13}(\overline{\mathrm{GEN}_{ct}} \times \mathrm{Post}_t) + \beta_{14}(\overline{\mathrm{AGE}_{ct}} \times \mathrm{During}_t) + \beta_{15}(\overline{\mathrm{AGE}_{ct}} \times \mathrm{Post}_t) \\ & + \beta_{16}(\overline{\mathrm{MEM}_{ct}} \times \mathrm{During}_t) + \beta_{17}(\overline{\mathrm{MEM}_{ct}} \times \mathrm{Post}_t) + \beta_{18}(\ln\overline{\mathrm{ICO}_{ct}} \times \mathrm{During}_t) \\ & + \beta_{19}(\ln\overline{\mathrm{ICO}_{ct}} \times \mathrm{Post}_t) + \beta_{20}(\ln\overline{\mathrm{CONS}_{ct}} \times \mathrm{During}_t) + \beta_{21}(\ln\overline{\mathrm{CONS}_{ct}} \times \mathrm{Post}_t) \\ & + \beta_{22}(\ln\overline{\mathrm{NONCONS}_{ct}} \times \mathrm{During}_t) + \beta_{23}(\ln\overline{\mathrm{NONCONS}_{ct}} \times \mathrm{Post}_t) \\ & + \beta_{24}(\ln\overline{\mathrm{DEBTP}_{ct}} \times \mathrm{During}_t) + \beta_{25}(\ln\overline{\mathrm{DEBTP}_{ct}} \times \mathrm{Post}_t) + \beta_{26}(\overline{\mathrm{NE}_{ct}} \times \mathrm{During}_t) \\ & + \beta_{27}(\overline{\mathrm{NE}_{ct}} \times \mathrm{Post}_t) + \beta_{28}(\overline{\mathrm{UB}_{ct}} \times \mathrm{During}_t) + \beta_{29}(\overline{\mathrm{UB}_{ct}} \times \mathrm{Post}_t) + \mu_{ct} + \varepsilon_{ct} + \gamma_t\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}ln\overline{D_{ct}} = {} & \alpha_{ct} + \beta_1\overline{GEN_{ct}} + \beta_2\overline{AGE_{ct}} + \beta_3\overline{MEM_{ct}} + \beta_4ln\overline{ICO_{ct}} + \beta_5ln\overline{CONS_{ct}} + \beta_6ln\overline{NONCONS_{ct}} \\ & + \beta_7ln\overline{DEBTP_{ct}} + \beta_8\overline{NE_{ct}} + \beta_9\overline{UB_{ct}} + \beta_{10}During_t + \beta_{11}Post_t \\ & + \beta_{12}(\overline{GEN_{ct}} \times During_t) + \beta_{13}(\overline{GEN_{ct}} \times Post_t) + \beta_{14}(\overline{AGE_{ct}} \times During_t) \\ & + \beta_{15}(\overline{AGE_{ct}} \times Post_t) + \beta_{16}(\overline{MEM_{ct}} \times During_t) + \beta_{17}(\overline{MEM_{ct}} \times Post_t) \\ & + \beta_{18}(ln\overline{ICO_{ct}} \times During_t) + \beta_{19}(ln\overline{ICO_{ct}} \times Post_t) + \beta_{20}(ln\overline{CONS_{ct}} \times During_t) \\ & + \beta_{21}(ln\overline{CONS_{ct}} \times Post_t) + \beta_{22}(ln\overline{NONCONS_{ct}} \times During_t) \\ & + \beta_{23}(ln\overline{NONCONS_{ct}} \times Post_t) + \beta_{24}(ln\overline{DEBTP_{ct}} \times During_t) \\ & + \beta_{25}(ln\overline{DEBTP_{ct}} \times Post_t) + \beta_{26}(\overline{NE_{ct}} \times During_t) + \beta_{27}(\overline{NE_{ct}} \times Post_t) \\ & + \beta_{28}(\overline{UB_{ct}} \times During_t) + \beta_{29}(\overline{UB_{ct}} \times Post_t) + \mu_{ct} + \varepsilon_{ct} + \gamma_t\end{aligned}$$

โดยที่ $ln\overline{S_{ct}}$ = ลอการิทึมของค่าเฉลี่ยเงินออมของกลุ่ม cohort ในปีที่ t

$ln\overline{D_{ct}}$ = ลอการิทึมของค่าเฉลี่ยหนี้สินของกลุ่ม cohort ในปีที่ t

$\overline{GEN_{ct}}$ = ค่าเฉลี่ยเพศของหัวหน้าครัวเรือนของกลุ่ม cohort ในปีที่ t

$\overline{\text{AGE}_{ct}}$ = อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนของกลุ่ม cohort ในปีที่ t

$\overline{\text{MEM}_{ct}}$ = จำนวนสมาชิกเฉลี่ยของครัวเรือนของกลุ่ม cohort ในปีที่ t

$\overline{\text{NE}_{ct}}$ = จำนวนผู้ทำงานหารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนของกลุ่ม cohort ในปีที่ t

$\ln\overline{\text{ICO}_{ct}}$ = ลอการิทึมของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนของกลุ่ม cohort ในปีที่ t

$\ln\overline{\text{CONS}_{ct}}$ = ลอการิทึมของค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเฉลี่ยของครัวเรือนของกลุ่ม cohort ในปีที่ t

$\ln\overline{\text{NONCONS}_{ct}}$ = ลอการิทึมของค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องการอุปโภคบริโภค เฉลี่ยของครัวเรือนของกลุ่ม cohort ในปีที่ t

$\ln\overline{\text{DEBTP}_{ct}}$ = ลอการิทึมของการชำระหนี้ครัวเรือนเฉลี่ยของกลุ่ม cohort ในปีที่ t

$\overline{\text{UB}_{ct}}$ = เขตที่อยู่อาศัยเฉลี่ยของกลุ่ม cohort ในปีที่ t

During_t = ตัวแปรหุ่นแสดงช่วงเวลาระหว่างโควิด ซึ่งกำหนดให้เท่ากับ 1 หากเป็นปีพ.ศ. 2564 และกำหนดให้เท่ากับ “ศูนย์” หากเป็นช่วงเวลาอื่น

Post_t = ตัวแปรหุ่นแสดงช่วงเวลาหลังโควิด ซึ่งกำหนดให้เท่ากับ 1 หากเป็นปีพ.ศ. 2566 และ 2568 และกำหนดให้เท่ากับ “ศูนย์” หากเป็นช่วงเวลาอื่น

μ_{ct} = ผลกระทบที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามเวลาในแต่ละ Cohort (Cohort fixed effect)

ε_{ct} = ค่าคลาดเคลื่อน

γ_t = ผลกระทบเฉพาะปี

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในประเทศไทยในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

สำหรับการศึกษาเปรียบเทียบเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในประเทศไทยในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า ทั้ง 3 ช่วงเวลา หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.01, 57.35 และ 55.04 ตามลำดับ อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนเท่ากับ 54.11, 56.19 และ 55.61 ปี ตามลำดับช่วงเวลา สะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนถึงวัยสูงอายุ นอกจากนี้ ครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 2.86, 2.79 และ 2.61 คน ตามลำดับช่วงเวลา และมีผู้ทำงานหารายได้เฉลี่ย 1.64, 1.58 และ 1.50 คน ตามลำดับช่วงเวลา ซึ่งบ่งชี้ถึงภาวะพึ่งพิงภายในครัวเรือน สำหรับเขตที่อยู่อาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลในทุกช่วงเวลา

ครัวเรือนมีค่าเฉลี่ยรายได้ในช่วง 25,673.37 – 27,562.12 บาท รายได้ที่มีค่าสูงสุดเท่ากับ 8,820,684 บาท แต่ในทางกลับกัน รายได้ที่มีค่าต่ำสุดมีค่าเท่ากับ 0 บาท ซึ่งสะท้อนได้ว่า ความแตกต่างและการกระจายตัวของรายได้ค่อนข้างมาก สำหรับค่าใช้จ่ายของครัวเรือน พบว่า ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเฉลี่ยตั้งแต่ 10,337.99 – 10,987.28 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยตั้งแต่ 2,542.1 – 2,782.66 บาท โดยเมื่อพิจารณาร่วมกันพบว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนยังต่ำกว่ารายได้เฉลี่ย ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการคงเหลือรายได้สำหรับการออมหรือใช้จ่ายในด้านอื่นของครัวเรือน

การชำระหนี้ของครัวเรือนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดทั้ง 3 ช่วงเวลา โดยมีค่าสูงสุดในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 ลดลงในช่วงการแพร่ระบาดโควิด-19 และมีค่าต่ำสุดในช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 มีค่าสูงที่สุด สะท้อนถึงความแตกต่างของการชำระหนี้ระหว่างครัวเรือนที่ค่อนข้างมาก ขณะที่ช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่าการชำระหนี้ของครัวเรือนมีการกระจายตัวลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเวลาก่อนหน้า

ครัวเรือนมีการออมเพิ่มขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดโควิด-19 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาด ซึ่งอาจอธิบายได้จากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและความกังวลต่อรายได้ในอนาคต ทำให้ครัวเรือนมีพฤติกรรมการออมเพื่อป้องกันความเสี่ยงมากขึ้น นอกจากนี้ มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดและการจำกัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจยังส่งผลให้ครัวเรือนลดการใช้จ่ายบางประเภท จึงสามารถเก็บออมได้มากขึ้น

ตารางที่ 1 สรุปลักษณะทั่วไปของตัวแปร

ตัวแปร		ช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด			ช่วงการแพร่ระบาดโควิด			ช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด		
		ความถี่ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย [std. dev]	ค่าสูงสุด {ค่าต่ำสุด}	ความถี่ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย [std. dev]	ค่าสูงสุด {ค่าต่ำสุด}	ความถี่ (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย [std. dev]	ค่าสูงสุด {ค่าต่ำสุด}
S		-	131,132.2 [812,386.8]	220,000,000 {0}	-	137,495.6 [1,561,433]	300,000,000 {0}	-	131,544.7 [805,706.5]	200,000,000 {0}
D		-	174,795.2 [663,108.6]	94,000,000 {0}	-	210,911 [765,130.1]	70,000,000 {0}	-	178,622.3 [557,079]	28,000,000 {0}
GEN	Female	106,440 (61.01)	-	-	26,826 (57.35)	-	-	55.194 (55.04)	-	-
	Male	68,035 (38.99)	-	-	19,949 (42.65)	-	-	45,078 (44.96)	-	-
AGE		-	54.11 [15.18]	105 {15}	-	56.19 [14.91]	99 {15}	-	55.61 [15.62]	105 {15}
MEM		-	2.86 [1.55]	23 {1}	-	2.79 [1.56]	20 {1}	-	2.61 [1.51]	17 {1}
NE		-	1.64 [1.05]	12 {0}	-	1.58 [1.05]	10 {0}	-	1.50 [1.04]	8 {0}
ICO		--	25,673.37 [52,390.1]	8,820,684 {0}	-	26,166.17 [34,997.71]	2,862,588 {61}	-	27,562.12 [34,818]	3,337,083 {0}
CONS		-	10,337.99 [12,818.21]	2,100,526 {200}	-	10,372.22 [10,591.71]	411,647 {480}	-	10,987.28 [10,889.85]	697,607 {432}
NONCONS		-	2,542.1 [4,542.11]	210,591 {0}	-	2,601.43 [5,505.52]	628,446 {0}	-	2,782.66 [5,004.33]	607,871 {0}
DEBTP		-	3,658.19 [11,891.45]	991,667 {0}	-	3,601.642 [11,068.09]	999,998 {0}	-	3,090.877 [9,093.191]	614,166 {0}
UB	Municipal	104,665 (59.99)	-	-	26,488 (56.63)	-	-	56,926 (56.77)	-	-
	Non-Municipal	69,810 (40.01)	-	-	20,287 (43.37)	-	-	43,346 (43.23)	-	-

หมายเหตุ: หน่วยของความถี่ตัวแปรเพศ (GEN) คือ คน

หน่วยของความถี่ตัวแปรที่อยู่อาศัย (UB) คือ ครัวเรือน

หนี้สินของครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละช่วงเวลาต่าง ๆ โดยช่วงการแพร่ระบาดโควิด ครัวเรือนมีหนี้สินเฉลี่ยมากที่สุด ตามมาด้วยช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด และช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด อธิบายได้ว่า ในช่วงการแพร่ระบาดโควิด เป็นช่วงที่เศรษฐกิจภายในและภายนอกประเทศเกิดความผันผวน ส่งผลให้ครัวเรือนต่าง ๆ ได้รับผลกระทบทั้งในด้านรายรับที่น้อยลง รายจ่ายที่เพิ่มขึ้น และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ยากขึ้น ทำให้ครัวเรือนขาดสภาพคล่อง ส่งผลให้ครัวเรือนจำเป็นต้องมีหนี้สินเพิ่มขึ้น และในช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด เศรษฐกิจภายในประเทศกลับมาฟื้นตัว ทำให้รายได้ของครัวเรือนต่าง ๆ มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจในประเทศ และการมีนโยบายภาครัฐที่เข้ามาช่วยพยุงครัวเรือนที่มีหนี้สิน ทำให้ช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิดค่าเฉลี่ยหนี้สินลดลงจากช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด แต่ยังมากกว่าช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

ในขณะที่การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้น ได้แบ่งแยกรายละเอียดผลการศึกษาออกเป็น

เงินออมของครัวเรือน และหนี้สินของครัวเรือน โดยมีการทดสอบปัญหา Multicollinearity ด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF) พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวในทุกแบบจำลอง ทั้งระดับประเทศและภูมิภาค พบว่าค่า VIF อยู่ในช่วง 1.25 ถึง 9.24 โดยตัวแปรทุกตัวมีค่า VIF ต่ำกว่า 10 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันเองที่รุนแรงจนส่งผลต่อความแม่นยำของค่าประมาณการ แบบจำลองดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและเงินออมกับหนี้สินของครัวเรือนได้อย่างน่าเชื่อถือ (Hair et al., 2019) รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบปัญหา Multicollinearity ของตัวแปรด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF)

ตัวแปร	VIF				
	ทั่วประเทศ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
GEN	1.84	1.60	1.27	1.39	1.59
AGE	5.73	4.86	2.98	3.99	2.70
MEM	8.11	5.61	5.66	7.26	4.51
NE	9.05	6.01	6.44	6.71	4.61
lnICO	8.39	8.16	9.24	6.20	4.85
lnCONS	5.94	6.77	7.38	5.21	3.27
lnNONCONS	7.04	4.42	5.41	6.74	3.98
lnDEBTP	5.26	3.29	3.99	4.65	2.95
UB	1.47	1.28	1.25	1.51	1.32

2.1 เงินออมของครัวเรือน

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินออมของครัวเรือน จำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย

ตัวแปร	ทั่วประเทศ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
Female (Ref:Male)	0.035	0.68	0.164	0.218	0.269
	(0.987)	(1.799)	(1.411)	(0.717)	(0.744)
Female*During	0.241	2.59**	-1.851*	-1.098	0.312
	(1.219)	(1.026)	(0.956)	(2.231)	(0.889)
Female*Post	2.709**	0.426	-2.883*	0.160	0.189
	(1.124)	(1.035)	(1.644)	(0.979)	(0.404)
AGE	0.036*	0.067**	0.022	0.006	0.047
	(0.019)	(0.033)	(0.023)	(0.033)	(0.036)
AGE*During	0.011	0.056*	-0.006	-0.005	0.027
	(0.02)	(0.03)	(0.024)	(0.043)	(0.029)
AGE*Post	0.014	0.069**	-0.004	-0.014	0.025
	(0.02)	(0.031)	(0.025)	(0.033)	(0.030)
MEM	-0.465	-0.519	-0.253	-0.230	-0.765
	(0.619)	(0.558)	(0.774)	(0.589)	(0.556)
MEM*During	-0.432	0.167	0.173	-0.314	-1.015***
	(0.381)	(0.461)	(0.440)	(0.817)	(0.298)
MEM*Post	-0.084	0.203	0.508	0.409	-0.538**
	(0.487)	(0.525)	(0.367)	(0.368)	(0.250)
NE	0.008	0.189	-0.330	0.646	0.656
	(0.540)	(0.766)	(0.825)	(0.844)	(0.494)
NE*During	-0.647*	0.566	-1.259**	0.141	0.634
	(0.353)	(0.478)	(0.501)	(0.807)	(0.434)
NE*Post	0.023	1.231**	-1.194**	0.176	0.044
	(0.378)	(0.561)	(0.591)	(0.472)	(0.376)

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินออมของครัวเรือน จำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย (ต่อ)

ตัวแปร	ทั่วประเทศ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
lnICO	0.118	1.314**	-0.023	0.738	-0.701
	(0.647)	(0.594)	(0.706)	(0.524)	(0.523)
lnICO*During	2.492***	1.009*	1.578*	1.436	1.492**
	(0.880)	(0.582)	(0.907)	(1.438)	(0.613)
lnICO*Post	0.136	0.054	1.570**	1.361*	0.794
	(0.731)	(0.749)	(0.745)	(0.697)	(0.501)
lnCONS	1.438***	1.652**	1.522*	2.135***	1.231*
	(0.508)	(0.767)	(0.893)	(0.628)	(0.646)
lnCONS*During	-0.675	0.902	-0.135	2.907*	0.531
	(0.83)	(0.704)	(0.907)	(1.625)	(0.370)
lnCONS*Post	0.547	-0.221	0.375	-0.295	0.3
	(0.956)	(0.937)	(0.840)	(0.687)	(0.322)
lnNONCONS	0.96***	0.093	0.667**	0.627*	0.512
	(0.220)	(0.319)	(0.258)	(0.336)	(0.379)
lnNONCONS*	0.823***	0.082	0.248	-0.6	-0.091
During	(0.256)	(0.139)	(0.291)	(0.873)	(0.180)
lnNONCONS*Post	0.627***	0.31	0.252	0.570	0.267
	(0.281)	(0.226)	(0.389)	(0.457)	(0.168)
lnDEBTP	-0.142	0.273**	0.155	-0.137	0.122
	(0.101)	(0.137)	(0.219)	(0.111)	(0.152)
lnDEBTP*During	-0.138	-0.047	0.274*	0.363	0.067
	(0.144)	(0.057)	(0.159)	(0.353)	(0.060)
lnDEBTP*Post	0.112	0.006	0.168*	-0.02	0.031
	(0.084)	(0.055)	(0.088)	(0.062)	(0.060)
Non-Municipal	-1.234	-1.120	-2.00**	0.058	-0.030
(Ref:Municipal)	(0.946)	(2.048)	(1.007)	(1.181)	(1.346)
Non-Municipal	2.164**	-1.656*	1.411	-0.522	2.133***
*During	(0.982)	(0.843)	(0.879)	(2.071)	(0.612)
Non-Municipal	-0.31	-1.676*	-2.670	-0.508	0.248
*Post	(0.959)	(0.852)	(1.685)	(0.812)	(0.798)
R^2	0.709	0.538	0.586	0.562	0.437
Obs	621	608	601	607	596
Controls	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Cohort fixed effects	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Period fixed effects	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า std.error

ค่าสัมประสิทธิ์ในช่วงระหว่าง และหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 เป็นผลกระทบรวม (Total effect) ซึ่งคำนวณจากผลรวมของสัมประสิทธิ์ตัวแปรหลักและสัมประสิทธิ์ปฏิสัมพันธ์

*** , ** , * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 , 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

จากตารางที่ 3 ในช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 เพศหญิงมีความสัมพันธ์กับเงินออมเพิ่มขึ้นมากกว่าเพศชายร้อยละ 1,401.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 ขณะที่การวิเคราะห์รายภูมิภาคพบความแตกต่าง โดยเพศหญิงในภาคกลางมีความสัมพันธ์กับเงินออมเพิ่มขึ้นในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 ส่วนเพศหญิงในภาคเหนือมีความสัมพันธ์กับเงินออมลดลงทั้งในช่วงการแพร่ระบาดและหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อายุของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 เมื่ออายุเพิ่มขึ้น 1 ปี เงินออมของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.67 สำหรับการวิเคราะห์รายภูมิภาค

พบว่า ภาคกลางมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันทุกช่วงเวลา โดยเมื่ออายุเพิ่มขึ้น 1 ปี เงินออมของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.93, 5.76 และ 7.14 ในช่วงก่อนการแพร่ระบาด ระหว่างการแพร่ระบาด และหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับเงินออมของครัวเรือนภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น 1 คน เงินออมของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 63.8 และ 41.6 ในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดและช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ตามลำดับ

จำนวนผู้ทำงานหารายได้ในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับเงินออมแตกต่างกันตามช่วงเวลาและภูมิภาค โดยทั่วประเทศ ช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 จำนวนผู้ทำงานหารายได้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับเงินออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เมื่อจำนวนผู้ทำงานหารายได้เพิ่มขึ้น 1 คน เงินออมของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 47.6 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 สำหรับการวิเคราะห์รายภูมิภาค พบว่า ในช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ครัวเรือนในภาคกลางมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม โดยเมื่อจำนวนผู้ทำงานหารายได้เพิ่มขึ้น 1 คน เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 242.5 ขณะที่ภาคเหนือมีความสัมพันธ์เชิงลบทั้งในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดและหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยเงินออมจะลดลงร้อยละ 71.6 และ 69.7 ตามลำดับ ซึ่งทุกผลมีนัยสำคัญทางสถิติ

รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.492 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 สำหรับการวิเคราะห์รายภูมิภาค พบว่า ภาคกลางมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.314 นอกจากนี้ ในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.009, 1.578 และ 1.492 ตามลำดับ ขณะที่ในช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมเช่นกัน เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ1.570 และ 1.361 ตามลำดับ ซึ่งทุกผลมีนัยสำคัญทางสถิติ

ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 ความสัมพันธ์ดังกล่าวพบทั้งในระดับประเทศ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ กล่าวคือ เมื่อค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.438, 1.652, 1.522, 2.135 และ 1.231 ตามลำดับ นอกจากนี้ ในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงมีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยเมื่อค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.907 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19

ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภคมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 ความสัมพันธ์ดังกล่าวพบทั้งในระดับประเทศ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวคือ เมื่อค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.960, 0.667 และ 0.627 ตามลำดับ นอกจากนี้ ในระดับประเทศยังพบความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างต่อเนื่องในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดและหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยเมื่อค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.823 และ 0.627 ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ

การชำระหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางภูมิภาค โดยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 ของภาคกลาง เมื่อการชำระหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.273 ขณะที่ภาคเหนือพบความสัมพันธ์เชิงบวกในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดและหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยเมื่อการชำระหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.274 และ 0.168 ตามลำดับ เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19

เขตที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับเงินออมแตกต่างกันตามภูมิภาคและช่วงเวลา โดยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 ครัวเรือนนอกเขตเทศบาลในภาคเหนือมีความสัมพันธ์กับเงินออมต่ำกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาลร้อยละ

86.47 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 ครัวเรือนนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศและในภาคใต้มีความสัมพันธ์กับเงินออมสูงกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาลร้อยละ 770.59 และ 744.01 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ภาคกลางพบความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม โดยครัวเรือนนอกเขตเทศบาลมีความสัมพันธ์กับเงินออมต่ำกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาลร้อยละ 80.91 และ 81.29 ในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดและหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 หนี้สินของครัวเรือน

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของครัวเรือน จำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย

ตัวแปร	ทั่วประเทศ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
Female (Ref:Male)	0.002	0.643	0.289	0.045	-0.722
	(0.804)	(0.570)	(0.624)	(1.034)	(1.364)
Female*During	-0.33	1.418	1.677	-0.229	-0.964
	(1.401)	(2.137)	(1.09)	(1.203)	(2.068)
Female*Post	1.583	-0.347	-4.299***	0.933	-0.875
	(1.098)	(1.230)	(1.587)	(1.004)	(1.254)
AGE	-0.037*	-0.032**	-0.013	-0.032	0.041
	(0.019)	(0.015)	(0.026)	(0.034)	(0.035)
AGE*During	-0.046**	-0.056*	-0.023	-0.044	0.027
	(0.02)	(0.030)	(0.028)	(0.035)	(0.036)
AGE*Post	-0.040***	-0.055***	-0.039	-0.053	0.011
	(0.02)	(0.021)	(0.027)	(0.038)	(0.038)
MEM	0.005	-0.316	-0.369	-0.745	0.312
	(0.329)	(0.218)	(0.340)	(0.472)	(0.509)
MEM*During	0.694*	0.562	0.613*	-0.578	-0.513
	(0.39)	(0.822)	(0.333)	(0.390)	(0.396)
MEM*Post	0.204	0.636	0.692	0.784	1.022*
	(0.287)	(0.741)	(0.442)	(0.549)	(0.531)
NE	-1.285***	0.271	-0.726**	-0.153	-0.31
	(0.477)	(0.383)	(0.349)	(0.605)	(0.667)
NE*During	-1.585***	-0.924	-1.330***	-0.397	-0.192
	(0.330)	(0.738)	(0.506)	(0.429)	(0.612)
NE*Post	-0.629	-0.692	-1.757***	-0.126	-0.323
	(0.414)	(0.637)	(0.518)	(0.536)	(0.539)
lnICO	0.006	-0.264	-0.063	-0.127	-1.754**
	(0.408)	(0.404)	(0.721)	(0.394)	(0.720)
lnICO*During	-0.122	1.375	-0.676	1.351	1.470*
	(0.735)	(1.117)	(0.694)	(0.867)	(0.764)
lnICO*Post	1.023	0.720	0.716	0.996	-0.556
	(0.677)	(0.631)	(1.059)	(0.982)	(0.595)
lnCONS	0.121	-0.244	0.811	1.745***	0.48
	(0.426)	(0.416)	(0.591)	(0.639)	(0.803)
lnCONS*During	-1.443	-1.641	0.884	-0.416	-1.12**
	(0.883)	(1.537)	(1.052)	(1.414)	(0.534)
lnCONS*Post	-2.204**	-0.677	-1.381	-0.172	-0.793
	(0.929)	(0.665)	(1.102)	(0.921)	(0.614)
lnNONCONS	0.607***	0.236***	0.6***	0.184	0.845***
	(0.166)	(0.090)	(0.207)	(0.222)	(0.283)
lnNONCONS*During	0.968***	0.183	0.367**	-0.493	-0.372
	(0.281)	(0.283)	(0.140)	(0.541)	(0.527)

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินของครัวเรือน จำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย (ต่อ)

ตัวแปร	ทั่วประเทศ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
lnNONCONS*Post	-0.254	0.107	0.462	-1.864***	-0.510
	(0.229)	(0.323)	(0.544)	(0.488)	(0.373)
lnDEBTP	1.273***	1.392***	1.002***	0.883***	0.974***
	(0.141)	(0.049)	(0.152)	(0.182)	(0.144)
lnDEBTP*During	1.261***	1.480***	1.170***	1.363***	1.502***
	(0.144)	(0.091)	(0.157)	(0.192)	(0.121)
lnDEBTP*Post	1.658***	1.126***	1.035***	1.451***	1.348***
	(0.102)	(0.149)	(0.198)	(0.174)	(0.066)
Non-Municipal	-0.122	-0.907	-0.997	0.690	-2.567
(Ref:Municipal)	(0.557)	(0.564)	(0.678)	(1.196)	(1.620)
Non-Municipal	1.46	1.374	0.443	-0.124	0.331
*During	(1.148)	(1.212)	(0.858)	(1.048)	(0.884)
Non-Municipal	-3.762	-1.431	-2.253**	-6.628	-1.234
*Post	(1.997)	(0.985)	(0.908)	(2.188)	(0.863)
R^2	0.913	0.910	0.846	0.777	0.780
Obs	621	608	601	607	596
Controls	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Cohort fixed effects	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Period fixed effects	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า std.error

ค่าสัมประสิทธิ์ในช่วงระหว่าง และหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 เป็นผลกระทบรวม (Total effect) ซึ่งคำนวณจากผลรวมของสัมประสิทธิ์ตัวแปรหลักและสัมประสิทธิ์ปฏิสัมพันธ์

*** , ** , * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 , 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

จากตารางที่ 4 ในช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ของภาคเหนือ เพศหญิงมีความสัมพันธ์กับหนี้สินที่ลดลงมากกว่าเพศชายร้อยละ 98.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19

อายุของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในระดับประเทศและภาคกลาง โดยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 เมื่ออายุเพิ่มขึ้น 1 ปี หนี้สินของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 3.63 และ 3.15 ตามลำดับ ขณะที่ในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 ของระดับประเทศและภาคกลาง พบว่า เมื่ออายุเพิ่มขึ้น 1 ปี หนี้สินของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 4.50 และ 5.45 ตามลำดับ ต่อมาช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ของระดับประเทศและภาคกลาง พบว่า เมื่ออายุเพิ่มขึ้น 1 ปี หนี้สินของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 3.92 และ 5.35 ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 ในระดับประเทศ พบว่า จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น 1 คน หนี้สินของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 100.18 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 สำหรับการวิเคราะห์รายภูมิภาค พบความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน โดยหนี้สินเพิ่มขึ้นร้อยละ 84.61 ในภาคเหนือช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 177.87 ในภาคใต้ช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19

รายได้ของครัวเรือนในภาคใต้มีความสัมพันธ์กับหนี้สินแตกต่างกันตามช่วงเวลา โดยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 รายได้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 1.754 ขณะที่ในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สิน โดยเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.470 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19

ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับหนี้สินแตกต่างกันตามช่วงเวลาและภูมิภาค โดยในระดับประเทศ ช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคมีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เมื่อค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 2.204 ขณะที่

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สิน โดยเมื่อค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.745 อย่างไรก็ตาม ภาคใต้ในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 ความสัมพันธ์ดังกล่าวเปลี่ยนเป็นเชิงลบ โดยหนี้สินลดลงร้อยละ 1.120 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19

ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภคมีความสัมพันธ์กับหนี้สินแตกต่างกันตามช่วงเวลาและภูมิภาค โดยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 ความสัมพันธ์เชิงบวกดังกล่าวพบทั้งในระดับประเทศ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ กล่าวคือ เมื่อค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.607, 0.236, 0.600 และ 0.845 ตามลำดับ นอกจากนี้ ในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 ความสัมพันธ์เชิงบวกยังคงพบในระดับประเทศและภาคเหนือ โดยค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.968 และ 0.367 ตามลำดับ เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์เชิงลบ โดยเมื่อค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินจะลดลงร้อยละ 1.864 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การชำระหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในระดับประเทศ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวพบอย่างต่อเนื่องในช่วงก่อน ระหว่าง และช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 กล่าวคือ เมื่อการชำระหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.883–1.658

เขตที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สินในภาคเหนือ โดยในช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ครัวเรือนนอกเขตเทศบาลมีหนี้สินต่ำกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาลร้อยละ 89.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลการศึกษาเปรียบเทียบเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในประเทศไทยในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า ครัวเรือนมีการออมเงินอย่างสม่ำเสมอ โดยค่าเฉลี่ยเงินออมจากมากไปน้อย ได้แก่ ช่วงระหว่างการแพร่ระบาด ช่วงหลังการแพร่ระบาด และช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 ตามลำดับ ส่วนหนี้สินมีลักษณะเช่นเดียวกัน ได้แก่ ช่วงระหว่างการแพร่ระบาด ช่วงหลังการแพร่ระบาด และช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 ครัวเรือนมีการสะสมทรัพย์สินและภาระหนี้สินไปพร้อมกัน จากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือน ทำให้รายได้ลดลง ขณะที่ค่าใช้จ่ายยังคงมีอยู่ ส่งผลให้หนี้สินเพิ่มขึ้น และบางครัวเรือนมีการออมเพื่อรองรับความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับกานต์มณี การินทร์ (2565) กล่าวว่า แนวโน้มภาระหนี้สินของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์โควิด–19 จะเพิ่มสูงขึ้น

การชำระหนี้ครัวเรือนมีความสามารถลดลงตามลำดับช่วงเวลา ขณะที่รายได้เฉลี่ยสูงกว่าค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคและไม่เกี่ยวกับอุปโภคและบริโภคเฉลี่ยรวมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อจำกัดด้านรายได้ สภาพคล่องของครัวเรือน และมาตรการผ่อนปรนการชำระหนี้ของภาครัฐ ส่งผลให้การชำระหนี้ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ขณะที่รายได้เฉลี่ยสูงกว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ย ทำให้ครัวเรือนยังมีศักยภาพในการออม เนื่องจากเงินออมเป็นส่วนที่เหลือจากรายได้หลังหักค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับกานต์พิชชา กองคนขวา และคณะ (2564) พบว่า ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่วนใหญ่จะไม่สร้างภาระหนี้มากกว่ารายได้ โดยลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้น้อยกว่ารายได้เพื่อใช้ในการชำระหนี้

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า เพศของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมในช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยเพศหญิงมีความสัมพันธ์กับเงินออมเพิ่มขึ้นมากกว่าเพศชายร้อยละ 1,401.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 เนื่องจากเพศหญิงมักให้ความสำคัญกับการออมเพื่อสร้างความมั่นคงและรองรับความไม่แน่นอนในอนาคต ประกอบกับพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ระมัดระวังและการบริหาร

การเงิน จึงมีแนวโน้มการออมมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล วรุณศิริ ปวีณวัฒน์ (2563) และ Tafa et al. (2022) ที่พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มมีเงินออมมากกว่าเพศชาย เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า เพศของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมในภาคกลางช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยเพศหญิงมีความสัมพันธ์กับเงินออมเพิ่มขึ้นมากกว่าเพศชายร้อยละ 1,232.89 และมีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สินในภาคเหนือช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยเพศหญิงมีความสัมพันธ์กับหนี้สินลดลงมากกว่าเพศชายร้อยละ 98.6 เนื่องจากภาคเหนือซึ่งพึ่งพาภาคเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวต้องใช้เวลาฟื้นตัวหลังการแพร่ระบาด ส่งผลให้หัวหน้าครัวเรือนเพศชายซึ่งมีแนวโน้มยอมรับความเสี่ยงทางการเงินมากกว่า อาจมีหนี้สินสูงกว่าเพศหญิง ขณะที่ภาคกลางพึ่งพากิจกรรมทางเศรษฐกิจและได้รับผลกระทบจากโควิด-19 อย่างมาก ทำให้ความแตกต่างด้านเพศของหัวหน้าครัวเรือนส่งผลต่อการออม โดยเพศหญิงมีแนวโน้มใช้จ่ายอย่างระมัดระวังมากกว่า

อายุของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยเมื่ออายุเพิ่มขึ้น 1 ปี เงินออมของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.67 สอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตที่อธิบายว่า บุคคลในวัยหนุ่มสาวมีแนวโน้มก่อหนี้เพื่อรักษาระดับการบริโภค ขณะที่เมื่ออายุเพิ่มขึ้นจะมีการสะสมเงินออมเพื่อใช้ในวัยชรา ผลการศึกษาสอดคล้องกับ Bui et al. (2024) ที่พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมของครัวเรือน เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า อายุของกลุ่มภาคกลางในช่วงก่อนและหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม โดยเมื่ออายุเพิ่มขึ้น 1 ปี เงินออมของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.93 และ 7.14 ตามลำดับ เนื่องจากภาคกลางเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ มีโอกาสในการจ้างงานและสร้างรายได้ เมื่ออายุมากขึ้น รายได้และการสะสมเงินออมจึงเพิ่มขึ้นตามวัย

ในส่วนของหนี้สิน พบว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สินทุกช่วงเวลา โดยอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี หนี้สินของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 3.63, 4.50 และ 3.92 ในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพรรณ โคจรตระกูล และศิวพงศ์ ธีรอำพน (2566) ศศิชา หมดมลทิล และศิวพงศ์ ธีรอำพน (2568) ที่พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สินของครัวเรือน เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า อายุของกลุ่มภาคกลางในช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สิน โดยอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี หนี้สินของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 5.35 เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากมักมีรายได้และฐานะทางการเงินที่มั่นคงกว่า ส่งผลให้แนวโน้มการก่อหนี้ในช่วงเศรษฐกิจฟื้นตัวลดลง เนื่องจากสามารถใช้รายได้ของตนเองรองรับค่าใช้จ่ายหรือต่อยอดได้โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งการก่อหนี้

จำนวนสมาชิกของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สินในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น 1 คน หนี้สินของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 100.18 เนื่องจากจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ขณะที่ช่วงการแพร่ระบาดรายได้ลดลง จึงทำให้หนี้สินเพิ่มขึ้นได้ตามแนวคิดของ Ernst Engel ผลการศึกษาด้านหนี้สินสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพรรณ โคจรตระกูล และศิวพงศ์ ธีรอำพน (2566) ปริศนา ส่งศรี และคณะ (2566) ที่พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สิน เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า จำนวนสมาชิกของครัวเรือนในภาคเหนือช่วงการแพร่ระบาดโควิด-19 และภาคใต้ช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สิน โดยจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น 1 คน หนี้สินเพิ่มขึ้นร้อยละ 84.61 และ 177.87 ตามลำดับ และสอดคล้องกับความสัมพันธ์กับเงินออมในเชิงลบ โดยจำนวนสมาชิกของครัวเรือนในภาคใต้ช่วงการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับเงินออม เมื่อจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น 1 คน เงินออมลดลงร้อยละ 63.8

จำนวนผู้ทำงานหารายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับเงินออมในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยจำนวนผู้ทำงานหารายได้เพิ่มขึ้น 1 คน เงินออมของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 47.6 แม้ครัวเรือนจะมีสมาชิกหารายได้เพิ่มขึ้น แต่ช่วงการแพร่ระบาดทำให้รายได้รวมมีความไม่แน่นอนและอาจลดลง ขณะที่ค่าใช้จ่ายยังคงมีอยู่ ทำให้รายได้ส่วนที่เหลือสำหรับการออมลดลง ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ (2567ก) พบว่า จำนวนผู้ทำงานหารายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า จำนวนผู้ทำงานหารายได้ของครัวเรือนในภาคเหนือช่วงระหว่างและหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับเงินออม โดยจำนวนผู้ทำงานหารายได้เพิ่มขึ้น 1 คน เงินออมลดลงร้อยละ 71.6 และ 69.7 ตามลำดับ

ในส่วนของหนี้สิน พบว่า จำนวนผู้ทำงานหารายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สินในช่วงก่อนและระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยจำนวนผู้ทำงานหารายได้เพิ่มขึ้น 1 คน หนี้สินของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 72.34 และ 79.50 ตามลำดับ จากทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ อธิบายได้ว่า ระดับการบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบัน เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจากจำนวนผู้หารายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคเพิ่มขึ้นไม่เท่ากับรายได้ ส่วนที่เหลือจึงสามารถนำมาลดหนี้สินได้ ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริศนา ส่งศรี และคณะ (2566) พบว่า จำนวนผู้ทำงานหารายได้ของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับหนี้สิน เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า จำนวนผู้ทำงานหารายได้ของครัวเรือนในภาคเหนือช่วงระหว่างและหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สิน โดยจำนวนผู้ทำงานหารายได้เพิ่มขึ้น 1 คน หนี้สินลดลงร้อยละ 73.54 และ 82.75 ตามลำดับ

รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.492 จากทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต ครัวเรือนวางแผนการบริโภคและการออมโดยอาศัยรายได้ที่คาดว่าจะได้รับตลอดช่วงชีวิต เพื่อรักษาระดับการบริโภคให้ต่อเนื่อง ดังนั้น ครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่าจึงมีแนวโน้มออมมากขึ้นเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินและรองรับความไม่แน่นอนในอนาคต ผลการศึกษาด้านเงินออมสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทกา นันทวิสัย (2552) อธิพันธ์ วรรณสุริยะ (2567ก) Tafa et al. (2022) Sumastuti (2024) Bui et al. (2024) พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า ภาคกลางช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 ภาคเหนือช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 และภาคใต้ช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม โดยรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.314, 1.570 และ 1.492 ตามลำดับ

รายได้ของครัวเรือนในภาคใต้ช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สิน โดยรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 1.754 เนื่องจากมีการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการลงทุนทั้งในภาคเกษตรและธุรกิจ โดยครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่าจะมีโอกาสเข้าถึงสินเชื่อในระบบมากกว่า จึงมีแนวโน้มก่อหนี้เพื่อประกอบอาชีพและลงทุนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญ

ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.438 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sumastuti (2024) ที่พบว่า ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.135 เนื่องจากช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในระดับปกติ เมื่อครัวเรือนมีการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคสูงขึ้น มักแสดงว่ามีรายได้สูงขึ้นก่อน จึงสะท้อนว่ามีศักยภาพในการออมเพิ่มขึ้นตามรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์

ในส่วนของหนี้สิน พบว่า ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สินในช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินของครัวเรือนจะลดลงร้อยละ 2.204 เนื่องจากหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 หลายครัวเรือนเริ่มฟื้นตัวจากภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ส่งผลให้มีรายได้มากขึ้นและสามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายได้ จึงไม่มีความจำเป็นในการกู้ยืมมากขึ้น แม้ค่าใช้จ่ายจะสูงขึ้นก็ตาม ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับ กานต์พิชชา กองคนขวา และคณะ (2564) กมลพรรณ โคจรตระกูล และศิวพงศ์ ธีรอำพน (2566) พบว่า ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สิน เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สินในช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.745 เนื่องจากครัวเรือนอาจมีค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคที่จำเป็นมากกว่ารายได้ จึงมีแนวโน้มพึ่งพาการก่อหนี้เพื่อรองรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นมากขึ้น

ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สินในช่วงก่อนและระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.607 และ 0.968 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพรรณ โคจรตระกูล และศิวพงศ์ ธีรอำพน (2566) ที่พบว่า ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องการอุปโภค

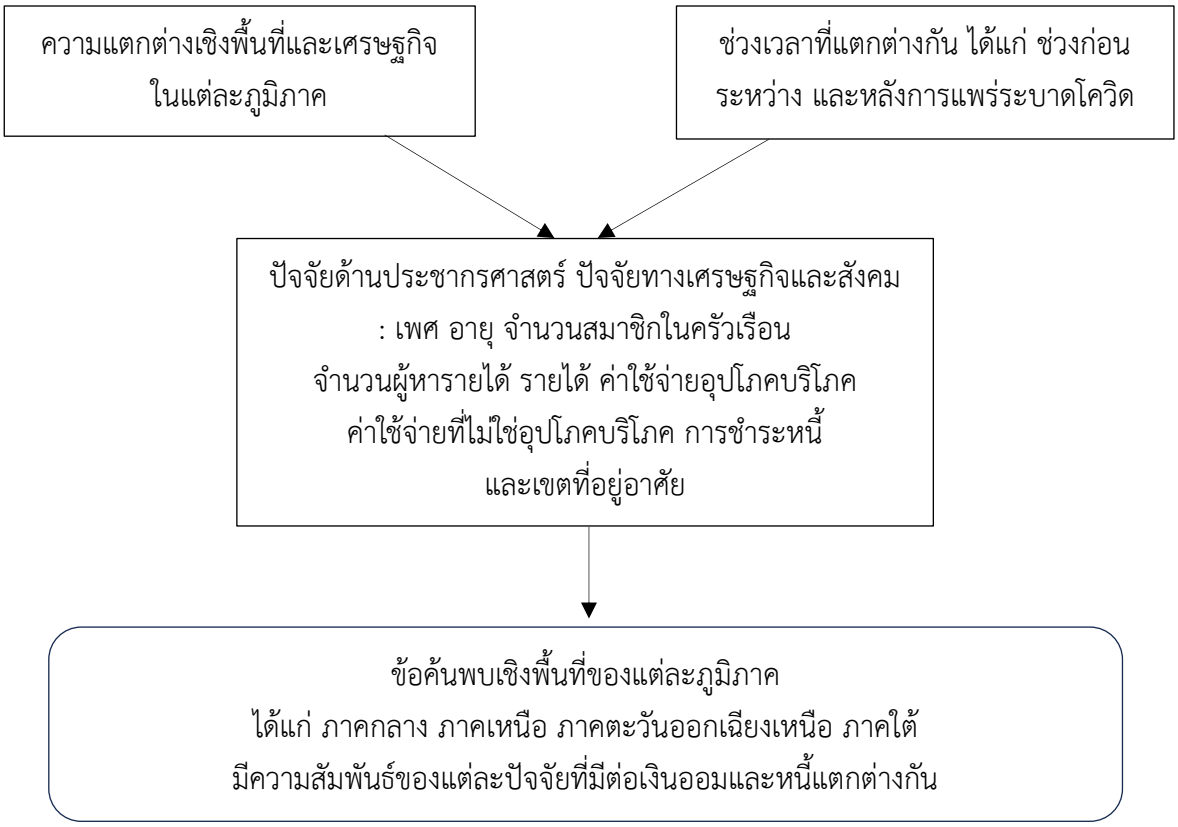
บริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สิน เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า ค่าใช้จ่ายดังกล่าวของครัวเรือนในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สิน โดยค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.236, 0.6 และ 0.845 ตามลำดับ เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องการอุปโภคบริโภคเป็นค่าใช้จ่ายที่สะท้อนการวางแผนในการใช้จ่าย หากมีค่าใช้จ่ายสูงและครัวเรือนไม่มีเงินออม แต่เป็นค่าใช้จ่ายที่เลี่ยงไม่ได้ จึงต้องก่อหนี้เพิ่มขึ้น ในทางกลับกัน ช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สิน โดยค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินจะลดลงร้อยละ 1.864

ในส่วนของค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมทั้ง 3 ช่วงเวลา โดยค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.960, 0.823 และ 0.627 ในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า ค่าใช้จ่ายดังกล่าวของครัวเรือนในภาคเหนือช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม โดยค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.627 เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องการอุปโภคบริโภคเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น เช่น ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา สุขภาพ และการเดินทาง เป็นต้น จึงทำให้ครัวเรือนต้องเพิ่มเงินออมเพื่อรองรับค่าใช้จ่ายที่จะต้องใช้ในอนาคต

การชำระหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สินทั้ง 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยการชำระหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.273, 1.261 และ 1.658 ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า การชำระหนี้ครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้สินทุกช่วงเวลาและทุกภาค โดยการชำระหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หนี้สินจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.883–1.502 และการชำระหนี้ครัวเรือนในภาคกลางช่วงก่อนการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม โดยการชำระหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เงินออมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.273 เนื่องจากภาคกลางเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีรายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง ครัวเรือนจึงมีศักยภาพในการจัดสรรรายได้เพื่อชำระหนี้และออมเงินไปพร้อมกันได้ นอกจากนี้ การที่ครัวเรือนมีการชำระหนี้แต่ยอดหนี้สินไม่ลดลง อาจมีสาเหตุมาจากเม็ดเงินที่ชำระคืนถูกจัดสรรไปเพื่อตัดจ่ายดอกเบี้ยเป็นหลัก ซึ่งไม่เพียงพอที่จะลดเงินต้น ส่งผลให้ฐานเงินต้นที่นำไปคำนวณดอกเบี้ยในงวดถัดไปไม่ปรับลดลง

เขตที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออมในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 โดยครัวเรือนนอกเขตเทศบาลมีเงินออมสูงกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาลร้อยละ 770.59 เนื่องจากเขตที่อยู่อาศัยส่งผลต่อโอกาสทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน รายได้ และค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน โดยครัวเรือนในเขตเทศบาลได้รับผลกระทบจากการชะลอตัวของภาคบริการและการจ้างงานมากกว่า ขณะที่ครัวเรือนนอกเขตเทศบาลมีค่าครองชีพต่ำกว่าและสามารถปรับตัวโดยลดรายจ่ายได้ จึงมีเงินออมมากกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ (2567ก) พบว่า เขตที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า ที่อยู่อาศัยนอกเทศบาลในภาคใต้ช่วงการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินออม โดยครัวเรือนนอกเขตเทศบาลมีเงินออมสูงกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาลร้อยละ 744.01 เนื่องจากนอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่มีค่าครองชีพต่ำกว่าเขตเทศบาล ทำให้ครัวเรือนในภาคใต้ที่อาศัยนอกเขตเทศบาลในช่วงการแพร่ระบาดโควิด-19 ยังสามารถรักษาระดับเงินออมได้ดีกว่า แม้ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว ส่วนที่อยู่อาศัยนอกเทศบาลในภาคเหนือช่วงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับหนี้สิน โดยครัวเรือนนอกเขตเทศบาลมีหนี้สินต่ำกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาลร้อยละ 89.5 เนื่องจากครัวเรือนนอกเขตเทศบาลมีการก่อหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคและการลงทุนต่ำกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาล ประกอบกับหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ครัวเรือนนอกเขตเทศบาลมีแนวโน้มพึ่งพารายได้จากภาคเกษตร จึงพึ่งพาการกู้ยืมน้อยกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาล

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษานี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ โดยชี้ให้เห็นว่า ภูมิภาคเป็นตัวกำหนดบริบทเศรษฐกิจในสังคมให้แตกต่างกันออกไป ส่งผลโดยตรงต่อตัวแปรต้นต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับเงินออมและหนี้สินในแต่ละภูมิภาค เนื่องจากมีกิจกรรมเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เช่น ภาคใต้โดดเด่นด้านการท่องเที่ยว หรือด้านเกษตรกรรมเป็นลักษณะเด่นของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บางพื้นที่มีเขตเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศซึ่งอยู่ในภาคกลาง เป็นต้น เมื่อเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการแพร่ระบาดโควิดอีกยิ่งทำให้เห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ในเขตพื้นที่ภาคใต้ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลสำคัญของประเทศที่พึ่งพิงรายได้จากการบริโภคของผู้อื่นสูง ส่งผลให้เมื่อรายได้ของครัวเรือนลดลงในช่วงระหว่างการแพร่ระบาด จะทำให้เงินออมในครัวเรือนลดลงตาม แต่ในทางกลับกัน ภาคเหนือที่พึ่งพาเกษตรกรรมมากกว่าภาคใต้กลับมีกลไกการปรับตัวที่พึ่งพาตนเอง ส่งผลให้ตัวแปรด้านจำนวนผู้หารายได้ของครัวเรือนมีอิทธิพลต่อเงินออมมากกว่า โดยจะเห็นได้ว่า เมื่อจำนวนผู้หารายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นแม้แต่ในช่วงการแพร่ระบาดโควิด ก็ส่งผลให้เงินออมในครัวเรือนเพิ่มขึ้นเช่นกัน จากตัวอย่างข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การออกแบบนโยบายจำเป็นต้องอิงตามบริบทเชิงพื้นที่ โดยการจำแนกและทำความเข้าใจกลไกความเปราะบางของแต่ละภูมิภาคเป็นลำดับแรก เพื่อให้ความช่วยเหลือสามารถเข้าไปบรรเทาภาระหนี้และสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินได้ตรงจุดและทันท่วงทีตามปัจจัยเสี่ยงที่มีลักษณะเฉพาะในแต่ละพื้นที่

สรุปผลการวิจัย

เงินออมและหนี้สินสะท้อนถึงความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากการแพร่ระบาดโควิด-19 ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสภาวะเศรษฐกิจ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้พบว่า เงินออมและหนี้สินของครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในแต่ละช่วงเวลา โดยช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 ครัวเรือนมีค่าเฉลี่ยเงินออมสูงที่สุด เพิ่มขึ้นจากช่วงก่อนการแพร่ระบาดและยังสูงกว่าช่วงหลังการแพร่ระบาด ขณะที่ค่าเฉลี่ยหนี้สินสูงที่สุดในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดโควิด-19 สูงกว่าทั้งช่วงก่อนและหลังการแพร่ระบาด นอกจากนี้ แม้ครัวเรือนส่วนใหญ่ในทุกช่วงเวลา

มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ย แต่การชำระหนี้มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนจนถึงหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสถานะและภาระทางการเงินของครัวเรือนภายใต้บริบทเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อเงินออมและหนี้สินของครัวเรือนแตกต่างกันตามช่วงเวลาและภูมิภาค โดยประกอบด้วยตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งมีบทบาทต่อสถานะทางการเงินของครัวเรือนแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาภาพรวมทั้งประเทศ พบว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือนและค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภคเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเงินออมอย่างสม่ำเสมอในทุกช่วงเวลา ขณะที่การชำระหนี้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับหนี้สินอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงเวลา ส่วนปัจจัยอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับเงินออมหรือหนี้สินแตกต่างกันตามช่วงก่อน ระหว่างและหลังการแพร่ระบาดโควิด-19 รวมทั้งภูมิภาค สะท้อนให้เห็นว่าบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่มีส่วนกำหนดการออมและการก่อหนี้ของครัวเรือน

โดยสรุป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การแพร่ระบาดโควิด-19 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานะทางการเงินของครัวเรือนทั้งเงินออมและหนี้สิน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมกับสถานะทางการเงินของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลาและภูมิภาค สะท้อนถึงความจำเป็นของการกำหนดนโยบายด้านการออมและการจัดการหนี้สินที่คำนึงถึงบริบทของช่วงเวลาและความแตกต่างเชิงพื้นที่ของครัวเรือนในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ความแตกต่างในแต่ละภูมิภาค พบว่า หลายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเงินออมและหนี้สินแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ สะท้อนให้เห็นว่า บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างอาชีพของแต่ละภูมิภาคอาจส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนแตกต่างกัน ดังนั้น การกำหนดนโยบายหรือมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐไม่ควรใช้แนวทางเดียวกันในทุกพื้นที่ แต่ควรคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละภูมิภาค เพื่อให้การดำเนินนโยบายมีประสิทธิภาพและสามารถช่วยเหลือประชาชนได้ตรงกับปัญหามากขึ้น เช่น ในภาคเหนือ จำนวนผู้หารายได้ของครัวเรือนเป็นปัจจัยสำคัญในการลดหนี้สินของครัวเรือน โดยภาครัฐควรส่งเสริมการประกอบอาชีพและเพิ่มแหล่งรายได้ในชุมชนมากขึ้น เพื่อให้เป็นแรงจูงใจในการประกอบอาชีพของสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่บ้านโดยไม่ประกอบอาชีพมากขึ้น เป็นต้น

1.2 ผลการศึกษาพบว่า รายได้มีความสำคัญต่อเงินออมของครัวเรือน โดยเฉพาะในช่วงระหว่างและหลังการแพร่ระบาดโควิด สะท้อนให้เห็นว่า ครัวเรือนที่มีรายได้มั่นคงจะสามารถรักษาระดับเงินออมและรับมือกับภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนได้ดีกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ไม่แน่นอน ดังนั้น ภาครัฐควรส่งเสริมการสร้างรายได้และเพิ่มความมั่นคงทางอาชีพของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานที่มีความเปราะบางทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มแรงงานนอกระบบ ลูกจ้างรายวัน หรือผู้ประกอบอาชีพอิสระที่ไม่มีรายได้ประจำ ผ่านมาตรการส่งเสริมอาชีพที่เป็นรูปธรรม เช่น การส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสร้างรายได้เสริมในระดับท้องถิ่น เพื่อช่วยให้กลุ่มเหล่านี้มีรายได้หลายช่องทางในยามเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ

1.3 จากผลการศึกษา พบว่า ครัวเรือนมีการชำระหนี้เป็นประจำแต่ปัญหาหนี้ครัวเรือนก็ยังคงพบเห็นตลอดช่วงการศึกษา คือ ยอดหนี้คงค้างไม่ลดลง ซึ่งอาจจะสะท้อนได้ว่า ครัวเรือนที่มีการชำระหนี้สินอาจจะกำลังชำระดอกเบี้ยเพียงอย่างเดียว ดังนั้น ควรจัดทำนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการลดเงินต้น ควบคู่กับการลดภาระดอกเบี้ยในกลุ่มเปราะบางที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ และนโยบายที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินและการชำระหนี้ให้แก่ประชาชน เพื่อมุ่งเน้นการสร้างวินัยทางการเงินของประชาชนในระยะยาว ซึ่งจะเป็นการลดภาระหนี้สินได้อย่างยั่งยืน เช่น การจัดทำงบประมาณรายรับ–รายจ่ายของครัวเรือน การวางแผนการออมและการจัดสรรเงินสำรองฉุกเฉิน การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย ต้นทุนของการก่อหนี้ ผลกระทบของการชำระหนี้ขั้นต่ำ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาประเภทของค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของครัวเรือนให้มีความละเอียดมากขึ้น โดยจำแนกหมวดหมู่ให้อยู่ในระดับย่อยทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับอุปโภคบริโภค และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับอุปโภคบริโภค เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา เป็นต้น เพื่อศึกษาว่าค่าใช้จ่ายแต่ละประเภทมีความสัมพันธ์กับ

เงินออมและหนี้สินของครัวเรือนแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดมาตรการลดภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือนได้อย่างตรงจุดมากยิ่งขึ้น

2.2 การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในพื้นที่ระดับย่อย เช่น จังหวัด หรือพื้นที่ที่มีลักษณะที่น่าสนใจ เช่น พื้นที่กลุ่มจังหวัดเกษตรกรรม พื้นที่กลุ่มจังหวัดท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อให้เห็นความแตกต่างของภายในกลุ่มได้ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเงินออมและหนี้สินแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค การวิเคราะห์ในระดับพื้นที่ที่มีความใกล้เคียงกันทั้งเศรษฐกิจและสังคมอาจช่วยอธิบายความแตกต่างดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น และนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กมลพรรณ โคจรตระกูล และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 5*(4), 171-186.

กานต์พิชชา กองคนขวา, สุกัญญา จินดาธรรม, วรัญญา ต้อนรับ และ ณัฐพร ปาละวงศ์ (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุต่อการบริหารหนี้ส่วนบุคคลของกลุ่มวัยทำงานในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา: ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 14*(1), 41-71.

กานต์มณี การินทร์. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนในสถานการณ์ช่วงโควิด-19 ของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5*(2), 458-472.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2565*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/content/dam/bot/image/research-and-publications/2565ThaiFLsurvey.pdf.

_____. (2568). *รายงานการติดตามเสถียรภาพระบบการเงิน ปี 2568*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research-and-publications/reports/financial-stability-report/FS_Review_2025.pdf.

นันทกา นันทวิสัย. (2552). *การศึกษาเปรียบเทียบภาวะการออมของครัวเรือนในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ปริศนา ส่งศรี, กมลลักษณ์ จันทร์ปาน, วิชิต จรุงสุจริตกุล และ นิภารัตน์ นีกตรีพงศ์. (2566). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้สินภาคครัวเรือนในช่วง การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิชาการคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2*(1), 99-123.

ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์, ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 6*(2), 25-36.

ศศิชา หมดมลทิล และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการก่อหนี้ในระบบและนอกระบบของครัวเรือน. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 7*(2), 1-14.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2568). *การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2568 ทั่วราชอาณาจักร*. สืบค้นจาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2026/20260505141117_55523.pdf.

อธิพันธ์ วรรณสุริยะ. (2567ก). ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่ออัตราการออมของครัวเรือนไทยหลังวิกฤตโควิด 19. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 6*(2), 95-115.

_____. (2567ข). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 16*(4), 139-158.

Ando, A., & Modigliani, F. (1963). *The “Life Cycle” Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Tests*. *The American Economic Review, 53*(1), 55–84.

Bui, D., Dräger, L., Hayo, B., & Nghiem, G. (2024). *The marginal propensity to consume and household savings during the COVID-19 pandemic: Evidence from Thailand and Vietnam* (Working Paper No. 717). Hannover: Leibniz University Hannover.

Engel, E. (1857). *Die Productions- und Consumtionsverhältnisse des Königreichs Sachsen*. *Zeitschrift des Statistischen Bureaus des Königlich Sächsischen Ministeriums des Innern, 8*, 1–54.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate Data Analysis*. (8th ed.). Delhi: Cengage Learning India Pvt.Ltd.

Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. London: Macmillan.

Kiran, T., & Dhawan, S. (2015). *The impact of family size on savings and consumption expenditure of industrial workers: A cross-sectional study*. *American Journal of Economics and Business Administration, 7*(4), 177–184.

Sumastuti, E. (2024). Assessing Household Financial Behavior During COVID-19: A Focus on Expenditure and Savings. *Daengku: Journal of Humanities and Social Sciences Innovation, 4*, 909-919.

Tafa, S., Bajrami, R., Shabani, G., & Gashi, A. (2022). The impact of the COVID-19 pandemic on household income, consumption, and saving. *Corporate and Business Strategy Review, 3*, 296-305.

Verbeek, M. J. C. M. (1996). *Pseudo Panel Data*. In L. Mátyás & P. Sevestre (Eds.), *The Econometrics of Panel Data: Handbook of Theory and Applications* (2nd revised ed., pp. 280–292). Dordrecht, Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 261-280.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

The Impact of Geo-economic Uncertainty on Trade and Foreign Direct Investment between Thailand and China

Thamonphat Wattanapornprom[1*] and Saksit Budsayaplakorn[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: thamonphat.w@ku.th*

ABSTRACT

This study examines (1) the impact of geo-economic uncertainty under the context of the trade war between the United States and the People's Republic of China on Thailand–China trade value, and (2) its impact on foreign direct investment from China to Thailand. The Trade Policy Uncertainty Index (TPU) is used as a proxy for geo-economic uncertainty in the dimension of trade policy. The study uses quarterly time-series data from the first quarter of 2009 to the fourth quarter of 2024, covering 64 quarters, and applies the Seemingly Unrelated Regression (SUR) model. The results show that TPU has no statistically significant relationship with Thailand–China trade value or foreign direct investment from China to Thailand. The interaction term between TPU and the Trade War Dummy is also not statistically significant in either the trade or investment equation. Therefore, the study does not find empirical evidence that TPU has a direct relationship with Thailand–China trade and investment under the model used. However, the final model shows that Thailand's GDP and China's GDP have a positive and statistically significant relationship with Thailand–China trade value. Meanwhile, the interaction term between Thailand's GDP and the Trade War Dummy has a negative and statistically significant relationship with trade value, indicating that the relationship between Thailand's GDP and Thailand–China trade changed after the trade war. For the investment equation, SHIBOR has a positive and statistically significant relationship with foreign direct investment from China to Thailand. The findings suggest that Thailand should strengthen its economic fundamentals, improve export competitiveness, adjust its trade structure, and monitor China's financial conditions when designing policies to attract Chinese investment.

Keywords: Geo-economic Uncertainty, Trade Policy Uncertainty, Trade War, Thailand–China Trade, Chinese Foreign Direct Investment, Seemingly Unrelated Regression Model

Received: 5 June 2026;
Revised: 15 September 2026;
Accepted: 27 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ผลกระทบของความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ต่อการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

ธมณภัทร วัฒนพรพรหม[1*] และ ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: thamonphat.w@ku.th*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ผลกระทบของความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ ภายใต้บริบทของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มีต่อมูลค่าการค้าไทย–จีน และ 2) ผลกระทบต่อการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย โดยใช้ดัชนีความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า (Trade Policy Uncertainty: TPU) เป็นตัวแทนของความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ในมิติของนโยบายการค้า การศึกษาใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2552 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2567 รวม 64 ไตรมาส และวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Seemingly Unrelated Regression (SUR) ผลการศึกษาพบว่า TPU ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับมูลค่าการค้าไทย–จีนและการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย อีกทั้งตัวแปรปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TPU กับตัวแปรจำลองสงครามการค้าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งในสมการการค้าและสมการการลงทุน ดังนั้น การศึกษานี้จึงไม่พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า TPU มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับจีนภายใต้แบบจำลองที่ใช้ อย่างไรก็ตาม แบบจำลองสุดท้ายพบว่า GDP ของไทยและ GDP ของจีนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าการค้าไทย–จีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ตัวแปรปฏิสัมพันธ์ระหว่าง GDP ของไทยกับตัวแปรจำลองสงครามการค้ามีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าการค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าความสัมพันธ์ระหว่าง GDP ไทยกับการค้าไทย–จีนเปลี่ยนแปลงไปภายหลังสงครามการค้า สำหรับสมการการลงทุน พบว่า SHIBOR มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาชี้ว่า ประเทศไทยควรเสริมสร้างปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพิ่มขีดความสามารถในการส่งออก ปรับโครงสร้างการค้า และติดตามภาวะการเงินของจีน เพื่อใช้ประกอบการกำหนดนโยบายดึงดูดการลงทุนจากจีน

คำสำคัญ: ความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์, ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า, สงครามการค้า, การค้าไทย–จีน, การลงทุนโดยตรงจากจีน, แบบจำลอง Seemingly Unrelated Regression

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 เศรษฐกิจโลกเผชิญกับความไม่แน่นอนจากความขัดแย้งทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกจากการแข่งขันทางการค้าแบบเดิม ไปสู่การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศมหาอำนาจมากขึ้น โดยสหรัฐอเมริกาได้ใช้มาตรการขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าจากจีนตามมาตรา 301 จากประเด็นด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญา และการแข่งขันทางการค้า ขณะที่จีนได้ตอบโต้ด้วยมาตรการภาษีในลักษณะเดียวกัน ส่งผลให้ความตึงเครียดทางการค้าเพิ่มขึ้นและกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความไม่แน่นอนต่อการค้า การลงทุน และห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศ (Office of the United States Trade Representative [USTR], 2018; Bown, 2021) ความไม่แน่นอนดังกล่าวสามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economic Uncertainty) ซึ่งหมายถึงสถานการณ์ที่รัฐใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจ เช่น ภาษีศุลกากร การจำกัดการส่งออก การควบคุมการลงทุน หรือมาตรการกีดกันทางการค้า เพื่อบรรลุ

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ (Blackwill & Harris, 2016; Farrell & Newman, 2019) ในเชิงปริมาณ งานวิจัยจำนวนหนึ่งนิยมใช้ดัชนีความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า หรือ Trade Policy Uncertainty Index (TPU) เพื่อสะท้อนระดับความไม่แน่นอนด้านนโยบายการค้า โดย Caldara et al. (2020) ชี้ให้เห็นว่า TPU สามารถสะท้อนความไม่แน่นอนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางการค้าได้ โดยเฉพาะในช่วงที่นโยบายการค้าระหว่างประเทศมีความผันผวนสูง

งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า มาตรการภาษีระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนไม่ได้ส่งผลเฉพาะต่อประเทศคู่ขัดแย้งเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อประเทศที่สามผ่านการเบี่ยงเบนทางการค้าและการปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศ เช่น Fajgelbaum et al. (2020) พบว่า สงครามการค้าส่งผลต่อทิศทางการค้าและสวัสดิการทางเศรษฐกิจในวงกว้าง ขณะที่ Freund et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่ามาตรการการค้าของสหรัฐอเมริกามีส่วนทำให้ห่วงโซ่อุปทานโลกปรับตัว โดยหลายประเทศเริ่มหันไปพึ่งพาแหล่งนำเข้าจากประเทศอื่นแทนจีนมากขึ้น นอกจากนี้ Dang et al. (2023) ยังพบหลักฐานของการเบี่ยงเบนทางการค้าในหลายกลุ่มสินค้า ซึ่งสะท้อนว่าสงครามการค้าสามารถเปลี่ยนทิศทางการค้าและฐานการผลิตในระดับภูมิภาคได้

สำหรับประเทศไทย ประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากไทยเป็นประเทศเศรษฐกิจเปิดและมีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับจีนในระดับสูง โดยจีนเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยอย่างต่อเนื่อง และในปี พ.ศ. 2567 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนอยู่ที่ประมาณ 3.39 ล้านล้านบาท หรือ 94,919.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะเดียวกัน ไทยยังขาดดุลการค้ากับจีนประมาณ 1.6 ล้านล้านบาท (กระทรวงพาณิชย์, 2567) นอกจากนี้ จีนยังเป็นแหล่งเงินลงทุนต่างชาติอันดับหนึ่งของไทย โดยมีมูลค่าการลงทุนที่ได้รับอนุมัติส่งเสริมการลงทุน 146,356 ล้านบาท จาก 558 โครงการ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2567) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่า ความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจจีนและความไม่แน่นอนจากสงครามการค้าอาจเกี่ยวข้องกับทิศทางการค้าและการลงทุนของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ยังมุ่งอธิบายผลกระทบของสงครามการค้าในระดับโลก หรือศึกษาเปรียบเทียบหลายประเทศเป็นหลัก ขณะที่งานวิจัยที่เจาะจงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน โดยเฉพาะในมิติของความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า การค้าและการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย ยังมีอยู่ค่อนข้างจำกัด งานวิจัยบางส่วนในบริบทไทย–จีนมักเน้นความสัมพันธ์ด้านการค้า การลงทุน หรือบทบาทของจีนในเศรษฐกิจไทยเป็นรายประเด็น แต่ยังไม่ได้วิเคราะห์อย่างเป็นระบบว่าความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ภายใต้บริบทของสงครามการค้ามีความสัมพันธ์กับมูลค่าการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างไทยกับจีนหรือไม่ และความสัมพันธ์ดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปหลังปี พ.ศ. 2561 หรือไม่

จากช่องว่างดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงพิจารณาทั้งด้านการค้าและการลงทุนโดยตรงร่วมกัน เนื่องจากทั้งสองด้านมีความเชื่อมโยงกันผ่านการผลิต ห่วงโซ่อุปทาน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อีกทั้งยังอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยร่วม เช่น ความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ ภาวะเศรษฐกิจโลก และการเปลี่ยนแปลงของนโยบายระหว่างประเทศ บทความนี้จึงมุ่งตอบคำถามการวิจัยสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) ความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ที่วัดผ่านดัชนี TPU มีความสัมพันธ์กับมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนหรือไม่ และ 2) ความไม่แน่นอนดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทยหรือไม่ นอกจากนี้ ยังพิจารณาว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงไปภายหลังการเกิดสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนในปี พ.ศ. 2561 หรือไม่ โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายไตรมาสและแบบจำลอง Seemingly Unrelated Regression (SUR) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสมการการค้าและสมการการลงทุนร่วมกัน ผลการศึกษาคาดว่าจะช่วยเพิ่มความเข้าใจเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลกระทบของความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ต่อเศรษฐกิจไทย–จีน และเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายด้านการค้า การลงทุน และการบริหารความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ ภายใต้บริบทของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มีต่อมูลค่าการค้าระหว่างไทยและจีน

2. เพื่อศึกษาผลกระทบของความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ ภายใต้บริบทของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มีต่อการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย

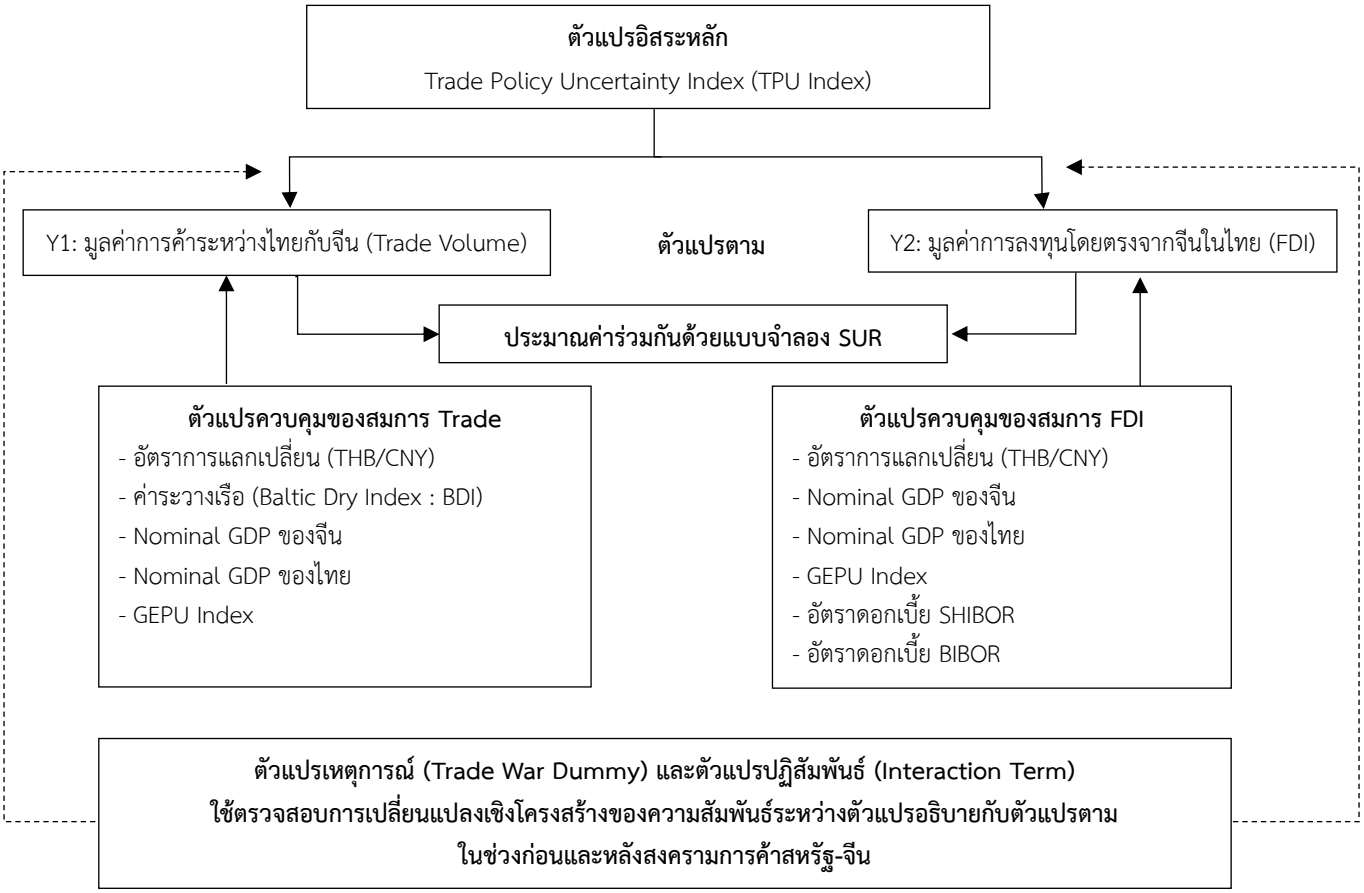
การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากขึ้นภายหลังความขัดแย้งทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน โดยแนวคิดดังกล่าวอธิบายถึงการที่รัฐใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจ เช่น ภาษีศุลกากร การจำกัดการส่งออก การควบคุมการลงทุน หรือมาตรการกีดกันทางการค้า เพื่อบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ (Blackwill & Harris, 2016; Farrell & Newman, 2019) ในบริบทของสงครามการค้า ความไม่แน่นอนดังกล่าวอาจส่งผลต่อการตัดสินใจของภาคธุรกิจ ทั้งด้านการค้า การลงทุน และการปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศ ในเชิงการวัดระดับความไม่แน่นอน งานวิจัยของ Caldara et al. (2020) ได้พัฒนาดัชนีความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า หรือ Trade Policy Uncertainty Index (TPU) เพื่อสะท้อนระดับความไม่แน่นอนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ขณะที่ Handley & Limão (2017) ชี้ให้เห็นว่า ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าสามารถส่งผลต่อการตัดสินใจด้านการค้าและสวัสดิการทางเศรษฐกิจได้ เนื่องจากผู้ประกอบการอาจชะลอการตัดสินใจเมื่อไม่สามารถคาดการณ์ทิศทางนโยบายในอนาคตได้ชัดเจน ดังนั้น การศึกษานี้จึงกำหนดให้ TPU เป็นตัวแปรอิสระหลัก เพื่อใช้เป็นตัวแทนของความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ในมิติของนโยบายการค้า สำหรับผลกระทบของสงครามการค้าต่อการค้าระหว่างประเทศ งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า มาตรการภาษีระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนไม่ได้ส่งผลเฉพาะต่อประเทศคู่ขัดแย้งเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อประเทศที่สามผ่านการเบี่ยงเบนทางการค้าและการปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทาน เช่น Fajgelbaum et al. (2020) พบว่าสงครามการค้าส่งผลต่อทิศทางการค้าและสวัสดิการทางเศรษฐกิจในวงกว้าง ขณะที่ Freund et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่าหลายประเทศเริ่มปรับแหล่งนำเข้าและห่วงโซ่อุปทานเพื่อลดการพึ่งพาจีนโดยตรง นอกจากนี้ Dang et al. (2023) ยังพบหลักฐานของการเบี่ยงเบนทางการค้าในหลายกลุ่มสินค้า แสดงให้เห็นว่าสงครามการค้าสามารถเปลี่ยนทิศทางการค้าและฐานการผลิตในระดับภูมิภาคได้ ในด้านการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ แนวคิดการลงทุนภายใต้ความไม่แน่นอนอธิบายว่า เมื่อภาคธุรกิจเผชิญความไม่แน่นอนสูง การตัดสินใจลงทุนอาจถูกชะลอออกไป เนื่องจากการลงทุนโดยตรงมักเกี่ยวข้องกับต้นทุนจมและเป็นการตัดสินใจระยะยาว (Dixit & Pindyck, 1994) อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง ความไม่แน่นอนจากสงครามการค้าอาจทำให้บริษัทข้ามชาติปรับกลยุทธ์โดยการย้ายหรือกระจายฐานการผลิตไปยังประเทศที่สาม เพื่อลดความเสี่ยงจากมาตรการภาษีและข้อจำกัดทางการค้า (Freund et al., 2023) ดังนั้น ความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์จึงอาจเกี่ยวข้องกับทั้งการลดแรงจูงใจในการลงทุนและการเปลี่ยนทิศทางของเงินลงทุนระหว่างประเทศ

นอกจากความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าแล้ว ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการเงินยังมีส่วนสำคัญต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ โดยขนาดเศรษฐกิจ อัตราแลกเปลี่ยน และต้นทุนการขนส่งอาจมีผลต่อความต้องการสินค้า ความสามารถในการแข่งขัน และต้นทุนการค้าระหว่างประเทศ ขณะที่ภาวะการเงินและต้นทุนเงินทุนมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการตัดสินใจลงทุน สำหรับประเทศจีน Chen et al. (2022) และ Das & Song (2023) ชี้ให้เห็นว่าอัตราดอกเบี้ยตลาดระหว่างธนาคารของจีน หรือ SHIBOR เป็นตัวสะท้อนสภาพคล่องและต้นทุนการกู้ยืมระยะสั้น และเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการส่งผ่านนโยบายการเงินที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนของภาคธุรกิจ ส่วนอัตราดอกเบี้ยตลาดระหว่างธนาคารของไทย หรือ BIBOR สะท้อนภาวะสภาพคล่องและต้นทุนทางการเงินในประเทศ ซึ่งอาจมีผลต่อสภาพแวดล้อมและแรงจูงใจในการลงทุน ดังนั้น การศึกษานี้จึงนำปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเงินดังกล่าวมาใช้เป็นตัวแปรควบคุม เพื่อแยกผลของความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าออกจากปัจจัยอื่นที่อาจมีผลต่อการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับจีน

จากวรรณกรรมข้างต้น การศึกษานี้จึงกำหนดกรอบแนวคิดโดยให้ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า ซึ่งวัดผ่านดัชนี TPU เป็นตัวแปรอิสระหลักที่อาจมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม 2 ด้าน ได้แก่ มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีน และการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย นอกจากนี้ ได้กำหนดตัวแปรจำลองสงครามการค้า (Trade War Dummy) เพื่อแบ่งช่วงเวลาก่อนและหลังปี พ.ศ. 2561 และกำหนดตัวแปรปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TPU กับตัวแปรจำลองสงครามการค้า (TPU × Dummy) เพื่อตรวจสอบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง TPU กับการค้าและการลงทุนเปลี่ยนแปลงไปภายหลังสงครามการค้าหรือไม่ นอกจากนี้ การศึกษายังกำหนดตัวแปรควบคุมจากปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการเงินที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุน ได้แก่ GDP ของไทย GDP ของจีน อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อหยวน ค่าระวางเรือ ดัชนีความไม่แน่นอนด้านนโยบายเศรษฐกิจโลก (GEPU) อัตราดอกเบี้ยตลาดระหว่างธนาคารของจีน (SHIBOR) และอัตราดอกเบี้ยตลาดระหว่างธนาคารของไทย (BIBOR) เพื่อควบคุมผลของภาวะเศรษฐกิจ ต้นทุนการค้า ต้นทุนทางการเงิน และความไม่แน่นอนในระดับโลกที่อาจมีผลต่อมูลค่าการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างไทยกับจีน

ดังนั้น กรอบแนวคิดในการวิจัยของการศึกษานี้สามารถสรุปได้ว่า ความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ที่วัดผ่าน TPU อาจมีความสัมพันธ์กับมูลค่าการค้าไทย–จีนและการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย ทั้งโดยตรงและผ่านการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างภายหลังสงครามการค้า โดยมีปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคและปัจจัยทางการเงินเป็นตัวแปรควบคุมในแบบจำลอง จากการตรวจสอบเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปกรอบแนวคิดการศึกษาและแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิในรูปแบบข้อมูลอนุกรมเวลารายไตรมาส เพื่อศึกษาผลกระทบของความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า ภายใต้บริบทของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มีต่อมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับจีน และการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย การวิเคราะห์ใช้แบบจำลอง Seemingly Unrelated Regression (SUR) เพื่อประมาณค่าสมการด้านการค้าและสมการด้านการลงทุนพร้อมกัน เนื่องจากตัวแปรตามทั้งสองด้านอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยร่วมบางประการภายใต้บริบทเศรษฐกิจระหว่างประเทศเดียวกัน

1. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาและขอบเขตของข้อมูล

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลารายไตรมาสเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ โดยครอบคลุมช่วงไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2552 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2567 รวมทั้งสิ้น 64 ไตรมาส เพื่อให้ครอบคลุมช่วงเวลาก่อนและหลังการเกิดสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งเริ่มปรากฏอย่างชัดเจนในปี พ.ศ. 2561 หน่วยวิเคราะห์ของการศึกษาประกอบด้วยข้อมูลทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับจีน การลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า และตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคที่เกี่ยวข้อง โดยการกำหนดช่วงเวลาศึกษาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของตัวแปรในช่วงก่อนและหลังสงครามการค้า รวมถึงพิจารณาการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่อาจเกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิจากฐานข้อมูลทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง และโปรแกรมทางเศรษฐมิติที่ใช้สำหรับจัดเตรียมข้อมูล ตรวจสอบคุณสมบัติของข้อมูล และประมาณค่าแบบจำลอง โดยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระหลัก ตัวแปรควบคุม ตัวแปรจำลองเหตุการณ์ และตัวแปรปฏิสัมพันธ์ ตัวแปรตามประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับจีน และมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย ตัวแปรอิสระหลัก คือ ดัชนีความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า (Trade Policy Uncertainty: TPU) ซึ่งใช้สะท้อนระดับความไม่แน่นอนด้านนโยบายการค้าระหว่างประเทศภายใต้บริบทของสงครามการค้า

ตัวแปรควบคุมประกอบด้วย อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อหยวน ค่าระวางเรือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของไทย ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของจีน ดัชนีความไม่แน่นอนทางนโยบายเศรษฐกิจโลก อัตราดอกเบี้ยตลาดระหว่างธนาคารของจีน และอัตราดอกเบี้ยตลาดระหว่างธนาคารของไทย นอกจากนี้ งานวิจัยยังกำหนดตัวแปรจำลองเหตุการณ์สงครามการค้า โดยกำหนดค่าเป็น 0 สำหรับช่วงก่อนปี พ.ศ. 2561 และ 1 สำหรับช่วงปี พ.ศ. 2561 เป็นต้นไป รวมถึงสร้างตัวแปรปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรจำลองดังกล่าว เพื่อใช้วิเคราะห์ว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีการเปลี่ยนแปลงไปภายหลังการเกิดสงครามการค้าหรือไม่

3. สมมติฐานการวิจัย

การศึกษานี้กำหนดสมมติฐานหลักตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยสมมติฐานที่ 1 คือ ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าภายใต้บริบทของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนมีผลต่อมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับจีน และสมมติฐานที่ 2 คือ ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าภายใต้บริบทของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนมีผลต่อการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย นอกจากนี้ การศึกษายังพิจารณาบทบาทของตัวแปรจำลองเหตุการณ์และตัวแปรปฏิสัมพันธ์ เพื่อวิเคราะห์ว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างภายหลังสงครามการค้าหรือไม่ กล่าวคือ หากตัวแปรปฏิสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติ จะสะท้อนว่าผลกระทบของตัวแปรอิสระต่อมูลค่าการค้าหรือการลงทุนโดยตรงมีความแตกต่างกันระหว่างช่วงก่อนและหลังสงครามการค้า

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาถูกเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ฐานข้อมูล CEIC ธนาคารแห่งประเทศไทย และ PolicyUncertainty.com โดยข้อมูลมูลค่าการค้า มูลค่าการลงทุนโดยตรง ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อัตราแลกเปลี่ยน ค่าระวางเรือ และอัตราดอกเบี้ยตลาดเงิน ถูกจัดเก็บจากฐานข้อมูลทางเศรษฐกิจที่มี

ความน่าเชื่อถือ ส่วนข้อมูลดัชนีความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าและดัชนีความไม่แน่นอนทางนโยบายเศรษฐกิจโลกถูกจัดเก็บจากฐานข้อมูลด้านความไม่แน่นอนทางนโยบายเศรษฐกิจ เนื่องจากข้อมูลบางตัวแปรมีความถี่แตกต่างกัน เช่น รายวันหรือรายเดือน ผู้วิจัยจึงปรับข้อมูลให้อยู่ในความถี่รายไตรมาส เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างของข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ โดยใช้ค่าเฉลี่ยรายไตรมาสสำหรับตัวแปรที่มีความถี่สูงกว่าไตรมาส เช่น ดัชนีความไม่แน่นอน อัตราดอกเบี้ยและค่าระวางเรือ สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อหยวน ในกรณีที่ไม่มีข้อมูลโดยตรง ผู้วิจัยคำนวณจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐและหยวนต่อดอลลาร์สหรัฐ เพื่อให้ได้อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อหยวนที่ใช้ในการวิเคราะห์

ก่อนนำข้อมูลเข้าสู่แบบจำลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเตรียมข้อมูลให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์เชิงเศรษฐมิติ โดยตัวแปรส่วนใหญ่ถูกแปลงให้อยู่ในรูปลอการิทึมธรรมชาติ เพื่อให้สามารถตีความผลลัพธ์ในรูปของการเปลี่ยนแปลงเชิงร้อยละ และช่วยลดความผันผวนของข้อมูล อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อมูลการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทยบางช่วงเวลามีค่าติดลบ ผู้วิจัยจึงนำค่าดังกล่าวมาพิจารณาในรูปค่าสัมบูรณ์ก่อนแปลงลอการิทึม เพื่อให้สามารถนำเข้าสู่แบบจำลองได้ โดยแนวทางดังกล่าวมุ่งสะท้อนขนาดของการเคลื่อนไหวของเงินลงทุนสุทธิ มากกว่าการพิจารณาทิศทางของกระแสเงินลงทุนโดยตรง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ การวิเคราะห์เชิงพรรณนาใช้เพื่ออธิบายลักษณะเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้เห็นภาพรวมของระดับข้อมูล ช่วงการเคลื่อนไหว และความผันผวนของตัวแปรแต่ละตัว สำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยเริ่มจากการตรวจสอบความนิ่งของข้อมูลอนุกรมเวลาด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller Test (ADF Test) โดยเริ่มทดสอบตัวแปรแต่ละตัวที่ระดับดั้งเดิม (Level) และพิจารณารูปแบบสมการที่เหมาะสม ได้แก่ สมการที่มีค่าคงที่ สมการที่มีค่าคงที่และแนวโน้ม และสมการที่ไม่มีค่าคงที่และแนวโน้ม โดยจำนวน Lag ที่เหมาะสมเลือกด้วยเกณฑ์ Akaike Information Criterion (AIC) การทดสอบกำหนดสมมติฐานหลักว่าข้อมูลมี Unit Root หรือข้อมูลไม่มีความนิ่ง (Non-Stationary) หากไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักได้ ผู้วิจัยจึงแปลงข้อมูลด้วยวิธีผลต่างอันดับหนึ่ง (First Difference) และทดสอบ ADF อีกครั้ง เพื่อให้ข้อมูลมีความนิ่งก่อนนำไปใช้ในการประมาณค่าแบบจำลอง ผลการทดสอบที่ระดับ Level พบว่าตัวแปรส่วนใหญ่ยังไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าข้อมูลมี Unit Root ได้ ผู้วิจัยจึงแปลงข้อมูลด้วยวิธี First Difference เพื่อลดปัญหาความสัมพันธ์ลวง (Spurious Regression) ที่อาจเกิดจากข้อมูลอนุกรมเวลาที่ไม่มีความนิ่ง โดยผลการทดสอบภายหลังการแปลงข้อมูลแสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์มีความนิ่งและมีความเหมาะสมต่อการประมาณค่าแบบจำลอง

สำหรับกรณีที่ตัวแปรมีคุณสมบัติเป็น I(1) หากผลการทดสอบ Cointegration แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์ร่วมกันในระยะยาว ก็สามารถพิจารณาความสัมพันธ์ดังกล่าวประกอบการกำหนดแบบจำลองได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในช่วงก่อนและหลังสงครามการค้า จึงเลือกใช้ข้อมูลในรูป First Difference ที่ผ่านการทดสอบความนิ่งแล้วในการประมาณค่าแบบจำลอง SUR จากนั้นจึงตรวจสอบค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเพื่อประเมินปัญหาพหุสหสัมพันธ์เบื้องต้นก่อนเข้าสู่การประมาณค่า

ภายหลังจากการจัดเตรียมข้อมูลและตรวจสอบคุณสมบัติของข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธี Seemingly Unrelated Regression (SUR) ภายใต้ระบบสมการ 2 สมการ ได้แก่ สมการการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีน และสมการการเปลี่ยนแปลงของการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย การเลือกใช้ SUR เนื่องจากสมการทั้งสองอาจมีค่าคลาดเคลื่อนที่สัมพันธ์กันจากปัจจัยร่วมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาและบริบททางเศรษฐกิจเดียวกัน หากประมาณค่าแต่ละสมการแยกกันด้วยวิธี Ordinary Least Squares (OLS) จะไม่นำความสัมพันธ์ของค่าคลาดเคลื่อนระหว่างสมการมาพิจารณาร่วมกัน ขณะที่ SUR สามารถนำความสัมพันธ์ดังกล่าวมาใช้ในการประมาณค่าร่วมกัน และอาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของค่าประมาณ ตามแนวคิดของ Zellner (1962)

ในการพิจารณาความเหมาะสมของแบบจำลอง SUR ผู้วิจัยตรวจสอบความสัมพันธ์ของค่าคลาดเคลื่อนระหว่างสมการจาก Residual Correlation Matrix โดยพบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างค่าคลาดเคลื่อนของสมการ dLTrade

และ dLFDI เท่ากับ 0.1910 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกระดับต่ำ แต่มีค่าไม่เท่ากับศูนย์ จึงแสดงให้เห็นว่าค่าคลาดเคลื่อนของทั้งสองสมการมีความสัมพันธ์กันในระดับหนึ่ง และสนับสนุนการใช้ SUR ในการประมาณค่าร่วมกัน

ในการประมาณค่า ผู้วิจัยเริ่มจากแบบจำลองตั้งต้นที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ตัวแปรควบคุม ตัวแปรจำลองเหตุการณ์ และตัวแปรปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นใช้วิธี Backward Elimination ในการคัดเลือกตัวแปร โดยเริ่มจากแบบจำลองเต็ม (Full Model) และประมาณค่าด้วยวิธี SUR (Estimation) จากนั้นพิจารณานัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์ร่วมกับทิศทางและความเหมาะสมทางเศรษฐศาสตร์ หากตัวแปรใดไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จะถูกตัดออกจากแบบจำลอง (Elimination) และทำการประมาณค่าใหม่อีกครั้ง กระบวนการดังกล่าวดำเนินต่อเนื่อง (Iteration) จนได้แบบจำลองสุดท้ายที่มีความเหมาะสมต่อการอธิบายผลการศึกษา

ทั้งนี้ แบบจำลองเริ่มต้นได้กำหนดค่าคงที่ (Constant) ไว้ในทั้งสองสมการ และนำเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกตัวแปรร่วมกับตัวแปรอื่น ผลการประมาณค่าในขั้นก่อนสุดท้ายพบว่าค่าคงที่ของทั้งสองสมการไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระยังคงมีค่าและทิศทางสอดคล้องกัน ดังนั้น ค่าคงที่จึงถูกตัดออกในขั้นตอนสุดท้ายของ Backward Elimination และนำเสนอผลจากแบบจำลองสุดท้ายที่ไม่มีค่าคงที่ และในการพิจารณาผลการประมาณค่าผู้วิจัยพิจารณานัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์จากค่า t-statistic และ p-value ร่วมกับค่า R-squared และ Adjusted R-squared ของแต่ละสมการ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาความเหมาะสมและการอธิบายผลของแบบจำลอง

ผลการวิจัย

ก่อนการประมาณค่าแบบจำลอง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเพื่อตรวจสอบลักษณะเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากข้อมูลรายไตรมาสตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2552 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2567 รวม 64 ไตรมาส ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่1 สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	หน่วย	ค่าเฉลี่ย	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตัวแปรตาม					
Trade	ล้านดอลลาร์สหรัฐ	18,779.10	6,345.41	31,041.90	5,714.87
FDI	ล้านดอลลาร์สหรัฐ	219.26	-575.26	1,130.25	285.32
ตัวแปรอิสระหลัก					
TPU	ดัชนี (index)	63.15	20.78	237.39	50.95
ตัวแปรควบคุม					
FX	บาทต่อ 1 หยวน	4.96	4.30	5.61	0.29
GDP_TH	ล้านดอลลาร์สหรัฐ	110,818.92	66,820.17	143,320.87	18,945.01
GDP_CN	ล้านดอลลาร์สหรัฐ	3,135,345.00	1,102,109.39	5,207,090.33	1,121,979.06
BDI	ดัชนี (index)	1,530.59	358.40	3,732.09	787.77
GEPU	ดัชนี (index)	181.47	100.46	356.16	62.10
SHIBOR	ร้อยละต่อปี	3.13%	1.05%	5.73%	1.20%
BIBOR	ร้อยละต่อปี	1.77%	0.54%	3.41%	0.76%

หมายเหตุ: 1) ข้อมูลเป็นรายไตรมาส ครอบคลุมช่วงตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2552 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2567 รวมทั้งสิ้น 64 ไตรมาส

2) ตัวแปร D หรือตัวแปรจำลองเหตุการณ์ที่สะท้อนช่วงเวลาของสงครามการค้า (Trade War Dummy) โดยค่า 0 เป็นช่วงเวลาก่อนเกิดสงครามการค้า (ก่อนปี พ.ศ.2561) มีจำนวน 36 ไตรมาส และค่าเท่ากับ 1 เป็นช่วงเวลาหลังเกิดเหตุการณ์ (ช่วงปี พ.ศ.2561 เป็นต้นไป) จำนวน 28 ไตรมาส

3) ค่า FDI ที่มีค่าติดลบสะท้อนถึงการไหลออกของเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิ ซึ่งอาจเกิดจากการถอนทุน การส่งกำไรกลับประเทศต้นทาง หรือการปรับโครงสร้างการลงทุนของบริษัทข้ามชาติในช่วงเวลานั้น

จากตารางที่ 1 พบว่า มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18,779.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อไตรมาส ขณะที่ FDI จากจีนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 219.26 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีค่าต่ำสุดเท่ากับ -575.26 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสะท้อนว่าในบางช่วงมีการไหลออกของเงินลงทุนสุทธิ สำหรับ TPU มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 63.15 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 50.95 สะท้อนถึงความผันผวนของความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าในช่วงเวลาที่ศึกษา จากนั้น ผู้วิจัยตรวจสอบความนิ่งของข้อมูลด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller Test (ADF Test) โดยภายหลังการแปลงข้อมูลด้วยวิธี First Difference ผลการทดสอบแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) ที่ระดับ First Difference

ตัวแปร	ADF Test Statistic at First Difference (AIC-based Lag Selection)					
	Function form	AIC	Optimum Lags	ADF t-Statistic	P-Value	Order of Integration
dLTrade	None	-2.4504	3	-3.3095	0.0013	I(1)
dLFDI	None	3.6321	1	-11.0531	0.0000	I(1)
dLTPU	None	0.3826	0	-7.3105	0.0000	I(1)
dLFX	None	-4.6953	0	-5.6266	0.0000	I(1)
dLGDP_TH	Intercept	-3.0602	1	-8.1909	0.0000	I(1)
dLGDP_CN	None	-3.3611	15	-1.9730	0.0473	I(1)
dLBDI	None	0.6550	6	-4.2429	0.0001	I(1)
dLGEPU	None	-0.8144	0	-8.3927	0.0000	I(1)
dSHIBOR	None	-7.6154	0	-6.9449	0.0000	I(1)
dBIBOR	None	-10.1537	0	-3.8738	0.0002	I(1)

ตารางที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการประมาณค่า

Panel A: สมการมูลค่าการค้า (dLTrade)

Correlation	dLTPU	dLFX	dLBDI	dLGDP_TH	dLGDP_CN	dLGEPU
dLTPU	1					
dLFX	-0.0490	1				
dLBDI	0.0012	0.0467	1			
dLGDP_TH	0.1104	-0.4193	-0.1550	1		
dLGDP_CN	0.0208	0.0228	0.6177	-0.0726	1	
dLGEPU	0.2545	-0.0969	0.0587	-0.0603	0.0853	1

Panel B: สมการการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย (dLFDI)

Correlation	dLTPU	dLFX	dLGDP_TH	dLGDP_CN	dLGEPU	dSHIBOR	dBIBOR
dLTPU	1						
dLFX	-0.0490	1					
dLGDP_TH	0.1104	-0.4193	1				
dLGDP_CN	0.0208	0.0228	-0.0726	1			
dLGEPU	0.2545	-0.0969	-0.0603	0.0853	1		
dSHIBOR	0.0193	-0.0748	0.4456	-0.0763	-0.0090	1	
dBIBOR	0.0368	-0.1090	0.1395	-0.0233	0.0646	0.3709	1

หมายเหตุ: 1) อักษร L นำหน้าตัวแปร หมายถึงตัวแปรดังกล่าวถูกแปลงให้อยู่ในรูปลอการิทึมธรรมชาติ (Natural Logarithm) เพื่อเพิ่มความเหมาะสมในการวิเคราะห์เชิงเศรษฐมิติ

2) อักษร d นำหน้าตัวแปร หมายถึงตัวแปรดังกล่าวผ่านการแปลงด้วยวิธีผลต่างอันดับหนึ่ง (First Difference)

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบพบว่า ตัวแปรทั้งหมดภายหลังการแปลงด้วยวิธี First Difference มีค่า P-Value ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงมีความนิ่งและสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ในขั้นตอนถัดไปได้ ภายหลังการตรวจสอบความนิ่งของข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเพื่อพิจารณาปัญหาพหุสหสัมพันธ์เบื้องต้น

ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในทั้งสองสมการพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง และไม่มีคู่ตัวแปรใดมีค่าสหสัมพันธ์เกิน 0.80 จึงไม่ปรากฏข้อบ่งชี้ของปัญหาพหุสหสัมพันธ์ในระดับรุนแรงจากการพิจารณาค่าสหสัมพันธ์รายคู่ นอกจากนี้ ก่อนการประมาณค่าแบบจำลอง ผู้วิจัยได้พิจารณาความเหมาะสมของการใช้แบบจำลอง Seemingly Unrelated Regression (SUR) โดยตรวจสอบความสัมพันธ์ของค่าคลาดเคลื่อนระหว่างสมการจาก Residual Correlation Matrix เพื่อประเมินว่าค่าคลาดเคลื่อนของสมการ dLTrade และ dLFDI มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยผลการตรวจสอบแสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 Residual Correlation Matrix

	dLTrade	dLFDI
dLTrade	1.0000	0.1910
dLFDI	0.1910	1.0000

หมายเหตุ: Correlation ระหว่าง Residual = 0.1910 มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับต่ำ

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างค่าคลาดเคลื่อนของสมการ dLTrade และ dLFDI เท่ากับ 0.1910 หรือประมาณร้อยละ 19.10 สะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระดับต่ำระหว่างค่าคลาดเคลื่อนของทั้งสองสมการ แม้ว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวจะอยู่ในระดับต่ำ แต่การที่ค่าสหสัมพันธ์มีค่าไม่เท่ากับศูนย์แสดงให้เห็นว่าค่าคลาดเคลื่อนของทั้งสองสมการมีความเชื่อมโยงกันในระดับหนึ่ง ซึ่งอาจสะท้อนถึงปัจจัยร่วมบางประการที่ไม่ได้รวมอยู่ในแบบจำลอง แต่มีผลต่อทั้งมูลค่าการค้าและการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย ตามแนวคิดของ Zellner (1962) หากค่าคลาดเคลื่อนระหว่างสมการมีความสัมพันธ์กัน การประมาณค่าด้วยวิธี Seemingly Unrelated Regression (SUR) สามารถนำความสัมพันธ์ดังกล่าวมาพิจารณาร่วมในการประมาณค่า และอาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของค่าประมาณเมื่อเปรียบเทียบกับการประมาณค่าแบบ OLS แยกแต่ละสมการ ดังนั้น ผลจาก Residual Correlation Matrix จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์เบื้องต้นที่สนับสนุนความเหมาะสมของการใช้แบบจำลอง SUR ในการศึกษานี้

ภายหลังการตรวจสอบคุณสมบัติของข้อมูลและความเหมาะสมของการใช้แบบจำลอง SUR แล้ว ผู้วิจัยจึงประมาณค่าแบบจำลองเริ่มต้น (Baseline Model) โดยนำตัวแปรอิสระ ตัวแปรควบคุม ตัวแปรจำลองเหตุการณ์ และตัวแปรปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเข้าสู่แบบจำลอง ก่อนดำเนินการคัดเลือกตัวแปรด้วยวิธี Backward Elimination โดยผลการประมาณค่าแบบจำลองเริ่มต้นแสดงดังตารางที่ 5

จากแบบจำลองเริ่มต้นพบว่า ในสมการ dLTrade ตัวแปร dLGDP_TH, dLGDP_CN และ dLGDP_TH × D มีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ในสมการ dLFDI ตัวแปร dSHIBOR มีนัยสำคัญทางสถิติ จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกตัวแปรด้วยวิธี Backward Elimination จนได้แบบจำลองสุดท้าย และนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังต่อไปนี้

จากการศึกษาผลกระทบของความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าภายใต้บริบทของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับจีน และการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย โดยใช้แบบจำลอง Seemingly Unrelated Regression (SUR) สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการประมาณค่าแบบจำลองเริ่มต้น (Baseline Model) ด้วยวิธี Seemingly Unrelated Regression (SUR)

ตัวแปรตาม: การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการค้า (dLTrade)				
ตัวแปรอิสระ	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
ค่าคงที่	0.0068	0.0109	0.6214	0.5358
dLTPU	-0.0424	0.0406	-1.0461	0.2981
dLFX	0.2422	0.4702	0.5150	0.6077
dLBDI	0.0611	0.0391	1.5619	0.1216
dLGDP_TH	0.9294	0.2297	4.0455	0.0001***
dLGDP_CN	0.3151	0.1154	2.7316	0.0075***
dLGEPU	-0.0503	0.0504	-0.9978	0.3209
D	0.0422	0.3462	0.1219	0.9033
dLTPU × D	0.0788	0.0524	1.5048	0.1357
dLFX × D	-0.3784	0.6526	-0.5798	0.5634
dLBDI × D	-0.0062	0.0526	-0.1175	0.9067
dLGDP_TH × D	-1.3663	0.3040	-4.4942	0.0000***
dLGDP_CN × D	0.0331	0.1695	0.1955	0.8454
dLGEPU × D	-0.0067	0.0634	-0.1059	0.9159
ตัวแปรตาม: การเปลี่ยนแปลงของเงินลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย (dLFDI)				
ตัวแปรอิสระ	**Coefficient**	**Std. Error**	**t-Statistic**	**Prob.**
ค่าคงที่	0.0971	0.3345	0.2902	0.7723
dLTPU	0.4072	1.2667	0.3215	0.7485
dLFX	8.3698	14.5651	0.5747	0.5669
dLGDP_TH	-13.5388	7.4421	-1.8192	0.0720*
dLGDP_CN	-0.5880	2.7406	-0.2146	0.8306
dLGEPU	0.1656	1.5343	0.1079	0.9143
dSHIBOR	135.4268	50.1088	2.7027	0.0081***
dBIBOR	-91.5150	116.1800	-0.7877	0.4328
D	-9.6637	16.8192	-0.5746	0.5669
dLTPU × D	-2.6721	1.6702	-1.5999	0.1129
dLFX × D	2.1304	22.0502	0.0966	0.9232
dLGDP_TH × D	14.0832	9.5478	1.4750	0.1435
dLGDP_CN × D	4.3012	4.0927	1.0510	0.2959
dLGEPU × D	1.2129	2.7818	0.4360	0.6638
dSHIBOR × D	88.4101	73.2705	1.2066	0.2305
dBIBOR × D	83.5729	64.1735	1.3023	0.1959
Determinant residual covariance		0.0081		

หมายเหตุ: 1) *, **,***แสดงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

1. ผลกระทบของความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าภายใต้บริบทของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อมูลค่าการค้าระหว่างประเทศระหว่างไทยและจีน

ผลการวิจัยพบว่า ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า หรือ TPU ไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากตัวแปร TPU และตัวแปรปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับ TPU ถูกตัดออกจากแบบจำลองสุดท้ายในกระบวนการคัดเลือกตัวแปรแบบ Backward Elimination อย่างไรก็ตาม ผลการประมาณค่าสมการการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการค้า พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของไทย และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของจีน มีผลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่า

สัมประสิทธิ์ของ dLGDP_TH เท่ากับ 0.9460 และ dLGDP_CN เท่ากับ 0.4322 เนื่องจากตัวแปร dLTrade, dLGDP_TH และ dLGDP_CN อยู่ในรูปผลต่างอันดับหนึ่งของลอการิทึมธรรมชาติ (Log Difference) ค่าสัมประสิทธิ์จึงสามารถตีความในรูปความยืดหยุ่นได้ สำหรับ GDP ไทย ในช่วงก่อนสงครามการค้า เมื่อ GDP ไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนจะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.9460 ส่วน GDP จีน เมื่อเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนจะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.4322

นอกจากนี้ ตัวแปรปฏิสัมพันธ์ระหว่าง GDP ไทยกับตัวแปรจำลองเหตุการณ์สงครามการค้า หรือ dLGDP_TH × D มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -1.3052 และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าผลของ GDP ไทยต่อมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนเปลี่ยนแปลงไปภายหลังสงครามการค้า โดยในช่วงก่อนสงครามการค้า ผลของ GDP ไทยต่อมูลค่าการค้าเท่ากับ 0.9460 แต่ในช่วงหลังสงครามการค้า ผลรวมของ GDP ไทยต่อมูลค่าการค้าเปลี่ยนเป็น -0.3592 (0.9460 - 1.3052) ผลดังกล่าวสะท้อนว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง GDP ไทยกับมูลค่าการค้าไทย–จีนมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างภายใต้บริบทของสงครามการค้า

ตารางที่ 6 ผลการประมาณค่าด้วยวิธี Seemingly Unrelated Regression สมการการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการค้า (dLTrade)

ตัวแปรตาม: การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการค้า (dLTrade)				
ตัวแปรอิสระ	**Coefficient**	**Std. Error**	**t-Statistic**	**Prob.**
dLGDP_TH	0.9460	0.1984	4.7683	0.0000*
dLGDP_CN	0.4322	0.0636	6.7923	0.0000*
dLGDP_TH × D	-1.3052	0.2655	-4.9166	0.0000*
R-squared	**0.4552**	**Adjusted R-squared**		**0.4371**
Number of observations (N)	**63**			

หมายเหตุ: - * แสดงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
- ข้อมูลที่ใช้ในการประมาณค่ามีจำนวน 63 ตัวอย่าง ภายหลังการแปลงข้อมูลด้วยวิธี First Difference จากข้อมูลตั้งต้นจำนวน 64 ไตรมาส

2. ผลกระทบของความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าภายใต้บริบทของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า หรือไม่พบผลกระทบโดยตรงของ TPU ต่อขนาดของกระแสเงินลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากตัวแปร TPU และตัวแปรปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับ TPU ไม่ปรากฏอยู่ในแบบจำลองสุดท้าย

ผลการประมาณค่าสมการการเปลี่ยนแปลงของการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย พบว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยตลาดระหว่างธนาคารของจีน หรือ dSHIBOR โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 93.0113 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า dSHIBOR มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงของขนาดกระแสเงินลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม สมการ dLFDI ไม่ปรากฏตัวแปร Dummy หรือ Interaction Term ในแบบจำลองสุดท้าย จึงไม่พบหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสมการ FDI ภายใต้บริบทของสงครามการค้า

ตารางที่ 7 ผลการประมาณค่าด้วยวิธี Seemingly Unrelated Regression สมการการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย (dLFDI)

ตัวแปรตาม: การเปลี่ยนแปลงของเงินลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย (dLFDI)				
ตัวแปรอิสระ	**Coefficient**	**Std. Error**	**t-Statistic**	**Prob.**
dSHIBOR	93.0113	44.1996	2.1043	0.0374*
R-squared	**0.0631**	**Adjusted R-squared**		**0.0631**
Number of observations (N)	**63**			

หมายเหตุ: - * แสดงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
- ข้อมูลที่ใช้ในการประมาณค่ามีจำนวน 63 ตัวอย่าง ภายหลังการแปลงข้อมูลด้วยวิธี First Difference จากข้อมูลตั้งต้นจำนวน 64 ไตรมาส

ในการทดสอบสมมติฐานของการศึกษานี้ ผู้วิจัยพิจารณาจากผลการประมาณค่าแบบจำลองสุดท้ายที่ได้จากวิธี Seemingly Unrelated Regression (SUR) ภายหลังการคัดเลือกตัวแปรด้วยวิธี Backward Elimination ทั้งนี้ แบบจำลองเริ่มต้นได้กำหนดค่าคงที่ (Constant) ไว้ในทั้งสองสมการ แต่ค่าคงที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและถูกตัดออกในขั้นตอนสุดท้ายของการคัดเลือกตัวแปร ดังนั้น ตารางที่ 6 และตารางที่ 7 จึงแสดงผลจากแบบจำลองสุดท้ายที่ไม่มีค่าคงที่ โดยพิจารณานัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรหลัก ตัวแปรจำลองเหตุการณ์ และตัวแปรปฏิสัมพันธ์ เพื่อประเมินว่าความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าและบริบทของสงครามการค้าส่งผลต่อมูลค่าการค้าและการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทยหรือไม่ ผลการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 8

ซึ่งพบว่า สมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับ TPU และ TPU × D ไม่ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและถูกตัดออกจากแบบจำลองสุดท้าย อย่างไรก็ตาม แบบจำลองสุดท้ายยังพบผลสำคัญเพิ่มเติม กล่าวคือ GDP ของไทยและจีนมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการค้าไทย–จีน ขณะที่ผลของ GDP ไทยต่อมูลค่าการค้าเปลี่ยนแปลงไปภายหลังสงครามการค้าผ่านตัวแปร dLGDP_TH × D นอกจากนี้ SHIBOR ยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย ซึ่งสะท้อนว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย–จีนอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางการเงินมากกว่าผลโดยตรงของ TPU เพียงตัวเดียว

ตารางที่ 8 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานและผลเพิ่มเติมจากแบบจำลองสุดท้าย

สมมติฐาน	**ตัวแปรที่ใช้ทดสอบ**	**ผลช่วงก่อนสงครามการค้า**	**รูปแบบการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง**	**สรุปผลการทดสอบ**
H1: TPU มีความสัมพันธ์กับมูลค่าการค้าไทย–จีน	dLTPU	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ/ไม่ถูกคงไว้ในแบบจำลองสุดท้าย	ไม่ใช่กรณี Dummy/Interaction	ไม่สนับสนุนสมมติฐาน
H2: TPU มีความสัมพันธ์กับ FDI จากจีนในประเทศไทย	dLTPU	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ/ไม่ถูกคงไว้ในแบบจำลองสุดท้าย	ไม่ใช่กรณี Dummy/Interaction	ไม่สนับสนุนสมมติฐาน
H3: มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่าง TPU กับการค้า	dLTPU × D	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ/ไม่ถูกคงไว้ในแบบจำลองสุดท้าย	กรณีที่ 1: Intercept และ Slope ไม่เปลี่ยนแปลง	ไม่สนับสนุนสมมติฐาน
H4: มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่าง TPU กับ FDI	dLTPU × D	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ/ไม่ถูกคงไว้ในแบบจำลองสุดท้าย	กรณีที่ 1: Intercept และ Slope ไม่เปลี่ยนแปลง	ไม่สนับสนุนสมมติฐาน

ตารางที่ 8 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานและผลเพิ่มเติมจากแบบจำลองสุดท้าย (ต่อ)

สมมติฐาน	ตัวแปรที่ใช้ทดสอบ	ผลช่วงก่อนสงครามการค้า	รูปแบบการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง	สรุปผลการทดสอบ
ผลเพิ่มเติมจากแบบจำลองสุดท้าย				
GDP ไทยต่อการค้า	dLGDP_TH	ก่อนสงครามการค้า dLGDP_TH มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ dLTrade อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ	ไม่ใช่กรณี Dummy/Interaction	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ dLTrade อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
GDP จีนต่อการค้า	dLGDP_CN	dLGDP_CN มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ dLTrade อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ	ไม่ใช่กรณี Dummy/Interaction	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ dLTrade อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่าง GDP ไทยกับการค้า	dLGDP_TH × D	ใช้พิจารณาว่าความสัมพันธ์ของ GDP ไทยกับ dLTrade เปลี่ยนไปหรือไม่หลังสงครามการค้า	กรณีที่ 3: Intercept ไม่เปลี่ยนแปลง แต่ Slope เปลี่ยนแปลง	พบการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่าง GDP ไทยกับ dLTrade
SHIBOR ต่อ FDI	dSHIBOR	dSHIBOR มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ dLFDI อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ	ไม่ใช่กรณี Dummy/Interaction	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ dLFDI อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

หมายเหตุ: D หมายถึงตัวแปรจำลองเหตุการณ์สงครามการค้า โดยกำหนดค่าเป็น 0 ในช่วงก่อนสงครามการค้า และ 1 ในช่วงหลังสงครามการค้า

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า หรือ TPU ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะดัชนี TPU สะท้อนความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าจากบริบทของสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก ขณะที่ประเทศไทยไม่ได้เป็นประเทศคู่ขัดแย้งโดยตรงในสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ดังนั้น ผลกระทบของ TPU จึงอาจไม่ส่งผ่านมายังการค้าไทย–จีนโดยตรงในลักษณะเดียวกับประเทศคู่กรณีหลัก ผลการศึกษานี้แตกต่างจากงานของ Caldara et al. (2020) พบว่า ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้ามีผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการค้าในช่วงที่นโยบายการค้าระหว่างประเทศมีความผันผวนสูง และแตกต่างจาก Handley & Limão (2017) ที่พบว่า ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้ามีผลต่อการตัดสินใจทางการค้าและสวัสดิการทางเศรษฐกิจในกรณีของจีนและสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากบริบทของประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่สามไม่ใช่ประเทศคู่ขัดแย้งโดยตรง จึงทำให้ผลของ TPU ไม่ปรากฏชัดเจนในแบบจำลองการค้าไทย–จีน

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า GDP ของไทยและ GDP ของจีนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าการค้าไทย–จีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศและแบบจำลอง Gravity Model ที่อธิบายว่า ขนาดเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้ามีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศ กล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจของไทยและจีนขยายตัว ความต้องการสินค้า วัตถุดิบ สินค้าขั้นกลาง และสินค้าทุนย่อมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ส่งผลให้มูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Tinbergen (1962) ที่เสนอว่า ขนาดเศรษฐกิจ

ของประเทศคู่ค้าเป็นปัจจัยสำคัญในการอธิบายมูลค่าการค้าระหว่างประเทศ และสอดคล้องกับ Anderson & Van Wincoop (2003) ที่ชี้ว่า ปัจจัยด้านขนาดเศรษฐกิจและต้นทุนทางการค้าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการค้าในระดับทวิภาคี

นอกจากนี้ การที่ตัวแปรปฏิสัมพันธ์ระหว่าง GDP ไทยกับตัวแปรจำลองสงครามการค้า หรือ dLGDP_TH × D มีนัยสำคัญทางสถิติและมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ สะท้อนว่า ภายหลังสงครามการค้า ความสัมพันธ์ระหว่าง GDP ไทยกับมูลค่าการค้าไทย–จีนเปลี่ยนแปลงไปจากช่วงก่อนหน้า ผลดังกล่าวสอดคล้องในเชิงแนวคิดกับงานวิจัยที่อธิบายว่าสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนไม่ได้ส่งผลเฉพาะต่อประเทศคู่ขัดแย้งโดยตรง แต่ยังส่งผลต่อประเทศที่สามผ่านการปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทาน การเปลี่ยนเส้นทางการค้า และการเปลี่ยนแปลงของเครือข่ายการผลิตระหว่างประเทศ โดย UNCTAD (2020) ชี้ให้เห็นว่า สงครามการค้าและความตึงเครียดทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีส่วนทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการลงทุนและห่วงโซ่อุปทานโลก ขณะที่ Freund et al. (2023) พบว่า นโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกามีส่วนทำให้ประเทศต่าง ๆ ปรับแหล่งนำเข้าและห่วงโซ่อุปทานเพื่อลดการพึ่งพาจีนโดยตรง นอกจากนี้ Dang et al. (2023) ยังพบหลักฐานของการเบี่ยงเบนทางการค้าในหลายกลุ่มสินค้า ซึ่งสะท้อนว่าแรงกดดันจากสงครามการค้าสามารถเปลี่ยนทิศทางการค้าและฐานการผลิตของประเทศที่สามได้

2. ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า หรือ TPU ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ข้อมูล FDI ที่ใช้ในการศึกษานี้อยู่ในรูปกระแสเงินลงทุนสุทธิ (Net Flow) ซึ่งบางช่วงมีค่าติดลบ ผู้วิจัยจึงใช้ค่าสัมบูรณ์ของ FDI ก่อนแปลงเป็นลอการิทึม ทำให้ผลการวิเคราะห์ในสมการ FDI สะท้อนความสัมพันธ์กับขนาดของการเคลื่อนไหวของกระแสเงินลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทยในแต่ละช่วงเวลา มากกว่าทิศทางของกระแสเงินลงทุน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการลงทุนโดยตรงเป็นการตัดสินใจระยะยาวที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนจม การวางแผนการผลิต การจัดตั้งโรงงาน การเข้าถึงตลาด และการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ ดังนั้น ความไม่แน่นอนทางการค้าในช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนผลต่อการลงทุนโดยตรงได้อย่างชัดเจนในทันที ผลการศึกษานี้แตกต่างจากแนวคิดการลงทุนภายใต้ความไม่แน่นอนของ Dixit & Pindyck (1994) ซึ่งอธิบายว่า ความไม่แน่นอนสามารถทำให้ภาคธุรกิจชะลอการลงทุนได้ เนื่องจากการลงทุนจำนวนมากมีลักษณะเป็นต้นทุนจม และแตกต่างจาก Sinha & Ghosh (2021) ที่ศึกษาผลของความไม่แน่นอนทางนโยบายเศรษฐกิจต่อเงินลงทุนโดยตรงและพบว่าความไม่แน่นอนสามารถส่งผลต่อการไหลเข้าของ FDI ได้ อย่างไรก็ตาม ในบริบทของการศึกษานี้ ผลของ TPU อาจไม่ปรากฏชัดเจน เนื่องจาก TPU สะท้อนบริบทของสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก ขณะที่ขนาดของกระแสเงินลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทยอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเชิงโครงสร้างอื่นมากกว่า เช่น นโยบายส่งเสริมการลงทุนของไทย ต้นทุนการผลิต การย้ายฐานการผลิต และยุทธศาสตร์การลงทุนออกนอกประเทศของจีน

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า dSHIBOR มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงของขนาดกระแสเงินลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวอาจสะท้อนว่า SHIBOR ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงตัวแทนของต้นทุนทางการเงินเท่านั้น แต่ยังอาจสะท้อนภาวะเศรษฐกิจ สภาพคล่อง และแรงกดดันเชิงโครงสร้างของจีนในช่วงที่ภาคธุรกิจจีนต้องปรับตัวต่อความไม่แน่นอนในเศรษฐกิจโลก ซึ่งสอดคล้องกับ Chen et al. (2022) ที่อธิบายว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินจีนมีความเชื่อมโยงกับกลไกการส่งผ่านนโยบายการเงินและความเสี่ยงเชิงระบบของจีน และสอดคล้องกับ Das & Song (2023) ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะการเงินและนโยบายการเงินของจีนมีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจและการตัดสินใจของภาคธุรกิจ ดังนั้น ในบริบทของการศึกษานี้ SHIBOR อาจสะท้อนภาวะทางการเงินและแรงกดดันภายในเศรษฐกิจจีนที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลงทุนออกนอกประเทศ มากกว่าการสะท้อนต้นทุนเงินทุนเพียงด้านเดียว นอกจากนี้ผลดังกล่าวยังสอดคล้องในเชิงแนวคิดกับงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า สงครามการค้าและความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ส่งผลให้บริษัทข้ามชาติปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานและกระจายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศในอาเซียนที่สามารถเชื่อมโยงกับตลาดโลกได้ โดย Freund et al. (2023) พบว่า ความตึงเครียดทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนทำให้หลายประเทศมีบทบาทเพิ่มขึ้นในห่วงโซ่อุปทานโลก ขณะที่ UNCTAD (2020) ชี้ให้เห็นว่าความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศมีผลต่อการปรับทิศทางการลงทุนของบริษัทข้ามชาติ นอกจากนี้ Keorite & Pan (2016) ซึ่งศึกษาการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย พบว่าการลงทุนจากจีนมีความเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์

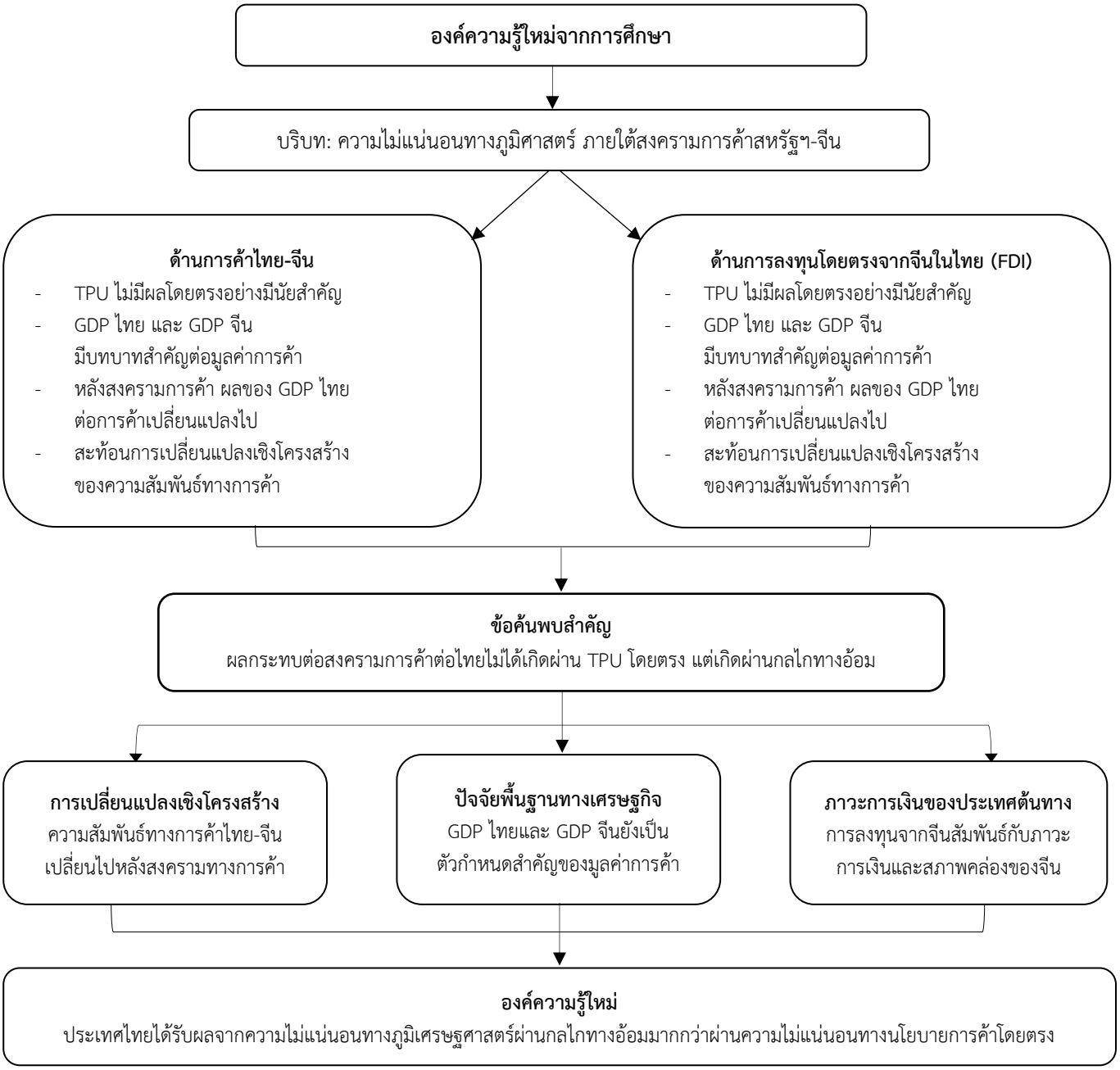
ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างไทยกับจีน ดังนั้น การตีความผลของ SHIBOR ในการศึกษานี้จึงควรพิจารณาในฐานะตัวแปรที่สะท้อนภาวะเศรษฐกิจและแรงกดดันเชิงโครงสร้างของจีน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของขนาดกระแสเงินลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาทั้งสองด้านร่วมกัน สามารถสรุปได้ว่า ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าไม่ได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับมูลค่าการค้าและขนาดของกระแสเงินลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนยังคงมีความสำคัญในฐานะบริบทที่ทำให้โครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่าง GDP ไทยกับมูลค่าการค้าไทย–จีน และพฤติกรรมการลงทุนของจีนที่อาจเกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงโครงสร้าง ภาวะทางการเงิน และการปรับตัวของห่วงโซ่อุปทานโลก

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้ คือ การอธิบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนภายใต้บริบทของความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ โดยผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อมูลค่าการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างไทยกับจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่สงครามการค้ายังคงมีความสำคัญในฐานะบริบทที่ทำให้เงื่อนไขของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ในกรณีของมูลค่าการค้าไทย–จีน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของไทยและจีน ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการค้า อย่างไรก็ตาม ภายหลังการเกิดสงครามการค้า ผลของ GDP ไทยต่อมูลค่าการค้าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่าความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตของเศรษฐกิจไทยกับการค้าไทย–จีนไม่ได้ดำเนินไปในรูปแบบเดิมภายใต้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลง

ในกรณีของการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางการเงินของประเทศต้นทาง โดยเฉพาะอัตราดอกเบี้ยตลาดระหว่างธนาคารของจีน มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย ซึ่งสะท้อนว่าการลงทุนจากจีนอาจไม่ได้ตอบสนองต่อความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าโดยตรงเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับภาวะสภาพคล่อง ปัจจัยทางการเงิน และแรงกดดันเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจจีนด้วย ดังนั้น องค์ความรู้สำคัญจากงานวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่า ผลกระทบของสงครามการค้าต่อไทยอาจไม่ได้เกิดขึ้นผ่านตัวแปรความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าโดยตรง แต่เกิดขึ้นผ่านกลไกทางอ้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางการค้า ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และภาวะทางการเงินของประเทศต้นทางการลงทุน ซึ่งช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของประเทศไทยในระบบเศรษฐกิจภูมิภาคภายใต้บริบทความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้วิเคราะห์ผลกระทบของความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าภายใต้บริบทสงครามการค้าสหรัฐฯ–จีน ต่อการค้าไทย–จีนและการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาสและแบบจำลอง Seemingly Unrelated Regression (SUR) ผลการศึกษาพบว่า ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าไม่มีผลโดยตรงต่อทั้งมูลค่าการค้าไทย–จีนและการลงทุนโดยตรงจากจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านการค้า GDP ของไทยและจีนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการค้าไทย–จีน อย่างไรก็ตาม ผลของ GDP ไทยต่อมูลค่าการค้ามีการเปลี่ยนแปลงภายหลังเกิดสงครามการค้า สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางการค้า ในด้านการลงทุน ไม่พบหลักฐานของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของ FDI ภายใต้บริบทสงครามการค้าในแบบจำลองสุดท้าย ขณะที่อัตราดอกเบี้ยตลาดระหว่างธนาคารของจีนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการลงทุนโดยตรงจากจีนในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสรุปความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและจีนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ภาวะการเงินและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง มากกว่าผลโดยตรงจากความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้าผลการศึกษาจึงชี้ว่า

การวิเคราะห์ความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ควรพิจารณาทั้งผลทางตรงและกลไกทางอ้อมที่ส่งผ่านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และภาวะการเงิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งนี้

จากผลการศึกษาพบว่า ความไม่แน่นอนทางนโยบายการค้า (TPU) ไม่ได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับมูลค่าการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศไทยกับจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ GDP ของไทย GDP ของจีน รวมถึง SHIBOR ยังมีความสัมพันธ์กับการค้าและการลงทุนระหว่างสองประเทศ อีกทั้งยังพบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง GDP ไทยกับมูลค่าการค้าไทย–จีนเปลี่ยนแปลงไปภายหลังสงครามการค้า ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความแข็งแรงของเศรษฐกิจไทย เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า GDP ไทยมีความสัมพันธ์กับมูลค่าการค้าไทย–จีน ดังนั้น การส่งเสริมภาคการผลิต การพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง และการยกระดับผู้ประกอบการไทยให้สามารถเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานของจีนได้มากขึ้น จะช่วยสนับสนุนมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนในระยะยาว

1.2 หน่วยงานด้านการค้าและการส่งออกควรติดตามทิศทางเศรษฐกิจจีนอย่างใกล้ชิด เนื่องจาก GDP จีนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าการค้าไทย–จีน หากเศรษฐกิจจีนขยายตัว ไทยควรใช้โอกาสนี้ในการขยายตลาดสินค้าไทย โดยเฉพาะสินค้าเกษตรแปรรูป อาหาร ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนยานยนต์ และสินค้าในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จีนมีความต้องการเพิ่มขึ้น

1.3 ภาครัฐควรปรับนโยบายการค้าให้สอดคล้องกับโครงสร้างการค้าที่เปลี่ยนไปหลังสงครามการค้า เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง GDP ไทยกับมูลค่าการค้าไทย–จีนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้น ไทยไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะการเพิ่มมูลค่าการค้าโดยรวม แต่ควรพิจารณาโครงสร้างของการค้า เช่น การลดการพึ่งพาการนำเข้าสินค้าบางประเภทจากจีน การเพิ่มสัดส่วนสินค้ามูลค่าเพิ่มสูง และการกระจายตลาดส่งออกควบคู่กันไป

1.4 หน่วยงานด้านการลงทุนควรติดตามภาวะทางการเงินของจีน รวมถึงทิศทางของ SHIBOR เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการประเมินแนวโน้มการลงทุนจากจีน แม้ SHIBOR จะเป็นอัตราดอกเบี้ยระยะสั้น แต่ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กับ FDI จากจีนในประเทศไทย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กระทรวงการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทย ควรใช้ข้อมูลดังกล่าวร่วมกับปัจจัยอื่นในการวางแผนดึงดูดการลงทุน โดยเฉพาะในช่วงที่บริษัทจีนมีแนวโน้มกระจายฐานการผลิตมายังประเทศที่สาม

1.5 ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานของจีน ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน โลจิสติกส์ เขตอุตสาหกรรม แรงงาน และมาตรการส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้ไทยสามารถใช้โอกาสจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก และเพิ่มบทบาทของประเทศในฐานะฐานการผลิตและฐานการลงทุนที่สำคัญของภูมิภาค

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรพิจารณาการเลือกใช้ตัวแปรด้านความไม่แน่นอนให้ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะ TPU และ GEPU เนื่องจากทั้งสองตัวแปรต่างสะท้อนความไม่แน่นอนเชิงนโยบาย แต่อยู่คนละระดับ กล่าวคือ TPU เน้นความไม่แน่นอนด้านนโยบายการค้า ขณะที่ GEPU สะท้อนความไม่แน่นอนทางนโยบายเศรษฐกิจในระดับโลก ดังนั้นอาจเลือกใช้ตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งเป็นตัวแปรหลัก หรือแยกแบบจำลองเพื่อเปรียบเทียบผลของแต่ละตัวแปร เพื่อให้การตีความผลชัดเจนขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนาดัชนีความไม่แน่นอนทางการค้าที่เหมาะกับบริบทของไทย จีน หรืออาเซียนมากขึ้น เนื่องจาก TPU ที่ใช้ในการศึกษานี้สะท้อนบริบทของสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก จึงอาจไม่สามารถอธิบายความไม่แน่นอนที่เกี่ยวข้องกับไทยและจีนได้โดยตรง หากมีดัชนีที่อ้างอิงจากข่าว มาตรการทางการค้า หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับไทย–จีนโดยเฉพาะ อาจทำให้ผลการวิเคราะห์มีความแม่นยำมากขึ้น

2.3 การศึกษาครั้งต่อไปควรแยกมูลค่าการค้าออกเป็นมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้า แทนการใช้มูลค่าการค้ารวมในรูป Export + Import เพียงตัวเดียว เนื่องจากการรวมสองส่วนนี้เข้าด้วยกันอาจทำให้เห็นผลกระทบไม่ชัดเจน หากบางปัจจัยส่งผลต่อการส่งออกและการนำเข้าในทิศทางที่แตกต่างกัน

2.4 ควรพิจารณาใช้แบบจำลองที่สามารถสะท้อนผลกระทบแบบล่าช้าได้มากขึ้น เช่น ARDL, VECM หรือแบบจำลองเชิงพลวัตอื่น ๆ เนื่องจากผลของความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ต่อการค้าและการลงทุนอาจไม่ได้เกิดขึ้นทันทีในไตรมาสเดียวกัน โดยเฉพาะ FDI ซึ่งเป็นการตัดสินใจระยะยาวและอาจใช้เวลาหลายไตรมาสกว่าจะสะท้อนออกมาในข้อมูลจริง

2.5 สำหรับการศึกษาด้าน FDI ควรเลือกตัวแปรทางการเงินที่สอดคล้องกับลักษณะของการลงทุนระยะยาวมากขึ้น เนื่องจาก BIBOR และ SHIBOR เป็นอัตราดอกเบี้ยระยะสั้น ขณะที่ FDI เป็นการลงทุนระยะยาว การศึกษาครั้งต่อไปจึงอาจพิจารณาใช้ตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น อัตราดอกเบี้ยระยะยาว ต้นทุนเงินทุนของภาคธุรกิจ ดัชนีภาวะการเงินของจีน หรือตัวแปรที่สะท้อนการลงทุนออกนอกประเทศของจีน

2.6 นอกจากนี้ อาจขยายขอบเขตการศึกษาไปยังประเทศอื่นในอาเซียน หรือเปรียบเทียบหลายประเทศร่วมกัน เพื่อดูว่าสงครามการค้าและความไม่แน่นอนทางภูมิเศรษฐศาสตร์ส่งผลต่อแต่ละประเทศแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากแต่ละประเทศมีโครงสร้างเศรษฐกิจ ระดับการพึ่งพาการค้า และนโยบายดึงดูดการลงทุนที่ไม่เหมือนกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์. (2567). *ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2567). *รายงานภาวะการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.

Anderson, J. E., & Van Wincoop, E. (2003). Gravity with gravitas: A solution to the border puzzle. *American economic review, 93*(1), 170-192.

Blackwill, R. D., & Harris, J. M. (2016). *War by other means: Geoeconomics and statecraft*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Bown, C. P. (2021). *The US–China trade war and phase one agreement (Peterson Institute for International Economics Working Paper No. 21-2)*. Washington, DC: Peterson Institute for International Economics.

Caldara, D., Iacoviello, M., Molligo, P., Prestipino, A., & Raffo, A. (2020). The economic effects of trade policy uncertainty. *Journal of monetary economics, 109*, 38-59.

Chen, K., Xiao, Y., & Zha, T. (2022). *China's monetary transmission and systemic risk: A role of interbank bond markets*. Georgia: Emory University and Federal Reserve Bank of Atlanta.

Dang, A. H., Krishna, K., & Zhao, Y. (2023). *Winners and losers from the U.S.–China trade war (NBER Working Paper No. 31922)*. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.

Das, S., & Song, W. (2023). Monetary policy transmission and policy coordination in China. *China Economic Review, 82*, 102032.

Dixit, A. K., & Pindyck, R. S. (1994). *Investment under uncertainty*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Fajgelbaum, P. D., Goldberg, P. K., Kennedy, P. J., & Khandelwal, A. K. (2020). The return to protectionism. *The Quarterly Journal of Economics, 135*(1), 1–55.

Farrell, H., & Newman, A. L. (2019). Weaponized interdependence: How global economic networks shape state coercion. *International Security, 44*(1), 42–79.

Freund, C., Mattoo, A., Mulabdic, A., & Ruta, M. (2023). *Is US trade policy reshaping global supply chains? (Policy Research Working Paper No. 10593)*. Washington, DC: World Bank.

Handley, K., & Limão, N. (2017). Policy uncertainty, trade, and welfare: Theory and evidence for China and the United States. *American Economic Review, 107*(9), 2731–2783.

Keorite, M., & Pan, H. (2016). The impacts of Chinese direct investment in Thailand on the Sino-Thai bilateral trade. *Journal of Chinese Economic and Foreign Trade Studies, 9*(1), 24–39.

Office of the United States Trade Representative. (2018). *Section 301 investigation: China's acts, policies, and practices related to technology transfer, intellectual property, and innovation*. Washington, DC: Office of the United States Trade Representative.

Sinha, A., & Ghosh, T. (2021). Impact of economic policy uncertainty on FDI inflows: Evidence from India. In W. A. Barnett & B. S. Sergi (Eds.), *Recent developments in Asian economics: International symposia in economic theory and econometrics* (Vol. 28, pp. 157–167). Bingley, UK: Emerald Publishing Limited.

Tinbergen, J. (1962). *Shaping the world economy: Suggestions for an international economic policy*. New York: The Twentieth Century Fund.

UNCTAD. (2020). *World Investment Report 2020: International production beyond the pandemic*. Geneva: United Nations.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 281-296.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

An Empirical Analysis of the Relationship Between Financial Ratios and Dividend Yield of Hospital Sector Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand: A Comparative Study of the Pre- and Post-COVID-19 Periods

Thanutmas Bumrungsuk[1*] and Aunkung Saelim[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: Thanutmas.b@ku.th*

ABSTRACT

This article aimed to study (1) financial ratios calculated and analyzed from the hospital's financial statements in relation to dividend yield in order to evaluate the returns on investment in the hospital business; and (2) the relationship between financial ratios and dividend yields of hospitals during the pre- to post-COVID-19 eras. The sample consisted of all 22 hospital companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET). This study employed a quantitative research design. The data were collected from all 22 companies in the medical sector listed on the Stock Exchange of Thailand (SET) during the period 2017–2025, covering a total of nine years. Data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis. The results of the study found that the hospital business experienced high growth during the COVID-19 pandemic before stabilizing at normal levels, followed by increased volatility in the post-pandemic period. This volatility was driven by intense competition and a high fixed-cost structure. Overall liquidity remained strong, although variations were observed across companies. Meanwhile, asset utilization remained low, and capital structures were stable, despite some companies increasing leverage to fund investment expansion. The business continuously faced a high-cost structure, rendering profitability highly sensitive to fluctuations in revenue, particularly during periods of revenue deceleration. Regarding dividend payouts, large-cap companies demonstrated greater consistency, whereas small- and medium-sized enterprises frequently reduced distributions to preserve liquidity. Furthermore, regression analysis revealed that (R^2 = 0.346, Adjusted R^2 = 0.242, p-value < 0.10), ROA, NPM, and A/E exhibited positive relationships with dividend payouts, whereas CR, D/A, and OPM demonstrated negative relationships.

Keywords: Dividend Policy, COVID-19 Impact, Financial Ratio Analysis

Received: 23 June 2026;
Revised: 26 September 2026;
Accepted: 28 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจโรงพยาบาล ในช่วงสถานการณ์ก่อนเกิดโควิด-19 และหลังโควิด-19

ฐาณัฐมาศ บำรุงสุข[1*] และ อุ่นกัง แซ่ลิ้ม[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Thanutmas.b@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) คำนวณและวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินจากงบการเงินของโรงพยาบาลกับอัตราเงินปันผลตอบแทน เพื่อประเมินผลตอบแทนจากการลงทุนในกิจการโรงพยาบาล 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทนของโรงพยาบาล ในช่วงสถานการณ์ก่อนเกิดโควิด-19 จนถึงหลังสถานการณ์โควิด-19 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มธุรกิจทางการแพทย์ จำนวนทั้งสิ้น 22 บริษัท ระหว่างปี พ.ศ. 2560–2568 รวมระยะเวลา 9 ปี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ธุรกิจโรงพยาบาลมีลักษณะเติบโตสูงในช่วงโควิด-19 ก่อนปรับเข้าสู่ระดับปกติและมีความผันผวนมากขึ้นในช่วงหลัง เป็นผลจากการแข่งขันที่รุนแรงและโครงสร้างต้นทุนคงที่ที่สูง ด้านสภาพคล่องโดยรวมอยู่ในระดับที่ดี แต่แตกต่างกันระหว่างบริษัท ขณะที่การใช้สินทรัพย์ยังอยู่ในระดับต่ำ และโครงสร้างเงินทุนมีความมั่นคง แม้บางบริษัทเพิ่มหนี้เพื่อขยายการลงทุน ธุรกิจมีโครงสร้างต้นทุนสูงต่อเนื่อง กำไรของบริษัทมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ โดยเฉพาะในช่วงที่รายได้ชะลอตัว ขณะที่บริษัทขนาดใหญ่มีความสม่ำเสมอในการจ่ายเงินปันผลมากกว่าบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งมักปรับลดการจ่ายเงินปันผลเพื่อรักษาสภาพคล่อง นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองมีความสามารถในการอธิบายการจ่ายเงินปันผลได้ในระดับที่น่าพอใจ (R^2 = 0.346, Adjusted R^2 = 0.242, p-value < 0.10) และพบว่า ROA, NPM และ A/E มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจ่ายเงินปันผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ CR, D/A และ OPM มีความสัมพันธ์เชิงลบ

คำสำคัญ: นโยบายการจ่ายเงินปันผล, ผลกระทบจากโควิด-19, การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

กลุ่มธุรกิจด้านสุขภาพเป็นอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมการให้บริการทางการแพทย์ การผลิตและจำหน่ายยา เครื่องมือแพทย์ ตลอดจนการสนับสนุนด้านสุขภาพในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่ การให้บริการสุขภาพ การประกันสุขภาพ เครื่องมือแพทย์และเวชภัณฑ์ อุตสาหกรรมยาและเทคโนโลยีชีวภาพ และธุรกิจสนับสนุนอื่น ๆ ในประเทศไทยธุรกิจโรงพยาบาลถือเป็นภาคส่วนที่มีศักยภาพโดดเด่น โดยได้รับแรงสนับสนุนจากคุณภาพการรักษาที่ได้มาตรฐานในต้นทุนที่เหมาะสม รวมถึงการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนโยบายภาครัฐ ส่งผลให้ธุรกิจมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โรงพยาบาลเอกชนมุ่งเน้นการให้บริการแก่กลุ่มผู้มีรายได้ระดับปานกลางถึงสูง โดยดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิด “Hospital + Hotel” ซึ่งผสานระหว่างคุณภาพการรักษาและการบริการเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ผู้รับบริการ (วิจัยกรุงศรี, 2568)

ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทยมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงตามภาวะเศรษฐกิจและสถานการณ์สำคัญ โดยในช่วงปี 2556–2559 ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจชะลอตัวทำให้จำนวนผู้ใช้บริการลดลง ก่อนจะกลับมาเติบโตในช่วง

ปี 2560–2561 จากการสนับสนุนของภาครัฐและการขยายตัวของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 (2562–2563) ธุรกิจได้รับผลกระทบอย่างมากจากจำนวนผู้ป่วยที่ลดลง แต่ได้ปรับตัวด้วยการพัฒนาบริการรูปแบบใหม่ เช่น Telemedicine และบริการด้านสุขภาพเชิงรุก ต่อมาในช่วงปี 2564–2566 ธุรกิจเริ่มฟื้นตัวจากความต้องการบริการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในช่วงปี 2568–2569 ธุรกิจอาจจะยังเผชิญแรงกดดัน แม้ความต้องการบริการสุขภาพยังมีแนวโน้มเติบโตจากสังคมผู้สูงอายุและโรคเรื้อรัง โดยในระยะยาวธุรกิจยังมีศักยภาพเติบโต แต่จำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยี การขยายตลาด และการบริหารต้นทุนเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน (วิจัยกรุงศรี, 2568)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของสภาวะเศรษฐกิจอันเป็นผลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลต่อผลการดำเนินงานและนโยบายการจ่ายเงินปันผลของบริษัทจดทะเบียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะที่ธุรกิจการแพทย์เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญและได้รับความสนใจจากนักลงทุนอย่างต่อเนื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทในกลุ่มธุรกิจการแพทย์ก่อนและหลังสถานการณ์โควิด-19 จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อผลตอบแทนของผู้ลงทุน และสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และตัดสินใจลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

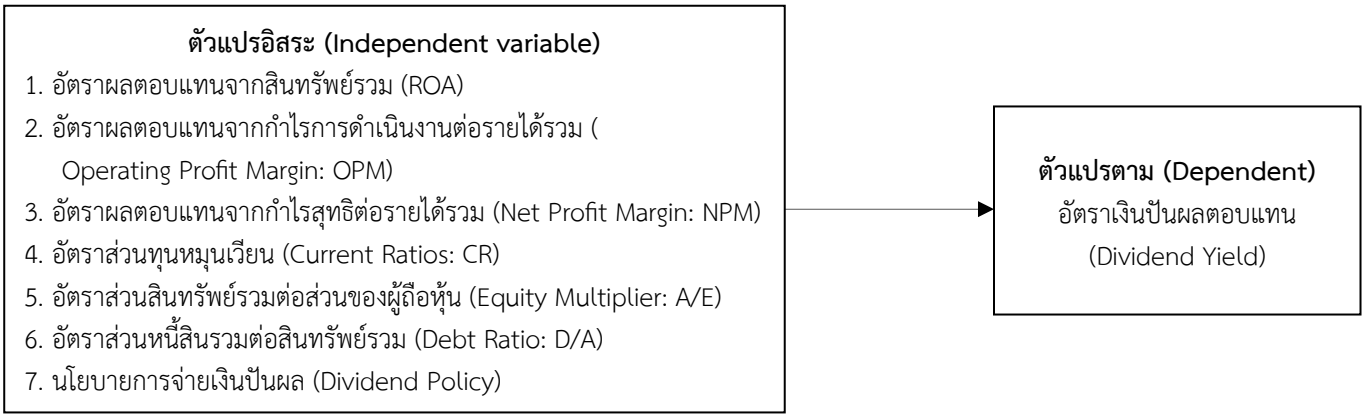
1. เพื่อคำนวณและวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินจากงบการเงินของโรงพยาบาลกับอัตราเงินปันผลตอบแทนเพื่อประเมินผลตอบแทนจากการลงทุนในกิจการโรงพยาบาล

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทนของโรงพยาบาล ในช่วงสถานการณ์ก่อนเกิดโควิด-19 จนถึงหลังสถานการณ์โควิด-19

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า อัตราส่วนทางการเงินมีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่ออัตราผลตอบแทน ธณษา สุวรรณกลาง (2564) พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน, อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้, อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น, อัตราส่วนเงินสด อัตรากำไรสุทธิ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการจ่ายเงินปันผล (Dividend Policy Theories) เช่น ทฤษฎีความไม่เกี่ยวข้องของเงินปันผล (Dividend Irrelevance Theory) ทฤษฎีนกในมือ (Bird-in-the-Hand Theory) ทฤษฎีสัญญาณ (Signaling Theory) ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ทฤษฎีความแตกต่างของภาษี (Tax Preference Theory) เป็นต้น ส่งผลกระทบต่ออัตราเงินปันผลตอบแทน

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจการแพทย์ ในช่วงสถานการณ์ก่อนเกิดโควิด-19 จนถึงหลังสถานการณ์โควิด-19 โดยมีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การเลือกอัตราส่วนทางการเงินเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้อ้างอิงจากแนวคิดการวิเคราะห์งบการเงิน และทฤษฎีนโยบายการจ่ายเงินปันผล โดยมีพื้นฐานจากทฤษฎีสัญญาณ (Signaling Theory) และทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ซึ่งเสนอว่าผลการดำเนินงาน สภาพคล่อง และโครงสร้างเงินทุนของกิจการสามารถสะท้อนความสามารถในการสร้างกำไรและการจ่ายผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นได้ อัตราส่วนทางการเงินที่เลือกใช้จึงครอบคลุมด้านความสามารถในการทำกำไร สภาพคล่อง และความสามารถในการก่อหนี้ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์กับอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทในกลุ่มธุรกิจการแพทย์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research)โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากบริษัทในกลุ่มธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งหมด 22 บริษัท ซึ่งครอบคลุมทั้งหมดของกลุ่มธุรกิจที่ศึกษา การเลือกกลุ่มสำหรับศึกษา โดยทำการศึกษาทุกบริษัทที่มีรายงานการเงินครบถ้วน โดยใช้งบการเงินประจำปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2568 รวม 9 ปี ข้อมูลดังกล่าวอ้างอิงจากประกาศของศูนย์ปฏิบัติการภายใต้ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศปก.ศบค.)

ตารางที่ 1 บริษัทในอุตสาหกรรมการแพทย์ที่จดทะเบียนใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งหมดจำนวน 22 บริษัท

ลำดับ	ชื่อหุ้น	ชื่อบริษัท
1	AHC	บริษัท โรงพยาบาลเอกชล จำกัด (มหาชน)
2	BCH	บริษัท บางกอก เชน ฮอสปิทอล จำกัด (มหาชน)
3	BDMS	บริษัท กรุงเทพดุสิตเวชการ จำกัด(มหาชน)
4	BH	บริษัท โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ จำกัด (มหาชน)
5	CHG	บริษัท โรงพยาบาลจุฬารัตน์ จำกัด (มหาชน)
6	CMR	บริษัท เชียงใหม่รามธุรกิจการแพทย์ จำกัด (มหาชน)
7	EKH	บริษัท เอกชัยการแพทย์ จำกัด (มหาชน)
8	IMH	บริษัท โรงพยาบาลอินเตอร์เมดิคัล แคร์ แอนด์ แล็บ จำกัด (มหาชน)
9	LPH	บริษัท โรงพยาบาล ลาดพร้าว จำกัด (มหาชน)
10	M-CHAI	บริษัท โรงพยาบาลมหาชัย จำกัด (มหาชน)
11	NTV	บริษัท โรงพยาบาลนนทเวช จำกัด (มหาชน)
12	PR9	บริษัท โรงพยาบาลพระรามเก้า จำกัด (มหาชน)
13	PRINC	บริษัท พริ้นซิเพิล แคปิตอล จำกัด (มหาชน)
14	RAM	บริษัท โรงพยาบาลรามคำแหง จำกัด (มหาชน)
15	RJH	บริษัท โรงพยาบาลราชธานี จำกัด (มหาชน)
16	RPH	บริษัท โรงพยาบาลราชพฤกษ์ จำกัด (มหาชน)
17	SKR	บริษัท ศิครินทร์ จำกัด (มหาชน)
18	THG	บริษัท ธนบุรี เฮลท์แคร์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
19	TNH	บริษัท โรงพยาบาลไทยนครินทร์ จำกัด (มหาชน)
20	VIBHA	บริษัท โรงพยาบาลวิภาวดี จำกัด (มหาชน)
21	VIH	บริษัท ศรีวิชัยเวชวิวัฒน์ จำกัด (มหาชน)
22	WPH	บริษัท โรงพยาบาลวัฒนแพทย์ ตรัง จำกัด (มหาชน)

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้มาจากการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของโรงพยาบาลเอกชนจากฐานข้อมูล SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยอ้างอิงจากรายงานงบการเงินประจำปีที่ประกอบด้วยงบแสดงฐานะทางการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1 One Report) ในช่วงปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2568

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และอัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

2.1 ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการอธิบายและสรุปลักษณะกลุ่มข้อมูลที่เป็นตัวเลขที่ผู้วิจัยนำมาเก็บรวบรวม ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ Observation โดยทำการแบบภาพรวมของทั้ง 22 บริษัทของกลุ่มธุรกิจการแพทย์

2.2 ข้อมูลอัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis) อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร การวิเคราะห์อัตราส่วนสภาพคล่องของโรงพยาบาล การวิเคราะห์อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงพยาบาล และการวิเคราะห์อัตราส่วนโครงสร้างงบแสดงฐานะทางการเงิน ซึ่งอัตราส่วนประเภทนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Assets)

$$ROA = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม (เฉลี่ย)}} \times 100$$

2.2.2 อัตรากำไรจากผลการดำเนินงาน(Operating Profit Margin)

$$\text{อัตรากำไรจากผลการดำเนินงาน} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{รายได้รวม}}$$

2.2.3 อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin)

$$\text{อัตรากำไรสุทธิ} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{รายได้รวม}}$$

2.2.4 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current Ratios)

$$\text{อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน} = \frac{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}$$

ค่าที่คำนวนได้ > 1 จะแสดงถึงโรงพยาบาลมีสภาพคล่องที่ดี เพราะมีสินทรัพย์หมุนเวียนมากกว่าหนี้สินระยะสั้น ทำให้มีความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้น

ค่าที่คำนวณได้ < 1 จะแสดงถึงโรงพยาบาลมีสภาพคล่องที่ไม่ดี เพราะสินทรัพย์หมุนเวียนน้อยกว่าหนี้สินระยะสั้น ทำให้ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้น

2.2.5 อัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Equity Multiplier: A/E)

$$\text{อัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{สินทรัพย์รวม } (\boldsymbol{Total\ Assets})}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น } (\boldsymbol{Shareholders'\ Equity})}$$

2.2.6 อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Debt Ratio: D/A)

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{หนี้สินรวม } (\boldsymbol{Total\ Debt} \text{ หรือ } \boldsymbol{Total\ Liabilities})}{\text{สินทรัพย์รวม } (\boldsymbol{Total})}$$

2.2.7 อัตราเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield)

ตัวชี้วัดที่ใช้ประเมินผลตอบแทนที่นักลงทุนจะได้รับจากเงินปันผลของหุ้นที่ถืออยู่ โดยเปรียบเทียบกับราคาหุ้นในตลาด

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล} = \frac{\text{เงินปันผลต่อหุ้น}}{\text{ราคาตลาดของหุ้น}} \text{ X } 100$$

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 สมมติฐานที่ 1: อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (ROA)

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม(ROA) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน

$$\mathbf{B}1 > 0$$

3.2 สมมติฐานที่ 2: อัตราผลตอบแทนจากกำไรการดำเนินงานต่อรายได้รวม (Operating Profit Margin: OPM)

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนจากกำไรการดำเนินงานต่อรายได้รวม (Operating Profit Margin: OPM) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน

$$B_2 > 0$$

3.3 สมมติฐานที่ 3: อัตราผลตอบแทนจากกำไรสุทธิต่อรายได้รวม (Net Profit Margin: NPM)

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนจากกำไรสุทธิต่อรายได้รวม (Net Profit Margin: NPM) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน

$$B_3 > 0$$

3.4 สมมติฐานที่ 4: อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratios: CR)

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratios: CR) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน

$$B_4 > 0$$

3.5 สมมติฐานที่ 5: อัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Equity Multiplier: A/E)

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Equity Multiplier: A/E) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน

$$B_5 > 0$$

3.6 สมมติฐานที่ 6: อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Debt Ratio: D/A)

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Debt Ratio: D/A) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน

$$B_6 > 0$$

3.7 สมมติฐานที่ 7: นโยบายการจ่ายเงินปันผลของแต่ละโรงพยาบาล (Dividend Policy)

ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายการจ่ายเงินปันผล กับอัตราเงินปันผลตอบแทน

$$B_7 > 0$$

หมายเหตุ: การศึกษาครั้งนี้ไม่นำตัวแปรนโยบายการจ่ายเงินปันผลของแต่ละบริษัทมาทดสอบ เนื่องจากแต่ละบริษัทมีนโยบายการจ่ายเงินปันผลที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อความสามารถในการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้มาจากการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของโรงพยาบาลเอกชนจากฐานข้อมูล SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

โดยอ้างอิงจากรายงานงบการเงินประจำปีที่ประกอบด้วยงบแสดงฐานะทางการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1 One Report) ในช่วงปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2568

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจการแพทย์ ในช่วงสถานการณ์ก่อนเกิดโควิด-19 จนถึงหลังสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่ออัตราเงินปันผลตอบแทน โดยมีแนวทางและขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นในการอธิบายและสรุปลักษณะกลุ่มข้อมูลที่เป็นตัวเลขที่ผู้วิจัยนำมาเก็บรวบรวม ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ Observation โดยทำการวิเคราะห์แบบภาพรวมของทั้ง 22 บริษัท และแยกวิเคราะห์แต่ละบริษัทของกลุ่มธุรกิจการแพทย์

5.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลพาเนล (Panel Data Analysis) ภายใต้แบบจำลองการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Model) คือ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลพาเนล (Panel Data Analysis) ภายใต้แบบจำลองการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Model) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินและอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทในกลุ่มธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี Panel Least Squares (Pooled OLS) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้ดังนี้

$$DY_{it} = \beta 0 + \beta 1ROA_{it} + \beta 2CR_{it} + \beta 3DA_{it} + \beta 4AE_{it} + \beta 5OPM_{it} + \beta 6NPM_{it} + \varepsilon_{it}$$

โดยที่ DY = อัตราเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield)

$\beta 0$ = ค่าคงที่

$\beta 1\text{-}6$ = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่ 1 ถึง 6

ROA = อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Assets) (ROA)

CR = อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current Ratios)

DA = อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Debt Ratio: D/A)

AE = อัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Equity Multiplier: A/E)

OPM = อัตรากำไรจากผลการดำเนินงาน (Operating Profit Margin)

NPM = อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin)

ε = แทน ค่าความคลาดเคลื่อน สำหรับบริษัท

ซึ่งจะทำการวิเคราะห์แบบ Pooled OLS Regression[1] บนโครงสร้างข้อมูล Panel โดยมีภาพรวมของทั้ง 22 บริษัทของกลุ่มธุรกิจโรงพยาบาล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการคำนวณและวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินจากงบการเงินของโรงพยาบาลกับอัตราเงินปันผลตอบแทน เพื่อประเมินผลตอบแทนจากการลงทุนในกิจการโรงพยาบาล

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทในกลุ่มธุรกิจโรงพยาบาลทั้ง 22 บริษัท ในช่วงปี พ.ศ. 2560-2568

ข้อมูล	ค่าสถิติ	อัตราส่วนทางการเงิน															
		ROA	ROE	GPM	OPM	NPM	CR	ART	IT	APT	TAT	OER	A/E	D/A	D/E	TD/WC	DP
2560	ค่าเฉลี่ย	8.00	11.45	4.15	16.72	14.58	1.92	10.71	44.80	5.20	0.51	68.25	1.27	0.24	0.40	0.24	1.25
	S.D	5.46	7.54	10.73	9.41	8.26	1.92	7.45	67.74	3.51	0.34	28.76	0.66	0.18	0.44	0.18	3.44
	Min	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	Max	19.19	25.79	33.36	36.47	32.16	6.07	29.17	332.34	11.21	1.31	94.86	2.62	0.62	1.62	0.62	16.00
2561	ค่าเฉลี่ย	8.34	11.91	3.62	15.80	13.81	1.73	10.99	39.57	6.17	0.58	77.73	1.44	0.28	0.49	0.28	2.42
	S.D	5.68	7.52	9.32	10.01	9.22	1.59	6.28	24.51	2.83	0.31	19.49	0.54	0.16	0.45	0.16	8.21
	Min	-0.34	-0.44	0.00	-6.58	-5.87	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	Max	20.43	24.65	27.04	32.59	30.99	5.10	21.94	107.91	10.93	1.24	95.69	2.86	0.65	1.86	0.65	38.00
2562	ค่าเฉลี่ย	8.98	12.81	3.41	15.67	13.10	1.95	10.97	39.37	7.22	0.61	82.18	1.48	0.29	0.48	0.29	0.66
	S.D	6.15	8.99	8.87	18.37	16.86	1.65	5.74	19.24	3.07	0.25	15.97	0.40	0.15	0.40	0.15	1.01
	Min	-2.08	-3.07	0.00	-47.56	-46.49	0.13	2.75	3.94	3.05	0.04	40.70	1.11	0.10	0.11	0.10	0.00
	Max	19.11	36.80	29.51	56.22	48.65	5.62	22.27	82.90	15.31	1.09	129.09	2.71	0.63	1.71	0.63	3.20

[1] หมายเหตุ: การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบจำลอง Pooled OLS ในการวิเคราะห์ข้อมูลพาเนล ซึ่งมีข้อสมมติว่าไม่มีผลกระทบเฉพาะของแต่ละบริษัทที่ไม่สามารถสังเกตได้ อาทิ ขนาดกิจการ ทำเลที่ตั้ง และรูปแบบการบริหาร ทั้งนี้ ไม่ได้นำตัวแปรนโยบายการจ่ายเงินปันผลของแต่ละบริษัทมารวมในแบบจำลอง เนื่องจากแต่ละบริษัทมีนโยบายที่แตกต่างกัน อันอาจก่อให้เกิดข้อจำกัดในการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ระหว่างบริษัทได้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทในกลุ่มธุรกิจโรงพยาบาลทั้ง 22 บริษัท ในช่วงปี พ.ศ. 2560-2568 (ต่อ)

ข้อมูล	ค่าสถิติ	อัตราส่วนทางการเงิน															
		ROA	ROE	GPM	OPM	NPM	CR	ART	IT	APT	TAT	OER	A/E	D/A	D/E	TD/WC	DP
2563	ค่าเฉลี่ย	7.17	10.36	2.31	17.39	15.51	2.00	9.71	34.17	6.62	0.52	80.71	1.50	0.29	0.50	0.29	0.59
	S.D	5.08	6.80	7.90	12.35	11.38	2.18	5.64	18.97	2.13	0.22	13.59	0.41	0.16	0.41	0.16	0.92
	Min	-2.33	-2.65	-2.43	-5.47	-5.16	0.11	2.54	4.70	3.23	0.09	44.64	1.11	0.10	0.11	0.10	0.00
	Max	20.48	26.67	28.64	51.95	46.94	9.18	23.60	82.10	10.19	0.93	105.04	2.62	0.62	1.62	0.62	3.20
2564	ค่าเฉลี่ย	15.72	21.97	5.18	26.38	22.34	2.13	8.27	33.14	6.99	0.66	72.20	1.49	0.29	0.49	0.29	0.97
	S.D	12.20	16.24	13.58	11.89	10.71	1.91	5.30	14.88	2.37	0.29	11.72	0.37	0.15	0.37	0.15	1.59
	Min	1.67	2.29	0.00	9.91	8.22	0.30	3.05	6.09	3.26	0.11	51.91	1.10	0.09	0.10	0.09	0.00
	Max	39.31	60.79	46.73	47.97	45.92	8.57	25.75	66.46	12.06	1.08	90.08	2.35	0.58	1.35	0.58	7.00
2565	ค่าเฉลี่ย	14.31	19.78	2.96	25.08	21.48	2.35	8.14	36.21	7.03	0.63	73.61	1.42	0.26	0.42	0.26	1.05
	S.D	10.70	13.47	9.68	13.13	11.82	2.05	5.60	16.13	2.56	0.27	12.77	0.34	0.15	0.34	0.15	1.84
	Min	-0.18	-0.24	0.00	-1.18	-1.49	0.29	1.20	5.85	3.64	0.12	47.14	1.07	0.07	0.07	0.07	0.01
	Max	46.25	56.00	37.24	52.79	47.94	7.97	23.75	74.00	12.50	0.98	96.40	2.36	0.58	1.36	0.58	8.00
2566	ค่าเฉลี่ย	9.71	12.98	26.33	18.43	15.77	2.10	8.40	37.35	7.26	0.54	78.92	1.51	0.29	0.51	0.29	0.60
	S.D	7.62	9.56	10.76	15.79	14.74	2.01	4.94	16.99	2.90	0.25	13.01	0.50	0.17	0.50	0.17	0.99
	Min	-3.43	-6.99	-5.03	-26.39	-25.96	0.13	2.18	5.31	4.54	0.06	57.12	1.10	0.09	0.10	0.09	0.00
	Max	30.62	34.88	47.27	42.80	40.32	6.37	20.49	78.74	16.82	0.95	111.88	3.15	0.68	2.15	0.68	4.50
2567	ค่าเฉลี่ย	8.70	11.32	25.49	16.84	14.62	2.38	9.62	38.09	6.69	0.54	80.21	1.51	0.27	0.51	0.27	0.51
	S.D	8.26	12.15	9.40	18.04	17.57	2.35	4.53	16.11	2.01	0.24	17.08	0.53	0.19	0.53	0.19	1.06
	Min	-14.61	-29.95	6.90	-45.88	-47.50	0.14	3.04	5.02	3.43	0.08	53.55	1.07	0.06	0.07	0.06	0.00
	Max	25.27	29.93	48.97	44.47	43.26	8.92	19.78	77.63	12.26	0.84	139.60	3.01	0.67	2.01	0.67	5.00
2568	ค่าเฉลี่ย	9.90	14.14	26.19	19.69	17.41	2.16	8.71	35.28	5.94	0.55	73.47	1.37	0.24	0.52	0.24	0.83
	S.D	6.93	13.99	9.64	13.97	12.96	1.96	3.71	16.19	2.13	0.23	19.92	0.55	0.18	0.62	0.18	2.30
	Min	-1.91	-5.54	7.05	-13.71	-13.49	0.11	0.00	0.00	0.00	0.10	0.00	0.00	0.00	0.08	0.00	0.00
	Max	29.41	68.42	49.19	42.97	41.67	5.78	13.80	71.14	10.89	0.89	94.21	2.79	0.64	2.39	0.64	11.00

จากตารางที่ 2 จากการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทในกลุ่มธุรกิจโรงพยาบาลทั้ง 22 บริษัท ในช่วงปี พ.ศ. 2560-2568 พบว่า อัตราส่วนทางการเงินของบริษัทโดยรวมสะท้อนให้เห็นว่าในภาพรวมกลุ่มธุรกิจโรงพยาบาลมีความสามารถในการทำกำไรอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงค่อนข้างดี สะท้อนจากอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) เฉลี่ยอยู่ในร้อยละ 7.00–16.00 และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อยู่ในช่วงร้อยละ 10.00–22.00 ซึ่งแสดงถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมในการบริหารทรัพยากรและเงินทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในช่วงปี 2564–2565 ถือเป็นวัฏจักรที่กลุ่มธุรกิจมีผลประกอบการเติบโตอย่างก้าวกระโดดจนถึงระดับสูงสุด โดยมีอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) เฉลี่ยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 15.00–16.00 และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 20.00–22.00 สอดคล้องกับอัตรากำไรจากการดำเนินงาน (OPM) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) ที่เพิ่มขึ้นที่ประมาณร้อยละ 25.00–26.00 และร้อยละ 21.00–22.00 ตามลำดับ ทิศทางเชิงบวกดังกล่าวถูกขับเคลื่อนด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ การเพิ่มขึ้นของรายได้จากการให้บริการทางการแพทย์ ฐานการใช้ทรัพยากรภายในที่เต็มประสิทธิภาพ และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคที่กระตุ้นความต้องการบริการทางการแพทย์ในวงกว้าง

ในช่วงปี 2566–2568 ความสามารถในการทำกำไรของภาพรวมทั้ง 22 บริษัทเริ่มปรับตัวลดลงและมีความผันผวนสูงขึ้น โดยปรากฏผลขาดทุนในบางบริษัท ค่า Minimum ของอัตรากำไรจากการดำเนินงาน (OPM) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าติดลบ ซึ่งสะท้อนถึงสภาวะการปรับฐานของอุตสาหกรรมจากการแข่งขันในตลาดที่ท้าทายรุนแรงขึ้น โครงสร้างต้นทุนด้านบุคลากรและเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ปรับตัวสูงขึ้น ตลอดจนการลดลงอย่างต่อเนื่องของกลุ่มรายได้พิเศษในอดีต

ในภาพรวมกลุ่มธุรกิจโรงพยาบาลในส่วนของสภาพคล่องและประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Liquidity and Efficiency Analysis) มีอัตราส่วนสภาพคล่อง (Current Ratio) เฉลี่ยอยู่ในกรอบ 1.90–2.30 เท่า ซึ่งจัดอยู่ในระดับที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับรูปแบบธุรกิจที่มีกระแสเงินสดรับสม่ำเสมอจากบริการรักษาพยาบาล โครงสร้างสภาพคล่องดังกล่าวปรากฏความผันผวนค่อนข้างสูงในบางปี โดยพบค่าต่ำสุด (Minimum) ในบางบริษัทลดลงต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างเชิงโครงสร้างการบริหารองค์กร ตลอดจนจังหวะเวลารอบการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรขนาดใหญ่ เช่น การก่อสร้างอาคารและการจัดซื้อเครื่องมือทางการแพทย์ มีอัตราหมุนเวียนลูกหนี้การค้า (ART) เฉลี่ยอยู่ในช่วง 8.00–11.00 เท่า แสดงถึงความสามารถในการติดตามและเรียกเก็บหนี้ค่ารักษาพยาบาลในระดับปานกลาง อัตราหมุนเวียนสินค้าคงคลัง (IT) รักษาระดับไว้ได้สูงอย่างสม่ำเสมอในเกณฑ์ 30.00–40.00 เท่า สะท้อนถึงการบริหารจัดการระบบคลังยาและเวชภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพและมีการระบายสินค้าได้รวดเร็ว อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (TAT) อยู่ในระดับต่ำที่ประมาณ 0.50–0.60 เท่า ซึ่งถือเป็นลักษณะเฉพาะของธุรกิจโรงพยาบาล ที่จำเป็นต้องใช้สินทรัพย์ถาวรมูลค่าสูงเป็นฐานในการขับเคลื่อนรายได้

โครงสร้างเงินทุนของกลุ่มธุรกิจโรงพยาบาล ในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์มั่นคง สะท้อนจากอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (D/A) เฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 0.24–0.29 เท่า และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) อยู่ในกรอบ 0.40–0.52 เท่า ตัวชี้วัดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ธุรกิจโรงพยาบาลมีการพึ่งพาแหล่งเงินทุนภายนอกในระดับปานกลาง และยังคงใช้เงินทุนจากส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นแกนหลักในการดำเนินธุรกิจ ในบางปีอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) ของบางบริษัทมีการปรับตัวสูงขึ้น โดยมีค่าสูงสุด (Maximum) เกินกว่า 2.00 เท่า ซึ่งบ่งชี้ถึงการเร่งขยายขนาดธุรกิจและการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางการแพทย์ขนาดใหญ่

สำหรับอัตราส่วนความสามารถในการชำระดอกเบี้ย (Interest Coverage Ratio) เกิดความผันผวนในระดับสูง โดยในบางปีปรับตัวสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แต่ในบางปีกลับลดต่ำลงจนใกล้เคียงระดับศูนย์ ทิศทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สม่ำเสมอของกระแสรายได้เมื่อเทียบกับภาระผูกพันทางการเงินระยะสั้นที่มีอยู่

โครงสร้างต้นทุนและประสิทธิภาพในการควบคุมค่าใช้จ่ายของกลุ่มโรงพยาบาลในตลาดหลักทรัพย์ฯ ทั้ง 22 บริษัท มีอัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Operating Expense Ratio: OER) มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงที่ร้อยละ 70.00–82.00 อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจัดเป็นลักษณะปกติเชิงโครงสร้างของธุรกิจโรงพยาบาล เนื่องจากมีสัดส่วนต้นทุนคงที่สูง ทั้งจากค่าตอบแทนบุคลากรทางการแพทย์และทีมวิชาชีพ ค่าเสื่อมราคาของอาคารและเครื่องมือแพทย์เฉพาะทาง ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการยกระดับเทคโนโลยีและการรักษามาตรฐานการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (เช่น HA หรือ JCI)

แนวโน้มและความผันผวนของกลุ่มทุน แม้ว่าภาพรวมเฉลี่ยของทั้ง 22 บริษัทจะปรับตัวดีขึ้นชั่วคราวในช่วงปี 2564–2565 โดยอัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Operating Expense Ratio: OER) ลดลงมาอยู่ที่ประมาณร้อยละ 72.00–73.00 จากปริมาณคนไข้ที่เพิ่มขึ้นอย่างหนาแน่นในงวดปีปัจจุบัน ค่าดังกล่าวกลับดีดตัวสูงขึ้นอีกครั้ง โดยเฉพาะในกลุ่มโรงพยาบาลขนาดกลางและขนาดเล็กบางบริษัทที่พบค่าอัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Operating Expense Ratio: OER) สูงเกินกว่าร้อยละ 100.00 ปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงข้อจำกัดในการประหยัดต่อขนาดชั่วคราว ปัญหาการควบคุมต้นทุนส่วนกลาง และภาวะความไม่สมดุลระหว่างอัตราการเติบโตของรายได้กับค่าใช้จ่ายคงที่หลังสิ้นสุดช่วงสถานการณ์พิเศษ

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทนของโรงพยาบาลในช่วงสถานการณ์ก่อนเกิดโควิด-19 จนถึงหลังสถานการณ์โควิด-19

เพื่อศึกษาผลของอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทน โดยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม(ROA) อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น(ROE) อัตราผลตอบแทนจากกำไรขั้นต้นต่อรายได้รวม (Gross Profit Margin) อัตราผลตอบแทนจากกำไรการดำเนินงานต่อรายได้รวม (Operating Profit Margin) อัตราผลตอบแทนจากกำไรสุทธิต่อรายได้รวม (Net Profit Margin) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratios) อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ (Account Receivable Turnover) อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (Total Assets

Turnover)และอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity ratio: D/E) กับนโยบายการจ่ายเงินปันผลของแต่ละโรงพยาบาล (Dividend Policy) เพื่อทดสอบสมมติฐานดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทน

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.606	0.842	0.720	0.473
ROA	0.092	0.038	2.394	0.018
CR	-0.357	0.161	-2.225	0.027
DA	-17.437	6.146	-2.837	0.005
AE	4.025	1.487	2.706	0.008
OPM	-0.380	0.220	-1.730	0.086
NPM	0.388	0.222	1.745	0.083
R-squared	0.346		Mean dependent var	0.966
Adjusted R-squared	0.242		S.D. dependent var	3.169
S.E. of regression	2.760		Akaike info criterion	4.999
Sum squared resid	1287.02		Schwarz criterion	5.466
Log likelihood	-464.404		Hannan-Quinn critter	5.188
F-statistic	3.312		Durbin-Watson stat	1.597
Prob(F-statistic)	0.000			

หมายเหตุ: Total panel observation = 197

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Panel Data พบว่า มีจำนวนข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ทั้งสิ้น 197 จากข้อมูลที่ควรมีทั้งหมด 198 ตัวอย่าง ซึ่งเกิดจากการที่ข้อมูลบางรายการของบริษัทในบางปีมีค่าไม่สมบูรณ์หรือไม่สามารถคำนวณตัวแปรที่ใช้ศึกษาได้

Method: การถดถอยพหุคูณแบบข้อมูลรวม (Pooled Ordinary Least Squares Regression) จากข้อมูลแบบภาคตัดขวางร่วมกับอนุกรมเวลา (Pooled Cross-sectional Time-series Data)

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield) พบว่า แบบจำลองมีค่า R-squared เท่ากับ 0.346 และค่า Adjusted R-squared เท่ากับ 0.242 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาสามารถอธิบายความแปรปรวนของอัตราเงินปันผลตอบแทนได้ร้อยละ 24.20 ขณะที่ความแปรปรวนอีกร้อยละ 75.80 อาจเกิดจากปัจจัยอื่นที่ไม่ได้รวมอยู่ในแบบจำลอง เช่น สภาวะเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อ นโยบายการจ่ายเงินปันผล โครงสร้างผู้ถือหุ้น การกำกับดูแลกิจการ และการตัดสินใจของผู้บริหาร

จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองโดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 จึงสามารถใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับอัตราเงินปันผลตอบแทนได้ในระดับที่ยอมรับได้ และสามารถพิจารณาผลการทดสอบสมมติฐานของตัวแปรอิสระแต่ละตัวได้ดังต่อไปนี้.

สมมติฐานที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (Return on Assets: ROA) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน พบว่า อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) มีค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) เท่ากับ 0.092 และมีค่าทางสถิติ Prob. เท่ากับ 0.018 ซึ่งผ่านเกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 (และระดับ 0.05) แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงสามารถยอมรับสมมติฐานที่ 1 ได้

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratios) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน พบว่า อัตราส่วนสภาพคล่อง (CR) มีค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) เท่ากับ -0.357 และมีค่าทางสถิติ Prob. เท่ากับ 0.027

ซึ่งผ่านเกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 (และระดับนัยสำคัญทั่วไปที่ 0.05) แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงสามารถยอมรับสมมติฐานที่ 2 ได้

สมมติฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Debt Ratio: D/A) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (D/A) มีค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) เท่ากับ -17.437 และมีค่าทางสถิติ Prob. เท่ากับ 0.005 ซึ่งผ่านเกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงสามารถยอมรับสมมติฐานที่ 3 ได้

สมมติฐานที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Equity Multiplier: A/E) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน พบว่า อัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (AE) มีค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) เท่ากับ +4.025 และมีค่าทางสถิติ Prob. เท่ากับ 0.008 ซึ่งผ่านเกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงสามารถยอมรับสมมติฐานที่ 4 ได้

สมมติฐานที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนจากการดำเนินงานต่อรายได้รวม (Operating Profit Margin: OPM) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน พบว่า อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (OPM) มีค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) เท่ากับ -0.380 และมีค่าทางสถิติ Prob. เท่ากับ 0.086 ซึ่งผ่านเกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 (ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90) แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงสามารถยอมรับสมมติฐานที่ 5 ได้

สมมติฐานที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนจากกำไรสุทธิต่อรายได้รวม (Net Profit Margin: NPM) กับอัตราเงินปันผลตอบแทน พบว่า อัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) เท่ากับ +0.388 และมีค่าทางสถิติ Prob. เท่ากับ 0.082 ซึ่งผ่านเกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 (ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90) แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงสามารถยอมรับสมมติฐานที่ 6 ได้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความสัมพันธ์ของอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราผลตอบแทน สามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ดังนี้

1. กลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร เช่น ROA, ROE และ NPM โดยเมื่ออัตราส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าบริษัทมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและสามารถสร้างผลตอบแทนจากการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้บริษัทมีฐานะการเงินที่แข็งแกร่งและมีศักยภาพในการจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้นได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นยังช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุน ซึ่งอาจส่งผลเชิงบวกต่อความน่าสนใจในการลงทุนของบริษัท สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธณษา สุวรรณกลาง (2564) ที่ศึกษาบริษัทในกลุ่มธุรกิจการแพทย์โดยตรง รวมทั้งการศึกษาของเจนจิรา จันทร์ทองและพรรณทิพย์ อย่างกลั่น (2565) และมัตธิมา กรงเต้น และสันติพงษ์ กุมารสิงห (2565) ที่พบว่า อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นได้รับ

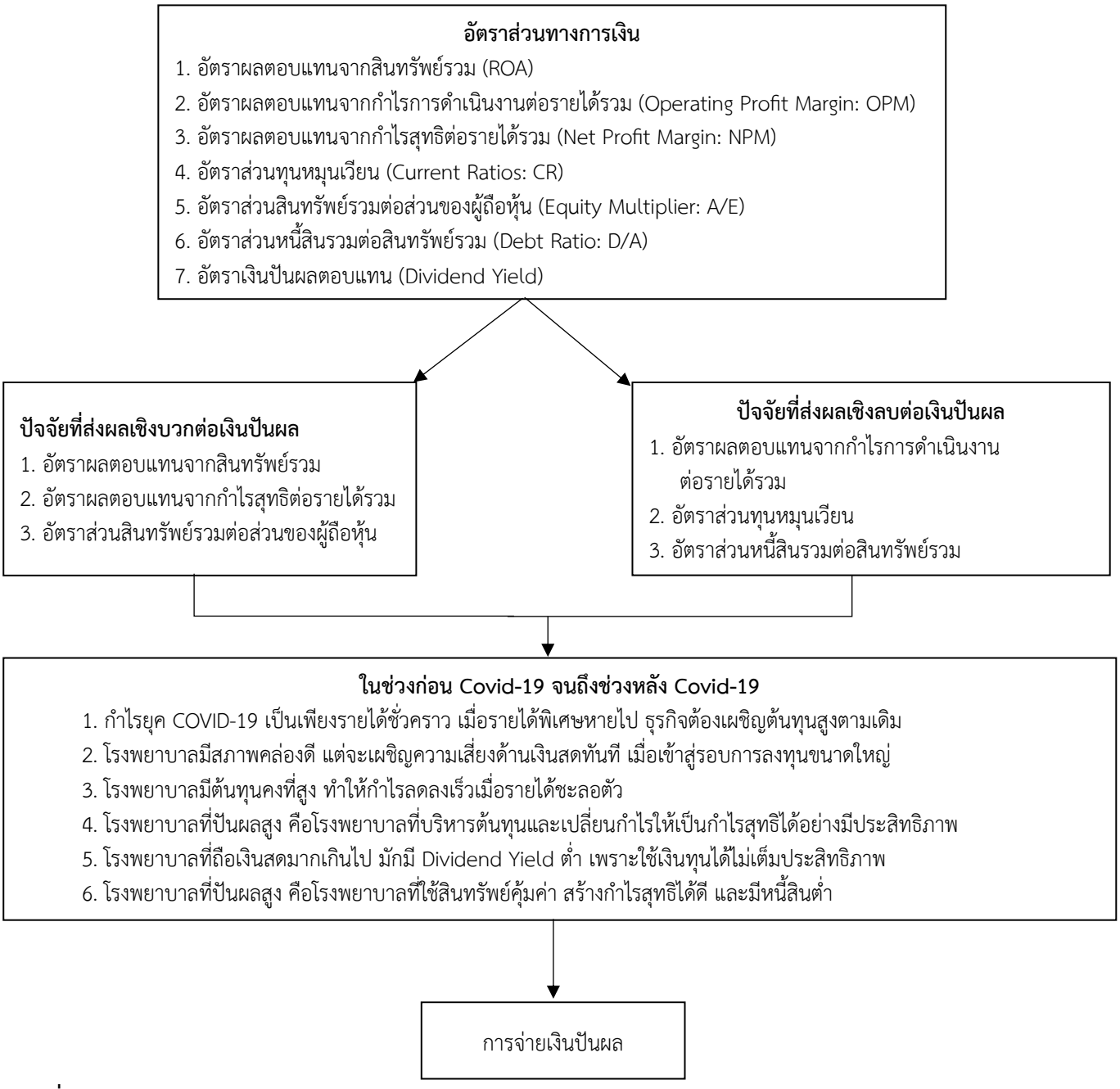
2. กลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม พบว่า เมื่ออัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (D/E) และหนี้สินรวมเพิ่มสูงขึ้น บริษัทจะมีภาระทางการเงินและความเสี่ยงจากการกู้ยืมมากขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการทำกำไรและผลตอบแทนหลักทรัพย์ลดลง นอกจากนี้ บริษัทที่มีกำไรสูงอาจไม่ได้จ่ายเงินปันผลสูงเสมอไป ขณะที่บริษัทที่จ่ายเงินปันผลสูงอาจไม่ได้มีการเติบโตของกำไรในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่านโยบายการทำกำไรและการจ่ายเงินปันผลมีความแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของแต่ละอุตสาหกรรม (Industry-Specific) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุพงศ์ ตรีสกุลพงษ์ (2562) และ อนุวัตร รองเงิน (2559) ที่พบความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างปัจจัยทางการเงินกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ รวมทั้งสอดคล้องกับ ภาณุพงศ์ ตรีสกุลพงษ์ (2562) และ ปวิตรา บัวคง (2562) ที่ระบุว่า ระดับหนี้สินที่สูงส่งผลเชิงลบต่อความสามารถในการทำกำไรและผลตอบแทนของหลักทรัพย์

ข้อจำกัดคืองานวิจัยของ ภาณุพงศ์ ตรีสกุลพงษ์ (2562) และ อนุวัตร รองเงิน (2559) ที่นำมาอ้างอิงส่วนใหญ่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์หรือผลตอบแทนหลักทรัพย์ ซึ่งแตกต่างจากอัตราเงินปันผลตอบแทนที่เป็นตัวแปรตามของการศึกษาครั้งนี้ แต่ตัวแปรทั้งสองต่างเป็นตัวชี้วัดผลตอบแทนที่นักลงทุนได้รับและได้รับอิทธิพลจากปัจจัยพื้นฐานทางการเงินของบริษัทในลักษณะใกล้เคียงกัน จึงสามารถนำมาใช้เปรียบเทียบเพื่อสนับสนุนทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้

3. กลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์แบบแปรผันตามสภาวการณ์ พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและช่วงเวลา โดยในช่วงที่เกิดการระบาดของโรคโควิด-19 ความสัมพันธ์ระหว่าง ROA และราคาหลักทรัพย์มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากนักลงทุนให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความไม่แน่นอนและความเสี่ยงทางเศรษฐกิจมากกว่าผลการดำเนินงานของบริษัท เมื่อสถานการณ์เริ่มคลี่คลายและกิจกรรมทางเศรษฐกิจกลับสู่ภาวะปกติ ความสัมพันธ์ระหว่าง ROA และราคาหลักทรัพย์กลับมาเป็นบวกและมีความชัดเจนมากขึ้น สะท้อนว่านักลงทุนให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการสร้างผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัทมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิมลวรรณ และคณะ (2567) ที่พบว่า ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานทางการเงินและราคาหลักทรัพย์เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวการณ์ทางเศรษฐกิจ

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ต่อยอดองค์ความรู้เดิมโดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield) ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยส่วนใหญ่ที่มักมุ่งศึกษาราคาหุ้นหรือผลตอบแทนหลักทรัพย์ นอกจากนี้ การศึกษายังมุ่งเน้นเฉพาะบริษัทในกลุ่มธุรกิจโรงพยาบาลที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และครอบคลุมช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2560-2568 ซึ่งครอบคลุมทั้งช่วงก่อนและหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ได้ข้อค้นพบเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยทางการเงินที่ส่งผลต่ออัตราเงินปันผลตอบแทนภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมการแพทย์ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ธุรกิจมีความสามารถในการทำกำไรอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี โดยมี ROA เฉลี่ยร้อยละ 7–16 และ ROE ร้อยละ 10–22 ในปี 2564–2565 ผลการดำเนินงานโดดเด่นจากความต้องการบริการทางการแพทย์ช่วงโควิด-19 ส่วนในปี 2566–2568 ความสามารถในการทำกำไรลดลงและผันผวนมากขึ้นจากรายได้พิเศษที่ลดลง การแข่งขันสูงขึ้น และต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ด้านสภาพคล่อง พบว่ามีอัตราส่วนสภาพคล่องเฉลี่ย 1.90–2.30 เท่า ซึ่งอยู่ในระดับที่ดี และมีอัตราหมุนเวียนสินค้าคงคลังสูง 30–40 เท่า สะท้อนประสิทธิภาพในการบริหารเวชภัณฑ์และยา ขณะที่อัตราหมุนเวียนสินทรัพย์รวมอยู่ที่ 0.50–0.60 เท่า ซึ่งเป็นลักษณะของธุรกิจที่ใช้สินทรัพย์ถาวรมูลค่าสูงในการดำเนินงาน

สำหรับโครงสร้างเงินทุน ส่วนใหญ่มีฐานะทางการเงินที่มั่นคง โดยมีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (D/E) เฉลี่ยเพียง 0.40–0.52 เท่า แม้ว่าบางบริษัทจะมีการกู้ยืมเพื่อขยายกิจการจนมีระดับหนี้สินสูง ส่งผลให้ความเสี่ยงทางการเงินเพิ่มขึ้น

ด้านต้นทุน พบว่า โรงพยาบาลมีอัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูงราวร้อยละ 70–82 เนื่องจากต้นทุนคงที่สูง เช่น ค่าบุคลากรและค่าเสื่อมราคา หลังโควิด-19 ต้นทุนเพิ่มขึ้นขณะที่รายได้ชะลอตัว ส่งผลให้ความสามารถในการทำกำไรลดลง โดยเฉพาะโรงพยาบาลขนาดกลางและเล็ก.

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์สะท้อนให้ เห็นว่า อัตราส่วนทางการเงินเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถใช้ประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานและผลตอบแทนจากการลงทุนในธุรกิจโรงพยาบาลได้ รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของปัจจัยทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับอัตราเงินปันผลตอบแทนในช่วงก่อนและหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างชัดเจน

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์แบบจำลองถดถอย (Regression Analysis)

อัตราส่วนทางการเงินสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินปันผลตอบแทนได้ในระดับปานกลาง โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.3460 และ Adjusted R^2 เท่ากับ 0.2415 ขณะที่แบบจำลองมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางอัตราส่วนทางการเงินมีส่วนในการกำหนดนโยบายการจ่ายเงินปันผลของบริษัทในกลุ่มโรงพยาบาล

เมื่อพิจารณาจากตัวแปร พบว่า อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) อัตราส่วนสินทรัพย์ต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (A/E) และอัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราเงินปันผลตอบแทน สะท้อนว่า บริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรและมีโครงสร้างเงินทุนที่แข็งแกร่ง มีแนวโน้มจ่ายเงินปันผลสูงกว่า

ขณะที่ อัตราส่วนสภาพคล่องหมุนเวียน (CR) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (D/A) และอัตรากำไรจากการดำเนินงาน (OPM) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราเงินปันผลตอบแทน แสดงให้เห็นว่า ภาระหนี้สินที่สูง สภาพคล่องและภาระต้นทุนการดำเนินงานที่สูง อาจส่งผลให้บริษัทลดการจ่ายเงินปันผลลง

โดยสรุป ความสามารถในการทำกำไรและโครงสร้างเงินทุนเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการจ่ายเงินปันผล ขณะที่หนี้สิน สภาพคล่อง และต้นทุนการดำเนินงานที่สูงเป็นปัจจัยกดดันอัตราเงินปันผลของบริษัท.

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับภาคธุรกิจและโรงพยาบาลขนาดกลางและขนาดเล็ก

การปรับโครงสร้างต้นทุน (Cost Structure Optimization): ควรปรับโครงสร้างต้นทุนให้มีความยืดหยุ่นสูง (Flexible Cost Structure) เพื่อลดความเสี่ยงจากผลกระทบของความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน (Operating Leverage) โดยเฉพาะในสภาวะการณ์ที่รายได้ชะลอตัว

การบริหารสภาพคล่องและแหล่งเงินทุน (Asset-Liability Management): ควรหลีกเลี่ยงปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างอายุของแหล่งเงินทุนและสินทรัพย์ (Asset-Liability Mismatch) โดยงดเว้นการนำเงินทุนระยะ

สั้นไปลงทุนในสินทรัพย์ถาวรระยะยาว เช่น การก่อสร้างอาคารหรือการจัดซื้อครุภัณฑ์ทางการแพทย์มูลค่าสูง และควรจัดหาแหล่งเงินทุนระยะยาวที่สอดรับกับลักษณะการลงทุนเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเงินในระยะยาว

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับนักลงทุน

นักลงทุนควรพิจารณาบริษัทที่มีอัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin: NPM) และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) เป็นหลัก เนื่องจากเป็นดัชนีที่สะท้อนประสิทธิภาพการทำกำไรที่แท้จริงและการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ได้แม่นยำกว่าอัตรากำไรจากการดำเนินงาน (Operating Profit Margin: OPM)

การประเมินความเสี่ยงด้านหนี้สิน ควรหลีกเลี่ยงการลงทุนในกลุ่มบริษัทที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (Debt-to-Asset Ratio: D/A) สูงเกินเกณฑ์ปกติ เนื่องจากภาระดอกเบี้ยและต้นทุนทางการเงินที่เพิ่มขึ้น จะกดดันกระแสเงินสดของกิจการให้ต้องนำไปชำระคืนหนี้ก่อน ส่งผลให้ความสามารถในการจัดสรรและจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้นลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายขอบเขตตัวแปรนอกเหนือจากตัวแปรทางการเงิน (Non-Financial Factors) เช่น นโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance: CG Rating) สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ หรือโครงสร้างกรรมการบริษัท (Board Composition) และการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG Score) ของกลุ่มโรงพยาบาล ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนระยะยาว

2.2 การศึกษาปัจจัยระดับมหภาคและอุตสาหกรรม (Macroeconomic Barriers) เช่น อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP Growth) อัตราดอกเบี้ยนโยบาย (ซึ่งกระทบต่อต้นทุนทางการเงินของโรงพยาบาลที่มี D/A สูง) และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society)

2.3 การเปรียบเทียบเชิงกลุ่ม (Comparative Analysis) เช่น การเปรียบเทียบระหว่าง โรงพยาบาลขนาดใหญ่ (เครือข่ายระดับสากลหรือรับผู้ป่วยต่างชาติ) กับโรงพยาบาลขนาดกลาง-เล็ก (เน้นผู้ป่วยในประเทศหรือสิทธิ์ประกันสังคม) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการจ่ายเงินปันผลระหว่างธุรกิจโรงพยาบาลในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และตลาดหลักทรัพย์ mai

2.4 การปรับเปลี่ยนระเบียบวิธีวิจัยและรูปแบบข้อมูล (Methodological Enhancements) เช่น การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ควรเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารระดับสูง (CFO) ของโรงพยาบาล เพื่อให้เข้าใจกลยุทธ์เชิงรุกในการจัดหาแหล่งเงินทุนและการจัดการปัญหา Asset-Liability Mismatch ในทางปฏิบัติ และการเพิ่มกรอบเวลาและการใช้แบบจำลองขั้นสูง หากสถานการณ์เปลี่ยนไป การใช้ข้อมูลแบบ Panel Data ที่ยาวนานขึ้น หรือการทดลองใช้แบบจำลอง Dynamic Panel Data (เช่น GMM) อาจช่วยควบคุมความสัมพันธ์แบบย้อนกลับ (Endogeneity) ระหว่างกำไรสะสมและโครงสร้างหนี้ได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2565). *DBDDataWarehouse*. สืบค้นจาก https://datawarehouse.dbd.go.th/.

เจนจิรา จันทร์ทอง และ พรรณทิพย์ อย่างกลั่น. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงิน นโยบายการจ่ายเงินปันผลกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5*(3), 371-383.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565). *ข้อมูลการซื้อขาย*. สืบค้นจาก https://www.set.or.th/th/home.

ธณษา สุวรรณกลาง. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราเงินปันผลตอบแทนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจการแพทย์*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2568). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2563-65: ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน*. สืบค้นจาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/services/private-hospitals/io/io-private-hospitals.

ปวิตรา บัวคง. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจ่ายเงินปันผลของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยของประเภทกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม และกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีและสารสนเทศ*. (บัญชีมหาบัณฑิต, คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

พิมลวรรณ ตรีพัฒนสิทธิ์, ภัทรณัชชา โชติคุณากิตติ, วันฤดี สุขสงวน, วัฒนา ศรีถาวร และ ยศวินกาญจน์ กอบกาญจนพฤติ. (2567). การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินและราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยช่วงก่อนเกิดระหว่างเกิด และหลังเกิดโรคระบาดโควิด-19. *วารสารศิลปการจัดการ, 8*(4), 65-88.

ภาณุพงศ์ ตรีสกุลพงษ์. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนต่างราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย).

มัตธิมา กรงเต้น และ สันติพงษ์ กุมารสิงห. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: SET100. *วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 6*(2), 117-126.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2569). *เอกสารเผยแพร่ของบริษัทที่ออกและเสนอขายหลักทรัพย์*. สืบค้นจาก https://market.sec.or.th/public/idisc/th/.

อนุวัตร รองเงิน. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ กรณีศึกษา: บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจวัสดุก่อสร้าง*. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 297-308.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

An Evaluation of Educational Supervision Effectiveness Using Dashboard Technology in a Secondary School

Araya Sakethong[1*] and Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang[2]

[1] *Graduate Student in Educational Administration, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail araya.saket@ku.th*

ABSTRACT

This study aimed to evaluate the effectiveness of educational supervision using dashboard technology in a secondary school. The four specific objectives were: 1) to evaluate the Reaction level by assessing teachers' satisfaction with the educational supervision dashboard; 2) to evaluate the Learning level by assessing teachers' perceptions of increased knowledge, skills, and positive attitudes toward the use of dashboard technology in educational supervision; 3) to evaluate the Behavior level by assessing teachers' perceptions of changes in teaching behaviors that support students' learning quality after using dashboard technology; and 4) to evaluate the Results level by assessing the beneficial outcomes for educational quality and stakeholders after using dashboard technology. The population consisted of 96 teachers at a secondary school who were under academic affairs supervision and had continuously used dashboard technology in educational supervision for at least two years. The research instrument was a 24-item, 5-point rating-scale questionnaire. Content validity was examined by three experts, with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 1.00 for every item. The overall reliability coefficient was 0.949. Data were analyzed using the mean (μ) and standard deviation (σ). The findings revealed that the overall effectiveness of educational supervision using dashboard technology was at a high level, with a mean (μ) = 4.32 and a standard deviation (σ) = 0.66. When ranked from the highest to the lowest mean, the Reaction level was rated at the highest level, with a mean (μ) = 4.51 and a standard deviation (σ) = 0.58, reflecting teachers' satisfaction and positive attitudes toward dashboard use, particularly regarding data accuracy and timeliness. This was followed by the Behavior level, which was at a high level, with a mean (μ) = 4.31 and a standard deviation (σ) = 0.65; the Results level, which was at a high level, with a mean (μ) = 4.27 and a standard deviation (σ) = 0.65; and the Learning level, which was at a high level, with a mean (μ) = 4.19 and a standard deviation (σ) = 0.72. The Learning level had the lowest mean, particularly in data interpretation and in-depth analysis skills, indicating an area requiring continuous development.

Keywords: Effectiveness Evaluation, Kirkpatrick Model, Educational Supervision, Dashboard Technology

Received: 23 June 2026;
Revised: 25 September 2026;
Accepted: 28 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การประเมินประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ด ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง

อารยา สาเกทอง[1*] และ วรรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง[2]

[1] *นิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail araya.saket@ku.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อประเมินระดับปฏิกิริยา (Reaction) โดยวัดความพึงพอใจของครูต่อการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา 2) เพื่อประเมินระดับการเรียนรู้ (Learning) โดยวัดการรับรู้ของครูที่มีต่อการเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา 3) เพื่อประเมินระดับพฤติกรรม (Behavior) โดยวัดการรับรู้ของครูที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนในทิศทางที่เอื้อต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนภายหลังการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา และ 4) เพื่อประเมินระดับผลลัพธ์ (Results) โดยวัดผลดีที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายหลังการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง จำนวน 96 คน ซึ่งอยู่ภายใต้การนิเทศของฝ่ายวิชาการและมีประสบการณ์ใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดในกระบวนการนิเทศการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 2 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.949 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (μ) = 4.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) = 0.66 เมื่อพิจารณารายระดับเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ระดับปฏิกิริยาได้รับการประเมินประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย (μ) = 4.51 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) = 0.58 สะท้อนให้เห็นว่าครูมีความพึงพอใจและมีเจตคติเชิงบวกต่อการใช้แดชบอร์ด โดยเฉพาะด้านความถูกต้องและความทันสมัยของข้อมูล รองลงมา คือ ระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (μ) = 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) = 0.65 ระดับผลลัพธ์อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (μ) = 4.27 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) = 0.65 และระดับการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (μ) = 4.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) = 0.72 ซึ่งระดับการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดโดยเฉพาะด้านทักษะการตีความและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การประเมินประสิทธิผล, โมเดล Kirkpatrick, การนิเทศการศึกษา, เทคโนโลยีแดชบอร์ด

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยี การจัดการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาครูผู้สอนให้มีศักยภาพสอดคล้องกับการเรียนรู้ยุคใหม่ เนื่องจากครูเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการศึกษา โดย UNESCO (2019) ชี้ให้เห็นว่าครูมีบทบาทสำคัญต่อความเสมอภาค การเข้าถึง และคุณภาพทางการศึกษา รวมถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทของประเทศไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4), 2562) เช่นเดียวกับ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาครูเป็นองค์ประกอบสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ในยุคปัจจุบัน

หนึ่งในกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาครู คือ การนิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้รับการนิเทศ เพื่อสนับสนุนและพัฒนาครูผ่านการให้คำปรึกษา การสังเกตการสอน การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และการนำข้อมูลจากการนิเทศไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) การนิเทศการศึกษาในระดับสถานศึกษาจึงมีบทบาทเป็นกลไกเชิงวิชาการในการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยแนวคิดการนิเทศการศึกษาสมัยใหม่มุ่งเน้น การให้คำปรึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบ มากกว่าการตรวจสอบหรือควบคุม (Glickman et al., 2024)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และสามารถนำมาใช้ในการติดตามและสะท้อนผลได้อย่างเป็นระบบ ในทางปฏิบัติข้อมูลจากการนิเทศอาจถูกจัดเก็บอยู่ในหลายแหล่งข้อมูล มีรูปแบบการจัดเก็บที่แตกต่างกัน และต้องใช้เวลาในการรวบรวมสรุปผล ส่งผลให้การเข้าถึงข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการติดตามผลหรือวางแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทำได้ไม่สะดวกเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้เทคโนโลยีแดชบอร์ดจึงถูกนำมาใช้ในฐานะเครื่องมือสนับสนุนระบบนิเทศการศึกษา โดยทำหน้าที่รวบรวม ประมวลผล และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบเชิงภาพ เพื่อช่วยให้ผู้ใช้มองเห็นสารสนเทศที่สำคัญได้อย่างชัดเจน และสามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการพิจารณา วิเคราะห์สถานการณ์ รวมทั้งกำหนดแนวทางดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ คุณภาพของข้อมูลที่นำเสนอผ่านแดชบอร์ด ทั้งด้านการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในรูปแบบฐานข้อมูล และความเป็นปัจจุบันของข้อมูลมีส่วนช่วยลดความซับซ้อนในการทำความเข้าใจข้อมูลและสนับสนุนคุณภาพของการตัดสินใจจากสารสนเทศที่ได้รับ (Hjelle et al., 2024)

แม้เทคโนโลยีแดชบอร์ดจะมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดการข้อมูลของระบบนิเทศการศึกษา แต่การมีหรือใช้แดชบอร์ดเพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถสะท้อนได้ว่า การนิเทศการศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนด้วยเทคโนโลยีดังกล่าวเกิดประสิทธิผลในระดับใด กล่าวคือยังจำเป็นต้องพิจารณาว่าครูมีการตอบสนองต่อระบบอย่างไร เกิดการเรียนรู้หรือได้รับความรู้และทักษะเพิ่มขึ้นเพียงใด มีการนำข้อมูลจากการนิเทศไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือปรับปรุงการจัดการเรียนรู้หรือไม่ ตลอดจนรับรู้ถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อการจัดการเรียนรู้และคุณภาพการศึกษาอย่างไร

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การศึกษาส่วนหนึ่งมุ่งอธิบายประโยชน์ของแดชบอร์ดในด้านการรวบรวม การแสดงผล และการใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ ขณะที่การศึกษาด้านการนิเทศการศึกษามุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ยังพบการศึกษาที่ประเมินประสิทธิผลของ การนิเทศการศึกษาซึ่งมีเทคโนโลยีแดชบอร์ดเป็นเครื่องมือสนับสนุนอย่างเป็นระบบและครอบคลุมตั้งแต่ ความพึงพอใจของผู้ใช้ การเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไปจนถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาที่มีการนำเทคโนโลยีแดชบอร์ดมาใช้ในการนิเทศการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย ได้มีการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดเป็นเครื่องมือสนับสนุนการนิเทศการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 2 ปี โดยใช้ในการรวบรวมและนำเสนอข้อมูลจากการนิเทศ เพื่อให้ครูและผู้เกี่ยวข้องสามารถติดตามข้อมูลและนำผลการนิเทศไปใช้ประกอบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม แม้โรงเรียนจะมีการดำเนินงานดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่มีการประเมินประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดสนับสนุนอย่างเป็นระบบ จึงยังไม่สามารถสะท้อนได้อย่างชัดเจนว่า ครูมีการตอบสนองต่อระบบในระดับใด เกิดการเรียนรู้จากการใช้ข้อมูลจากแดชบอร์ดเพียงใด มีการนำข้อมูลไปใช้ในการปฏิบัติงานและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในระดับใด รวมทั้งครูรับรู้ถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อการจัดการเรียนรู้และคุณภาพการศึกษาอย่างไร

การประเมินประสิทธิผลตามโมเดล Kirkpatrick จึงเป็นกรอบแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับใช้เติมเต็มช่องว่างดังกล่าว เนื่องจากมีโครงสร้างการประเมินที่ครอบคลุม 4 ระดับ ได้แก่ ระดับปฏิกิริยา ระดับการเรียนรู้ ระดับพฤติกรรม และระดับผลลัพธ์ (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2006) ซึ่งช่วยให้สามารถประเมินการนิเทศการศึกษาที่มีเทคโนโลยีแดชบอร์ด

เป็นเครื่องมือสนับสนุนได้อย่างเป็นลำดับ ตั้งแต่การรับรู้และความพึงพอใจของครู การรับรู้ถึงความรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้น การนำข้อมูลไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนการรับรู้ต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

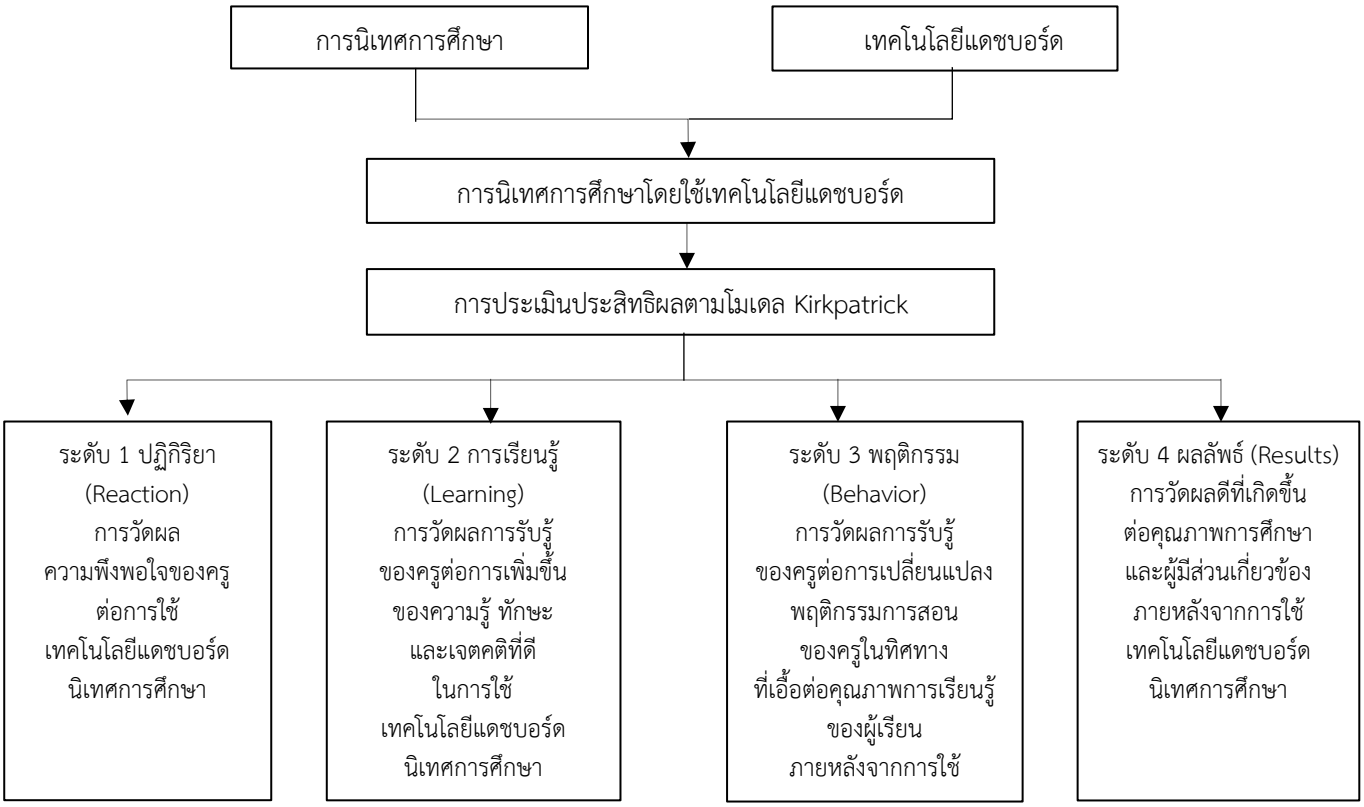
ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการประเมินประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งตามโมเดล Kirkpatrick เพื่อประเมินประสิทธิผลใน 4 ระดับ ได้แก่ การประเมินปฏิกิริยา การประเมินการเรียนรู้ การประเมินพฤติกรรม และการประเมินผลลัพธ์ อันจะทำให้ได้สารสนเทศที่สะท้อนประสิทธิผลของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงการนิเทศการศึกษาและการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

1. เพื่อประเมินระดับปฏิกิริยา (Reaction) โดยวัดผลความพึงพอใจของครูต่อการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา
2. เพื่อประเมินระดับการเรียนรู้ (Learning) โดยวัดผลการรับรู้ของครูที่มีต่อการเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา
3. เพื่อประเมินระดับพฤติกรรม (Behavior) โดยวัดผลการรับรู้ของครูที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนในทิศทางที่เอื้อต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนภายหลังจากการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา
4. เพื่อประเมินระดับผลลัพธ์ (Results) โดยวัดผลดีที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายหลังจากการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้พัฒนาจากการบูรณาการแนวคิดการนิเทศการศึกษา แนวคิดเทคโนโลยีแดชบอร์ด และโมเดลการประเมินประสิทธิผลของ Kirkpatrick เข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้กรอบการประเมินที่ครอบคลุมทั้งมิติของกระบวนการนิเทศ เครื่องมือเทคโนโลยี และผลลัพธ์เชิงประสิทธิผล ประกอบด้วย

1) แนวคิดการนิเทศการศึกษา ซึ่งในยุคปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนจากการควบคุมตรวจสอบไปสู่การทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตร การชี้แนะ และการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง (Glickman et al., 2024)

2) แนวคิดเทคโนโลยีแดชบอร์ด โดย Hjelle et al. (2024) ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีแดชบอร์ดเป็นการรวบรวมข้อมูลและนำเสนอสารสนเทศในรูปแบบภาพบนหน้าจอเดียวซึ่งช่วยให้ผู้ใช้งานเข้าใจภาพรวมของสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ยุมนา ศรีจันทร์ดี (2562) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้แดชบอร์ดเป็นส่วนหนึ่งของระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการสะท้อนคิดของครูในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงและทำความเข้าใจข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น รวมทั้งนำข้อมูลมาใช้ประกอบการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

3) โมเดลการประเมินประสิทธิผลของ Kirkpatrick ได้พัฒนาเป็นกรอบการประเมิน 4 ระดับ คือ ปฏิกิริยา การเรียนรู้ พฤติกรรม และผลลัพธ์ เพื่อใช้ตรวจสอบความสำเร็จของการดำเนินงานอย่างเป็นลำดับและเชื่อมโยงกัน (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2006)

ทั้งนี้ การบูรณาการทั้ง 3 แนวคิดดังกล่าวช่วยให้สามารถวิเคราะห์ได้อย่างครอบคลุมทั้งด้าน “กระบวนการนิเทศการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดเป็นเครื่องมือสนับสนุน” และ “ประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดังกล่าว” อันนำไปสู่กรอบแนวคิดการประเมินประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick ที่มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 96 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกประชากร ได้แก่ 1) เป็นครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนในช่วงเวลาที่ดำเนินการวิจัย 2) อยู่ภายใต้กระบวนการนิเทศการศึกษาของฝ่ายวิชาการ และ 3) มีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดในกระบวนการนิเทศการศึกษาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 2 ปี ทั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังกล่าวทั้งหมด จำนวน 96 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2006) มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประสบการณ์การสอน และประสบการณ์ในการใช้ เทคโนโลยีแดชบอร์ดเพื่อการนิเทศการศึกษา และตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อประเมินประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยใช้การเทคโนโลยีแดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick จำนวน 24 ข้อ ครอบคลุมการประเมินประสิทธิผล 4 ระดับ ได้แก่ ระดับปฏิกิริยา ระดับการเรียนรู้ ระดับพฤติกรรม และระดับผลลัพธ์ ระดับละ 6 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert (1932) ตั้งแต่ระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความชัดเจนและความเหมาะสมของ ข้อคำถาม ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถาม และนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความสอดคล้องอีกครั้ง ผลการตรวจสอบภายหลังการปรับปรุงพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนี

ความสอดคล้องของข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์ หรือ Index of Item-Objective Congruence (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ จากนั้นนำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้กับครูผู้สอนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากร จำนวน 30 คน พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Corrected Item-Total Correlation) อยู่ระหว่าง 0.484–0.808 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ 0.30 ตามแนวทางของ Pallant (2020) และเมื่อพิจารณาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นรายระดับการประเมินประสิทธิผลอยู่ระหว่าง 0.820–0.850 โดยระดับปฏิกิริยา (Reaction) มีค่าสูงที่สุด เท่ากับ 0.850 รองลงมาคือระดับพฤติกรรม (Behavior) เท่ากับ 0.840 ระดับผลลัพธ์ (Results) เท่ากับ 0.828 และระดับการเรียนรู้ (Learning) เท่ากับ 0.820 ตามลำดับ ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของทุกระดับสูงกว่าเกณฑ์ 0.70 ซึ่งเป็นค่า ที่ยอมรับได้ตามแนวทางของ Pallant (2020) นอกจากนี้ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.949 แสดงว่าแบบสอบถามมีคุณภาพเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือเพื่อใช้ประกอบการเก็บข้อมูลจากครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นประชากรที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยส่งหนังสือ ขอความอนุเคราะห์พร้อมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในรูปแบบ Google Form ไปยังครูผู้สอน จำนวน 96 คน และ ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความสำคัญของการศึกษา การพิทักษ์สิทธิ์ และการรักษาความลับของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งข้อมูลทั้งหมดถูกนำเสนอในภาพรวมเพื่อการศึกษา ทางวิชาการเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่การงานหรือสถานภาพของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่อย่างใด ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนครบทั้ง 96 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน ก่อนนำข้อมูลมาจัดเตรียมและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน ประสบการณ์การสอน และประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดเพื่อการนิเทศการศึกษา

ส่วนการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ด จำแนกตามการประเมิน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับปฏิกิริยา (Reaction) ระดับการเรียนรู้ (Learning) ระดับพฤติกรรม (Behavior) และระดับผลลัพธ์ (Results) โดยใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบสอบถามเป็นเกณฑ์ในการแปลผลตามแนวทางของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ใช้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการประเมินประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากตามวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย คือ เพื่อประเมินประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง ทั้งนี้ การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมุ่งพิจารณาตามวัตถุประสงค์ย่อย 4 ประการ ซึ่งครอบคลุมการประเมินประสิทธิผล 4 ระดับ ได้แก่ ระดับปฏิกิริยา ระดับการเรียนรู้ ระดับพฤติกรรม และระดับผลลัพธ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick ในภาพรวมและรายด้าน

ระดับประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยี แดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick	**μ** ค่าเฉลี่ย	**σ** ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับประสิทธิผล
ระดับปฏิกิริยา (Reaction)	4.51	0.58	มากที่สุด
ระดับการเรียนรู้ (Learning)	4.19	0.72	มาก
ระดับพฤติกรรม (Behavior)	4.31	0.65	มาก
ระดับผลลัพธ์ (Results)	4.27	0.65	มาก
รวม	**4.32**	**0.66**	**มาก**

1. ผลการประเมินระดับปฏิกิริยา (Reaction) โดยวัดผลความพึงพอใจของครูต่อการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา

ผลการประเมินระดับปฏิกิริยา (Reaction) โดยวัดผลความพึงพอใจของครูต่อการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับปฏิกิริยาอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 ซึ่งเป็นระดับที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น

2. ผลการประเมินระดับการเรียนรู้ (Learning) โดยวัดผลการรับรู้ของครูที่มีต่อการเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะ และ เจตคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา

ผลการประเมินระดับการเรียนรู้ (Learning) โดยวัดผลการรับรู้ของครูที่มีต่อการเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนรับรู้ว่าตนเองมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษาเพิ่มขึ้น

3. ผลการประเมินระดับพฤติกรรม (Behavior) โดยวัดผลการรับรู้ของครูที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสอน ในทิศทางที่เอื้อต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนภายหลังจากการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ด นิเทศการศึกษา

ผลการประเมินระดับพฤติกรรม (Behavior) โดยวัดผลการรับรู้ของครูที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนในทิศทางที่เอื้อต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนภายหลังจากการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65

4. ผลการประเมินระดับผลลัพธ์ (Results) โดยวัดผลดีที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายหลังจากการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา

ผลการประเมินระดับผลลัพธ์ (Results) โดยวัดผลดีที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพการศึกษา และ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายหลังจากการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับผลลัพธ์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์หลักพบว่า การนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง มีประสิทธิผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีจุดเด่นสำคัญ

ในระดับปฏิกิริยาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจและการยอมรับของครูผู้สอนต่อการใช้แดชบอร์ด นิเทศการศึกษา ขณะที่ระดับการเรียนรู้ ระดับพฤติกรรม และระดับผลลัพธ์อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสะท้อนว่าครูผู้สอนรับรู้ว่าเทคโนโลยีแดชบอร์ดสามารถใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการนิเทศการศึกษา การพัฒนาครู และการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

ผลจากการประเมินระดับปฏิกิริยา (Reaction) โดยวัดความพึงพอใจของครูต่อการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ด นิเทศการศึกษา พบว่า ระดับปฏิกิริยาได้รับการประเมินประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 ซึ่งเป็นระดับที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการนำเสนอและการเข้าถึงข้อมูลของแดชบอร์ดมีบทบาทสำคัญต่อประสบการณ์ของผู้ใช้งาน เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง กราฟ และสารสนเทศสรุปผล ช่วยลดความซับซ้อนของข้อมูลจากการนิเทศ ทำให้ครูสามารถมองเห็นสาระสำคัญ เข้าใจผลการนิเทศ และเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ได้สะดวกมากขึ้น เมื่อข้อมูลมีความชัดเจนเป็นปัจจุบัน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ครูจึงมีแนวโน้มที่จะรับรู้ถึงคุณค่าและเกิดความพึงพอใจต่อการใช้แดชบอร์ดในกระบวนการนิเทศการศึกษา ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Ruiz & Snoeck (2018) ที่อธิบายว่า การประเมินระดับปฏิกิริยาสามารถสะท้อนประสบการณ์ ความพึงพอใจ และการรับรู้ประโยชน์ของผู้ใช้งานต่อเทคโนโลยีการศึกษา และสอดคล้องกับ Achuthan et al. (2023) ที่พบว่า ความพึงพอใจและทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยีมีส่วนสนับสนุนในการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับ ปัทมพันธ์ โชติชญาน์นันทน์ (2555) ที่ศึกษาการประเมินผลการพัฒนาครูด้วยระบบ UTQ Online สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยใช้โมเดล Kirkpatrick เป็นกรอบในการประเมิน และพบว่าครูและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้ระบบในระดับมาก

ผลจากการประเมินระดับการเรียนรู้ (Learning) โดยวัดการรับรู้ของครูที่มีต่อการเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา พบว่า ระดับการเรียนรู้ได้รับการประเมินประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับปัทมพันธ์ โชติชญาน์นันทน์ (2555) ที่ศึกษาการพัฒนาครูด้วยระบบ UTQ Online และพบว่า ครูที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูสามารถสนับสนุนการเรียนรู้และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของครูได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่ครูรับรู้ว่าตนเองมีความรู้และความเข้าใจในการใช้ข้อมูลจากแดชบอร์ดนิเทศการศึกษาเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ผลการประเมินจะอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบอื่น ซึ่งถือเป็นข้อค้นพบสำคัญของการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากสะท้อนให้เห็นว่า การมีทัศนคติที่ดีหรือการสามารถเข้าถึงข้อมูลจากแดชบอร์ดได้สะดวก ไม่ได้หมายความว่า ครูจะสามารถพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้ข้อมูลได้ในระดับเดียวกันทันที โดยเฉพาะทักษะการตีความข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูลหลายส่วน และการนำสารสนเทศจากแดชบอร์ดไปใช้ประกอบการตัดสินใจทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้งประสบการณ์ความคุ้นเคยกับข้อมูล และการฝึกใช้ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง จากผลดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นช่องว่างระหว่าง “การยอมรับและการเข้าถึงเทคโนโลยี” กับ “ความสามารถในการใช้ข้อมูลอย่างมีความหมาย” กล่าวคือ ครูอาจมีความพร้อมและมีเจตคติ เชิงบวกต่อแดชบอร์ดแล้ว แต่การพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลยังต้องได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ เช่น การฝึกวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้ผลจากแดชบอร์ดประกอบการวางแผนหรือปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดในระยะต่อไป เพราะหากครูสามารถใช้ข้อมูลได้ในระดับที่ลึกขึ้น ย่อมเพิ่มโอกาสในการเชื่อมโยงข้อมูลจากการนิเทศไปสู่การปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับ Kirkpatrick & Kirkpatrick (2006) ที่อธิบายว่าการประเมินระดับการเรียนรู้ ต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบอาจเกิดการพัฒนาในระดับที่แตกต่างกันตามประสบการณ์และบริบทของผู้เรียนรู้

ผลจากการประเมินระดับพฤติกรรม (Behavior) โดยวัดการรับรู้ของครูที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนในทิศทางที่เอื้อต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนภายหลังจากการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา พบว่า ระดับพฤติกรรมได้รับการประเมินประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแดชบอร์ดไม่ได้ทำหน้าที่เพียงนำเสนอผลการนิเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกที่ช่วยเชื่อมโยงข้อมูลจากการนิเทศกับการปฏิบัติงานของครู เมื่อครูสามารถมองเห็นข้อมูลสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ข้อมูลดังกล่าวจึงสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพิจารณาจุดที่ควรพัฒนาและประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของตนเอง กลไกดังกล่าวสะท้อนผ่านการที่ครูรับรู้ว่าสามารถนำข้อมูลจากแดชบอร์ดไปใช้ในการปรับปรุงวิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อ การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่า การมีข้อมูลสะท้อนกลับที่ชัดเจนและเข้าถึงได้ช่วยสนับสนุนกระบวนการทบทวนและปรับปรุงการปฏิบัติงานของครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมพันธ์ โชติชญาน์นันทน์ (2555) ที่ศึกษาการประเมินผลการพัฒนาครูด้วยระบบ UTQ Online และพบว่าครูมีการนำความรู้ไปใช้ในการสอนจริงและมีพฤติกรรมการสอนเปลี่ยนแปลงไป และสอดคล้องกับ Achuthan et al. (2023) ที่พบว่าภายหลังการพัฒนาครูด้านการใช้เทคโนโลยี ครูมีความตั้งใจและมีการนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาของตนเอง

ผลจากการประเมินระดับผลลัพธ์ (Results) โดยวัดการรับรู้ของครูเกี่ยวกับผลดีที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายหลังจากการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา พบว่า ระดับผลลัพธ์ได้รับการประเมินประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 ผลดังกล่าวสะท้อนว่า ครูผู้สอนรับรู้ว่า การใช้แดชบอร์ดในกระบวนการนิเทศมีส่วนสนับสนุนให้ครู ผู้นิเทศ และผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันในการติดตาม วิเคราะห์ และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น การมีสารสนเทศที่สามารถเข้าถึง และใช้ร่วมกันได้ช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลจากการนิเทศ การปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูและเป้าหมาย ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ครูผู้สอนจึงรับรู้ถึงผลดีที่เกิดขึ้นในหลายด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพการสอน ความเข้าใจ ในบทเรียนของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยรวม และความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะประเด็นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งได้รับการประเมินสูงที่สุดในระดับผลลัพธ์ สะท้อนให้เห็นว่า ครูผู้สอนรับรู้ว่าการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษามีส่วนสนับสนุนคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านการนำข้อมูลจากการนิเทศมาใช้ประกอบการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Karademir et al. (2024) ที่พบว่า การใช้แดชบอร์ดสำหรับครูช่วยสนับสนุนให้ครูสามารถติดตามและวิเคราะห์นักเรียนที่ประสบปัญหาในการเรียน รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับได้อย่างเหมาะสม และนักเรียนในกลุ่มที่ครูใช้แดชบอร์ดมีพัฒนาการด้านความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ยุมนา ศรีจันทร์ดี (2562) ที่ศึกษาการนำระบบแดชบอร์ดสารสนเทศมาบูรณาการร่วมกับกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และพบว่าสามารถสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ว่า การนิเทศการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่าง ข้อมูลการนิเทศ เทคโนโลยีแดชบอร์ด และประสิทธิผลตามการรับรู้ของครูใน 4 ระดับของโมเดล Kirkpatrick โดยข้อมูลจากการสังเกตการสอน การติดตาม และการสะท้อนผลการนิเทศ ได้รับการนำมารวบรวม วิเคราะห์ ประมวลผล และนำเสนอผ่านแดชบอร์ดในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ทำให้ครูสามารถนำสารสนเทศจากการนิเทศมาใช้ประกอบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของกระบวนการดังกล่าวกับประสิทธิผลทั้ง 4 ระดับ ได้แก่ ระดับปฏิกิริยา (Reaction) ครูมีความพึงพอใจ ยอมรับและเห็นประโยชน์ของการใช้แดชบอร์ด ระดับการเรียนรู้ (Learning) ครูรับรู้ถึงการเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี

ต่อการใช้แดชบอร์ด ระดับพฤติกรรม (Behavior) ครูรับรู้ว่าสามารถนำข้อมูลจากแดชบอร์ดไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ และระดับผลลัพธ์ (Results) ครูรับรู้ว่าการใช้แดชบอร์ดมีส่วนสนับสนุนคุณภาพการจัดการเรียนรู้ คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น แม้ยังอยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้ข้อมูลจากแดชบอร์ดยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการสังเคราะห์ความสัมพันธ์จาก “ข้อมูลการนิเทศ” ผ่าน “เทคโนโลยีแดชบอร์ด” ไปสู่ “ประสิทธิผลตามโมเดล Kirkpatrick 4 ระดับ” พร้อมทั้งชี้ให้เห็นประเด็นด้านการเรียนรู้ของครูที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อสนับสนุนการใช้แดชบอร์ดในการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยสามารถสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดตามโมเดล Kirkpatrick พบว่าในภาพรวมมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนมีการรับรู้เชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดในการสนับสนุนกระบวนการนิเทศการศึกษา โดยผลการประเมินในแต่ละระดับสะท้อนลักษณะของประสิทธิผลที่แตกต่างกันดังนี้

ระดับปฏิกิริยา (Reaction) ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นระดับที่ได้รับการประเมินสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น สะท้อนให้เห็นว่า ครูยอมรับและ เห็นประโยชน์ของการใช้แดชบอร์ดในการนิเทศการศึกษา โดยเฉพาะด้านความถูกต้อง ความทันสมัย ความชัดเจนของข้อมูล และความสะดวกในการเข้าถึงผลการนิเทศ

ระดับการเรียนรู้ (Learning) ครูผู้สอนมีการรับรู้ต่อการเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม ระดับนี้ได้รับการประเมินต่ำกว่าระดับอื่น สะท้อนให้เห็น

ว่า แม้ครูจะมีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการใช้แดชบอร์ด แต่การใช้ข้อมูลในเชิงวิเคราะห์ การตีความข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ประกอบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม

ระดับพฤติกรรม (Behavior) ครูผู้สอนมีการรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนในทิศทางที่เอื้อต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก โดยครูรับรู้ว่าสามารถนำข้อมูลจากแดชบอร์ดไปใช้ในการปรับวิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ ได้อย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลจากแดชบอร์ดสามารถนำไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนรู้ ของครูได้

ระดับผลลัพธ์ (Results) ผลดีที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายหลังจากการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยครูผู้สอนรับรู้ว่าการใช้แดชบอร์ดมีส่วนสนับสนุนคุณภาพการจัดการเรียนรู้ คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และความร่วมมือระหว่างครู ผู้นิเทศ และผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การนิเทศการศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดมีประสิทธิผลตามการรับรู้ของครูครบทั้ง 4 ระดับของโมเดล Kirkpatrick โดยมีจุดเด่นอยู่ที่ระดับปฏิกิริยา ซึ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจ การยอมรับ และการเห็นประโยชน์ของแดชบอร์ด ขณะที่ระดับการเรียนรู้เป็นประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม โดยเฉพาะด้านการตีความ การวิเคราะห์ และการนำข้อมูลจากแดชบอร์ดไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดเป็นเครื่องมือสนับสนุนการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับการจัดเก็บ วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลการนิเทศที่มีความถูกต้อง ทันสมัย เข้าถึงง่าย และสามารถนำไปใช้ประกอบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางพัฒนาครูด้านการใช้ข้อมูลจากแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา โดยเฉพาะ ทักษะการตีความข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ตัดสินใจในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ อาจดำเนินการผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้คำปรึกษา หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษาในระดับการเรียนรู้ให้สูงขึ้น

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากแดชบอร์ดร่วมกันระหว่างครู ผู้นิเทศ และผู้บริหาร เพื่อใช้ในการวางแผน ติดตาม สะท้อนผล และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงควรพัฒนา ระบบติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพผู้เรียนให้เชื่อมโยงกับข้อมูลจากการนิเทศ เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ของการใช้แดชบอร์ดนิเทศการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การประเมินประสิทธิผลในระดับการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการรับรู้ของครูที่มีต่อการเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับอื่น จึงควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีของครูในการใช้เทคโนโลยี แดชบอร์ดนิเทศการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้นสำหรับนำไปใช้พัฒนาการนิเทศการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี แดชบอร์ดต่อไป

2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า การประเมินประสิทธิผลในระดับผลลัพธ์อยู่ในระดับมาก โดยครูรับรู้ว่า การใช้เทคโนโลยีแดชบอร์ดนิเทศการศึกษามีผลดีต่อผลสัมฤทธิ์และความเข้าใจในการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนคุณภาพการจัดการศึกษา จึงควรมีการศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียนโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือความก้าวหน้าทางการเรียนเพื่อให้สามารถยืนยันผลที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปัทมพันธ์ โชติชญาน์นันทน์. (2555). *การประเมินผลการพัฒนาครูด้วยระบบยูทีคิว ออนไลน์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดราชบุรี*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา, 136*(57 ก), 49–53.

ยุมนา ศรีจันทร์ดี. (2562). *ระบบสารสนเทศในการสะท้อนคิดของครูเพื่อสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน: การวิจัยส่วนต่อประสานกับผู้ใช้แดชบอร์ด*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. สืบค้นจาก https://www.onec.go.th/th.php/page/view/Outstand/2532.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *การนิเทศภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Achuthan, K., Kolil, V. K., & Jyothy, S. N. (2023). Effectiveness of virtual laboratory teacher training workshops: A Kirkpatrick model analysis. *International Journal of Emerging Technologies in Learning, 18*(15), 225–239.

Glickman, C. D., Gordon, S. P., Ross-Gordon, J. M., & Solis, R. (2024). *SuperVision and instructional leadership: A developmental approach*. (11th ed.). Boston: Pearson.

Hjelle, S., Mikalef, P., Altwaijry, N., & Parida, V. (2024). Organizational decision making and analytics: An experimental study on dashboard visualizations. *Information & Management, 61*(6), 104011.

Karademir, O., Borgards, L., Di Mitri, D., Strauß, S., Kubsch, M., Brobeil, M., Grimm, A., Gombert, S., Rummel, N., Neumann, K., & Drachsler, H. (2024). Following the impact chain of the LA Cockpit: An intervention study investigating a teacher dashboard's effect on student learning. *Journal of Learning Analytics, 11*(2), 215–228.

Kirkpatrick, D. L., & Kirkpatrick, J. D. (2006). *Evaluating training programs: The four levels*. (3rd ed.). San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publishers.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 140*, 1–55.

Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: a step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. (7th ed.). London: McGraw-Hill.

Ruiz, J., & Snoeck, M. (2018). Adapting Kirkpatrick's evaluation model to technology enhanced learning. In *Proceedings of the 21st ACM/IEEE International Conference on Model Driven Engineering Languages and Systems: Companion Proceedings* (pp. 135–142). New York: Association for Computing Machinery.

UNESCO. (2019). *Developing guidelines to improve teaching quality*. Retrieved from https://www.unesco.org/en/articles/developing-guidelines-improve-teaching-quality.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 309-322.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Influencing the Purchasing Decision of Pet Accessories for Dogs and Cats Among Pet Parents in Bangkok and Metropolitan Region

Athawit Suapa[1*] and Piyaphan Changwatchai[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: athawit.su@ku.th*

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the demographic characteristics and behaviors of pet parents in Bangkok and the Metropolitan Region, to study the importance of marketing mix factors in the purchasing decisions regarding pet accessories for dogs and cats among pet parents in Bangkok and the Metropolitan Region, and to study the relationship between demographic characteristics and marketing mix factors in the purchasing decisions regarding pet accessories for dogs and cats among pet parents in Bangkok and the Metropolitan Region. Data were gathered from a sample of 400 respondents using a combination of online questionnaires and field surveys. The statistics used for data analysis included the Likert Scale, One-way ANOVA, Welch's ANOVA, Fisher's Least Significant Difference (LSD), and the Games-Howell test. The results of the study revealed that the respondents were mainly female, single, aged 20–29 years, had graduated with a bachelor's degree or equivalent, were employed by private companies, and had an average monthly income of 35,001–45,000 Baht. Regarding purchasing behavior, most respondents were interested in purchasing food and water bowls. The majority purchased pet accessories at pet shops, prioritized product value and benefits, and usually made purchases during holidays, with an average expenditure of 1,001–1,500 Baht per purchase. On average, respondents rated the importance of the marketing mix factors (4Ps) at the highest level. Respondents with different demographic characteristics in terms of age, occupation, and average monthly income placed different levels of importance on the marketing mix factors. Consequently, when formulating marketing strategies and business plans, pet accessories entrepreneurs should consider segmentation based on purchasing power. Strategies targeting the high-purchasing-power segment should focus on product differentiation to establish a premium brand image. Conversely, strategies for the limited-purchasing-power segment should emphasize functional value to effectively satisfy basic consumer needs.

Keywords: Pet Parents, Pet Accessories, Purchase Decision Behavior

Received: 24 June 2026;
Revised: 18 September 2026;
Accepted: 28 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมว ของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัว ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

อรรถวิท เสือป่า[1*] และ ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: athawit.su@ku.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัว (2) ความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมว ของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัว และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมว ของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์และการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 400 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์ความแปรปรวนของเวลช์ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวแปรรายคู่ด้วยวิธีการของฟิชเชอร์ และวิธีการของเกมส์และโฮเวลล์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ 20 – 29 ปี มีสถานภาพโสด มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 35,001 – 45,000 บาท ในส่วนพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สนใจซื้อชามอาหารและน้ำ โดยส่วนใหญ่มีการซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงที่ร้านขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง มีการให้ความสำคัญกับคุณค่าและประโยชน์ของสินค้า มักซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงวันหยุด มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยจำนวน 1,001 – 1,500 บาท/ครั้ง ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ในระดับมากที่สุด และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกัน ดังนั้นการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดและวางแผนการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการในธุรกิจอุปกรณ์สัตว์เลี้ยง ควรพิจารณาผู้บริโภคที่แตกต่างกัน เช่น การจำแนกตามระดับกำลังซื้อ กลยุทธ์สำหรับกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูงควรมุ่งเน้นการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ความพรีเมียม และในส่วนกลยุทธ์สำหรับกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อจำกัด ควรให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าด้านประโยชน์การใช้งานเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

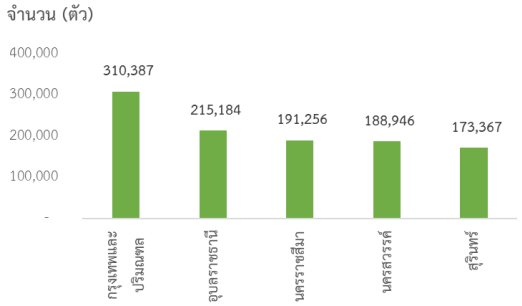
คำสำคัญ: การดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัว, อุปกรณ์สัตว์เลี้ยง, พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

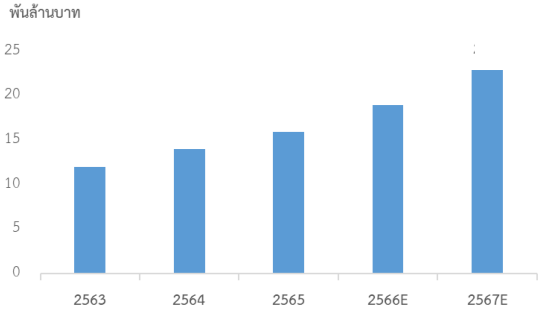
บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ประกอบกับอัตราการแต่งงานที่ลดลง หรือผู้ที่แต่งงานแล้วแต่เลือกที่จะไม่มีบุตรที่เพิ่มขึ้น และสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปในหลายมิติ อาทิ มิติด้านการศึกษาที่มีการศึกษาในรูปแบบออนไลน์เพิ่มขึ้น และมิติของการทำงานที่สามารถทำงานจากที่บ้าน (Work from Home) เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้คนพบเจอกันลดลง เกิดความเหงาเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้ที่ต้องการเลี้ยงสัตว์เพื่อคลายความเหงามีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งการได้เห็นสัตว์เลี้ยงช่วยให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงเกิดความรู้สึกผ่อนคลายและมีความสุขมากยิ่งขึ้น (BrandAge, 2565)

ในปี พ.ศ. 2568 จำนวนสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยมีแนวโน้มจะโตขึ้นประมาณร้อยละ 6 โดยคาดว่าจะมีสัตว์เลี้ยงกลุ่มสุนัขและแมวที่มีเจ้าของอยู่ประมาณ 5.39 ล้านตัว แบ่งเป็นสุนัข 3.45 ล้านตัว และแมว 1.94 ล้านตัว ซึ่งมากที่สุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีสัตว์เลี้ยงอยู่ประมาณ 3.1 แสนตัว คิดเป็นร้อยละ 6 ของจำนวนสัตว์เลี้ยงในประเทศไทย (ภาพที่ 1) (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2568) และเมื่อพิจารณาในตลาดอุปกรณ์สัตว์เลี้ยงพบว่า มีการเติบโตเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 โดยประมาณการปี พ.ศ. 2567 ตลาดอุปกรณ์สัตว์เลี้ยงจะมีมูลค่าอยู่ที่ 2.29 หมื่นล้านบาท (ภาพที่ 2) (ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี, 2567) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงระดับการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้นในตลาดอุปกรณ์สัตว์เลี้ยง และเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการต้องพิจารณาในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้สามารถรักษาความสามารถในการแข่งขันและสร้างความแตกต่างจากผู้ผลิตรายอื่น ผู้ประกอบการควรกำหนดและปรับใช้กลยุทธ์ทางการตลาดอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงแนวโน้มของตลาด พฤติกรรมของผู้บริโภค และลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน โดยจากงานวิจัยของบุษราภรณ์ เรืองอุตมานันท์ (2561) ได้ศึกษาความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการซื้อสินค้าลักชัวรี่ของสัตว์เลี้ยงประเภทแมว และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านอายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการซื้อสินค้าด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อ และความถี่ในการซื้อที่แตกต่างกัน

ภาพที่ 1 พื้นที่ที่มีจำนวนสัตว์เลี้ยงมากที่สุด 5 อันดับแรกของไทย
ที่มา: ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2568)

ภาพที่ 2 แนวโน้มตลาดอุปกรณ์สัตวเลี้ยงของไทย
ที่มา: ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี (2567)

อย่างไรก็ตามงานวิจัยจำนวนหนึ่งได้ศึกษาถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าลักชัวรี่หรืออาหารสัตว์เลี้ยงสำเร็จรูป ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมวของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีความสนใจการศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมวของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัว ที่ให้ความสำคัญกับสัตว์เลี้ยงเสมือนเป็นสมาชิกคนสำคัญในครอบครัว ส่งผลให้มีการซื้ออุปกรณ์ที่ทำให้สัตว์เลี้ยงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อาทิ รถเข็นสัตว์เลี้ยง เสื้อผ้าแฟชั่น และอุปกรณ์ทำความสะอาด โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนสัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมวมากที่สุดในประเทศไทย ประกอบกับตลาดอุปกรณ์สัตว์เลี้ยงในปัจจุบันมีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูล

ให้แก่ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมวนำไปปรับปรุง พัฒนา และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

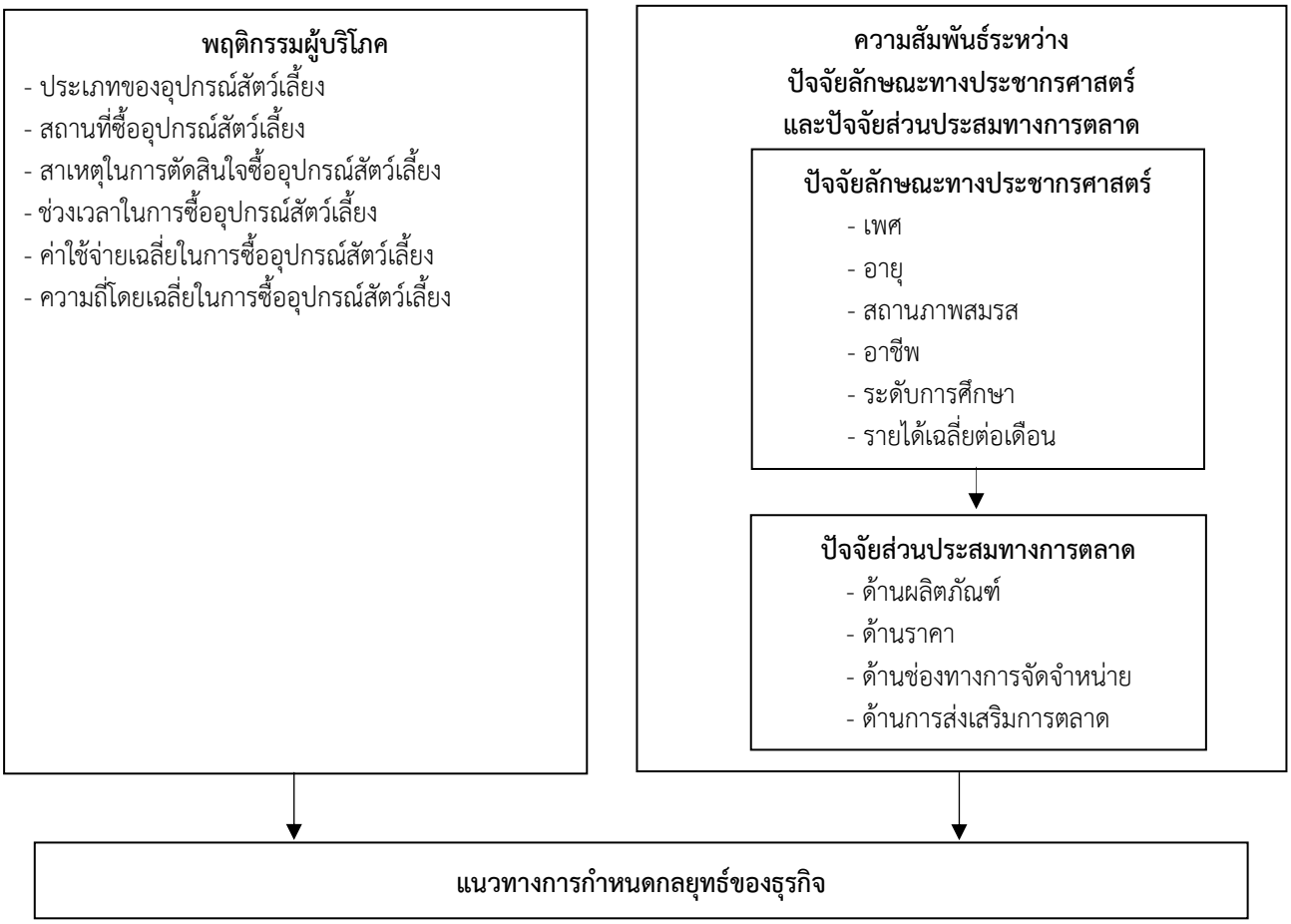
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. เพื่อศึกษาความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมวของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมวของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากภาพที่ 3 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อาทิ งานวิจัยของอัมพิกา จงเจริญสุข และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา (2560) ที่พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างกันในด้านระยะเวลาที่ใช้ ประเภทของผลิตภัณฑ์ เหตุผลในการเลือกซื้อ ความถี่ในการซื้อ และช่องทางในการซื้อ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านผลิตภัณฑ์ ในระดับมาก ตามลำดับ และงานวิจัยของเอมอร หมั่นเขต

กรณ์ (2565) ที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้ออาหารแมวสำเร็จรูปชนิดเม็ด ในด้านความถี่ในการซื้อ ค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการซื้อ ด้านปริมาณการซื้อต่อครั้ง ด้านช่องทางในการซื้อ และด้านสถานที่ซื้อ ซึ่งจากการทบทวนดังกล่าว พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ได้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของทฤษฎีแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ ของ Hanna & Wozniak (2001) โดยการนำแนวคิดดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ภาคธุรกิจสามารถแบ่งกลุ่มลูกค้าตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันเพื่อกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างเหมาะสม ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด ของ Kotler (1997) เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค ของ Kotler (1997) โดยแนวคิดดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค และจำแนกได้ว่าผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายคือใคร ทั้งนี้ จากทฤษฎีที่ได้กล่าวมาจะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด อันจะนำไปสู่แนวทางการกำหนดกลยุทธ์ของธุรกิจให้เหมาะสมกับกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้เป็นกลุ่มเป้าหมายการวิจัยในครั้งนี้ คือ กลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัว ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่เคยซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมว โดยกลุ่มตัวอย่าง (Sample) งานวิจัยนี้จะใช้หลักเกณฑ์การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวนกลุ่มตัวอย่างกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร (Cochran, 1997) ดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{e^2}$$

กำหนดให้

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

P แทน โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์หรือสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดจะสุ่ม (กรณีไม่ทราบสัดส่วนของประชากรกำหนดให้เท่ากับ 0.50)

e แทน ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรที่ยอมให้เกิดขึ้นทางสถิติ

Z แทน ค่ามาตรฐานของการแจกแจงปกติหรือระดับความเชื่อมั่น

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระดับความเชื่อมันที่ร้อยละ 95 และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าได้ร้อยละ 5 ตามเกณฑ์การกำหนดค่ากรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ Cochran (1997)โดยแทนค่าในสูตรได้ดังนี้

$$n = \frac{0.5(1-0.5)1.96^2}{0.05^2}$$

$$n = 384.16 \approx 385$$

จากการคำนวณจะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 ตัวอย่าง อย่างไรก็ดี เพื่อป้องกันกรณีกลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ 400 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมว ของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัว

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามข้อเสนอแนะปลายเปิด

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการควบคุมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาและผ่านกระบวนการปรับปรุงแก้ไขเสร็จสมบูรณ์แล้วไปทำการทดสอบแบบสอบถามก่อนการใช้งานสำรวจจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 30 ตัวอย่าง และทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ Alpha Coefficient ตามวิธีครอนบาค (Cronbach, 1951) จากการทดสอบพบว่า ค่าสัมประสิทธ์ Alpha Coefficient เท่ากับ 0.75 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์การตัดสินใจที่ 0.7 แสดงถึงความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

3. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้การแจกแบบสอบถามทางออนไลน์ (Online Questionnaire) ผ่านทางโซเชียลมีเดีย (Social Media) รวมถึงการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวมรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม จำนวน 400 ตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบสถิติ F-test สถิติทดสอบของเลวีน (Levene’s Statistics) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD การวิเคราะห์ความแปรปรวนของเวลช์ (Welch’s Test) และการทดสอบของเกมส์-ฮาเวลล์ (Games-Howell Test)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.00 มีอายุระหว่าง 20 – 29 ปี ร้อยละ 36.30 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 73.80 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 68.00 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 49.80 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ร้อยละ 33.00

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สนใจอุปกรณ์สัตว์เลี้ยงกลุ่มชามอาหารและน้ำ ร้อยละ 11.17 โดยผู้ที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยง คือ ตนเอง ร้อยละ 36.50 มีการซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงที่ร้านขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง (Pet Shop) ร้อยละ 58.80 มีการให้ความสำคัญกับคุณค่าและประโยชน์ของสินค้า ร้อยละ 74.50 และมักซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงวันหยุด (เสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์) ร้อยละ 71.30 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยจำนวน 1,001 – 1,500 บาท/ครั้ง ร้อยละ 44.30 และมีความถี่โดยเฉลี่ยในการซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยง จำนวน 2 เดือน/ครั้ง ร้อยละ 51.70

2. ความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมวของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัว ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จากการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย = 4.47, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.27) ด้านราคา (ค่าเฉลี่ย = 4.38, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.48) ด้านผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.32, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.28) และด้านการส่งเสริมการตลาด (ค่าเฉลี่ย = 4.26, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.32) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมวของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดและปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ซึ่งกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยจำแนกตามเพศ

ตัวแปร	F	P-value
ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	1.928	0.147
ด้านราคา (Price)	0.549	0.578
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	0.684	0.505
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	0.110	0.896

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยจำแนกตามอายุ

ตัวแปร	F	P-value
ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	6.01	< 0.001*
ด้านราคา (Price)	14.05	< 0.001*
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	11.63	< 0.001*
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	1.08	0.365

หมายเหตุ: * หมายถึงมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่แตกต่างกัน และให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย แตกต่างกัน ซึ่งจะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่เพื่อทดสอบว่ากลุ่มอายุคู่ใดบ้างที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3 ตารางที่ 4 และ ตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ โดยจำแนกตามอายุ

กลุ่มอายุ (I)	กลุ่มอายุ (J)	Mean Difference (I-J)	P-value
20 – 29 ปี	40 – 49 ปี	-0.10	0.004
30 – 39 ปี	40 – 49 ปี	-0.16	0.000
30 – 39 ปี	50 – 59 ปี	-0.17	0.026
30 – 39 ปี	60 ปี ขึ้นไป	-0.17	0.019

หมายเหตุ: ตารางแสดงเฉพาะค่าเฉลี่ยรายคู่ที่มีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 20 – 29 ปี ให้ความสำคัญด้านผลิตภัณฑ์ต่ำกว่าผู้ที่มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี และผู้ที่มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี ให้ความสำคัญด้านผลิตภัณฑ์ต่ำกว่าผู้ที่มีอายุ 40 – 60 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา โดยจำแนกตามอายุ

กลุ่มอายุ (I)	กลุ่มอายุ (J)	Mean Difference (I-J)	P-value
20 – 29 ปี	40 – 49 ปี	0.284	< 0.001
20 – 29 ปี	60 ปี ขึ้นไป	0.547	< 0.001
30 – 39 ปี	40 – 49 ปี	0.211	0.005
30 – 39 ปี	60 ปี ขึ้นไป	0.474	< 0.001

หมายเหตุ: ตารางแสดงเฉพาะค่าเฉลี่ยรายคู่ที่มีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 20 – 39 ปี ให้ความสำคัญด้านราคาสูงกว่าผู้ที่มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี และ 60 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยจำแนกตามอายุ

กลุ่มอายุ (I)	กลุ่มอายุ (J)	Mean Difference (I-J)	P-value
20 – 29 ปี	40 – 49 ปี	0.223	< 0.001
30 – 39 ปี	40 – 49 ปี	0.202	< 0.001

หมายเหตุ: ตารางแสดงเฉพาะค่าเฉลี่ยรายคู่ที่มีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 20 – 39 ปี ให้ความสำคัญด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสูงกว่าผู้ที่มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยจำแนกตามสถานภาพสมรส

ตัวแปร	F	P-value
ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	2.030	0.133
ด้านราคา (Price)	1.360	0.258
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	0.641	0.528
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	0.302	0.740

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพสมรสต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยจำแนกตามระดับการศึกษา

ตัวแปร	F	P-value
ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	0.686	0.504
ด้านราคา (Price)	2.498	0.084
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	0.110	0.896
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	1.976	0.140

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยจำแนกตามอาชีพ

ตัวแปร	F	P-value
ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	1.337	0.256
ด้านราคา (Price)	11.585	< 0.001*
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	0.549	0.700
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	0.271	0.895

หมายเหตุ: * หมายถึงมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่แตกต่างกัน และให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา แตกต่างกัน ซึ่งจะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่เพื่อทดสอบว่ากลุ่มอาชีพคู่ใดบ้างที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา โดยจำแนกตามอาชีพ

กลุ่มอาชีพ (I)	กลุ่มอาชีพ (J)	Mean Difference (I-J)	P-value
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	พนักงานบริษัทเอกชน	0.291	< 0.001*
พนักงานบริษัทเอกชน	พ่อบ้าน / แม่บ้าน	-0.426	0.001*
ธุรกิจส่วนตัว	พ่อบ้าน / แม่บ้าน	-0.316	0.040

หมายเหตุ: ตารางแสดงเฉพาะค่าเฉลี่ยรายคู่ที่มีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่ประกอบอาชีพรับราชการ / รัฐวิสาหกิจมีระดับการให้ความสำคัญด้านราคาสูงกว่าอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และผู้ที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนและธุรกิจส่วนตัวมีระดับการให้ความสำคัญด้านราคาต่ำกว่าอาชีพพ่อบ้าน / แม่บ้าน

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตัวแปร	F	P-value
ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	0.987	0.446
ด้านราคา (Price)	90.895	< 0.001*
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	2.283	0.047*
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	0.888	0.538

หมายเหตุ: * หมายถึงมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่แตกต่างกัน และให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย แตกต่างกัน ซึ่งจะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่เพื่อทดสอบว่ากลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือนคู่ใดบ้างที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 11 และ ตารางที่ 12 ดังนี้

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

กลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (I)	กลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (J)	Mean Difference (I-J)	P-value
9,001 - 15,000 บาท	35,001 - 45,000 บาท	0.492	0.008
9,001 - 15,000 บาท	45,001 - 55,000 บาท	0.939	< 0.001
9,001 - 15,000 บาท	55,001 - 65,000 บาท	0.888	< 0.001
9,001 - 15,000 บาท	65,001 - 75,000 บาท	0.922	0.006
9,001 - 15,000 บาท	75,000 บาท ขึ้นไป	0.818	< 0.001
15,001 - 25,000 บาท	25,001 - 35,000 บาท	0.181	< 0.001
15,001 - 25,000 บาท	35,001 - 45,000 บาท	0.566	< 0.001
15,001 - 25,000 บาท	45,001 - 55,000 บาท	1.013	< 0.001
15,001 - 25,000 บาท	55,001 - 65,000 บาท	0.962	< 0.001
15,001 - 25,000 บาท	65,001 - 75,000 บาท	0.996	0.019
15,001 - 25,000 บาท	75,000 บาท ขึ้นไป	0.892	< 0.001
25,001 - 35,000 บาท	35,001 - 45,000 บาท	0.385	< 0.001
25,001 - 35,000 บาท	45,001 - 55,000 บาท	0.833	< 0.001
25,001 - 35,000 บาท	55,001 - 65,000 บาท	0.781	< 0.001
25,001 - 35,000 บาท	65,001 - 75,000 บาท	0.815	0.039
25,001 - 35,000 บาท	75,000 บาท ขึ้นไป	0.711	< 0.001
35,001 - 45,000 บาท	45,001 - 55,000 บาท	0.447	< 0.001
35,001 - 45,000 บาท	55,001 - 65,000 บาท	0.396	0.003
35,001 - 45,000 บาท	75,000 บาท ขึ้นไป	0.326	0.006

หมายเหตุ: ตารางแสดงเฉพาะค่าเฉลี่ยรายคู่ที่มีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 9,001 – 15,000 บาท จะให้ความสำคัญด้านราคาสูงกว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 35,001 – 75,000 บาท ขึ้นไป ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,001 – 35,000 บาท จะให้ความสำคัญด้านราคาสูงกว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยมากกว่า และผู้ตอบแบบสอบถามที่มี

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 35,001 – 45,000 บาท จะให้ความสำคัญด้านราคาสูงกว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 45,001 – 65,000 บาท และ 75,000 บาท ขึ้นไป

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

กลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (I)	กลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (J)	Mean Difference (I-J)	P-value
25,001 - 35,000 บาท	45,001 - 55,000 บาท	0.173	0.020

หมายเหตุ: ตารางแสดงเฉพาะค่าเฉลี่ยรายคู่ที่มีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 12 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 25,001 - 35,000 บาท มีระดับการให้ความสำคัญด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 45,001 - 55,000 บาท

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ 20 – 29 ปี มีสถานภาพโสด มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 35,001 – 45,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับ อัมพิกา จงเจริญสุข และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา (2560) และบุษราภรณ์ เรืองอุตมานันท์ (2561) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพโสด และมีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ในส่วนพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สนใจซื้อชามอาหารและน้ำ โดยผู้ที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยง คือ ตนเอง ส่วนใหญ่มีการซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงที่ร้านขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง (Pet Shop) มีการให้ความสำคัญกับ คุณค่าและประโยชน์ของสินค้า และมักซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงวันหยุด (เสาร์ - อาทิตย์ และวันนักขัตฤกษ์) มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยจำนวน 1,001 – 1,500 บาท/ครั้ง และมีความถี่โดยเฉลี่ยในการซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยง จำนวน 2 เดือน/ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับ เอมอร หมั่นเขตกรณ์ (2565) ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมักซื้อสินค้าที่ร้านขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง (Pet Shop) มีค่าใช้จ่ายมากกว่า 1,000 บาทต่อครั้ง และตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง

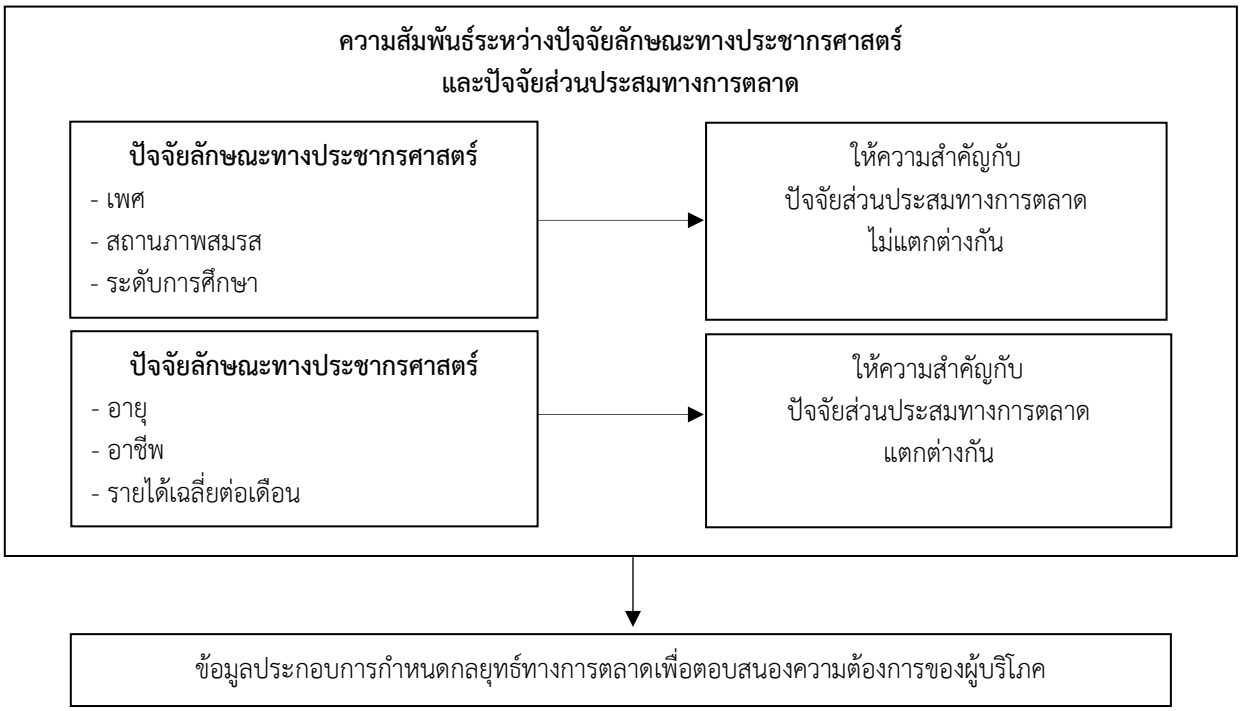
2. ความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมวของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมที่มุ่งเน้นการคัดเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้แก่สัตว์เลี้ยงของตนเอง โดยพิจารณาร่วมกับความคุ้มค่าด้านราคาและความน่าเชื่อถือของสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ อัมพิกา จงเจริญสุข และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา (2560) ที่พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านผลิตภัณฑ์ ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมวของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ แตกต่างกันจะให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่ายแตกต่างกัน ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพแตกต่างกันจะให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา แตกต่างกัน และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันจะให้ความสำคัญกับ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะ

ทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลให้แต่ละบุคคลมีประสบการณ์ แนวคิด องค์ความรู้ และข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้การรับรู้และการให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hanna & Wozniak (2001) ที่อธิบายว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจและการให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกัน ดังนั้นการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด ควรพิจารณาความต้องการผู้บริโภคที่แตกต่างกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการให้ความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมว โดยแบ่งระดับคะแนนค่าเฉลี่ยการให้ความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.47) โดยให้ความสำคัญกับสถานที่จัดจำหน่ายมีความสะอาดในการเก็บรักษาสินค้าและการให้บริการ สามารถสั่งซื้อสินค้าหรือติดต่อขอรับคำปรึกษาผ่านระบบออนไลน์ได้ สถานที่จัดจำหน่ายสามารถเดินทางได้สะดวก และสถานที่จัดจำหน่ายมีสาขาจำนวนมาก ตามลำดับ

จากผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สัตว์เลี้ยงประเภทสุนัขและแมว ของกลุ่มคนที่ดูแลสัตว์เลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์ความแปรปรวนของเวลช์ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวแปรรายคู่ด้วยวิธีการของฟิชเชอร์ และวิธีการของเกมส์

และโฮเวลล์ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับสถานที่จัดจำหน่ายมีความสะอาดในการเก็บรักษาสินค้าและการให้บริการ ดังนั้นผู้ประกอบการควรยกระดับมาตรฐานคลังสินค้าและหน้าร้าน โดยการจัดทำมาตรการตรวจสอบความสะอาดของสถานที่จัดเก็บอุปกรณ์สัตว์เลี้ยงและหน้าร้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดต่อคุณภาพของสินค้า รวมถึงการจัดวางสินค้าควรจัดให้เป็นระเบียบ และมีการแยกหมวดหมู่อย่างชัดเจน เพื่อความสะดวกในการใช้งานของผู้บริโภค

1.2. จากการศึกษา พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า 35,001 บาท ให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า ดังนั้น ผู้ประกอบการอาจใช้กลยุทธ์ให้เหมาะสมกับระดับรายได้ของผู้บริโภค เช่น ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 35,001 บาท อาจใช้กลยุทธ์การจัดชุดสินค้า (Product Bundling) เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้บริโภคลงเมื่อเทียบกับการซื้อสินค้าแยกรายชิ้น ในส่วนของผู้ที่มีรายได้สูง อาจใช้กลยุทธ์การตั้งราคาสินค้าระดับสูง (Premium Pricing) เพื่อสร้างภาพลักษณ์ความพรีเมียมและความแตกต่างจากคู่แข่งขันในตลาด ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยลักษณะทางกายภาพของสัตว์เลี้ยงที่แตกต่างกัน เช่น สายพันธุ์ ขนาดตัว และช่วงวัย เนื่องจากสัตว์เลี้ยงที่มีลักษณะต่างกันย่อมมีความต้องการอุปกรณ์ที่เฉพาะเจาะจงต่างกัน เช่น อุปกรณ์สำหรับสัตว์เลี้ยงสูงวัยที่เน้นเรื่องสุขภาพ หรืออุปกรณ์สำหรับสัตว์เลี้ยงสายพันธุ์ใหญ่ที่ต้องการความแข็งแรงทนทานเป็นพิเศษ

2.2 ควรมีเพิ่มเติมการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพในส่วนของการสัมภาษณ์ความเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่มีความเฉพาะเจาะจงและต้องการรายละเอียดในการวิเคราะห์ เช่น ทัศนคติ และบริบทที่แตกต่างกันของผู้ตอบแบบสอบถาม เนื่องจากวิธีการเก็บข้อมูลในครั้งนี้อาจมีข้อจำกัดด้านการลงลึกในรายละเอียดด้านการสอบถามความเห็น การบูรณาการวิธีสัมภาษณ์จะช่วยให้ผู้วิจัยค้นพบปัจจัยหรือมิติอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการนำผลวิจัยไปใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้เครื่องมือสำหรับวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อเพิ่มเติม อาทิ แบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์และโพรบิทแบบทวิสำหรับวิเคราะห์โอกาสหรือความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อ และแบบจำลองการถดถอยเชิงพหุคูณสำหรับวิเคราะห์ตัวแปรต่อเนื่อง เช่น ความถี่ในการซื้อ ยอดเงินที่ใช้จ่าย หรือระดับความตั้งใจซื้อ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

บุษราภรณ์ เรืองอุตมานันท์. (2561). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าลักชัวรี่ของสัตว์เลี้ยงประเภทแมวในเขตกรุงเทพมหานคร.* (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี. (2567). *ttb analytics คาดมูลค่าตลาดสัตว์เลี้ยงปี 2567 ขยายตัว 12.4%*. สืบค้นจาก https://www.ttbbank.com/th/newsroom/detail/ttba-pet-market-202.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2568). *ตลาดอาหารสัตว์เลี้ยงของไทยปี 2568 โตต่อเนื่องทั้งในประเทศและการส่งออกตามความนิยมมีสัตว์เลี้ยง*. สืบค้นจาก https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Pet-Food-IAO123-Info-FB-17-03-25.aspx.

อัมพิกา จงเจริญสุข และ ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา. (2560). ปัจจัยที่ผลต่อการเลือกซื้ออาหารสัตว์เลี้ยงสำเร็จรูป. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 14*(65), 163-172.

เอมอร หมั่นเขตกรณ์. (2565). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้ออาหารแมวสำเร็จรูปชนิดเม็ดของผู้บริโภค ในจังหวัดปทุมธานี*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

BrandAge. (2565). *Pet Humanization ยุคสัตว์เลี้ยงเทียบเท่าสมาชิกในครอบครัว*. สืบค้นจาก https://www.brandage.com/article/29294/Pet-Humanization-.

Cochran, W. G. (1997). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. *Psychometrika, 16*(3), 297–334.

Hanna, N., & Wozniak, R. (2001). *Consumer behavior: An applied approach*. Upper Saddle River. NJ: Prentice Hall.

Kotler, P. (1997). *Marketing management: analysis, planning, implementation, and control*. (9th Edition). New Jersey: A Simon & Schuster Company.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 323-334.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Opinions towards Health Monitoring & Evaluation System of the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health

Kanokkarn Kedsarin[1*] and Somkiat Wanthana[2]

[1] *Master Student, Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: kanokkarn.ked@ku.th*

ABSTRACT

This research aimed to (1) examine the level of opinions toward the health monitoring and evaluation information system; (2) compare opinions toward the health monitoring and evaluation information system according to personal factors; and (3) examine the relationship between information system usage factors and opinions toward the health monitoring and evaluation information system of the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of 310 personnel from the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health, selected using stratified sampling with proportional allocation. Data were collected using a questionnaire and analyzed using a statistical software package. The statistical methods employed included frequency, percentage, mean, standard deviation, independent samples t-test, one-way analysis of variance (One-Way ANOVA), and Pearson's product-moment correlation coefficient. The level of statistical significance was set at .05. The results revealed that: (1) the overall level of opinions toward the health monitoring and evaluation information system was moderate. Among the dimensions examined, operational efficiency had the highest mean score and was rated at a high level; (2) personnel with different ages, job positions, and lengths of work experience had significantly different opinions toward the health monitoring and evaluation information system, whereas personnel with different sexes and educational levels did not differ significantly in their opinions; and (3) information system usage factors were strongly and positively correlated with opinions toward the health monitoring and evaluation information system. Among the information system usage factors, the utilization of data and information in work practices showed the strongest positive correlation with opinions toward the system.

Keywords: Health Monitoring and Evaluation System, System Usage Factors, Ministry of Public Health

Received: 10 June 2026;
Revised: 20 September 2026;
Accepted: 29 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

กนกกาญจน์ เกษรินทร์[1*] และ สมเกียรติ วันทะนะ[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: kanokkarn.ked@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการใช้งานระบบสารสนเทศกับระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 310 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยอาศัยสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการศึกษาพบว่า 1) ความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีอายุ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่เพศและระดับการศึกษาไม่แตกต่างกัน 3) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงกับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ และพบว่าด้านการนำข้อมูล/สารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงกับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ มากที่สุด

คำสำคัญ: ระบบสารสนเทศในการกำกับติดตาม, ปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศ, กระทรวงสาธารณสุข

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน การบริหารจัดการภาครัฐจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลและระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบาย การบริหารงาน และการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะด้านสาธารณสุขซึ่งเป็นระบบที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง รัฐบาลและกระทรวงสาธารณสุขจึงได้กำหนดนโยบายสำคัญในการพัฒนาระบบข้อมูลสุขภาพดิจิทัลให้มีความเชื่อมโยงและสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2560 – 2579) (กระทรวงสาธารณสุข, 2561) และแผนพัฒนาระบบสุขภาพดิจิทัลของประเทศ ซึ่งมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ระบบสารสนเทศจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรภาครัฐให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2567)

การดำเนินงานโครงการของกระทรวงสาธารณสุขขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข ดำเนินการภายใต้แผนงาน โครงการ และตัวชี้วัด ผ่านหน่วยงานในราชการส่วนภูมิภาคสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผลการประเมินภาพรวมระยะแรก (พ.ศ. 2560 - 2564) พบว่า ผลการดำเนินงานบางส่วนยังไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ระบบการกำกับ ติดตาม จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อให้มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขจะมีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อใช้ในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลด้านสุขภาพ ซึ่งมี 3 ระบบหลักสำคัญ ได้แก่ ระบบรายงานมาตรฐานข้อมูล 43 แฟ้ม Health Data Center (HDC), ระบบตัวชี้วัด (ยุทธศาสตร์ 20 ปี) Health KPI และระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ Strategic Management System (SMS) (กระทรวงสาธารณสุข, 2561) แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาความซ้ำซ้อนของข้อมูล ความแตกต่างของรูปแบบรายงานระหว่างหน่วยงาน การเชื่อมโยงข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์ อีกทั้งยังขาดข้อมูลที่สะท้อนมุมมองของบุคลากรซึ่งเป็นผู้ใช้งานระบบดังกล่าว และยังไม่ชัดเจนว่าปัจจัยด้านการใช้งานระบบสารสนเทศในด้านใดที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศ ช่องว่างดังกล่าวจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากผู้ใช้งานโดยตรง

จากความเป็นมาและความสำคัญ และข้อจำกัดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรผู้ใช้งานระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลด้านสุขภาพของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จึงมีความสำคัญต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับบริบทการปฏิบัติงานจริงของหน่วยงาน ทั้งในด้านประสิทธิภาพการใช้งาน ความน่าเชื่อถือของข้อมูล และการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงระบบสารสนเทศด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และรองรับการบริหารจัดการด้านสุขภาพของประเทศในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ ของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการใช้งานระบบสารสนเทศกับระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ ของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

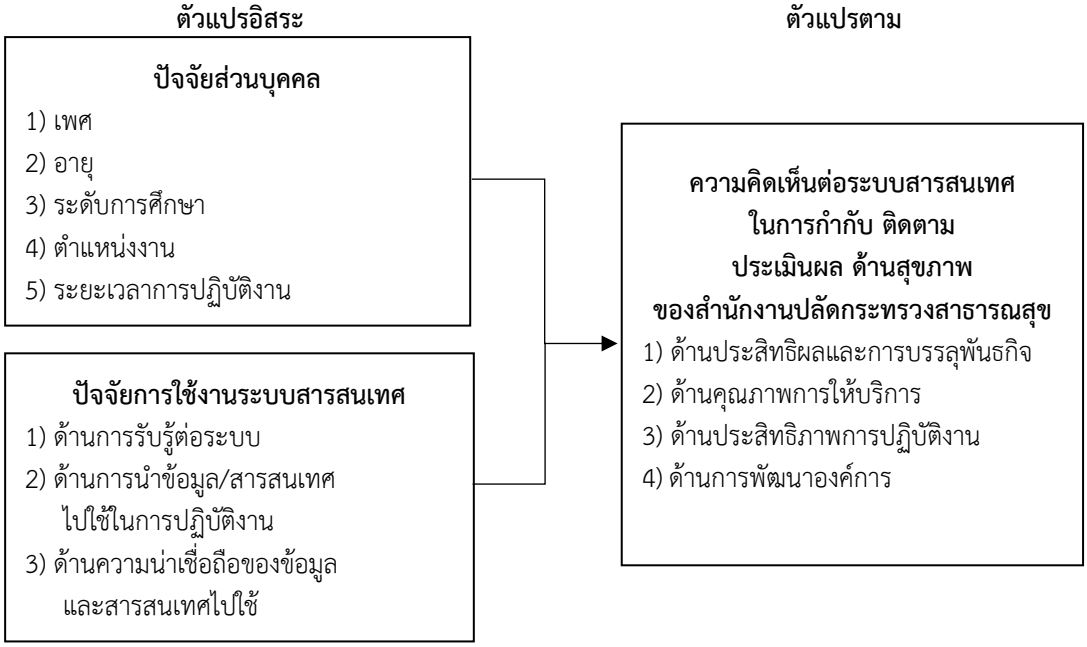
การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดภายใต้แนวคิดและทฤษฎีสำคัญ ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้งานระบบสารสนเทศ และแนวคิดการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการขององค์การภาครัฐ

ผู้วิจัยกำหนดปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศตามแนวคิดของ วุฒินันท์ รัตนะ (2564) ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ต่อระบบ 2) ด้านการนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการปฏิบัติงาน และ 3) ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลและสารสนเทศที่นำไปใช้ โดยปัจจัยทั้ง 3 ด้านสะท้อนว่า ความสำเร็จของระบบสารสนเทศมิได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการที่ผู้ใช้งานรับรู้คุณค่าของระบบ สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้จริง และมีความเชื่อมั่นในคุณภาพของข้อมูลที่ได้รับจากระบบ

ในส่วนของตัวแปรตาม ผู้วิจัยประยุกต์ใช้จากแนวคิดการกำกับติดตามการดำเนินการขององค์กรภาครัฐ ตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Management Quality Award: PMQA) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2567) โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิผลและการบรรลุพันธกิจ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และด้านการพัฒนาองค์การ

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างประจำ ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 76 แห่ง และสำนักงานเขตสุขภาพที่ 1 – 12 จำนวน 12 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,369 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 คน กำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) จากประชากรทั้งหมด 1,369 คน และใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิโดยจัดสรรตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้น (Stratified Sampling with Proportional Allocation) โดยกำหนดหน่วยงานสังกัดส่วนภูมิภาคเป็นชั้นภูมิ และคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วยงานตามสูตร ดังสูตรต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยที่ n = กลุ่มตัวอย่าง
N = ประชากรทั้งหมด
e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมให้มีเท่ากับ .05

แทนค่า

$$n = \frac{1,369}{1 + 1,369(0.05)^2}$$

$$n = 309.51$$

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงกำหนดที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างให้เป็นจำนวนเต็มคือ 310 ตัวอย่างจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรในแต่ละหน่วยงานตามจำนวนที่จัดสรรไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยด้านการใช้งานระบบสารสนเทศ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ โดยส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (Linkert, 1932) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปลานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด

$$\text{เกณฑ์ค่าเฉลี่ย} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{เกณฑ์ค่าเฉลี่ย} = \frac{5-1}{3}$$

$$\text{เกณฑ์ค่าเฉลี่ย} = 1.33$$

จากเกณฑ์ข้างต้นมีความหมาย ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 1.00-2.33 คะแนน แสดงว่าบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.34-3.67 คะแนน แสดงว่าบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.68-5.00 คะแนน แสดงว่า บุคลากรส่วนภูมิภาคสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และกำหนดเกณฑ์ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.50–1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับบุคลากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) (Cronbach, 1990) พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.960 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ต่อระบบเท่ากับ 0.768 ด้านการนำข้อมูล/สารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานเท่ากับ 0.892 ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูล/สารสนเทศเท่ากับ 0.917 ด้านประสิทธิผลและการบรรลุพันธกิจเท่ากับ 0.852 ด้านคุณภาพการให้บริการเท่ากับ 0.924 ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเท่ากับ 0.823 และด้านการพัฒนาองค์การเท่ากับ 0.835 ซึ่งทุกด้านมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้สำหรับนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 บุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านสุขภาพแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านสุขภาพ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 จัดทำตารางรายชื่อหน่วยงานสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขในราชการส่วนภูมิภาค

4.2 จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ Google Form พร้อมลิงค์แบบสอบถามออนไลน์

4.3 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่านอีเมลล์ของกลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์สาธารณสุข และผ่านกลุ่มไลน์เครือข่ายนักยุทธศาสตร์สาธารณสุข กลุ่มไลน์หัวหน้ายุทธศาสตร์สาธารณสุขกระทรวงสาธารณสุข โดยติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

4.5 นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมแบบสอบถามไปประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

5.1 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

5.2 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

5.3 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศฯ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้การทดสอบค่าที สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Samples t-test) สำหรับตัวแปรเพศ และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) สำหรับอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD)

5.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศกับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ ของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ ของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านสุขภาพ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านประสิทธิผลและการบรรลุพันธกิจ	3.68	0.739	มาก
2. ด้านคุณภาพการให้บริการ	3.41	0.884	ปานกลาง
3. ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	3.81	0.716	มาก
4. ด้านการพัฒนาองค์การ	3.67	0.662	ปานกลาง
รวม	**3.64**	**0.659**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.64, S.D. = 0.659) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.81, S.D. = 0.716) ในขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านคุณภาพการให้บริการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.41, S.D. = 0.884)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
		เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
เพศ	0.310		✓
อายุ	0.000	✓	
ระดับการศึกษา	0.729		✓
ตำแหน่งงาน	0.000	✓	
ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบัน	0.011	✓	

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ ของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปตัวแปรปัจจัยด้านข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้ทดสอบสมมติฐานได้ ดังนี้

1. เพศ จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีเพศที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านสุขภาพ แตกต่างกัน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่านัยสำคัญเท่ากับ 0.310 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ บุคลากรสำนักงานปลัดฯ ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพไม่แตกต่างกัน

2. อายุ จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีอายุที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านสุขภาพ แตกต่างกัน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่านัยสำคัญเท่ากับ 0.000 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ บุคลากรสำนักงานปลัดฯ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ แตกต่างกัน จากนั้นนำไปเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 คู่ โดยกลุ่มอายุ 31–40 ปี ($\bar{X}$ = 3.672) มีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี ($\bar{X}$ = 3.447) ขณะที่กลุ่มอายุ 51–60 ปี ($\bar{X}$ = 3.920) มีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี ($\bar{X}$ = 3.447) กลุ่มอายุ 31–40 ปี ($\bar{X}$ = 3.672) และกลุ่มอายุ 41–50 ปี ($\bar{X}$ = 3.504)

3. ระดับการศึกษา จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านสุขภาพ แตกต่างกัน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่านัยสำคัญเท่ากับ 0.729 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าคือ บุคลากรสำนักงานปลัดฯ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ ไม่แตกต่างกัน

4. ตำแหน่งงาน บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีตำแหน่งงานที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านสุขภาพ แตกต่างกัน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่านัยสำคัญเท่ากับ 0.000 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ บุคลากรสำนักงานปลัดฯ ที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ แตกต่างกัน จากนั้นนำไปเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ โดยกลุ่มนักวิชาการสาธารณสุข ($\bar{X}$ = 3.783) มีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่ม นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ($\bar{X}$ = 3.426) และกลุ่ม ตำแหน่งงานประเภทอื่น ๆ ($\bar{X}$ = 3.790) มีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่ม นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ($\bar{X}$ = 3.426)

5. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบัน บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านสุขภาพ แตกต่างกัน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่านัยสำคัญเท่ากับ 0.011 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ บุคลากรสำนักงานปลัดฯ ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบันแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ แตกต่างกัน จากนั้นนำไปเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ โดยกลุ่มที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 10 ปีขึ้นไป ($\bar{x}$ = 3.754) มีความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ต่ำกว่า 1 ปี ($\bar{x}$ = 3.360) และกลุ่มที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 6–10 ปี ($\bar{x}$ = 3.455)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการใช้งานระบบสารสนเทศกับระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศกับระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ

ปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศ	r	p-value	ระดับความสัมพันธ์
ด้านการรับรู้ต่อระบบ	.56	< 0.001	ปานกลาง
ด้านการนำข้อมูล/สารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน	.81	< 0.001	สูง
ด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูล/สารสนเทศที่นำไปใช้	.69	< 0.001	ปานกลาง
ภาพรวม	**.81**	**< 0.001**	**สูง**

หมายเหตุ: r = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศกับระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ โดยในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (r = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในทุกด้าน โดยด้านการนำข้อมูล/สารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูง (r = 0.81) ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการรับรู้ต่อระบบ และด้านความน่าเชื่อถือขอข้อมูล/สารสนเทศที่นำไปใช้ (r = 0.56 และ 0.69 ตามลำดับ)

อภิปรายผล

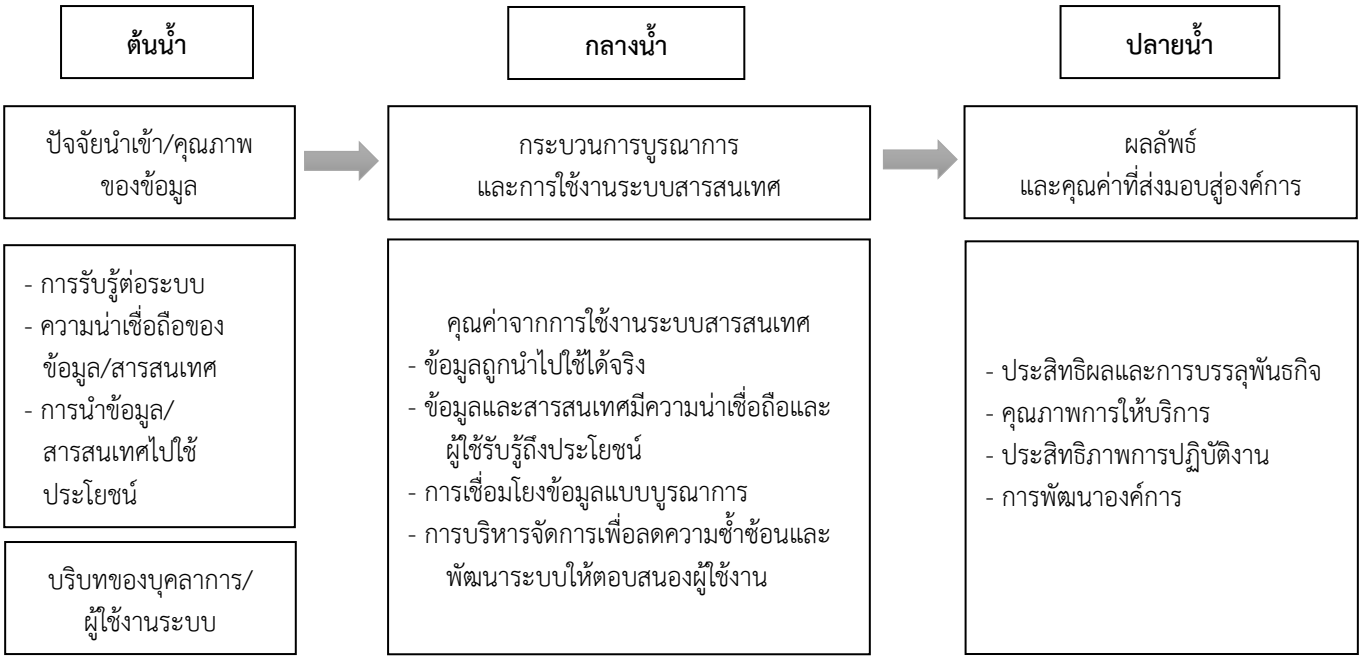
จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลด้านสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ขณะที่ด้านคุณภาพการให้บริการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้จากบริบทการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีการใช้ระบบ HDC, Health KPI และ SMS เพื่อสนับสนุนการรายงาน การติดตามตัวชี้วัด และการบริหารแผนงานและโครงการ ระบบจึงช่วยให้บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลและติดตามผลการดำเนินงานได้สะดวกรวดเร็วขึ้น อย่างไรก็ตามการนำข้อมูลจากระบบไปใช้สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ เช่น การวิเคราะห์ความต้องการของผู้รับบริการ การลดข้อผิดพลาด และการวางแผนบริการให้ตอบสนองต่อความต้องการ ยังอาจดำเนินการได้ไม่เต็มศักยภาพ จึงอาจทำให้ด้านคุณภาพการให้บริการมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น เมื่อพิจารณาด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับงานวิจัยของ วุฒินันท์ รัตนะ (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ความถูกต้อง ความครบถ้วน และความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขที่มีอายุ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ส่วนบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขที่มีเพศ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาครั้งนี้แตกต่างจากการศึกษาของ นวิยา อินทร์มี และภิรดา ชัยรัตน์ (2567) ที่ศึกษาความคิดเห็นในการใช้งานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของบุคลากรกรมประชาสัมพันธ์ และพบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน และระยะเวลาการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้งานระบบไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคลากรที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอาจเป็นเพราะบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขที่อยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปี เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี เมื่อต้องใช้งานระบบอาจพบว่ายังมีปัญหาความซ้ำซ้อนไม่เป็นปัจจุบัน จึงทำให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบมากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ สำหรับปัจจัยส่วนบุคคลในส่วนของตำแหน่งงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอาจเป็นเพราะตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผน มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการใช้งานระบบและส่วนใหญ่เป็นผู้บันทึกข้อมูล รายงานผลและใช้ข้อมูลเชิงลึกทำให้เห็นถึงปัญหาหรือข้อจำกัดของระบบจึงทำให้มีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศน้อยกว่าตำแหน่งอื่น ๆ และบุคลากรที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 1 ปี เป็นบุคลากรที่เพิ่งเริ่มปฏิบัติงานและเรียนรู้บทบาทหน้าที่ จึงทำให้อาจยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างข้อมูล ขั้นตอนการใช้งานและความเชื่อมโยงของข้อมูล รวมทั้งยังไม่มีประสบการณ์ในการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ไม่มากนัก ทำให้ยังไม่เห็นถึงประโยชน์ได้อย่างครอบคลุมเท่ากับบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศกับความคิดเห็นต่อระบบการกำกับติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ พบว่า ปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดเห็นต่อระบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในภาพรวมปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อระบบฯ ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าปัจจัยการใช้งานทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ต่อระบ บ, ด้านการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่นำไปใช้ ต่างมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความคิดเห็นต่อระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะด้านการนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง อาจเนื่องมาจาก เมื่อระบบสามารถจัดเตรียมข้อมูลที่ตอบสนองต่อภารกิจของผู้ใช้งาน บุคลากรจะสามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการวางแผน การกำกับติดตาม การวิเคราะห์ปัญหาและการตัดสินใจได้สะดวกขึ้น ซึ่งช่วยลดระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการกำกับ ติดตาม และประเมินผลที่ให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตรวจสอบความก้าวหน้า วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้สอดคล้องกับ กาญจน์วริน สิทธิปรีชาพงษ์ (2565) ที่ศึกษาเรื่องความต้องการใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย (NSRU MIS) ระดับบุคคล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการใช้งานระบบสารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านความสะดวกและง่ายต่อการใช้งานระบบมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านความปลอดภัยของระบบ และด้านข้อมูลที่ตรงกับความต้องก ารของผู้ใช้ ขณะที่ด้านความถูกต้องของข้อมูลในระบบมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและอยู่ในระดับน้อย นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการใช้งานระบบมากกว่า 10 ครั้งต่อสัปดาห์ แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้งานให้ความสำคัญกับความสะดวก ความปลอดภัย ความตรงต่อความต้องการ และความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการนำระบบสารสนเทศไปใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข โดยสะท้อนให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศในการกำกับติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพ ไม่ได้ขึ้นอยู่เพียงการมีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของข้อมูล ความเชื่อมโยงของระบบ และศักยภาพของผู้ใช้งานในการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความคิดเห็นและการยอมรับการใช้งานระบบของบุคลากร

จากภาพที่ 2 อธิบายตามตามห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Analysis) เริ่มต้นจากกิจกรรมต้นน้ำ (Upstream Activities) วัตถุดิบและปัจจัยตั้งต้น (Inputs & Foundation) ประกอบด้วย การรับรู้ต่อระบบ ความน่าเชื่อถือของข้อมูล/สารสนเทศ และการนำข้อมูล/สารสนเทศไปใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของห่วงโซ่คุณค่า ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ข้อมูลดิบที่ป้อนเข้าสู่ระบบต้องมีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา และตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญ การรับรู้ของผู้ใช้งาน (System Perception) ความเข้าใจและการมองเห็นประโยชน์ของบุคลากรต่อตัวระบบ รวมถึงทุนมนุษย์และบริบท (Personal Factors) ความแตกต่างทางด้านอายุ ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนาต้นน้ำต้องคำนึงถึงความพร้อมและทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากรหลากหลายกลุ่ม

กิจกรรมกลางน้ำ (Midstream Activities) เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานในห่วงโซ่คุณค่า (Core Processes) ได้แก่ การบูรณาการข้อมูล (Data Integration) การเชื่อมโยงฐานข้อมูลหลักเข้าด้วยกัน เพื่อแก้ปัญหาความซ้ำซ้อนของการรายงาน การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ (Data Utilization) รวมถึงกระบวนการที่บุคลากรนำเข้าและดึงข้อมูลสารสนเทศไปใช้จริงในการวิเคราะห์ วางแผน กำกับติดตามงาน และสนับสนุนการตัดสินใจในระดับพื้นที่

กิจกรรมปลายน้ำ (Downstream Activities) ผลลัพธ์และคุณค่าที่ส่งมอบ (Outputs & Value Creation) คุณค่าหรือผลสัมฤทธิ์สุดท้ายที่องค์กรและประชาชนได้รับ ในด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (Operational Efficiency) ช่วยลดระยะเวลา ขั้นตอน และความซ้ำซ้อนในการทำงานและการจัดทำรายงานของบุคลากรสาธารณสุข ประสิทธิผลและการบรรลุพันธกิจ (Effectiveness) สนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายและเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข

การพัฒนาองค์การ (Organizational Development) ยกระดับขีดความสามารถของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ให้เป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ (Data-driven Organization) อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลด้านสุขภาพ บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับมาก ขณะที่ด้านคุณภาพการให้บริการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล บุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขที่มี อายุ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอายุและตำแหน่งงานมีค่า ($p<.001$) และระยะเวลาในการปฏิบัติงานมีค่า ($p=.011$) ส่วนบุคลากรที่มีเพศ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศไม่แตกต่างกัน โดยมีค่า ($p=.310$) และ ($p=.729$) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศกับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศ ปัจจัยการใช้งานระบบสารสนเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลด้านสุขภาพโดยภาพรวมในระดับสูง ($r=.81$, $p<.001$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการนำข้อมูล/สารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r=.81$, $p<.001$) ส่วนด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูล/สารสนเทศที่นำไปใช้ ($r=.69$, $p<.001$) และด้านการรับรู้ต่อระบบ ($r=.56$, $p<.001$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่มุ่งสะท้อนมุมมองของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านยุทธศาสตร์และสารสนเทศ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายและติดตามผลการดำเนินงานด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขในระดับพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า ระบบสารสนเทศด้านสุขภาพมีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนการบริหารจัดการ การติดตามผลการดำเนินงาน และการใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจของหน่วยงาน แม้ว่าระบบจะสามารถช่วยเพิ่มความสะดวกและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังคงมีข้อจำกัดด้านการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างระบบ ความซ้ำซ้อนของการรายงาน และคุณภาพของข้อมูลที่ส่งผลต่อการใช้งานจริงของบุคลากรในระดับปฏิบัติการ

ผลการศึกษาในด้านปัจจัยส่วนบุคคลสะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์ ระดับการศึกษา และบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน จะมีมุมมองและการรับรู้ต่อระบบสารสนเทศแตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและการเสริมสร้างความเข้าใจในการใช้งานระบบสารสนเทศให้เหมาะสมกับบริบทของผู้ใช้งานแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะบุคลากรที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลและการกำกับติดตามผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขควรส่งเสริมการนำข้อมูลจากระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลด้านสุขภาพไปใช้สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการให้บริการมากขึ้น โดยเฉพาะการนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์ความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการ การลดข้อผิดพลาดในการให้บริการ การเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นได้อย่างรวดเร็ว และการวางแผนสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับบริการ จึงควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

1.2 ควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและการใช้ระบบสารสนเทศให้เหมาะสมกับบทบาทและประสบการณ์ของบุคลากร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้งานระบบและการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

1.3 ควรกำหนดมาตรฐานข้อมูลด้านสุขภาพให้มีความเป็นเอกภาพทั้งในด้านรูปแบบข้อมูล วิธีการรายงาน และกระบวนการตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อความคิดเห็นต่อระบบสารสนเทศ เช่น วัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ การสนับสนุนจากผู้บริหาร และความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี

2.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังหน่วยงานสังกัดอื่นของกระทรวงสาธารณสุข หรือหน่วยบริการสุขภาพระดับต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นและรูปแบบการใช้งานระบบสารสนเทศในบริบทที่แตกต่างกัน

2.3 ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และความต้องการของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศ

2.4 ควรศึกษาประสิทธิผลของระบบสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลด้านสุขภาพในมิติของผลลัพธ์เชิงนโยบายและผลกระทบต่อคุณภาพการบริหารจัดการด้านสุขภาพขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2561). *แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2560-2579)*. นนทบุรี: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

กาญจน์วริน สิทธิปรีชาพงษ์. (2565). การศึกษาความต้องการการใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย (NSRU MIS) ระดับบุคคล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. *วารสารจิตวิทยาพุทธศาสตร์ประยุกต์เพื่อสังคม, 8*(1), 223–236.

นวิยา อินทร์มี และ ภิรดา ชัยรัตน์. (2567). ความคิดเห็นในการใช้งานระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของบุคลากรกรมประชาสัมพันธ์. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(4), 153–162.

วุฒินันท์ รัตนะ. (2564). *การพัฒนาแนวทางการบริหารระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับโรงพยาบาล สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์.* (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2567). *คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA).* สืบค้นจาก https://www.opdc.go.th/development/government4-0/.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row.

Yamane, T. (1973). *Statistics, an introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 335-352.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Working Capital Management (WCM) on Profitability of Companies Listed in The Stock Exchange of Thailand: Health Care Services Group

Chomkhwan Suphasirikitcharoen[1*] Fawikorn Inluang[1] and Sunan Yiamwanitnan[2]

[1] *Faculty of Business Administration, Thonburi University, Northern Campus, Thailand*

[2] *Faculty of Business Administration, The University of Central, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: dr.kwaninvest@thonburi-u.ac.th*

ABSTRACT

This research article aims to study the impact of working capital management on the profitability of companies listed on the Stock Exchange of Thailand: health care services group. Data were collected from 22 listed companies in the Stock Exchange of Thailand, health care services group, on a quarterly basis over 6 years from 2019 to 2024, with 528 datasets. The analysis was conducted using descriptive statistics and inferential statistics through multiple regression analysis. The independent variables include the cash conversion cycle (CCC), average collection period (ACP), average inventory period (AIP), and average payment period (APP). The dependent variables are net profit margin (NPM), return on assets (ROA), and return on equity (ROE). The study found that the average inventory period (AIP) had a significantly negative impact on the profitability of listed companies in the Stock Exchange of Thailand: health care services group. The impact on net profit margin (NPM) was statistically significant at the 0.01 level, while the impacts on return on assets (ROA) and return on equity (ROE) were statistically significant at the 0.05 level. This study indicates that managing inventory by reducing the average inventory period (AIP) has an impact on the profitability of listed companies in the Stock Exchange of Thailand: health care services group.

Keywords: Working Capital Management, Current Assets, Profitability, Health Care Services Group, The Stock Exchange of Thailand

Received: 26 June 2026;
Revised: 13 September 2026;
Accepted: 29 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

การจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : กลุ่มการแพทย์

จอมขวัญ ศุภศิริกิจเจริญ[1*] ฟ้าวิกร อินลวง[1] และ สุนันทร์ เยี่ยมวาณิชนันท์[2]

[1] *คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธนบุรี วิทยาเขตภาคเหนือ ประเทศไทย*

[2] *คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยภาคกลาง ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: dr.kwaninvest@thonburi-u.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มการแพทย์ รวบรวมข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ จำนวน 22 บริษัท ข้อมูลรายไตรมาส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 – 2567 ระยะเวลา 6 ปี จำนวน 528 ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา และสถิติอนุมานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ จำนวนวันวงจรเงินสด(CCC) ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (ACP) ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (AIP) และระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (APP) ตัวแปรตาม ได้แก่ อัตรากำไรสุทธิ (NPM) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (AIP) มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทิศทางตรงกันข้าม การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการเงินทุนหมุนเวียนด้วยการลดระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มการแพทย์

คำสำคัญ: การจัดการเงินทุนหมุนเวียน, สินทรัพย์หมุนเวียน, ความสามารถในการทำกำไร, กลุ่มการแพทย์, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

กลุ่มธุรกิจการแพทย์มีแนวโน้มเติบโตจากการที่ประชาชนให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ แนวโน้มสังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) พฤติกรรมผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพมากขึ้นหลังวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทำให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางการแพทย์ได้ง่ายและรวดเร็ว การเดินทางที่สะดวก และนโยบายพัฒนาประเทศให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) โดยไทยมีจุดแข็งด้านราคา การบริการ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568ก) ปัจจัยดังกล่าวเอื้อต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมการแพทย์และทำให้การแข่งขันในธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ทั้งการปรับกลยุทธ์เพื่อจูงใจผู้ป่วยชาวไทยและชาวต่างชาติ และการแข่งขันระดับนานาชาติเพื่อเจาะตลาด Medical tourism ในอาเซียนและตะวันออกกลาง

อุตสาหกรรมการแพทย์ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจในประเทศ การบริโภคภาคเอกชนที่ขยายตัวต่ำ ราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้น เศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว และสงครามทางภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งกระทบต่อการใช้จ่ายด้านค่ารักษาพยาบาล ของผู้ป่วยชาวไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะผู้ชำระเงินเองและนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical tourist) จากตะวันออกกลาง แต่ยังได้แรงหนุนจากผู้ใช้ประกันสุขภาพเอกชนและประกันสังคมที่มีแนวโน้มเติบโต (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์, 2568) ตามโครงสร้างกลุ่มอุตสาหกรรมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มี 8 กลุ่มอุตสาหกรรม และ 28 หมวดธุรกิจ โดยธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange

of Thailand) มี 28 บริษัท อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ (Service) หมวดธุรกิจการแพทย์ (Health Care Services) ชื่อย่อ HELTH (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568ข) รายได้กลุ่มธุรกิจการแพทย์ในตลาดหลักทรัพย์ ปี พ.ศ. 2568 มีมูลค่า 250,450.71 ล้านบาท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2569ก) และการซื้อขายตามราคาตลาด (Market Capitalization) วันที่ 8 กันยายน 2569 ทั้งกลุ่มมีมูลค่า 2,442.49 ล้านบาท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2569ข) ทั้งนี้ ธุรกิจบริการทางการแพทย์มีความซับซ้อน เนื่องจากผู้รับบริการมีผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายและระยะเวลาเรียกเก็บเงินแตกต่างกัน เช่น เงินสด การเบิกจ่ายจากบริษัทประกันเอกชน และประกันสังคมซึ่งมีรอบบัญชียาวเนื่องจากต้องตรวจสอบข้อมูลการรักษา อีกทั้งต้องมียาและเวชภัณฑ์ในคลังอย่างเพียงพอ ขณะที่เจ้าหนี้การค้ามีระยะเวลาให้เครดิตชำระค่ายาและเวชภัณฑ์แตกต่างกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเงินทุนหมุนเวียน

การจัดการเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Management) เป็นการจัดการทางการเงินระยะสั้น 1 ปี เกี่ยวข้องกับการบริหารเงินสด ลูกหนี้การค้า และสินค้าคงเหลือให้อยู่ในระดับเหมาะสม เพื่อให้การผลิตและสร้างยอดขายเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสามารถเปลี่ยนสินทรัพย์การดำเนินงานเป็นเงินสดเพื่อชำระหนี้สินระยะสั้นได้ มี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ สินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน (ภัทรณัชชา โชติคุณากิตติ และ วัฒนา ศรีถาวร, 2567; Bernadette et al., 2020) โดยพิจารณาประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์เพื่อสร้างยอดขาย ได้แก่ จำนวนวันวงจรเงินสด (Cash Conversion Cycle) ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (Average Collection Period) ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (Average Inventory Period) และระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (Average Payable Period) (ระพิพงศ์ สุขทรัพย์ และรินรดา แสงบัว, 2567; Talha et al., 2010) ส่วนความสามารถในการทำไร (Profitability) พิจารณา 2 ด้าน ได้แก่ ด้านกำไร (Profit) คือ อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin) และด้านผลตอบแทน (Return) ได้แก่ ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return On Asset) ซึ่งวัดประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์ที่บริษัทลงทุน และผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น (Return On Equity) ซึ่งแสดงความสามารถในการสร้างผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น (Siedlecki at al., 2021)

การจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีประสิทธิภาพช่วยให้บริษัทมีสภาพคล่องเพียงพอต่อค่าใช้จ่าย สามารถสร้างยอดขายและชำระหนี้ระยะสั้นได้ ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการกำไร อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีผลการศึกษาพบว่า วงจรเงินสดมีผลต่อกำไรสุทธิ อัตรากำไรต่อหุ้น และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (จิตรลดา วิวัฒน์เจริญวงศ์, 2558) ขณะที่ระยะเวลาในการเก็บหนี้และระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือมีผลต่อการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 ด้านกำไรสุทธิ และระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือมีผลต่อผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ระพิพงศ์ สุขทรัพย์ และรินรดา แสงบัว, 2567; อัศวิณี เทพสวัสดิ์, 2562) ส่วนระยะเวลาในการเก็บหนี้มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนหมวดธุรกิจกลุ่มการแพทย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (เด่น ศรีพรรณ, 2563) สำหรับการศึกษาต่างประเทศ พบว่า ระยะเวลาในการเก็บหนี้และระยะเวลาในการจ่ายชำระหนี้มีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มอมบาซาร์ ประเทศเคนยา (Ilhan & Hassan, 2018) วงจรเงินสด ระยะเวลาในการเก็บหนี้ ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือ และระยะเวลาในการชำระเจ้าหนี้มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรด้านกำไรและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์โคลัมโบ ประเทศศรีลังกา (Delima, 2020) และวงจรเงินสดมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ซาอุดิ (Munir & Khalid, 2024)

จากที่กล่าวมา บริษัทจะประสบความสำเร็จและมีโอกาสอยู่รอด ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการเงินทุนหมุนเวียนระยะสั้นที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างยอดขาย รักษาสภาพคล่อง และลดความเสี่ยงในการชำระหนี้ระยะสั้น ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารในการนำผลการวิจัยไปวางแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความสามารถในการทำกำไรและการเติบโตในอนาคต โดยเฉพาะในช่วงที่สภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว และนักลงทุนสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุนในบริษัทกลุ่มการแพทย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้

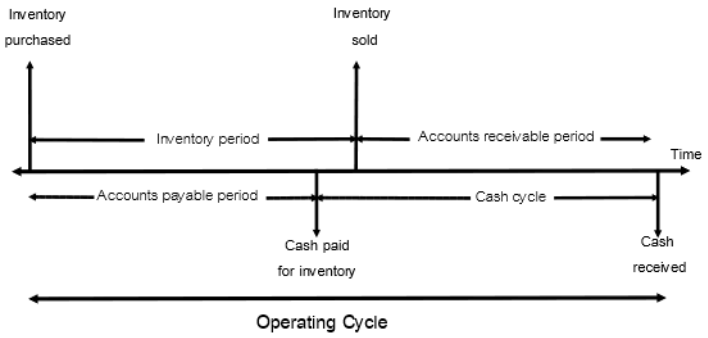
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ได้แก่ ด้านอัตรากำไรสุทธิ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Management) และแนวคิดความสามารถในการทำกำไร (Profitability) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยดังนี้

วงจรดำเนินงาน (Operating Cycle) กระบวนการตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบมาใช้ในการผลิตเป็นสินค้า การจำหน่ายสินค้า รับเงินจากลูกหนี้ และการจ่ายชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ วงจรดำเนินงานสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก คือ ช่วงเวลาของสินค้าคงเหลือ (Inventory Period) นับตั้งแต่การเริ่มรับสินค้าเข้าคลังสินค้า ไปจนถึงการขายสินค้าให้แก่ลูกหนี้การค้า และส่วนที่สอง คือ ช่วงเวลาของลูกหนี้การค้า(Accounts Receivable Period) เริ่มนับตั้งแต่วันที่ขายสินค้า ไปจนถึงวันที่สามารถเรียบเก็บเงินจากลูกหนี้ (สตีเฟน เอ รอสส์ และคณะ, 2556) ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วงจรการดำเนินงาน (Operating cycle)
ที่มา: สตีเฟน เอ รอสส์ และคณะ (2556)

การจัดการเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Management) หมายถึง การจัดการทางการเงินของธุรกิจในระยะสั้น 1 ปี ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การจัดการสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียนของบริษัท ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการบริหารเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการในการเปลี่ยนสินทรัพย์ในการดำเนินงานเป็นเงินสด เพื่อให้กิจการมีสภาพคล่อง โดยมีเงินสดเพียงพอต่อการดำเนินงานหรือหลักทรัพย์ที่เปลี่ยนเป็นเงินสดให้ง่าย ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลืออยู่ในระดับที่เหมาะสมเป็นการลงทุนเพื่อสร้างยอดขาย และสามารถจ่ายชำระหนี้สินระยะสั้นได้ เงินทุนหมุนเวียนประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ สินทรัพย์หมุนเวียน (Current Asset) ประกอบด้วย เงินสด ลูกหนี้ และสินค้าคงเหลือ และหนี้สินหมุนเวียน (Current Liability) ประกอบด้วย เจ้าหนี้การค้า และหนี้สินระยะสั้น ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของกิจการ (อัศวิณี เทพสวัสดิ์, 2562; ภัทรณัชชา โชติคุณากิตติ และ วัฒนา ศรีถาวร, 2567; จิรัญญา ตาวงษ์, 2565; วิษณุ ภูมิพานิช, 2563; Aldubhani et al., 2022; Delima, 2020; Delim; Mansoori & Muhammad, 2012; Talha et al., 2010) ทุนหมุนเวียนที่ต้องการจะแตกต่างกันไปตามอุตสาหกรรม ขนาดของบริษัท และระดับความเสี่ยง

ตัวชี้วัดการจัดการเงินทุนหมุนเวียน เป็นเครื่องมือในการประเมินสภาพคล่องและประสิทธิภาพการบริหารสินทรัพย์ของธุรกิจ ได้แก่ วงจรเงินสด (Cash Conversion Cycle Day: CCC) อัตราส่วนหมุนเวียน (Current Ratio) เงินทุนหมุนเวียนสุทธิ (Net Working Capital) ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (Average Collection Period: ACP) ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (Average Inventory Period: AIP) และระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (Average Payable Period: APP) การจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีประสิทธิภาพช่วยให้บริษัทมีสภาพคล่องเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอกับค่าใช้จ่าย

การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องสามารถชำระหนี้ระยะสั้น หากธุรกิจมีการจัดการเงินทุนหมุนเวียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถสร้างยอดขายได้เร็วย่อมส่งผลให้มีธุรกิจมีกำไรเพิ่มขึ้น สร้างอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เพิ่มขึ้น (ระพิพงศ์ สุขทรัพย์ และรินรดา แสงบัว, 2567; อัศวิณี เทพสวัสดิ์, 2562; จิตรลดา วิวัฒน์เจริญวงศ์, 2558; เด่น ศรีพรรณ, 2563; Munir & Khalid, 2024; Delima, 2020; Ilhan & Hazan, 2018)

แนวคิดความสามารถในการทำกำไร (Profitability) เป็นเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยในการประเมินผลการดำเนินงานของบริษัทในด้านการใช้สินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างผลตอบแทน การวัดความสามารถในการทำไร (Profitability) พิจารณา 2 ส่วน ประกอบด้วย กำไร(Profit) และผลตอบแทน (Return) โดยงานวิจัยนี้วัดที่อัตรากำไรสุทธิ ((Net Profit: NPM) เป็นการวัดความสามารถในการทำกำไรจากยอดขายหลังจากหักค่าใช้จ่ายทั้งหมด รวมถึงต้นทุนการเงิน ภาษี และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ โดยคำนวณจากกำไรสุทธิหารด้วยยอดขาย ทำให้ทราบถึงกำไรที่บริษัทสามารถทำได้หลังจากค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และ ผลตอบแทน (Return) พิจารณา 2 ด้าน ได้แก่ ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return On Asset: ROA) เป็นการวัดความสามารถในการทำกำไรจากการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่บริษัทลงทุนเพื่อสร้างยอดขายและกำไร หากบริษัทมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูงย่อมแสดงถึงการใช้สินทรัพย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างกำไร และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return On Equity: ROE) แสดงถึงความสามารถในการกำไรสร้างผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นที่นำเงินมาลงทุนในบริษัทได้มากน้อยเพียงใด คำนวณจากกำไรสุทธิหารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้น (จิตรลดา วิวัฒน์เจริญวงศ์, 2558; อัศวิณี เทพสวัสดิ์, 2562; 3. เด่น ศรีพรรณ, 2563; ภัทรณัชชา โชติคุณากิตติ และวัฒนา ศรีถาวร, 2567; ระพิพงศ์ สุขทรัพย์ และรินรดา แสงบัว, 2567; Ilhan & Hassan, 2018; Delima, 2020; Aldubhani et al., 2022; Munir & Khalid, 2024)

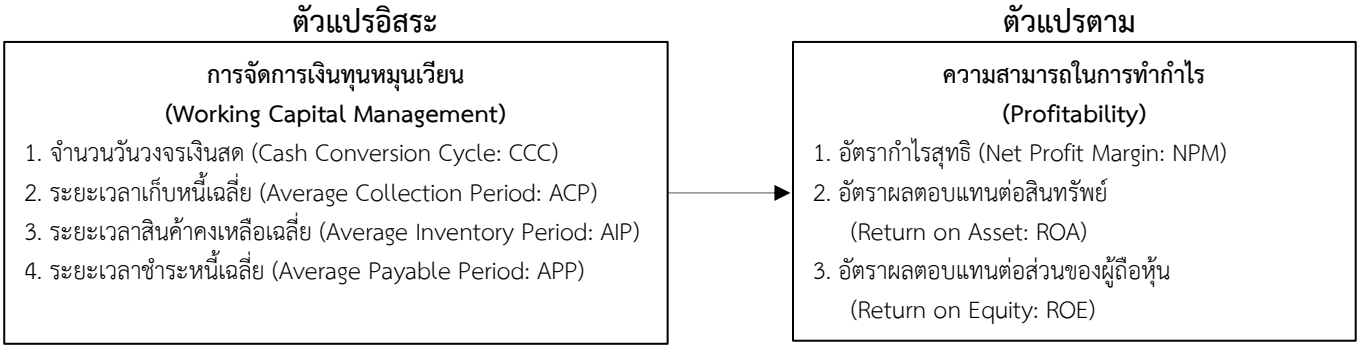
จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้จัดทำตารางสังเคราห์ตัวแปร และสถิติในการวิจัย เพื่อให้สามารถกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัยในขั้นต่อไป ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางสังเคราะห์ตัวแปร และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัย	ตัวแปรอิสระ การจัดการเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Management)				ตัวแปรตาม ความสามารถในการทำกำไร (Profitability)			สถิติที่ใช้ในการวิจัย
	จำนวนวันวงจรเงินสด (Cash Conversion Cycle:CCC)	ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (Average Collection Period: ACP)	ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (Average Inventory Period: AIP)	ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (Average Payable Period: APP)	อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin: NPM)	อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA)	อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE)	
1. จิตรลดา วิวัฒน์เจริญวงศ์ (2558)	-	✓*	✓	✓	✓	-	✓	สถิติพรรณนา และ MRA
2. อัศวิณี เทพสวัสดิ์ (2562)	-	✓*	✓*	✓	✓	✓	✓	สถิติพรรณนา และ Panel Regression
3. เด่น ศรีพรรณ (2563)	-	✓*	✓	-	✓	-	✓	สถิติพรรณนา และ MRA
4. ภัทรณัชชา โชติคุณากิตติ และวัฒนา ศรีถาวร (2567)	✓*	-	-	-	✓	✓	✓	สถิติพรรณนา และ MRA
5. ระพิพงศ์ สุขทรัพย์ และรินรดา แสงบัว (2567)	-	✓	✓*	-	-	✓	-	สถิติพรรณนา และ MRA
6. Ilhan & Hassan (2018)	✓	✓*	✓	✓*	✓	-	-	สถิติพรรณนา และ MRA
7. Delima (2020)	✓*	✓*	✓*	✓*	✓	✓	-	สถิติพรรณนา และ Panel Regression
8. Aldubhani et al. (2022)	✓*	✓	✓*	✓	✓	✓	✓	สถิติพรรณนา และ MRA
9. Munir & Khalid (2024)	✓*	✓	✓	✓	-	✓	✓	สถิติพรรณนา และ MRA

ที่มา: จากการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย , * = ส่งผลและมีนัยสำคัญทางสถติ 0.05

จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพิจารณาเลือกตัวแปรอิสระจากงานวิจัยที่มีผู้วิจัยท่านอื่นเคยศึกษามา และเมีหน่วยวัดการจัดการเงินทุนหมุนเวียนเป็นจำนวนวัน จึงกำหนดตัวแปรในการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของงานวิจัย มี 3 สมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM)

สมมติฐานที่ 2 การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)

สมมติฐานที่ 3 การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ศึกษาจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หมวดธุรกิจการแพทย์ จำนวน 22 บริษัท ที่มีข้อมูลทางการเงินครบถ้วน ข้อมูลรายไตรมาส 24 ไตรมาส ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2562 - 2567 รวมระยะเวลา 6 ปี จำนวน 528 ข้อมูล ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลสถิติที่สำคัญ SETSMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand: SET)

ตัวแปรอิสระ การจัดการเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Management) ได้แก่ ประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ ประกอบด้วย จำนวนวันวงจรเงินสด (Cash Conversion Cycle: CCC) ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (Average Collection Period: ACP) ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (Average Inventory Period: AIP) และระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (Average Payable Period: APP)

ตัวแปรตาม ความสามารถในการทำกำไร (Profitability) ได้แก่ อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin: NPM) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return On Asset: ROA) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return On Equity: ROE)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 หลังจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และเลือกตัวแปรทางการเงินที่สำคัญ จึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากระบบฐานข้อมูลสถิติที่สำคัญจากเวปไซด์ SETSMARTของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand) หมวดธุรกิจการแพทย์ จำนวน 22 บริษัท ที่มีข้อมูลทางการเงินครบถ้วน ข้อมูลรายไตรมาส 24 ไตรมาส ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2562 - 2567 รวมระยะเวลา 6 ปี จำนวน 528 ข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลการจัดการเงินทุนหมุนเวียน ได้แก่ จำนวนวันวงจรเงินสด (CCC) ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (ACP) ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (AIP) และระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (APP) และความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตรากำไรสุทธิ (NPM) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์การจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้ง 3 สมมติฐาน สร้างสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Equation) และอธิบายโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ Unstandardized Beta (B) เป็นค่าที่ชี้ถึงเมื่อตัวแปรอิสระตัวนั้นเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะทำให้ตัวแปรตามเปลี่ยนไปเท่าใด ดังนี้

สมการ1 การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ

$$\text{Net Profit Margin} = a + B_1X_1 + B_2X_2 + B_3X_3 + B_4X_4$$

สมการ2 การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

$$\text{Return On Asset} = a + B_1X_1 + B_2X_2 + B_3X_3 + B_4X_4$$

สมการ3 การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

$$\text{Return On Equity} = a + B_1X_1 + B_2X_2 + B_3X_3 + B_4X_4$$

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเงินทุนหมุนเวียนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลการจัดการเงินทุนหมุนเวียนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์

	Mean	Minimum	Maximum	S.D.
จำนวนวันวงจรเงินสด (CCC)	7.37	-9.02	22.01	6.76
ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (ACP)	41.44	35.69	53.61	5.60
ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (AIP)	23.67	10.14	40.91	8.06
ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (APP)	45.83	31.28	52.01	5.15
อัตรากำไรสุทธิ (NPM)	11.93	2.01	23.98	6.00
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)	13.32	5.98	26.52	5.94
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)	14.85	6.68	30.59	6.71

ที่มา: ผลการคำนวณโดยผู้วิจัย

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ กลุ่มการแพทย์ มีทั้งหมด 28 บริษัท ประกอบด้วย ธุรกิจให้บริการทางการแพทย์ ทันตแพทย์ ธุรกิจศัลยกรรมความงาม ธุรกิจฟื้นฟูสุขสภาพและสมรรถภาพทางกายด้านอื่น ๆ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดกรองกลุ่มตัวอย่างเป็นธุรกิจบริการทางการแพทย์ที่มีข้อมูลทางการเงินครบถ้วน ข้อมูลรายไตรมาส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 - 2567 ระยะเวลา 6 ปี ไม่รวมธุรกิจอื่น จึงเหลือบริษัทที่ใช้ศึกษาวิจัยครั้งนี้ 22 บริษัท

จากตารางที่ 2 แสดงข้อมูลการจัดการเงินทุนหมุนเวียนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ จำนวน 22 บริษัท ข้อมูลรายไตรมาส 24 ไตรมาส ตั้งแต่ ปีพ.ศ 2562 - 2567 ระยะเวลา 6 ปี จำนวน 528 ข้อมูล พบว่า มีค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีดังนี้

จำนวนวันวงจรเงินสด (CCC) พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 7.37 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ -9.02 วัน ค่าสูงสุดอยู่ที่ 22.01 วัน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 6.76

ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (ACP) พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 41.44 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 35.69 วัน ค่าสูงสุดอยู่ที่ 53.61 วัน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 5.60

ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (AIP) พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มการแพทย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 23.67 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 10.14 วัน ค่าสูงสุดอยู่ที่ 40.91วัน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 8.06

ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (APP) พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 45.83 วัน ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 31.28 วัน ค่าสูงสุดอยู่ที่ 52.01 วัน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 5.15

อัตรากำไรสุทธิ (NPM) พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 11.93 ค่าต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ 2.01 ค่าสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 23.98 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 6.00

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 13.32 ค่าต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ 5.98 ค่าสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 26.52 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 5.94

อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 14.85 ค่าต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ 6.68 ค่าสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 30.59 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 6.71

2. ผลการวิเคราะห์การจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยงานวิจัยนี้มี 3 สมมติฐาน ผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

การทดสอบเงื่อนไขเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณ (MRA) โดยการทดสอบการแจงปกติของข้อมูลค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) การทดสอบความเป็นอิสระต่อกันของตัวแปรอิสระซึ่งตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นอิสระต่อกันไม่มีความสัมพันธ์กันเองมากเกินไป จนทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity พิจารณาที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Correlation) การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พิจารณาที่ Tolerance และ VIF และทดสอบค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรอิสระเป็นอิสระต่อกัน พิจารณาที่ค่า Durbin-Watson หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ Enter Regression Analysis การทดสอบข้อมูลเบื้องต้น มีดังต่อไปนี้

1) การทดสอบการแจงปกติของข้อมูลพิจารณาที่ค่าความเบ้ (Skewness) มีค่าระหว่าง -1.420 ถึง 0.955 โดยตัวแปรทุกตัวแปรอยู่ในขอบเขตที่ยอมรับได้ คือค่าความเบ้ไม่เกิน +- 3 และการทดสอบการแจงปกติของข้อมูลค่าความโด่ง (Kurtosis) มีค่า -0.581 ถึง 1.871 ตัวแปรอยู่ในเขตที่ยอมรับได้ คือ ค่าความโด่งน้อยกว่า 8.0 (Kline, 2011) ดังนั้นลักษณะการแจกแจงของข้อมูลมีการแจกแจงปกติ ซึ่งเหมาะสมและเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ

2) ทดสอบความเป็นอิสระต่อกันของตัวแปรอิสระ พิจารณาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ค่า Pearson’s Correlation (r) ของตัวแปรอิสระ ซึ่งตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นอิสระต่อกัน ไม่มีความสัมพันธ์กันเองมากเกินไป โดยค่าที่เหมาะสมตัวแปร

อิสระมีระดับความสัมพันธ์ต่ำกว่า 0.80 แสดงถึงตัวแปรอิสระทุกคู่มีอิสระต่อกัน ไม่สัมพันธ์กันมากเกินไปจนเกิดปัญหา Multicollinearity (Stevens, 1992) ผลการทดสอบ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation Coefficient) ของตัวแปรอิสระ

Independent Variables	CCC	ACP	AIP	APP
CCC	1	.598**	.173	.285
ACP		1	-.252	-.022
AIP			1	.399
APP				1

ที่มา: ผลการคำนวณโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของตัวแปรอิสระมีทั้งทิศทางบวกและลบ โดยมีค่าอยู่ระหว่าง -0.022 ถึง 0.598 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเองมากเกินไปจึงไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Hair et al., 2019)

3) ทดสอบความเป็นอิสระของค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรอิสระต่อกัน ไม่เกิดปัญหา Autocorrelation พิจารณาที่ค่า Durbin-Watson โดยค่าสถิติ Durbin-Watson (DW) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 4 ตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Assumptions) ค่าสถิติการทดสอบ DW ที่อยู่ในช่วง 1.5 ถึง 2.5 ถือว่ายอมรับได้แสดงถึง ค่าความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระต่อกัน ไม่เกิดปัญหา Autocorrelation (Durbin & Watson, 1971) พบว่าผลการทดสอบความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระต่อกัน ค่า DW ของการจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) มีค่าเท่ากับ 2.005 แสดงถึง ค่าความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระต่อกันไม่เกิดปัญหา Autocorrelation ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่า DW เท่ากับ 1.049 และ 1.284 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าต่ำกว่าช่วง 1.50 – 2.50 เกณฑ์ที่ยอมรับได้ ผู้วิจัยอ้างอิงตามเกณฑ์ค่า Durbin-Watson ที่ทำให้เกิดปัญหา Autocorrelation ต่อการวิเคราะห์ในระดับที่รุนแรง มีค่าต่ำกว่า 1 หรือ มากกว่า 3 (Field, 2009) และนักวิชาการที่กล่าวถึงสถิติในการทดสอบ ค่า Durbin-Watson มีค่าต่ำกว่า 1 หรือ มากกว่า 3 จึงจะชี้ให้ชัดเจนได้ว่ามีปัญหา Autocorrelation ผู้วิจัยจึงไม่มีการปรับแก้ข้อมูล

4) การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พิจารณาที่ค่า Tolerance ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า VIF มีค่าไม่เกิน 10 (Hair, et al., 2019) ผลการทดสอบตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.499 - 0.785 และมีค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.275 - 2.005 แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวมีความเป็นอิสระต่อกันไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 4 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ด้วย Collinearity Statistic ค่าTolerance และ VIF

Independent Variable	Collinearity Statistic	
	Tolerance	VIF
CCC	0.499	2.005
ACP	0.507	1.974
AIP	0.704	1.420
APP	0.785	1.275

ที่มา: ผลการคำนวณโดยผู้วิจัย

หลังจากการทดสอบข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขทางสถิติ จึงนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีการทดสอบ 3 สมมติฐาน ผลมีดังต่อไปนี้

2.1 การทดสอบสมมติฐานที่ 1 การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) การจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM)

Independent Variable	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-Value
	B	Std. Error	Beta		
Constant	22.693	10.625		2.136	.046
CCC	-.158	.270	-.114	-.585	.565
ACP	.199	.207	.186	.962	.348
AIP	-.511	.122	-.686	-4.191	.000**
APP	-.093	.181	-.080	-.516	.612
R =0.801, R square =0.645, Adjust R square =0.565, SEE = 3.95586, F =8.481, DW= 2.005, ** = P< 0.01					

ที่มา: ผลการคำนวณโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หมวดธุรกิจการแพทย์ จำนวน 22 บริษัท ข้อมูลรายไตรมาส 24 ไตรมาส ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2562 - 2567 ระยะเวลา 6 ปี จำนวน 528 ข้อมูล ใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) พบว่า ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีผลในทิศทางตรงข้าม และ ตัวแปรอิสระทุกตัวร่วมกันสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 64.50 (R^2 = 0.645)

เขียนสมการถดถอยพหุคูณ และอธิบายตามค่าสัมประสิทธิ์ Unstandardized Beta (B) การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) ได้ดังนี้

$$\text{Net Profit Margin} = a + B_1X_1 + B_2X_2 + B_3X_3 + B_4X_4$$

$$\text{Net Profit Margin} = 22.693 - 0.511(\text{AIP})^{**} + 0.199(\text{ACP}) - 0.158(\text{CCC}) - 0.093(\text{APP})$$

อธิบายสมการตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์ ดังนี้

ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (AIP) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.511 แสดงถึงผลในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้น หากระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย ลดลง 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.511 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (ACP) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย โดยมีค่าเท่ากับ 0.199 แสดงถึง มีผลในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย เพิ่มขึ้น 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียน

ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.199 ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จำนวนวันวงจรเงินสด (CCC) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.158 แสดงถึง มีผลในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้น จำนวนวันวงจรเงินสด ลดลง 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.158 ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (APP) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.093 แสดงถึง มีผลในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้น ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ยลดลง 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.093 ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 การทดสอบสมมติฐานที่ 2 การจัดการสินทรัพย์หมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) การจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)

Independent Variable	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-Value
	B	Std. Error	Beta		
Constant	39.882	13.283		3.003	.007
CCC	.018	.338	.013	.055	.957
ACP	-.033	.259	-.031	-.128	.899
AIP	-.336	.153	-.456	-2.202	.040*
APP	-.383	.226	-.332	-1.693	.107
R =0.653, R square =0.427, Adjust R square =0.306, SEE = 4.94520, F =3.539, DW= 1.049, * = P< 0.05					

ที่มา: ผลการคำนวณโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หมวดธุรกิจการแพทย์ จำนวน 22 บริษัท ข้อมูลรายไตรมาส 24 ไตรมาส ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2562 - 2567 ระยะเวลา 6 ปี จำนวน 528 ข้อมูล ใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2 การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) พบว่า ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีผลในทิศทางตรงข้าม และความสามารถของตัวแปรอิสระทุกตัวร่วมกันอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 42.70 (R^2 = 0.427)

เขียนสมการถดถอยพหุคูณ และอธิบายตามค่าสัมประสิทธิ์ Unstandardized Beta (B) การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) ได้ดังนี้

$$\text{Return On Assets} = a + B_1X_1 + B_2X_2 + B_3X_3 + B_4X_4$$

$$\text{Return On Assets} = 39.882 - 0.383(\text{APP}) - 0.336(\text{AIP})^* - 0.033(\text{ACP}) + 0.018(\text{CCC})$$

อธิบายสมการตามค่าสัมประสิทธิ์ ดังนี้

ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (APP) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.383 แสดงถึง มีผลในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้น ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ยลดลง 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.383 ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (AIP) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.336 แสดงถึงมีผลในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้นหากระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ย ลดลง 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.336 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (ACP) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.033 แสดงถึง มีผลในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้น ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย ลดลง 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.033 ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จำนวนวันวงจรเงินสด (CCC) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.018 แสดงถึง มีผลในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น จำนวนวันวงจรเงินสด เพิ่มขึ้น 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.018 ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 การทดสอบสมมติฐานที่ 3 การจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) การจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE)

Independent Variable	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P-Value
	B	Std. Error	Beta		
Constant	40.227	14.327		2.808	.011
CCC	-.117	.364	-.075	-.320	.752
ACP	.132	.279	.110	.473	.642
AIP	-.357	.165	-.429	-2.171	.043*
APP	-.446	.244	-.342	-1.829	.083
R =0.691, R square =0.478, Adjust R square =0.368, SEE = 5.33396, F =4.344, DW= 1.284, * = P< 0.05					

ที่มา: ผลการคำนวณโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หมวดธุรกิจการแพทย์ จำนวน 22 บริษัท ข้อมูลรายไตรมาส 24 ไตรมาส ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2562 - 2567 ระยะเวลา 6 ปี จำนวน 528 ข้อมูล ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3 พบว่า ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยมีผลในทิศทางตรงข้าม และความสามารถของตัวแปรอิสระทุกตัวร่วมกันอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 47.80 (R^2 = 0.478)

เขียนสมการถดถอยพหุคูณ และอธิบายตามค่าสัมประสิทธิ์ Unstandardized Beta (B) การจัดการสินทรัพย์หมุนเวียนมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ได้ดังนี้

$$\text{Return On Equity} = a + B_1X_1 + B_2X_2 + B_3X_3 + B_4X_4$$

$$\text{Return On Equity} = 40.227 - 0.446(\text{APP}) - 0.357(\text{AIP})^* + 0.132(\text{ACP}) - 0.117(\text{CCC})$$

อธิบายสมการตามค่าสัมประสิทธิ์ ดังนี้

ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (APP) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.446 แสดงถึง มีผลในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้น ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย ลดลง 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.446 ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (AIP) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.357 แสดงถึงมีผลในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้นหากระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ย ลดลง 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.357 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (ACP) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.132 แสดงถึง มีผลในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย เพิ่มขึ้น 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.132 ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จำนวนวันวงจรเงินสด (CCC) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.117 แสดงถึง มีผลในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้น จำนวนวันวงจรเงินสด ลดลง 1 วัน จะส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.117 ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา การจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ สามารถอภิปรายผลของการจัดการเงินทุนหมุนเวียนต่อความสามารถในการทำกำไร ได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีผลในทิศทางตรงกันข้าม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสินค้าคงเหลือประเภท ยา และเวชภัณฑ์ทางการแพทย์เป็นต้นทุนบริการทางการแพทย์โดยตรง ไม่สามารถให้บริการได้หากขาดยา เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ทางการแพทย์ อีกทั้งมีความเสี่ยงเสื่อมสภาพและหมดอายุสูง ยาและเวชภัณฑ์ที่หมดอายุอาจต้องตัดเป็นค่าใช้จ่ายหรือสูญเสียมูลค่าโดยตรง หากสินค้าคงเหลือมากเกินไปเงินทุนหมุนเวียนจะจมและมีต้นทุนการจัดเก็บเพิ่มส่งผลให้ธุรกิจมีกำไรลดลง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ มีการจัดการเงินทุนหมุนเวียนด้านสินค้าคงเหลือด้วยการลดระยะเวลาสินค้าคงเหลือในระบบให้สั้นลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เงินทุนหมุนเวียนไม่จม และต้นทุนการจัดเก็บลดลงส่งผลให้บริษัทมีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัศวิณี เทพสวัสดิ์ (2562) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเงินทุนหมุนเวียนกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 พบว่า ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัท SET100 ในทิศทางตรงกันข้าม ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Delima (2020) ศึกษาการจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถ

ในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศศรีลังกา พบว่า ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศศรีลังกาในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

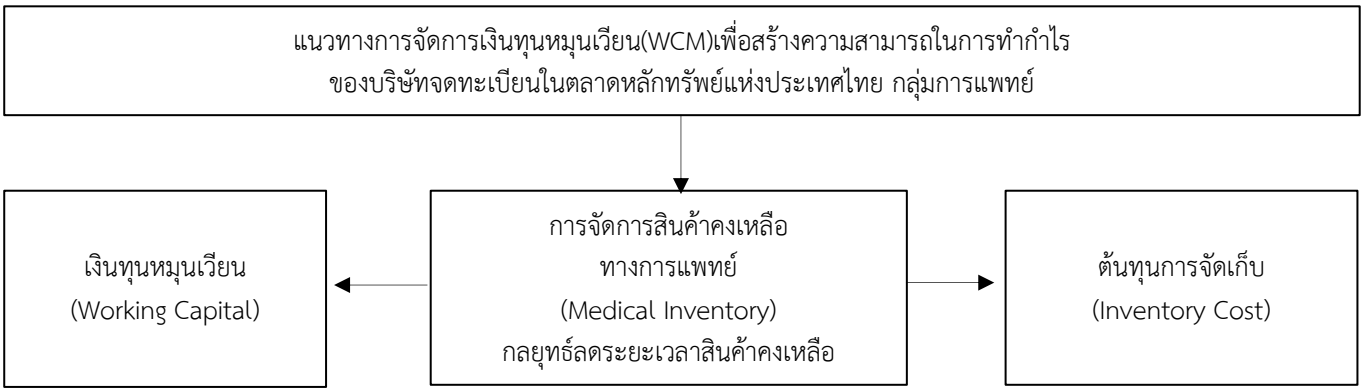
2. จากผลการศึกษาที่พบว่า ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีผลในทิศทางตรงกันข้าม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริษัทในกลุ่มการแพทย์ สามารถใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่บริษัทลงทุน และสามารถจัดการเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานด้านสินค้าคงเหลือเพื่อสร้างรายได้และกำไรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้กำไรสุทธิเพิ่มขึ้นนำไปสู่ผลต่อผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับ ระพิพงศ์ สุขทรัพย์ และรินรดา แสงบัว (2567) ศึกษาอัตราส่วนด้านสภาพคล่อง ด้านการบริหารสินทรัพย์ และด้านความสามารถในการชำระหนี้ที่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ในธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ในทิศทางตรงกันข้าม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัศวิณี เทพสวัสดิ์ (2562) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเงินทุนหมุนเวียนกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 พบว่า ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัท ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ในทิศทางตรงกันข้าม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Delima (2020) ศึกษาการจัดการสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศศรีลังกา พบว่า ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศศรีลังกา ในทิศทางตรงกันข้าม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Aldubhani et al. (2022) ศึกษาผลกระทบการบริหารเงินทุนหมุนเวียนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์การ์ต้า พบว่าระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์การ์ต้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. จากผลการศึกษาที่พบว่า ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีผลในทิศทางตรงกันข้าม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มอุตสาหกรรมการแพทย์มีความสามารถในการจัดการสินทรัพย์ในการดำเนินงานเพื่อสร้างยอดขายและกำไรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดการสินค้าคงเหลือหมุนเวียนเร็วขึ้นทำให้ระยะเวลาสินค้าคงเหลือ เช่น ยา เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ทางการแพทย์มีจำนวนวันที่ลดลง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึง กลุ่มการแพทย์มีการจัดการเงินทุนหมุนเวียนด้านสินค้าคงเหลือด้วยการลดระยะเวลาสินค้าคงเหลือในระบบให้สั้นลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เงินทุนไม่จม และต้นทุนการจัดเก็บลดลงส่งผลให้บริษัทมีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้น นำไปสู่การสร้างผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นที่นำเงินมาลงทุนเพิ่มขึ้นตาม สอดคล้องกับ อัศวิณี เทพสวัสดิ์ (2562) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเงินทุนหมุนเวียนกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 พบว่า ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัท ด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นในทิศทางตรงกันข้าม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Delima (2020) ศึกษาการจัดการสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศศรีลังกา พบว่า ระยะเวลาขายสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศศรีลังกา ในทิศทางตรงกันข้าม

จากการอภิปรายผลกล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพการจัดการเงินทุนหมุนเวียนด้านระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (AIP) มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มากกว่าวงจรเงินสด (CCC) ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (ACP) และระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (APP) อาจเป็นเพราะสินค้าคงเหลือประเภท ยา และเวชภัณฑ์ทางการแพทย์เป็นต้นทุนบริการทางการแพทย์โดยตรง ไม่สามารถให้บริการได้หากขาด ยา เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ทางการแพทย์ และไม่สามารถลดจำนวนคงเหลือในระดับต่ำสุดได้หากเป็นยาหรือเวชภัณฑ์นั้นจำเป็นจำเป็นที่ต้องช่วยชีวิต การขาดแคลนอาจกระทบต่อการรักษา และมาตรฐานการจัดเก็บที่ต้องควบคุม

ด้วยอุณหภูมิและพื้นที่การจัดเก็บ หากสินค้าคงเหลือมีมากเกินไปเงินทุนหมุนเวียนจะจม และต้นทุนการจัดเก็บจะเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจมีกำไรลดลง ดังนั้นหากธุรกิจมีการจัดการสินค้าคงเหลือที่มีประสิทธิภาพด้วยการลดระยะเวลาสินค้าคงเหลือให้สั้นลงจะทำให้การใช้เงินทุนหมุนเวียนลดลงและต้นทุนการจัดเก็บลดลงย่อมส่งผลต่อกำไรเพิ่มขึ้น สำหรับวงจรเงินสด (CCC) และระยะเวลารอเก็บหนี้เฉลี่ย (ACP) และระยะเวลาจ่ายเจ้าหนี้เฉลี่ย (APP) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะข้อจำกัดธุรกิจการแพทย์มีค่าบริการสูง ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะมีประกันเพื่อรองรับค่าใช้จ่าย กระแสเงินสดรับจากการให้บริการจึงมีข้อจำกัดด้านระยะเวลา เนื่องผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเป็นหน่วยงาน เช่น บริษัทประกัน หรือกองทุนภาครัฐ ซึ่งระยะเวลาเรียกเก็บและเงื่อนไขการเบิกจ่ายตามสิทธิ์บางรายการไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของโรงพยาบาลทั้งหมด และเจ้าหนี้ยาและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์เป็นแหล่งเงินทุนระยะสั้นมากกว่าการสร้างกำไรโดยตรง การเพิ่มระยะเวลาชำระเจ้าหนี้ช่วยรักษาเงินสดให้ธุรกิจมีสภาพคล่อง แต่มีข้อจำกัด เช่น เงื่อนไขการจัดซื้อ เครดิต และความสัมพันธ์กับ Supplier ในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัย

องค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้จากการวิจัยครั้งนี้ จากผลการวิจัยที่พบว่า ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (AIP) มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และตัวแปรระยะเวลาสินค้าคงเหลือ (AIP) มีผลต่อ NPM, ROA และ ROE มากกว่า วงจรเงินสด (CCC) ระยะเวลาเก็บหนี้ (ACP) และระยะเวลาจ่ายเจ้าหนี้ (APP) ชี้ให้เห็นว่า การจัดการสินค้าคงเหลือเป็นกลไกสำคัญของการจัดการเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ของกลุ่มธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงหากธุรกิจการแพทย์มีการจัดการสินค้าคงเหลือด้วยกลยุทธ์ลดระยะเวลาสินค้าคงเหลือ ยา และเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้การใช้เงินทุนหมุนเวียนลดลงเนื่องจากเงินทุนไม่จมกับยาและเวชภัณฑ์จำนวนมาก และลดต้นทุนในการจัดเก็บสินค้าคงเหลือทางการแพทย์ อีกทั้งลดความเสี่ยงจากการหมดอายุและเสื่อมสภาพย่อมทำให้ธุรกิจมีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้น สร้างผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ที่ธุรกิจลงทุน และผู้ถือหุ้นที่นำเงินมาลงทุนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ในมุมมองของนักลงทุนในตลาดทุน (Capital Markets) องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้นักลงทุนสามารถนำความรู้ใหม่จากงานวิจัยด้านการจัดการเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ซึ่งเป็นการจัดการการเงินระยะสั้น 1 ปี พิจารณาร่วมกับเป้าหมายทางการเงินของธุรกิจระยะยาวด้านการเพิ่มมูลค่ากิจการ (Enterprise Values: EV) และด้านความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น (Shareholder Wealth) พิจารณาร่วมกันในการตัดสินใจลงทุนบริษัทกลุ่มการแพทย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) โดยมีผลในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) โดยมีผลในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) โดยมีผลในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (AIP) มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มากกว่าตัวแปรวงจรเงินสด (CCC) ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (ACP) และระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (APP)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาการจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ที่พบว่า ระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ยมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มการแพทย์ ด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) ด้านอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ หากมีการจัดการลดระยะเวลาสินค้าคงเหลือทางการแพทย์(Medical Inventory) ซึ่งหมายถึง ยา เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ทางการแพทย์ให้สั้นลง(จำนวนวันลดลง) มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรให้เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นถึงธุรกิจกลุ่มการแพทย์มีการจัดการสินทรัพย์ในการดำเนินงานด้านสินค้าคงเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยกลยุทธ์การลดระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (Average Inventory Period) มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรให้เพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อประกอบการธุรกิจกลุ่มการแพทย์ในการจัดการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยการลดระยะเวลาสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (Average Inventory Period) ตามผลการวิจัยที่ค้นพบ ดังนี้

1.1.1 การจัดการสินค้าคงเหลือทางการแพทย์ (Medical Inventory) ได้แก่ ยา เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์การแพทย์เสนอแนะให้ผู้ประกอบการธุรกิจกลุ่มการแพทย์มี ดังนี้ มีระบบการจัดการควบคุมสินค้าคงเหลือและการจัดซื้อในระดับที่เหมาะสม การจัดเก็บโดยแยกกลุ่มเวชภัณฑ์ตามความเสี่ยงหมดอายุและเสื่อมสภาพ จะช่วยต้นทุนการจัดเก็บลดเงินทุนหมุนเวียนที่จมในการจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ที่มีราคาสูงจำนวนมาก มีผลต่อการทำกำไรเพิ่มขึ้น

1.1.2 แม้ผลการวิจัย ตัวแปรวงจรเงินสด (CCC) จะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เป็นตัวแปรที่สำคัญในการจัดการเงินทุนหมุนเวียนของธุรกิจเพื่อรักษาสภาพคล่อง ผู้วิจัยเสนอแนะผู้ประกอบการวางแผนมีเงินสดให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เนื่องจากผู้รับบริการ หรือลูกค้า ประเภทเบิกประกันจะมีหน่วยงานรับผิดชอบค่าใช้จ่ายซึ่งต้องใช้เวลาในการพิจารณาอนุมัติการเบิกจ่าย ควรมีการวางแผนประมาณการเงินสดล่วงหน้า (Cash Flow Forecasting) เพื่อรักษาระดับเงินสดให้หมุนเวียนเพียงพอ

1.2 ข้อเสนอแนะต่อนักลงทุนในตลาดทุน (Capital Markets) ผลการศึกษาวิจัย นักลงทุนสามารถนำความรู้ใหม่จากงานวิจัยด้านการจัดการเงินทุนหมุนเวียน (WCM) ซึ่งเป็นการจัดการการเงินระยะสั้น 1 ปี พิจารณาร่วมกับเป้าหมาย

ทางการเงินของธุรกิจระยะยาวด้านการเพิ่มมูลค่ากิจการ (Enterprise Values: EV) และด้านความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น (Shareholder Wealth) พิจารณาร่วมกันในการตัดสินใจลงทุนบริษัทกลุ่มการแพทย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวัดความสามารถในการทำกำไรพิจารณาที่กำไรขั้นต้น (Groos Profit Margin: GP) เพื่อให้เห็นความสามารถในการในการควบคุมต้นทุนขายซึ่งเป็นต้นทุนที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

2.2 ควรศึกษากลุ่มธุรกิจการแพทย์ที่จดทะเบียนนอกตลาดหลักทรัพย์เพื่อให้เห็นประสิทธิภาพการดำเนินของบริษัทขนาดกลาง

เอกสารอ้างอิง

จิตรลดา วิวัฒน์เจริญวงศ์. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่มีต่อกำไรสุทธิ อัตรากำไรต่อหุ้น และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

จิรัญญา ตาวงษ์. (2565). ผลกระทบการจัดการสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

เด่น ศรีพรรณ. (2563). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียน หมวดธุรกิจการแพทย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2568ก). *รายงานการวิเคราะห์อุตสาหกรรมแยกตามรายธุรกิจ*. สืบค้นจาก https://www.set.or.th/th/market/index/set/industry-sector-profile.

_____. (2568ข). *การจัดกลุ่มอุตสาหกรรมและหมวดธุรกิจ*. สืบค้นจาก https://www.set.or.th/th/listing/equities/industry-sector-classification.

_____. (2569ก). *รายได้กลุ่ม HEALTH ปี 2568 Sector Comparison*. สืบค้นจาก https://www.setsmart.com/ism/sectorComparisonFinancial.html.

_____. (2569ข). *มูลค่าหมวดการแพทย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. สืบค้นจาก https://www.set.or.th/th/market/index/set/service/helth?utm.

ภัทรณัชชา โชติคุณากิตติ และ วัฒนา ศรีถาวร. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเงินทุนหมุนเวียน การเติบโตของยอดขาย กับความสามารถในการทำกำไร และผลของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารศิลปการจัดการ, 8*(1), 269–287.

ระพิพงศ์ สุขทรัพย์ และ รินรดา แสงบัว. (2567). การศึกษาอัตราส่วนด้านสภาพคล่อง ด้านการบริหารสินทรัพย์ และด้านความสามารถในการชำระหนี้ ที่ส่งผลต่ออัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ในธุรกิจการแพทย์ที่ จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 10*(3), 471–485.

วิษณุ ภูมิพานิช. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายการจัดการเงินทุนหมุนเวียนกับอัตราการเจริญเติบโตของกิจการที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ หมวดธุรกิจการแพทย์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต, 15*(2), 143–158.

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์. (2568). *Private Hospital Industry Analysis and Outlook: แนวโน้มธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน*. สืบค้นจาก https://www.settrade.com/th/research/businessanalysis.

สตีเฟน เอ รอสส์, แรนดอล์ป ดับบลิว เวสเทอฟิลด์ และ แบรดฟอร์ด ดี. จอร์แดน. (2556). *การจัดการการเงินธุรกิจ* [Fundamentals of corporate finance] (พูนศักดิ์ แสงสันต์ และ กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ, ผู้แปลและเรียบเรียง). (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: แมคกรอฮิล.

อัศวิณี เทพสวัสดิ์ (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเงินทุนหมุนเวียนกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100. (บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

Aldubhani, M. A., Wang, J., Gong, T., & Maudhah, R. A. (2022). Impact of working capital management on profitability: evidence from listed companies in Qatar. *Journal of Money and Business, 2*(1), 70-81.

Dalci, I., & Ozyapici, H. (2018). Working capital management policy in health care: The effect of leverage. *Health Policy, 122*(11), 1266-1272.

Delima, V. J. (2020). Impact of Working Capital Management on Firm's Profitability: A Study on Listed Companies in Sri Lanka. Delima, VJ (2020). Impact of Working Capital Management on Firm's Profitability: A Study on Listed Companies in Sri Lanka. *Asian Journal of Economics, Business and Accounting, 20*(1), 42-58.

Durbin, J., & Watson, G. S. (1971). Testing for serial correlation in least squares regression. *Biometrika, 58*(1), 1-19.

Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. (3rd Ed.). London: Sage publications.

Hair, J. F., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Black, W. C. (2019). *Multivariate Data Analysis*. (8th ed.). Upper saddle River: Cengage Learning.

Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modelling*. (3rd ed.). New York: Guilford Press.

Mansoori, D. E., & Muhammad, D. (2012). The effect of working capital management on firm's profitability: Evidence from Singapore. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business, 4*(5), 472-486.

Munir, S., & Khalid, U. (2024). The relationship among working capital efficiency, financial leverage, and firm performance: An empirical analysis of the healthcare firms listed in Saudi Bourse. *The Critical Review of Social Sciences Studies, 2*(2), 1500-1515.

Siedlecki, R., Prędkiewicz, P., Bem, A., & Szpulak, A. (2021). Working capital management in hospitals: Evidence from Poland. *European research studies in journal, 24*(1), 836-850.

Stevens, J. (1992). *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.

Talha, M., Christopher, S. B., & Kamalavalli, A. L. (2010). Sensitivity of profitability to working capital management: a study of Indian corporate hospitals. *International Journal of Managerial and Financial Accounting, 2*(3), 213-227.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 353-370.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Macroeconomic Capital Market and Foreign Stock Market Factors Affecting Stock Returns in the Stock Exchange of Thailand (SET)

Kwanhatai Suklim[1*] and Kanokwan Chancharoenchai[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: kwanhatai.suk@gmail.com*

ABSTRACT

This study is a quantitative research study utilizing quarterly time-series data from 2005 to 2024, totaling 80 quarters, to explore the relationship between stock returns in the Stock Exchange of Thailand (SET) and domestic macroeconomic factors, capital market factors, foreign stock market returns, and economic crisis events. The statistical tools employed before estimation included descriptive statistics, unit root tests for data stationarity, and econometric problem diagnostics. OLS with additional variables was applied to estimate the parameters. The results revealed that, in the main model, the factors exhibiting a statistically significant positive relationship with SET returns include the current inflation rate, the real effective exchange rate, the change in trading volume, and the return of the S&P 500, while the returns of MSCI Emerging Markets, CSI 300, and TOPIX were significantly positive in the alternative models. Conversely, the change in broad money supply, the change in the 1-day repurchase rate as a proxy for the policy interest rate, and the change in public debt did not show a statistically significant relationship with SET returns in the main model, while the change in net foreign direct investment inflows, which was not included in the main model, was not significant in the alternative models that included it. Although economic crisis was not statistically significant in the main model, some alternative models demonstrated a negative impact. This finding affirmed its impact on investor confidence and put downward pressure on capital market returns. Therefore, policymakers should enhance transparent data disclosure and communicate economic trends clearly to maintain investor confidence. Additionally, investors should monitor foreign stock market movements and market liquidity when managing portfolio risk.

Keywords: Stock Market Returns, Macroeconomic Factors, Economic Crisis

Received: 30 June 2026;
Revised: 15 September 2026;
Accepted: 29 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค ปัจจัยตลาดทุน และปัจจัยตลาดหุ้นต่างประเทศที่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ขวัญหทัย สุขลิ่ม[1*] และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: kwanhatai.suk@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยกับปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคภายในประเทศ ปัจจัยด้านตลาดทุน และอัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นต่างประเทศ รวมทั้งบทบาทของเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายไตรมาสตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2567 รวมทั้งสิ้น 80 ไตรมาส ในส่วนของสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (ADF และ KPSS Test) การตรวจสอบปัญหาทางเศรษฐมิติ อาทิ ปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุ Autocorrelation และ Heteroskedasticity ตลอดจนการประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธีสมการถดถอยพหุคูณ (Ordinary Least Squares: OLS) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองหลัก ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อปัจจุบัน อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง ถ่วงน้ำหนักการค้า การเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนดัชนี S&P500 ขณะที่อัตราผลตอบแทนดัชนี MSCI Emerging Markets CSI300 และ TOPIX มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญในแบบจำลองทางเลือก ในทางกลับกัน ปัจจัยที่ไม่ปรากฏความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์ฯ ในแบบจำลองหลัก ได้แก่ อัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงิน การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยซื้อคืนพันธบัตรระยะ 1 วัน ซึ่งใช้เป็นตัวแทนของอัตราดอกเบี้ยนโยบาย และอัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สาธารณะ ส่วนอัตราการเปลี่ยนแปลงของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิไหลเข้า ซึ่งไม่ได้รวมอยู่ในแบบจำลองหลัก ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองทางเลือกที่มีตัวแปรดังกล่าว ขณะที่ตัวแปรวิกฤตเศรษฐกิจ แม้จะไม่มีนัยสำคัญในแบบจำลองหลัก แต่ในหลายแบบจำลองทางเลือกแสดงให้เห็นถึงผลกระทบในทิศทางเชิงลบ ซึ่งสะท้อนว่าวิกฤตเศรษฐกิจส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนและกดดันให้ผลตอบแทนในตลาดทุนปรับตัวลดลง ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายควรยกระดับการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสและสื่อสารทิศทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจนเพื่อรักษาความเชื่อมั่นของนักลงทุน นอกจากนี้ ผู้ลงทุนควรติดตามทิศทางของตลาดหุ้นต่างประเทศและสภาพคล่องของตลาดประกอบการบริหารความเสี่ยงของพอร์ตการลงทุน

คำสำคัญ: อัตราผลตอบแทนตลาดหุ้น, ปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค, วิกฤตเศรษฐกิจ

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ตลาดทุนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและระบบการเงินของประเทศ เนื่องจากเป็นกลไกหลักในการระดมทุนระยะยาวให้แก่ภาคธุรกิจเพื่อใช้ลงทุนในกิจการ และเป็นช่องทางให้ประชาชนนำเงินออมมาลงทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนในระยะยาว โดยมีดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนภาวะการเคลื่อนไหวของราคาหุ้น ซึ่งการเคลื่อนไหวของราคาหุ้นและผลตอบแทนของตลาดทุนนั้นขึ้นอยู่กับสภาวะเศรษฐกิจมหภาค ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการกำหนดราคาหลักทรัพย์ (Arbitrage Pricing Theory: APT) ของ Ross (1976) ที่อธิบายว่าอัตราผลตอบแทนในตลาดหุ้นไม่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเดียว แต่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเศรษฐกิจหลายมิติที่สะท้อนความเสี่ยงเชิงระบบ นอกจากนี้ ทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจและตลาดหุ้น (Real Activity Hypothesis) ของ Chen et al. (1986) ยังชี้ให้เห็นว่า

การขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจจริงส่งผลเชิงบวกต่อราคาหุ้นในตลาดทุน ตลอดจนทฤษฎีเศรษฐกิจมหภาคแบบเปิด (Open Economy Macroeconomic Theory) ที่อธิบายว่ากระแสเงินทุนระหว่างประเทศ การค้า และอัตราแลกเปลี่ยนล้วนส่งผลต่อความเชื่อมั่นและผลตอบแทนในตลาดทุนอย่างมีนัยสำคัญ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลก ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2547-2567) เศรษฐกิจไทยและตลาดทุนได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างต่อเนื่อง อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP) ชะลอตัวลงจากระดับเฉลี่ยร้อยละ 5-7 เหลือเพียงร้อยละ 2-3 ต่อปี (World Bank, 2024) ประกอบกับการเผชิญเหตุการณ์การเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยมีแนวโน้มวิกฤตเศรษฐกิจสำคัญ เช่น วิกฤตการเงินโลก และวิกฤตโควิด-19 ซึ่งส่งผลให้ตลาดหุ้นไทยมีความผันผวนและปรับตัวลดลงอย่างรุนแรงในบางช่วงเวลา (iYom BIZ + INSPIRATION, 2566) ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้การตอบสนองของตลาดทุนต่อปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคมีความซับซ้อนมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อพิจารณาผลตอบแทนของตลาดหุ้นไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่ามีความผันผวนและเคลื่อนไหวในระดับที่ต่ำกว่าตลาดหุ้นต่างประเทศอย่างชัดเจน (หลักทรัพย์บัวหลวง, 2568) ขณะเดียวกันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกระแส โลกาภิวัตน์ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการลงทุน ทำให้นักลงทุนสามารถกระจายสัดส่วนการลงทุนไปยังตลาดต่างประเทศได้สะดวกขึ้น เงินทุนจึงมักไหลไปยังสินทรัพย์หรือภูมิภาคที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าตลาดหุ้นไทยกำลังอยู่ในช่วงที่ต้องเผชิญกับแรงกดดันและปรับตัวต่อพลวัตของเศรษฐกิจมหภาคทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อขีดความสามารถในการระดมทุนของภาคธุรกิจและผลตอบแทนที่นักลงทุนจะได้รับ

ด้วยเหตุนี้การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตลาดทุนกับปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคจึงเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเศรษฐกิจมหภาคมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยอย่างรอบด้าน ทั้งปัจจัยมหภาคภายในประเทศ (อาทิ อัตราเงินเฟ้อ อัตราแลกเปลี่ยน ปริมาณเงิน การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ) ปัจจัยด้านตลาดทุนภายในประเทศ (ปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์) ปัจจัยด้านตลาดทุนระหว่างประเทศ ได้แก่ S&P500 MSCI Emerging Markets CSI 300 และ TOPIX รวมถึงผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ เพื่ออธิบายว่าปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยหรือไม่และเป็นไปในทิศทางใด ผลการศึกษาที่ได้จะมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในเชิงนโยบาย เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐนำไปเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่เหมาะสม และในเชิงปฏิบัติ เพื่อให้นักลงทุนและภาคธุรกิจสามารถประเมินความเสี่ยงและจัดสรรพอร์ตการลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาและสร้างเสถียรภาพให้ตลาดทุนไทยเติบโตได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกับปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคภายในประเทศ ปัจจัยด้านตลาดทุน และอัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นต่างประเทศ รวมทั้งบทบาทของเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจในช่วงไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2548 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2567

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคกับตลาดหุ้นมีรากฐานจากทฤษฎีการกำหนดราคาสินทรัพย์และทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค โดย Friedman (1956) อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงินส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและตลาดการเงิน ขณะที่ Fama (1981) เสนอว่าอัตราเงินเฟ้อมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของตลาดหุ้นผ่านการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ต่อมา Chen et al. (1986) ภายใต้กรอบทฤษฎี Arbitrage Pricing Theory (APT) แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยมหภาค เช่น ผลผลิตทางเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ และอัตราดอกเบี้ย เป็นปัจจัยเชิงระบบที่มีอิทธิพลต่อผลตอบแทนของตลาดหุ้น

งานวิจัยในระยะแรกมุ่งตรวจสอบว่าปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค และปัจจัยด้านตลาดทุนมีความสัมพันธ์กับตลาดหุ้นโดยเน้นใช้ตัวแปรมหภาคพื้นฐาน ภายใต้กรอบแนวคิดการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจจะสะท้อนมายังราคาหุ้นและผลตอบแทนของตลาดทุน โดย Mukherjee & Naka (1995) ศึกษาตลาดหุ้นญี่ปุ่นด้วย VECM และพบว่า ตลาดหุ้นญี่ปุ่น

มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวกับเศรษฐกิจมหภาค ขณะที่ Kwon & Shin (1999) ศึกษาตลาดหุ้นเกาหลีโดยใช้ Cointegration และ Granger Causality Test พบว่าตลาดหุ้นเกาหลีสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจมหภาคในดัชนีราคาหุ้น นอกจากนี้ Maysami & Koh (2000) ศึกษาตลาดหุ้นสิงคโปร์และพบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวตัวแปรเศรษฐกิจมหภาค รวมถึงความเชื่อมโยงกับตลาดหุ้นสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น เช่นเดียวกับ Wongbangpo & Sharma (2002) ที่พบว่าตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคมีความสัมพันธ์กับตลาดหุ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยผลการทดสอบ Cointegration และ Granger Causality สนับสนุนว่าตลาดหุ้นและภาวะเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์เชิงพลวัต ในทำนองเดียวกัน Chancharoenchai et al. (2005) ที่ขยายการศึกษาจากการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นไปสู่การวิเคราะห์ความผันผวนของผลตอบแทนตลาดหุ้น โดยใช้แบบจำลอง ARCH/GARCH ซึ่งสามารถอธิบายพฤติกรรมของผลตอบแทนได้ดีกว่าแบบจำลองทั่วไป และพบว่าตลาดหุ้นในภูมิภาคเอเชียไม่มีคุณสมบัติเป็น Martingale สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพของตลาดในระดับอ่อน ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการซื้อขายและราคา Karpoff (1987) พบว่า ปริมาณการซื้อขายมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ โดยปริมาณการซื้อขายมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดของการเปลี่ยนแปลงราคา และในตลาดหุ้น ปริมาณการซื้อขายมักสูงขึ้นในช่วงที่ราคาปรับตัวเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังคงอาศัยข้อมูลในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจเอเชีย จึงอาจไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมของตลาดหุ้นภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเงินในปัจจุบันได้อย่างครบถ้วน

งานวิจัยในระยะหลังเริ่มให้ความสำคัญกับบทบาทของปัจจัยมหภาคที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น หนี้สาธารณะและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ โดย Wisniewski & Jackson (2021) พบว่าการเพิ่มขึ้นของหนี้สาธารณะส่งผลเชิงลบต่อผลตอบแทนของตลาดหุ้นผ่านกลไก Crowding Out Effect ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การคลัง ขณะที่ Ghulam et al. (2025) พบว่า FDI ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาตลาดหุ้นในประเทศเอเชียใต้ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองการศึกษาดำเนินการในบริบทของหลายประเทศที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจและระดับการพัฒนาทางการเงินแตกต่างกัน จึงอาจไม่สามารถอธิบายกลไกที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้โดยตรง นอกจากนี้ งานของ Siang & Rayappan (2023) และ Humpe et al. (2025) ชี้ให้เห็นว่าผลกระทบของปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคไม่ได้มีทิศทางที่เหมือนกันในทุกประเทศ โดยเฉพาะอัตราเงินเฟ้อและปริมาณเงิน ซึ่งให้ผลแตกต่างกันระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ ผลการศึกษาดังกล่าว สะท้อนว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมหภาคกับตลาดหุ้นขึ้นอยู่กับโครงสร้างเศรษฐกิจ ระดับการพัฒนาของตลาดทุน และนโยบายการเงินของแต่ละประเทศ จึงไม่สามารถสรุปเป็นข้อค้นพบสากลได้

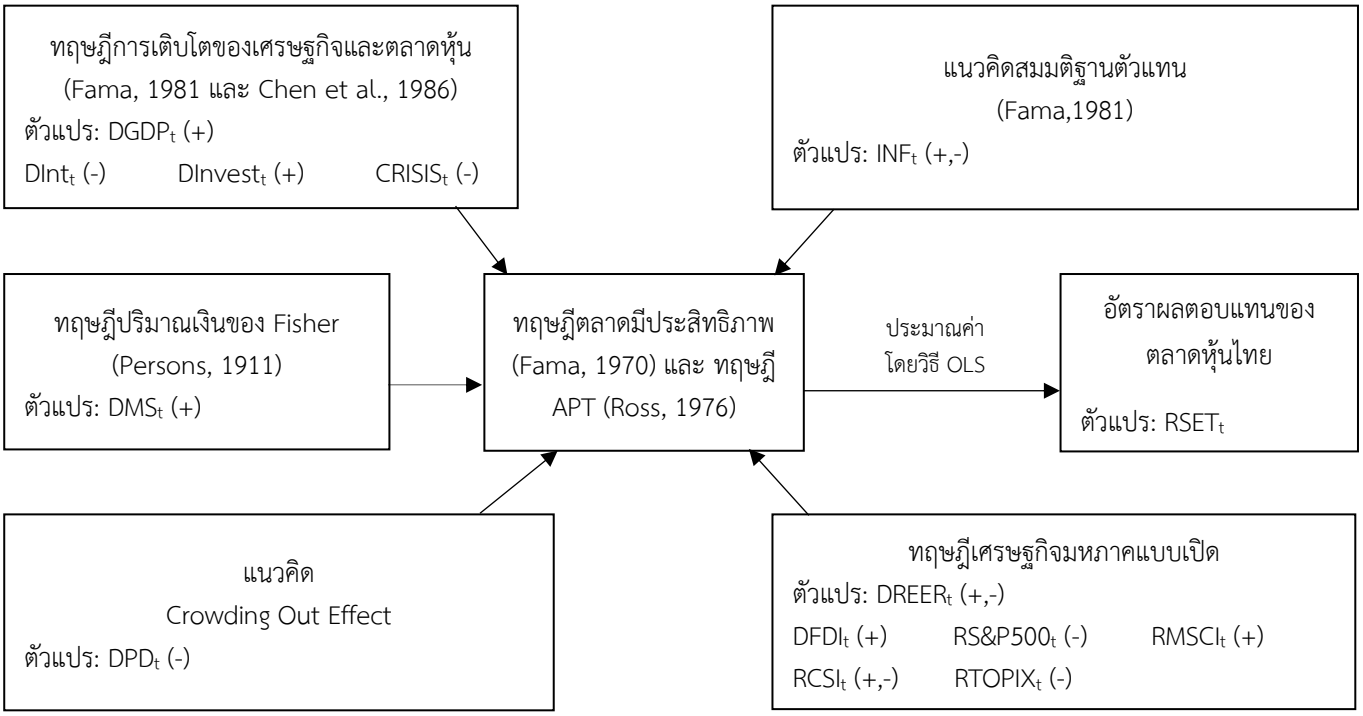
นอกเหนือจากมิติเชิงโครงสร้างดังกล่าวแล้ว การศึกษายังขยายขอบเขตไปสู่บทบาทของบทบาทของเหตุการณ์วิกฤตและความเชื่อมโยงของตลาดการเงินโลกมากขึ้น โดย Beirne et al. (2010) พบว่าตลาดหุ้นเกิดใหม่ 41 ประเทศได้รับผลกระทบล้น (Spillover effects) จากทั้งตลาดโลกและตลาดภูมิภาค โดยตลาดเกิดใหม่ในเอเชียได้รับอิทธิพลจากตลาดโลกเด่นชัดที่สุด และการส่งผ่านผลกระทบเกิดขึ้นเด่นชัดในมิติด้านอัตราผลตอบแทนเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิดการเคลื่อนไหวร่วมกันของตลาดการเงินโลก ส่วน Celebi & Hönig (2019) ศึกษาตลาดหุ้นเยอรมนีและพบว่า ปัจจัยมหภาคมีอิทธิพลต่อผลตอบแทนของตลาดหุ้นอย่างมีนัยสำคัญมากที่สุดในช่วงเกิดวิกฤต เมื่อเทียบกับช่วงก่อนหรือหลังวิกฤต ขณะที่ Bhuiyan & Chowdhury (2020) พบว่า ตัวแปรมหภาคมีความสัมพันธ์ระยะยาวที่มั่นคงกับภาคส่วนหุ้นของสหรัฐฯ ชัดเจน แต่ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าวในแคนาดา ทว่าปริมาณเงินและอัตราดอกเบี้ยของสหรัฐฯ กลับส่งอิทธิพลต่อตลาดหุ้นแคนาดาแทน ซึ่งสะท้อนว่านักลงทุนระยะยาวในตลาดแคนาดาจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยมหภาคของสหรัฐฯ ร่วมด้วย ต่อมาในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 Baker et al. (2020) ชี้ว่าตลาดหุ้นสหรัฐอเมริกาตอบสนองต่อการแพร่ระบาดครั้งนี้รุนแรงกว่าโรคระบาดครั้งใดในอดีต สอดคล้องกับ Ashraf (2020) ที่พบว่า ตลาดหุ้นใน 64 ประเทศตอบสนองเชิงลบต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ติดเชื้อ และ Topcu & Gulal (2020) ที่พบว่าโควิด-19 ส่งผลเชิงลบต่อตลาดหุ้นในกลุ่มประเทศเกิดใหม่ โดยตลาดในภูมิภาคเอเชียได้รับผลกระทบมากที่สุด นอกจากนี้ Zhang et al. (2020) พบว่าความเสี่ยงของตลาดการเงินโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในช่วงการแพร่ระบาด ขณะที่ Chiah & Zhong (2020) พบว่าปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเวลาช่วงวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 งานวิจัยเหล่านี้สะท้อนว่า

เหตุการณ์วิกฤต สภาพคล่องของตลาด และความเชื่อมโยงของตลาดการเงินโลก เป็นปัจจัยที่ควรพิจารณาร่วมกับตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคแบบดั้งเดิม

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย แม้ว่าจะใช้กรอบแนวคิดใกล้เคียงกับงานวิจัยต่างประเทศ แต่ผลการศึกษายังคงมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน Tangjitprom (2011) พบว่าตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคสามารถอธิบายผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยได้เพียงเล็กน้อย ขณะที่ Forson & Janrattanagul (2014) พบความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างปริมาณเงิน อัตราเงินเฟ้อ และดัชนีผลผลิตภาคอุตสาหกรรมกับผลตอบแทนตลาดหุ้นไทย ส่วนงานของณิฐชมนต์ฐิติ ภัทร์เลิศเดช (2559) และธนวรรธน์ ตรีระสหกุลย์ และสุเมธ ธุวดาราตระกูล (2561) ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังอิทธิพลของตลาดทุนต่างประเทศ ราคาน้ำมัน และกระแสเงินลงทุนจากต่างชาติ ซึ่งสะท้อนว่าตลาดหุ้นไทยได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศมากขึ้น

แม้งานวิจัยส่วนใหญ่สนับสนุนว่าปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคมีบทบาทต่อการเคลื่อนไหวของตลาดหุ้น แต่ผลการศึกษายังไม่มีข้อสรุปที่เป็นเอกฉันท์ เนื่องจากแตกต่างกันตามบริบทของประเทศ ช่วงเวลา และตัวแปรที่ใช้ อีกทั้งงานวิจัยจำนวนมากยังเน้นตัวแปรมหภาคแบบดั้งเดิม ขณะที่ปัจจัยที่สะท้อนบริบทเศรษฐกิจปัจจุบัน เช่น หนี้สาธารณะ การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ และความเชื่อมโยงของตลาดการเงินโลก ยังได้รับความสนใจจำกัด โดยเฉพาะในประเทศไทย นอกจากนี้ งานวิจัยบางส่วนยังใช้ข้อมูลก่อนวิกฤตการเงินโลกและ COVID-19 จึงอาจยังไม่สะท้อนโครงสร้างเศรษฐกิจและพฤติกรรมตลาดทุนในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยใช้ข้อมูลที่ครอบคลุมช่วงเวลาล่าสุด และพิจารณาทั้งปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคภายในประเทศ ปัจจัยตลาดทุนต่างประเทศ และตัวแปรวิกฤตเศรษฐกิจร่วมกัน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นให้สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจและตลาดทุนในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยการศึกษานี้ได้ขยายกรอบการวิเคราะห์ภายใต้แนวคิด Arbitrage Pricing Theory ผ่านการเพิ่มดัชนีตลาดทุนต่างประเทศ ได้แก่ S&P 500, MSCI Emerging Markets, CSI 300 และ TOPIX ควบคู่กับตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคภายในประเทศ เช่น หนี้สาธารณะ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และตัวแปรวิกฤตเศรษฐกิจ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการศึกษา
ที่มา: ผู้วิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณโดยมีวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2567 รวมทั้งสิ้น 80 ไตรมาส ประกอบด้วยตัวแปรอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) เป็นตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง อัตราเงินเฟ้อทั่วไป อัตราดอกเบี้ยซื้อคืนพันธบัตรระยะ 1 วัน ปริมาณเงินอย่างกว้าง (M2) อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงถ่วงน้ำหนักการค้า (REER) หนี้สาธารณะ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไหลเข้า (FDI) ปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ อัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นต่างประเทศ (S&P500, MSCI Emerging Markets, CSI300, TOPIX) และตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) สำหรับวิกฤตเศรษฐกิจ Subprime และ Covid-19 โดยข้อมูลทั้งหมดนี้ถูกเก็บรวบรวมจากเครื่องมือฐานข้อมูลทุติยภูมิที่น่าเชื่อถือระดับประเทศและสากล ได้แก่ ฐานข้อมูลเศรษฐกิจ CEIC (CEIC Data, 2025) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET, 2568) ธนาคารแห่งประเทศไทย (BOT, 2568) Bloomberg (2025) และเว็บไซต์ข้อมูลทางการเงิน (Investing.com, 2025)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาศัยข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2567 รวมทั้งสิ้น 80 ไตรมาส โดยเครื่องมือหลักที่ใช้ในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคและดัชนีตลาดการเงิน คือ ฐานข้อมูลระดับสากลและหน่วยงานระดับประเทศที่ได้รับการยอมรับและมีความน่าเชื่อถือสูง ได้แก่ ฐานข้อมูลเศรษฐกิจ CEIC (CEIC Data, 2025) สำหรับรวบรวมตัวแปรทางเศรษฐกิจ อาทิ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อัตราเงินเฟ้อ ดัชนีอัตราแลกเปลี่ยน หนี้สาธารณะ และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ โดยใช้ฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET, 2568) ฐานข้อมูล CEIC (CEIC Data, 2025) และธนาคารแห่งประเทศไทย (BOT, 2568) (Bloomberg, 2025) ตลอดจนการใช้เว็บไซต์ข้อมูลทางการเงิน (Investing.com, 2025) เป็นเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูลตัวแปรดัชนีตลาดหุ้นต่างประเทศ (เช่น S&P500 CSI300 และ TOPIX)

สำหรับเครื่องมือทางเศรษฐมิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือทางสถิติและแบบจำลองอย่างเป็นระบบ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติ Jarque-Bera เป็นเครื่องมือสำหรับตรวจสอบลักษณะการแจกแจงและคุณลักษณะเบื้องต้นของข้อมูล จากนั้นใช้ตารางค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) เป็นเครื่องมือตรวจสอบปัญหาพหุสหสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) ควบคู่กับการใช้การทดสอบวิธี ADF และวิธี KPSS เป็นเครื่องมือตรวจสอบความนิ่งของข้อมูล (Stationarity Test) เพื่อป้องกันปัญหา Spurious Regression ในส่วนของการประมาณค่า ได้ใช้แบบจำลองสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ผ่านการประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) เป็นเครื่องมือหลักโดยมีการออกแบบตัวแปรล่าช้าหนึ่งคาบเวลาและตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ร่วมในแบบจำลองทางเลือก นอกจากนี้ยังอาศัยเครื่องมือทางสถิติเพื่อทดสอบข้อสมมติของค่าคลาดเคลื่อน ได้แก่ สถิติ Ljung-Box Q-statistic และ Breusch-Godfrey LM Test สำหรับทดสอบปัญหาสหสัมพันธ์ข้ามเวลา (Autocorrelation) ร่วมกับเครื่องมือ ARCH-LM Test และสถิติ Ljung-Box Q^2 สำหรับทดสอบปัญหาความแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนไม่คงที่ เพื่อประเมินและคัดเลือกแบบจำลองที่เป็นตัวประมาณการที่ดีที่สุดตามหลักวิชาการ

3. สมมติฐานการวิจัย

เพื่อให้การศึกษามีความชัดเจนและเป็นระบบ งานวิจัยนี้ได้กำหนดสมมติฐานสำหรับแต่ละปัจจัยมหภาคที่เกี่ยวข้องกับอัตราผลตอบแทนของตลาดหุ้นไทยดังนี้

ตารางที่ 1 สมมติฐานตัวแปร

ตัวแปร	สัญลักษณ์	สมมติฐาน
อัตราการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง	$DGDP_t$	$DGDP_t$(+): อัตราการเปลี่ยนแปลงของ Real GDP เพิ่มขึ้น ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยเพิ่มขึ้น โดยที่แนวคิดนี้อ้างอิงจากทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจและตลาดหุ้นของ (Fama, 1981) และ Chen et al. (1986) ซึ่งเสนอว่าการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจจริง จะส่งผลเชิงบวกต่อราคาหุ้นในตลาดทุน
อัตราเงินเฟ้อทั่วไป	INF_t	INF_t(+ , -): อัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้อัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยลดลง โดยอิงจากสมมติฐานตัวแทน (Fama, 1981) ที่มองว่าเงินเฟ้อสูงสะท้อนภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวซึ่งกดดันราคาหุ้นในทิศทางต่ำลง แต่หากเงินเฟ้อเกิดจากการขยายตัวของเศรษฐกิจจะส่งผลให้ราคาหุ้นปรับตัวเพิ่มขึ้น (Chen et al., 1986) ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างทิศทางของราคาหุ้นและอัตราเงินเฟ้อจึงขึ้นอยู่สาเหตุของเงินเงินเฟ้อว่ามาจากการเติบโตของเศรษฐกิจหรือการชะลองตัวของเศรษฐกิจ
การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยนโยบาย	$DInt_t$	$DInt_t$ (-): อัตราดอกเบี้ยนโยบายเพิ่มขึ้นส่งผลให้อัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยลดลง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Fama (1981) และ Chen et al. (1986) ที่พบว่าอัตราดอกเบี้ยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับราคาหุ้น เนื่องจากธุรกิจมีต้นทุนทางการเงินที่สูงขึ้นลงผลต่อกำไรของธุรกิจ
อัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินอย่างกว้าง	DMS_t	DMS_t (+): อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงินขยายตัว ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยเพิ่มขึ้น อ้างอิงแนวคิดของทฤษฎีปริมาณเงิน (Persons, 1911) เสนอโดย Fisher และถูกขยายแนวคิดโดย การขยายตัวของปริมาณเงินจะช่วยเพิ่มสภาพคล่องในระบบเศรษฐกิจ ส่งผลให้การลงทุนเพิ่มมากขึ้น และทำให้ราคาหุ้นปรับตัวสูงขึ้น (Friedman, 1956)
อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงถ่วงน้ำหนักการค้า	$DREER_t$	$DREER_t$ (+,-): ดัชนี REER สูงขึ้น (มากกว่า 100) เป็นปัจจัยด้านระหว่างประเทศนั้น สะท้อนถึงเงินบาทที่แข็งค่าขึ้นส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของบริษัทส่งออกลดลง เมื่อความสามารถในการแข่งขันลดลง กำไรของบริษัทลดลง อัตราของผลตอบแทนในตลาดหุ้นก็ลดลง อย่างไรก็ตาม ในมุมของการเคลื่อนย้ายเงินทุน ค่าเงินที่แข็งค่าอาจสะท้อนเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติ ส่งผลให้เกิดเงินทุนไหลเข้า (Capital Inflows) ทำให้ราคาหุ้นปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งอ้างอิงทฤษฎีเศรษฐกิจมหภาคแบบเปิด ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างดัชนี REER และอัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นจึงสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในทิศทางบวกและลบ
อัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สาธารณะ	DPD_t	DPD_t (-): อัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สาธารณะซึ่งเป็นปัจจัยสะท้อนผลกระทบด้านการคลังและเสถียรภาพการคลังของประเทศที่เพิ่มขึ้นซึ่งมักเกิดจากการขาดดุลงบประมาณ การดำเนินนโยบายการคลังแบบขยายตัว หรือความจำเป็นในการกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว และในมุมมองของการลงทุนการเพิ่มขึ้นของหนี้สาธารณะส่งผลต่ออัตราดอกเบี้ยในการระดมทุนของภาคเอกชนมีแนวโน้มสูงขึ้น ตามแนวคิด Crowding Out Effect ที่อธิบายว่า การเพิ่มขึ้นของหนี้สาธารณะอาจนำไปสู่การเบียดขับการลงทุนภาคเอกชน จึงส่งผลให้อัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยลดลง
อัตราการเปลี่ยนแปลงของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ	$DFDI_t$	$DFDI_t$ (+): อัตราการเปลี่ยนแปลงของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยเพิ่มขึ้นอ้างอิงแนวคิดของ ทฤษฎีเศรษฐกิจมหภาคแบบเปิดและทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจและตลาดหุ้น ที่อธิบายว่าการเติบโตของเศรษฐกิจจริงส่งผลให้ราคาหุ้นปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการเติบโตคือการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ที่ช่วยเพิ่มการผลิต การจ้างงาน และรายได้ของภาคธุรกิจ ส่งผลให้ผลตอบแทนของตลาดหุ้นเพิ่มขึ้น
อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อขายหุ้นไทย	$DInvest_t$	$DInvest_t$ (+): ปริมาณการซื้อขายเพิ่มขึ้นส่งผลให้อัตราผลตอบแทนของตลาดหุ้นไทยเพิ่มขึ้น เนื่องจากปริมาณการซื้อขายสะท้อนถึงระดับสภาพคล่องและความสนใจของนักลงทุนที่มีต่อตลาดหุ้น ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าตลาดหุ้นสามารถสะท้อนความคาดหวังของนักลงทุนต่อภาวะเศรษฐกิจและโอกาสการเติบโตในอนาคต
อัตราผลตอบแทนดัชนี S&P500	$RS\&P500_t$	$RS\&P500_t$ (-): อัตราผลตอบแทนดัชนีหลักทรัพย์ S&P500 ของสหรัฐอเมริกา หากปรับเพิ่มขึ้นย่อมส่งผลให้อัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยลดลง เนื่องจากเมื่อผลตอบแทนในตลาดหุ้นต่างประเทศเพิ่มขึ้น นักลงทุนจะโยกย้ายเงินทุนออกจากตลาดหุ้นไทย ทำให้ผลตอบแทนในประเทศลดลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจมหภาคแบบเปิด

ตารางที่ 1 สมมติฐานตัวแปร (ต่อ)

ตัวแปร	สัญลักษณ์	สมมติฐาน
อัตราผลตอบแทนดัชนี MSCI Emerging Markets	$RMSCI_t$	$RMSCI_t$ (+): อัตราผลตอบแทนของดัชนี MSCI Emerging Markets ที่เพิ่มขึ้นมีแนวโน้มส่งผลให้อัตราผลตอบแทนของตลาดหุ้นไทยปรับตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากเมื่ออัตราผลตอบแทนในตลาดหุ้นของประเทศพัฒนาแล้วมีแนวโน้มลดลง นักลงทุนจะปรับสัดส่วนการลงทุนไปยังตลาดที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าในกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ ประกอบกับลักษณะของระบบการเงินโลกที่มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น การปรับตัวเพิ่มขึ้นของตลาดหุ้นในกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่จึงเอื้อต่อการไหลเข้าของเงินทุน ซึ่งรวมถึงตลาดหุ้นไทย ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีเศรษฐกิจมหภาคแบบเปิด
อัตราผลตอบแทนดัชนี CSI300	$RCSI_t$	$RCSI_t$ (+,-): อัตราผลตอบแทนของดัชนี CSI300 ของจีน หากปรับเพิ่มขึ้นจะมีแนวโน้มให้อัตราผลตอบแทนของตลาดหุ้นไทยปรับตัวสามารถเกิดขึ้นได้สองทิศทาง ภายใต้มุมมองของตลาดทุนเอเชีย การปรับตัวเพิ่มขึ้นของตลาดหุ้นจีนซึ่งเป็นประเทศตลาดเกิดใหม่ อาจสะท้อนถึงภาวะเศรษฐกิจของภูมิภาคที่ปรับตัวดีขึ้น ส่งผลให้เงินทุนไหลเข้าสู่ตลาดหุ้นในประเทศเอเชียอื่น ๆ รวมถึงตลาดหุ้นไทย อย่างไรก็ตามในอีกมุมมองหนึ่ง นักลงทุนอาจเลือกปรับพอร์ตการลงทุนโดยเพิ่มสัดส่วนการลงทุนในตลาดหุ้นจีนซึ่งมีขนาดใหญ่และมีสภาพคล่องสูง ส่งผลให้เงินทุนบางส่วนไหลออกจากตลาดหุ้นในประเทศเอเชียอื่น ๆ ไปสู่ประเทศจีน รวมถึงประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจมหภาคแบบเปิด
อัตราผลตอบแทนดัชนี Tokyo Stock Price Index	$RTOPIX_t$	$RTOPIX_t$ (-): อัตราผลตอบแทนดัชนี Tokyo Stock Price Index ของญี่ปุ่น ที่เพิ่มขึ้นทำให้อัตราผลตอบแทนของตลาดหุ้นไทยลดลง เนื่องจากเนื่องจากตลาดหุ้นญี่ปุ่นเป็นตลาดของประเทศพัฒนาแล้วที่มีขนาดใหญ่ มีสภาพคล่องสูงในภูมิภาคเอเชีย การปรับตัวเพิ่มขึ้นของตลาดหุ้นญี่ปุ่นอาจดึงดูดเงินทุนจากนักลงทุนให้ไหลกลับไปยังตลาดประเทศพัฒนาแล้วในเอเชีย ส่งผลให้เงินทุนไหลออกจากตลาดหุ้นในประเทศเกิดใหม่ในภูมิภาคเดียวกัน รวมถึงประเทศไทยและกดดันผลตอบแทนของตลาดหุ้นไทยให้ลดลงตามทฤษฎีเศรษฐกิจมหภาคแบบเปิด
วิกฤติเศรษฐกิจ	$CRISIS_t$	$CRISIS_t$ (-): เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจตลาดหุ้นเกิดความผันผวนสูงขึ้น มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนตลาดหุ้น ในการศึกษานี้วิเคราะห์ผลของวิกฤติเศรษฐกิจที่สำคัญจำนวน 2 เหตุการณ์ โดยกำหนดให้สถานการณ์วิกฤติเศรษฐกิจมีค่าเท่ากับ 1 และอื่น ๆ เท่ากับ 0 ได้แก่ วิกฤติ Subprime Crisis ระหว่างไตรมาสที่ 2 ปี พ.ศ. 2551 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2551 และวิกฤติการแพร่ระบาดของโควิด-19 ระหว่างไตรมาสที่ 2 ปี พ.ศ. 2563 ถึงไตรรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2563

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิในรูปแบบข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) เป็นรายไตรมาส ได้แก่ ข้อมูลดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง ดัชนีราคาผู้บริโภค อัตราดอกเบี้ยซื้อคืนพันธบัตรระยะ 1 วัน ปริมาณเงินอย่างกว้าง (M2) ดัชนีอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงถ่วงน้ำหนักการค้า (REER) หนี้สาธารณะ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิไหลเข้า ปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ ดัชนีตลาดหุ้นต่างประเทศ (S&P500 MSCI Emerging Markets CSI300 และ TOPIX) และตัวแปรหุ่นวิกฤตเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2567 รวมทั้งสิ้น 80 ไตรมาส การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ทั้งนี้ตัวแปรทั้งหมด (ยกเว้นตัวแปรหุ่นวิกฤตเศรษฐกิจ) แปลงเป็นผลต่างอันดับหนึ่งของลอการิทึมธรรมชาติ เพื่อแทนอัตราการเปลี่ยนแปลงแบบไตรมาสต่อไตรมาส (QoQ) ทำให้สัมประสิทธิ์ที่ได้ตีความในรูปความยืดหยุ่น โดยการหาผลต่างดังกล่าวทำให้ข้อมูลลดลง 1 ไตรมาส ส่งผลให้แบบจำลองที่ 1-8 ใช้ข้อมูล 79 ไตรมาส ส่วนแบบจำลองที่ 9-10 ซึ่งเพิ่มตัวแปรล่าช้า 1 ช่วงเวลา ใช้ข้อมูล 78 ไตรมาส โดยชุดข้อมูลมีความสมบูรณ์ไม่มีค่าสูญหาย สำหรับตัวแปรเศรษฐกิจมหภาครายไตรมาส ได้แก่ GDP FDI M2 และ PD เป็นข้อมูลที่ยังไม่ผ่านการปรับฤดูกาล เพื่อให้ตัวแปรทุกตัวอยู่บนฐานเดียวกับตัวแปรตาม ซึ่งเป็นข้อมูลราคาตลาดที่ไม่มีการปรับฤดูกาล

4.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การวิเคราะห์เชิงพรรณนาใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูลและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยพิจารณาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสะท้อนระดับของข้อมูล การกระจายตัว และความผันผวนของตัวแปร นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูลด้วยสถิติ Jarque-Bera เพื่อประเมินความเหมาะสมของข้อมูลเบื้องต้นดังแสดงในตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 แสดงผลทดสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรตามในรูปแบบค่าระดับและรูปแบบผลต่างอันดับหนึ่งของลอการิทึมธรรมชาติ

สถิติ	ตัวแปรตาม		สรุปผล
	SET	RSET	
Skewness	-0.5371	0.099	SET มีการแจกแจงเบ้ซ้ายเล็กน้อย ขณะที่ RSET มีการแจกแจงใกล้เคียงสมมาตร
Kurtosis	1.899	5.5985	SET มีการแจกแจงแบนกว่าปกติ ส่วน RSET มีการแจกแจงโด่งกว่าปกติ
Jarque-Bera	7.7837 *	24.660 *	SET และ RSET ไม่มีการแจกแจงแบบปกติที่ระดับนัยสำคัญ 0.1

หมายเหตุ: Jarque-Bera เป็นการทดสอบการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล โดยมี H_0: ข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ และ H_1: ข้อมูลไม่มีการแจกแจงแบบปกติ สถิติทดสอบมีการแจกแจงแบบ Chi-square
โดยที่ *หมายถึงปฏิเสธที่ระดับที่ระดับนัยสำคัญ 0.1

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

ตัวแปร	ข้อมูลในรูปแบบค่าระดับ				ข้อมูลในรูปแบบผลต่างอันดับหนึ่งของลอการิทึมธรรมชาติ			
	max	min	$\bar{x}$	S.D.	max	min	$\bar{x}$	S.D.
SET_t	1,776.26	431.50	1,239.77	382.84	32.55	-33.88	0.91	9.90
GDP_t	4,185,547	2,384,633	3,322,645	508,866	11.59	-17.27	0.67	5.76
CPI_t	100.84	69.40	87.94	8.26	4.83	-4.11	0.47	1.14
INT_t	5.00	0.50	2.12	1.12	0.75	-1.25	0.00	0.34
MS_t	26,340,780	7,540,230	16,534,641	5,887,811	5.79	-1.04	1.58	1.60
$REER_t$	115.67	84.41	101.79	6.23	6.80	-5.17	0.27	2.35
PD_t	11,845,609	3,162,063	6,124,735	2,568,455	6.88	-3.60	1.65	2.19
FDI_t	912,454	181,429	461,724	160,840	78.88	-38.88	1.71	20.05
$Invest_t$	1,944,130	119,900	632,979	459,702	103.19	-67.63	1.55	34.47
$S\&P500_t$	5,881.63	797.90	2,371.99	1,307.23	18.19	-25.57	2.03	8.14
$MSCI_t$	1,374.64	548.69	982.09	170.20	28.94	-32.77	0.85	11.05
$CSI300_t$	5,580.81	878.69	3,243.56	1,074.07	39.38	-34.24	1.81	15.34
$TOPIX_t$	2,809.63	728.61	1,496.18	498.26	18.52	-23.55	1.08	9.67

หมายเหตุ: max หมายถึง ค่าสูงสุด , min หมายถึง ค่าต่ำสุด , S.D. หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $\bar{x}$ หมายถึง ค่าเฉลี่ย

4.2 การตรวจสอบปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุ เป็นการพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยกำหนดเกณฑ์เบื้องต้นที่ค่าสัมบูรณ์ของสหสัมพันธ์มากกว่า 0.30 ซึ่งเข้มงวดกว่าเกณฑ์ทั่วไปที่ 0.80 (Gujarati & Porter, 2009) เพื่อความระมัดระวัง หากตัวแปรอิสระคู่ใดมีค่าสหสัมพันธ์สูงกว่าเกณฑ์ดังกล่าว จะพิจารณาว่าตัวแปรคู่นั้นมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง และไม่ควรนำเข้าสู่แบบจำลองเดียวกัน ซึ่งอาจทำให้ค่าประมาณของสัมประสิทธิ์ขาดความแม่นยำและส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา อย่างไรก็ตาม ค่าสหสัมพันธ์ระดับ 0.30 เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะยืนยันว่ามีปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุรุนแรง จึงตรวจสอบค่า Variance Inflation Factor (VIF) โดยหากค่า VIF สูงกว่า 10 จะถือว่ามีปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุรุนแรง (Gujarati & Porter, 2009) จากผลการตรวจสอบพบว่าในรูปแบบข้อมูลค่าระดับไม่ผ่านทั้งสองเกณฑ์ ตัวแปรอิสระหลายคู่มีค่าสหสัมพันธ์เกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และค่า VIF ของหลายตัวแปรสูงเกินกว่า 10 เช่น ปริมาณเงิน (93.97) หนี้สาธารณะ (64.26) และดัชนี S&P500 (62.24) ซึ่งสะท้อนว่าตัวแปรบางกลุ่มมีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามเมื่อปรับข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบผลต่างอันดับหนึ่งของลอการิทึมธรรมชาติแล้ว ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยรวมลดลง ทำให้สามารถลดความเสี่ยงของปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังพบว่าตัวแปรบางคู่ยังมีค่าสหสัมพันธ์สูงกว่า 0.30 โดยเฉพาะกลุ่มดัชนีตลาดหุ้นต่างประเทศ ได้แก่ RS&P500 RMSCI RCSI และ RTOPIX ซึ่งสะท้อนว่าดัชนีตลาดหุ้นต่างประเทศบางตลาดยังมีการเคลื่อนไหวสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง รวมถึงตัวแปร DGDP กับ DMS และ DMS กับ DFDI ส่วนค่า VIF ของทุกตัวแปรลดลง

มาอยู่ในช่วง 1.08-4.06 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทั้งหมด จึงมั่นใจได้ว่าชุดตัวแปรที่นำไปออกแบบจำลองในขั้นตอนต่อไปผ่านเกณฑ์การทดสอบทั้งสองด้านอย่างครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อให้แบบจำลองมีความเหมาะสม การศึกษาจึงหลีกเลี่ยงการนำตัวแปรที่มีค่าสหสัมพันธ์เกิน 0.30 เข้าสู่แบบจำลองเดียวกัน และเลือกจัดกลุ่มตัวแปรเข้าสู่แบบจำลองแยกกันตามความเหมาะสม

4.3 การทดสอบความนิ่งของข้อมูล เนื่องจากข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลอนุกรมเวลา ตัวแปรในการศึกษาอาจมีลักษณะไม่นิ่ง ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์เชิงมายา (Spurious Regression) การศึกษานี้จึงตรวจสอบความนิ่งของข้อมูลด้วยวิธี ADF ควบคู่กับวิธี KPSS สำหรับการทดสอบความนิ่งของข้อมูล วิธี ADF มีสมมติฐานหลักว่าข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่ง ขณะที่วิธี KPSS มีสมมติฐานหลักว่าข้อมูลมีลักษณะนิ่ง ดังนั้น การใช้ทั้งสองวิธีร่วมกันจึงช่วยให้ตรวจสอบความนิ่งของข้อมูลได้รอบด้านมากขึ้น ทั้งนี้ มีการทดสอบตัวแปรทั้งในรูปค่าระดับและรูปผลต่างอันดับหนึ่งของลอการิทึมธรรมชาติ เพื่อแก้ปัญหาความไม่นิ่งและคัดเลือกข้อมูลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดสำหรับนำไปใช้ในการประมาณค่า ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความมีเสถียรภาพของข้อมูล (Stationary Test)

ตัวแปร	รูปแบบสมการ	ข้อมูลในรูปแบบค่าระดับ		ข้อมูลในรูปแบบผลต่างอันดับหนึ่งของลอการิทึมธรรมชาติ	
		ADF	KPSS	ADF	KPSS
SET_t	Intercept	-1.6531	0.9668***	-7.6967***	0.1212
GDP_t	Intercept	-1.2153	1.2059***	-4.6505***	0.0800
CPI_t	Intercept	-1.9712	1.1533***	-7.5236***	0.3356
Int_t	Intercept	-2.5722	0.6623**	-4.6815***	0.0914
$REER_t$	Intercept	-2.5508	0.8454***	-9.0280***	0.1119
MS_t	Intercept	0.0689	1.2246***	-2.2264	0.5351**
PD_t	Intercept	4.2544	1.1334***	-7.500***	0.2047
FDI_t	Intercept	-2.5929*	0.7295**	-10.6768***	0.1211
$Invest_t$	Intercept	-2.1016	0.9258***	-12.1781***	0.5000**
$S\&P500_t$	Intercept	1.6626	1.1223***	-8.2475***	0.1734
$MSCI_t$	Intercept	-3.9261***	0.5092**	-7.3597***	0.0825
CSI_t	Intercept	-3.1411**	0.7461***	-6.7287***	0.1223
$TOPIX_t$	Intercept	0.1379	0.7678***	-8.3104***	0.1642

หมายเหตุ: * ที่ระดับความเชื่อมั่น 90% ** ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และ *** ที่ระดับความเชื่อมั่น 99%
โดยการทดสอบ ADF และ KPSS เป็นการเทียบค่าสถิติ (t-statistic)

จากตารางที่ 4 พบว่า ข้อมูลในรูปแบบค่าระดับส่วนใหญ่มี Unit Root ในขณะที่ข้อมูลในรูปแบบค่าระดับผลต่างอันดับที่หนึ่งส่วนใหญ่มีคุณสมบัติ Stationary ยกเว้น อัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณซื้อขายที่ให้ข้อมูลไม่สอดคล้องจาก 2 วิธี ที่ระดับนัยสำคัญ 0.1 แต่หากพิจารณาที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 พบว่าข้อมูลจะมีคุณสมบัติ Stationary ส่วนอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินนั้นมี Unit Root ที่ระดับนัยสำคัญ 0.1 แต่หากพิจารณาที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 พบว่าผลการทดสอบไม่สอดคล้องกันใน 2 วิธี แต่เนื่องด้วยตัวแปรทั้งสองนั้นมีความสำคัญทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เป็นอย่างมากในการอธิบายสภาพคล่องของระบบเศรษฐกิจในการศึกษานี้จึงตัดสินใจคงตัวแปรทั้งสองไว้ในแบบจำลอง เพื่อประโยชน์ในงานวิจัย

4.4 การประมาณค่าแบบจำลองและตรวจสอบข้อสมมติทางเศรษฐมิติ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงินระหว่างประเทศ และอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ใช้การประมาณค่าด้วยแบบจำลองสมการถดถอยพหุคูณผ่านวิธีกำลังสองน้อยที่สุด โดยได้กำหนดแบบจำลองทางเลือกขึ้นรวมทั้งสิ้น 10 แบบจำลอง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุในตัวแปรบางคู่ รวมถึงการนำตัวแปรล่าช้าหนึ่งคาบเวลาเข้ามาพิจารณาร่วมด้วย ดังนี้

กลุ่มแบบจำลองเริ่มต้น (สลับตัวแปรเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ)

แบบจำลองที่ 1 $RSET_t = f(DGDP_t, INF_t, DINT_t, DREER_t, DPD_t, DFDI_t, DInvest_t, RS\&P500_t)$

แบบจำลองที่ 2 $RSET_t = f(DGDP_t, INF_t, DINT_t, DREER_t, DPD_t, DFDI_t, DInvest_t, RMSCI_t)$

แบบจำลองที่ 3 $RSET_t = f(DGDP_t, INF_t, DINT_t, DREER_t, DPD_t, DFDI_t, DInvest_t, RCSI_t)$

แบบจำลองที่ 4 $RSET_t = f(DGDP_t, INF_t, DINT_t, DREER_t, DPD_t, DFDI_t, DInvest_t, RTOPIX_t)$

แบบจำลองที่ 5 $RSET_t = f(DMS_t, INF_t, DINT_t, DREER_t, DPD_t, DInvest_t, RS\&P500_t)$

แบบจำลองที่ 6 $RSET_t = f(DMS_t, INF_t, DINT_t, DREER_t, DPD_t, DInvest_t, RMSCI_t)$

แบบจำลองที่ 7 $RSET_t = f(DMS_t, INF_t, DINT_t, DREER_t, DPD_t, DInvest_t, RCSI_t)$

แบบจำลองที่ 8 $RSET_t = f(DMS_t, INF_t, DINT_t, DREERt, DPD_t, DInvest_t, RTOPIX_t)$

กลุ่มแบบจำลองพัฒนาเพิ่มเติม (พิจารณาผลกระทบจากตัวแปรล่าช้า)

แบบจำลองที่ 9 $RSET_t = f(DGDP_t, INF_t, INF_{t-1,} DINT_t, DREER_t, DREER_{t-1,} DPD_t, DFDI_t, DInvest_t, DINVEST_{t-1,} RMSCI_t, RMSCI_{t-1})$

แบบจำลองที่ 10 $RSET_t = f(DGDP_t, INF_t, INF_{t-1,} DINT_t, DREER_t, DREER_{t-1,} DPD_t, DPD_{t-1}, DFDI_t, DInvest_t, DINVEST_{t-1,} RMSCI_t, RMSCI_{t-1})$

ทั้งนี้แบบจำลองจะต้องผ่านการทดสอบข้อสมมติทางเศรษฐมิติอย่างเข้มงวด ได้แก่ การทดสอบปัญหาสหสัมพันธ์ข้ามเวลา ด้วยสถิติ Ljung-Box Q-statistic และ Breusch-Godfrey LM Test ควบคู่กับการทดสอบปัญหาความแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนไม่คงที่ ด้วยวิธี ARCH-LM Test และ Ljung-Box Q-statistic กำลังสอง

4.5 การคัดเลือกแบบจำลองที่เหมาะสม การคัดเลือกแบบจำลองหลักที่เหมาะสมที่สุด ดำเนินการโดยพิจารณาจากการผ่านข้อสมมติทางเศรษฐมิติอย่างสมบูรณ์แบบ คือต้องปราศจากปัญหาปัญหาสหสัมพันธ์ข้ามเวลา และปัญหาความแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนไม่คงที่ประกอบกับการพิจารณาค่าความสามารถในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (Adjusted R^2) และค่า Log-likelihood เพื่อให้ได้ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่ถูกต้องแม่นยำ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา พบว่าอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีความผันผวนสูงและมีการแจกแจงแบบไม่ปกติด้วยสถิติ Jarque-Bera อีกทั้งมีลักษณะการแจกแจงที่โด่งกว่าปกติ ซึ่งสะท้อนว่าการลงทุนในตลาดหุ้นไทยมีความอ่อนไหวและมีโอกาสเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงรุนแรงแบบสุดโต่งในบางช่วงเวลา เมื่อพิจารณากลุ่มตัวแปรอิสระพบลักษณะการกระจายตัวที่แบ่งได้สองกลุ่มหลัก กล่าวคือ กลุ่มตัวแปรด้านตลาดทุนทั้งในประเทศและดัชนีต่างประเทศ ปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไหลเข้า มีความผันผวนในระดับสูงมาก ในขณะที่กลุ่มตัวแปรเชิงนโยบายและเศรษฐกิจมหภาค เช่น อัตราเงินเฟ้อ และอัตราดอกเบี้ยซื้อคืนพันธบัตรระยะ 1 วัน มีการเปลี่ยนแปลงในกรอบที่แคบและมีเสถียรภาพมากกว่า ซึ่งความหลากหลายของคุณลักษณะข้อมูลและความผันผวนที่แตกต่างกัน

2. ผลการตรวจสอบปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุ ผลการทดสอบด้วยตาราง Correlation Matrix

ผลการตรวจสอบปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุ ผลการทดสอบด้วยตาราง Correlation Matrix พบว่า ข้อมูลในรูปแบบค่าระดับ มีปัญหาสหสัมพันธ์เชิงเส้นพหุสูง ในขณะที่ข้อมูลในรูปผลต่างอันดับหนึ่งของลอการิทึมธรรมชาติลดปัญหาดังกล่าวได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามยังคงพบตัวแปรบางคู่ เช่น กลุ่มดัชนีหุ้นต่างประเทศ และคู่ GDP กับ M2 ที่มีค่าสหสัมพันธ์สูงกว่า 0.3 และกลุ่มดัชนีตลาดหุ้นต่างประเทศ ได้แก่ RS&P500, RMSCI, RCSI และ RTOPIX เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวแปรที่สะท้อนภาวะตลาดทุนโลกในลักษณะใกล้เคียงกัน

3. ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูล ผลการทดสอบด้วยวิธี ADF ควบคู่กับ KPSS

ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูล ผลการทดสอบด้วยวิธี ADF ควบคู่กับ KPSS พบว่า ข้อมูลในรูปแบบค่าระดับส่วนใหญ่ไม่มีความนิ่ง ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหา Spurious Regression ในขณะที่ข้อมูลในรูปผลต่างอันดับหนึ่งของลอการิทึมธรรมชาติ สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวและทำให้ข้อมูลมีคุณสมบัติความนิ่ง ได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามยังคงพบตัวแปรอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินอย่างกว้าง (DMS) ที่ให้ผลการทดสอบขัดแย้งกันระหว่างสองวิธี แต่ผู้วิจัยตัดสินใจคงตัวแปรนี้ไว้เนื่องจากมีความสำคัญทางทฤษฎีในการอธิบายสภาพคล่องของระบบเศรษฐกิจ

4. ผลการประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธี OLS

ผลการประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธี OLS ได้นำข้อมูลในรูปแบบผลต่างอันดับหนึ่งมาประมาณค่า ทั้งหมด 10 แบบจำลอง ดังแสดงในตารางที่ 5 พบว่า แบบจำลองที่ 5 เป็นแบบจำลองที่มีความเหมาะสมสูงสุด เนื่องจากไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์ข้ามเวลาและปัญหาความแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนไม่คงที่ ทั้งยังมีค่าความสามารถในการอธิบายดีที่สุดที่ 0.5865 โดยผลการวิเคราะห์พบว่า อัตราเงินเฟ้อในคาบเวลาปัจจุบัน อัตราการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง ถ่วงน้ำหนักการค้า อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนดัชนีตลาดหุ้นสหรัฐอเมริกา มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ตัวแปรเชิงนโยบาย อาทิ อัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงิน อัตราดอกเบี้ย และหนี้สาธารณะ ไม่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองหลัก ส่วนเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (DFDI) ไม่ได้รวมอยู่ในแบบจำลองหลักเนื่องจากมีค่าสหสัมพันธ์สูงกับ DMS และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองทางเลือกที่มีตัวแปรดังกล่าว (แบบจำลองที่ 1-4 9 และ 10) นอกจากนี้แม้ตัวแปรวิกฤตเศรษฐกิจจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองหลัก แต่กลับแสดงทิศทางผลกระทบเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญในกลุ่มแบบจำลองทางเลือกอื่น ๆ ผลลัพธ์เชิงประจักษ์นี้จึงสรุปได้ว่าทิศทางของตลาดทุนไทยถูกขับเคลื่อนจากการบูรณาการร่วมกันของระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ สภาพคล่องของการซื้อขาย และกระแสการเคลื่อนย้ายเงินทุนของโลกเป็นสำคัญ

เนื่องจากตัวแปรในแบบจำลองถูกแปลงให้อยู่ในรูปผลต่างอันดับหนึ่งของลอการิทึมธรรมชาติ ซึ่งแทนอัตราการเปลี่ยนแปลงแบบไตรมาสต่อไตรมาส (QoQ) ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จึงตีความในลักษณะของความยืดหยุ่นภายใต้ข้อสมมติให้ปัจจัยอื่นคงที่ โดยในแบบจำลองที่ 5 ชี้ว่า หากอัตราเงินเฟ้อรายไตรมาสเพิ่มขึ้น 1 จุดร้อยละ อัตราผลตอบแทนของดัชนี SET จะเพิ่มขึ้นประมาณ 1.52 จุดร้อยละ หาก REER เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 (เงินบาทแข็งค่าขึ้น) อัตราผลตอบแทนของ SET จะเพิ่มขึ้นประมาณ 0.74 จุดร้อยละ หากปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 อัตราผลตอบแทนของ SET จะเพิ่มขึ้นประมาณ 0.60 จุดร้อยละ และหากอัตราผลตอบแทนดัชนี S&P500 เพิ่มขึ้น 1 จุดร้อยละ อัตราผลตอบแทนของ SET จะเพิ่มขึ้นประมาณ 0.76 จุดร้อยละ สำหรับตัวแปรตลาดหุ้นต่างประเทศในแบบจำลองทางเลือก พบว่าเมื่ออัตราผลตอบแทนดัชนี MSCI Emerging Markets, CSI300 และ TOPIX เพิ่มขึ้น 1 จุดร้อยละ อัตราผลตอบแทนของดัชนี SET จะเพิ่มขึ้นประมาณ 0.65-0.71, 0.20 และ 0.38-0.39 จุดร้อยละ ตามลำดับ

สำหรับการประเมินความเอนเอียงจากการละเว้นตัวแปร (Omitted-Variable Bias) ซึ่งอาจเกิดจากการแยกตัวแปรที่มีค่าสหสัมพันธ์เกิน 0.30 ไว้ต่างแบบจำลอง ผู้วิจัยเปรียบเทียบแบบจำลองที่ 1-4 ซึ่งมีตัวแปร DGDP และ DFDI กับแบบจำลองที่ 5-8 ซึ่งใช้ตัวแปร DMS แทน โดยตัวแปรอื่นเหมือนกันทุกประการ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่เหลือเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย เช่น ในแบบจำลองที่ 1 และ 5 ค่าสัมประสิทธิ์ของ INF เท่ากับ 1.4212 และ 1.5164 DREER เท่ากับ 0.7383 และ 0.7372 และ DINVEST เท่ากับ 0.0613 และ 0.0597 ตามลำดับ และระดับนัยสำคัญของทุกตัวแปรไม่เปลี่ยนแปลงในทุกคู่แบบจำลอง อีกทั้งตัวแปร DGDP DFDI และ DMS ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกแบบจำลองที่มีตัวแปรดังกล่าว จึงไม่พบหลักฐานว่าการแยกตัวแปรไว้ต่างแบบจำลองก่อให้เกิดความเอนเอียงที่เปลี่ยนข้อสรุปของการศึกษา

ตารางที่ 5 แสดงผลการประมาณค่า โดยแบบจำลอง OLS ของแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุด

ตัวแปร	แบบจำลองที่ 1	แบบจำลองที่ 2	แบบจำลองที่ 3	แบบจำลองที่ 4	แบบจำลองที่ 5	แบบจำลองที่ 6	แบบจำลองที่ 7	แบบจำลองที่ 8	แบบจำลองที่ 9	แบบจำลองที่ 10
Constant	-0.0168	-0.0012	-0.0090	-0.0045	-0.0156	0.0003	0.0030	0.0024	-0.0071	-0.0104
$DGDP_t$	-0.1068	-0.1906	0.0244	-0.0371	-	-	-	-	-0.1690	-0.1612
INF_t	1.4212**	0.0463	1.9817**	1.3121	1.5164**	0.2912	1.8405**	1.2896	-0.2614	-0.3422
INF_{t-1}	-	-	-	-	-	-	-	-	1.5067**	1.4170**
$DINT_t$	-0.0051	-0.0217	-0.0043	0.0086	-0.0031	-0.0182	-0.0093	0.0067	-0.0276	-0.0240
$DREER_t$	0.7383**	0.5287*	0.6240	0.9010**	0.7372**	0.5422*	0.6989	0.9421**	0.4986*	0.5288*
$DREER_{t-1}$	-	-	-	-	-	-	-	-	-0.0415	-0.0614
DMS_t	-	-	-	-	-0.1527	-0.2792	-0.6619	-0.4287	-	-
DPD_t	0.3090	0.4788	0.4091	0.2592	0.3184	0.4768	0.2893	0.1965	0.5630*	0.5254
DPD_{t-1}	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.2975
$DFDI_t$	0.0041	-0.0046	-0.0499	-0.0275	-	-	-	-	0.0004	-0.0047
$DINVEST_t$	0.0613***	0.0516**	0.0796***	0.0587**	0.0597***	0.0495**	0.0804***	0.0585**	0.0490**	0.0483**
$DINVEST_{t-1}$	-	-	-	-	-	-	-	-	-0.0026	-0.0039
$RS\&P500_t$	0.7711***				0.7569***					
$RMSCI_t$	-	0.6686***				0.6467***			0.7123***	0.7003***
$RMSCI_{t-1}$	-								-0.0702	-0.0629
$RCSI_t$	-		0.2029***				0.2050***			
$RTOPIX_t$	-			0.3867***				0.3830***		
Crisis	-0.0485	-0.0519*	-0.0490	-0.0491	-0.0453	-0.0454*	-0.0455	-0.0455	-0.0651**	-0.0683**
R^2	0.6315	0.7110	0.3532	0.3957	0.6289	0.7020	0.3542	0.3961	0.7360	0.7394
$Adj.R^2$	0.5834	0.6734	0.2690	0.3169	0.5865	0.6679	0.2804	0.3271	0.6832	0.6824
SSE	0.2869	0.2249	0.5035	0.4704	0.2889	0.2320	0.5027	0.4701	0.2055	0.2028
Auto	/	X	/	/	/	X	/	/	X	/
Hetero	/	/	X	X	/	/	X	X	/	X

หมายเหตุ: *** มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, ** มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05,
* มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1, / หมายถึง ไม่พบปัญหาทางเศรษฐมิติ , X หมายถึง พบปัญหาทางเศรษฐมิติ
ทั้งนี้ จำนวนข้อมูลที่ใช้ประมาณค่าของแบบจำลองที่ 1-8 เท่ากับ 79 ไตรมาส และแบบจำลองที่ 9-10 เท่ากับ 78 ไตรมาส

อภิปรายผล

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคกับอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ภายใต้กรอบแนวคิดของทฤษฎี APT ซึ่งอธิบายว่าผลตอบแทนของสินทรัพย์ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคหลายด้าน ผลจากการวิจัยพบว่าอัตราเงินเฟ้อในคาบเวลาปัจจุบัน มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอัตราเงินเฟ้อที่ปรับตัวสูงขึ้นในระดับที่เหมาะสม เป็นสัญญาณของการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและอุปสงค์ภายในประเทศที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้รายได้และแนวโน้มการทำกำไรของภาคธุรกิจปรับตัวดีขึ้น กระตุ้นความเชื่อมั่นและดึงดูดกระแสเงินทุนให้ไหลเข้าสู่ตลาดทุน ซึ่งสอดคล้องกับ Siang & Rayappan (2023) และ Chancharoenchai et al. (2005) ศึกษาปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค พบว่า อัตราเงินเฟ้อมีผลเชิงบวกและเป็นปัจจัยสำคัญที่อธิบายผลตอบแทนตลาดหุ้นได้ แต่ไม่สอดคล้องกับ Humpe et al. (2025) และ Forson & Janrattanagul (2014) ที่พบความสัมพันธ์เชิงลบ ซึ่งกลไกดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจและตลาดหุ้น (Real Activity Hypothesis) จากงานศึกษาของ Chen et al. (1986) ที่ระบุว่าหากอัตราเงินเฟ้อปรับตัวเพิ่มขึ้นจากสาเหตุที่เศรษฐกิจขยายตัวหรืออุปสงค์ที่เพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเงินเฟ้อและราคาหุ้นจะเป็นไปในทิศทางบวก เนื่องจากการผลิต การจ้างงาน และรายได้ที่สูงขึ้นจะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ผลกำไรของบริษัทเพิ่มขึ้นและส่งผลให้ราคาหุ้นปรับตัวสูงขึ้นตามไปด้วย

สำหรับอัตราการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงถ่วงน้ำหนักการค้า (DREER) พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งในแบบจำลองหลักและในแบบจำลองทางเลือกส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่อธิบายผ่านกลไกการเคลื่อนย้ายเงินทุนตามทฤษฎีเศรษฐกิจมหภาคแบบเปิด กล่าวคือ ค่าเงินบาทที่แข็งค่าขึ้นอาจสะท้อน

เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติ ส่งผลให้เงินทุนไหลเข้าสู่ตลาดหุ้นไทยและผลักดันให้ราคาหุ้นปรับตัวสูงขึ้น

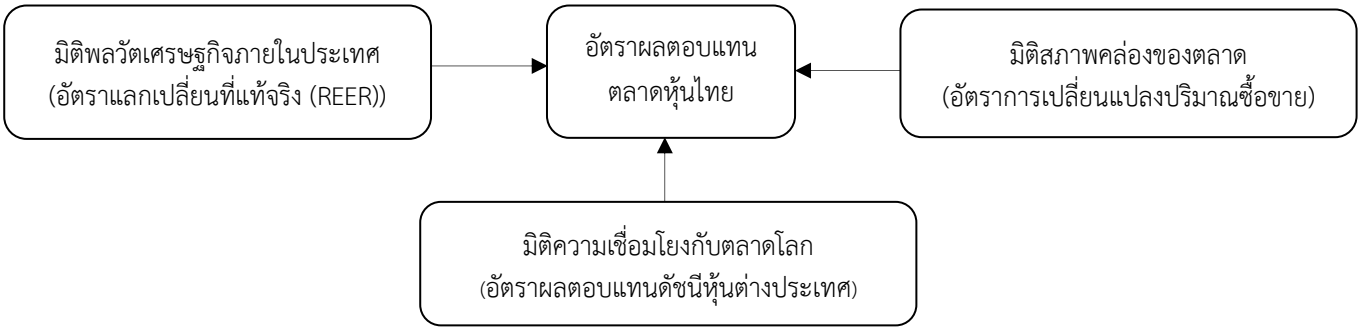
ส่วนอัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัย ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างปริมาณการซื้อขายและอัตราผลตอบแทน อาจอธิบายได้ว่าปริมาณการซื้อขายที่เพิ่มขึ้นสะท้อนถึงสภาพคล่องในตลาดทุนที่สูงขึ้น ซึ่งมักเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกับการปรับตัวขึ้นของตลาด สอดคล้องกับแนวคิดด้านสภาพคล่องและงานศึกษาในอดีตที่พบว่าปริมาณการซื้อขายมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ (Karpoff, 1987) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้สะท้อนเพียง ความสัมพันธ์ร่วมในคาบเวลาเดียวกันระหว่างสองตัวแปร และเมื่อพิจารณาแบบจำลองที่ 9 และ 10 พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อขายในคาบเวลาก่อนหน้าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงบ่งชี้ว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมกันในแต่ละช่วงเวลา มากกว่าจะเป็นความสัมพันธ์ที่ส่งผลส่งผ่านข้ามคาบเวลา

ในขณะที่อัตราผลตอบแทนดัชนีตลาดหุ้นสหรัฐอเมริกา (S&P500) รวมถึงอัตราผลตอบแทนดัชนีตลาดหุ้นต่างประเทศในแบบจำลองทางเลือก ได้แก่ MSCI Emerging Markets, CSI300 และ TOPIX ต่างมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่ง ซึ่งผลการศึกษาตัวแปรอัตราผลตอบแทนดัชนีตลาดหุ้นสหรัฐอเมริกาและอัตราผลตอบแทนดัชนีตลาดหุ้นสหรัฐญี่ปุ่น ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่บอกว่ามีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แต่สอดคล้องกับ ณิฐชมนต์ฐิติ ภัทร์เลิศเดช (2559) และ ธนวรรธน์ ตรีระสหกุลย์ & สุเมธ ธุวดาราตระกูล (2561) ศึกษาปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคต่างประเทศ ที่พบว่าทิศทางของดัชนีตลาดหลักทรัพย์สหรัฐอเมริกามีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญในทิศทางเดียวกันต่อการเคลื่อนไหวของตลาดทุนไทย ทั้งนี้อาจสะท้อนว่า กลไกการโยกย้ายเงินทุนระหว่างตลาด ซึ่งเป็นฐานของสมมติฐานเชิงลบ อาจมีน้ำหนักน้อยกว่ากลไกการเคลื่อนไหวร่วมกันของตลาด (Market Co-movement) ในช่วงเวลาที่ศึกษา ด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรก ตลาดหุ้นทั่วโลกได้รับผลจากปัจจัยร่วมเดียวกัน เช่น ภาวะเศรษฐกิจโลก ทิศทางอัตราดอกเบี้ยของประเทศเศรษฐกิจหลัก และระดับความเชื่อมั่นต่อความเสี่ยงของนักลงทุน ทำให้ตลาดหุ้นปรับตัวไปในทิศทางเดียวกัน ประกอบกับข้อมูลข่าวสารจากตลาดหลักอาจถูกส่งผ่านไปยังตลาดอื่นอย่างรวดเร็ว และตลาดเกิดใหม่ได้รับผลกระทบล้น (Spillover) จากตลาดพัฒนาแล้ว (Beirne et al., 2010) ประการที่สอง ข้อมูลรายไตรมาสสะท้อนการเคลื่อนไหวร่วมที่เกิดขึ้นในคาบเวลาเดียวกันเป็นหลัก

อย่างไรก็ตามผลจากการวิจัยกลุ่มปัจจัยเชิงนโยบาย ได้แก่ อัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงิน การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยซื้อคืนพันธบัตรระยะ 1 วัน อัตราการเปลี่ยนแปลงของหนี้สาธารณะ และอัตราการเปลี่ยนแปลงของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (ซึ่งไม่ได้รวมอยู่ในแบบจำลองหลักเนื่องจากมีค่าสหสัมพันธ์สูงกับ DMS และไม่มีนัยสำคัญในแบบจำลองทางเลือกที่มีตัวแปรดังกล่าว) รวมถึงตัวแปรวิกฤตเศรษฐกิจ ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่คาดการณ์ว่าปริมาณเงินและการลงทุนจากต่างประเทศจะมีความสัมพันธ์เชิงบวก ขณะที่หนี้สาธารณะและอัตราดอกเบี้ยนโยบายจะมีความสัมพันธ์เชิงลบ อีกทั้งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าหลายฉบับที่พบว่าปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหวของตลาดหุ้น ตัวอย่างเช่น Siang & Rayappan (2023) และ Forson & Janrattanagul (2014) รวมถึง Chancharoenchai et al. (2005) ที่พบว่าปริมาณเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนตลาดหุ้นได้ ขณะที่ Ghulam et al. (2025) พบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาตลาดหุ้น อย่างไรก็ตาม การที่ตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคเหล่านี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจอธิบายได้ว่านโยบายและกลไกทางเศรษฐกิจต้องอาศัยระยะเวลาในการส่งผ่านผลกระทบ ไปสู่ภาคธุรกิจ รวมถึงข้อมูลอาจถูกนักลงทุนรับรู้และประเมินมูลค่าไปล่วงหน้าแล้ว อย่างไรก็ตามตัวแปรวิกฤตเศรษฐกิจ แม้จะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองหลัก แต่ยังคงแสดงทิศทางผลกระทบเป็นเชิงลบซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเงินที่ชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนและการเคลื่อนย้ายเงินทุน เพียงแต่อิทธิพลเชิงลบดังกล่าวอาจถูกดูดซับและสะท้อนผ่านความผันผวนของตัวแปรดัชนีตลาดหุ้นต่างประเทศที่สะท้อนภาวะตลาดเงินโลกในแบบจำลองหลักไปแล้วจึงทำให้ตัวแปรวิกฤตเศรษฐกิจไม่ได้แสดงนัยสำคัญทางสถิติอย่างโดดเด่นออกมา

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิเคราะห์เชิงประจักษ์สำหรับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2548 ถึงไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2567 ภายใต้แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษานี้ ค้นพบว่าตัวแปรที่มีความคงทนระหว่างหลายแบบจำลอง ได้แก่ อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญในทั้ง 10 แบบจำลอง อัตราผลตอบแทนดัชนีตลาดหุ้นต่างประเทศทุกดัชนี ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญในทุกแบบจำลองที่มีตัวแปรดังกล่าว และอัตราการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (REER) ซึ่งมีนัยสำคัญเชิงบวกใน 8 จาก 10 แบบจำลอง ทั้งนี้ การจัดกลุ่มปัจจัยออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติพลวัตเศรษฐกิจภายในประเทศ มิติสภาพคล่องของตลาด และมิติความเชื่อมโยงกับตลาดโลก ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้เกิดจากความสำคัญของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในฐานะกลไกสะท้อนภาวะเศรษฐกิจและเป็นช่องทางระดมทุนที่สำคัญของภาคธุรกิจ อีกทั้งตลาดหุ้นไทยยังมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคภายในประเทศและตลาดทุนต่างประเทศมากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาว่าปัจจัยใดมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้เข้าใจกลไกการเคลื่อนไหวของตลาดทุนไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายไตรมาสตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2567 รวม 80 ไตรมาส และปรับข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบร้อยละการเปลี่ยนแปลงก่อนประมาณค่าเพื่อให้ข้อมูลมีความนิ่งและลดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุ แบบจำลองที่เหมาะสมที่สุดเป็นแบบจำลองที่ผ่านการทดสอบข้อสมมติทางเศรษฐมิติทั้งด้านสหสัมพันธ์ข้ามเวลาและความแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนไม่คงที่ พร้อมทั้งมีค่า Adjusted R^2 แสดงถึงการอธิบายอัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทย คือ แบบจำลองที่ประกอบด้วยปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคภายในประเทศ ปัจจัยด้านสภาพคล่องของตลาดทุน ปัจจัยจากตลาดทุนต่างประเทศ และตัวแปรที่สะท้อนเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจ

โดยสรุปผลการวิจัยพบว่าอัตราผลตอบแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับอัตราเงินเฟ้อ อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงถ่วงน้ำหนักการค้า ปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ และดัชนี S&P500 ในแบบจำลองหลัก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนดัชนีตลาดหุ้นต่างประเทศอื่นในแบบจำลองทางเลือก โดยผลของดัชนี S&P500 และ TOPIX มีทิศทางตรงข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพที่สร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน สภาพคล่องในตลาดที่สูงขึ้น ตลอดจนความเชื่อมโยงกับตลาดทุนหลักของโลก ล้วนเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนตลาดทุนไทยในทิศทางบวก ในทางกลับกัน กลุ่มปัจจัยเชิงนโยบาย ได้แก่ อัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงิน อัตราดอกเบี้ยนโยบาย และหนี้สาธารณะ ไม่มีความสัมพันธ์กับตลาดทุนในคาบเวลาปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญในแบบจำลองหลัก ส่วนเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไม่มีนัยสำคัญในแบบจำลองทางเลือกที่มีตัวแปรดังกล่าว ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากลไกเชิงนโยบายเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการส่งผ่านผลกระทบเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ หรือนักลงทุนได้ประเมินมูลค่าและรับรู้ปัจจัยเหล่านี้ไปล่วงหน้าแล้ว นอกจากนี้ ตัวแปรวิกฤตเศรษฐกิจแม้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองหลัก แต่แสดงทิศทางเชิงลบในบางแบบจำลองทางเลือก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าวิกฤตเศรษฐกิจทำลายความเชื่อมั่นและกดดันให้นักลงทุนเทขายสินทรัพย์เสี่ยง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ลงทุน

1.1 ผู้ลงทุนควรติดตามทิศทางของตลาดหุ้นต่างประเทศ ทั้ง S&P500 MSCI Emerging Markets CSI300 และ TOPIX ประกอบการตัดสินใจลงทุน เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าอัตราผลตอบแทนของดัชนีเหล่านี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยอย่างมีนัยสำคัญในทุกแบบจำลองที่มีตัวแปรดังกล่าว

1.2 ผู้ลงทุนสามารถใช้ปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์เป็นตัวชี้วัดประกอบในการประเมินสภาพคล่องและความสนใจของนักลงทุนต่อตลาด เนื่องจากมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนในทั้ง 10 แบบจำลอง อย่างไรก็ตาม ไม่ควรใช้เป็นสัญญาณในการคาดการณ์ผลตอบแทน เนื่องจากปริมาณการซื้อขายในคาบก่อนหน้าไม่มีนัยสำคัญในการอธิบายผลตอบแทน

1.3 ผู้ลงทุนควรติดตามการเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเฟ้อและอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงในฐานะสัญญาณของภาวะเศรษฐกิจและกระแสเงินทุนเคลื่อนย้าย เนื่องจากทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยในแบบจำลองหลัก

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานกำกับดูแลและผู้กำหนดนโยบาย

2.1 หน่วยงานกำกับดูแลควรยกระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนให้ถูกต้องและรวดเร็ว ควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพในการเฝ้าระวังและปราบปรามข่าวปลอมหรือข้อมูลเท็จ เพื่อให้นักลงทุนมีข้อมูลที่น่าเชื่อถือประกอบการตัดสินใจ

2.2 ธนาคารแห่งประเทศไทยและหน่วยงานเศรษฐกิจควรสื่อสารทิศทางเงินเฟ้อ อัตราแลกเปลี่ยน และปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงสะดวก เพื่อลดความไม่แน่นอนและสร้างความมั่นใจต่อนโยบายของภาครัฐ เนื่องจากอัตราเงินเฟ้อและอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นเพียงการเคลื่อนไหวร่วมกันตามภาวะเศรษฐกิจและกระแสเงินทุน ไม่ใช่ผลเชิงสาเหตุ จึงไม่ควรนำไปใช้เป็นเหตุผลในการดำเนินนโยบายเร่งเงินเฟ้อหรือแทรกแซงให้ค่าเงินบาทแข็งค่า

2.3 ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค ควบคู่กับการส่งเสริมความเชื่อมั่นของนักลงทุนและการพัฒนาสภาพคล่องของตลาดทุนไทย เนื่องจากผลการศึกษาสะท้อนว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค สภาพคล่องของตลาด และการเคลื่อนไหวของตลาดทุนต่างประเทศมีความเกี่ยวข้องกับอัตราผลตอบแทนของตลาดหุ้นไทย

3. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาพบว่าอัตราผลตอบแทนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของตลาดหุ้นต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มตลาดเกิดใหม่และตลาดหุ้นจีน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าตลาดหุ้นไทยไม่ได้เคลื่อนไหวจากปัจจัยภายในประเทศเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากภาวะตลาดการเงินระหว่างประเทศด้วย ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปอาจพิจารณาเพิ่มตัวแปรที่สะท้อนบทบาทของตลาดต่างประเทศให้ชัดเจนมากขึ้น เช่น ปัจจัยเศรษฐกิจของจีน หรือความผันผวนของตลาดการเงินโลก เพื่อให้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนตลาดหุ้นไทยได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้อาจพิจารณาศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างตลาดหุ้นไทยกับตลาดหุ้นต่างประเทศในเชิงเปรียบเทียบระหว่างตลาดพัฒนาแล้วและตลาดเกิดใหม่ เพื่อให้เห็นว่าตลาดใดมีอิทธิพลต่อทิศทางของตลาดหุ้นไทยมากกว่า รวมถึงอาจใช้ข้อมูลที่มีความถี่สูงขึ้น เช่น ข้อมูลรายเดือนหรือรายวัน เพื่อสะท้อนการตอบสนองของตลาดหุ้นไทยต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดต่างประเทศได้ละเอียดและทันต่อภาวะตลาดมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การศึกษาครั้งต่อไปควรใช้แบบจำลอง VAR หรือการทดสอบ Granger Causality เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์สองทิศทางระหว่างปริมาณการซื้อขายและอัตราผลตอบแทน ควรวิเคราะห์ผลของเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจในลักษณะปฏิสัมพันธ์ (Interaction Term) กับตัวแปรอื่น เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ในช่วงวิกฤตได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ณิฐชมนต์ฐิติ ภัทร์เลิศเดช. (2559). *ผลกระทบของปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคต่ออัตราผลตอบแทนของการจัดพอร์ตการลงทุน*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2568). *ข้อมูลสถิติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. สืบค้นจาก https://www.set.or.th/th/market/statistics/market-statistics/main.

ธนวรรธน์ ตรีระสหกุลย์ และ สุเมธ ธุวดาราตระกูล. (2561). ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ, 9*(2), 12-29.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). *ฐานข้อมูลสถิติธนาคารแห่งประเทศไทย*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/statistics.html.

หลักทรัพย์บัวหลวง. (2568). *เจาะกลยุทธ์ลงทุนหุ้นนอกพร้อม Top-Pick DR*. สืบค้นจาก https://www.bualuang.co.th/article/drseminarbyset.

Ashraf, B. N. (2020). Stock markets' reaction to COVID-19: Cases or fatalities?. *Research in international business and finance, 54*, 101249.

Baker, S. R., Bloom, N., Davis, S. J., Kost, K., Sammon, M., & Viratyosin, T. (2020). The unprecedented stock market reaction to COVID-19. *The review of asset pricing studies, 10*(4), 742-758.

Beirne, J., Caporale, G. M., Schulze-Ghattas, M., & Spagnolo, N. (2010). Global and regional spillovers in emerging stock markets: A multivariate GARCH-in-mean analysis. *Emerging Markets Review, 11*(3), 250–260.

Bhuiyan, E. M., & Chowdhury, M. (2020). Macroeconomic variables and stock market indices: Asymmetric dynamics in the US and Canada. *The Quarterly Review of Economics and Finance, 77*, 62–74.

Bloomberg L.P. (2025). *MSCI Emerging Markets Index (MXEF Index): Quarterly closing values, 2005-2024 [Data set]*. Retrieved from https://www.msci.com/documents/10199/c0db0a48-01f2-4ba9-ad01-226fd5678111.

CEIC Data. (2025). CEIC global database: Thailand. Retrieved from https://www.ceicdata.com

Celebi, K., & Hönig, M. (2019). The impact of macroeconomic factors on the German stock market: Evidence for the crisis, pre- and post-crisis periods. *International Journal of Financial Studies, 7*(2), 18.

Chancharoenchai, K., Dibooglu, S., & Mathur, I. (2005). Stock returns and the macroeconomic environment prior to the Asian crisis in selected Southeast Asian countries. *Emerging Markets Finance and Trade, 41*(4), 38–56.

Chen, N. F., Roll, R., & Ross, S. A. (1986). Economic forces and the stock market. *The Journal of Business, 59*(3), 383-403.

Chiah, M., & Zhong, A. (2020). Trading from home: The impact of COVID-19 on trading volume around the world. *Finance Research Letters, 37*, 101784.

Fama, E. F. (1970). Efficient capital markets: A review of theory and empirical work. *The journal of Finance, 25*(2), 383-417.

_____. (1981). Stock returns, real activity, inflation, and money. *The American economic review, 71*(4), 545-565.

Forson, J. A., & Janrattanagul, J. (2014). Selected macroeconomic variables and stock market movements: Empirical evidence from Thailand. *Contemporary Economics, 8*(2), 154-174.

Friedman, M. (1956). The quantity theory of money: A restatement. In M. Friedman (Ed.), *Studies in the quantity theory of money* (pp. 3–21). Chicago: University of Chicago Press.

Ghulam, S., Mubashar, A., Bashir, M., & Hussain, S. (2025). Foreign Direct Investment and Stock Market Development: Evidence from Asia. *Journal of Social Sciences Review, 5*(1), 1-10.

Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2009). *Basic econometrics*. (5th ed.). New York: McGraw-Hill/Irwin.

Humpe, A., McMillan, D. G., & Schöttl, A. (2025). Macroeconomic determinants of the stock market: A comparative study of Anglosphere and BRICS. *Finance Research Letters, 75*, 106869.

Investing.com. (2025). *TOPIX historical data [Data set]*. Retrieved from https://www.investing.com/indices/topix-historical-data.

iYom BIZ + INSPIRATION. (2566). *สรุปวิกฤตในตลาดหุ้นในไทยช่วง 30 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2535–2566)*. สืบค้นจาก https://iyom-bizinspiration.com/การลงทุน/all-crisis-in-thailand-stocks-market-30-years-ago/.

Karpoff, J. M. (1987). The relation between price changes and trading volume: A survey. *Journal of Financial and Quantitative Analysis, 22*(1), 109–126.

Kwon, C. S., & Shin, T. S. (1999). Cointegration and causality between macroeconomic variables and stock market returns. *Global Finance Journal, 10*(1), 71-81.

Maysami, R. C., & Koh, T. S. (2000). A vector error correction model of the Singapore stock market. *International Review of Economics & Finance, 9*(1), 79-96.

Mukherjee, T. K., & Naka, A. (1995). Dynamic relations between macroeconomic variables and the Japanese stock market: An application of a vector error correction model. *The Journal of Financial Research, 18*(2), 223–237.

Persons, W. M. (1911). Fisher's “The Purchasing Power of Money” [The Purchasing Power of Money, Irving Fisher]. *Publications of the American Statistical Association, 12*(96), 818-829.

Ross, S. A. (1976). The arbitrage theory of capital asset pricing. *Journal of Economic Theory, 13*(3), 341-360.

Siang, C. C., & Rayappan, P. (2023). A study on the effect of macroeconomic factors on stock market performance in Malaysia. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 389, p. 09037). Les Ulis: EDP Sciences.

Tangjitprom, N. (2011). Macroeconomic factors of emerging stock market: the evidence from Thailand. *International Journal of Financial Research, 3*(2), 105-114.

Topcu, M., & Gulal, O. S. (2020). The impact of COVID-19 on emerging stock markets. *Finance Research Letters, 36*, 101691.

Wisniewski, T. P., & Jackson, P. M. (2021). Government debt expansion and stock returns. *International Journal of Finance & Economics, 26*(4), 5017-5030.

Wongbangpo, P., & Sharma, S. C. (2002). Stock market and macroeconomic fundamental dynamic interactions: ASEAN-5 countries. *Journal of asian Economics, 13*(1), 27-51.

World Bank. (2024). *GDP growth (annual %) - Thailand*. Retrieved from https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=TH.

Zhang, D., Hu, M., & Ji, Q. (2020). Financial markets under the global pandemic of COVID-19. *Finance Research Letters, 36*, 101528.

JSSP: Journal of Social Science Panyapat, 2026. 8(3): 371-384.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Factors Related to and Affecting the Retention of Civil Servants in the Department of Public Works and Town & Country Planning, Ministry of Interior

Kanet Nantaworakul[1*] and Pornphan Hemaphan[2]

[1] *Master's student in Political Science, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Kanet.n@ku.th*

ABSTRACT

This study aimed to 1) study the level of opinions regarding job satisfaction, perceived organizational support, and job retention among civil servants of the Department of Public Works and Town & Country Planning, Ministry of Interior; 2) compare opinions regarding job retention among civil servants classified by personal factors; and 3) study the relationship between job satisfaction, perceived organizational support, and job retention among civil servants of the Department of Public Works and Town & Country Planning, Ministry of Interior. Quantitative research was employed with a sample of 315 civil servants selected using proportional stratified random sampling techniques from 20 bureaus and divisions under the Department. Using a questionnaire as the research instrument, data were analyzed using both descriptive statistics, namely mean and standard deviation, and inferential statistics, namely one-way ANOVA and Pearson's correlation coefficient. The results revealed that the overall level of job retention among civil servants of the Department was at the highest level. For hypothesis testing, the study found that there were statistically significant differences in the mean scores of civil servants with different lengths of service and marital statuses regarding job retention at the .05 level of statistical significance. In contrast, there were no significant differences in the mean scores based on other personal factors with regard to job retention. Regarding the relationship between job satisfaction, perceived organizational support, and job retention, the results showed that both job satisfaction and perceived organizational support were significantly associated with job retention among civil servants. The dimensions of job satisfaction, namely job characteristics, career advancement, compensation, and work environment, as well as the dimensions of perceived organizational support, namely work performance, organizational care, recognition of work value, and support for self-development from the organization, were significantly associated with job retention.

Keywords: Employee Retention, Job Satisfaction, Perceived Organizational Support, Civil Servants, Department of Public Works and Town & Country Planning

Received: 2 July 2026;
Revised: 16 September 2026;
Accepted: 29 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงาน ของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

คเณศ นันทวรกุล[1*] และ พรพรรณ เหมะพันธุ์[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: kanet.n@ku.th*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย 2) เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการ จำนวน 315 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนจาก 20 สำนักและกองภายใต้กรมโยธาธิการและผังเมือง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมข้าราชการกรมโยธาธิการและผังเมืองมีระดับการคงอยู่ในงานอยู่ในระดับสูงที่สุด สำหรับการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการที่มีอายุราชการและสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ และการคงอยู่ในงาน พบว่า ทั้งความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การมีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานของข้าราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยองค์ประกอบของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ลักษณะงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ ค่าตอบแทน และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน รวมทั้งองค์ประกอบของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ได้แก่ การสนับสนุนผลการปฏิบัติงาน การดูแลเอาใจใส่จากองค์การ การยอมรับคุณค่าของการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนการพัฒนาตนเองจากองค์การ ล้วนมีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานของข้าราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การคงอยู่ในงาน, ความพึงพอใจในงาน, การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร, ข้าราชการ, กรมโยธาธิการและผังเมือง

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการให้บริการสาธารณะและพัฒนาประเทศ การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงครอบคลุมตั้งแต่การสรรหา การพัฒนา การใช้ประโยชน์ และการธำรงรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพให้คงอยู่กับองค์กรอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2567) การรักษาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ไว้ในองค์กรจะช่วยให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ลดต้นทุนในการสรรหาและพัฒนาบุคลากรใหม่ ตลอดจนเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารภายในองค์กรจึงมีความจำเป็นที่จะให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะความรู้ความสามารถและเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ มีประสิทธิผล

(วรพงษ์ เด่นวัฒนา, 2561) ทั้งนี้ การพัฒนาความผูกพันของบุคลากรจำเป็นต้องอาศัยการบริหารทรัพยากรบุคคลที่เหมาะสมและการสนับสนุนจากผู้บริหาร โดยผลการสำรวจความผูกพันของบุคลากรถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้หน่วยงานสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาองค์กรและการบริหารทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรและยุทธศาสตร์ชาติ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2563)

แม้ว่าระบบราชการไทยจะมีจุดเด่นด้านความมั่นคงในอาชีพและสวัสดิการที่เอื้อต่อการดึงดูดและรักษาบุคลากร แต่ในปัจจุบันยังพบว่าข้าราชการบางส่วนมีแนวคิดที่จะลาออกหรือโอนย้ายออกจากหน่วยงานและระบบราชการ โดยจากผลการสำรวจความผูกพันของข้าราชการพลเรือนสามัญ พบว่า ข้าราชการที่ตอบแบบสำรวจร้อยละ 40 มีความคิดที่จะลาออก โอน หรือย้ายออกจากหน่วยงานที่ทำงานอยู่ และร้อยละ 30 มีความคิดที่จะลาออกจากระบบราชการ ขณะที่ปัจจัยด้านความมั่นคงในอาชีพมีระดับความผูกพันสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า แม้ความมั่นคงในอาชีพจะเป็นจุดแข็งของระบบราชการ แต่ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจคงอยู่ของบุคลากร (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2565) จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่ในงาน เช่น ความพึงพอใจในการทำงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและการตัดสินใจคงอยู่ในองค์กรของบุคลากร (Meyer & Allen, 1991)

กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจสำคัญด้านการวางผังเมือง การควบคุมอาคาร และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการบริหารทรัพยากรบุคคลย้อนหลัง 5 ปี (พ.ศ. 2563 - 2567) พบว่ามีข้าราชการออกจากราชการเฉลี่ย 50 - 70 คนต่อปี ส่งผลต่อความเพียงพอของกำลังคนและความต่อเนื่องในการดำเนินภารกิจของหน่วยงาน ประกอบกับยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในบริบทของหน่วยงาน (กองการเจ้าหน้าที่ กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2568) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ความพึงพอใจในงาน และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารในการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การธำรงรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพและการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่ในงาน ความพึงพอใจในงาน และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร พบว่า ตัวแปรทั้งสามมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน โดยสามารถสังเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังนี้

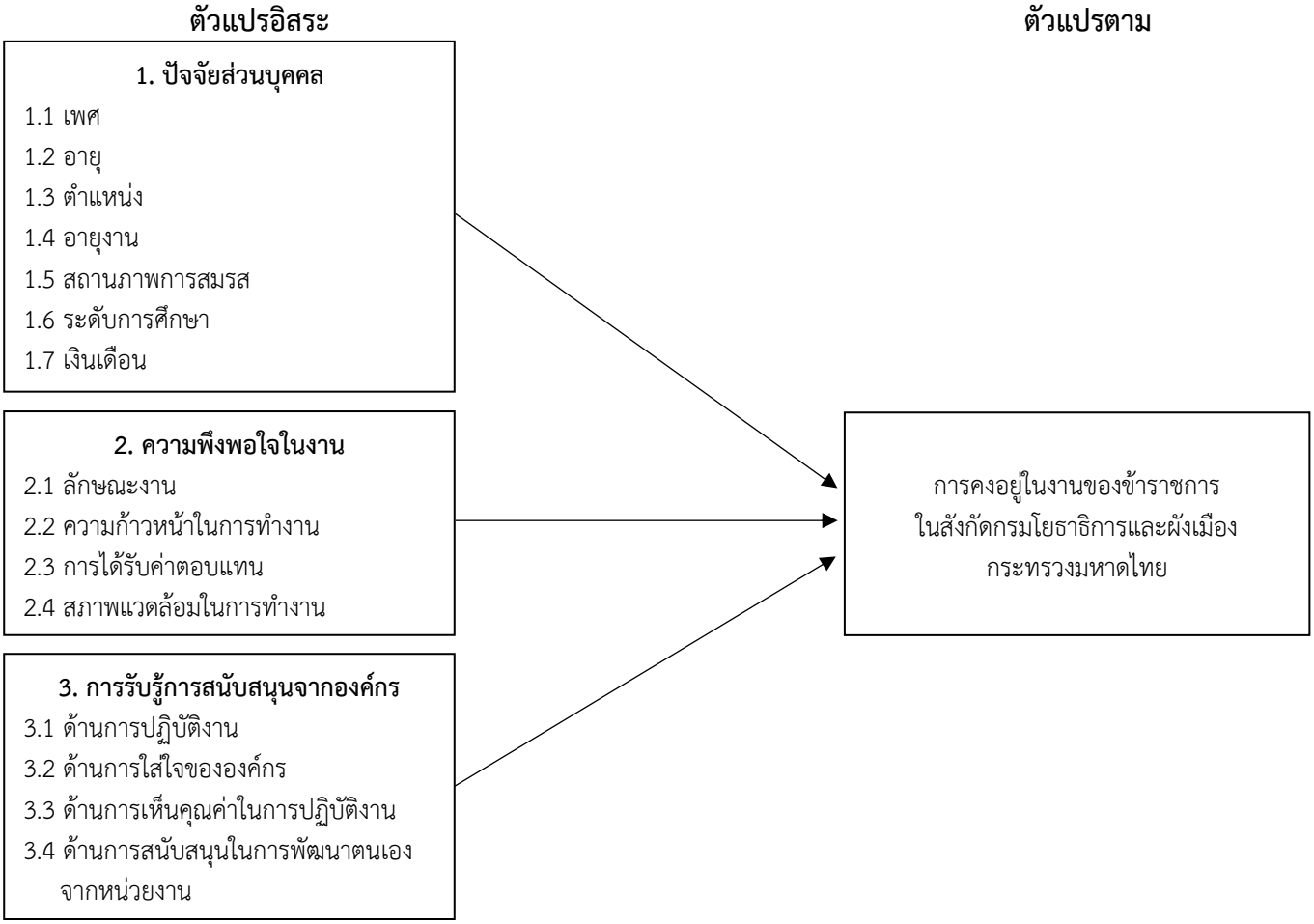
ความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) ตามแนวคิดของ Herzberg’s Two-Factor Theory (Herzberg, 1968) ร่วมกับแนวคิดของ Gilmer (1971) (อ้างถึงใน รัตน์สินี รื่นนุสาน, 2560) กำหนดองค์ประกอบความพึงพอใจในงาน 4 ด้าน ได้แก่ ลักษณะงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน การได้รับค่าตอบแทน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยคัดเลือกและจัดกลุ่มองค์ประกอบให้ครอบคลุมปัจจัยจูงใจด้านเนื้องานและโอกาสเติบโตในอาชีพ และปัจจัยค้ำจุนด้านผลตอบแทนและสภาพการทำงานตามขอบเขตการศึกษา รวมทั้งจากการศึกษาของ จิราพร โสตแก้ว (2565) พบว่า ความพึงพอใจในงาน

มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการคงอยู่ในงานอาชีพของข้าราชการครู ขณะที่ สิรินทร์ ชุ่มอินทรจักร (2566) พบว่า ความพึงพอใจด้านความก้าวหน้าและสภาพแวดล้อมในการทำงานส่งผลของการคงอยู่ของพนักงาน จึงนำองค์ประกอบความพึงพอใจในงาน 4 ด้าน ดังกล่าว มาใช้เป็นตัวแปรในงานวิจัยนี้

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร (Perceived Organizational Support) ตามแนวคิดของ Eisenberger et al. (1986) ซึ่งอธิบายการรับรู้ของบุคลากรว่าองค์กรเห็นคุณค่าของการปฏิบัติงานและใส่ใจความเป็นอยู่ของตน และจากการศึกษาของวิโรษณา ทองโชติ (2565) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ในงานของข้าราชการ ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นข้อมูลสนับสนุนการนำแนวคิดการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมาศึกษาความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การคงอยู่ในงาน (Employee Retention) ตามแนวคิดของ March & Simon (1958) ที่อธิบายการตัดสินใจอยู่หรือออกจากองค์กรผ่านความต้องการเปลี่ยนงานและการรับรู้ความสะดวกในการเปลี่ยนงาน โดยมีความพึงพอใจในงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้อง จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดให้การคงอยู่ในงานเป็นตัวแปรตามและกำหนดให้ความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรเป็นตัวแปรอิสระสำหรับศึกษาความสัมพันธ์ พร้อมทั้งใช้ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง อายุงาน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และเงินเดือน จำแนกกลุ่มเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงาน

ดังนั้น กรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้จึงพัฒนาขึ้นจากการบูรณาการแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าว โดยกำหนดให้ปัจจัยส่วนบุคคล ความพึงพอใจในงาน และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร เป็นตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ที่เป็นตัวแปรตาม ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย จำนวน 1,727 คน

กลุ่มตัวอย่าง มีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วนโดยแบ่งตามหน่วยงาน ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Krejcie & Morgan (1970) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จำนวน 315 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการจัดทำแบบสอบถาม ดังนี้

2.1 กำหนดแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง อายุงาน สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา และเงินเดือน

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ ด้านลักษณะงาน ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านการได้รับค่าตอบแทน และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) เพื่อวัดระดับความพึงพอใจในงานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งระดับความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ ด้านการสนับสนุนในการปฏิบัติงาน ด้านการใส่ใจขององค์กร ด้านการเห็นคุณค่าในการปฏิบัติงาน และด้านการสนับสนุนในการพัฒนาตนเองจากหน่วยงาน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) เพื่อวัดระดับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งระดับการรับรู้ออกเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 การคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ความสำคัญของงาน ความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้า ความตั้งใจปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร ความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานในองค์กรต่อไป และการรับรู้ว่าองค์กรนี้เป็นองค์กรที่ดีและน่าทำงานด้วย โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) เพื่อวัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ

2.2 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม ที่ได้จากการศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทดสอบแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา คือ ข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย จำนวน 30 ราย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha) ไม่ต่ำกว่า .70 พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นในภาพรวม เท่ากับ .82 และเมื่อแบ่งออกเป็นรายตัวแปร ได้แก่ ค่าความเชื่อมั่นตัวแปรความพึงพอใจในงาน เท่ากับ .77 ค่าความเชื่อมั่นตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร เท่ากับ .75 และค่าความเชื่อมั่นตัวแปรการคงอยู่ในงานของข้าราชการสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมืองกระทรวงมหาดไทย เท่ากับ .77

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

สมมติฐานที่ 3 การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การแจกแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามสำนัก/กอง และสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด สังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

4.2 การเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่แจกไป และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) ใช้สำหรับอธิบายการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความพึงพอใจในงาน และการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

5.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) ใช้สำหรับวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (ตัวแปรอิสระ) กับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย (ตัวแปรตาม)

5.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ใช้หาความสัมพันธ์ระหว่าง ความพึงพอใจในงาน และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร (ตัวแปรอิสระ) กับ การคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย (ตัวแปรตาม)

5.4 โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติในการวิเคราะห์ครั้งนี้ไว้ที่ .05

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

(n=315)

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความพึงพอใจในงาน	4.11	.53	มาก
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร	4.02	.59	มาก
การคงอยู่ในงาน	4.45	.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ในภาพรวมข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.11, S.D. = .53 และ $\bar{x}$ = 4.02, S.D. = .59 ตามลำดับ) ในขณะที่การคงอยู่ในงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = .61)

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง อายุงาน สถานภาพการสมรสระดับการศึกษา และเงินเดือน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n=315)

ปัจจัยส่วนบุคคล	t/ F	Sig.
เพศ	-.51	.604
อายุ	1.50	.213
ตำแหน่ง	-1.05	.294
อายุงาน	2.74	.04*
สถานภาพสมรส	4.22	.01*
ระดับการศึกษา	.53	.65
เงินเดือน	2.08	.08

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า อายุงานและสถานภาพสมรสมีความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์แบบรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Post Hoc) ต่อ โดยได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ส่วนเพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และเงินเดือน ไม่พบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยการคงอยู่ในงาน ของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามอายุงาน

(n=315)

อายุงาน	จำนวน (คน)	$\bar{x}$	อายุงาน			
			1 – 5 ปี	6 – 10 ปี	11 – 15 ปี	16 ปี ขึ้นไป
			4.33	4.57	4.51	4.46
1 - 5 ปี	111	4.33	-	.24*	.17	.13
6 - 10 ปี	76	4.57	-	-	-.06	-.11
11 - 15 ปี	62	4.51	-	-	-	-.04
16 ปี ขึ้นไป	66	4.46	-	-	-	-

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ที่มีอายุงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงาน แตกต่างกัน 1 คู่ คือ ระหว่าง กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุงาน 1 - 5 ปี กับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุงาน 6 - 10 ปี โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุงาน 1 - 5 ปี ($\bar{x}$ = 4.33) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงาน น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุงาน 6 - 10 ปี ($\bar{x}$ = 4.57)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยการคงอยู่ในงาน ของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามสถานภาพสมรส

(n=315)

สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	$\bar{x}$	สถานภาพสมรส		
			โสด	สมรส	หม้าย / หย่าร้าง
			4.37	4.54	3.93
โสด	156	4.37	-	.17*	-.44
สมรส	156	4.54	-	-	-.61
หม้าย / หย่าร้าง	3	3.93	-	-	-

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงาน แตกต่างกัน 1 คู่ คือ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสด กับกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรส โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสด ($\bar{x}$ = 4.37) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงาน น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรส ($\bar{x}$ = 4.54)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การหาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย พบว่า ความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับความคิดเห็นที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

(n=315)

ความพึงพอใจในงาน	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงาน			
	r	Sig.	ระดับความสัมพันธ์	ลำดับความสัมพันธ์
ด้านลักษณะงาน	**.598**	**.000***	**ปานกลาง**	**1**
ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน	.576	.000*	ปานกลาง	3
ด้านค่าตอบแทน	.572	.000*	ปานกลาง	4
ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	.584	.000*	ปานกลาง	2
รวม	**.694**	**.000***	**ปานกลาง**	

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (r = .694)

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรกับความคิดเห็นที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของข้าราชการ ในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

(n=315)

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงาน			
	r	Sig.	ระดับความสัมพันธ์	ลำดับความสัมพันธ์
ด้านการปฏิบัติงาน	.630	.000*	ปานกลาง	2
ด้านการใส่ใจขององค์กรต่อการเป็นอยู่ของข้าราชการ	.573	.000*	ปานกลาง	3
ด้านการเห็นคุณค่าในการปฏิบัติงานของข้าราชการ	.632	.000*	ปานกลาง	1
ด้านการสนับสนุนในการพัฒนาตนเองจากองค์กร	.567	.000*	ปานกลาง	4
รวม	**.661**	**.000***	**ปานกลาง**	

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (r = .661)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย อยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานอยู่กับองค์กรต่อไปในระยะยาว มีความตั้งใจและความมุ่งมั่นในการทำงานสูง แม้จะเผชิญกับอุปสรรคหรือความท้าทายในการทำงานก็ตาม ผลดังกล่าวแสดงถึงระดับความผูกพันและความศรัทธาที่บุคลากรมีต่อองค์กรในภาพรวม เมื่อพิจารณาบริบทของกรมโยธาธิการและผังเมือง ซึ่งมีภารกิจหลักด้านการวางและจัดทำผังเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับประเทศ รวมถึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาพื้นที่และเมืองต่าง ๆ ส่งผลให้บุคลากรเกิดความรู้สึกมั่นคงในหน้าที่การงาน และมีความภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาประเทศ เมื่อพิจารณาความพึงพอใจในงาน พบว่า ความพึงพอใจในงานด้านลักษณะงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด อธิบายได้ว่า ลักษณะงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมืองมีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและผังเมืองของประเทศ ซึ่งเป็นงานที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อสาธารณะจึงส่งผลให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจและรับรู้ถึงความหมายของงานในระดับสูง ทำให้ความพึงพอใจด้านลักษณะงานอยู่ในระดับสูงกว่าด้านอื่น สอดคล้องกับ สิรินทร์ ชุ่มอินทรจักร (2566) พบว่า ลักษณะงานที่มีความท้าทายและมีความหมายส่งผลต่อความพึงพอใจและการคงอยู่ในงานมากกว่าปัจจัยด้านค่าตอบแทนในส่วนของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า แม้องค์กรจะมีการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น ทรัพยากรในการทำงาน นโยบายและการพัฒนาบุคลากร แต่บุคลากรอาจยังรับรู้การสนับสนุนดังกล่าวไม่เต็มที่ หรืออาจมีข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสในการพัฒนาในบางประการ โดยเฉพาะในหน่วยงานที่มีทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งอาจทำให้เกิดความแตกต่างในการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ทั้งนี้ ลักษณะของกรมโยธาธิการและผังเมือง ที่มีภารกิจครอบคลุมทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติในพื้นที่จริง อาจทำให้บุคลากรบางส่วน โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค ต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือการสนับสนุนจากส่วนกลาง ส่งผลต่อระดับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการคงอยู่ในงาน ซึ่งสอดคล้องกับ วิโรษณา ทองโชติ (2565) พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ในงานของข้าราชการ

2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วย 1) เพศ ผลการศึกษาพบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงาน เนื่องมาจากข้าราชการทั้งเพศชายและเพศหญิงมีบทบาท หน้าที่ และโอกาสในการปฏิบัติงานที่ใกล้เคียงกัน รวมถึงได้รับการปฏิบัติภายใต้ระบบบริหารที่มีมาตรฐานเดียวกัน จึงทำให้มีทัศนคติต่อการคงอยู่ในงานไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ฐาปนศิลป์ สุคนธมัท (2566) พบว่า เพศที่แตกต่างกัน มีผลต่อการคงอยู่ในองค์การไม่แตกต่างกัน 2) อายุ ผลการศึกษาพบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงาน เนื่องจากข้าราชการในแต่ละช่วงอายุมีการรับรู้ต่อความมั่นคงในอาชีพและลักษณะงานในทิศทางที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งลักษณะงานในระบบราชการมีความมั่นคงและมีโครงสร้างที่ชัดเจน ส่งผลให้ข้าราชการทุกช่วงอายุมีแนวโน้มคงอยู่ในงานไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ อภิชญา กาญจนกิจสกุล (2566) พบว่าอายุไม่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงาน 3) ตำแหน่ง ผลการศึกษาพบว่า ตำแหน่งไม่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานเนื่องจากข้าราชการในแต่ละตำแหน่งได้รับโอกาสและสวัสดิการภายใต้ระบบเดียวกัน รวมถึงมีลักษณะการบริหารงานที่เป็นมาตรฐาน ทำให้ประสบการณ์ในการทำงานและการรับรู้ต่อองค์กรไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ภัณฑิลา ธนกิจธวัช (2565) พบว่า ตำแหน่งงานไม่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงาน 4) อายุงาน ผลการศึกษาพบว่า อายุงานมีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงาน โดยผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการที่มีอายุงานมากมีแนวโน้มคงอยู่ในงานมากกว่าข้าราชการที่มีอายุงานน้อย เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับงาน มีประสบการณ์ในการทำงาน และมีความผูกพันต่อองค์กรเพิ่มมากขึ้น รวมถึงมีต้นทุนในการเปลี่ยนงานสูงขึ้น สอดคล้องกับ ฐิตารีย์ ภูฆัง (2564) พบว่า อายุงานมีอิทธิพลทางบวกต่อการคงอยู่ในงาน 5) สถานภาพสมรส ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงาน โดยผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการที่มีสถานภาพสมรสมีแนวโน้มคงอยู่ในงานมากกว่าข้าราชการที่มีสถานภาพโสด เนื่องจากมีภาระและความรับผิดชอบต่อครอบครัว ทำให้ให้ความสำคัญกับความมั่นคงในอาชีพ รายได้ และสวัสดิการในระยะยาว สอดคล้องกับ ภัณฑิลา ธนกิจธวัช (2565) พบว่า สถานภาพเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงาน 6) ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงาน เนื่องจากระบบงานราชการมีเส้นทางความก้าวหน้าและโครงสร้างค่าตอบแทนที่เป็นมาตรฐาน ไม่ได้แตกต่างกันอย่างชัดเจนตามระดับการศึกษา ทำให้ข้าราชการที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีแรงจูงใจในการคงอยู่ในงานใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับ อภิชญา กาญจนกิจสกุล (2566) พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงาน 7) เงินเดือน ผลการศึกษาพบว่า เงินเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงาน เนื่องจากข้าราชการให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่น เช่น ความมั่นคงในอาชีพ สวัสดิการ และความพึงพอใจในงาน มากกว่าระดับรายได้เพียงอย่างเดียว รวมถึงโครงสร้างเงินเดือนในระบบราชการมีความชัดเจนและเป็นมาตรฐาน ทำให้ความแตกต่างของเงินเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการคงอยู่ในงานอย่างชัดเจน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของภัณฑิลา ธนกิจธวัช (2565) พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับการคงอยู่ในงาน

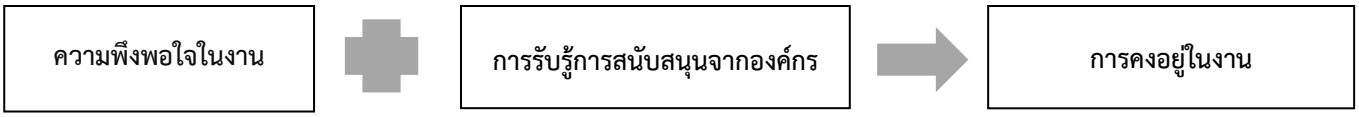
3. ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย พบว่า

ความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยความพึงพอใจในงาน ประกอบด้วย 1) ด้านลักษณะงาน ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในงาน ด้านลักษณะงาน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าลักษณะของงาน เช่น ความชัดเจนของบทบาท หน้าที่ ความท้าทาย และความเหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร มีส่วนช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีแนวโน้มคงอยู่ในงานมากขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ สิรินทร์ ชุ่มอินทรจักร (2566) พบว่า ความพึงพอใจในงานด้านลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานมีผลต่อการคงอยู่ของพนักงาน 2) ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในงาน ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง การพัฒนาทักษะ และเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ มีบทบาทในการส่งเสริมให้บุคลากรมีความตั้งใจคงอยู่ในงานมากขึ้นในระดับหนึ่ง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ อภิชญา กาญจนกิจสกุล (2566) พบว่า ความก้าวหน้าในอาชีพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ในงาน 3) ด้านค่าตอบแทน

(มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุดในกลุ่มนี้) ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในงานด้านค่าตอบแทน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ค่าตอบแทนและสวัสดิการเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทในการส่งเสริมให้บุคลากรมีความตั้งใจคงอยู่ในงาน แม้เงินเดือนและสวัสดิการจะจำเป็น (Hygiene Factor) แต่ก็ไม่ได้สร้างแรงจูงใจให้อยู่ในระบบราชการได้ดีเท่ากับความภาคภูมิใจในเนื้องาน สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าข้าราชการส่วนใหญ่ยอมรับได้กับโครงสร้างเงินเดือนภาครัฐที่อาจน้อยกว่าเอกชนหากพวกเขาได้รับการตอบสนองทางจิตใจในด้านอื่น ๆ อย่างเพียงพอ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ กัมพล พิพัฒนนุวงศ์ (2565) พบว่า ค่าตอบแทนและสวัสดิการมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการคงอยู่ในงานของบุคลากร 4) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในงานด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมในการทำงาน เช่น ความสะดวกของสถานที่ทำงาน ความปลอดภัย บรรยากาศการทำงาน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร มีส่วนช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความตั้งใจคงอยู่ในงานในระดับหนึ่ง โดยสภาพแวดล้อมเป็น “ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factor)” แม้ไม่ใช่ตัวจูงใจหลัก แต่การมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน เป็นปราการสำคัญที่ช่วยปกป้องบุคลากรจากความเครียดในการทำงาน สอดคล้องกับ ฐาปนศิลป์ สุคนธมัท (2566) พบว่า ปัจจัยค้ำจุนด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่สำคัญต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ประกอบด้วย 1) ด้านการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ด้านการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการที่บุคลากรได้รับการสนับสนุนจากองค์กรในด้านทรัพยากร เครื่องมือ นโยบาย และแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีส่วนช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความตั้งใจคงอยู่ในงานในระดับหนึ่ง รวมทั้งการที่หัวหน้างานให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา เปรียบเสมือนการเติมทรัพยากรให้บุคลากร สอดคล้องกับ ปาณิสสรา วงษ์แป้น (2568) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านจิตอารมณ์ ความรู้ในงานและโอกาส มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจคงอยู่ของพนักงาน 2) ด้านการใส่ใจขององค์กร ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ด้านการใส่ใจขององค์กร มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า การที่องค์กรให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของบุคลากร เช่น การดูแลด้านสวัสดิการ การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และการแสดงความห่วงใยจากผู้บังคับบัญชา มีส่วนช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความตั้งใจคงอยู่ในงานมากขึ้นในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับ วิโรษณา ทองโชติ (2565) พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ในงานของข้าราชการ 3) ด้านการเห็นคุณค่าในการปฏิบัติงาน (มีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานสูงที่สุด) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านการเห็นคุณค่าในการปฏิบัติงานของข้าราชการมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการที่องค์กรให้การยอมรับ ชื่นชม และเห็นความสำคัญของผลงานของบุคลากร มีส่วนช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความตั้งใจคงอยู่ในงานมากขึ้นในระดับหนึ่ง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ ฐาปนศิลป์ สุคนธมัท (2566) พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านการยอมรับนับถือโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยบุคลากรได้รับการยอมรับในการทำงานร่วมกับทีมหรือแผนก ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานยอมรับและชมเชยในผลงาน และได้รับการยอมรับจากผู้อื่นในการให้คำปรึกษาหรือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการได้รับการยอมรับและการเห็นคุณค่าในการปฏิบัติงานมีความสำคัญต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร 4) ด้านการสนับสนุนในการพัฒนาตนเองจากหน่วยงาน พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านการสนับสนุนในการพัฒนาตนเองจากหน่วยงานมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า การที่องค์กรสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะผ่านการฝึกอบรม การเรียนรู้ และโอกาสในการพัฒนาตนเอง มีส่วนช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความตั้งใจคงอยู่ในงานมากขึ้นในระดับหนึ่ง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรทุกด้านเป็นตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานของบุคลากร ซึ่งเป็นตัวแปรตาม โดยอาศัยแนวคิดที่ว่าเมื่อบุคลากรมีความพึงพอใจต่อหน้าที่งาน สภาพแวดล้อมการทำงาน และได้รับสวัสดิการอย่างเหมาะสม ควบคู่กับการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรทั้งในด้านทรัพยากร การยอมรับ และความเอาใจใส่จากองค์กร จะทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรและมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานอยู่กับองค์กรต่อไปในระยะยาว ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การสะท้อนให้เห็นว่าการคงอยู่ในงานของข้าราชการไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น รายได้ อายุงาน ฯลฯ หรือความพึงพอใจในงานของบุคลากรเท่านั้น แม้ว่าข้อค้นพบจะชี้ให้เห็นถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานที่แตกต่างกันเมื่อพวกเขามีความแตกต่างกันในด้านอายุงานและสถานภาพสมรสก็ตาม แต่ยังเกิดจากปัจจัยระดับองค์การอีกด้วย เช่น การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร เนื่องจากผลการศึกษา พบว่า ทั้งสองประเด็นดังกล่าวมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการคงอยู่ในงานกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การส่งเสริมให้บุคลากรมีความพึงพอใจและรับรู้การสนับสนุนขององค์กรมากขึ้น ความสามารถขององค์กรในการรักษาบุคคลากรยิ่งมากขึ้นไปด้วย ดังนั้น ทั้งสองประเด็นนี้จึงนับเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถรักษาการคงอยู่ในงานของบุคลากรในระยะยาวได้อย่างยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และการคงอยู่ในงานของข้าราชการในสังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย พบว่า โดยภาพรวมความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรอยู่ในระดับมาก ในขณะที่การคงอยู่ในงานอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าข้าราชการที่มีอายุงานและสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และเงินเดือนไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD พบว่า ด้านอายุงานมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียง 1 คู่ คือ กลุ่มที่มีอายุงาน 1 - 5 ปี กับกลุ่มที่มีอายุงาน 6 - 10 ปี โดยกลุ่มที่มีอายุงาน 6 - 10 ปี มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุงาน 1 - 5 ปี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 และ 4.33 ตามลำดับ ส่วนด้านสถานภาพสมรสมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียง 1 คู่ คือ กลุ่มโสดกับกลุ่มสมรส โดยกลุ่มสมรสมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานสูงกว่ากลุ่มโสด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และ 4.37 ตามลำดับ สำหรับคู่อื่นไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ความพึงพอใจในงานโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .694$, $p < .001$) และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .661$, $p < .001$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจในงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ลักษณะงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน ค่าตอบแทน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการใส่ใจขององค์กร ด้านการเห็นคุณค่าในการปฏิบัติงาน

และด้านการสนับสนุนในการพัฒนาตนเองจากหน่วยงาน ทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการเปรียบเทียบรายคู่ที่พบว่า ข้าราชการกลุ่มอายุงาน 1 - 5 ปี มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานต่ำกว่ากลุ่มอายุงาน 6 - 10 ปี และกลุ่มที่มีสถานภาพโสดมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานต่ำกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กรมโยธาธิการและผังเมือง จึงควรนำความแตกต่างดังกล่าวมาประกอบการกำหนดแนวทางดูแลบุคลากร โดยให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมจากกลุ่มที่มีอายุงาน 1 - 5 ปี และกลุ่มที่มีสถานภาพโสด ในประเด็นความพึงพอใจในงานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร เพื่อนำข้อมูลไปพิจารณาแนวทางสนับสนุนที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ ควรติดตามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานภายหลังการดำเนินมาตรการ เพื่อใช้ประกอบการประเมินและปรับปรุงแนวทางดูแลบุคลากร

1.2 จากผลการศึกษา ความพึงพอใจในงานโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการ ($r = .694$, $p < .001$) และพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้าน ได้แก่ ลักษณะงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน ค่าตอบแทน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน กรมโยธาธิการและผังเมืองจึงควรนำประเด็นดังกล่าวมาประกอบการทบทวนนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยพิจารณาการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับหน้าที่และความสามารถของบุคลากร สื่อสารหลักเกณฑ์และโอกาสความก้าวหน้าในการทำงานให้ชัดเจน ทบทวนความเหมาะสมของค่าตอบแทนในขอบเขตที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน พร้อมติดตามระดับความพึงพอใจในงานเพื่อใช้ประกอบการปรับปรุงแนวทางดำเนินงาน

1.3 จากผลการศึกษาที่พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของข้าราชการ ($r = .661$, $p < .001$) และพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งด้านการปฏิบัติงาน การใส่ใจขององค์กร การเห็นคุณค่าในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนในการพัฒนาตนเองจากหน่วยงาน กรมโยธาธิการและผังเมือง จึงควรกำหนดแนวทางสนับสนุนบุคลากรให้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน โดยให้คำแนะนำและสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ข้าราชการสะท้อนปัญหาและข้อเสนอแนะ แสดงการยอมรับและให้คุณค่ากับผลงาน ตลอดจนจัดโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับงาน โดยควรติดตามการรับรู้ของบุคลากรต่อการสนับสนุนที่ได้รับ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตประชากรให้กว้างขึ้น โดยการขยายการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างข้าราชการส่วนกลางและข้าราชการส่วนภูมิภาค (สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด) หรืออาจครอบคลุมข้าราชการในหน่วยงานอื่นที่มีลักษณะงานใกล้เคียงกับกรมโยธาธิการและผังเมือง เช่น หน่วยงานด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือหน่วยงานระดับภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลการศึกษาและเพิ่มความครอบคลุมของผลการศึกษาได้มากยิ่งขึ้นอีกทั้งยังช่วยให้เห็นความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ในงานในบริบทขององค์กรที่หลากหลาย

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมที่อาจมีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงาน เช่น ภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา ความฉลาดทางอารมณ์ วัฒนธรรมองค์กร ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว (work-life balance) รวมถึงโอกาสความก้าวหน้าในสายอาชีพ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้แบบจำลองเชิงสาเหตุที่มีความครอบคลุมและอธิบายปรากฏการณ์การคงอยู่ในงานได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2.3 การศึกษาครั้งต่อไปควรใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน โดยเพิ่มการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เข้าใจเหตุผลเชิงลึกเกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจคงอยู่ในงานของข้าราชการอย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยเสริมความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของผลการศึกษามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัมพล พิพัฒนนุวงศ์. (2565). *แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพนักงานไลน์การผลิต เจเนอเรชั่น Z กรณีศึกษา บริษัท ABC จำกัด*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

จิราพร โสตแก้ว. (2565). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานอาชีพ ของข้าราชการครูสังกัดกรุงเทพมหานคร*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ฐาปนศิลป์ สุคนธมัท. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในองค์การของบุคลากร สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง* (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

ฐิตารีย์ ภูฆัง. (2564). *บรรยากาศองค์การ ความเหนื่อยล้าและการคงอยู่ของพยาบาลวิชาชีพ ในเครือโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร*. (สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

ปาณิสสรา วงษ์แป้น. (2568). *อิทธิพลการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่มีต่อความตั้งใจคงอยู่ของพนักงาน : กรณีศึกษา บริษัท อิเลคทรอนิกส์แห่งหนึ่งในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

ภัณฑิลา ธนกิจธวัช. (2565). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ในงานของครูโรงเรียนเอกชนในระบบที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

รัตน์สินี รื่นนุสาน. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของครูโรงเรียนประจำ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

วรพงษ์ เด่นวัฒนา. (2561). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายใต้แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ สำนักงานเขตห้วยขวาง*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

วิโรษณา ทองโชติ. (2565). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ในงานของข้าราชการที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

สิรินทร์ ชุ่มอินทรจักร. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของพนักงานบริษัทลีสซิ่งแห่งหนึ่งในประเทศ*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2563). *รายงานผลการสำรวจความผูกพันของข้าราชการพลเรือนสามัญ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. สืบค้นจาก https://www.ocsc.go.th/?post_type=reports&p=90268.

_____. (2565). *รายงานผลการสำรวจความผูกพันของข้าราชการพลเรือนสามัญ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. สืบค้นจาก https://www.ocsc.go.th/?post_type=reports&p=15759.

_____. (2567). *รายงานผลการสำรวจความผูกพันของข้าราชการพลเรือนสามัญ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สืบค้นจาก https://www.ocsc.go.th/?post_type=reports&p=90238.

อภิชญา กาญจนกิจสกุล. (2566). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพนักงานในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., & Sowa, D. (1986). Perceived organizational support. *Journal of Applied Psychology, 71*(3), 500–507.

Herzberg, F. (1968). One More Time: How Do You Motivate Employees?. *Harvard Business Review, 46*, 53-62.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

March, J. G., & Simon, H. A. (1958). *Organizations*. New York: John Wiley.

Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1991). A three-component conceptualization of organizational commitment. *Human resource management review, 1*(1), 61-89.